HOMILETICKÁ KNIHOVNA.

POŘÁDÁ FR. B. VANĚK.

SVAZEK XII. SEŠIT 1. a 2.

O BOHU

A JEHO VLASTNOSTECH.

NAPSAL

FR. ŽÁK T. J.

CENA 40 h.

V PRAZE.

Cyrillo-Methoděj ská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

1909.

HOMILETICKÁ KNIHOVNA.

FRANTIŠEK ŽÁK T. J.

S povolením nejdůst. kníž. arcib. Ordinariatu v Praze ze dne 20. června r. 1901 čís. 4255.

SVAZEK XII.

O Bohu a jeho vlastnostech.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.
1908.

O BOHU

A JEHO VLASTNOSTECH.

KÁZÁNÍ.

NAPSAL

FR. ŽÁK T. J.

:: V PRAZE. ::
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.
1908.

PŘEDSLOV.

Kázání tato mají za podklad hlavně »Lessius S. J. De perfectionibus divinis«, dílo dnes velmi vzácné. Kde Lessius bohoslovci je opuštěn, přidržel jsem se Pesche, Hurtera, Heinricha a Scheebena na př. v učení o milosti boží. Kázání jsou dogmatická. Snažil jsem se, abych i těžší věci podal srozumitelně, aniž bych změlčil a rozředil věroučný jich obsah. Kázání lze s výhodou rozděliti v menší cykly.

V PRAZE u sv. Ignáce 1908.

1. Bůh, svět a člověk.

Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe i na zemi, a na všecky věci, kteréž v nich jsou: a poznal, že z ničehož Bůh učinil je, i lidské pokolení. (2. Mak. 7, 28.)

Vypravuje se ze života slavného stavitele následující. Když bylo dokončeno jakési dílo jeho, dílo veliké, nádherné, vkusné, pravý to skvost umění stavitelského, a když byl proto slaven a do nebe vychvalován, ba zbožňován, odpověděl při banketu, na jeho počest uspořádaném a oplývajícím vonným kadidlovým dýmem, na všecky chvály asi takto: Velectění pánové, přijímám vaše uznání ne pro sebe, ale jménem moderního pokroku. Přece však vyznati jest mi, že největší stavby moderní doby jsou ničím proti velikolepé budově všehomíra. Ať jsou vysoké sta metrů; budova vesmíru jde do hloubky a výšky, nad nimiž závrať pojímá, ano, kde vůbec není již nahoře a dole. Ať naše stavby jsou ze žuly, spjaty ocelovými traversami; malý pohyb země, a zkácí se v sutiny. Ale budova všehomíra, ač lehká jako pták, pohyblivá ve svých tělesích jako let orla, spjata jen silami nehmotnými a z dálky na milliony kilometrů na sebe působícími, tato budova má pevnost, jistotu a trvanlivost, proti nimž všecka moc lidí je blábolení děcka před rozbouřeným oceánem. Naše stavby jsou krásny svým slohem, které důmysl lidský sestavil, a já se mu kořím. Budova všehomíra není ani dle go-

tiky ani renaissance nebo jiného slohu stavěna, a přec je tak neskonale krásná a velebná, že nejen umělci, ale i mužové vědy bývají u vytržení, pozorujíce ji. Velectění pánové, pokračoval stavitel, dovolte mi, abych pohár svůj pozvedl ku cti a slávě toho veleducha, který materiál pro budovu všehomíra nashromáždil a sestavil, který stvořil plán nedohledné této budovy, který dal zákonům jejím pevnost a krásu věčnou a nedostižnou.

Slova jeho učinila mocný dojem. Pohlédněme i my na dílo tohoto všemohoucího Tvůrce. Velebnost světa překrásně líčí žalmista Páně v 18. žalmu. My chceme vzpomenouti slov matky makkabejské k dítku svému: Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe i na zemi a poznal, že z ničeho Bůh učinil je. *Chceme pohlédnouti na vesmír Boží, s úctou myslíce při tom na božského stavitele jeho.*

* * *

Obrazem pevnosti jsou nám hory a skály. Vidouce Tatry vypínati se do výše dvou tisíc metrů jako kamenný hrad, myslíme si, že všecka děla světa nedovedla by jej rozbiti. Jaké by to musilo býti klenutí, které by neslo hrad tak úžasné tíže a velikosti! Jak by bylo hrubé a těžkopádné! A kdyby se sesulo, ah, ani my ubohého červíčka nerozšlápneme tak snadno a lehce, jak by tato tíže rozmačkala všecko živoucí. A co jsou Tatry proti světu? Co země naše proti slunci, co proti všemmíru? Zrnko prášku. A v nekonečných prostorách poletují tato tělesa při vší těžkosti své, jako skřivánci vznášejí se k nebi, snadno a lehce, s báječnou rychlostí uhánějí, jakoby se honila. Svobodně se prohánějí, a přec tvoří krásný pořádek. Tu není základu, na němž by stála, není klenutí, jež by je držela, není travers, které by je spojovaly. Nahoře a dole, na pravo a na levo, všady kolkolem obletují nás a my je v nekonečném letu.

A tento vesmír má také svá kamna, jež zároveň dávají světlo. Jsou obrovská, ale u porovnání s všem-

mírem nejsou leč jako nevelká kulička. Tato kamna zahřívají hvězdy kolkolem, i naši zemi, jsou jí plodnou silou, která jí dává a udržuje všechen život. Nepotřebuje na vyrábění tepla a světla parních strojů, nebo slunce samo je parním strojem, proti němuž naše stroje jsou hračkou dětí. Na 9 mill. let stačí ještě teplota slunce, ač ustavičně vyzařuje do neohraničeného prostoru.

Pozorujme vznik této budovy. Kdo přivezl stavební hmotu, ty skály, tu hlínu, ty kovy a vše to, z čeho se skládá jedině naše země? Odkud je přivezl? Kdo stavěl lešení pro budovu tak velikou? Na co je postavil, když nebylo ještě země? Kdo vytvořil stroje, které dopravily balvany až na vrchol Montblanku a jiných hor? Neviditelné ruce stvořily hmotu a vedly ji a řídily a skládaly. Jakoby sama v sobě měla všecky síly, jakoby rozum měla řadily se její dílky jeden k druhému, oddělovaly a spojovaly, až dokonán byl nesmírný chrám všehomíra se svými moři a horami, rovinami a řekami, hvězdami a slunci. Jak nepatrné prostředky a jaké dílo! Jestliže svět vždy obdivoval mistra, který nepatrnými prostředky vytvořil veliké dílo, ó jak veliký jsi ty, duchu nekonečný, který z několika málo prvků sestavil jsi velikost a rozmanitost světa, říši nerostů, rostlinstva a živočišstva, všecky zákony malé a velké, jimiž všecko má trvanlivost. Effudit eam super omnia opera sua, Bůh vylil svou moudrost na všechna díla svá, volá sv. Písmo (Sir. 1, 10.), a my s udivením a úžasem opakujeme, ano effudit sapientiam suam.

A co Bůh vložil do přírody, člověk to v ní nalézá duchem svým. Všecky naše vědomosti nejsou nic jiného, leč myšlenky, které moudrost Boží uložila a ztělesnila v přírodě. A čím více poznáváme, tím větší je obzor náš, tím dokonalejší je poznání toho velemistra, který všecko učinil. A čím starší bude lidstvo, tím bude pokračovati, nebo příroda mimo nás a v nás je pro naše síly nevyčerpatelná, jsouc stopou nekonečného a nevyčerpatelného Boha. Jako dítko opravuje si časem mnohé dětské názory, tak celé lidstvo opravuje vždy znova a znova názory

minulých dob. Ale jako svět a jeho velikost při tom zůstávají stejny a nezměnitelny, tak věčny a nezměnitelny zůstávají jisté veliké, základní pravdy věroučné a mravoučné. Jako nezměněn zůstává zákon tíže, tak věčně tíhne a tíhnouti bude srdce lidské k Bohu jako ku svému poslednímu cíli, k staviteli nesmírných světů.

Dokud chodíme v dětských střevíčkách vědomostí, myslíme si, to je na levo, to na pravo, to nahoře, to dole; ale když jsme se rozhlédli po nesmírném všemmíru, poznáváme s údivem, že v něm není ani strana levá nebo pravá, ani nahoře nebo dole, ani co nazýváme malé a velké. Co je veliké, když veliký náš svět je jako zrnko písku u porovnání s všemmírem? Co je drahocenné u porovnání s nedozírnou hmotou veškerenstva? Kde je nahoře a dole, na pravo a na levo, když není žádného středu, když neznáme, kde světy začínají a kde končí? Hle, jak mizí naše dětské všední pojmy, a my blížíme se k pojmu, který nemá hranic a míry a směru. A nás napadá myšlenka, jen jeden jest veliký, jeden středem, jeden nekonečný a nevyzpytatelný a nesmírný, on, stavitel nepřehledného chrámu všehomíra, ten, který jest sám ze sebe, Bůh.

Jako se jednotlivé pojmy rozšířily a opravily, tak rozšiřují a propravují se různé zásady. Není tomu tak dávno, jen několik století, co domnívalo se lidstvo, že země je středem všehomíra, kolem níž všecko se točí, k níž všecko směřuje. A tu Koperník ukázal překvapenému lidstvu, že vedle naší sluneční soustavy jest nepřehledný počet soustav jiných, o nichž nikdo neví, kde se končí. Ztratila se tím naše víra? Ó nikoliv! Obdivovali-li jsme dříve stavitele jednoho světa, vzrostl náš obdiv a naše úcta tolikrát, kolik světů vyšlo z jeho všemohoucí ruky. Druhdy domnívali jsme se, že člověk žije svou vlastní silou. A nyní víme, že všecka životní síla země jest podmíněna sluncem, které 150 millionů kilometrů od nás je vzdáleno, a že její oživující světlo a teplo přináší nám pošta, která tuto cestu urazí za osm minut. A tato síla je tak veliká, že vyhovuje stupňovaným našim

požadavkům od tisíciletí s přesností, která nemůže býti větší. Druhdy měli jsme za to, že každá věc, má-li pevně státi, potřebuje pevného základu, na kterém by stála. A nyní vidíme naši zemi, těžkou několik kvadrillionů kilogramů, to jest číslo s 24 nullami, že nespočívá na žádném základě, ale volně jako pták visí a poletuje prostorem. Podobně i jiná tělesa, i millionkrát větší a těžší než naše země, lehce jako sněhové vločky konají od tisíciletí své cesty volné volným prostorem. A zmizela tím naše víra? Ó nikoliv! Nebo čím větší je svět, tím větší je Bůh, a tím menší je člověk, ten nálevník všehomíra.

A jak se tedy udržují tyto světy? Kdo je žene neúmorně po jejich drahách? Kdo je drží, že se nerozpadnou v drtiny? To jsou tajuplné otázky, na které není odpovědi. Věda zná jména, jako tíže, přitažlivost, odpudivost, ale jsou to právě jen jména. Jakési tajuplné síly působí ve všemmíru. Máme pro ně jména, ale co jsou, nevíme. Však chci vám dáti porovnání. Odkud ono pouto, které váže lidstvo v jednu velikou rodinu a utváří společenský život? Co jest vzájemná láska, sympathie, které je spojují v rodiny a obce a národy? Či zplodily je zákony a policie? Ó právě naopak! Co jest ona pudová síla, která tak spolčuje druhy zvířat, ptáků, brouků, ryb a všeho tvorstva? Potírají se, jedni druhým slouží za pokrm, a přec se zase udržují. Nikdo neví odpovědi na tyto otázky, leč ten, který klaní se skryté moudrosti, tajuplné ruce všemohoucnosti, bytosti zákonodárné a pořádkumilovné, Bohu. A tak i tělesa všehomíra navzájem se udržují, si slouží, jakoby i mezi nimi byla nevědomá láska bližeňská. Kdo vám ji vložil do kamenných, hmotných srdcí? A ty světy mají jen jednu odpověď: moudrost nás uspořádala, všemohoucnost nás vodí. Ó ty světy jsou velikou modlitební knihou, jsou chrámem, v němž soustřeďuje se všecko kolem jednoho oltáře. Ty, ó Bože, všecko jsi stvořil a tvá vůle zahrává se vším, tys ten střed, k němuž s posvátnou úctou vzhlíží i lidstvo i veškerenstvo všehomíra. V prach! Na kolena již! zakončuje Svat. Čech svou velikolepou báseň »Bůh«. V prach! Na kolena! hřímá

nám do duše bouře oceánu, sněžný vrchol Montblanku, úsměv dennice, žár slunce, milliony očí nebeských hvězd.

A nyní obraťte zrak svůj na člověka, malého obyvatele maličké zeměkoule. S vysoké věže vypadá už jako mravenec. Ale on jest hrdý, on myslí, že všecko točí se kolem něho, on Pána Boha sesazuje s trůnu a jeho zákonu se směje. Ó kdyby se chtěl poohlédnouti trochu dále, než kam jeho ruce sahají! I viděl by, že se kolem něho nic neotáčí, ale že sám chtěj nechtěj s celou svou vzácnou osobností se musí ročně 366krát otočiti kolem své osy, která jde středem země, a to s rychlostí dělové koule, a že se zemí musí konati každý rok cestu kolem slunce s rychlostí 50krát větší, nežli je rychlost dělové koule. Mimo to konati jest mu s celou soustavou sluneční cestu, o níž nevíme, kam jde. Nechť s urputností řekne, a já se točit nebudu, nic mu to nespomůže. Je malým zoubkem na kolečku nesmírného stroje, a větší síly, nesmírné síly jej ženou.

Jak směšný byl by mravenec, který by vylezl na Sněžku, postavil se na zadní nohy a řekl, jsem větší nežli Sněžka, tak směšnou je pýcha lidská před velikostí a nezdolnou silou všehomíra. Není-li člověk veliký něčím jiným ještě, nežli sám sebou, nestojí-li ve vznešenějším poměru k Tvůrci nežli země a slunce, motýl a slavík, ó pak je neskonale nepatrnou bytostí, jež v divech nebeských světů není nic, nestojí ani za zmínku. Ale on je víc, neskonale víc, poněvadž říká tomuto Tvůrci: abba, otče.

Jak světa soustava bez slunce, jež mu svítí,
říš ducha bez lásky hned v rum a tmu se řítí;
jen jedna myšlenka mi mysl žití chrání,
že láska nesmírná se tajně ke mně sklání,
a že má láska jí můž s díkem letět vstříc . . . . .

pěje Svatopluk Čech.

Sám ze sebe nemůže tak ovšem říci, jak dí sv. Pavel, ale z Ducha sv., který z něho činí syna Božího. V tom je velikost malého člověka v nesmír-

ném všemmíru. Bez Boha i dějiny veškerého lidstva nejsou leč nepatrnou episodou ve vývinu všehomíra, okamžitý vrtoch, zábavná hříčka, rozmar atomů.

Oho, slyším námitku, člověk je neskonale více svým rozumem, vědou, uměním.

Odpovídám, bez Boha nikoliv. Učinila-li hmota tento svět sama, je millionkrát chytřejší a dovednější nežli člověk, který dovede sotva nádherný palác vystavěti. Dala-li si hmota sama své zákony, jest neskonale důmyslnější nežli člověk, nebo on ví jen to, čemu se od ní naučil, co jí odkoukal. A co mu ještě skrývá! Věru, že si z nás tropí jen žerty. Říká nám, svět je z atomů, ale jaké tyto cihly, z nichž budova světa je sestavena, jsou, jak vypadají, jaké mají vlastnosti, to nám neřekla, o tom nevíme nic. Říká nám, držím všecky světy v pořádku, a tak, že visí v prostoru bez podstavce a bez hřebíku, na němž by připevněny byly, zákonem gravitace. Ale co je tento zákon gravitace, nám zamlčuje; nevíme o jeho podstatě nic, zhola nic. V nejnovější době dala nám k disposici velikomyslně elektřinu. Pěkný dar a podivuhodný. Ale co je, nám nepraví. Hraje si s námi na schovávanou, vysmívá se nám. A tak lze jmenovati ještě tisíce jiných věcí, jichž denně užíváme, a jež nám jsou tajemstvím. Ignoramus, nevíme. Však na tom není ještě dost I to, co nám hmota velikomyslně dává, dává nám po nesmírné práci. Ani Jakob nemusil tolik let sloužiti, aby dostal Rebeku, kolik lidstvo musí se hmožditi a studovati, život a zdraví nasazovati, než této tvrdohlavé a tvrdosrdcé dámě, nežli hmotě odloudí některé tajemství. Po staletí myslila věda, že slunce se točí kolem země, a příroda ponechávala ji zlomyslně v bludu. Co to stálo práce, než dala sílu páry do služby světa. A tak mohl bych jmenovati tisíce věcí. Staleté, ba tisícileté práce bylo třeba, než jsme je našli; a co jich ještě nevíme.

Křesťané, bez Boha je člověk velmi smutným stvořením a stojí sotva za zmínku. Však lidstvo jest si vědomo své velikosti, poněvadž poznává Boha. Toto vědomí mu praví: veliký, nádherný, nesmírný jest vesmír, ale ne sám sebou, nýbrž tím, který jej

učinil, a tento Bůh jest tvým otcem, on stvořil zemi pro tebe, pro tebe postavil světlo na obloze, pro tebe probouzí život na zemi. Posledním účelem světa je, aby tobě zjevoval Boha a jeho moc a velikost a slávu, Boha, který jest tvým cílem, tvým štěstím, tvým pánem. On jednou odhalí ti nejen všecka tajemství země a nebe, on odhalí před tvým zrakem i sama sebe. Ze sebe nejsi nic, ale v katol. víře v Boha jsi středem světa, jsi jeho pánem, jsi dítkem Božím.

* * *

Počal jsem přikladem o staviteli a jeho přípitku Byla to pěkná slova. Slyšme na konec, jak tutéž myšlenku vyjadřuje žalmista Páně v 18. žalmu. Dí: Nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha. Den dni vypravuje slovo to, a noc noci oznamuje to umění. Nejsou to mluvení ani řeči, jichžto by hlasové nebyli slyšáni. Po vší zemi vyšel zvuk jejich, a až do končin okrsku země slova jejich. V slunci postavil stánek svůj, a ono jest jako ženich vycházející ze svatebního pokoje svého; zplesalo jako obr, cestou běžeti majíc. Tak prorok-básník. Potom obrací se k Hospodinu, aby chválil a velebil jej a zákon jeho.

My s neskonalou úctou patříme na dílo jeho, aby v strasti a pokušení dalo nám sílu jako synu matky makkabejské, jdoucímu na smrt, když jej napomínala: Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe i na zemi, a na všecky věci, kteréž v nich jsou: a poznal, že z ničehož Bůh učinil je, i lidské pokolení. Pro sebe je učinil, jemu chceme sloužiti, aby u něho i nám jednou vesmír sloužil za podnoží, amen.

2. Naše poznání Boha.

Obsah: Naše poznání Boha je nepřímé (analogické) a nedokonalé, ale je pravdivé. Nevíme o Bohu všecko, ale to, co mu dle učení kat. církve přikládáme, v něm skutečně jest, ovšem způsobem božským, neskonale dokonalým. Poznáváme Boha cestou kladu, záporu a zveličení.

> Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství — — nyní poznáváme z částky. (I. Kor. 13, 12.)

Vše, co poznáváme a víme, poznáváme smysly a rozumem. Smysly podávají dojmy zevní, a rozum pak je sestavuje, o nich přemýšlí a jiné pravdy z nich dovozuje. Tak očima poznáváme barvy, ušima zvuky, tvary hmatem. Dítko sahá ručkou po měsíci nebo hvězdách. Domnívá se, že jsou blízko, nemajíc ještě zkušenosti a nepřemýšlejíc.

Smysly poznáváme zevnějšek věcí. Naše oči nemohou dále, nežli na povrch. Rozumem poznáváme podstatu věcí. Tak smysly poznáváme hlavu, tělo, údy lidské; tu přijde rozum a učiní soud řka, to je člověk. Smysly vidí kořeny, peň, větve a listí, i přijde rozum a učiní soud řka, to jest strom. Smysly řeknou nám, jak věc vypadá, rozum řekne, co věc je. Smysly nazíráme, rozumem tvoříme pojmy a soudíme. Toto zařízení v člověku, zkoušíme-li je podrobně a vědecky, je tak podivuhodné, že ani nejbystřejším duchům světa, jako Aristotelovi, Tomáši Akv. a jiným, nepodařilo se vysvětliti, jak se to vše děje.

Abychom něco poznali, nemusíme to vždy viděti. Můžeme o tom na př. jen slyšeti. Devět desetin toho, co víme, víme od jiných. Tak celé dějiny minulých věků víme z doslechu a knih. Nebo vidíme hodinky. Víme, že je učinil hodinář, ale neviděli jsme ho, nebo snad dávno umřel, na př. hodiny na staroměstské radnici v Praze. Můžeme viděti něco na podobizně nebo v zrcadle. Vidíme jen obraz, a nikoliv skutečnou osobu nebo věc. Jistý zvědavý člověk chtěl věděti, co se děje v sousedním domě. Nařídil si tak zrcadla, že to v nich viděl.

Vy se ptáte, proč to vypravuji? Chtěl bych zevrubně se o tom rozhovořiti, jak poznáváme, že jest Bůh a jaký jest, nebo lépe řečeno, jaké je naše poznání Boha. Sv. Pavel porovnal toto poznání s poznáním v zrcadle. Pravil, nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, nyní poznáváme z částky. Mínil ovšem, že tak Boha poznáváme. Jak tomu máme rozuměti? Do slova patrně nikoliv. Sv. Pavel chce jen říci, že Boha nepoznáváme tak, jak poznáváme jiné věci vůkol sebe. I jest tedy otázka: Jak jej poznáváme? Jaké jest naše poznání Boha?

Bohověda odpovídá: *Naše poznání Boha je analogické čili nepřímé, je neúplné čili nedokonale, ale je pravdivé.*

Tyto tři věci si vyložíme. A Duch sv. nás osvítí světlem své milosti, abychom se tím více těšili na přímé a dokonalé poznání Boha v nebi.

* * *

1. Naše poznání Boha na zemi je analogické čili nepřímé. Co jest to poznání nepřímé? Vidíme lilii. Je bílá a skví se v jasu slunce. Řekneme si, hle, obraz čisté duše. Ó jak je asi krásná čistá duše v milosti Boží! Čistotu lilie vidíme, čistotu duše nikoliv, ale bělost lilie dává nám o ní obraz. O lilii máme poznání přímé, o čistotě duše nepřímé. Přáli bychom si viděti anděla. Ale to není možné. Jak to děláme, abychom měli pojem o andělu? Myslíme si krásné dítko s očima jako hvězdy, s tvářema jako růže, ne-

vinné a dobré. A dodáme, kdyby nemělo těla, bylo by andělem. O dítku máme přímé poznání, o andělu nepřímé, nebo anděl nemá, jsa pouhý duch, těla. Jdeme mimo spáleniště. Ach, jak je tam smutně; lidé stojí plačíce kolem. Řekneme si, zde byl včera požár. Vidíme jeho účinek, ale požáru už nevidíme, nebo uhasl. O spáleništi máme pojem přímý, o včerejším požáru poněkud nepřímý, zvlášť neviděli-li jsme nikdy ohně. Matce v žaláři narodilo se dítko? Byl to žalář úplně temný, podzemní. Matka vypravovala dítku, když dorostlo, o zemi, slunci, měsíci, světlu, barvách. Co je to světlo? ptalo se dítko. Matka snažila se mu to vysvětliti, ale dítko nemohlo pochopiti, nebo vidělo jen tmu. Mysli si, že není tma, říkala matka, ale že je vše krásně viděti, že vše má barvy. Ale co jsou to barvy, jak je vše viděti, ptalo se dítko? Nechápalo plně, jen tak trochu tušilo, co je světlo, co barva bílá, červená a jiná. Nemělo přímého poznání těchto věcí.

Takové nepřímé poznání máme o Bohu zde na zemi. Proto dí sv. Pavel, že vidíme Boha jen jako v zrcadle, ano, ještě méně než v zrcadle. Nebo Bůh je neviditelný pro člověka, dokud je na světě, Bůh nemá těla, však bytostí takových přímo nepoznáváme, nýbrž jen v obraze. Bůh je tak nesmírně dokonalý, že omezený rozum lidský není s to, aby jej plně pochopil, jako nejsme s to očima viděti najednou celou zemi nebo celý vesmír. Bůh bydlí ve světle nepřístupném, dí apoštol.

Jak tedy poznáváme Boha? Trojím způsobem, odpovídají sv. Otcové, pěkně jej vykládajíce.

První cesta je cesta kladu, totiž že z velikosti účinku soudíme na příčinu jako v uvedeném případě ze spáleniště na požár. Díváme se na dílo Boží, na krásný a veliký svět. A rozum hned nám řekne, kde je dílo, tam je mistr. Vidíme, že svět je báječně veliký. A rozum řekne hned, ten mistr má zajisté nesmírnou moc. Nevidí ho, nemůže si ho představiti, ale mysle na díla lidská a na sílu, jaké je k nim třeba, dí si správně, Bůh musí míti moc nekonečnou. Dále dívá se na krásu nebes, na spanilost přírody, na rozma-

nitost tvorů. Hned přijde rozum a řekne, ach, ten mistr jest nejen mocný, on má také smysl pro krásu. Všecka ta spanilost zrodila se v jeho duši, ó, on je zajisté také sám nesmírně krásný. Pozoruje dále, jak vše se hýbe a raduje ze života, jak příroda pokrývá každému zázračný stoleček, jak na světě je mnoho štěstí. A rozum přijde a řekne hned, ten mistr není jen mocný a krásný, on má patrně i neskonale dobré srdce, nebo nám toto vše dal. Tepot tohoto srdce neslyšel a necítil, ba ani představiti si je nemůže, ale ví, že je tomu tak, nebo kde je účinek, je příčina, a jaký účinek, taková při nejmenším musí býti také příčina. Jako člověk nedovede více vyzvednouti, než jakou má sílu, tak v každé příčině musí býti aspoň tolik moci a síly, mnoho-li dovede.

To jest jedna cesta nepřímého poznání, totiž soud z účinku na příčinu.

2. Druhá cesta jest cesta záporu. Chceme-li si představiti dokonalého člověka, který jím není, co činíme? Odmyslíme si jeho nedokonalosti. Nuže, Bůh jest svrchovaně dokonalý. Však my si bytost nekonečně dokonalou nemůžeme představiti, nebo cokoliv vidíme, má na sobě nedokonalost a ohraničenost. Jak to tedy učiníme, abychom měli nějaký pojem o Bohu? Odmyslíme si z bytosti všecku nedokonalost a ohraničenost. Myslíme na člověka, jak je spanilý a krásný. Jeho tělo je mistrovský kousek. Přec však je ohraničeno. Cítíme, že myšlenka je víc. Cítíme, že kdyby nebyla vázána naším tělem, že by lehčeji nežli pták odletěla Bůh ví kam. Ale tělo ji drží. Tělo může býti vždy jen na jednom místě v jedné době, zvolna se pohybuje s místa na místo, je těžké a těžkopádné, je neproniknutelné, nemohouc býti tam, kde už něco je, krátce je omezené, i při své kráse nedokonalé. Odmysleme tedy tyto nedokonalosti, odmysleme tíži, ohraničenost prostornou a časovou, a co dostaneme? Dostaneme bytost nehmotnou, čirého ducha, obsahující v sobě všecky doby a všecka místa.

V jednom kostele byl obraz, o němž se pravilo, že je od Brandla. Přišli znalci a řekli, ach, k smíchu, tak nedokonale Brandl nemaloval. Však pověst se

udržovala. Přišli tedy ještě jednou, aby bedlivěji obraz prohlédli. I viděli, že je přemalován, ale shledali též, že lze jej očistiti. Opatrně se dali do díla, odstraňovali nedokonalost za nedokonalostí, až obraz se zjevil v celé kráse své. Však musil to býti dovedný umělec, který práci prováděl. Podobnou cestou velicí myslitelé sestavili pojem Boha.

3. To je druhá cesta. Třetí cesta, po které lze nabýti pojmu o Bohu, je cesta eminentiae čili zdokonalování. Nejen že odstraňujeme od Boha vše, co na světě je nedokonalé, ale zvyšujeme i to, co je dokonalé, až do nekonečnosti. Žák přinese vysvědčení s vyznamenáním. Krásné vysvědčení, jež nezasluhuje hany. Z mravů, z píle, z náboženství výborně, z ostatních předmětů chvalitebně. Otec řekne, je pěkné, děkuji ti, synku; však v duchu si myslí, mohlo by býti ještě lepší. Poněvadž víme, že Bůh musí býti nekonečně dokonalý, pozorujeme jednotlivé dokonalosti světa a díme, mohly by býti ještě dokonalejší. U Boha jsou pak svrchovaně dokonalé. Svět je kus pravdy, Bůh je pravda všecka; svět je kus krásy, Bůh je krása všecka; svět je kus dobra, Bůh jest dobro všecko; ve světě je kus žití, ale omezeného, Bůh je všecko, neobmezené žití. Sv. Augustin dí důmyslně: Mysli si, pokud můžeš, Boha bez jakosti dobrým, bez kolikosti velikým, bez místa všude přítomným, bez času věčným, bez změnlivosti činným (De Trin. 5, 1.). Sv. Tomáš dí: Vidíš moudrost u člověka. Řekni si, také Bůh je moudrý. Ale člověk je moudrý nedokonale, Bůh tedy není moudrý jako člověk. Jak je tedy moudrý? Je nade vše lidské pomyšlení moudrý (De pot. 97 a 5 ad 2).

4. To jsou tedy tři cesty, po kterých jdouce vytvořujeme si pojem o Bohu. Toto poznání je nepřímé, analogické. Sv. Pavel dí: jako v zrcadle, z částky. Svět je to veliké zrcadlo, do něhož se díváme a které nám jej ukazuje. Ale ukazuje nám jej tak, jako nám zjevuje náš obraz, když my se díváme na sebe do zrcadla? Nikoliv. V zrcadle vidíme svůj skutečný obraz, ale v zrcadle světa vidíme Boha jen tak, jak v bílé lilii vidíme obraz čisté duše. I lilie je jakýmsi

zrcadlem, ale jiného druhu. Náš pojem je takový, jaký dítko v temném žaláři mělo o slunci, světle, květinách, zvířatech a barvách. Když potom po dlouhých letech vyšlo ze své temné skrýše na světlo Boží, když po prvé vidělo oslňující jas dne, ty třpytné hvězdy, ten nádherný koberec lučin, ach, kdo by pochopil jeho překvapení. Nyní vidí vše přímo, svýma očima, svým rozumem. Ó matičko, volalo, padajíc jí jako omdlelé do náruči, ó matičko, já se nedivím, že jsi mi nedovedla vysvětliti, co je slunce a světlo a barvy; to třeba vidět, slyšet, hmatat. Proto pravdivě praví slavný básník, že Bůh začíná, kde lidský rozum přestává. On pěje:

Nad Boha samého, jak po lidsku jej ctíme,
v němž vrchol moudrosti a všeho dobra zříme,
jenž pravda všecka jest, a nejvýš spravedlivý,
vše věda, moha vše, vše stvořil, všechno živí,
nad bytost nejvyšší, jak ctíme ji, — tys výš;
kde pojmy vše se tratí, jež pro člověka platí,
tam teprv začátek má tvoje skrytá říš.

(Svat. Čech, »Bůh«.)

Svět je jako socha, kterou vytvořil umělec. Je obrazem jeho ducha a umění, je zrcadlem jeho, ale přece socha a umělec jsou dvě věci naprosto různé. Svět je dílo Boží, je jeho zrcadlem, ale svět a Bůh jsou věci nekonečně různé. Proto naše poznání o Bohu je analogické, nepřímé, nedokonalé, pokud trváme na této zemi.

Kdyby nám Bůh nebyl dal cíl nadpřirozený, nikdy, ani po smrti nepoznali bychom jej přímo, tváří v tvář. Ale jeho neskonalá dobrota určila nám za cíl patření na tvář Boží, poznání přímé. Jak nám bude, až jej uvidíme? Štěstí onoho dítka je slaboučkým obrazem této blaženosti, nebo u něho byla konečná, u nás bude nekonečná.

5. Však nyní jest nám zodpověděti důležitou otázku. Když máme o Bohu poznání jen nepřímé, není snad náš pojem o Bohu bludný a falešný? Nikoliv! Je nedokonalý, ale pravdivý. Myslete si malého žáčka a učeného professora zeměpisu. Co ví žáček?

Zná své rodné město a několik vesnic kolem, ví, že je Praha, Labe, Vltava, viděl několikráte mapu Čech. Professor zná každý potok, každou vesnici, všecko. Je poznání žáčkovo bludné a falešné? Nikoliv, jest jen nedokonalé. Ani poznání professorovo není dokonalé, nebo naučil se mu z knih. Kdyby všecko, co ví, také viděl, bylo by mnohem dokonalejší. Je proto falešné a bludné? Nikoliv, pouze není názorné. Tak sám Spasitel vypravoval podobenství o hospodáři nebo králi, kterým je Bůh, o zvonu, kterým je slovo Boží, o marnotratném synu, kterým je hříšník, o vinném kmeni, kterým jest on. Bylo tu bludné a falešné? Nikoliv! Byly to názorné obrazy pro duchovní pravdy, každý jim rozuměl ne do slova, ale obrazně.

Četl jsem v knize o missiích afrických, jak missionář vypravoval mladým divochům o Evropě, o městech, o palácích, o lodích, o železnicích a o jiných věcech, o nichž černá mládež neměla dosud ani ponětí. Znělo jim to jako pohádky. Jak by mohla loď nebo vlak sám jeti a tak rychle? Dlouho nemohli chápat. A když jim jednou vypravoval, že v zimě padá u nás sníh jako u nich déšť, to jest takové bílé studené vločky, jež leží na zemi jako sůl, rozutekli se všichni, nemohouce si věc ani představiti ani jí věřiti. Teprve když jim jednou ukázal šicí stroj a oni s úžasem viděli, že jehla s velikou rychlostí sama šije, nabyli zase důvěry k missionáři a uvěřili ostatnímu vypravování. Činili si dle něho pojmy o Evropě a jejích zařízeních. Šlo to zvolna, ale šlo to přece. Časem se jejich pojmy dosti vytříbily. Ptám se, byly jejich pojmy falešny? Nikoliv, byly jen temny a nedokonaly. Když potom některý z nich přišel do Evropy na studie, viděl, že skutečnost převyšuje daleko, daleko jeho africké představy, ale že byly pravdivy a správny. Vše bylo tak, jak to missionář popisoval, však nyní jeho slovům mnohem lépe rozuměl. Totéž platí o dívce, která ze žaláře po prvé přišla na světlo Boží.

Naše poznání Boha je tedy sice nedokonalé, ale pravdivé. Říkáme, Bůh jest duch; a je to pravda, byť si dobře nedovedeme představiti, jak duch vypadá.

Říkáme, Bůh jest svatý, a je to pravda, byť jeho svatost jest nekonečně vznešenější, nežli svatost lidská. Říkáme, Bůh jest dobrý a je to pravda, byť dobrota jeho byla nekonečně vznešenější, než dobrota lidská. Nebo vše, co tato slova vyjadřují, v Bohu skutečně jest, byť i dokonalejším způsobem, než my si mysliti dovedeme. Jsou však i jiné vlastnosti, které sice v Bohu jsou a které o něm říci můžeme, ale ne ve vlastním smyslu, nýbrž toliko ve smyslu nevlastním, jiném. Díme, Bůh jest veliký. Je to sice pravda, ale ne dle lidské velikosti, nebo Boha neměříme na lokte, metry a sáhy; Bůh je veliký nerozsažně. Podobně říkáme o duši, že je bílá jako lilie; je to řečeno obrazně. Díme, že Bůh se hněvá. Bůh ovšem se nehněvá. My po lidsku jen vyjadřujeme, že za hřích stihne nás trest. Poněvadž kdo trestá, pravidelně se hněvá, říkáme také o Bohu, když trestá, že se hněvá. Tyto a podobné vlastnosti dáváme Bohu obrazně. I to je správné. Bludně a falešně by jednal, kdo by mu je přikládal jako člověku a nikoliv obrazně. Duše čistá je skutečně bílá, ale nikoliv bílá jako lilie, nýbrž její bělost je duchovní a mravní, je bez poskvrny hříchu jako lilie je bez poskvrny kalu.

* * *

Takovým způsobem poznáváme tedy Boha a můžeme si učiniti o něm pojem. Naše poznání je nepřímé a nedokonalé, ale pravdivé.

Když po prvé jsme vstoupili do výstavy r. 1891, nevěděli jsme, kam máme dříve pohlédnouti; taková byla bohatost věcí zde nahromaděna. Chtěli jsme jedním pohledem vše pohltiti, ale nebylo možná. I šli jsme od předmětu k předmětu, pozorovali každý zvlášť, a časem měli jsme pak obraz celé výstavy v mysli. Však celkový obraz byl vždy temný. Jestiť rozum lidský omezený a musí si složitou věc představovati po částech. Tím více to platí o Bohu. Bůh jest bytost nekonečná v sobě a v každé vlastnosti. Kdo by jej mohl tedy pochopiti najednou? Nikdo toho nemůže. Proto pozorujeme jednotlivé jeho vlast-

nosti, pozorujeme jej po částech, a potom tvoříme si ze svých poznatků celek.

Však přijde doba, kdy jej uvidíme přímo, tak jak jest, doba, kdy budeme míti celou věčnost k tomu, abychom na něho se dívali a opájeli duši svou jeho nekonečnou pravdou, dobrem a krásou. Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdáž tváří v tvář; nyní poznávám z částky, ale tehdáž poznám, jakož i poznán jsem. O tomto poznání dí jinde týž apoštol: Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou vstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují. (I. Kor. 2, 9.) A to je to hlavní Co by nám prospěla všecka bohorovná moudrost, kdybychom Boha neuviděli? Co by prospěl sv. Augustinu a Tomáši Akv. jich důmysl, kdyby nyní nezřeli do tváře čili do bytosti Boží?

O toto jedině potřebné chceme se starati, abychom měli radostnou naději, že i nám vzejde to slunce nekonečné a že nás zahřívati bude nesmrtelným svým štěstím, amen.

3. Svět knihou o Bohu.

Obsah: Ukazuje se v krátkých, všeobecných tazích, jak poznáváme ze světa, že Bůh jest a jaký jest.

> Zeptej se hovad, a naučí tebe; a ptactva nebeského, a oznámí tobě. Mluv zemi, a odpoví tobě: a vypravovati budou ryby mořské: Kdož neví, že všecko to ruka Hospodinova učinila?
> (Job. 12, 7. n.).

Ze života slavného a geniálního učence Laplace se vypravuje následující. Kdysi podal konsulovi Bonaparteovi, potom císaři Napoleonovi, své dílo o soustavě světa. Konsul je přečetl a vraceje je spisovateli pravil: Newton mluví ve svém díle o Bohu; vy nikoliv. Laplace odpověděl: Občane, první konsule, nemám této domněnky zapotřebí. Jisté kruhy se události potom uchopily, vyhlašujíce ji tak, jakoby slavný učenec existenci Boží měl jen za domněnku. Však věc se měla zcela jinak. Newton neznal pro některé zjevy ve všemmíru přirozených příčin; proto uchýlil se k výkladu, že v uvedených jím případech Bůh mimořádně zakročuje a napravuje chyby všehomíra. Laplace pokročil dále než Newton a znal již, jak přirozeně pochybnosti Newtonovy vyložiti lze, a proto řekl, že oněch domněnek, jimiž si Newton pomáhal, nepotřebuje. Laplace byl příliš geniální, než aby mohl býti nevěřícím. Aby událost nemohla vůbec býti zneužívána proti Bohu, vyprosil si před smrtí, aby z jeho

životopisu byla vůbec vypuštěna. Geniální Laplace kořil se Bohu, věda dobře, že veškerý svět je velikým důkazem jeho jsoucnosti, nekonečnosti, všemohoucnosti a krásy. On měl mnohem vznešenější a správnější pojem o Bohu, nežli zbožný Newton. Newton viděl ve všemmíru nedostatky, ovšem z nedostatku tehdejšího poznání, a proto se domníval, že Bůh musí do světa mimořádně zasahovati, jako špatný řemeslník, který svůj výrobek musí stále opravovati. Laplace soudil, že dílo Boží musí býti dokonalé a žádných náprav nepotřebuje. Proto zpytoval a bádal, až všecko přirozeně a pěkně vysvětlil.

Ano, dílo Boží je dokonalé, vyhovujíc dokonale plánu, který Bůh měl. A poněvadž z díla poznáváme nejen to, že je někdo učinil, ale také dovednost umělcovu a jeho ducha, *proto i svět vede k poznání, že Bůh jest a jaký asi jest.* Čím větší poznání, tím více vede k poznání Boha. Pavěda od Boha odvádí, pravá věda k němu vede, řekl Bacon. A prorok hlásá: Hovada a ptactvo, země a ryby praví: Kdož neví, že vše to učinila ruka Hospodinova?

Učiňme o tom rozjímání. Milostivý Stvořitel nám pomůže svou milostí.

I.

Kolem města Norica v Italii, rodiště sv. Benedikta, rozkládá se divoká, skalnatá krajina. Proto vymyslil si lid pověst, že když Bůh stvořil svět, tu si očišťoval ruce a zbylý jíl hodil na zemi. To je ovšem spíše nemístný žert. V jistém kraji českém mají »Čertovu rokli«. Bájí se o ní, že když Bůh tvořil svět, ďábel mu překážel ruše jeho dílo. I zanechal ho prý Bůh z nechuti nedokončena. Odtud divokost řečené »Čertovy rokle«. Kdo by tak si představoval stvoření světa, byl by k politování. O stejné nesoudnosti svědčí vtip, který prý pronesl francouzský akademik a po něm opakoval Strauss, řka: celý svět jsem prohlédl dalekohledem, ale Boha v něm nenašel. Jiný akademik odpověděl prý mu rovněž vtipem, ale duchaplnějším. Vzav hodinky a prohlížeje je,

pravil: Slovutný pane kollego, tyto hodinky nikdo neučinil, nebo ač se do nich dívám sebe bedlivěji, hodináře v nich nevidím.

Odpověď byla vtipná a pádná, ale Bůh a jsoucnost jeho jsou záležitosti příliš vážné, než aby vtipy a duchaplnými hříčkami mohly a směly býti znevažovány a dokazovány.

Chceme-li poznati z věcí tvůrce, musíme porovnati povahu jejich. A vidouce, že jsou to díla vyšší moci, soudíme z děl a jich povahy na tvůrce.

Věda stanoví dvě veliké zásady, o nichž nemá nižádné pochybnosti. První zní: V přírodě není žádné cesty, žádného způsobu, žádné možnosti, jimiž by mohla býti vytvořena nová hmota. Člověk a příroda dovedou dané hmoty slučovati a rozlučovati, dovedou z vody vytvořovati plyny nebo za pomoci jiných látek proměňovati ji ve víno a jiné látky. Ale novou hmotu vytvořiti nedovede ani člověk ani příroda. A druhý zákon zní: Ani člověk, ani příroda nejsou s to, aby hmotu, která jest, o jediný gram zmenšili nebo zvětšili. Když tedy hmota je a když žádný člověk ani příroda ji vytvořiti nemůže, musí býti někdo, kdo ji učinil, někdo, kdo má větší moc než člověk a veškerá příroda, někdo, komu říká: ty jsi mne učinil. Jediné vyhnutí bylo by možné z tohoto neúprosného soudu, totiž: hmota je věčná, a proto nemusil ji nikdo učiniti; však dnes tímto nápadem nebudeme se zabývati.

Dále učí věda jednomyslně, že svět je obrovským strojem, skládajícím se z nesmírného počtu menších strojů, které všechny konati jsou s to jistou práci. Tuto schopnost vykonati práci nazývají slovem energie. Tak tělo lidské je strojem, schopným vykonati jistou práci. Tak také ruka, oko, srdce jsou stroji, schopnými vykonati jistou práci. Tím se ovšem nepraví, že jsou toliko strojem, nýbrž dí se jen, že jsou zařízeny jako stroje, nevyslovitelným důmyslem uspořádané k jistým pracím. Tak mlýnské kolo, váha a všecky stroje mohou vykonati jistou práci. Mají, jak dí věda, energii. Ale nikdo, ani člověk, ani příroda nejsou s to, aby tuto energii, tuto schopnost k práci, jež ve světě

je, rozmnožili, aby novou přistvořili. Mohou ji různě rozděliti, ale rozmnožiti nikoliv. Je kapitálem, do světa vloženým, kterým mohou hospodařiti, ale rozmnožiti tento kapitál nemohou ani o jediný gram. I táže se myslící duch, kdo jej do světa vložil? Od lidí není, od hmoty není, nebo kdyby od nich byl, mohli by jej zase učiniti; od koho je tedy? Kdo dovede učiniti jeden nůž, dovede učiniti druhý. Ale energie nedovede nikdo rozmnožiti ani o gram; odkud je? Patrně ji tedy někdo jiný do přírody vložil a ohraničil, nezávisle na člověku, nezávisle na hmotě. A tak poznáváme ze světa tvůrce jeho. Každý pohyb ruky, každé zamávání křídla ptačího, každé kolo, jež koná práci ženouc stroj, volají: Bůh jest to, který vložil do světa energii, kterou my pracujeme, díla konáme, užitek přinášíme. Ne samy ze sebe tak činíme, ale silou, kterou vložil tvůrce do hmoty.

Jiný způsob, jak z věcí můžeme poznati vědecky Boha, záleží v tom, že se tážeme po příčině jich. Věda se zabývá hlavně tím, že se ptá po příčině každé věci. Na světě vznikají stále nové bytosti. Sotva přijde jaro, země pokryje se bylinami a květy, ptáci kladou svá hnízda, zvířata se líhnou, ze zrna roste strom. Všecko má svou příčinu, z které vzniklo. Není jediného ptáka, který by se nevylíhnul z vejce, není jediného klasu, který by nevzklíčil ze zrna. I táže se myslící duch: Když každá věc má svůj zárodek, kde je příčina bytostí a věcí všech? Jestliže každá jednotlivá věc má svou příčinu, z které vznikla, má patrně i veškerenstvo věcí svou příčinu. A kde jest tato? Proto odpovídá prorok: »Zeptej se hovad, a naučí tebe; a ptactva nebeského, a oznámí tobě. Mluv zemi, a odpoví tobě; a vypravovati budou ryby mořské: »Kdož neví, že všecko to ruka Hospodinova učinila?«

Staří oblibovali a dokazovali jsoucnost Boží z pořádku, který ve světě se vidí. Tak činí pohanský mudrc Plato a Aristoteles, a jejich důkazy překrásně rozvedl římský řečník a státník Cicero. Kde je pořádek, tam je rozumný duch. Kdykoliv dáváme něco do pořádku, máme v mysli nějaké pravidlo, dle ně-

hož všecko seřaďujeme na př. dle velikosti, nebo dle barev nebo dle něčeho jineho. Sám se pořádek nečiní, sám vzniká jen nepořádek. Svět skládá se z nesčetných částek a sil. Bože, to by byl nepořádek, kdyby někdo všecko nepořádal železnými zákony. Ale tyto zákony udržují všecko v obdivuhodném souladu. Ony řídí pohyb hvězd, udržují moře v březích, každé lilii dávají liliový tvar, každé růži tvar růže. Člověk sám jest podivuhodná bytost pořádku ve svých údech. A je nezměnitelný. Někdo by chtěl míti tři ruce, aby více mohl pracovati, jiný ještě jedno oko v týle, tak je zvědavý, třetí dva jazyky, avšak marné přání. Věčný řád všecko ustanovil.

Pozorujíce tento nesmírný a nezměnitelný pořádek v nesmírných světech i v nepatrném broučku, vyznáváme, jen veliký a nekonečný duch mohl tak učiniti, duch mocnější nežli síly světa a prozíravý až k poslednímu lístku na stromě pralesa.

Sv. Jan Zlat. dí na slova sv. Pavla, že se Bůh zjevil pohanům svým milým způsobem (Hom. 3 in Ep. ad Rom. 2): Odkud to víš, Pavle, že se jim zjevil? Ty to jen tvrdíš, ale nedokazuješ. Snad zavzněl k nim hlas s nebe? Nikoliv! Však ještě lépe je poučil. Postavil jim stvořený svět před oči, a tak moudrý a nerozumný, Skyta i barbar, pouhým pohledem viditelných věcí poznávají neviditelného tvůrce.

Takovým způsobem asi můžeme ze stvořených bytostí poznati jsoucnost tvůrce.

II.

Však nejen jeho jsoucnost, také jeho vlastnosti můžeme ze světa usuzovati.

Jak rádi se díváme na hvězdnaté nebe. Hvězdy zdají se nám tak blízko. A přec je třeba u některé hvězdy tisíce let, nežli její světlo, které za minutku vykoná cestu mnoha millionů mil, přijde k nám. Jaké to nepochopitelné dálky! Tu uchvácena řekne si duše, přemítajíc o úžasných prostorách všehomíra: »Věru, že ty, ó Bože, musíš býti nesmírný a nekonečný, když tyto rozměry vyplňuješ.«

Je-li pravda, že svět stojí milliony let, opětně se zadumá mysl lidská, soudíc, »ch, chápu, že ty, ó Pane, který takové věky jsi stvořil, jsi věčný.

Vidíme-li bouře, jež zmítají loděmi jako pérkem, laviny, které celá města zasypávají, výbuchy sopek, jež okolím na mnoho mil otřásají, sílu páry a elektřiny, divíme se a chvějeme se sami. Ale co jest všecka síla země proti oné moci, která od tisíciletí pohrává si naší zemí a žene ji kolem slunce, která podobně v úžasném letu prohání prostorem milliony jiných hvězd, tisíckráte větších a těžších, nežli naše země? Myslíce na tuto úžasnou energii světovou, tážeme se skoro s bázní: »Bože, jaký jsi ty, který všecko pokynem ruky jsi učinil?« A my máme malý pojem o Bohu všemohoucím.

A dále vidouce krásu barev, jas světla, spanilost bytostí, tážeme se: »Ó, jak jest krásný ten, který všecku tuto krásu ze sebe vdechl do lilie a růže, do dětského oka, do smavých hvězd, do slunečního paprsku.« Vidouce pak, jak kolem nás všechno pučí, klíčí a roste, a se hýbe a množí, jak všecko má v sobě tajuplnou, nepochopitelnou sílu života, vidouce, jak tvary živoucích bytostí jsou do nekonečna rozdílny, od nálevníků a jiných tvorů, jež sotva vidíme drobnohledem mnohosetkrát zvětšujícím, až do oblud moře a pralesů, aj, tu opět se tážeme, jaká úžasná síla životní musí býti v tom, který všechen život na zemi vdechl a rozsel, nebo nikdo nedává, čeho nemá. Chápeme potom trochu, že Bůh jest ten, který jest, život sám, bytí samo, nekonečná plnost života.

A mysleme na moudrost tvůrce. Jak dlouho trvá vesmír? Jak dlouho potrvá ještě? Nikdo neví. Víme jen, že jistě trvá aspoň šest tisíc let. Představte si po lidsku Boha, jak přemýšlí o plánu světa. Z prvotní hmoty mají se vytvořiti slunce a hvězdy, na nich určité kovy, hlíny, byliny, zvířata a člověk. Pracuje při tom s nesmírnou hmotou. Všecko se má pravidelně vytvářeti, všecko po tisíciletí v nejkrásnějším pořádku vyvíjeti. Mohou přijíti bouře, mohou přijíti výbuchy a jiné nepořádky. Andělé, ďáblové a lidé mohou svobodně do přírody a jejích sil do jisté míry

zasahovati. Svět musí věčně dávati tolik kyslíku, mnoho li ho byliny, zvířata a lidé zrovna potřebují, slunce tolik světla a tepla, aby země z nich mohla žíti, vzduch míti takové vlastnosti, aby je přenášel. Však bylo by mně pokračovati do nekonečna, nebo svět je pln podivuhodných zařízení. A to vše musil Bůh od věčnosti vymysliti, vypočítati, zaříditi. Vsecko musil dáti prvotní hmotě, aby vesmír přirozenou cestou sám se vyvinoval, utvařoval a dokončil. Až závrať pojímá, rozbíráme li přírodu podrobněji. Jaká moudrost, jaká nekonečná, nesmírná, nepochopitelná moudrost, která tento plán, ohromný ve svých rysech a jemný ve svých podrobnostech, vymyslila, do hmoty vložila a v ní jej uskutečňuje.

K tomu přidejte živé bytosti, zvláště člověka, který sám svobodně tvoří. My se obdivujeme životu včel a jejich práci, my žasneme nad mravenci, kteří tvoří celé malé státy, my s překvapením díváme se na pavouka, jenž tká pavučinu tak jemnou, že toho člověk ani nedovede, při každém zvířeti pozorujeme nějaké umění. To vše dala jim moudrost Boží a svými zákony jejich činnost vyměřila. Ona stvořila rozum lidský, který staví dráhy, průplavy, paláce a jiná důmyslná díla. Bůh vyměřil i duchu lidskému zákony, které jej řídí, nemluvě o schopnostech a zařízeních zraku, hmatu, paměti a jiných smyslů. Jaký soulad a jaká jednota u všech lidí; a jaká zase různost v této jednotě. Ne, my se nedivíme, vidouce díla lidská, že jich tvůrce je vševědoucí, nejvýš moudrý, všemohoucí; my zrovna hmatáme tyto jeho vlastnosti v přírodě, díle jeho.

Ještě jednu vlastnost Boží chceme pozorovati ve světě. Básníci píší krásné písně o matce přírodě, která o nás se stará, dobré nám prokazuje. Dává nám nejen co je nezbytné, ale zahrnuje nás také mnohými příjemnostmi. Však nechme líčení. Uvedu příklad. Zdroj života je slunce. Kdyby někdo učinil takové dělo, že by naše země sloužila mu za dělovou kouli, a kdyby potom naši zemi z něho vystřelil na tisíce kilometrů daleko, byla by to síla, o níž nelze si ani pojem učiniti. Ale síla, kterou bylo Bohu

vložiti do slunce, aby obživovalo naši zemi, je 84.000 millionůkrát větší, nežli síla báječného děla. A tato energie slunce nás neničí, ale mile hřeje, osvěcuje něžné květiny a životodárné obilí plodí. A poučení z příkladu? Mnoho příjemného a užitečného skýtá země. Ale dobrota Boží jest mnohokráte větší než je větší energie slunce nad energii báječného onoho děla, nebo i to slunce je jeho dar, ano tisíce takových sluncí oblažuje vesmír.

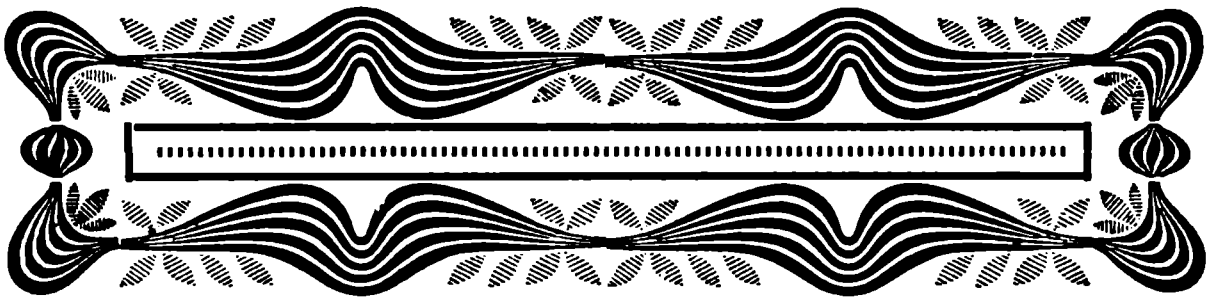
Jsme li oslněni krásou Boží, která ze světa září, ohromeni velikostí Boží, která ve světě se zjevuje, překvapeni nekonečným zdrojem života, o němž život v přírodě bohatě se proudící nám vypravuje, jsme dojati láskou Boží, o níž nám svět hlásá: »Jsem učiněn pro tebe, člověče.« Tu ztichne na okamžik tlukot našeho srdce, aby potom vybuchlo s jásavým pokřikem: »Bože, ty jsi láska, láska nekonečná, věčná, podstatná.«

Ač jest tedy Bůh pro nás bytostí tajuplnou, můžeme vědecky, jistě a jasně v něm poznati netoliko, že jest, ale také mnoho jeho vlastností. Nemodlíme se k Neznámému, modlíce se k Bohu. O zcela neznámém nelze ani mluviti, ani psáti celé knihy

* * *

Takovým způsobem můžeme tedy přesně vědecky poznávati ze stvořeného světa jsoucnost Boží a Boží vlastnosti. Nakreslil jsem tuto jen hrubé rysy tohoto poznání a výsledek je podivuhodný. A přec dí sv. Pavel (1. Kor. 13, 12), že vidíme Boha nyní jen jako v zrcadle. Je to veliké zrcadlo, a přece je nesmírně malé u porovnání s Bohem. Pohroužejme někdy duši svou do podobných myšlenek, vystupujme ze stvořených věcí k jich Tvůrci. Tak činili svatí, tak činí bohoslovná věda. A nalézali v tom rozkoš. A zeptej se hovad a naučí tebe; a ptactva nebeského, a oznámí tobě. Mluv zemi a odpoví tobě, a vypravovati budou ryby mořské: Kdož neví, že všecko to ruka Hospodinova učinila (Job. 12., 7.) ? Ptejme

se vlastního srdce, a zplesá v Hospodinu, v Bohu velikém a dobrotivém. V knize o katolických missiích čteme, jak v jedné z četných černošských obcí na ostrovech žil stařík, který vážil cestu několika dní, aby sešel se s missionáři, o nichž doslechl, že znají toho, jenž všecko učinil. Prostý a nevzdělaný tento muž měl myšlenky podobné těm, které jsem vám rozváděl, jen že byly u něho nejasné a popletené. Jeho radost z poučení o Bohu byla tak veliká, že plakal a na kolena padl a horoucím hlasem velebil Boha děkuje mu za milost, že se této chvíle dočkal. Stal se vzorným katolíkem, a náčelníkem své obce a světlem celého ostrova. Za víru svou statečně také trpěl. Nyní je zajisté v slávě nebeské a vidí Boha tváří v tvář. A až jej my uvidíme? Ach potom nebude blaženosti již konce na věky, amen.

4. Pantheismus.

Obsah: Trojí názor životní a světový, pantheismus, materialismus, křesťanství. Původ moderního pantheismu. V čem záleží. Nesmyslnost jeho z různých důvodů.

Běda vám, muži bezbožní, kteří jste opustili zákon Pána Nejvyššího.
(Sir. 41, 11.)

Slýcháme často slovo »názor životní« nebo »názor světový«. Co znamená tato fráse? Znamená souhrn zásad, kterými se díváme na svět a na život. Pohané dívali se na svět očima pohanskýma; měli o světě názor pohanský. Křesťané dívají se na život a na svět očima křesťanskýma; mají názor křesťanský. Úplný bezbožec dívá se na svět očima nevěrce; má názor o světě bezbožecký.

Nevěrecký a čiře bezbožecký názor na život a na svět vznikl v osmnáctém století, udržuje se pouze mezi nevelkou části vzdělanců; v minulém století byl populárními spisy šířen také mezi lidem, plodě sociální čili společenské boje, jimiž trpíme ještě dnes. Jako kejklíř, který na každé představení jinak se strojí, měl na sta různých tvarů měně se ustavičně. Možno říci, že je tolik nevěreckých názorů životních, kolik je nevěrců samostatně myslících, vlastně nemyslících. Však dva názory tvoří základ veškerého bezbožectví minulých dob. Zovou se materialismus čili hmotařství a pantheismus čili všebožectví. Oba tyto

názory mají to společné, že popírají jsoucnost Boží. Různí se pak tím, že každý ho popírá jiným způsobem. Pantheismus béře zvíře nevěry za hlavu, materialismus je béře za ocas. Na konec jsou oba totéž.

Materialismus jest hrubý a nízký. Praví: není nic než hmota. Všecko je jenom hmota. I myšlenky v podstatě nejsou než hmota. Hmotař miluje tedy hmotu; to ukazuje také vždy životem. Hmota ať tekutá nebo zlatě se třpytící ať teplem živého těla dráždící je jeho ideálem. Hmotař se drží ocasu zvířete nevěry a s této méně ušlechtilé stránky měří a posuzuje potom celý svět. Tohoto názoru přidržují se lidé povahy sprosté a smýšlení nízkého. Hrubě a sprostě mluví také o Bohu. Hmotař Vogt napsal na př., že on svou vědou ukázal Pánu Bohu dveře (Vorles. II., 260.). Schoppenhauer napsal, že Pán Bůh má potíže, aby si ve všemmíru našel byt, poněvadž on a jeho učení soudruzi jej odevšad vyhánějí. Bohem obou těchto lidí bylo břicho, peníze a neřest.

U nás mluví podobným způsobem od konce minulého století otevřeně a s pohrdáním na odiv staveným k Bohu mnozí anarchisté, socialisté, volnomyslitelé, zvláště pokrokáři.

Pantheismus je ušlechtilejší, bera zvíře nevěry za hlavu. Však poněvadž chci o něm šířeji promluviti, pomíjím zatím co je.

Materialismus čili hmotařství a pantheismus čili všebožectví byly a jsou názory na život a na svět, do nichž sloučiti lze vše, co odporuje křesťanství. Druhdy bylo také mnohobožství čili polytheismus a spojené s ním modlářství, avšak to pomíjí, kamkoliv vnikne osvěta; i netřeba se o něm šířiti. Materialismus a pantheismus má stále své vyznavače.

Proti oběma těmto názorům stojí názor křesťanský. Všichni křesťané, nechť jsou kteréhokoliv vyznání, praví: jest Bůh, nejvyšší bytost, čirý duch, tvůrce a cíl všeho. Lze právem říci, že jiných názorů na život a na svět mimo materialismus, pantheismus a křesťanství není.

My chceme si vyložiti zevrubněji, co je pantheismus, všebožectví. Je zajisté dobré znáti, čemu věří naši tak zvaní silní duchové, pohrdající naší vírou. Ty, ó Bože, obrať naše rozjímání k dobrému.

* * *

O pantheismu čili všebožectví je moje řeč. Kdybych měl jmenovati ty, kteří aspoň dle slov jej vyznávají, byli by to sice jen jednotlivci, ale byla by jich hodná řada; a byla by mezi nimi jména, která před světem mají hřmotný zvuk. Než celých obcí, národů, zemí, které by se hlásily k pantheismu, nebylo a není; vždy byli to jen jednotlivci, kteří se k němu přiznávali a přiznávají, na př. jednotliví žurnalisté, básníci, filosofové, professoři a jiní lidé těchto kruhů.

Tu a tam lze čísti, že prý mnozí národové východu jako Indové a Čiňané vyznávali pantheismus. To je omyl a blud. Pravda jest sice, že mnozí filosofové a zakladatelé věr v oněch krajích byli pantheisté, ale lid nikdy; měl své bohy a modly. Celého národa pantheistického nebylo a není. To není také možno. Společnost, země, národ, které by si pantheismus vzali za svůj životní názor a dle něho se řídily, upadly by nezbytně v hrozné společenské bludy a zahynuly.

Kdo je ten muž, který nauku pantheismu zplodil? Známa byla sice již ve starověku, avšak pokládala se pouze za výstřelky a zrůdy výstředních hlav. Potom úplně zanikla. Znovu ji zrodil muž nepatrný a bezvýznamný, Žid Baruch Spinoza. Nevěrci nám vytýkají, že naše náboženství je z Palestiny, chtíce tím říci, že je ze židovství. Národ israelský byl ovšem národem vyvoleným; ale tento národ nemá s nynějšími Židy nic společného. Pán Ježíš narodil se sice z matky israelské, ale on byl Syn Boží, byl s nebe, přijav přirozenost všelidskou. Spasitel náš nebyl ani Židem, ani Římanem, ani Řekem, ale vtěleným Synem Božím. Řečení pantheisté měli by tedy spíše obrátiti zřetel na muže, který zplodil jejich přesvědčení. Tento

muž je čistokrevným Židem, narozeným roku 1632 v Amsterodamě. Jeho nauka nevznikla z učenosti, nýbrž z neučenosti, tím totiž, že chybně a bludně pochopil učení své doby o podstatě věcí. Tomu nelze se diviti, nebo byl ve filosofii pouze libůstkářem. Rozšířena a propracována byla tato nauka německými filosofy, hlavně Schellingem, Fichtem, Heglem, Schleiermachrem, Hartmannem a jinými. Na štěstí jsou jejich spisy tak temny, že jak praví historický žert, ani jich spisovatelé jim často nerozuměli. Tito mužové měli veliké mínění sami o sobě. Hegel na př. myslil, že teprve jím vlastně počíná svět. Ale navzájem se krutě potírali, říkajíce druh o druhu, že má jen půl hlavy nebo nanejvýše tři čtvrti hlavy. O sobě každý myslil, že má nejen celou hlavu, ale že podobná hlava jako jeho vůbec dosud neexistovala. Vyznavači pantheismu jsou až dosud lidé vysokomyslní; náležejí také vyšším třídám, třídám tak řečeným intelligentním.

Čemu tedy učí pantheismus? Zmíněný otec pantheismu, Baruch Spinoza, žil v době, kdy ve školách se učilo, že každá věc se skládá z podstaty a ze způsob. Na př. o hostii díme, že podstata její je chleba a způsoby její že jsou tvar, barva, chuť. Způsoby tyto závisí na podstatě, jsou jejími vlastnostmi; podstata nezávisí už na jiné věci. Chuť sama o sobě neexistuje, nýbrž na př. na chlebě, jsouc jeho vlastností. Ale chléb existuje sám pro sebe, nejsa pouhou vlastností jiné věci. Toto učení o podstatě a způsobách řečený Baruch i Spinoza si spletl; možná je ovšem, že učinil tak vědomě.

Rozuměl tomu tak, že podstata je to, co vůbec je nezávislé, co je samo ze sebe (Pr. ph. 1 n. 51.). Tehdáž učil jakož i dnes se ještě správně učí, člověk svou podstatou je nezávislý, samostatný, t. j. není vlastností jiného člověka nebo země; Spinoza tomu rozuměl, že podstata člověka je vůbec nezávislá, že ji nikdo neučinil, že je sama od sebe. Podobně učil o všech samostatných věcech. Z toho pak soudil důsledně: co je nezávislé, co je samo ze sebe, je Bůh. Všecky podstaty, podstata člověka, kamene, dřeva, hlíny, vody, všecky jsou nezávisly, samy i od

sebe, jsou bohem nebo částmi boha. Vlastně jest jen jedna podstata, jedno absolutno, jak říkají, a jednotlivé věci na zemi a na nebi jsou toliko různé zjevy této jediné podstaty, tohoto absolutna. To je původ pantheismu, který od následovníků Barucha Spinozy byl pak dále propracován a vyvinut.

Co je tedy pantheismus? Pantheismus, všebožství je učení, že podstaty všech věcí jsou jedna bytost, bytost věčná, absolutní, bůh; věci pak, které vidíme, že jsou projevy této bytosti božské. Pantheisté mluví tedy o Bohu, ano často velmi dojemně a básnicky, ale tento bůh jejich není nic jiného, nežli celý viditelný svět. Slavný myslitel francouzský řekl kdysi, že každý geniální člověk je trochu bláznem. Pokládati celý vesmír za boha, je snad geniální, romantické, básnické, ale zdravý smysl to nemá.

Už z toho, že pantheismus u lidu nikde se neujal, tomu nasvědčuje. Lid může upadnouti sice v hrozné bludy, jak dějiny svědčí, ale i tyto bludy musí míti jakousi aspoň zdánlivou rozumnost, jakýsi zdravý smysl. Pantheismus měl své vyznavače vždy jen mezi filosofy, básníky a podobnými kruhy; mimo to lze právem pochybovati, zdali to myslili do opravdy.

Populárně řečeno, musíme si pantheistického boha mysliti takt). Celý svět, slunce, hvězdy, země, vody, byliny, zvířata, lidi tvoří svou podstatou bytost jedinou, jednotlivé bytosti pak jsou údy, nebo vlastnosti, nebo tvary, nebo projevy této božské bytosti. Jiného Boha není. Je patrno, že pantheismus není než bezbožectví, že pantheisté jsou zrovna takovými popírači Boha, jako hmotaři; pouze s tím rozdílem, že se drží zvířete nevěry za hlavu místo za ocas. Dle hmotářů všecko je jen hmota, dle pantheismu všecko je bůh. Můžeme si mysliti, že slunce jsou oči této bytosti, hvězdy její údy, vzduch její dech, řeky její krev, stromy a květy její vlasy, zvířata její hmyz atd.; v nás myslí. My a jsou-li ještě jiné myslící bytosti, také ony, tvoříme nejvyšší vývoj tohoto divného pána boha. Nemyslete si však, že vám vypravuji báchorky! Nikoliv, tak skutečně učí pantheismus, a jsou to pověstné hlavy ve světě, jež mu učí.

Nyní vizme nesmyslnost a bludnost této nauky. Tvoří svět skutečně jednu bytost? Kdo to může věřit! Podle těla jsme sice všichni z jedné a téže hmoty, ale jsme tím jedno? Člověk A jest si zcela jistě vědom, že není totožný s člověkem B, ba ani jeho částí. Každý člověk má sice lidskou bytost, ale každý má svou, od jiných oddělenou podstatu. Lidstvo tvoří jen mravní jednotu. Tím více jsme si vědomi, že netvoříme jednu bytost se zvířaty, bylinami, kameny, hvězdami. Na zemi jsou bytosti myslící a nemyslící, lidé opět jsou dobří a zlí, veselí a smutní. Kdyby všecko tvořilo jednu bytost, byla by tato bytost zároveň myslící a bez rozumu, zároveň veselá a smutná, ctnostná a hříšná. Na světě živí se zvířata bylinami nebo zase zvířaty, podobně také lidé. Kdyby všecky věci tvořily jednu bytost, pojídala by tato bytost sama sebe, podobně, jako kdyby člověk živil se vlastními údy pojídaje je. Lidé vedou mezi sebou války. Tu by tatáž bytost sama do sebe střílela a ve svých údech si bolest způsobovala. Všecky tyto věci dotýkají se podstaty člověkovy, dotýkaly by se tedy podivného tohoto pantheistického boha. Kdo si tu nevzpomene na slovo Písma: Běda vám, muži bezbožní, kteří jste opustili zákon Pána nejvyššího, a na slova sv. Pavla, domnívajíce se býti moudrými, bláznu učiněni jsou a zatemníno jest nemoudré srdce jejich. (Řím 1, 20.)

Věda má za to, že veškerý náš svět byl původně velikou mlhovinou. To by byl tedy původní tvar pantheistického boha. I lze se právem tázati, měl-li už tehdáž všecku dokonalost čili nic. Měl-li ji, proč se mu nelíbilo zůstati mlhovinou? Měla tehdáž také už rozum? Tenkráte se části mlhoviny aspoň neničily a nepojídaly, nýbrž snášely se. Neměla-li tehdáž všecku dokonalost, odkud ji brala? Čeho kdo nemá, jinému nedá. Měla-li už tehdáž rozum a sebevědomí, jednala, rozvíjejíc se, nerozumně. Věda totiž má za to, že ve světě vyrovná se jednou teplota a celý vesmír zmrzne. Na konec tedy pantheistický bůh zmrzne, a nikde nebude ani nejmenší známky života. Divný pán bůh, kterému na vše věky ztuhnou údy jako rampouchy

a mrtvy kolovati budou všemmírem! Když tedy na krásné, tajuplné, poetické a vznešené fráse pantheistů podíváme se z blízka, dostaneme bytost, jejíž poslední vývin je věčný led. Proč nezůstal tento bůh raději mlhovinou?

Vizme jinou nemožnost. Kdyby vesmír byl bohem a bůh vesmírem, byl by vesmír sám od sebe, maje původ své existence sám v sobě. Ale taková bytost byla by nezbytně svrchovaně dokonalá v sobě a v každé své vlastnosti, jakým je Bůh křesťanský, byla by svobodná, nejvýš dobrá, nezměnitelná, neodvislá. Je takovou bytostí mrtvý svět, tupý a nerozumný, fysickými zákony řízeny? Je takovou bytostí kámen, růže, červ, zvíře, člověk? Lze je nazvati projevy a částmi bytosti »božské«?

Nic není nahodilejšího, jako svět! Vše je ohraničeno a nedokonalo. Jaká bláznivá myšlenka, mysliti si husu nebo tele jakožto projev, vývin, část boha! Jaký nerozum, mysliti si, že všichni ti nemocní, kteří úpí v nemocnicích, že všichni ti zločinci, kteří tráví svůj život v žaláři, jsou projevy, výviny, formami, částmi boha! Jaké to fantasie, mysliti si, že ty děti, které ve škole se moří, aby nabyly trochu moudrosti, jsou projevy absolutní, nejvyšší bytosti, že ti dělníci, kteří v potu tváře pracují, aby nezemřeli hlady, jsou formami, projevy, částmi boha! To a tisíce jiných věcí musí věřiti učený vyznavač pantheismu.

A tento bůh by také hřešil. Buď musí pantheista popříti, že jest mravní zlo, hřích, na světě, anebo musí přiznati, že jeho bůh v lidech, v nejvyšších formách a zjevech svých hřeší. Toto říci se stydí, a proto vidíme, že snaží se hřích vyličovati ne jako mravní zlo, ale jako fysickou nemoc, žádaje, aby místo žalářů stavěly se nemocnice.

Hrozne by byly následky pro lidstvo, kdyby toto učení mělo nabýti platnosti. To se ovšem nikdy nestane. Nebo míti podobnou úžasnou víru je výsadou pouze hlav, kterým bludná filosofie popletla rozum Nelze ostatně ani věřiti, že by své učení myslili do opravdy. Však vizme přece, jaké mravní následky pantheismus přivádí.

Člověk, který je na zemi nejvyšší formou, projevem boha, nemaje nikoho již nad sebou, je sám svým nejvyšším a jediným pánem, který nikomu není zodpovědným. Cokoliv koná, je vždy dobré, nebo skrze něho jedná nejvyšší bytost, pantheistický bůh. Jakým právem smí člověk člověka trestati? Vždyť by trestal boha za jeho projev! Když někdo někoho zabije, bylo by to zcela správno, nebo i vražda není leč projevem tohoto boha. Jakým právem smějí se dávati zákony? Každý je projevem a formou boží. Či může bůh sám sobě dávati zákony? nebo jedna forma boží druhé? Mnohým ovšem se líbí učení, býti svrchovaným pánem, nikomu nebýti zodpovědným. Ale běda vám, muži bezbožní, dí apoštol, který jste opustili zákon Pána nejvyššího! Ach, kdyby každý směl činiti, co se mu zlíbí, to by to brzy na světě vypadalo! Malá revoluce, a krev teče potokem!

Když jsem byl kdysi ve zvěřinci, myslil jsem si, kdyby ty šelmy nyní všecky pustili, to by byla podívaná! Pusťte člověka z pod zákona, a bude z něho šelma.

Ale snad by toto učení lidi tak povzneslo, že by nebylo již lidí zlých a dokonalých. Každý by snad se cítil býti bohem, i snažil by se, aby jako bůh byl živ. Předně jest těžko si představiti lidi, kteří by si byli vědomi, že jsou bohy nebo aspoň formou, projevem boha. Ale dejme tomu, ze by i dítko i nemocný i umírající věřil, jsem bohem. Stal by se tím lepší? Ach, myslím, že by si řekl, když jsem bohem, chci žíti jako bůh, a mohu konati, co mi libo. Kdo mu smí brániti? Kdo smí brániti bohu, aby se projevoval dle libosti? Probíráme-li učení pantheistů hlouběji, nespokojujíce se jich poetickými frásemi, bezděky napadají nás myšlenky o chlapcích, kteří si hrají na císaře. Jeden řekne, já jsem císař rakouský, druhý, já německý, třetí, já ruský, čtvrtý, já jsem Napoleon.

Jaký význam má bol v pantheismu? Či přestaly by i nemoci? Jak smutný je pohled na trpicího! Nebýti milosrdné lásky, byl by nesnesitelný. Proč pomáháme jiným, a za ně se obětujeme? Z lásky k Bohu, který za nás se obětoval a káže nám, abychom se milovali, a který odplatí pohár vody. Kde by zůstala

tato láska bez Boha? Vymřela by. K čemu také pomáhati nemocnému bohu! Patrně chce býti nemocný; tak ať je. Jistý slovutný pantheista napsal, že nemocný a umírající se má těšiti tím, že se obrátí v pralátku, že z něko bude snad krásný květ nebo jiný nový projev božství Krásná útěcha! Zní spíš jako výsměch. Jděte s ní k nemocnému! Bude vyvalovati oči. A což, bude-li z něho dle pantheismu tulipán nebo zajíc, nebo zůstane-li smrdutým blátem? Ani proti bolení zubů nedá pantheismus útěchy. Jiný napsal, že se má nemocný a umírající těšiti, jak atomy z něho létati budou všímmírem Vzpomeň si ve své nemoci, píše, že brzy budou atomy z tebe poletovati vesmírem, těmi nekonečnými prostorami, do nichž jsi často tak toužebně patřil. Pěkná to útěcha! Člověku z těch frásí, čte-li je, zdvihá se žaludek. Právem řekl apoštol: Běda vám, muži bezbožní, kteří jste opustili zákon Pána nejvyššího!

Pantheismus jest netoliko nesmyslný, ale nedává také odpovědi na nejdůležitější otázky životní: odkud jsem, co jsem, kam jdu, jaký je můj účel na světě. Proto jest pantheismus temnotou a tmou zahaluje život lidský. Co znamená, že jsme projevy, tvary, formami boha? Nic. Jest to hluchá frase Odkud je tento bůh, t. j. náš svět? Pantheista neví. On nemůže říci ani, že je věčný nebo dal by svému bohu vysvědčení chudoby. Jeho bůh byl by, ač věčný, nejprve v rozvoji velmi nepatrném A na konec zmrzne. To bude vrchol jeho vývoje na věky. Odkud tedy je svět? Pantheista neví. Pochopíme slova nevěrce, obrátivšího se: raději chci přijmouti kteroukoliv rozumnou nauku, která mi udá smysl života, nežli tápati ustavičně ve tmách pantheismu; tu zdá se člověku, jakoby byla stále noc. A ten cíl lidský dle pantheismu: rozplynouti se ve všeobecnu jako pára ve vzduchu! Ne, křesťané, kdybyste mi milliony dávali, pantheistou nebudu. Tak se nezahodím. Raději chci býti žebrákem a mrzákem s nadějí na život věčný u Boha, nežli pantheistickým boháčem s jeho temnou, chladnou, zoufalou beznadějností.

* * *

Než dosti. Co jsem o pantheismu řekl, stačí, abychom žalostnili nad tím, čeho schopen je ubohý rozum lidský. Ani pohanské modlářství nebylo takovým úpadkem ducha, jaký je velebený pantheismus. Vždy se mi zdá, že jeho hlasatelé to nemyslí do opravdy, a že jim jde jen o to, aby nemuseli věřiti v Boha, jemu sloužiti a jej poslouchati. Jeho zastánci upadají většinou v pessimism, to jest v přesvědčení, že vše na světě je zlé, i život lidský že je jen zlo, že by bylo nejlépe vyhoditi svět do povětří. Končívají zhusta sebevraždou, a hrdé vědomí boží změní se v zoufalství. Člověk, nejvyšší projev pantheistického boha, sám sebe ze zoufalství vraždí: jaká to ironie!

Když tyto bludy a hrozná poblouzení čteme, věru, že člověk věřící v Boha nejvyššího, nejdokonalejšího, dobrého a svatého padá na kolena, díky vzdávaje Bohu za svou víru, že nemůže dost a dost se naděkovati Spasiteli, který jasně a podrobně Boha nám zjevil. Bůh milý sám ví, v jakých úžasných bludech by se bez něho potácelo lidstvo. Strašné temnoty ducha by jezahalily, které falešná věda a filosofie ještě by zvýšily tím, že by rozum bludy kazily.

Slavený kdysi učenec Alex. z Humboldů napsal na konci svého života, že mysliteli — ovšem nevěreckému — zůstává vše hádankou, a že největším štěstím je, narodili se jako duševní omezenec (Jouffroy, Mél. 338). Zoufalé to slovo!

Ó, díky tobě, Spasiteli, za světlo víry jisté a neomylné! Víme, komu jsme uvěřili, volal sv. Pavel. Kolem do kola obkličovaly apoštola modlářství, bludné nauky filosofů pohanských, chlubivá věda; ale on byl pevný, nebo si byl jist, já mám světlo, já znám pravého Boha, význam života a světa. My jsme dědici tohoto světla. Nedejme se mýliti ani my. Važme si ho. Uvede nás jednou k světlu nesmrtelnému a blaženému, amen.

5. Pantheismus.

O b s a h : Pantheismus jest bezbožectví. Jeho bludnost dokazuje se filosoficky, při čemž přihlíží se i k různým druhům pantheismu. Jako základní důvod proti pantheismu vzato: Svět nemá známek božských. není pouze jedna podstata, tato by nemohla býti ani hmotná, ani duchovní, ani obojí zároveň. Ubohý bůh pantheistický.

„Klaňte se tomu, kterýž učinil nebe i zemi i moře i studnice vod.“ Zjev. 14, 7.

Znáti Boha jest naší povinností. Spasitel pravil: »Tentoť jest život věčný, aby poznali tebe samého, pravého Boha.« (Jan 17, .3.) A v knize Moudrosti čteme (Moudr. 13, 1): »Marnít zajisté jsou všichni lidé, v nichžto není známosti Boha.« Přísně kárá tu mudrc ty, kteří ze stvořených věcí nepoznávají tvůrce. Znáti Boha jest naší největší ctí a pokrokem, nebo Bůh jako bytost nejdokonalejší jest nejvznešenějším předmětem vědění a poznání Jest zajisté více, znáti Boha, pravzor všeho, co jest, a zabývati se jím, nežli znáti na př. květiny nebo zvířata, které jsou nepatrným dílem Božím.

Všichni lidé poznávali a poznávají Boha, křesťané dokonale, pohané velmi nedokonale. Všichni také vzdávali a vzdávají mu čest, jako tvůrci a pánu svému. Dojímá, když čteme, s jakou snahou a upřímností mnozí pohané Boha hledali a jej ctili, ač ku pravému pojmu o něm nedošli. Bezbožectví a bezbožnost byly jim nerozumem a zločinem zároveň.

Byly jim stejně hrozny a zavržitelny, jako nám; ano ještě více.

Bezbožectví a bezbožnost vystupovalo a vystupuje dosud pod různými tvary a formami, tu skrytě, tu otevřeně. Jedním takovým tvarem jest pantheismus neboli všebožectví. O pantheismu chtěl bych dnes promluviti, nebo od několika století mnozí spisovatelé jej hlásají v knihách vědeckých i populárních brožurkách. Mluví při tom na oko tak pěkně o Bohu, že nezasvěceného v jich bludy a cíle mohli by svésti. Ach, to je nábožná kniha, řekl už mnohý, kdežto v pravdě to byl ohavný spis bezbožecký, který připravil ho o víru. Byl to jed ve sladké pokroutce. Znám učebnici psychologie, která mluví nábožně o Bohu a o duši, a přec Boha i duši popírá. Ona zbožnost je maskou, pod kterou bezbožectví hledí obejíti zákon a najíti cestu do škol.

Pantheismus neboli všebožectví má přemnohé tvary, nebo pánové z nekřesťanského tábora mají zásadu, že každý musí míti a učiti něco zvláštního. To je dobrá pro nás zásada; nebo tak si stále odporují a navzájem se potírají, my pak máme v tom nepřímý důkaz pro pravost naší sv. víry. Dobře dí sv. Hilarius (De Trin. 7, 4): »Dum sibi ad versantur, tidem nostram affirmant.« Potírajíce se navzájem, stvrzují naši víru. Avšak tím vzniká zároveň veliké množství různých náhledů a nauk, jež probírati ani nelze. Vy byste se, milí křesťané, také poděkovali, kdybych vám všechny jejich rozumy vykládati chtěl. Předvedu vám tedy jen to nejhlavnější a nejdůležitější, to, co tvoří jádro pantheismu neboli všebožectví, k různým jeho tvarům přihlížeje jenom nahodile.

Jest to nauka osudná, ti pak, kteří jí jsou zaslepeni, jsou věru politování hodni. Prosím Boha, abyste, vidouce zaslepenost mnohých, tím radostněji plnili slova sv. Jana: »Klaňte se tomu, kterýž učinil nebe i zemi i moře i studnice vod,« jsouce vděčni za to, že ve svém zjevení a své církvi dal nám Bůh poučení jasné a jisté a bezpečné.

* * *

1. Hlavní zásadou pantheismu jest, že Bůh a svět jest věc naprosto totožná, jediná. Jak vidíte, i pantheismus mluví o Bohu. Také učí, že všecko, co kolem sebe vidíme, je od Boha nebo z Boha, avšak slova tato mají v ústech pantheismu zcela jiný smysl nežli v ústech křesťanů. Tato různost v pojímání Boha a světa jest nesmírná a osudná.

My pravíme: Bůh jest čirý duch, bytost sama od sebe, je věčný, nekonečný, svrchovaně dokonalý v sobě a ve svých vlastnostech. Tento Bůh, díme dále, stvořil z ničeho nebe a zemi, které svými zákony spravuje. Písmo sv. dí (Esdr. 9, 6): »Ty sám jediný, Hospodine, tys učinil nebesa a všecko, což jest na zemi, a ty oživuješ všecky tyto věci.«

Zcela jinak učí pantheismus. Praví: Není žádné bytosti mimo tento náš vesmír. To, co nazýváme slovem Bůh, není nic jiného nežli podstata všehomíru. Tato podstata světová má na venek různé tvary a formy, tvar slunce, hvězd, země, vzduchu, vody, květin, zvířat, lidí. Chcete nějaké porovnání? V továrně voskové viděl jsem z vosku různé věci: svíčky, košíčky, zvířata, lidi. Vše bylo z jedné podstaty, vosku, ale každá věc měla jiný tvar, představovala něco jiného. Tak asi myslí si všecko pantheista. Tato podstata všeho je dle něho sama od sebe, věčná, božská. Celý svět, nebe i země, a vše, co na nich jest, je tudíž jedna bytost, bytost božská v tisícerých a tisícerých tvarech se projevující. Svět dle toho není ovšem stvořen, není dílem všemohoucího Boha, nebo dělník a jeho dílo, na př. truhlář a stůl jsou dvě naprosto různé věci, ale dle pantheismu Bůh a svět je věc jedna, jako kdyby truhlář a stůl byli jedno a totéž.

Pius IX. nauku všebožeckou odsoudil ve známém syllabu (p. 39) Vatikánský sněm ji veřejně a slavně zavrhl. A právem. Kdo má zdravý rozum, sám nahlíží zřejmě, že pantheismus je nesmyslným pobloužněním hlav, falešnou filosofií popletených. Bůh a svět totéž! Není to divná, prapodivná věc? Kdyby byla jen divná; ale je také bezbožná. Buď jest náš svět božskou bytostí, čili nic. Není-li jí, není vůbec Boha,

i nemusím se mu klaněti. Je-li jí, pak i já jsem částí nebo formou tohoto divného Pána Boha, i nebudu se přec sám sobě klaněti! Nechť tedy vezmete věc tak či onak, vždy se ukazuje, že pantheismus, byť i o Bohu mluvil, je čiré bezbožectví a čirá bezbožnost. O pantheistech platí právem slova Písma sv.: »Blázen praví v srdci svém: není Boha«; o nich platí velké ony výtky, které sv. Pavel činil pohanům, nepoznávajícím ze stvořených věcí jich Tvůrce, o nich platí slovo téhož apoštola: »Hněv Boží přijde na syny nevěry« (Kol, 3, 6) a slovo sv. Marka (16, 16): »Kdo nevěří, bude zatracen«.

2. Pantheismus je nauka nesmyslná. Chci několika výklady její nesmyslnost ukázati. Věc je ovšem filosofická, i třeba zbystřené pozornosti; však povím věc krátce a dle možnosti jasně.

Kdyby Bůh a svět byli jedno, kdyby všecky věci, kámen, květ, hvězda, zvíře, člověk nebyly, leč údy nebo tvary nebo projevy nebo vlastnosti jediné bytosti božské, musily by zajisté všecky tyto věci míti povahu a přirozenost božskou. Uvedu porovnání. Naše údy mají povahu a přirozenost údů lidských; naše myšlenky a žádosti mají povahu a přirozenost duchovou, jsouce kony duše; jmenujte znalci vlastnosti některé byliny, on vám hned řekne, jak se jmenuje. Nuže, nyní se táži: Má svět, nebe a země, kámen, bylina a vše ostatní, má povahu a přirozenost božskou? Má ji slunce, hvězda, voda, ryba, zajíc, veverka? Nemá; ani člověk jí nemá. Já aspoň jsem si vědom, že nejsem ani Bohem, ani údem Božím, ani formou bytosti Boží, ani jejím zjevem. Jsem si jist, že nejsem ani věčný, ani nutný, ani nekonečný, a že nic takového ve mně není. A což vy, křesťané? Myslíte, že snad aspoň spolu s ostatními lidmi, zvěří, ptáky, bylinami a zemí tvoříte bytost božskou, že je aspoň tento celek věčný, nutný a nekonečný? Pochybuji, že byste měli takové vědomí. Spíše si vzdychnete s Jobem, že člověk a jeho život je jako tráva, která včera vyrostla a zítra vadne. Vy víte příliš dobře, že jsme bytosti nahodilé, které nemusí býti, a že v nás není nic nekonečného. A což teprve ostatní

bytosti! Dle pantheismu mají býti údy nebo projevy nebo tvary nebo vlastnosti božské bytosti, a nemají ani rozumu a sebevědomí. Právem dí náš nejlepší český filosof (Pospíšil, Kosmlg. p. 290): »Ten pantheistický bůh na vlas se podobá ubohému pomatenci z blázince, jenž maje se za císaře čínského, žádal od každého královské pocty, ale při tom zároveň prosil o krejcar na tabák. Pantheismus tu provozuje s jménem Bůh, pokračuje dále, nejošemetnější podvod, a jest věru pozoruhodným zjevem, že mezi vzdělanci má tolik stoupenců. Jest nezvratným důkazem, že hluboko v rozum a srdce je vryta u každého, i u nevěrce, myšlenka božstva, že člověk snese dříve boha sebe směšnějšího, než aby byl úplně bez něho.«

To je pravdivé slovo. Bůh skutečný musí býti věčný, nutný a nekonečný; věci světa však jsou časné, nahodilé a konečné. Nelze říci, že jednotlivé věci takovými sice jsou, ale že celek, totiž vesmír, jest věčný, nutný a nekonečný, že má tedy božské vlastnosti. Nebo jako ze samých nul a nicek nedostaneme číslo, nechť jich sebe více vedle sebe postavíme, tak ze samých časných věcí nedostaneme nežli celek opět časný, ze samých věcí nahodilých a konečných dostaneme vždy zase jen celek nahodilý a konečný, nechť je jich sebe více.

Také nelze říci, že jen podstata všech věcí jest nekonečná. Svět je rozsažný, a co je rozsažné, jest obmezeno, nebo má části. Jaké části, takový celek. Části jsou konečné, tedy i celek. Zároveň by tato podstata všeho musila býti myslící, nebo my, kteří jsme částmi světa, myslíme. To je nemožno. Co je rozsažné, prostorné, je hmotné, ale hmota nemyslí. V nás myslí duch, který je nehmotný. Nelze říci, že by všesvětová pantheistická podstata měla ducha, kterým myslí, nebo tato podstata je také v kameni, hlíně, stromu, vodě zemi; ty však nemyslí. Byli tací, kteří učili, že celý svět má duši, nazývali ji světoduší, ale to už není potom vlastně pantheismus, nýbrž jest to jiný blud. Pantheismus uznává jenom jednu podstatu.

Tu jsme se dostali však do nové obtíže, pro kterou pantheismus připustiti nelze. Pantheismus dí, že jest toliko jediná podstata. Všecky věci jsou tedy v podstatě stejné a liší se od sebe jen zdánlivě. Někteří praví, že podstata, společná všem věcem, je hmotná, jiní, že je duchová; ale všichni praví, že jest toliko jedna. Avšak čemu nás učí zkušenost? Ve světě vidíme aspoň dvě podstaty, totiž hmotu a ducha; ona jest nesvobodná a bez sebevědomí, duch jest svoboden a má sebevědomí. V člověku hmota a duch jsou sice spojeny, ale tím duch nestává se hmotou a hmota nestává se duchem. Jsou toliko sloučeny, ale tělo zůstává tělem, duše zůstává duší. Jedna a táž věc vůbec ani nemůže býti zároveň duchová a hmotná, nebo tyto dvě vlastnosti se vylučují, podobně jako teplo nemůže býti studené. Už z toho jediného důvodu je nauka pantheistů neudržitelná.

Ale nejsme s obtížemi daleko u konce. Podstata nebe a země a všech věcí je dle pantheismu jediná. Duchovně hmotná zároveň býti nemůže, nuž, dejme tedy tomu, že je duchová. Než kterak je to možno, když celý svět je hmotný? To se ten pantheistický bůh pěkně vyvinuje, když postupuje od vyššího k nižšímu! To je vůbec nemožno, aby duch hmotně se projevoval, měl tvary a formy hmotné. Nemluvím ani o tom, že by pak v celé přírodě mimo člověka nebylo vlastně ani sledu po hlavní vlastnosti oné podstaty, po duchovosti.

Než, je-li onen pantheistický bůh původně hmotou, pak duch by se byl vyvinul z hmoty. To je nemožno, nebo čeho kdo nemá, jinému nedá. Pravdu tuto vyslovil svým způsobem již Aristoteles, slavný mudrc pohanský (Metaph. 12, 5), sv. Tomáš (a 94 a 2) ji jasně odůvodnil. Je vlastně samozřejma. Kamna nemohou více hřáti, než kolik se topí; kůň nemůže více utáhnouti, než co má síly. Účinek nemůže býti větší, než je jeho příčina. Duch jest však podstatně dokonalejší nežli hmota, i nemůže z hmoty nikdy a nikdy vyvinouti se duch, jako z kamene nemůže se vylíhnouti kuře.

Křesťané, do jakého to bludiště zabíhá člověk, který se vzpírá proti pravdě tak jasné a krásné: jest Bůh, bytost nejdokonalejší a nejlepší, stvořitel světa. Když tak chvíli v těchto slepých uličkách falešné vědy se procházíme, jest nám vzpomínka na Boha křesťanského pravou útěchou. Tu nás apoštol nemusí ani napomínati: »Klaňte se tomu, kterýž učinil nebe zemi«; srdce samo zatouží po něm.

Avšak vzali jsme si za úkol probrati pantheismus, i musíme do bludiště znovu ještě na chvíli. Kdyby vesmír skládal se z jediné podstaty a kdyby všecky věci byly jen tvary a zjevy této jediné podstaty, pak by jednotlivé bytosti nebyly samostatné, čili jak se říká individuelní. Nanejvýše mohly by se různiti jen jako se různí dřevěná koule od dřevěné krychle; ba ani tak ne. A co vidíme ve světě? Aj, co tu různých samostatných bytostí! Něco zcela jiného jest kámen než dřevo nebo zlato, něco zcela jiného je bylina, ryba, zvíře, člověk. To nejsou jen různé zjevy nebo tvary téže podstaty, to jsou věci zvláštní, individuelní, celou svou přirozeností od sebe odlišné. — Dle pantheismu ovšem jediná podstata byla by také ve všem činna. Jednotlivé bytosti neměly by samostatnou svou vlastní činnost, ale ve všech byla by činna jedna jediná podstata. Je tomu tak? Ó nikoliv! Jsem si zcela jasně vědom, že já to jsem, jenž dýchám, cítím myslím, miluji, jednám, že jsem zcela něco jiného nežli zajíc, štika, lilie. Když mne bolí zub, vím, že náleží jen k mé bytosti, a když jiného bolí hlava, vím, že to není má hlava. Netvořím s jinými bytostmi tutéž jednu podstatu, ale jsem od nich něco zcela odlišného, vlastního, individuelního.

A podívejte se na hvězdy nebe, na květiny země, a na vše vůkol. Tato spousta různých bytostí, nesčetných počtem a tvary, podivuhodných onou pravidelností, toto vše že by se vyvinulo až k rozumnému člověku samo ze sebe, snad ze slepé, nevědomé hmoty, jak dí pantheismus? Kdo tohle může věřiti má víru zrovna slepou, a řekněme hned, víru nerozumnou. Ne, ne, křesťané, tato báječná rozmanitost bytostí, spjatých podivuhodným řádem a zákon-

ností musí býti dílem ne nerozumu a slepoty, ale nesmírného, nekonečného rozumu, dílem toho Boha, o němž praví korunovaný pěvec: »Kdo přirovnán bude Hospodinu . . . Hospodine, Bože zástupů, kdo je podoben tobě? Mocný jsi a pravda tvá je vůkol tebe. Ty panuješ nad mocí mořskou, pohnutí vln ty zkrocuješ. Tvá jsou nebesa a tvá jest země, okrsek země a plnost jeho ty jsi založil. Tvé rámě jest přemocné, silná ruka tvá, a vyvýšená pravice tvá. Milosrdenství a pravda předchází tvář tvou: blahoslavený lid, který zná plesání tvé. Ve světle obličeje tvého choditi budou a v spravedlnosti tvé vyvýšeni budou, nebo sláva síly jejich jsi ty . . .« (Žal. 88, 7 n.)

Jsme u konce dlouhé úvahy; jen ještě slovíčko. Dle pantheismu není svobody, nebo ona tajuplná jeho božská podstata vyvíjí se nutně. Kde není svobody, není zodpovědnosti. Nikdo nesmí býti trestán za zlé činy, nebo nekoná je on, ale ta božská podstata v něm. Kdo smí boha trestati? Učinil ostatně zlé nutně. Skutečně popírají pantheisté dnes svobodu vůle a zodpovědnost. Je to ironie osudu. Za svobodu prolito tolik krve, a dnes ji potírají. Z člověka činí boha, ale boha snižují na stroj. Kdo si nevzpomene na krále z Písma, který pozbyv rozumu, žral trávu. Chci býti jako Bůh, řekl Lucifer, a stal se ďáblem.

Dle pantheismu božská bytost v člověku dochází nejvyššího rozvoje. Ach, jak málo věděl a ví tento bůh o sobě. Hvězdy, jež jsou jeho tvary a zjevy, krouží od tisíciletí všemmírem, ale on neznal jich zákonů až do Koperníka a Newtona. On o podivuhodných zákonech neví víc, než čeho se v lidech dopracoval. Je v bylinách a zvířatech, a neví o tom, nebo nemají sebevědomí. Žil prý tisíce a tisíce let, než vyvinul se z něho člověk s rozumem, i nevěděl tedy po tisíciletí o sobě. Divný, pradivný to bůh. ten bůh pantheistický! Jak málo důmyslní jsou lidé, kteří takového boha vymyslili, jak politování a pokárání hodní, že zatvrzele a houževnatě se ho drží! My k nim se věru nikdy nepřidáme, nebo cítíme, jak bychom snížili rozum svůj, ten vzácný dar Boží.

* * *

Než dosti. »Klaňte se tomu,« volá apoštol, »kterýž učinil nebe i zemi i moře i studnice vod.« To je náš Bůh, náš tvůrce a cíl, dobrý otec a milostivý dobroděj, bytost neskonale dokonalá, mocná a krásná. Vzpomeňte si na sv. Augustina, jak bloudil v mládí svém, vrhal se z bludu do bludu, nenalézaje pro geniálního ducha svého klidu a uspokojení. A pak čtěte jeho vyznání, ve kterých popisuje své bloudění a nalezení Boha. Jaká radost, jistota, vděčnost, blaženost, že našel pravého Boha. Nelze těch stránek čísti bez hlubokého pohnutí. Kolika lidem vedlo se jako jemu! Ale mnozí také už nikdy víry, již lehkomyslně ztratili, nenalezli.

Křesťané, nedejme si vyrvati ze srdcí svého Boha. Je li těžko bez Boha žíti, je horší bez něho umírati. A na věčnosti? Bože, volám, zůstaň s námi. Tys světlo a pravda, síla a radost a spása věčná. Zůstaň s námi zde a na věky. Amen.

6. Materialismus.

O b s a h : Ideálnost okrašluje život. Materialismus jej ničí. Co je materialismus, jeho odsouzení církví, jeho bludnost a zhouba. Víra nejtrvalejší radost života.

„Bez víry nemožno líbiti se Bohu“ nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že jest, a že těm, kteříž ho hledají, odplatitelem jest.“
Žid. 11, 6.

Jako dítky poslouchali jsme rádi pohádky. Milovali jsme Jiříka, který šel hledat Zlatovlásku, a který, znaje řeč zvířat, ji šťastně našel. Opět a opět dávali jsme si vypravovati o Dlouhém, Širokém a Bystrozrakém, a divili jsme se, jak Dlouhý se natahoval, jak Široký vypil půl jezera a jak Bystrozraký očima drtil skály.

S dětským věkem zmizel svět pohádek a nastala doba vážné skutečnosti. Ale ani tu nežije člověk bez poesie, bez ideálů, které jako květy okrašlují mu cestu života. Ušlechtilé zábavy, umění slovesné, hudební a výtvarné, říše věd, snahy dobročinné, a jiné a jiné věci, důstojné pokročilejšího věku, mezi nimiž půvaby domácího krbu zaujímají neposlední místo, nevyhovují touze duše lidské po něčem vyšším, lepším, nežli je chladná skutečnost.

Bůh. stvořitel světa, hoví této náklonnosti lidské i v tom nejdůležitějším a nejvážnějším, ve víře. Katolická víra provanuta je krásnou poesií. Učení o pro-

zřetelnosti, o Bohu, který milostivou péčí provází život lidský, učení o andělích, kteří ostříhají cest našich, o Spasiteli, Synu Božím, narozeným v Betlémě a umírajícím na kříži, o Marii, jeho panenské Matce, jsou pravdy, které vedle hloubky a významnosti své mají také přemilou poetickou stránku. Církev katolická se svými Vánocemi, Velikonocemi, svatodušními a jinými svátky, se svou liturgií mešní, svátostními obřady a různými zvyky, svým zpěvem chrámovým představuje a hlásá nám nejen veliké pravdy, ale dává jimi duši lidské perutě vznešené poesie, které ji odnášejí do říše nádherných ideálů. Proto čisté a ušlechtilé duše naše svatá víra k sobě zrovna přitahuje, a ani nejhorší pomluvy a útoky na ni nejsou s to, aby je od ní odvrátily.

Tím žalostnější je pohled na ty, kteří všecku víru odhodili a žijí úplně bez Boha. S vírou ztratili nejen celý svět nadpozemský, porozumění a smysl života, ale také jeho nejkrásnější poesii, nebujnou sice, ale pravou a trvalou a radostnou půvabnost žití. Nahražují si ji požitky těla, zábavami, uměním, vědou, slávou; ale to vše duši jejich nenasytí a neuspokojí. Proto pravidelně upadají v pessimismus nebo vrací se později opět k víře v Boha, ale nezřídka příliš pozdě, než aby si mohli nahraditi ztracenou radost života, jindy opět nedokonale, tak že k pravé, oblažující radosti z víry už nedospějí.

Lidé bez víry v Boha vyznávají buď pantheismus nebo materialismus. O pantheismu jsme mluvili; uvažujme o materialismu, majíce na paměti slova sv. Pavla: Bez víry nemožno líbiti se Bohu, nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že jest a že těm, kteříž ho hledají, odplatitelem jest. (Žid. 11, 6.) Za vyznavače materialismu chceme se proto modliti, nebo jsou nešťastni a politování hodni; chceme také prositi, abychom sami nikdy do osudného tohoto bludu neupadli.

* * *

Co jest materialismus neboli hmotařství? Jest to nauka, jež učí, že všecko jest pouze hmota, a vedle

ní už nic není. Jest to filosofický názor na svět, jeho vznik, skladbu, pořádky, smysl. Když podle této nauky někdo zařizuje svůj život, stává se tato nauka jeho názorem životním, jeho filosofií a náboženstvím, vlastně beznáboženstvím. Materialismus učí: Není duše, není svědomí, není ctnosti, není ducha, není Boha. Mrtvá, nevědomá hmota, která jest věčna, je základ všeho, co jest. Z ní vyvinulo se vše, země, vzduch, voda i člověk. (Büchner, Kraft u. Stoff 31; Moleschott, Kreislauf. 84 a j.) Tuto nauku vymyslili někteří řečtí filosofové, kteří žili asi 400 let před Kr. Aristoteles, nejslavnější mudrc starověku, pravil o nich, že mluví jako blázni do větru. (Metaph. I, 3.) Dokud církev měla moc, nepřipouštěla, aby tato nerozumná a zhoubná nauka veřejně byla slovem nebo písmem hlásána. Vedla si jako moudrá vláda, která nepřipouští, aby studnice, z kterých lidé čerpají vodu, byly otravovány smrtícím jedem. Když církev svého vlivu pozbyla, byl blud materialismu opět vzkříšen a natropil hrozná zla a neštěstí Prvními jeho hlasateli v novém věku byli tak zvaní francouzští encyklopedisté, známí duševní původci francouzské revoluce. Ještě více snad rozšířil se v minulém století v Německu; u nás měl jen málo zástupců.

Církev svatá odsoudila blud materialismu posledně na vatikánském sněmu. Jest významno, jakých užila slov. Kdežto jindy prostě blud jmenuje a zavrhuje, užívá o materialismu slova: kdo by se n e s t y d ě l říci, že mimo hmotu nic není, je v klatbě. Ze slova »nestyděl« je patrno, že sněm pokládal tuto nauku za zcela zvláštní a potupné pobloužení a ponížení ducha lidského, za nestydatost a drzost a hloupost. Stejně rozhodně a přísně proti nevěřícím mluví také sv. Písmo. Vy jste z ďábla, volal Kristus rozhorlen k nevěřícím fariseům, z ďábla, který je vrahedníkem od počátku, a v němž není pravdy. (Jan 8, 44.) Sv. Petr řekl jim do očí, že jsou tvrdé šíje a neobřezaných srdcí a uší, a že Duchu sv. se protiví. (Skut. 7, 51.) A tu běželo jen o nevěře v Krista, nebo nevěrců v Boha ani nebylo; co by byli teprve řekli o těchto! — Nauka materialismu přiznává tedy

jen hmotu, věčnou, nezničitelnou hmotu, skládající se z atomů, to jest z malých, nedělitelných částiček. Různým seskupením těchto částic vznikají různé věci a bytosti, jak je kolem sebe vidíme. Viděli jste zajisté kouli, v které jsou různobarevné papírky nebo korálky; jest to známá dětská hračka. Když jí hýbáme nebo otřásáme, tvoří papírky nebo korálky uvnitř různé skupiny, figury, písmeny. Tak asi seskupením atomů vznikl dle materialismu náš svět, nebe a země, moře a hory, květiny, ryby a zvířata. Dále dí materialismus: Čeho nelze hmatati, viděti, slyšeti, neexistuje. Sotva že nauka materialistická vyřkla svou základní větu, již si odporuje. Že jsou atomy, z nichž hmota se skládá, jest jen dohad, který činíme rozumem, nebo atomy žádným smyslem nelze postřehnouti. Týmiž ústy, kterými materialismus prohlašuje za skutečné jen to, co lze smysly vnímati, buduje svou nauku na atomech, kterých nikdo nikdy neviděl ani neslyšel ani nehmatal. Že hmota se skládá z atomů, jest pouhá domněnka, které smysly zjistiti vůbec nelze.

Avšak dejme tomu, že jest tomu tak, nebo víře to neodporuje. Dejme tomu, že hmota celého všehomíra skládá se z atomů, z malých, nedílných částí. Než nauka materialistická přikládá jim vlastnosti, jichž nikterak míti nemohou. Praví, že jich jest nekonečný počet. Kdyby řekla, že jich jest nesmírně mnoho, rádi bychom souhlasili, nebo skládá-li se celý vesmír z atomů, jež jsou tak malinké, že ani nejostřejším drobnohledem jich nelze viděti, jest jich zajisté obrovský počet; ale nekonečný počet jich není, nebo to není možno. Nekonečný počet je ten, ke kterému nelze nic už přidati, ale atomy mohl by anděl spočítati, Bůh mohl by k nim nové přistvořiti nebo některé zničiti. Počet nekonečný je vůbec nemožný, učí nejlepší myslitelé. Dále praví materialismus, že tyto atomy jsou věčné, že jsou prapříčinou všech věcí. Měli bychom tedy nekonečný počet posledních příčin. Avšak to je nerozumno. Myslící duch žádá jednu poslední příčinu všeho, nikoliv nekonečný počet prapříčin. Dále praví nauka materialistická, že

atomy jsou absolutní, t. j. že mají vlastnost, kterou jedině Bohu přikládáme. I v tom je odpor. Co je absolutní a věčné, je nezměnitelné. Avšak kamkoliv vůkol sebe pohlédneme, vidíme všude ustavičnou změnlivost. Jaký je na př rozdíl mezi zimou a jarem! Změnlivost jest podstatná vlastnost všech pozemských věcí. Když mění se věci, které z atomů se skládají, mění se patrně i tyto, nebo nové věci mohou vzniknouti právě jen novou změnou atomů. Jsou nevědomé a nesvobodné, jsou mrtvou hmotou, učí dále nauka materialistická. Jak mohou pak vznikati z nich bytosti se sebevědomím, bytosti svobodné jako myslící člověk; jak vznikati z nich pohyb, život, duch? To je očividný odpor. Nemají prý žádných vlastností, a přec se od sebe různí a z nich vzniká náš svět, v kterém je tolik rozmanitých věcí a bytostí, různících se od sebe. Jaký rozdíl je mezi kamenem a ptákem, bylinou a zvířetem!

Pozorujte, jak na př. říše nerostů, rostlinstva, ryb, ptáků, zvířat, lidí jsou od sebe přísně odděleny, jaká všude panuje zákonitost a pravidelnost. Kdo je toho původcem? Atomy? Ale vždyť jsou bezvědomá, mrtvá hmota! I kdyby měly rozum, byla by tato zákonnost nepochopitelna, ale ony ho nemají. Křesťané, takový vyznavač materialismu musí věřiti hrozné věci. Žádné náboženství světa nežádá takové víry; i modlářství pohanské bylo rozumnější. Jestliže je pravda, že hmota všehomíru skládá se z atomů, pak ten rozum, který z nich utvořil podivuhodný náš svět, musil býti nesmírný, v pravdě božský. Jest to veliké a krásné slovo, které čteme v knize Moudrosti, že Bůh všecky věci spořádal u míře a počtu a váze. V žalmu 103. rozjímá David o kráse tvorů, které Bůh stvořil, v nádherných slokách a volá pak: jak velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine! všecky věci s moudrostí jsi učinil... budiž sláva Hospodinova na věky! Slavný zpytatel přírody, Linné, dí na začátku velikého, věčně památného díla, system přírody, že viděl v ní Boha věčného, nesmírného, vševědoucího, všemohoucího, a že žasl. (Revue des deux Mondes 1861 p. 179.) Kopernik, veliký hvězdář, původce naší slu-

neční soustavy, prosí v náhrobním nápise svém pouze za milost, kterou Kristus dal lotru na pravici. Keppler, který vypočetl dráhy hvězd, připsal na konci svého díla: »děkuji ti, Stvořiteli a Pane můj, že jsi mi poskytl rozkoš nad svým stvořením. Oznámil jsem slávu tvých skutků lidem, pokud můj konečný duch byl s to pojmouti tvou nekonečnost. Řekl-li jsem něco, co je tebe nehodno, odpust mi to milostivě.« Podobně mluvil nesmrtelný Newton. (Viz Hettinger, Aplg. I. 237.) Tak hlásali a psali velikáni ducha, o učencích bohovědných ani nemluvě; materialismus nečítá mezi své stoupence žádného veleducha.

Než vraťme se k nauce materialistické. Odporů, které se v tomto bezbožném učení skrývají, je mnoho. Jen na dvě věci chci ještě poukázati.

Ve světě vidíme ustavičný pohyb. Jest otázka, odkud se vzal. Z hmoty? Nemožno. Jestliže kamenem nikdo jiný nepohne, zůstane na věčně věkův ležeti. Kdo pohnul atomy? To je hádanka, které materialismus nedovede rozluštiti, nebo samy ze sebe se pohnouti nemohly, a nikoho jiného mimo ně neuznává. Či jsou atomy od věčnosti v pohybu? Marná vytáčka, nebo tím není dána odpověď na otázku, odkud jich pohyb je, nýbrž je pouze pošinuta tam, odkud se ještě nikdo nevrátil. Materialismus ani nemá práva k takovému tvrzení, nebo dí o sobě, že přijímá jen to, co vidí, slyší a hmatá, a na věčnosti přec nebyl, aby se na to podíval. A jaká je to věčnost, která každým novým pohybem roste? Což je věčnost a nekonečnost menší a větší, kratší a delší? To není žádná věčnost. Co se dá počítati, je konečné a časové, ale co je časové a konečné, musí míti počátek.

Však nechme toho. Co nám materialismus vypravuje o nekonečném prostoru a čase, jsou samé hádanky. Vizme jiný zjev.

V přírodě vůkol sebe vidíme všady podivuhodnou účelnost. Oko na př. jest právě tak účelně zařízeno, aby mohlo vnímati světlo a viděti; ucho tak, aby přijímajíc vlny zvukové slyšelo. Kdo je tak zařídil? Vyznavači materialismu chtěli tvrditi, že se oko vyvinulo vlivem světla a ucho vlivem zvuku. Zapo-

mněli, že oko a ucho vyvinuje se u člověka, dokud je ještě v lůně mateřském, kam světlo a zvuk nevnikají. Jestliže podobná obdivuhodná účelnost panuje v celé přírodě, počínaje od nejmenší buňky, je patrno, že tu byl dříve nějaký plán, podle kterého vše bylo zařízeno. Kde je plán, tam je někdo, kdo jej vymyslil a podle něho atomy řídil. A byla to zajisté moudrost nesmírná, nekonečná.

Tato účelnost bije do očí, pozorujeme-li jednotlivé druhy, které vyvíjejí se pravidelně dle určitých, pevných zákonů. I prostý člověk ji vidí a obdivuje se jí. Od věků odívá se lilije bělostnou krásou, snáší včela sladký med, vznáší se skřivánek k nebi. Odkud to, že domnělé slepé a hmotné atomy materialistů zachovávají takový pořádek? To jsou věru zázračné neviditelné bytosti. A jaký pořádek zachovávají ve vývoji. Od nejnižšího tvora vidíme krásný postup k vyššímu, stupeň po stupni jde to výš a výše, až přijdeme k nejvyšším zvířatům a na konec k člověku, který jest posledním, nejvyšším stupněm viditelné přírody. A tato podivuhodná organisace má býti od slepých, němých, nerozumných atomů? Zdaž není vyznavač materialismu jako pohan, který zapomenuv na Boha učinil si ze dřeva modlu a pak se jí klaněl jako bohu? On si pomáhá výmluvou, že tomu dříve tak nebylo, ale že tento pořádek, tato účelnost se vyvinula během millionů let. Nechci se šířiti, že je to nemožno, ale nemohu nepoukázati na to, že vyznavač materialismu nemá k takovému tvrzení práva. On dí, že přijímá jen to, co lze vidět, slyšet a hmatat. Co svět známe, byl na něm vždy nynější pořádek. Odkud tedy ví, že tomu bylo dříve jinak? Od nikud, on jen hádá, nebo v oněch domnělých millionech let nebylo na zemi ještě lidí, a tudíž ani hmotařů.

Není tedy divu, že ode všech vynikajících duchů byl materialismus, když byl několik desítiletí ovládal mysli tak zvané intelligence, odsouzen. Darwin dal mu sice zase trochu života, ale jen na pár let. Jsou ovšem i dnes zatvrzelí vyznavači materialismu, kteří popírají Boha, duši, celý nynější řád, ale důvody, proč tak činí, nejsou vědecké, nýbrž jiné, ony tři,

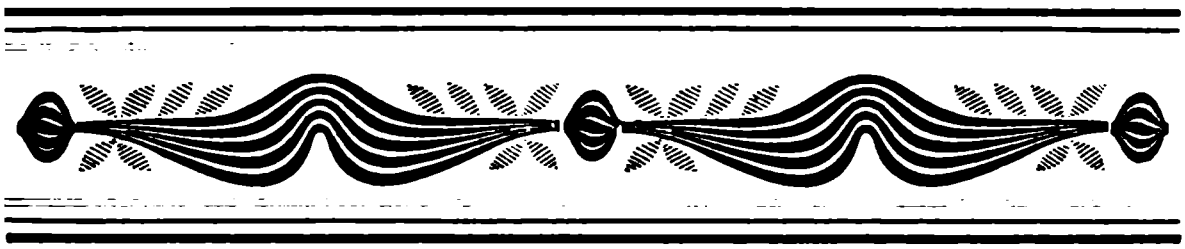
o nichž mluví apoštol: žádost očí, těla a pýcha života Nechtějí Boha a věčnosti, a proto je popírají. Bez víry nemožno líbiti se Bohu, nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že jest, a že těm, kteří ho hledají, odplatitelem jest; a ovšem také soudcem za skutky života. Po smrti přijde soud, dí Písmo. To je hlavní příčina materialismu. Dle materialismu člověk je pouze vyvinutějším zvířetem. A poněvadž vše děje se ve světě podle slepého fysického zákona, není dle materialismu, dí slavný český filosof (Pospíšil, Kosmlg. 334) žádného náboženskc-mravního řádu. — A není-li v něm řádu mravního — není v něm ani řádu právního. — Všecko děje se dle fysických zákonů slepě a nutně. Pak ovšem není zodpovědnosti, není ctnosti a hříchu, nebo každý dělá to, co musí. Poněvadž neni věčnosti, zůstává pro člověka jen tento svět, i káže mu materialistická zásada, aby všeho užil, nebo smrtí je všemu konec. To může, nebo není hříchu, ano to má, nechce-li slouti hlupcem. Nynější lidská společnost jest dosud založena na mravním a právním řádu, i proto žádá materialismus, aby nynější poměry společenské byly zničeny a svět zařízen po materialisticku. Jak by asi vypadal? To si sami domyslíte. A že o zničení nynějších řádů se pracuje slovem i písmem, dynamitem, není vás také neznámo. Proto mají katolíci, křesťané a přátelé společenského blaha vůbec povinnost, aby vzmáhání se nevěrectví kladli meze, aby je potlačovali a trestali. Tak daleko svoboda svědomí nesmí jíti, aby smělo býti trpěno hlásání hrubého materialismu. To nebylo by hájení svobody svědomí, ale slabost, bezcharakternost, nerozum. to by byla součinnost na hrozném zlu, spolupůsobení ke zkáze mnohých. Druhdy bylo takové nevěrectví trestáno smrtí, a to ne od církve, ale od světského ramene. Vzpomeňte si na hrůzy francouzské revoluce, kdy přišlo nevěrectví na několik let k vládě. Dějiny nazývají vládu Robespierra hrůzovládou. Ani v dobách pronásledování křesťanů nebylo tak libovolně vražděno, jako při pověstných zářijových mordech. Tenkrát byl Bůh sesazen a kněžstvo ze země vyhnáno. A to vše jmé-

nem zákona. Společnost bez víry v Boha je společnost nutně zločinná, nebo jest to společnost bez auktority, bez vědomí dobra a zla, bez svědomí, bez spravedlnosti časné a věčné. Je to společnost svrchovaně nešťastná, nebo je bez útěchy. To je trest Boží za nevěru. Bůh ponechá ji vlastním jejím vášním, a vlastnímu zoufalství; i užírá a ničí sama sebe jako hladoví tygři, kteří sebe požírají. Jestliže lidé věřící nechávají nevěrectví svobodně jako bejlí bujeti, jsou na následcích spoluvinni a trpí potom spolu za svou nesvědomitost, a pravidelně více nežli jiní.

* * *

Než skončme. V úvodě mluvil jsem o touze lidské duše po poesii a ideálech, které jsou okrasou života. Materialismus je ničí. Kde je možna poesie, kde ideál, kde nadšení, když není Boha, ducha, když vše je hmota a nic než hmota, když svět a vše na něm není než stroj, který s neúprosnou nutností odehrává svůj úkol, továrna s bezcitnou, bezohlednou surovou správou? Materialisté nejsou šťastni. Slavný přírodozpytec Davy praví, že materialismus, který ve školách byl za jeho doby hlásán, zdál se mu vždy naukou studenou, zasmušilou, bezútěšnou. S hnusem odvracel jsem se od hrubostí hmotařských svých professorů. Já viděl všude stopy moudrosti Boží. A to dávalo žití mému radost, která přetrvala všecky radosti světské, která rostla v té míře, v které síla těla slábla. Víra byla mi jitřenkou, která mi osvěcuje nyní i podzim života. To jsou pěkná slova. Mohl dodati, že pevná víra v Boha vševědoucího, v Boha soudce, v Boha dobrotivého a milosrdného je také nejsilnější hrází proti hříchu a největší pobídkou k ctnosti.

Ano, děkovati chceme Bohu za dar víry. Pozdvihněte k nebi očí svých, dí Isaiáš, (51, 6) a pohleďte pod zem dolů: nebo nebesa jako dým se rozplynou a země jako roucho setřino bude, a obyvatelé její jako ona zahynou. Ale spasení mé na věky bude, a spravedlnost má nezhyne V pevné a živé víře v Boha vyplní se tato slova i na nás. Amen.

7. Skepticismus.

Obsah: Moderní doba jest prosycena malarií pochybovačství. Skepse, její tvary a hříšnost. Neblahý vliv skepse na povahu povrchní a hlubokou. Prameny skepse. Katolík nemusí pochybovati

Všelikou stráží ostříhej srdce svého,
nebo z něho život pochází.
Přísl. 4, 23.

Známý český dějepisec popsal velmi podrobně dobu utrakvismu v Čechách, která vznikla po válkách husitských a trvala do vnikání k nám protestantismu a do katolické protireformace. Byla to doba hroznych zmatků politických, společenských a náboženských. Byly rodiny, v nichž každý člen náležel k jinému vyznání; planým hádkám, v nichž srdce pustlo a rozum předpojatostmi se zakaloval, nebylo konce. Kněžstvo, hmotně zubožené, klesalo víc a více, školství, za Karla tak skvělé, hynulo, po slavné universitě zbyl stín. A přes všecky tyto úžasné bědy, praví spisovatel, zůstala víra lidu pevna a neochvějna Byly kruté hádky o kompaktata, slovo Boží, Písmo, obřady, ale víra v Boha, Krista, život věčný, prozřetelnost Boží, nesmrtelnost duše a jiné základní pravdy stála v srdcích lidských pevně jako skála. Národ byl nemocen sterými neduhy, ale duše jeho nebyla zkažena. Národ podobal se vinici, v níž zuřila bouře. Nadělala velkých škod, ale nebyl to révokaz, jenž sežírá kořínky a ničí vinici v samých základech.

Od dob francouzské revoluce zuří opět náboženské bouře, ale charakter jich jest jiný To nejsou jen zevní přívaly, které lámou větve a stromy kácí, toť jedovatý vánek, který otravuje duši. Dřívější náboženské bouře byly více řáděním vášní; nynější pochybovačnost a skepse je chladné popírání všeho. Navštíviv Italii, píše Bougaud, chtěl jsem viděti Ostii, přímořské městečko, kde sv. Augustin kdysi trávil přešťastné dni s matkou svou Monikou, když byl našel ve víře pokoj duše. Den byl rozkošný, ale čím více jsem se blížil Ostii, tím smutnější dojem činila krajina. Země zdála se nemocna. Všady hloží, pusté lány a zasmušilá liduprázdnost. Obyvatelstvo opustilo kraj; stěží nalezl jsem bledého, zimnicí se třesoucího mladíka, aby mi ukázal trosky Ostie. Ptám se po příčině změny. La mala aria, v obecné řeči malaria, zněla odpověď. Z bahnité země vystupují jedovaté páry, otravující vzduch kolem dokola. Nelze bez nebezpečí je vdechovati. Jaká to protiva. Nahoře rozkošné nebe italské, přede mnou moře ve své kráse, a zde jedovatá nákaza a smrt.

Malaria pochybovačství a skepse jest tím vzduchem, který my nyní vdechujeme a který otravuje duši, niče jako révokaz kořeny víry. Žijeme v době rozkošné kultury, před námi moře nových podniků ku blahu společnosti a pokroku, ale kolem jedovatá nákaza skepse! Všelikou stráží ostříhej srdce svého, nebo z něho život pochází; ostříhej ji před skepsí, nebo z ní rodí se smrt víry.

Promluvme o pochybovačství. Ty milostivý Bože, posiluj naši víru.

* * *

1. Skepse jest bezdůvodné pochybování. Bůh mluvil k Abrahamovi, aby shromáždil lid a vyvedl vodu ze skály. Abraham shromáždil lid, ale vyslovil před ním pochybnost, bude-li to možno. Bůh ho za to potrestal, že nevešel v zaslíbenou zemi (IV. Moj. 20, 8 n.). Pochyboval veřejně, ač Bůh k němu mluvil a četné zázraky ukázaly mu jeho moc; hřích jeho byl zajisté těžký. Pochybnostmi zmítáni byli učed-

níci jdoucí do Emauz, ačkoliv o z mrtvýchvstání Páně mohli a měli věděti, a ačkoliv slyšeli už o zjevení ženám. Spasitel vlídně je poučil a oni radostně uvěřili. Úplně bez viny jich pochybování nebylo, ale bylo to více zmatení než skepse.

Skepse má různé tvary a stupně. Často pochybnosti nejsou než pouhá pokušení. Jsou jako ty mouchy, které v létě nás obtěžují. Zapudíme je, jako odháníme protivné okřídlence. Bývají někdy dotěrné až k omrzení, ale netřeba býti úzkostlivým. Vzbudíme skutek víry, řekneme: nechci vás, a to stačí. Nejsou hříchem, nebo nejsou dobrovolné.

Jindy vyplývají z bádavého ducha lidského, který ve všem chce míti vlastní uvědomělé přesvědčení. Pasteur, slavný učenec francouzský, řekl: věřím jako bretoňský sedlák. Šťastný člověk, který si zachoval prostotu dětské víry! Spočívá v rukou Božích s důvěrou a jistotou jako dítko v náruči matčině. Takovou víru mohou míti i lidé učení, bohoslovci, kteří vědecky probádali celou soustavu náboženskou se všemi jejími tajemstvími a znají všecky námitky proti ní. Ani Pasteur nevěřil, jak říkáme slepě, ale měl podivuhodný klid v duši, žije prostě z víry jako spravedlivý. (Gal. 3, 11; 4, 3.) Ale každému to není dáno. Mnohý od přirozenosti nakloněn jest k pochybovačné hloubavosti, mnohý okolím, učiteli, tiskem, životem si ji vypěstoval. Takový mívá potom obtíže, nejednou i těžké obtíže, které ne vždy šťastně se skončí. Tu mluví se pak o náboženské krisi, kterou ten neb onen prodělává. Kdo přišel k vážnými pochybnostem, je povinen, aby se poučil. A pouči se, nebo pravda Boží jest jasna a odůvodněna. Nikdo bez viny neztratí víry. Bůh dává také každému pomoc, zvlášť modlí-li se k němu s upřímným srdcem, nebo nechce smrt hříšníka. Kdo tedy upadl do pochybností, ale bez předpojatosti a pýchy hledá poučení, kdo zároveň Boha za osvícení prosí, nehřeší; on víry najde. Jeho víra nebude snad již sladkou a pokojnou vírou dětství, za to však bude uvědomělým přesvědčením. Tak sv. Augustin po dlouhém bloudění přišel k víře, v které potom byl tak utvrzen, že dovedl na všechny

námitky ze zkušenosti a svého studia odpověděti; stal se podivuhodným obhájcem jejím. Dobrovolné pochybovačství a živení pochybností v srdci jest ovšem hříšno, nebo jest nedůvěrou k Bohu, jenž mluvil, a k církvi, neomylné učitelce pravd Božích.

Nejhorší stupeň pochybovačství, ta krutá malaria naší doby, je skepticismus. To už nejsou pochybnosti, to je filosofická soustava, životní názor, který předem dí: nic není pravda, nic jisté. Skeptik nic nepřijímá za jisté. Výraz jeho ducha je vysměvačný úsměv Mefista. Ptáš-li se ho, je Bůh, je Kristus Syn Boží, je církev katolická pravá, odpoví: nevím; možná že je, možná že ne. Já nepřijímám nic za jisté, já počkám, snad po smrti se mi pravda, je-li jaká, zjeví. Jest to hrozný hřích proti Bohu a proti lidskému rozumu. Bohu utrhá, jakoby člověka a svět stvořil k posměchu velikým a nerozluštitelným otazníkem, obklíčeným jen tmou nejistoty; lidský rozum snižuje, jakoby nebyl vůbec schopen něco jistě poznati. Skepticismus bývá horší nežli nevěra, nebo nevěrec se pravidelně obrátí, skeptik nikoliv. Skeptik buď vůbec nad člověčenstvím zoufá, nebo má se za silného, kritického ducha, osvícenějsího nežli všichni ostatní a nepřijímajícího poučení. Sám Spasitel řekl, kéž bys byl horký nebo studený! Všelikou stráží ostříhej srdce svého, nebo z něho život pochází!

2. Skepse jest politování hodný stav duše. Člověk skeptický není sice hotovým nevěrcem, ale může se jím lehce státi. Je li povahy lehké, nebude míti snad velikých bojů v nitru, ale nestane se nikdy v pravdě zbožným a charakterním křesťanem. Je-li povahy hluboké, bude nitro jeho sžíráno věčným nepokojem. La mala aria.

Pohleďte do dějin a vizte, které doby jsou veliké a které malicherné. Najdete, že velikými jsou doby hluboké víry, do jisté míry, ale neblaze také doby rozhodné nevěry. Mohutná jest doba prvokřesťanská, doba mnišství, doba křižáckých válek; silná je také doba husitská a doba francouzské revoluce. Doby pochybovačství jsou dobami malichernými a titěrnými, dobami sekt, systemů, frakcí, sobectví, vě-

deckých hříček! A nemůže býti jinak. Vzpomeňte si na chvíle, kdy jste byli v nejistotě. Co jste činili? Oddávali jste se vážné práci? Ne, vy položili jste ruce v klín, oddávali se očekávání a snění. Nejistota podlomila vaši energii. Této nejistotě podobá se stav pochybovačství. Náboženská energie je tatam. K čemu namáhati se do kostela, ke zpovědi, ke stolu Páně, k čemu se postiti? Kdož ví, je-li to vše pravda a nutné, dí si skeptik.

Mělký pochybovač upadne nezbytně do vlažnosti nebo planého rozumářství. Nikdy nebude upřímně zbožným. Je jako pták s podvázaným křídlem nebo jako loď bez vesla a kormidla, kterou každá vlna hází. Snad se bude chtít vyléčiti, ale vezme k tomu knihy, které pochybovačství spíše živí nežli odstraňuje. Tu přijde pokušení. Člověk silné víry si řekne: nesmím, byl by to těžký hřích. Pochybovač váhá, uvažuje, řekne: kdož ví, je-li to hřích. Zahrává si s ním, až svolí. Hřešiti může i člověk silné víry, ale ve hříchu nesetrvá, neboť svědomí se v něm brzy probudí. Pochybovač utvoří si životní filosofii, kterou si ze všech skrupulí lehce pomůže. Tak v životě náboženském, v ctnosti a spravedlnosti zůstane nedochůdčetem, a neuvědomí si ani snad, že jím je.

Je-li povahou hlubokou, bude vésti život trapný, život chvilkových vznětů a dlouhé pokleslosti mysli, chvilkové útěchy a dlouhé bezútěšnosti, blahovolné nálady a zas trpkého kritikářství, život stálého vnitřního rozporu. Duchovní, který navštěvoval vězně a doprovázel jej po odsouzení na popraviště, vypsal dojmy, kterých zažil. Myslíte asi, že nejtrapnější byly ty, jichž byl svědkem po odsouzení nešťastníkově. Ale mýlíte se. Nejhorší byl stav vězně v době před rozsudkem, kdy očekával v nejistotě rozhodnutí svého osudu. Lítost, naděje, pokleslost mysli až k zoufání, pláč a kletby střídaly se u něho tou měrou, že ho zrovna stravovaly. Stokrát za den si vzdychl: kéž by té nejistotě byl už konec! Nemám klidu ve dne, nemohu spáti v noci; ustavičně jsem v horečném rozčilení. Hle, malaria, zmítající duší jako horečkou. Po rozsudku, který zněl na smrt, se uklidnil, oddav se

v kajícnosti a důvěře v milosrdenství boží svému osudu. Podobný trapný pocit nejistoty pocítili jsme nejednou. Má jej žák před zkouškou, obchodník před spekulací, vojín před bitvou, každý, kdo očekává něco důležitého, o čemž neví, jak to dopadne.

Tímto nepokojem trápena jest hluboká povaha, oddá-li se pochybnostem náboženským; tímto nepokojem v způsobě ironie, sarkasmu, kritikářství, otravuje i jiné. Jest škoda takových duší, neboť bývají ideální, vzdělané, ušlechtilé. Nemá srdce pokoje, leč odpočine-li v Bohu, řekl pravdivě sv. Augustin. Všelikou stráží ostříhej srdce svého, neboť z něho život pochází!

3. Poohlédněme se ještě po některých pramenech, z nichž skepse vytéká.

Sv. Augustin vypravuje v listě k Honoratovi, proč se oddal bludu manichejskému. Byl už porušených mravů, ale láska k vědě, k níž měl neobyčejné nadání, mu zůstala. A tu slyšel vychloubati se Manichejce, že mají nejvyšší pravdu. Pro naivní prý pohádky křesťanství měli jen pohrdání, posmívajíce se katolíkům, že věří, čemu nerozumí a čeho nechápou. I zdála se mu víra jeho matky směšna. My, slyšel je vychloubati se: nežádáme víry, my rozumem a vědou přicházíme k poznání všeliké pravdy. Augustin, věře jim a prahna po poznání, se jim oddal. Byl ovšem zklamán, ale na štěstí našel cestu k víře své matky. Zdaliž se nám nezdá, slyšíce o Manichejcích živších před 15 sty lety, že slyšíte naše pokrokáře? Dal-li se tak veliký duch svésti, ký div, že hrdými řečmi o vědě a pokroku, smělým tupením víry dají se ještě dnes svésti slabé duše? Zklamou se. Nenajdou, čeho hledali, ale často, bohužel, nenajdou také cesty zpět, a zůstanou ve věčných pochybnostech.

Jiná příčina pochybovačství bývá ve výchově. Lamartine praví, že mladým lidem v rodinách a ve škole vede se jako dítkám barbarů, kteří je kladli tu do ledové, tu do horoucí vody, aby je otužili proti podnebí; avšak spíše jich zdraví nemoudře podkopali. Nejedno dítko slyší popírati od otce to, co matka hlásá, vidí rodiče nekonati to, co slyší ve škole jako

povinnost. Musilo by míti dvě duše, aby si tento odpor mohlo srovnati, ale že má jen jednu, jest smýkáno sem a tam, vzniká v něm zmatek, nejistota, pochybnosti; i vychladne a zvadne srdce jeho. Chybí jednotnost a pevnost základu, který jedině jest s to, aby se stal pevnou lodí pro bouře života. Tyto bouře rozbijí i tak mnohý pevný koráb; čím více poškodí lodičku tak chabě zbudovanou.

Jiná příčina skepse jest zásada, že člověk nemá přijímati nic za pravdu, než o čem se sám přesvědčil. Nejdříve má prý o všem pochybovati a pochybováním hledat poznání jako Faust ve známé pověsti. Jest to zásada bludná a nepřirozená. Slavný Hettinger nazývá ji odpadem od rozumu. Není ani uskutečnitelna, neboť potom by učení musilo začíti universitou a nikoliv obecnou školou. Vyznavač této zásady by vůbec nikdy pravdy nedošel, neboť pochybnosti jsou cestou k pochybnostem a nikoliv k jistotě. Kdo míní, že musí o všem pochybovati, z pochybností nevybředne nikdy. On podobá se dítěti, které zamazavši se v louži, chce se očistiti vodou z téže louže, podobá se bláznu, který postem chce zahnati hlad a se nasytiti.

Jiná příčina pochybovačství je povrchnost. Už slavný Bakon řekl, že pravá věda vede k Bohu, polověda k čertu. Polověda, toť povrchnost. Je tím nebezpečnější, že je pyšna, všemu chce rozuměti a chodí s bubnem. Dnes ji najdete všady, na ulici, v novinách, na universitách, v knihách. Mluví o krisích, proble mech víry, pokroku ducha. Nepopírá vždy, nýbrž dí jen, že to jsou otázky, o kterých dlužno diskutovati, rozprávěti; a sama tak činí s maskou důležitosti na tváři. Fenelon dí o ní, že se jí nedostává více na rozumu nežli na víře, předstírá-li pochybnosti. Jakoby rozhovory a články, které ledabyle se vedou a píší, bylo lze rozřešiti hluboké rozpory nitra nebo vědecké otázky. V husitské době přeli se lidé po hospodách o víře a sv. Písmě, a pro samé hádky zapomínali po křesťansku žíti. Nedávno přinesla mi dáma román, vlastně cestopis o Římu, abych prý si přečetl, jak bídní byli papežové; z románu zaujatého nevědomce

měl jsem se poučiti o dějinách papežství, jemuž učenci věnovali a věnují práci celého života. Jiná přinesla mi brožurku jakéhosi pokrokáře, abych se poučil, že sv. Jan Nep. nežil, ale že ho vymyslili Jesuité. To je asi ta hlavní malaria, ten otrávený moderní vzduch, který tak mnohé nitro plní nákazou — naivní povrchnost.

Jiná příčina pochybovačství je přílišné pohružování se v hmotné zájmy. Čím více člověk zabývá se hmotou, tím více odumírá světu duchovému; čím více se oddává požitkům tělesným, tím více pustne život duchovní. Kde hlavním a posledním ideálem jsou peníze, skýtající čest, pohodlí, moc, požitky, tam hlas svědomí nebéře se vážně. Jak si má pomoci nesolidní obchodník, rozmařilá dáma, svůdce lidu, podvodný podnikatel, lehkomyslný dobrodruh, když víra mu mluví o spravedlnosti boží, o životě věčném, o povinnostech k Bohu a lidem? Nevěrcem prohlásiti se nechce, i konejší se pochybnostmi. Kdož ví, řekne si, je-li to vše pravda; ti kazatelé nejsou lepší než já. Rád věří pomluvám o nich, libuje si ve spisech, které víru podkopávají a vychvalují osoby a doby od církve odsouzené. Nehodnému životu dává svobodomyslný, snad i vědecký nátěr. V duši si snad myslí, že se může, až snad sestárne, dáti ještě na pokání, jenže tato kramářská politika často zklame.

Jinou příčinou pochybností jsou vášně. Plato, slavný myslitel řecký, napsal, že kdo se oddává rozkoším nebo hněvu, bude míti jen smrtelné myšlenky; kdo však pěstuje lásku k pravdě a rád na nesmrtelné věci myslí, dojde nesmrtelnosti; dosáhne nejvyšší blaženosti, neboť pěstuje v sobě ducha božího a nosí Boha v sobě. Apoštol dí: Pravda osvobodí vás (Jan 2, 32). Bez bojů nemůžeme býti, ale můžeme nad vášněmi zvítěziti. Víra se svými pomůckami dává k tomu výbornou zbraň. Ale zvášnivělé nitro vyhýbá se pravdě, nemohouc ji snésti, jako choré oko nemůže snésti světla. Jaký život, dí Jan Zlat., taková nauka; proto mnozí vrátili se k modlářství, aby nebyli mučeni bázní o budoucnost. Hříšný Felix se polekal, když mu Pavel kázal o soudu a propustil jej. Kterak

lze snésti jho pána, dí Cicero, který vše ví a nic nezapomíná. Chceme míti veselý a klidný život, řekl Clemenceau ve sněmovně francouzské, když odůvodňoval návrh na potlačení církve. Jaký kdo jest, dí Goethe, takového si činí Boha. Není to věda, ani rozum, ani pokrok, jež vzbudily pochybnosti v sterých srdcích; byly to vášně, zkažené srdce, kterému pravda byla nepohodlna, la mala aria. Všelikou stráží ostříhej srdce svého, neboť z něho život pochází.

* * *

Než dosti. Viděli jsme skepsi, její neblahý vliv a některé její prameny.

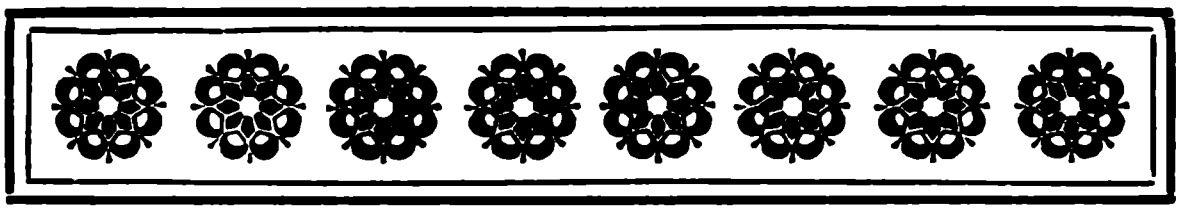
Před 19 sty lety stál Ježíš před Pilátem, světlo přede tmou, moudrost boží před chytrostí světa, pravda před bludem, spravedlnost před nespravedlností. Piláta zajímá tento tajuplný muž, i chce věděti, kdo jest. Na to jsem přišel, odpovídá mu Kristus, abych svědectví vydal pravdě (Jan 18, 38). Pilát se odvrátil, pravě, co je pravda? V době jeho vystřídaly se už všechny možné nauky filosofické a náboženské, každá říkajíc o sobě, já mám pravdu; každá všecky jiné buď cele nebo částečně popírala. A jeden z největších myslitelů oněch dob dal prý si na hrob nápis: V pochybnostech jsem žil, v nejistotě umírám, kam jdu, nevím. Proto praví Pilát, obraz doby zmítané nejistotou a pochybnostmi: Co jest pravda? Chce snad říci: I ty jsi jeden z těch, kteří praví: já mám pravdu, ale kdo mi za to ručí? Nepraví podobně tisícové jiných? Pilát jako vzdělaný Říman znal zajisté mnohá slavná jména řeckých a římských myslitelů a učitelů, znal zajisté i leccos z jich nauk. Co je pravda, nenašel u žádného z nich. I myslil si snad: tito velicí mužové vyznávali, že nevědí nic jistého, jeden z nich, Plato, řekl, že musí přijíti někdo vyšší, má-li lidstvo býti poučeno o věcech nejdůležitějších, všichni navzájem si odporují a se popírají, a ty, obžalovaný Galilejec, ty o sobě díš, že svědectví dáváš pravdě? A Pilát od něho s pohrdáním se odvrací. Mohl poznati pravdu, kdyby byl zpytoval život P. Ježíše, jeho nauku a divy, ale byl příliš hrdý a domýšlivý, příliš pohodlný a lehkomyslný. Ne-

zavrhoval nic a nepřijímal nic. Přizpůsoboval se pouze své době, svým představeným, aby učinil karieru.

Dobu Pilátovu neodsuzujeme přísně. Víme, jak ještě sv. Augustin bloudil a co ho stálo námah, nežli vyprostil se z bludů. Mnohem přísnějšího odsouzení zasluhují ti, kteří dnes po 19 stech letech pochybují. Slavný Alexandr z Humboldtů učinil na konci života výrok: Celý život jest svrchovaný nesmysl. Když jsme 80 let se snažili a bádali, vyznáme na konec, že jsme ničeho nedosáhli a ničeho nevybádali. Kdybychom aspoň věděli, proč jsme na světě! Ale vše to jest a zůstává mysliteli hádankou. Až studenost cítíme v srdci nad slovy takového zoufalství. O nich platí slovo sv. Pavla (2 Tim. 3, 7): Vždycky se učíce a nikdy ku poznání pravdy nepřicházejíce. Což křesťanství není ničím? Ničím 19 století víry a přesvědčení? Národové přicházeli a odcházeli, říše vznikaly a zanikaly, tisíceré bludy bouřily a dobouřily, jedině křesťanství a církev je přečkaly. Goethe dí, že dějiny světa jsou stálým bojem nevěry s vírou. A v tomto nesmírném boji Ježíš a jeho nauka je vítězící, nezměněna, pevna, nepřekonána. Smí, ptám se, před tímto zjevem oddávati se člověk planému pochybovačství, aniž by hřešil proti Bohu a lidskemu rozumu? Což to vše není nic? Nic není lidstvo uplynulých dob se svou velikou vírou? Nic milliony svědků, kteří ji potvrdili krví svou? Nic veleduchové, kteří ji hájili každým úderem svého srdce?

Jestliže svědectví lidské přijímáme, svědectví boží větší jest, dí sv. Jan (1 Jan 5, 9); nečiňme tedy aspoň Boha lhářem. Všelikou stráží ostříhej srdce svého, neboť z něho život pochází; i budeš bezpečen před pochybnostmi.

Jestliže někdo klidně a jistě může se odevzdati vůdci, může tak učiniti katolík své církvi. A to chceme, křesťané. Pryč s lidskými pochybnostmi, když Bůh zaručuje nám pravdu, Bůh neomylný. Ano, sv. církvi, tobě se důvěřivě odevzdáváme. Ty jsi sloup a utvrzení pravdy. V tvém náručí klidně umřeme, vědouce, že ty jsi ústavem spásy, Synem božím pro nás zřízeným. Ty uvedeš nás do slávy věčné. Amen.

8. Naděje a skepse.

Obsah: Obraz Rafaelův obrazem beznadějnosti a naděje. Naděje dává smysl životu, skepse nikoliv. Naděje a skepse u lůžka nemocného. Skepse pramen sobectví, naděje pramen obětavosti a lásky. Naděje a skepse při smrti. Plavba Kolumbova, obraz života, jemuž víra s nadějí svítí.

> Bůh pak naděje naplniž vás všelikou radostí a pokojem u víře, abyste se rozhojnili v naději a v moci Ducha svatého. Řím 15, 13.

Ve Vatikáně nalézá se obraz od Rafaela, představující proměnění Páně na hoře Tábor zvláštním způsobem. V popředí vidíme chlapce s hrůzným pohledem; je ďáblem posedlý. Vedle klečí žena, v jejíchž rysech značí se bol a beznadějnost. Učedníci zmalátněle přihlížejí k utrpení dítka, neboť nemohou pomoci.

Hle, obraz beznadějnosti. Malíř chtěl snad ukázati na poslední pramen lidských běd, ďábla a hřích, proti kterým přirozené síly lidské jsou bezmocny. A těch běd je tolik na světě. Se slzou přicházíme na svět a to poslední, co skane z hasnoucího oka, bývá bolestná slza. Velikou nemocnicí nazval sv. Augustin naši zemi. Dokud se vede člověku dobře, lze si ovšem snadno vytvořiti veselou filosofii života. Pánové od péra vymyslili jich už na sta, soustavy měkké, poetické, vábivé, lichotivé. Než přijde utrpení a jich krásná budova ukáže se býti domkem z karet. Tu stojí kolem

nemocného a trpícího, jako ta žena a ti učedníci na uvedeném obraze. Než co dím, že stojí kolem. Ó nikoliv, nestojí, ale raději utekou a se ztratí, vědouce, že jich beznadějná a nevěrecká filosofie jest jenom pro slunné dni života, že je snad duchaplnou hračkou pro bohaté, před trpícími, chudými, umírajícími prázdnou a chladnou ironií. Kdyby přece přišli k nim se svou útěchou, řeknou jim: Odejděte, pánové, raději chceme se v tichosti vyplakati nežli poslouchati vaše fráze. Jděte do tančíren, divadel, skvělých shromáždění, banketů, tam najdete vděčné posluchačstvo. U lože utrpení vypadáte jako vyfintěná baletka při pohřebním průvodu.

Vraťme se k obrazu Kristus není přítomen, neboť je na hoře Tábor. Nikdo na něj nemyslí. Jediný toliko ukazuje k hoře, jakoby chtěl říci: Tam jest, který může pomoci. Zavolejte ho. Ale nikdo se nehýbá.

I tento rys hodí se na život. Rcete trpícímu: I utrpení jsou cestou k nebi, obrať se k Bohu, on tě potěší, posilní a učiní utrpení tvé záslužným. On přemohl ďábla a hřích. Sv. Terezie volala: Pane, chci trpěti s tebou a pro tebe, raň mne, ale dej i síly. S ní děkovali mnozí za metlu, kterou Bůh přiváděl je k nebi blíže. Ale skeptikové bez víry a bez naděje? Což neslyšíte zoufalé výstřely revolverů, hrozivě se množící? A nestřílí se už jen pro utrpení. Ne, dnes tancují, pijí, výskají, hřeší, kradou, smilní s revolverem v ruce. Chvíle opojení a pak rána z bambitky. Toť nejmodernější filosofie světa, světa prý veselého. Toť ten demon s obrazu Rafaelova. A po smrti? Vždy mne dojímá, vidím-li náhrobek bez jediné známky naděje, náhrobek se zoufající jakous postavou. A ty urny s popelem spálených? Chvíli dělá se s nimi komedie a pak se řekne služce, aby to odnesla.

A přec svítí do života našeho krásná hvězda, líbezná a zářící. Jest to naděje, rodící se z víry, jedna z nebeských dcer, z níž, jak dí Chateaubriand, učinilo křesťanství spanilou ctnost. Zachovejte si ji. Dím s apoštolem: Bůh pak naděje naplniž vás všelikou radostí a pokojem u víře, abyste se rozhojnili v naději a v moci Ducha svatého.

O skepsi chtěl jsem mluvit, ale bylo by to pošmurné kázání; spojme ji tedy s nadějí.

Ušlechtilá dcero nebes, svítící do temna beznadějnosti, sviť i nám.

* * *

1. Náš život je tak uspořádán od Boha, že léta předcházející jsou průpravou k letům následujícím. Mládí je přípravou k jinošství, jinošství přípravou k věku mužnému, léta mužná k stáří. Život je ustavičná práce, snažení, cesta, tok. A jaká je příprava naše k jednotlivým obdobím, takový bývá i výsledek. Proto myšlenka na šťastné jinošství řídí léta dítka, naděje na šťastný mužný věk vzpružuje síly jinocha, a muž zase doufá v klidné stáří. Konečně člověk přijde k prahu hrobu. Tu stojí a ptá se: Proč jsem se vlastně snažil? K čemu je přípravou mé stáří a můj hrob? Jaký je účel celého života, i dětství a jinošství, i mužných let a stáří? Že život můj je cesta, vidím. Ale kdo cestuje, chce přece jednou někam přijíti, kde si odpočine. A já proto jsem pracoval, se snažil, trpěl a cestoval drahou života, abych položen byl do této tmavé jámy hrobu a zde teprve si odpočinul, zde, kde budu potravou červů a kde obrátím se v prach?

Já jsem bojoval a v boji se životem síly své utratil, já jsem se hnal za štěstím, a to mne nyní zradilo, já jsem trpěl bídu a nemoci a zlobu lidskou, a to vše nadarmo, pro nic za nic, jen abych uhájil života, který nyní uložiti mám sem pod ten drn, po němž budou lidé šlapati? Všecko tedy bylo lží a klamem? A led beznadějnosti a zoufání klestí si cestu v duši.

Ale tu cítí, jak teplá vlídná dlaň béře ho za ruku, a milý hlas mu šeptá: příteli, nepracoval jsi, netrpěl, nesnažil se, necestoval nadarmo. Jest odpočinek po práci, je ovoce snahy dobré, je cíl cesty. Jsi zrnem, které musí v zemi shníti, aby vydalo nový život. Tak pravil Kristus. A sv. Pavel dí, že lidstvo je jako žena ku porodu pracující, aby svléklo, až přijde čas, smrtelné tělo a obléklo se v nesmrtelnost.

Jest to křesťanská naděje, dcera nebes a rodná sestra víry, která k nám tak mluví. A její slova jsou radostna, neboť dávají smysl celému našemu životu a jeho práci. Křesťanská naděje vede náš zrak k věčnosti, říkouc: Jsi vypovězenec, ale vlast, drahá vlast už na tebe čeká, jsi bojovníkem, ale pletou ti již andělové korunu vítěznou. Vzděláváš role života těžkou prací a potem, který s čela se řine, ale již zraje věčné ovoce, kterým nasycovati budeš duši prahnoucí po sladkém odpočinku.

Ó krásná naději, ty jsi to, jež s veselím a radostí ve zraku se přidružuješ k poutníku na dráze života, jako milá společnice a mluvíš k němu: Vidíš tu světlou hvězdu, jež tam svítí? To je hvězda tvá. Zmužilost! Ještě kus cesty a budeš míti slzavé údolí za sebou, ještě tyto bašty, a jako vítěz vtáhneš do dobytého města. A srdce tvé se rozehřeje, ty neřekneš: je všemu konec ale zaplesáš: Ne konec, ale začátek, začátek nového, blaženého života, života, v němž setře Bůh všelikou slzu s očí mých. (Zjev 21., 4.)

Vidím matku před soudnou stolicí krutého krále Antiocha. Šest zohavených mrtvol, krev to z její krve, kost z její kosti, leží kolem. Jak, ty nepláčeš, tážu se jí, vidouc, jak i tvůj miláček, tvůj nejmladší k smrti se připravuje? Ne, ona nepláče, ona nedí: buď zrádcem své víry, abys zachoval život svůj. Ona dí: zmužilost, synu, neboj se tohoto kata. Buď hoden bratří svých, podstup smrt, abych tě v onom (věčném) smilování zase s bratřími tvými přijala (II. Mak. 7., 29). Ó matko synů makabejských, kdo ti dal tuto sílu? Tvá naděje pevná a veliká to byla: Jest ještě něco jiného než tento život, je život věčný, je záliv věčné blaženosti! Křesťané, slyšte jak apoštol vám píše: Bůh pak naděje naplniž vás všelikou radostí a pokojem u víře, abyste se rozhojnili v naději a v moci Ducha svatého.

2 V našich dnech slyšeti povel: Vaše naděje je pověrčivý sen mnichů a klášterníků. Chtějí-li celý život čekat na své nebe, afsi čekají. My chceme nebe na zemi. Nebe po smrti ponecháme vrabcům, řekl málo ušlechtile jeden z moderních apoštolů ne-

věry. A bude-li jaké za hrobem, nuž, pak je přijmeme také.

Odpovídám: A vy dáváte nebe na zemi? Kde je, prosím, zaveďte nás do něho! Vy jste nám už naslibovali hory doly, ale co jste splnili? Či je tím vaším nebem ten boj všech proti všem, jejž vidím kolem, ta píseň revoluce, již slyším? Či to rozpoutané požitkářství a veselí? Jest to jeden z vašich nejpřednějších, Nietzsche, který napsal: Stupňované požitkářství a veselí našich dnů je mi důkazem, že lidstvo je nešťastno a že se nudí.

Vaše řeč je řečí beznadějného zoufalství a sobectví. Na zemi nebe není. Vaše řeč je řeč lidí, kteří nikdy neplakali a v bolestech se nesoužili, lidí, kteří v ledovém srdci svém nemají soustrasti a něžnosti. Vaše řeč je krutá jako ocel čepele, jako okovy žaláře.

Vy mne posíláte k loži nemocného, abych jej potěšil. Co mu mám říci? Jeho život je už jako zahrada, v níž povadly už všecky květiny. Jedna jediná ještě v ní kvete, pomněnka modravá, naděje, že Bůh brzy setře s čela studený pot nemocného, ochladí palčivost jeho nitra a odplatí mu slávou věčnou. Mám i ji vytrhnouti z duše jeho a pošlapati ji, tu jedinou radost a sílu, která ho ještě drží? Ó vy ukrutníci, já bych ke všemu utrpení měl přidati ještě zoufalost beznadějnosti a skepse? Ne, toho neučiním. A kdyby i falešna byla, neučinil bych toho. Nechal bych mu poslední radost, jako onen rabín ponechal v bídě jsa ženu svou v klamném domnění, že mají ještě zlatý svícen pro nejhorší chvíli, ač jej byl dávno zastavil. Ale já vím, že naděje věčného života falešna není.

Vy mne posíláte k nemocnému, abych ho potěšil. Co mu mám říci? Mám mu říci: Příteli, učiň si nebe na zemi! On mne vyžene, nebo bude slova má považovati za výsměch. Či mám mu říci: Příteli, buď vesel. Tvá nemoc je takovým podivuhodným, zvláštním zjevem fysiologickým. Lékařové se mu diví a snad učiní skrze ni nové zvláštní objevy. Hleď, jak tvá nemoc může prospěti pokroku a lidstvu. Raduj se tedy! A nemocný zasténá bolestí a vzkřikne: Trpím, hrozně

trpím! Jdi k šípku se svou útěchou, chci býti zdráv. Co mi do lékařů a jich studií. Ať se cvičí, ale já chci býti zdráv. Nebo mám mu říci: Musíš míti trpělivost. Ale vždyť mám už léta trpělivost, odpoví s pláčem nemocný. Ještě chvilku měj trpělivost. Brzy bude konec. Rozpadneš se v atomy. A tvé atomy budou lítat vesmírem, některý bude blátem, jiný květinou, jiný slunečním paprskem. Není to krásné a útěchyplné rozpadnout se v atomy a zmrvit zemi? Ale nemocný vyvalí na mne oči a bude si mysliti, že nejsem při zdravých smyslech.

Co mu mám tedy říci? Ach, vy nevíte nic, jste jako ta žena a ti učedníci na obraze Rafaelově. Běda vám, volá Isaiáš těm, kteří nedůvěřují v Hospodina (Is. 31., 1.)

Vy mne posíláte do žaláře, abych potěšil vězně. Je tam mladý muž 25letý. Vraždil. Až do smrti má zůstati v chladných stěnách vězení. Co mu mám říci? Snad: Příteli, učiň si nebe na zemi? On se smutně usměje a řekne: Mám doma mladou ženu, která pro mne pláče, a dítko, jež miluji, před sebou hrozný zločin a naději, že mne jednou mrtvého odtud vyvezou. Ptám se: Vezmete takovému zoufalci naději, že je milosrdný Bůh, který kajícím odpouští a že mu dá za zmařený život pozemský lepší život věčný? Vy byste mu vzali tuto naději poslední? Pak mu ale také vtiskněte revolver do ruky. Není-li života jiného, je revolver pro něj milosrdenstvím. Ó já rozumím hrozným sebevraždám, jsou plodem filosofie beznadějnosti.

Kdybych mu nadějí tou jedinou slzu usušiti mohl, nevezmu mu ji.

Žil jako vězeň znamenitý básník. Hroznou nudu dlouhých dní krátil si tím, že svým chlebem krmil pavouka, jedinou živou bytost, jež stala se důvěrným jeho přítelem. Když hrubý žalářník to zpozoroval a mu jej zabil, zdálo se mu, že mu dal ránu do srdce. Ty bys nebyl tak nelítostný, ty by ses na žalářníka i rozhořčil a napsal o ubohém vězni dojemnou povídku. Ale nemocnému, vězni, chudému, těžce pracujícímu o skývu chleba, nerozpakuješ se vzíti na-

ději v lepší život, naději, jež ho těší, sílí, zoufalosti chrání, naději, jež každému ten černý chladný hrob méně hrozným činí? Ó ty jsi krutý, ty jsi sobec, ty jsi nelítostný. Ale počkej, počkej! Snad i na tebe přijde neštěstí, tebe zničí pomluva, zradí přátelé. Já ti nepřeji, abys ztratil všecku naději, nebo potom zakusíš celou hrůzu fráze o nebi na zemi.

Jak zcela jinak mluví naděje křesťanská. Na pustém ostrově žije vyhnanec. Ona jde k němu a dí: Nezoufej, i z tohoto ostrova jde cesta do nebe. V okovech zoufá odsouzenec. Ona jej navštíví a dí: Nezoufej, i okovy lze si zasloužiti nebe. V chýši nouze a bídy, volají hladové dítky o chléb, jehož matka nemá. Naděje jim dí: Nezoufejte i kdybyste hlady umřeli, v nebi je pro vás chleba nadbytek. Na ulici rotí se dělníci, zatínají pěstě, v očích hoří oheň zlobné revoluce a v srdci vznikají černé plány. Naděje je chlácholí: Bratří, nezoufejte, i ty vaše mozoly obrátí se v zlato věčné. Ona vidí nemocného, který se leká otevřeného hrobu; ona si sedne k jeho lůžku a mluví k němu: Nezoufej, je místo, kde Bůh stírá každou slzu. Všem ubohým, trpícím a zarmouceným dí: Ó nezoufejte! Vzhůru srdce. Tam za hvězdami jsou zářící paláce, a jsou přichystány pro vás. Tam není nemocí, soužení, strádání, smrt. Ne, ne, tam je radost, život, štěstí, tam Bůh na vás čeká s blaženou svou věčností.

Pohleď na hvězd bleskot vděčný,
za nimi ti kyne nebe,
tam tvá vlasť, tvůj domov věčný,
odpočinek čeká tebe.

Bůh pak naděje naplniž vás všelikou radostí a pokojem u víře, abyste se rozhojnil v naději a v moci Ducha svatého.

Se zaroseným okem útěchy zvolá trpící: A je to pravda, co mi pravíš? ach, je to pravda? křečovitě uchopí ruku milostné kněžny, kř. naděje. A naděje odhrne před ním oponu. Pohleď, řekne, víš, kdo jest ten, který tu sedí na hoře připraven, aby učil obklopující jej zástupy? Ty to víš. Jest to Spasitel, Syn

boží, věčná pravda. Tak poslouchej, co bude mluviti. A Ježíš otvírá ústa: Blahoslavení lkající, blahoslavení chudí, blahoslavení, kteří trpí pro spravedlnost.

Rozumíš těmto slovům? Ó ty jim musíš rozuměti, neboť Spasitel dodává: Jejich jest království nebeské, oni Boha viděti budou, oni nasyceni, potěšeni budou, oni spravedlnosti dojdou. Každá slza promění se jim v zářící diamant v koruně slávy. Ani oko nevidělo...

Nuže, když tomu rozumíš a víš, že naděje tvá má za základ slovo božské, ty chceš zoufati? Ne, ne! zmužilost. Dobojován musí býti boj. Vojíni, volal Napoleon k smrti znaveným bojovníkům, vojíni, zmužilost, u paty pyramid čeká na vás vítězství a nesmrtelná sláva. Čtyři tisíce let hledí na vás, aby se obdivovaly vaší chrabrosti. A hladem a únavou zmírající vojíni jeho vítězí a slávou se věnčí. A oni běželi, dí sv. Pavel, aby ukořistili pomíjející věnec!

Kristus pravil k apoštolům: Jděte do celého světa! A co jim slibuje? Budou vás nenáviděti pro jméno mé, budou vás kamenovati, ze škol vyháněti, do žalářů vrhati. Jakže, Kriste, za takovou odměnu mají všecko opustiti a nekonečným svízelům se vysaditi? Ó to asi nepůjde z nich ani jediný. A oni jdou, oni opouštějí vše, oni všecko snáší, oni umírají na popravištích. Ó apoštolové, kdo vám dal sílu vše snášet, kdo vytrvalost nezoufati, kdo radost v smrti?

Vím, komu jsem uvěřil, odpovídá za všecky sv. Pavel. Naděje jako zářící hvězda je vede, sílí, těší, naděje: skrze utrpení a smrt všel Ježíš do slávy, tak stane se i nám A skepse? A beznadějnost? Dovolte, abych raději o tom pomlčel.

3. Ale opět slyším námitku: Tvá naděje je poetická, pěkná věc, ale pro život se nehodí. Kdo očekává vše teprve od nebe, položí zde lenivě ruce v klín, opovrhne prací, zchudne. Život je boj jednoho proti druhému. Kdo hledá nebe na zemi, ten se snaží a bojuje.

Odpovídám: Bohužel, že dnes je boj všech proti všem. Ale jsou to zdravé poměry? Veřím, že bez naděje věčné lidé se snaží snad více o statky pozemské nežli lidé věřící. Ale před touto snahou beznadějnosti

mám strach. Já se lékám lidí, které vede jedině touha po penězích a rozkoši. Lekám se jich, neboť s tváří jim vyzírá sobectví a bezohlednost. Co jest jim život jiných?

Ó ano, bez naděje každý by se snažil a právem, aby způsobem jakýmkoli urval si kousek nebe na zemi a veliké činy vykonal. Ale bude konati také činy šlechetné? Bude se obětovati? Bude se přemáhati? Vezměte obětavost ze světa, a vy jste z něho vzali co má nejkrásnějšího a nejvznešenějšího. A kdyby se i obětovati dovedl člověk bez naděje, — on toho nedovede — ale kdyby toho dovedl, jaká bude jeho oběť?

Myslím na cirkus římský. Pohanský Řím je na nohou. Zítra budou veliké hry gladiatorů a křesťané budou předhozeni divé zvěři. Aj, jaká radost. Je večer před představením. Ve své síni sedí nešťastný gladiátor zadumán. Je odkudsi ze severu. Z rodinného štěstí vyrvali jej a odvedli jako zajatce. Zítra umře. Řím přijde se na něj podívat a bude obdivovat jeho svaly. Ale jemu je smutno. Vzpomíná na ženu, jež denně po něm vyhlíží, nevrátí-li se, vzpomíná, jak dítky se ptají, kdy přijde otec. Ach, on nepřijde již. Zítra umře. Ale budou mu tleskati! Ach, smutná sláva, sláva beznadějnosti. Vedle spoutáni připravují se křesťané na smrt. Radostné písně zaznívají k němu, který nechápe, jak se radovati mohou. Naslouchá jejich řečím: mluví o Bohu a Kristu, který pro ně přijde, aby vzal duše jejich do slávy věčné, a napomínají se k stálosti. Veliké tušení táhne jeho duší. Ale co on ví o Kristu, o nebi, o životě věčném, o odpuštění? Jím zalomcuje divoký hněv pomsty, volající vojska barbarů na Řím, který pro svou zábavu chce jeho život a štěstí. Vidí se před císařem. Morituri te salutant, řekne, umře hrdinně, ale s kletbou v srdci, neboť hrdost jeho nezná zbabělosti. Ach, kéž by mohl rozlámati pouta a uprchnouti nebo aspoň Řím vyhoditi do povětří. Ó s jakou rozkoší by to učinil.

Padl druhého dne gladiátor a kletba byla poslední jeho slovo. Vystoupí křesťané. Již slyšet řev zvěře. Ale oni se modlí s veselou tváří: Pojďte vy šelmy,

a neušetřte nás. Rozemlete nás svými zuby, jako mlýnský kámen rozemílá zrno obilné. Jsme zrnem obilním. Ty Kriste stůj při nás a přijmi duši naši. Divoká zvěř řádí, krev teče potoky, omámeni a opojeni rozkoší, tleskají Římané. Ale s nebe snáší se na bojiště andělé s palmami vítěznými. Ó šťastné utrpení a šťastná smrt, při které naděje v život věčný zpívá píseň pohřební. Tak se bavili sobci, jichž hrobem bylo: nebe na zemi. A dělají to dnes vyznavači téže filosofie jinak? Nevraždí sice veřejně, ale přece s chladným srdcem kráčejí přes čest, jmění a životy jiných.

Křesťané, tu naději nedejme si vzíti! Trpěti budete, ať věříte či nevěříte. Ale naděje zušlechtí a ulehčí vám i nejtěžší chvíle života.

4. Ještě pojďme k umírajícímu. Studený pot vystupuje mu na čelo. Vidí černý hrob, leká se svých hříchů, je mu líto milých, jež opouští. Je mu k zoufání. Tu zasedne si k němu kř. naděje a dí: Zmužilost! Doufej v milosrdenství boží.

Bůh je dobrý a stojí u tebe. Trp zmužile, trp za své hříchy. Utrpení tě očistí a otevře ti nebe. A nemocný nabývá důvěry. Neplačte, řekne k okolostojícím. Dávám vám s Bohem, ale jen na krátko. Uvidíme se zase v životě lepším.

A zemřel. Smrt přijala ho do své náruči. Tu leží: otec, muž, bratr, přítel, němý, ztuhlý. Tu rozlítnou se dveře a k loži přiletí dcera zemřelého, miláček jeho. Mrtev? Ó běda! a klesne na kolena. Tedy marně jsem spěchala s větrem o závod. Pozdě. Ach, otče, ani s Bohem mi nedáš? zvolá v dojemném bolu. Ó tatínku drahý, aspoň ruku mi podej, jedno jediné slovo vyřkni. Ale otec zůstává němý.

Přistupte, filosofové nevěry, a řekněte jí: co pláčeš! Takový je běh hmoty. Rozpadne se. I ty umřeš a zmizíš ve vesmíru.

Zapálí se hněvem její srdce a řekne: To je vaše útěcha u hrobu? Naše láska že nebyla nic než chvění atomů? Ó vy jste nikdy nemilovali svým chladným srdcem. Láska je nesmrtelná! Ne, ne, otče, já tebe uvidím. Já ti nedávám s Bohem, já ti volám: Na shle-

danou, na shledanou tam, kde láska má vždy domov, odkud přišla a kam se navrátila. Jděte, vy lidé tvrdí a směšní. Dle vás člověk, který miluje a z lásky trpí, je holým nesmyslem.

Křesťané! I my pláčeme na hrobě, ale náš pláč má smysl. Zvíře nepláče, poněvadž nemá naděje. My máme naději. Ó naděje, svatá dcero nebes, ten hrob mně tě činí drahou. Svěť mi a neopouštěj mne. Ty's hvězdou trpících, zarmoucených, umírajících, ty's světlem hroby osvěcujícím.

Křesťané, chraňte se skepse. Bůh pak naděje naplniž vás všelikou radostí a pokojem u víře, abyste se rozhojnili v naději a v moci Ducha svatého.

* * *

Na širém, pustém moři, na které co svět světem stojí nevkročila žádná bytost lidská, vidím kolébati se chatrné tři koráby. Na jednom z nich sedí zadumán muž geniálního čela a postavy dýšící nezlomnou energií. Starostlivost hledí mu z oka. »Dosud nic?« obrací se k vrcholi stěžně. »Nic!« zní to smutně s nejvyššího jeho hrotu. Je to hlas mladého lodníka, chlapce ještě. Je z celé duše oddán svému kapitánu. Už po několik dní a nocí se stěžně ani neslezl. Ha, kdyby mohl, vydupal by zem svýma nohama. Ale marna jeho touha. Slyší, jak s paluby až k němu do vzdušné kolébavé výše duní hrozivý dupot bouřícího se mužstva. Ty jsi nás zradil! Do moře s ním! Zabte ho! Jsou to slova lidí, kterým vášeň vzala rozvahu. Jediná jiskra ještě, a lodníci změní se v běsy. Ani brvou nepohnuv odpovídá klidně kapitán: Já jsem vám nezamlčel, než jsme odpluli, na jak nebezpečnou cestu se vydáváte. Proč se tedy bouříte? Chcete se vrátit? Návrat není možný, neboť bychom zemřeli hlady. Chcete mne hodit do moře? Hoďte, ale co tím získáte? Zahynete zítra také. Proč klesáte na mysli? Vytrvejte! Ještě den, dva vytrvejte. Země nemůže býti daleko. Naděje udržovala tak dlouho vaši odvahu a zmužilost! A nyní, kdy jsme už už u cíle, nyni chcete dílo své zmařiti?

V tom zní to s vrcholu stěžně: země, země! a rozechvění lodníci i s kapitánem svým padají na kolena, a žhavé modlitby díků letí k nebesům.

Křesťané, kolikráte četli jsme podivuhodnou plavbu Kolumbovu za novými světy, a vždy obdivovali se božské síle, která spočívá ve slůvku: víra v úspěch a naděje v budoucnost. Naděje jest matkou největších činů lidských.

Není i naše cesta plavbou na slabých lodích života po nebezpečném moři k neznámým dalekým světům? Než, co dím: k neznámým! Ne, nejsou neznámy, slovo boží nám za ně ručí. Nejsou ani daleky, neboť před věčností je život jako včerejší den, který pominul. Na cestě života tisíckráte jsme byli zklamáni jako lodníci Kolumbovi, kteří přes tu chvíli domnívali se viděti zemi, a byl to klam. Ale jedna naděje nás nezklame, jako nezklamala Kolumba: za mořem života rozkládá se země krásná, pevnina věčná. Proto pryč s mračnou skepsí.

Ó sv. naděje, dcero nebes, sviť nám, udržuj naše síly, veď nás cestou pravou, abychom i my věčnými díky jednou velebili oblažitele svého. Amen.

9. Svět není věčný.

Obsah: Svět jest věčný, spočívá na frázi o věčné hmotě. Důvody obhájců této fráze jsou nicotné. Hmota byla buď nejprve v klidu a přešla pak v pohyb, nebo byla vždy v pohybu. Stvořená hmota věčná. Nestvořená hmota v klidu i v pohybu je nemožna. Jiné důvody proti věčnosti hmoty. Stvořená hmota obraz věčného tvůrce.

Bůh dává všechněm život i dýchání i všecko. (Skutk. 17, 25.)

Všecky věci jsou buď od sebe nebo od jiného. Kdo je sám od sebe, buď sám sebe učinil anebo má takovou bytost a přirozenost, že musí nezbytně býti, t. j. že jest věčný. Nikdo nemůže učiniti sám sebe. Strom, který vůbec není, nemůže říci, zítra se udělám. Jsou tedy všecky věci buď věčny anebo jsou utvořeny od jiného. Naše víra sv. nás učí, že jedině Bůh jest sám od sebe, i že jest věčný; všecky ostatní věci pak že jsou stvořeny od Boha. A sv. církev nám dí: podívej se, jak veliký a spanilý jest svět; suď z toho, jak veliký a spanilý je stavitel jeho.

Na Milešovce seděli za překrásného večera dva turisté, topíce zraky v krásách, v kterých před nimi nebe a země se skvěly. Bože, vydechl jeden, jak jsi veliký, mocný a velebný. A druhý, podpíraje čelo rukou, rozjímal o divné, pradivné náhodě, která bez rozumu a vůle a sebevědomí ty divy krás učinila.

Předpokladem k těmto jeho myšlenkám byla věta: svět je věčný. Poněvadž však vidíme, že denně vzni

kají bytosti, které včera a před sto lety nebyly, poněvadž víme jistě, že před dávnými časy svět byl žhavou mlhovinou, nemíní se onou frází, že nynější svět je věčný, nýbrž že hmota, z které se skládá, je věčna. Tatáž hmota, která nyní tvoří náš svět, byla dříve mlhovinou, a před tím snad zase jiným světem. Forma a tvar se měnily, ale podklad, hmota byla vždy tatáž. O této hmotě praví fráze, že jest věčna, nestvořena, sama ze sebe.

O této věci chci dnes promluviti. Zdá se otázkou vědeckou, která nepatří na kazatelnu. Avšak obsahuje námitku proti zjevené pravdě, že jedině Bůh jest sám od sebe a je věčný, a že všechny věci jsou stvořeny. Proto můžeme a máme o ní promluviti, abychom věděli, co o frázi dlužno souditi, a jak politování hodní jsou ti, kteří se jí dávají svésti. Věc zabíhá poněkud do filosofie, a to na pole její méně obvyklé a přístupné; avšak počítám na váš důmysl a dobrotivou pozornost. Házeti frázemi kolem sebe, není ovšem těžko. Již pohanský mudrc řekl, že deset učenců nestačí, aby zodpovídali nápady děcka; a moderní básník praví, že ďábel, vida modloslužbu, kterou ovládal svět, povalenu a zničenu, vymyslil na lapání lidí frázi. Takovou frází je věta: svět čili hmota jest věčna. Mohl bych ji odbýti též frázemi a vtipy, bylo by to snazší pro mne a pro vás veselejší; ale my chceme přes to, že toho nezasluhuje, vážně se jí zabývati, a to k vlastnímu poučení a ku slávě toho, který dává všechněm život, dýchání i všecko.

Bůh, otec světla (Jak. 1, 17) učiní, aby i z této věci vzešel nám spasitelný užitek.

* * *

1. Ti, kdož se ohánějí frází, svět neboli hmota jest věčna, nám namlouvají, že tak tomu učí věda. Nedejme se tím mýliti. Dosud nebyl nalezen a pronesen ani jediný, pravím, ani jediný vědecký důvod, který by dokázal že hmota jest věčna. Fráze, hmota jest věčna, není leč libovolným tvrzením těch, kteří nechtí o Bohu mluviti. Jest staré pravidlo: gratis assumitur,

gratis negatur, t. j. co kdo bez důvodu přijímá, to můžeme bez důvodu také popírati. Když někdo úplně bez důvodu tvrdí, že na dně mořském jsou města, v nichž žijí lidé, můžeme bez důvodu mu odpověděti: blázni byli, kordy měli.

Než oni se hájí, že uvádějí důvody. Aby nám nemohl nikdo vyčítati, že si jejich důvodů nevšímáme, chceme je uvésti.

Jeden zní: Kdyby hmota nebyla věčna, musil by ji někdo učiniti; i musili bychom uznati Boha. Ale my Boha uznati nechceme, tedy musí býti hmota věčna, nestvořena.

Na tento důvod netřeba odpovídati. Kdo tak mluví, ukazuje, že vůbec žádného důvodu nemá, ale že se řídí předsudkem.

Jiný důvod zní: nedovedu si představiti, jak by svět mohl nebýti. Ani tento důvod nezasluhuje odpovědi. To, co není, nedovedeme si ovšem představiti, neboť nic není ani dlouhé, ani široké, ani vysoké; ale každý, kdo chce, může si mysliti: není slunce, nejsou hvězdy, není hmota. Zamhouři jen oči a svět zmizí před tebou a vůkol tebe. Uvedený druhý důvod je podobná svéhlavost jako důvod prvý.

Opět jiný důvod zní: Hmota je stále stejna, nepřibývá jí, ani neubývá, je také nezničitelna; proto je věčna.

Odpovídám. Že hmoty nepřibývá a neubývá není sice dokázáno a nemůže se vůbec dokázati, ale nic nám nebrání, abychom tuto vědeckou zásadu nepřijali. I my se k této zásadě můžeme hlásiti. Ano, my máme pro ni ještě lepší důvody. My chápeme, že když Bůh stvořil hmotu, učinil ji tak, že nikdo, ani anděl nemůže ji bez jeho vůle rozmnožiti, zmenšiti, zničiti.

Ale táži se, následuje z toho, když hmoty nepřibývá a neubývá a když je nezničitelná, následuje z toho že je věčna a nestvořena? Což následuje z toho, že některá socha je nezničitelně pevná, že je stále stejně těžká, že jí hmoty nepřibývá ani neubývá, následuje z toho, že jí nikdo neudělal? Nikoliv! Z toho následuje

jen, že je udělaná z pevného a odměřeného materiálu, a to od velikého mistra.

Z toho tedy, že hmota světová je nezničitelna, že se nerozmnožuje a neubývá, následuje jen, co samo sebou se rozumí, že hmotu nemůže nikdo stvořiti nebo zničiti nebo rozmnožiti, leč Bůh, její tvůrce. Právě tento důvod je svědectvím, že je Bůh, všemohoucí a nejvýš moudrý stvořitel, Pán všehomíra, který, jak obrazně sice ale krásně dí Písmo, odměřil hory a studnice vod, t. j. stvořil určité množství hmoty, jíž ani lidé ani andělé nemohou měniti. Kdyby lidé mohli ji množiti nebo ničiti, titéž nevěrci by řekli: není od Boha, neboť kdyby byla od Boha, byl by ji zajisté učinil nezměnitelnou.

Jiných důvodů se neuvádí. A pro takové důvody měli bychom se zříci Boha a všech pravd, které s vírou v něho souvisí? Pro takové důvody uvrhnouti se do tmy, která neví, odkud jsme a kam jdeme, která neví, co je smysl života, co duch, kterým myslíme, která na nejdůležitější otázky lidské nemá jiné odpovědi leč pověstné ignoramus, nevíme?

Ne, tak naivní nejsme. Proto celý svět přes frázi o věčnosti hmoty jde dále svou cestou, klaní se tvůrci, vida jeho velebnost ve velikosti a kráse světa, a vyznává: Bůh dává všechněm život i dýchání i všecko. Jen jednotlivci jsou obětí oné fráze. Ale jsou sami vini. Neboť dáti se zmásti proti přesvědčení světa takovými důvody, jaké se uvádějí, je více než lehkomoslností a bezmyšlenkovitostí, to je hříchem, to je zúmyslným potupováním lidské intelligence. Kdo si neváží největšího božího daru, daru rozumnosti, nesmí se diviti, že klesá do zatemnělosti.

2. Nyní vizme důvody, které kladně ukazují, že fráze, hmota je věčna a nestvořena, jest nesmyslna a bludna. Pravíme věčna a nestvořena, nebo jsou tací, kteří praví, že stvořená hmota věčná dá se mysliti, ač nikdo rozumný nedává jim za pravdu.

Věčná stvořená hmota byla buď od věčnosti nejdříve v klidu a potom vznikl v ní pohyb, který vytvořil náš svět a který v ní všude nyní vidíme; anebo

byla od věčnosti stále v tomto pohybu. Jiných možností není.

Rozebeřme je. Vezměme prvou.

Dejme tomu, že hmota byla původně v klidu. Stvořenou hmotu věčnou, jež byla od věčnosti v klidu a potom vešla v pohyb, čímž vznikl čas, lze si snad mysliti. Neboť Bůh mohl buď ji už tak stvořiti, aby, až přijde určená od něho chvíle, vznikl pohyb z ní, nebo mohl vůlí svou zasáhnouti a pohyb způsobiti. Mnozí mají za to, že si to lze mysliti, poněvadž prý v tom není odporu, řkouce: Věčná, od Boha stvořená hmota v klidu je možna, poněvadž kde je úplný klid, tu není času, a kde není času, je věčnost. Avšak náhled tento nezdá se odpovídati moudrosti boží, nebo Bůh byl by stvořil věc a nechal ji celou věčnost v nečinnosti. Tak nejedná ani člověk. Divný by to byl král, který by při svém nastolení na trůn vystavěl veliké město a nechal je po staletí úplně neobydleno. Přemnozí vidí odpor v možnosti věčné hmoty, byť i stvořené, nebo stvořené znamená »počátek« a »věčnost« dí »bez počátku«. Než nechceme se do těchto obtížných úvah pouštěti. Neni toho také třeba, nebo běží o to, může-li býti hmota nestvořena.

a) Nuže, nestvořená hmota věčná, která byla nejprve v klidu a pak přešla do pohybu, je naprosto nemožna. Nikdy sama ze sebe nemůže hmota, jsoucí v klidu, přejíti do pohybu. To je právě základní vlastnost hmoty, jak učíme se od nepaměti na všech školách, že je setrvačná, že směřuje ke klidu a že je-li v něm, na věky v něm setrvá, leč by ji někdo jiný vyrušil. Říci, že hmota sama z klidu vešla v pohyb, je tolik jako říci, že kámen, který nehybně leží, sám se vyhodí do povětří, je tolik jako říci, že mrtvý sám sebe vzkřísil, že sám si dal život, kterého nemá. Proto učí právě mnozí, že až všechen pohyb na světě, který teplotou se způsobuje, se vyrovná, bude věčný klid, věčná smrt, večná nebybnost Nyní na světě všude je život, pohyb, vznikání a zanikání, stálé proudění. Byla-li hmota kdysi v klidu, musila všemohouci ruka

do ní zasáhnouti a tento pohyb v ní způsobiti. Touto všemohoucí rukou je Bůh.

b) Nyní mysleme si druhou možnost, totiž že nestvořená hmota jest od věčnosti v pohybu. I to je nemožné. Ano to je tak nemožné, že ani sám Bůh nemohl by tak hmotu stvořiti, neboť ani Bůh nemůže učiniti věc nemožnou. Ani Bůh nemůže na př. učiniti člověka, který by byl zároveň mrtvý a živý, poněvadž jest to vnitřní odpor, poněvadž tyto dvě věci se vylučují. Neboť nemůže učiniti, aby figura byla zároveň kruhem a čtvercem, poněvadž i v tom je odpor.

Vizme tedy, proč není možná hmota, která od věčnosti by byla v pohybu. Co je od věčnosti, nemá začátku. Proto díme, Bůh jest věčný, poněvadž nemá ani začátku ani konce. Pohyb, v kterém nyní se svět nalézá, byl by tedy výsledkem pohybu předcházejícího, tento zase výsledkem pohybu předcházejícího, a tak ustavičně do zadu neboli zpět až do věčnosti. Nikdy bychom nepřišly na začátek, na první pohyb ale měli bychom řadu pohybů zpět do nekonečna. Počítejme své kroky, které jsme učinili zpět na zad. Dejme tomu, že jsme učinili tisíc kroků. Jdouce zpět, přišli bychom k prvnímu. Však u pohybu věčné hmoty nikdy bychom nepřišli k prvnímu pohybu, nebylo by ho, poněvadž hmota a její pohyb mají býti věčny.

Mám za to, že už sami cítíte nemožnost věčné řady na zad, v které není začátku, v které není prvního článku. Vyložím to v příkladě. Jakýsi inženýr rozhlásil v novinách, že sestavil podivuhodný stroj, který z kamení dělá dukáty. Vyzval obecenstvo, aby přišlo, že si každý může nadělati dukátů, mnoho-li chce; pouze kamení má si každý přinésti s sebou. Toť se rozumí, že se přihlásily statisíce. Každý musil zaplatiti korunu vstupného a dostal dvě podmínky, první, že ku stroji přistoupiti smí jen v řadě, totiž jeden za druhým, a druhou, že nebude v řadě prvním. Lidé si řekli, co na tom, počkám-li den, třeba i týden, jen když si nadělám dukátů; a kamení si naberu plné kapsy. A tak se dostavilo k zázračnému stroji na statisíce lidí. Čekali nejdříve trpělivě, potom netrpělivě,

ale stroj se nehýbal. Zvláště ti, co byli druhým, třetím, čtvrtým v řadě, nemohli se dočkati. Konečně hrozilo jitření. I řekl inženýr: Pánové, přijali jste mé podmínky? Ano, zněla odpověď. Dobře, začneme. Kdo je první, ať začne řadu. Nikdo se nehlásil. To se opakovalo několikráte, až lid poznal, že byl napálen, a že tam, kde není čísla prvého, nemůže vzniknouti řada.

To je ovšem jen anekdota. Však ukazuje, že podobně dává se napáliti, kdo myslí, že je možná věčná hmota v pohybu na zad. Kde je pohyb desátý, nebo tisící nebo miliontý, krátce, kde je řada, tam je začátek, a kde je začátek, tam je čas a konečnost. Pohyb do budoucna nekonečný je možný, neboť je možná řada, která dnes začne a nikdy se nekončí. Je možná právě proto, poněvadž nikdy nebude míti konce. Ale pohyb na zad nekonečný je vnitřní odpor, podobný jako čtverhranný kruh nebo člověk zároveň živý a mrtvý.

A tak nezbývá než se pokloniti slovu apoštolskému: Bůh dává všechněm život i dýchání i všecko, on stvořil nebe a zemi, on stvořil hmotu, z níž svět se vyvinul a všecko, co na něm jest. Věčná nestvořená hmota, ať v klidu, ať v pohybu, je dle zákonů rozumu, vědy a Písma nesmyslem, frází, balamucením. Solidní, praví učenci buď výslovně učí, svět jest od Boha, anebo praví: Věda se zabývá tím, co vidí, co zkouší, co má pod rukama. Poněvadž při vzniku hmoty a světa nebyla, nedovoluje si o tom souditi, ponechávajíc věc filosofii a bohovědě. Není to sice pravé stanovisko, ale můžeme se s ním konečně spokojiti. Že svět a hmota jsou věčny, hlásají pouze vědečtí a nevědečtí agitátoři, kterým neběží ani o vědu, ani o pravdu, ale buď o boj proti víře nebo o reklamu, aby se o nich mluvilo, nebo o zisk. Takovým spisovatelem byl na př. Haeckel, nyní od nejprvnějších učenců celého světa nejen odsouzený, ale v pravdě popravený.

Smutné je při tom, že právě takové knihy nej více se čítají a kupují. Právě knihy Haeckelovy, ve které popírá Boha a hájí věčnost hmoty neboli světa,

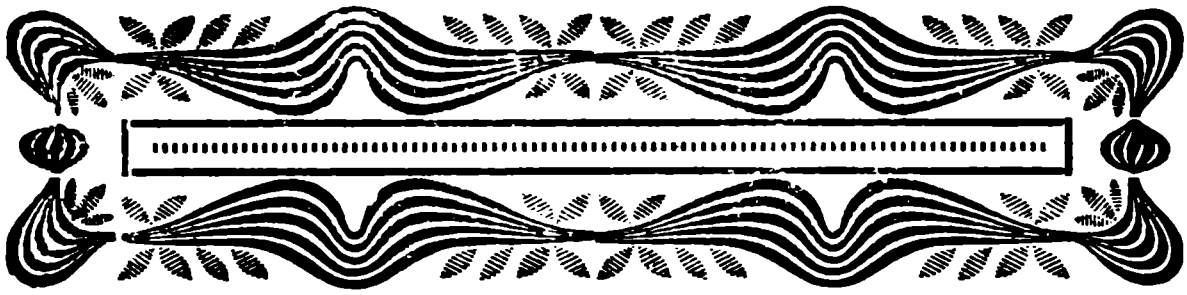
prodalo se za krátký čas 120 tisíc výtisků, kdežto děl v pravdě cenných a vědeckých prodá se stěží několik málo tisíc. Co tu zisku a slávy! Ale co také ztracených duší, uvržených v nevěru! Jak se asi zodpoví před Bohem takový spisovatel? Snad řekne, že lidé chtí býti klamáni, že je tedy klamal. Uvedená kniha byla také přeložena do češtiny. Jakobychom neměli dost vlastních špatných výrobků! Nečtěme takových věcí, neboť není v nich pravdy. Uspoříme si také hanbu, když ukáže se jich nicota. Či není to ostuda pro intelligenta, na svůj důvtip hrdého, když se ukáže, že se dal od vědeckého mastičkáře voditi za nos? Nestydí se Německo za nesmírné rozšíření knihy Haecklovy? Stydí! Rektor berlínské university veřejně to řekl a napsal. Beze škody nezůstanou, neboť jsou právě proto dovedně psány, aby škodily.

3. Však vraťme se k předmětu. Že věčná nestvořená hmota je nemožna, je tak jisté a jasné, jako že dvakrát dvě jsou čtyři. I fráze, svět je věčný, přejde jako přešly jiné mody. Důvody proti ní, které jsem uvedl, nejsou jediné, ale jest ještě mnoho jiných a neméně vážných. Je vám některé nadhodím. Kdyby hmota byla věčna, byl by počet pohybů, které se už staly, nekonečný a přec zítra bylo by jich o několik více, neboť hmota se pohybuje dále. To je zase odpor. Co je nekonečně dlouhé, nemůže býti delší. Mohu-li k číslu přidati o jedno, deset, tisíc více, patrně nebylo nekonečné. Co je nekonečné, je už hotové, plné. Do úplně plné nádoby nevejde se už ani kapka. Ale pohyby světa jdou dále, není tedy svět věčný. Nebo jiný důvod: Kdyby hmota byla věčna, sama ze sebe, byla by jako Bůh dokonalá, byla by nezměnitelná, byla by nejvýš moudrá. Neboť kdo má jednu božskou vlastnost, má všecky. A je hmota tak dokonalá, je nezměnitelná a nejvýš moudrá? Bože můj, vždyť stačí míti otevřené oči, abychom viděli, jak všecko v nás a kolem nás se mění, že my a vše vůkol je sice podivuhodné, ale nedokonalé. Kámen nemá života, bylina nemá pohybu, zvíře nemá rozumu a my? Že my ho nemáme přes příliš, je důkazem právě tvrzení mnohých, že svět je věčný. Ne, ne, hmota není věčná, není absolutní,

není dokonalá svrchovaně, není Bůh. Ale je velikolepým dílem božím a zvěstuje slávu boží. Konečně je tu otázka: A odkud vzal se rozum? Či vyvinul se také z hmoty? Nebo věčně v ní spal?

* * *

Však dosti. Nejsme holou hmotou. Jsme více, jsme dítkami božími. Bůh se nám ukazuje v krásném, velebném světě, aby nás lákal k sobě jako matka, která se skrývá dítku, chtíc aby ji hledalo. A my vidíme jeho stopy, jeho všemohoucí ruku, jeho krásu ve světě kolem nás a těšíme se na okamžik, kdy jej uvidíme tváří v tvář. Proto se nedejme balamutiti, abychom se snad nepřipravili o toto štěstí. Dle velebnosti světa tvořme si obraz boží, obraz vznešený a krásný a oblažující. To činil rád mnich, zároveň slavný professor hvězdářství. V klášteřích jest zvykem, že večer chodí frater se přesvědčiti, spí-li všichni a zhasili-li lampu. Ráno chodí je zase budit. Řečený mnich učenec zamyslil se někdy večer nad krásou světa a jeho tvůrce, a psával si své myšlenky. Tu přišel bratr. Hned, hned, řekl učenec, hned jdu spat, jen co napíšu pár slov. A psal dál. Opět otevírá bratr jeho dveře. Učenec volá, hned jdu spat, jen ještě slovo. Ale důstojný pane, řekl bratr, teď není čas ke spaní, ale ke vstávání neboť je ráno. Podivil se učenec. Takovou rozkoš působilo mu přemýšlení a psaní o světě a Bohu, že nevěda probděl při něm celou noc. Křesťané, svět není věčný, ale je obrazem věčného Boha. Až Boha uvidíme, bude nám jako onomu učenci. A nejen noc, neboť potom nebude dne a noci, ale celou věčnost budeme těšiti se z nekonečné vědomosti a krásy boží. Amen.

10. Víra.

Obsah: Cauchy o víře. Víru vyložiti lze větami: jest poznáním rozumu, vůle ji přikazuje jest nadpřirozenou ctností, milost boží je k ní nezbytna, zakládá se na zjevení jako dějinné události. Povzbuzení k víře. Matějko.

I řekli apoštolé Pánu: Přidej nám víry. Luk. 17, 5.

Jedním z nejušlechtilejších a nejučenějších mužů XIX. století byl Aug. Louis Cauchy. Jako mladý muž stal se členem akademie francouzské, které byl po dlouhá léta nejskvělejší hvězdou. Byl vlastně počtářem, ale veliký jeho duch ovládal výborně také celou řadu jiných věd. Pracoval s lehkostí genia. Když se stal professorem na universitě, musil složiti přísahu věrnosti králi. Však potom přišla revoluce, jež krále svrhla, a po revoluci přišel král jiný. Charakterní učenec domníval se, že jest povinen přísahu svou starému rodu královskému zachovati, a tak pozbyl svého místa. Cauchy odebral se do Prahy, kde jako vychovatel hraběte Chamborda strávil několik let. Napoleon III. nežádal na něm potom nové přísahy věrnosti, a Cauchy mohl ve vlasti žíti jako učitel a vědec svým výzkumům. Vykonal ve vědě podivuhodné věci.

Cauchy byl křesťanem tělem i duší. Jeho dobročinnost neznala mezí; činnosti charitativní účastnil se osobně, a to s horlivostí. Když na sklonku života

přinášel mu kněz nejsv. Svátost, nařídil, aby schodiště, kudy Pán Ježíš měl býti nesen, ozdobeno bylo nejkrásnějšími květinami jeho zahrady. Mnozí vynikající kněží byli jeho přáteli. Když v nemoci nabídl se mu přítel, že mu bude předčítati z Kempenského „Následování Krista“, usmál se a odříkával mu naznačenou stať z paměti; uměl celou knížku nazpaměť. V jedné knize učinil toto vyznání víry: „Jsem křesťanem, t. j. věřím v božství Pána Ježíše s Tychonem Brahem, Koperníkem, Descartem, Newtonem, Leibnitzem, Pascalem, Grimaldim, Eulerem, — jmenuje ještě jiné vynikající duchy — věřím, pokračuje, se všemi velikými astronomy, fysiky a mathematiky minulých století. Jsem katolíkem jako většina z nich, a kdyby se mne někdo tázal, jaké mám k tomu důvody, sdělil bych mu je ochotně. Viděl by, že přesvědčení moje není výsledkem zděděných předsudků, nýbrž dlouhého badání. Jsem katolíkem upřímným, jakým byli Corneille, Racin, Bossuet, Fenelon a jakým byl a dosud je veliký počet nejznamenitějších mužů naší doby, a to těch, kteří ve vědě, filosofii a literatuře nejvíce se proslavili. Sdílím hluboké přesvědčení, které slovy, skutky a spisy svými projevili přemnozí učenci prvního řádu. Cauchy je jmenuje.

Přestávám na této ukázce.

Cauchy mluví tu o přesvědčení a o víře. Někdo mohl by se tázati: což není přesvědčení totéž, co víra? A není-li, co je tedy víra a jak souvisí s přesvědčením?

O této věci vedou se dnes mnohé spory. Chci o ní promluviti. Prosím s apoštoly Pána: Přidej nám víry.

* * *

Dokazujeme důvody články víry, abychom o nich sebe a jiné přesvědčili. Ale tak činí také professor přírodopisu a jiných věd. Jaký je rozdíl mezi přesvědčením, které zoveme vírou, a vědeckým přesvědčením professorovým, jež vírou nenazýváme? Nazýváme víru dobrým, nadpřirozeným skutkem, ale přesvědčení

je samo sebou něco, co není ani dobré, ani zlé. Co je tedy vlastně víra?

Odpovím několika větami.

První zní: Víra jest poznání; jest tedy skutkem, neboli konem rozumu a nikoliv vůle. Bůh mluvil k lidem skrze proroky a naposledy skrze jednorozeného Syna svého. Bůh k nim mluvil, sděluje s nimi různé pravdy. Když mluvíme, činíme, že myšlenky našeho rozumu stávají se myšlenkami rozumu jiných lidí. Když tedy přijímáme pravdy, které Bůh s námi sdělil, činíme tak patrně svým rozumem a nikoliv vůlí. Vůlí milujeme dobro; rozum jest to, kterým přijímáme pravdy. Víra tedy jest poznání. Otevřte Písmo sv. a najdete tuto větu potvrzenu. Sv. Pavel píše v listě k Židům (Žid. 11. 3.): Věrou rozumíme, t. j. poznáváme, že stvořeni jsou věkové slovem Božím. Sv. Jan píše: Tentoť je pak život věčný, aby poznali tebe samého, pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista. Dí „poznali" t. j. rozumem poznali (Jan 17. 3.). V prvém listě ke Korintským dí apoštol národů (I. Kor. 13, 14.): Nyní poznáváme z částky, ale tehdáž, t. j. v nebi, poznám, jakož i poznán jsem. Sv. Otcové a bohoslovci mluví podobně. Sv. Augustin praví: Věřiti není nic jiného, nežli se souhlasem mysliti. Ne každý, jenž myslí, tím už věří, ale každý, kdo věří, myslí; věře myslí a mysle věří (Dle praed. Sanct. 2, 5.). Sv. Tomáš píše: Víra jest skutek poznání, nebo její předmět je pravda (2. 2. qu. 4. a 2.) Totéž prohlásil sněm Vatikánský z r. 1870 a dodal zároveň, jak se to děje. Píše, že víra osvěcuje rozum, aby měl jisté porozumění zjevených pravd.

Vy si snad myslíte: ale co nám to povídáš! Vždyť se to rozumí samo sebou! Já také mám za to, že by se to mělo rozuměti samo sebou. Ale je mnoho lidí, kteří praví, že víra není než cit, cit odvislosti od Boha, nábožný cit, nebo zase, že víra není leč jakási vnitřní zkušenost, u každého člověka jiná; nebo opět, víra jest to, co vůlí přijímám, poněvadž to odpovídá mým potřebám. Věřím na př. v Boha, poněvadž chci, poněvadž tím ukojuji některé žádosti svého vnitra; sám si vytvořím pojem Boha, který pro-

to je u každého jiný, takový, jaký zkušenostem jeho vnitřního života odpovídá. A ještě mnoho jiných podobných názorů lze denně čísti a slyšeti. Tito lidé pramálo se starají o pravdy, které Bůh zjevil; a když si jich všímají, vybírají si z nich, co se jim líbí, a upravují si je dle libovůle. Podle nich je tolik vyznání, kolik je lidí. Při tom se chlubí, že mají vnitřní víru, kterou duší a životem prožívají, a nám vytýkají, že máme jen zevní obřadnictví, že naše víra jest formalismus.

Jest ovšem lehké říci: „Já mám svou víru a mám ji v duši.“ Taková víra je také velmi pohodlná, neukládajíc jiných povinností, než jaké se každému hodí. Že jich není mnoho, vidíme na jejich vyznavačích, neboť jich vnitřním potřebám nějaký ten nábožný vzdech a dojemná fráze stačí. Vy jich nevidíte v kostele a neslyšíte nic o jejich dobrých skutcích, ale v divadlech a jiných zábavných místnostech naleznete je denně. Při tom kritisují církev až běda, každý katolík má spoustu chyb, sebe však mají za nejlepší a nejosvícenější syny národa. Ať si Bůh mluví, ať se zjevuje, ať poroučí, co jim do toho! Co jim do jeho církve! My katolíci nejsme tak pyšní. My, když jsme se přesvědčili, že Bůh nám zjevil některé pravdy a dal nám určitá přikázání, my je vděčně a poslušně přijímáme. Tyto pravdy boží chráníme si jako vzácný poklad, učíme se jim, rozjímáme o nich a hledíme podle nich žíti. Ochabuje-li naše síla, voláme s apoštoly: „Pane, přidej nám víry! Prosíme, osvěť vírou náš rozum, abychom pravdám Tvým dobře rozuměli a hluboce je pojali!“

První věta naše vyzněla tedy, že víra jest především poznáním, skutkem, neboli konem rozumu.

Druhá věta zní: Tento skutek víry je přikázán vůlí. Rozum poznal některou pravdu a viděl, že Bůh ji zjevil. I přichází vůle a řekne: „To musíš věřiti!“, a rozum poslechne, řka: „Věřím.“ Vlastně vše to dělá člověk. Vlastně měli bychom říci: Člověk rozumem poznává, člověk vůlí chce a poroučí. Ale tak se mluví všeobecně. Říkáme: Oko vidí, ucho slyší, jazyk mluví, ač vlastně člověk vidí, slyší a mluví,

totiž okem, uchem a jazykem. Proto můžeme říci: Rozum chápe, vůle poroučí.

Vůle jest svobodna, je to jediná naše svobodná vloha. Vůle řekne: Teď vezmi péro a piš! a ruka poslechne. Dále poroučí: Teď toho nech a jdi na procházku! Ruka odloží péro, a nohy poslušně nesou písaře ven do přírody. Vše, co konáme svobodně, jest od vůle, ježto jen ona v nás jest svobodna.

Vy se asi v duchu tážete, kam svými slovy mířím. Hned to uslyšíte. Sněm vatikánský nás učí, že víra jest darem božím, a že každý skutek víry jest svobodná činnost, jest dobrovolná poslušnost. Myslete si: člověk dostane milost víry. Pozná pravdu boží, milost ho nakloňuje, aby ji přijal. Musí ji přijmouti? Nemusí! Může říci: Nechci přijmouti tuto pravdu, nechci se podle ní říditi! Může ji tedy přijmouti i nemusí, má svobodnou volbu. Kdo je tím pánem, který tu rozhoduje? Není to pán, je to paní, která bývá velmi vrtkavá a rozmarná, jest to vůle, neboť ona jediná jest svobodnou vlohou lidskou. Přijme-li pravdu, poručí rozumu: Věř! a on věří. Nechce-li ji přijmouti, řekne: Nevěř! a je-li to pravda tak jasná, že rozum nemůže ji míti za blud, přemlouvá jej, odvracuje jej od ní, bouří proti němu vášně, aby mu zakalily oči. Víte sami, že paní domácnosti bývá velmi vynalézavá, tvrdošijná a mocná. Prátě proto, že víra takovým způsobem je skutkem svobodným, je záslužna, může býti a je ctností, která má sídlo ve vůli. Proto jest tak nesmírně důležito, nemíti zkaženou vůli, nemíti zlou paní v domě nitra svého. Nezkažená vůle, slyšíc, že Bůh zjevil pravdu, nikdy se neopováží jí odpírati, ale vždy řekne s ochotou, ano s důtklivostí: Rozume, to, co poznáváš, musíme věřiti, neboť Bůh to řekl a k věření přikázal. Zlá a zkažená vůle mluví ovšem jinak.

Při skutku víry musíme tedy rozeznávati dvojí věc: poznání nějaké pravdy a pevné přijetí této pravdy. Poznání není svobodno. Jaký kdo má rozum, bystrý nebo tupý, jakou píli pravdě věnuje, jak ji prohloubí a pronikne, takové má poznání. Rozum

je tu jako fotografická deska, podává předmět nutně a věrně podle své jakosti a podle přípravy a dovednosti fotografa. Proto u nevěrce vidíme vždy, že mívá zakalený rozum předsudky, že ta jeho fotografická deska ukazuje předmět špatně. Ale pevnost a jistota, s jakou člověk poznanou pravdu přijme, jak podle ní upraví celý svůj život, to závisí od svobodné vůle. Proto vidíme u nevěrce, že mívá zkaženou nebo slabou vůli; nepřijímá poznané pravdy, poněvadž je mu nepohodlná, brání jeho vášním, žádá na něm povinnosti. Milost víry pomáhá rozumu, jako světlo pomáhá fotografovi, a pobádá vůli, aby ochotně pravdu přijala. Je nezbytná, ale nenutí, nečiní násilí. A jaký důvod má vůle, že poroučí rozumu, aby poznanou pravdu přijal? Boha, jenž mluvil, jenž nemůže klamati a býti oklamán, jehož poslouchati jsme povinni; mluvíme, jak samo sebou se rozumí, o pravdách Bohem zjevených. Poněvadž milost víry je nezbytná k víře, máme často volati s apoštoly: „Pane, přidej nám víry!“

To je druhá naše věta. Dosud viděli jsme tedy, že víra je poznání pravd rozumem, a že ji poroučí vůle, řkouc rozumu: Věř jim!

3. Třetí věta zní: Víra jest mravně dobrý skutek, řízený k nadpřirozenému cíli. Už v katechismu jsme se učili, že víra jest nadpřirozenou ctností, kterou za pomoci milosti boží za pravdu máme, co Bůh zjevil.

Jen takový skutek je mravně dobrý, který je svobodný. Kdyby otec násilím vedl vzpouzejícího se synka do kostela, vyplní syn zevně sice přikázání, ale mravně dobrého skutku nevykonal, neboť nejednal svobodně. Míní se tu fysické násilí, nebo mravně působiti na dítko, slovy je nutiti a pobádati k povinnosti, trestati je za opomenutí, nebere svobody i neničí tudíž ani dobrého skutku. Takové mravní násilí je potřebné a dobré.

Víra není proto, abychom se stali učenými, ale proto, abychom se stali dobrými. Víra má nás vésti k ospravedlnění, spravedlnosti, ctnosti. Spravedlivý živ jest z víry — dí Písmo sv. (Řím 1, 17 a j.).

Víra je počátkem spásy a základem dokonalosti. Víra není tedy poznáním, o které se zajímáme asi tak, jak se zajímá přírodozpytec o brouky a motýle; víra má způsobiti, že celým rozumem a celou vůlí oddáme se Bohu. Proto mnozí nechtějí přijmouti pravdy boží. Spasitel o nich dí: Milují více tmu, nežli světlo. (Jan 3, 19.) Jsou jim nepohodlné.

Víra tedy vede k Bohu, učí žíti dle jeho nejsvětější vůle, řídí život k poslednímu cíli. Proto je něčím mravně dobrým, ctností. Je nadpřirozenou ctností, poněvadž vede k Bohu jako k nadpřirozenému cíli, k Bohu, jak ho známe ze zjevení, k Bohu, jak ho jednou uvidíme tváří v tvář. Je nadpřirozená, poněvadž spolupůsobila milost boží, která je nadpřirozená. Nazýváme ctnost víry ctností božskou, poněvadž její předmět je Bůh a poněvadž důvodem, proč věříme, jest jeho neomylná auktorita. Je rozumná, neboť jest rozumno věřiti Bohu, když jsme se přesvědčili, že mluvil a pravdy nám zjevil. To nám praví netoliko rozum, ale celá naše bytost vede nás k tomu, abychom Bohu věřili, co praví pevně a jistě přijímali a dle toho svůj život zařídili. Tu netřeba ani dlouhého uvažování a rozmýšlení. O kéž bychom měli takovou ochotnou víru. Prosme často s apoštoly: „Pane, přidej nám víry!“

Dosud tedy uvedli jsme si tři věty: Víra jest poznání rozumu, víru nařizuje u nás vůle, víra jest nadpřirozená ctnost.

Čtvrtá věta zní: Víra je možna pouze pomocí milostí boží. Proti této nauce povstali již v prvních dobách křesťanských bludaři, i byla záhy prohlášena slavně za článek víry. Poslední vatikánský sněm opakoval jen a určitěji vyřkl, co už dávno bylo prohlášeno. Od milosti pochází ochota k věření, která je nutna, aby pohan nebo nevěrec mohl se obrátiti, ona nutna jest ke každému věření. Víra jest kon nadpřirozený, celou svou podstatou vyšší, nežli víra přirozená, jakou věříme lidem. Takový skutek člověk sám ze sebe učiniti nemůže. Co člověk sám ze sebe koná, je vždy jen přirozené, pouze lidské. Proto je třeba milosti, která skutek víry činí nadpřiroze-

ným. Milost boží je k věření také proto potřebna, poněvadž lidská slabost, lidské vášně, předsudky bludné vědy a jiné příčiny víru, pevnou a jistou víru často stěžují. Jen se podívejte kolem sebe: co tu nevěrců nebo polověrců! Nemodlí se za milost víry, neprosí: „Pane, přidej nám víry!“ milostí pohrdají, jí odpírají. Potom si někdy stěžují: Já nemohu věřit! Jiní věří, prostí i učení, oni nemohou. Jsou sami vini. Vzpomeňte si, co jsem uvedl v úvodě o Cauchym. Vymlouvají se na pokrok, vědu, vzdělanost! Jaká lež! Právě učenost a vzdělanost jasně ukazují, že Bůh se zjevil a že Bohu třeba věřiti. Právě učenost a vzdělanost ukazují neskonalou krásu křesťanské víry. Spíše divné jest, že i prostý člověk může pevně a jistě věřiti. Proto dí Spasitel: „Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým“ (Mat. 11, 25.); praví tak, jako by se divil víře prostých.

Tato milost působí často podivuhodně. V missiích četl jsem o čínském chlapci, který podnikl mimořádné věci, aby se dostal do ústavu, missionáři vedeného. Vydal se velikému utrpení, podnikl obtížné cesty, snášel hlad a žízeň. Při vyučování katechismus zrovna hltal. Článkům víry tak rozuměl, že naplnil ústav údivem. K víře přilnul s takovou vroucností, že nikdy u pohanského chlapce nic podobného nebylo vídáno. Jak vysvětliti toto tajemství? Náhodou objeveno. Chlapec byl jako nemluvně k smrti nemocen, a křesťanská služka tajně ho pokřtila, domnívajíc se, že umře. Milost sv. křtu to byla, která v něm tak působila.

Tato milost k víře působí na rozum a na vůli. Pro rozum jest světlem, které člověku ukazuje věrohodnost a povinnost víry. Milost nečiní učeným, ale působí, že člověk vidí pravdy víry v jasném světle. Proto je potřebná i pro učené, ano pro ně často ještě více, neboť rozum jejich bývá naukami všelijak zmaten, předpojat a zkažen. Ještě více jest milost potřebna vůli, zvláště u lidí, které vášně vedou do víru světa. Tu musí milost činiti nejednou

*

pravé divy. A koná je. Každé obrácení hříšníka je takovým divem lásky boží. „Žádný nemůže ke mně přijíti, leč Otec přitáhne jej.“ Dí sv. Jan. (Jan 6, 44.). To jest milostí boží. A musí často velmi a dlouho jej tahati, jako sv. Augustina; u některého všecko úsilí její zůstává bezvýsledno.

Poslední věta zní: Víra zakládá se na zjevení jako na dějinné události. Bez zjevení božího nebylo by naší víry. Ale jak poznali apoštolové, že Bůh s nimi mluví skrze Syna svého? Měli o tom jen nějaké vnitřní tušení? O, to by nestačilo, neboť takové vnitřní tušení často klame a je nejisté. A což teprve my, kteří od zjevení jsme devatenáct set let vzdáleni, jak máme my jistě poznati, že se stalo? Bůh znal ovšem tyto obtíže a proto každého proroka doprovázel zevními znameními, divy a proroctvími, jimiž je pověřil. Arius, Mohamed, Hus, Luther nečinili divů, nebyli tedy učiteli od Boha poslanými. Proroci ano. Však běželo hlavně o Krista Pána. Proto předpověděl Bůh o něm tolik skrze proroky, že vyplnění těchto proroctví na Kristu svědčí o jeho božském poslání. On sám konal divy jako nikdo, přesvatý pak život jeho svědčil, že jeho divy jsou divy božími. Kdokoliv proroctví Starého Zákona o Kristu, divy, život a svatost Pána Ježíše klidně a nepředpojatě uvažoval, uvěřil. Nám ručí za pravdu mimo to sv. církev. Každý z nás nemůže konati podrobná studia o zjevení, ale ve škole a na kázání slyšíme tolik o něm, milost boží tak jej podporuje, že každý, kdo Duchu sv. přímo se neprotiví, k víře přijíti může a také přichází. Trvání církve, její svatí a stero jiných okolností činí nám přesvědčení, že církev jest dílem božím, snadné. Církev sama jest velikým divem a zázrakem, tak že tisíce lidí jí věří, aniž by jim bylo třeba konati zvláštních studií o zjevení. Snaží-li se někdo dle víry žíti a prosí-li: „Pane, přidej mi víry!“, milost boží upevní ho tak, že věří bez pochybnosti, pevně a jistě.

* *

Shrnu-li tedy vše, co jsem řekl, ještě jednou v celek, dostaneme pět vět: Víra je poznání rozumu, vůle ji přikazuje, jest ctností, t. j. mravně-dobrým skutkem, milost boží je k ní nezbytna, zakládá se na zjevení jako na dějinné události. Na kázání ukazuje se pravdivost zjevení, články víry se vykládají, působí se na vůli, aby je přijala, nabádá se k prosbě za milost víry, vzbuzují se skutky víry jako skutky bohumilé a záslužné. A tak po tisíciletí působením milosti boží a církve udržuje se víra katolická, vedouc všechny k spasení. Byly doby slabé víry, byly doby víry horoucí a plamenné. To záviselo vždy také od lidí samých, kněží a věřících, neboť Bůh žádá vždy spolupůsobení lidského. Dávejte církvi výborné syny, hluboce věřící a svaté, a oni působiti budou zase, že i lid bude mocně věřící, a že v něm budou kvésti všeliké ctnosti.

Roku 1884 počal slavný malíř Matějko své vyučování překrásnou řečí, ve které vyzýval všecky žáky své k víře a zbožnosti. „Bez náboženství," pravil, „není dobré práce; ono v nás budí city krásna a povznáší ducha k tvorbě děl, které i jiné povznáší." Po té mluvil o Makartovi, Munkacsym a Doréovi, slavných malířích, jak po dlouhém bloudění vrátili se k víře, a pravil: „Pak teprve stvořili díla nesmrtelné krásy, slavné své obrazy náboženské." Mnohem krásnější jsou díla, která víra v duši tvoří. Jsou to díla nadpřirozená, ctnosti, které s námi na věky žíti budou, díla, jež Bohu nás činí podobny a budou jednou naší oslavou. Proto žijme z víry. Až proměněni v nebi skvíti se budeme nebeským jasem, poznáme jich cenu. Proto končím prosbou sv. apoštolů: „Pane, přidej nám víry!" Amen.

11. Atheismus možný a nemožný.

Obsah: Nevěra nezaviněná a zaviněná, praktická a theoretická. Není možný člověk zdravých smyslů, který by o Bohu nevěděl. Není možný člověk, krerý by byl pevně přesvědčen, že Boha není. Theoretický nevěrec jest možný jen do jisté míry a podmínečně. Jeho duševní stav. Blaženost víry.

> Bez víry nemožno jest Bohu se líbiti. Nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že Bůh jest, a že těm, kteří ho hledají, odplatitelem jest (Žid. 11, 6.).

Dříve zdálo se nemožno, aby člověk byl dokonalým nevěrcem, nevěřícím vůbec v Boha. Dnes slyšíme, že jsou lidé, kteří zřekli se úplně víry, a že jsou prý i lidé, kteří vědecky přesvědčeni jsou, že není Boha. Co o tom máme souditi?

Nevěra může býti dvojí; může býti pouze nevědomostí, nebo výslovným a zřejmým soudem a tvrzením: Není Boha. Obojí může býti nezaviněná, nebo zaviněná. Kdo neměl příležitosti choditi do školy, neví mnohých věcí, které my víme. Takový za svou nevědomost nemůže. Kdo by bral africkým černochům za zlé, že neumí ani čísti, ani psáti? Nikdo jich neučil. Však měl-li lékař příležitost choditi na přednášky, ano byl-li k tomu zavázán; měl-li dobré professory i všecky pomůcky, ale nechodil-li na

ně z nedbalosti, neučil-li se, poněvadž se raději bavil, ten ovšem je vinen za svou nevědomost a zodpověden, když později nedovede rozeznati horečku od bolení zubu, když místo chininu předpíše arsenik. V prvním případě byla nevědomost nezaviněná, ve druhém zaviněná.

Také zřejmý a výslovný soud bludný a falešný může býti nezaviněný a zaviněný. Je nezaviněný, když ani po bedlivém a opravdovém pátrání nelze se dopíditi jasné pravdy. Ale rozumný a vážný muž zdrží se tu rozhodného úsudku a řekne raději, věc je nejistá. Bludný soud je zaviněný, když pravda je jasna, ale někdo jí nedbá, nebo zúmyslně před ní zavírá oči. nebo dokonce jí odpírá.

Obrátíme-li tyto vývody na nevěru, lze rozlišovati nevěrce asi takto: Jsou nevěrci, kteří sice o Bohu vědí a jej uznávají, ale žijí tak, jakoby ho nebylo. To nejsou vlastně nevěrci, nýbrž lidé buď nedůslední, nebo světem omámení, nebo lehkomyslní, nebo něco podobného. Říkáme jim „praktičtí nevěrci", poněvadž víru nepraktikují, nevykonávají.

Jiného druhu nevěrci jsou nevěrci, zvaní theoretičtí. Buď nikdy o Bohu nenabyli žádných vědomostí, tak že ničeho o něm nevědí, ani že jest. Anebo jej popírají, řkouce: „Kdož ví, je-li Bůh?" „Nic jistého nevím a o nejisté věci se nestarám." Říkáme jim skeptikové. Anebo přímo říkají: „Ne, není Bůh, nesmí býti a nemůže býti."

O těchto nevěrcích theoretických chceme pojednati.

Své rozjímání chceme za ně obětovati, aby je Bůh osvítiti ráčil.

* * *

Bohověda učí, že není možné, aby existoval člověk zdravý, vyvinutý, duševně nezatížený, který by o Bohu zcela nic nevěděl. Pohanský spisovatel Plutarch dí: „Projdeš-li země, můžeš najíti města beze zdí, bez umění, bez domů, města, nemající ani peněz, ani škol, ani divadel; avšak města, které by nemělo

chrámu, nebo bohů, které by neužívalo modliteb, přísah, věšteb, které by nepřinášelo obětí, zlé odvrátiti svatými obřady se nesnažilo: takového města ještě nikdo neviděl.“ Výrok ten jest dnes, po dvou tisících let, ještě stejně pravdiv.

Jděte světem, nenajdete národa, který by nevěděl, že jest Bůh, ať už si činí o něm představy jakékoliv. Byli nalezeni národové sešlí na stupeň, na který rozumná bytost vůbec klesnouti může, ale i tito národové uznávali jakýsi mravní zákon, věděli, že krásti, vraždíti a jiné neřesti jsou něčím zlým, zapovězeným; trestali tyto skutky, věděli též aspoň o některých ctnostech. A jejich pověrčivost, jejich oběti, nebo zapřísahání duchů svědčily, že měli také vědomí: Jest někdo, kdo zlé tresce a dobré odměňuje. Nemajíce sami pevného obydlí, neměli ovšem také chrámů; ale svaté stromy, háje, kameny měli. Jakmile přestali býti národem kočovným a počali si stavěti domy, budovali také svatyně.

Platí-li toto o lidech, na nízkém stupni rozvoje stojících, platí to ještě více o lidech vzdělaných, ušlechtilých. Jakmile jich rozum začíná se rozvíjeti, snaží se odkládati lživost, potlačují hnutí po neřestech, zlodějství, nespravedlnosti a naopak snaží se po všem, co je krásné, ctnostné, ušlechtilé. Nejsouce dobře vyučeni, klamou se někdy v tom, co je zlé a co dobré, ale přece jsou si vědomi tajuplného zákona, do srdce jim vštípeného, který jim poroučí: Varuj se zlého a konej dobré! a který jim praví: Konaje zlé, jsi vinen, konaje dobré, zasluhuješ pochvaly a odměny. A tento zákon nalézají nejen ve vlastní bytosti, nýbrž všude, kde vidí lidi ušlechtilé. Ale kde je zákon, tam je zákonodárce. Takový muž se překvapen táže: Kdo mi dal tento zákon do prsou? Kdo stanovil tyto zásady a pravdy, které nikdo nemůže odstraniti se světa a z povahy člověka? Dal jsem si tento zákon já sám? Nikoliv! odpoví. Já jej jenom poznávám, odkrývám. Kdyby byl ode mne, mohl bych jej odstraniti. Ale kdybych si tisíckráte říkal: Můžeš krásti, vraždíti a zlé činiti, — duše mi řekne: Nesmíš! Tygr a lev nemají tohoto

zákona, necítí výčitky svědomí. I člověka i nevinné dítko pohltí, a nebolí je, že způsobili matce nesmírný bol.

I řekne si takový muž: Někdo jiný, vyšší, vložil mi tento zákon do duše.

Proto píše sv. Pavel (Řím 14.), že pohané mají od Boha zákon napsaný v srdcích svých.

A ptám se dále: Je možný člověk na světě, člověk vzdělaný, vyvinutý a myslící, kterého by nikdy nenapadla myšlenka, odkud je tento svět, odkud jsem já? Vždyť by byl horší, nežli ten pařez v lese. Jakmile však jedna jediná taková myšlenka mu na mysl přijde už má tušení o Bohu, už není úplný nevědomec.

Dále nás učí bohověda, že není možná, aby byl člověk vyvinutý, nezatížený, myslící, který by byl tak přesvědčen, že Bůh není, že by o tom neměl pražádné pochybnosti. Znamenitý učenec národohospodářský vychovával sám svého syna, který stal se rovněž věhlasným spisovatelem. Vychovával jej v úplné nevědomosti o Bohu. Jakmile se jinoch začal vyvíjeti, probudila se v něm také vlastnost nám přirozená, tázati se po příčinách věcí. Proč je to neb ono? Proč je to zrovna tak? Odkud jest to? Otec, pilně pozoruje svého syna, dával mu výklady vědecké, na základě víry nevěrecké. Myslíte, že jinocha uspokojil? Dokud samostatně nemyslil a věřil jen na auktoritu otcovu, ano. Ale když vyspěl, stalo se nezřídka, že se sešel s muži věřícími a s křesťany, že četl knihy, jednající o Bohu a víře. A jeho klid vzal za své. Četl také důkazy o jsoucnosti boží, na něž ostatně už sám poněkud připadl; viděl jejich jasnost, důslednost, ohromující váhu i byl úplně zviklán. Steré pochybnosti vzbudily se v jeho duši. Od této chvíle přestal býti přesvědčen, že Boha není. Stalo se mu, co se vypravuje o pověstném francouzském nevěrci, kterému řekli: Z vašich spisů jsme se přesvědčili, že nen Boha. — Spisovatel jich prý si vzdychl: „Kéž bych to mohl říci také já; ale tak daleko ještě nejsem.“

Věru, pravda, že Bůh jest, je tak přirozená, veškerému lidstvu společná, důkazy o jsoucnosti boží jsou tak jasny a pádny, že není možná, aby myslící a vážný a klidný muž byl naprosto přesvědčen, že Boha není, aby mu nepřišly o tom nikdy žádné pochybnosti a žádný nepokoj. Kdo má však pochybnosti a vážné pochybnosti, již nemá jistoty a je povinen hledati pravdu.

Této dvojí pravdě učí nás také Písmo sv. a svatí otcové. Sv. apoštol Pavel praví v listě k Římanům, že ti, kdo Boha neznají, nebo mu odpírají, sami jsou vinni, že mají zatemnělé a nemoudré srdce, že jsou marni učiněni ve svých smýšleních, že dojdou trestu. Sv. Augustin dí, že Bůh se všem tak zjevuje, že ten, kdo správně užívá svého rozumu, musí o něm nezbytně zvěděti. Vyjímá pouze lidi duševně nebo mravně úplně sešlé. Tertullian praví, že je nemožno, Boha nepoznati.

Dosud jsme řekli, že není možná úplná nevědomost o Bohu a dokonalé přesvědčení, totiž bez vážných pochybností, že Boha není.

Než, jděme dále. Vy se tážete: Je tedy nevěra v Boha vůbec nemožna? Věda bohoslovná odpovídá: Je možna. Musí býti možna, neboť sv. Písmo, proroci, sv. apoštolové horlí na mnoha místech proti těm, kteří Boha neznají, nebo uznati nechtějí. Také v moderní době mnozí vydávají se za úplné nevěrce a popírají jsoucnost boží. V ruské revoluci byli jsme svědky hrozných zločinů, hromadných vražd pumami a revolvery, úžasného lupičství. Zločinci chladnokrevně při svých útocích umírali. Je možno, aby věřili v Boha, v spravedlivého soudce? Sotva. I naskytá se otázka: Jak je možna taková nevěra a kam až sahá?

Bohověda odpovídá takto:

Předně dí, že jsou možni tak zvaní praktičtí nevěrci. Sv. Pavel píše (1 Fil. 3, 18.): Mnozí chodí, o nichž jsem častokráte pravil vám a nyní pak i s pláčem pravím, že jsou nepřátelé kříže Kristova, jichžto konec jest zahynutí, jichžto Bůh břicho jest. Takových jest mnoho na světě. Nejsou vlastně ne-

věrci nýbrž o Boha jen nedbají, jsouce úplně pohrouženi do světa, do svého obchodu a zaměstnání, do svých radostí a rozkoší. Časem pro věci duchovní a nadpřirozené úplně odumrou, leda že v stáří jakás takás víra a nábožnost se jim vrátí. Nemají pro Pána Boha kdy.

Dále dí bohověda: Možná jest nevěra zúmyslná; ale je vždy zaviněná. Každému člověku přijdou myšlenky o Bohu. Přirozeně a nezbytně slyší každý v nitru svém hlas: Jest Bůh. Ale je možno tento hlas potlačovati a do jisté míry i utlumiti. Tak činí ti, kteří učí: svět není než hmota; nebo ti, kteří dí: svět sám je Bohem. Do těchto nauk se zahloubají, hlas svědomí a důvody víry v sobě potlačují, pochybnosti živí a sesilují, až se do své nevěry tak vžijí, že se jim stane přesvědčením. Vůle lidská má totiž veliký vliv na naše poznání. Nejlepší důkaz toho máte u lidí zamilovaných. Všecko vidí na předmětě své lásky v nejkrásnějším světle. Otec napomíná, matka napomíná, marně. Jsou jako slepí a bez rozumu. Mají ovšem rozum, a brzy ho ku svému žalu zase dostanou, ale vůle, která se zapálila láskou, nutí je, aby viděli jen to dobré, a také to zlé viděli v dobrém světle. To platí o každé vášni. Hněv na př. vidí zase všecko v barvě černé. Opět je to vůle, která rozum nutí k bludným úsudkům.

Totéž děje se u nevěrců. Někteří stálým zabýváním se hmotou a jen hmotou, stálým čtením bojovných brožur a knih proti víře, ustavičným živením nenávisti proti církvi, nesmírným zamilováním se do nevěreckých domněnek, výhradným hledáním štěstí v požitcích světa a jinými a jinými důvody, přiváděni jsou k tomu, že vědomí boží v sobě utlumují, že důvody pro jsoucnost boží v sobě zatemňují a důvody bezbožecké sesilují, že v Bohu vidí nemilou překážku své svévole a svých světských cílů a pojmou jej v nenávist, že krátce rozum dostane se pod vládu zkažené vůle nebo bludných nauk a nemůže se již svobodně a nezávisle vyvíjeti, že zakrní, nebo stává se jednostranným. Tak je možno, že přes přesvědčení lidstva, přes důkazy o jsoucnosti boží, přes hlas své-

domí, mnozí stávají se nevěrci. Mnoho tu působí také moda, veřejné mínění, společnost, mravní povaha člověka, poměry, nebo býváme na nich aspoň částečně závislými, což platí zvláště o povahách nesamostatných, ctižádostivých a marnivých.

Ještě jedna otázka zbývá, která vás snad někdy zabývá. Že fanatik, spustlec, nebo muž, který svou nevěrou sleduje sobecké cíle, je nevěrcem, tomu se nedivíte, nebo si řeknete, že to patří k sobě. Více mate, vidíme-li muže čestného, nevášnivého, klidného, který vzdal se víry a zdá se o své nevěře přesvědčen. Co o tom praví věda bohoslovná?

Dí: Je sice možno, aby někdo do bludné nauky hmotařství, nebo všebožství tak se pohroužil, že ji učiní zásadou svého žití, je možno, aby, byv dobře vychován, zachoval zevní bezúhonnost, ale jisto je, že tento muž nestojí vysoko, ani pevně v ctnosti, a jisto je, že není v duši své bez trapných a bolestných pochyb a prázdnot. Ušlechtilými zásadami, na př. horoucím vlastenectvím, dobročinností, vědou, je utlumí, dá svému žití jakýs takýs základ, ale přijdou chvíle, kdy mu srdce vykříkne: A je-li přece Bůh? Je-li přece někdo, kdo učinil nebe, kdo stvořil nádherný pořádek, kdo dal zákon mravní? A jindy mu zapláče: Což není trvalého, čistého, věčného štěstí a nikdy ho nedojdu, nýbrž neukojen, klesnu v hrob a obrátím se v popel? A pevnost jeho nevěry prchne, základ jeho života se zviklá. Pevného přesvědčení, že není Boha, bez pochybností a nepokojů a bojů není v srdci ušlechtilém, nýbrž leda v srdci spustlém. Ostatně takých lidí je pořídku. Znám z dějin lidstva sotva několik, a o těch jsou pochybnosti, pravda-li, co se o nich píše. Jsou to vyjímky, zrůdy.

Takový člověk umíraje, těší se, že je čestný muž a že je i Bůh, příjme ho na milost. Sází věčnost na jedinou, nejistou kartu. Sv. Pavel nazývá ho nemoudrým. Pravíce se býti moudrými, učiněni jsou blázny. (Řím. 1, 22). Jejich konec je zahynutí.

* * *

Tolik učí bohověda o možnosti nevěry. Je vždy zaviněná. Bůh není bytost, kterou by člověk tvor směl ignorovati, nebo tento Bůh dal svá přikázání, jež dlužno plniti. Náš svět je lehkomyslný a plný marnivého duševního furiantství. Nedejme se mýliti. Pod jeho nalíčenou tváří je hnis a nepokoj a zoufalost. Dojemné jest čísti paměti obrácenců z nevěry k víře. Bože můj, píše nejeden z nich, jak jsem byl slepý. Vznášel jsem se nad propastí a nepojímala mne hrůza. O, blažená víro mého dětství! Buď mi tisíckráte vítána. Ty jsi světlo, ty jsi soulad a klid duše, ty jsi porozumění života, ty jsi učitelkou ctnosti, ty jsi spása! Objímám tě celou vroucností své duše; neopouštěj mne!

Před nedávnem četli jsme v novinách řeč ministra španělského, odpadlíka. Část jeho řeči byl výkřik zarmoucené duše po ztraceném blahu a souladu vnitra, po blažené víře dětství.

Chraňme si víru. Je vzácný a drahocenný dar, je klíč k nebi, je první základ spásy. Bez víry nemožno líbiti se Bohu. Nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že Bůh jest, a že těm, kteří ho hledají, odplatitelem jest. Boha tedy chceme hledati, jemu sloužiti, jej milovati, abychom s ním jednou královali, amen.

12. Význam atheismu.

Obsah: Nevěra praktická a theoretická. Nerozum a zodpovědnost nevěry. Nevěra jest tmou ducha a tudíž hrobem pravé osvěty. Nevěra jest zkázou jednotlivce a společnosti. Nevěrecký professor a jeho oběť.

> Pro nevěru jsou zlomeny, ale ty věrou stojíš: Nesmýšlej vysoce, ale boj se (Řím 11, 20).

Nevěra je mnohonásobná. Hlavně dělí se na praktickou a theoretickou. Praktický nevěrec není vlastně nevěrcem, ale žije skoro bez víry. Několikráte do roka zastaví se snad v kostele, když jde mimo něj, ale jen proto, že okamžitý cit jej tam hnal, nebo že se chce pojistiti pro případ, kdyby kněží měli pravdu, nebo že chce platiti za solidního člověka, nebo z jiné příčiny. Také tu a tam večer učiní před spaním kříž, nebo si vzdychne, ach, ti kněží mají přece jen pravdu, člověk je křehká nádoba; ostatně oni jsou také tací.

Theoretický nevěrec nejen nevykonává svých náženských povinností, ale přímo také je popírá. Tu opět jsou různé stupně. Někdo popírá v srdci nebo veřejně jen některý článek víry, i je bludařem, nebo-li kacířem. Jiný popírá božství Pána Ježíše, i přestává tím býti křesťanem. Jiný konečně popírá Boha vůbec, a je bezbožcem, nebo-li úplným nevěrcem. Obyčejně bývají různé druhy nevěry všelijak promíchány.

Že pohané, kteří nikdy o křesťanství neslyšeli, nemají viny, nejsouce křesťany, rozumí se samo sebou. Také mnozí bludaři, na př. protestanté, nemohou za to, že v mnohých věcech bludně věří. Jejich otcové byli svedeni, oni pak již v bludu se zrodili. Odložiti předsudky nebývá snadno. Však strašnou vinu mají ti, kteří je o víru připravili. U všech ostatních blud a nevěra nejsou nikdy bez viny.

Když roku 1870 byl Vatikánský sněm, utvořil se v Římě a v Mnichově spolek spisovatelů, kteří důsledně denně a týdně vymýšleli a šířili potupné lži o sněmu. Mnozí katolíci byli tím zmateni. Byla to jejich vina, nebo měli více věřiti sedmi stům biskupů, tedy mužům na výsost ctihodným, nežli několika nonářům, skrývajícím své jméno a mnohokráte usvědčeným ze lži. Měli také čekati, až lež a pravda se objeví, a ne hned pochybovati, nebo dokonce odpadávati.

Vinen je každý sám, kdo na základě špatných spisů nebo společníků ve víře pobloudil. Nebo i prostý člověk ví, že ve špatných spisech nehlásá se pravda nýbrž že jsou na to vypočítány, aby jiné svedly. Mohl se poučiti ve spisech dobrých, nebo u lidí věřících; kdyby se modlil, Bůh by ho sám také poučil.

Největší vinu má bezbožec, nebo k víře v Boha nutí rozum a celá přirozenost lidská. Jen ustavičným bojem proti nim lze dojíti k úplné nevěře.

Kde je vina, tam jsou zlé následky. Je očividno, že nejhroznější jsou tyto následky při úplné nevěře. O tom chceme uvažovati, prosíce Boha, aby posilnil naši víru.

* * *

1. Uplné bezbožectví ničí moudrost a vědu.

Pro nevěru jsou zlomeny, dí sv. Pavel, a jeho slova platí také o osvětovém snažení lidstva.

V okamžiku, kdy někdo se zřekne víry v Boha, zhasne v něm světlo, které mu dávalo odpověď na nejdůležitější otázky života. Slavný francouzský akademik napsal knížku: „Bankrot vědy“, t. j. úpadek

vědy. Praví ve spise, který vzbudil nemalý rozruch, že věda slibovala výklad všech tajemství života, ale že zklamala. Je mnoho otázek, a to těch nejdůležitějších, o kterých vyznává, ignoramus, nevíme na ně odpovědi. Odkud je svět, odkud člověk, proč jsou, kam jdou, je věčnost, mám ducha, je dobré a zlé, odkud jsou? — na všecky tyto a mnohé jiné otázky bez víry v Boha není odpovědi. Které se dávají, jsou tak ubohé, že nejsou leč vytáčky. Moudrost záleží v tom, abychom věci posuzovali z příčin jejich, tážíce se vždy, proč je to, neb ono, zvlášť, abychom posuzovali všecko z příčiny poslední, nejvyšší. Poslední příčina všeho jest Bůh. Popíráš-li Boha, nemáš již poslední příčiny a všecko visí ve vzduchu jako řetěz, který není připevněn.

Poslední příčina, proč vidíme věci kolem sebe, jest světlo. Světlo ukazuje ti velikost, tvar, barvy jejich. Shasni světlo, i nastane tma. Jsi na témže místě jako prve, máš kolem sebe tytéž věci, ale jak jsou jiné, jak mezi nimi tápáš, jak ztrácí na svém významu. V takové tmě je nevěrec. Vidí tisíce věcí kolem sebe, ale temný zůstává mu jich prvotní původ, jich poslední účel, jich vývin a bytnost. Je-li myslícím člověkem, vyzná — ignoramus, vidím svět, ale ten svět nemá smyslu. Slavný učenec a filosof vzal, jsa už skoro starcem, do ruky katolický katechismus a přečetl jej. Zachvěl se do hloubi duše. Poznal, že katolické dítko ví o posledních příčinách všech věcí více, než on. On nevěděl, odkud je svět; dítko to vědělo. On nevěděl, že má duši; dítko to vědělo. On nevěděl, proč vražda je hříchem, dítko to vědělo. On nevěděl, proč čistota mravní je ctností, dítko to vědělo. On nevěděl, co je hlas svědomí, dítko to vědělo. On nevěděl, proč mají dítky milovati své rodiče, a rodiče své dítky, dítko to vědělo. On nevěděl, proč vlastně člověk umírá, dítko to vědělo. On nevěděl, proč lidé se mají ctíti, milovati a si dobře činiti, dítko to vědělo. On nevěděl, proč každý člověk má právo na život, dítko to vědělo. On znal tisíce zvířat, brouků, bylin, on dovedl vypočítávati dráhy hvězd, on věděl, jak se slučují prvky, on

znal každý sval těla lidského, všecko věděl, o čem dítko ještě ani neslyšelo, ale smysl všech těch věcí neznal, nevěda odkud jsou, proč jsou, neznaje jich poslední příčiny. Pro samé stromy neviděl lesa. Popíral Boha a proto, přes všecku učenost, seděl ve tmě. Byl jako kuchař, který studoval padesát kuchařských knih, ale umřel hlady, nedoveda ani jednoho pokrmu sestaviti. Není tedy divu, že se zachvěl.

Myslete si, že strojník nebo inženýr je nevěrcem. Sestavil nebo řídil mnohý stroj. Sedí u okna, dívaje se na stroj světa. On se táže, kdo jej žene? Tu jede mimo vlak, vidí vozy, jak jeden vůz strká a táhne vůz druhý. Musí zamhouřiti oči, aby neviděl parního stroje a mohl říci: Vozy strkají a táhnou se samy. Nebo připustí-li, že vlak musí míti hnací stroj, musí připustiti, že i ten světový stroj musí míti poslední hnací sílu. Ba chce-li býti ve své nevěře důsledným, musí si říci: Ty vagony udělaly se samy, vyvinuly se samy ze dřeva a železa. Nebo aspoň si musí říci: Nikdo neví odkud jsou; snad jsou věčny. Jako nevěrec také o velikém stroji světa nezbytně soudí, že je věčný, nebo že se sám vyvinul. Blázen praví v srdci svém: Není Boha. Zač stojí, ptám se, strojnická věda, která si vede s takovou nedůsledností?

Přírodozpytec rozmýšlí o své vědě. Roztřiďuje různé druhy bylin, brouků a motýlů. Vidí, jak podivuhodný je v nich pořádek, podivuhodná účelnost. Ach, milá zvířátka — dí k nim — jak jste se jen tak krásně vyvinula? A odpovídá si, je-li darwinistou: bojem o život. Tak se dlouho navzájem požírala, tak si bojem proti druhým vyhledávala převahu a příznivé podmínky života, až se to vše učinilo. V tom pohlédne na ulici a vidí, že panuje revoluce. Lidi se střílí, aby jeden druhého opanoval, rozbíjejí okna, zapalují domy. A učence bez Boha nesmí napadnouti, že bojem nevzniká pořádek a vývin, ale nepořádek, zdivočení, smrt.

On pozoruje voskovou plást včel. Měří buňky její. Pozoruje, že jedna je jako druhá. Každá má stejné hrany, plochy a úhly. Nejlepší matematik nedovedl

by je přesněji vypočítati. Nikde není ani nejmenší chybičky. Učenec si vypočítá, kolik millionů včel je asi na světě a kolik buněk. S úžasem pozoruje, že mezi nimi není ani jediné chybné nebo nepravidelné. I táže se: Jak je to možno? Či dal všem včelám světa někdo takový umělý pud? Nikoliv, musí si říci, nevěře v Boha a v tvůrce. Všecky buňky jsou tak pravidelny a stejny pouhou náhodou. Tam vede věda bez Boha. Bezbožectví ničí pravou vědu a osvětu.

V laboratoři sedí lékař učenec. Před ním leží mrtvola člověka a scíplý pes; chce je pytvati. Proč umřel člověk? Poněvadž srdce přestalo býti. Proč pošel pes? Poněvadž má rozříznuté hrdlo. Jiné příčiny není? Ne! Snad měl člověk duši? Neměl. Ale člověk myslil? To měl jen vyvinutější mozek. Ale byl to člověk vzácných ctností. Není ctností. Kdyby byla ctnost, byl by Bůh. A což kdyby to byl hříšník, vrah, nebo smilník? Není hříchu. Člověk umřel a je konec. Jaký byl rozdíl mezi tímto člověkem a psem? Že člověk měl dokonalejší mozek, že měl rovnou postavu, dvě ruce místo nohou, že neměl srsti. Jaký je teď mezi nimi rozdíl? Žádný. Mrtvola a scíplý pes jsou totéž. Tak musí mluviti a učiti nevěrec o člověku a skutečně tak učí. Ptám se: Je to světlo nebo tma? I kdyby takový lékař znal každý nerv lidský, je přece v hrozné, zoufalé temnotě, neboť nevidí dál, než kam sahají první příčiny, jeho nůž a oko.

Bezbožectví vede ve vědě k hrozné tmě. Proto žádný veliký učenec nebyl a není bezbožcem.

2. Bezbožectví je nepřítelem jednotlivých lidí. Kdysi byl veden k popravě zločinec, mladík asi 21letý. Jeho otec byl anarchista a nevěrec. Ženu usoužil k smrti, syna vychoval v bezbožectví. Před smrtí chtěl s ním v žaláři promluviti, ale syn ho nepřipustil. Otec ho za to proklínal. Když stál pod šibenicí, žádal, aby směl promluviti s otcem. Přivedli jej k němu, bledého a zsínalého. Syn naklonil se k jeho uchu, jakoby mu něco pošeptati chtěl, ale mluvil nahlas, že za hrobového ticha, které panovalo, byla jeho slova slyšeti po celém dvoře. Řekl otci: „Otče, kdybyste mi nebyl vzal víru v Boha a vychoval mne v bá-

zni boží, neviděl byste mne nyní pod šibenicí. S Bohem!“ Na to sám si položil oprátku kolem krku a zemřel. Dojem byl strašlivý.

Žádný člověk, věřící v Boha a bojící se ho, nestane se vrahem, smilníkem, zlodějem, leda ze slabosti, nebo když jej vášeň přemůže. Jakmile nabude zase rozvahy, lituje svého činu a napraví se. Nevěrec nikoliv; neboť nevěří v Boha i nemá příčiny, proč by litoval. Za to žádný nevěrec dosud nebyl nalezen, který by žil svatě a ctnostně, myslím nevěrce, popírajícího Boha. Proč by také nepopustil uzdy svým pudům? On nedovede udati žádné příčiny, proč by se měl zapříti. Nanejvýše bude v požívavosti opatrným, aby si nepokazil zdraví a mohl užívati všeho hodně dlouho. Bůh řekl ovšem: Nesesmilníš! Blahoslavení čistého srdce! Hrozil, že hřích potrestá a sliboval, že ctnost odmění. Ale nevěrec nevěří v Boha a tudíž ani v hřích ani v ctnost. Proč bych tedy si odepřel požitku — řekne si — když mám k němu příležitost a neškodí mi to? Není pražádné příčiny. Vyžíti se! zní životní heslo professora-atheisty na české universitě.

On má ženu, které se nasytil. Dá se rozvésti. Soudce mu řekne: „Ale, pane, jednáte proti Bohu.“ „Proti Bohu?“ odpoví nevěrec. „Nevěřím v Boha.“ „Tak považte, že odpuzujete ženu, která má dítky a která se pro vás obětovala.“ „To je pravda,“ řekne nevěrec, „ale za to jsem jí dal jméno a ji vydržoval. Byl bych blázen, kdybych déle žil se ženou, která se mi protiví.“ „Což vám nepraví rozum a cit, že máte k ní povinnosti?“ řekne soudce. „Ne,“ odpoví nevěrec, „mně praví rozum a cit jedině, že mám ženy dost. Co díte o povinnosti, tomu nerozumím. Míníte-li, že před Bohem jsem k něčemu zavázán, pak vás lituji; já v Boha nevěřím. Já jsem sám svým pánem, a můj rozum a cit mi praví, abych si příjemné věci přál i nepříjemných se zbavil. Žena a děti jsou mi teď nepříjemny a tak se jich zbavuji.“ A soudce umlkne, neboť kde není Boha, není povinnosti. Mezi nevěrci lze dávati sice zákony, ovšem neprávem, ale ve svědomí nemohou zavazovati, není-li

Boha, jenž káže: Zachovávej přikázání! Bez Boha není ani desatera božích přikázání, a Mojžíš byl by obelhal lid, pravě, že je od něho přijal. Nikdo nerekl: Nezabiješ, nepokradeš! a nemůže ani říci, není-li Boha. Stát může vraha zavříti, neboť má moc, ale dáti zákon: Nezabiješ!, který by zavazoval ve svědomí, nemůže, není-li Boha.

Bez Boha není také nesmrtelnosti. Blázen byl by nevěrec, který by života neužíval, který by trpěl, aby byli bohatí a on chudý, aby si dal od někoho překážeti v štěstí. A tak bezbožectví vede nezbytně k anarchismu a revoluci.

3. Bezbožectví ničí společnost.

K víře nutí nás rozum a přirozenost. Kdo chce býti bezbožcem, musí nezbytně se přemlouvati, že Boha není, musí vymýšleti si jiné zásady životní a společenské, které jsou ovšem bludny. Musí v sobě živiti stále odpor proti pravdám, je Bůh, je hřích, je zodpovědnost, je nesmrtelnost, je spravedlnost boží. A tento vzdor a bludné zásady, které s ním souvisí, přenese do života. I vznikne boj člověka proti člověku, boj chudých proti bohatým, poddaných proti pánům, nevěřících proti věřícím. Napoleon pravil, že bez víry v Boha lidé se budou pro ženu zabíjeti. Voltaire řekl, když před jeho sluhou vedli jeho soudruzi nevěrecké řeči: „Mlčte, sic nejsem jist, že mne v noci nezardousí.“ Francouzští nevěrci vzali katolíkům školy, které si tito za své peníze vydržovali, a majetek jich zkonfiskovali. Bez víry v Boha mizí vzájemná důvěra, poctivost, jistota majetku a života, úcta před zákonem, veškerý pořádek. Kde zuří nevěra, nerodí se dítky, neboť rodiče nechtějí míti takového břemene i ničí je v zárodku. Bezbožectví vede nezbytně k revoluci a sesurovění. Dříve byl francouzský národ duchaplný, silný, ovládal osvětou Evropu, zvláště vynikal ušlechtilými mravy. Tehdáž byl věřící. Dnes? Dnes vymírá, dnes je sesurovělý, dnes tělesně i duševně klesá, dnes řádí v něm revoluce, krádež, zločinnost jako snad nikde. Vzali mu víru. Nevrátí-li se k ní, zahyne.

Nebylo nikdy národa bez víry v Boha, neboť

vždy vyhynul. Bylo učiněno už více jak sto pokusů, založiti obce bez Boha. Za několik let všecky buď se rozpadly samy, nebo jejich členové navzájem se pobili. „Pro nevěru jsou zlomeny," jak dí apoštol. Veliký Washington, zakladatel unie severoamerických států, pověděl krásně a pravdivě: Není vlastimilem, kdo brojí proti náboženství a mravnosti, neboť podkopává nejmocnější podpory veřejného pořádku a obecného blaha.

* * *

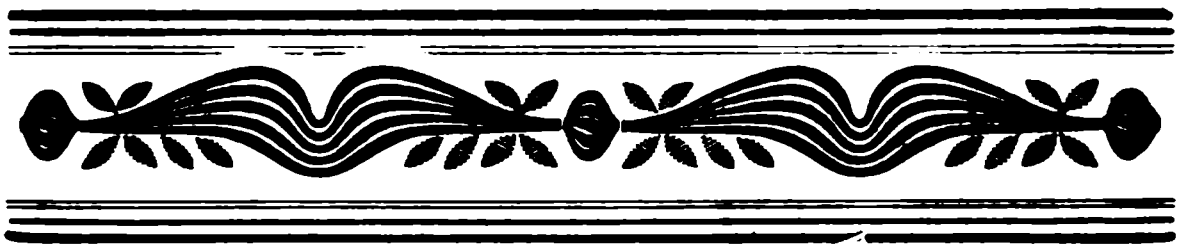
Bezbožectví je tma ve vědě, neštěstí jednotlivců, hrůza společnosti. Co krátce jsem nastínil, o tom napsali velicí duchové celé nádherné knihy. Kdo má oči k vidění, vidí to denně kolem sebe. Poslední důvod nevěry je revolver, lví dráb, tygří zub.

Do nemocnice sester přinesli zraněného sebevraha. Dopustil se hanebného činu i chtěl ujíti hanbě a trestu sebevraždou. Zuřil jako ďáblem posedlý, řval, proklínal a zase zoufale plakal. Přivedli k němu znamenitého professora, neboť byl to jinoch bohaté rodiny. Vedle lože klečela sestra, modlíc se. Když ji lékař viděl, zarazil se; ale nic neříkaje, přistoupil k loži. Nemocný právě ustal v zuřivosti a otevřel oči. Poznal svého učitele. Začal se šíleně smáti, volaje: „Ha, to vy jste? Co vás sem vede?" „Upokojte se," domlouval professor. „Řekněte mi," vzchopil se náhle mladík, „řekněte mi: je duše, je věčnost?" „Upokojte se," vyhýbal se lékař odpovědi. „Ale já to chci věděti. Je duše, či-li nic?" „Musíte se zeptati kněze," řekl professor, „věda o tom nic neví." „Jakže," volal mladík, a šílenost ho zase uchvacovala. „Neučil jste nás, že není Boha a duše?" „To je vědecká domněnka," vymlouval se lékař, jsa v úzkých. „Tak! A vědeckou domněnku vydával jste za pravdu, mně vzal víru a tak nepřímo přivedl mne k zločinu a sebevraždě, pro vědeckou domněnku?" A jinoch strhl si obvazy a skonal.

Druhého dne dostala sestra, jež klečela u lože, balík. Byly v něm rukopisy a dopis: „Ctihodná sestro, vy jste asi poznala ve mně muže, který kdysi

ucházel se o vaší ruku. Vy jste jí zamítla a oddala se službě v nemocnici z lásky k Bohu. Tohoto Boha popírám v rukopise, jejž vám zasílám. Jest to práce dlouhých let. Po včerejším případě nemám již zmužilosti, uveřejniti jej; učiňte s ním, co vám libo. Ctím vaší víru.“ Sestra hodila rukopis do kamen, jak toho zasluhoval a pomodlila se za duši obou, mladíka i jeho vědeckého svůdce.

Chraňme si víru, nebo není hroznějšího neštěstí nad nevěru. Prosme za dar víry pro sebe, a milujeme-li národ, i pro národ. Víra udrží náš život v ctnosti a poctivosti, víra spasí nás věčně, amen.

13. Atheismus jest hříšný.

O b s a h: Nevěrci, chlubící se svou nevěrou, nezasluhují víry. Poznání přímé a nepřímé. Poznání přirozené a nadpřirozené. Písmo svaté Starého a Nového Zákona o snadném a jistém poznání Boha; sv. Otcové a církev. Jak uskutečňuje se přirozené poznání Boha. Hříšnost neznalosti Boha. Jak pohanský černoch hledal Boha.

Marni zajisté jsou všichni lidé,
v nichžto není známosti Boží.
(Moudr. 13, 1.)

Lidé, kteří odpadli od víry vůbec, mají touhu, ospravedlniti své bezbožectví. Dovedou-li vládnouti perem, píší o tom články a brožurky; vládnou-li slovem, konají o tom řeči a přednášky. Důvody, které uvádějí, jsou rozmanité. Jedni dávají vinu církvi, jiní dovolávají se vědy, jiní opět jinak mluví. Když někteří z těchto bezbožců se zase vracejí k víře z mládí, mluví zcela jinak. Neudávají již příčinu mimo sebe, nebo nalezli ji v sobě; zevní příčina byla leda podnětem, nebo pomáhala k nevěře. Vyznávají otevřeně, že svádějíce svou nevěru na církev, na vědu, na pokrok obelhávali sebe a jiné, že hlavní příčina jejich nevěry byla v nich samých. Mám za to, že tito kajícníci, jichž je mnoho a kteří po svém návratu k víře žili život ušlechtilý a vzorný, zasluhují více víry, nežli ti, kteří se všech stran stále a stále to jediné o sobě rozhlašují, že ani věřiti v Boha ne-

mohou, že i bez víry může býti člověk poctivým a šťastným, že jejich vědecké a učené přesvědčení činí jim víru nemožnou. Prázdné sudy nejvíce hlučí a veliký buben dělá tureckou muziku.

Přece však je to divné, proč tito lidé stále a stále jen o své nevěře mluví a její příčiny všem lidem na potkání vykládají. Mohli by mlčeti, svítiti vznešenými ctnostmi, obětovati se za jiné ve skutcích lásky; svět není slepý, svět by řekl, jako druhdy pohané o prvních křesťanech: podívejte se, jak tito bezbožci jsou lidé svatí, jak se milují, jak se za každého obětují. Ctnost jejich sama by povstala a dávala pro ně svědectví. Než oni svítí jenom řečmi. To zdá se podezřelé. To nasvědčuje tomu, že si svou nevěrou nejsou tak jisti, že stálým furiantstvím se svou nevěrou chtějí potlačiti a zastříti své pochybnosti a svůj nepokoj, že chtějí míti společníky bezbožectví, poněvadž ve společnosti mnohých, na př. opilců, jednotlivec necítí se tak vinen. Tak tomu skutečně asi je. Nebo poznání jsoucnosti Boží je tak lehké a přirozenému rozumu dostupné, že si ani nelze mysliti myslícího člověka, který by byl přesvědčen, že Boha není. Proto dí apoštol, že marní jsou všichni, v nichžto není známosti Boží.

O tomto přirozeném poznání Boha chci promluviti. Chceme své rozjímání obětovati Bohu na ten úmysl, aby posilnil naši víru a bloudící uvedl na pravou cestu.

* * *

Naše přirozené poznání je různého druhu. Je na př. přímé. Přímo očima poznáváme různé předměty kolem sebe; tak poznáváme stromy, lidi, pole, velikost, barvy a jiné. Poznáváme přímo mnohé věci vnitřními smysly; tak jsme si vědomi své bolesti, své radosti a jiných věcí, které v nás se dějí. Poznáváme přímo také mnohé věci duchovní, na př. že dvakrát dvě jsou čtyři, že máme dobré činiti a zlého se varovati, že celé jablko je větší, než-li jeho část. Přímo poznáváme soudem, na př. cítíce, že slunce nás hřeje, soudíme, že má mnoho tepla v sobě; vi-

douce růsti na poli obilí, soudíme, že je tam někdo zasil; vidouce špatné skutky člověka, soudíme, že je špatný; vidouce, že lidé myslí, soudíme, že mají rozum. Tak všecko, co víme ze zkušenosti, o čem jsme se vlastním přemýšlením přesvědčili, víme přímo a přirozeně.

Nepřímo nebo prostředně poznáváme všecko to, co jsme od jiných slyšeli, uvěřivše jim. Toto poznání děje se tedy vírou. Věříme knize nebo učiteli, že žil sv. Václav, Karel IV., Jiří z Poděbrad, Dobrovský. Věříme, že je Afrika, Japonsko, poušť Sahara, severní a jižní točna, že se země otáčí kolem své osy a slunce. Věříme, že naši rodičové nám dali život, že na světě je patnáct set millionů lidí. Krátce, věříme nesmírně mnoho, většinu toho, co víme. Nebo toto vše, co jsem jmenoval, mnohý z nás neviděl, nýbrž z knih a od jiných se tomu naučil. Mnohé věci, na př. rozum, otáčení se země kolem své osy a kolem slunce, oheň ve středu země, ani viděti nelze. Toto poznání děje se tedy nepřímo, vírou ve slova a svědectví jiných. Nevěříme ovšem slepě každému, nýbrž jen tomu, kdo víry zasluhuje. Novinám, agitátorům, politikům, věříme jen s velikou opatrností.

Dělíme dále poznání na přirozené a nadpřirozené. Přirozené poznání je to, kterého nabýváme přirozeným rozumem, svými smysly, prostředky přirozenými, na př. zkušeností vlastní a cizí, vědou ve školách, přirozenou vírou ve slova rodičů, učitelů, knih o věcech rovněž přirozených, na př. o zeměpise, dějinách a podobných věcech. Nadpřirozené poznání je to, když nás Bůh zvlášť osvítí světlem své milosti, když věříme Bohu, Kristu, církvi, ve věcech nadpřirozených, od Boha zjevených, když svatí v nebi vidí Boha tváří v tvář.

Vezměme příklad. Missionář přijde do pohanské země. „Vzdělaný“ pohan studuje život Krista Pána a přesvědčí se, že Kristus je syn Boží. „Prostý“ pohan uvěří prostě slovům missionářovým. Obojí toto poznání je přirozené. Oba pohani dají se pokřtíti a věří vše, čemu Kristus Pán učil, nebo chápou, že synu Božímu dlužno věřiti. Poznání toho, co „nyní

po sv. křtu“ věří, je nadpřirozené, nebo věří pravdy nadpřirozené, věří je skrze milost posvěcující a napomáhající.

Nyní se tažme, jak poznáváme, že jest Bůh? Že jest Bůh, poznáváme způsobem přirozeným a nadpřirozeným. Způsobem přirozeným jej poznáváme, když věříme svým rodičům, kteří o jsoucnosti Boží jsou přesvědčeni, nebo když sami, dospěvše rozumu, svou zkušeností se přesvědčíme: ano, jest, musí býti Bůh. Poznáváme jsoucnost Boží způsobem nadpřirozeným, když nás Bůh zvlášť milostí osvítí, na př. v modlitbě, abychom jej poznali, nebo když s milostí Boží věříme církvi, učící nás, že Bůh se zjevil, že jest. Tak i pohan, když uvěří missionáři jako vyslanci církve, má víru nadpřirozenou. Jsa pokřtěn, dostává mimo to božskou ctnost víry, tak že všecka jeho víra, kterou jako křesťan má, děje se pomocí milosti Boží a je nadpřirozená.

Písmo sv. nás učí, že každý člověk, který má zdravý a vyspělý rozum, poznává jsoucnost Boží způsobem přirozeným. V knize moudrosti, v hlavě třetí, učí následujícím pravdám:

a) Zneužívají, nebo činí hříšné násilí svému rozumu a svým smyslům všichni, kteří ze stvořených věcí nepoznávají tvůrce, Boha velikého, mocného, moudrého.

b) Dále. Toto poznání je snadné, ležíc na bíledni. Právě proto, že je tak snadné, obviňuje Písmo sv. pohany a nevěrce, že jsou za svou nevědomost zodpovědni. Kdyby bylo těžké, měli by omluvu; ale že je lehké a snadné a každému přístupné, jsou bez omluvy.

c) Dále. Toto poznání je přirozené, k němuž netřeba žádných nadpřirozených sil. Pouze třeba otevříti oči a říci si, kde je dílo, je dělník, kde veliké dílo, je veliký mistr. Není třeba ani učitelů, ani církve ani zvláštního zjevení.

d) Dále. Toto poznání je jisté. Písmo sv. dí o nevěřících v Boha, že jsou marni, že jsou bez omluvy. Kdyby poznání Boha bylo nejisté, mohli by se omlouvati: my jsme lidé opatrní, věc je nejistá,

ký div tedy, že jsme neuvěřili. Ale této výmluvy nemají, jako bez omluvy by byl, kdo vida dům, by si řekl, kdož ví, vystavěl-li jej někdo, snad vyrostl sám.

Písmo sv. Starého zákona nás tedy učí, že poznávání jsoucnosti Boží je lehké, přirozené a jisté, a kdo nevěří v Boha, že hříšně a neomluvitelně zneužívá své přirozenosti.

Otevřme nyní Písmo sv. Nového zákona. V první hlavě listu k Římanům učí sv. apoštol Pavel témuž, a to slovy, možno-li, ještě jasnějšími. Pronáší následující pravdy:

a) Všichni, kteří Boha neznají, jsou bez omluvy sami toho vinni, a příčinou jejich nevědomosti nebo nevěry jest nepořádný, převrácený život. Je tedy poznání Boha všem lidem možné.

b) Je také snadné, nebo sv. apoštol o nich dí, že jsou nerozumní a nemoudří, že sami zatemnili své srdce, že jsou bez omluvy. Tak přísně by jich nekáral a neodsuzoval, kdyby poznání Boha nebylo snadné.

c) Jest také jisté, nebo stvořené a viditelné věci ukazují jistě na tvůrce.

d) A toto poznání je přirozené. Nerozumným, nemoudrým a zaslepeným nazýváme jen takového člověka, který nechápe věcí, které každý očima a rozumem pochopuje. Ale apoštol tak nazývá pohany, kterým se zvláštního nadpřirozeného zjevení nedostalo, pravě: Kdyby nebyli zaslepeni a zkaženi, poznali by z věcí, které kolem sebe vidí, jistě a snadno tvůrce

Tak přísně posuzuje a odsuzuje Písmo sv. Starého a Nového zákona pohany, že nepoznali pravého Boha. Co by řeklo asi o těch, kteří dnes po dvou tisících let nechápou, že kde je dílo, je tvůrce, a zatvrzele popírají Boha? A pohané nebyli bezbožci, nebo věřili v bohy, byť i bludné; co by tedy řeklo těm, kteří nepoznávají vůbec žádného Boha? Řeklo by jim zajisté: Vy jste více, nežli nerozumní a zaslepení a převrácení, vy větší činíte násilí své přirozenosti lidské, nežli nerozumní pohané, vy jste vůbec

bez omluvy. Právem bude vás Bůh souditi a odsoudí. Kdo nevěří, již jest zatracen. Vy máte míti nejen poznání přirozené, ale také nadpřirozené, které vám podává víra Bohem zjevená. Pohané neměli zjevení, ale vy ho máte, pohané neměli učitelů, vy je máte, pohané neměli příkladů církve, vy je máte, pohané neměli té milosti, kterou máte vy. Pro bezbožce naší doby není tedy omluvy žádné; jsou sami vinni. Kdyby nezavírali oči, kdyby do nevěry se nenutili, kdyby nečetli jen špatné knihy, kdyby neopomíjeli úplně modlitby, kdyby neoddávali se vášním a zůmyslné zatvrzelosti, i oni snadno, jistě a přirozeně poznali by Boha.

Čemu tedy učí Písmo sv., tomu učili vždy sv. Otcové církve východu a západu bez výjimky. Sv. Klement Alex, sv. Basil, oba Řehořové, sv. Cyrill Al., sv. Jan Damascenský stejně jako Tertullian, sv. Jeroným, Augustin učí, že každý člověk přirozeným způsobem může z tvorstva vůkol sebe poznati Boha, a že ho jistě pozná, jestliže zůmyslně sama sebe nezaslepí a bludy, nebo vášněmi se nepokazí. A věru, že svět je veliké zrcadlo, v kterém nelze neviděti Boha a tvůrce. I ten zákon, který cítí každý v srdci svém a který mu káže, čiň dobře a varuj se zlého, ukazuje mu Pána a zákonodárce. Hoden jest smrti, dí apoštol, který jej poznává a neplní.

A co tuto učí Písmo sv. a učila vždy celá církev za souhlasu veškerého lidstva, prohlásil roku 1870 slavnostně Vatikánský sněm, pravě: V klatbě jest, kdoby pravil, že jednoho a pravého Boha, tvůrce a Pána, nelze ze stvořených věcí přirozeným světlem rozumu jistě poznati. Sněm Vatikánský má na mysli ovšem člověka, který dospěl k plnému užívání rozumu. O dítkách a bláznech jeho výrok neplatí. Také nepraví sněm, že poznáváme Boha dokonale, nýbrž toliko, že jest, že jest jeden, že jest tvůrce světa a náš Pán. Rovněž nepraví sněm, že každý musí uměti „vědecky“ dokázati, že jest Bůh.

Někdo mohl by se nyní ještě tázati, jak se to děje, že tak snadno a přirozeně poznáváme Boha. Jest zajisté podivuhodno, že veškeré lidstvo věřilo

a věří v Boha, byť mnozí všelijak pobloudili. Už pohanský mudrc Cicero se nad tím pozastavoval (Disp. tusc. 1, 13), pravě, že není národa tak nevzdělaného a surového, který by neměl vědomí o bozích, a že toto vědomí nevzniklo ani vyučováním, ani umělým souhlasem, ale že je dlužno pokládati za přirozený zákon lidstvu do duše vštípený. Pozorujte, křesťané, že proslavený pohan nemá nevěru za vyšší vzdělanost, nýbrž za nevzdělanost a surovost, jaká u celého národa není ani možna.

Jak vzniká tedy toto vědomí o Bohu? Je nám snad už úplně vrozeno? Nikoliv! Nebo dítky, které o Bohu nebyly poučeny, o něm nic nevědí. Teprve když dospívají rozumem, začínají samy uvažovati a k poznání Boha přicházejí. Když dítko se narodí, je jeho duše jako bílý list, ještě v něm nejsou žádné vědomosti. Má schopnosti, ale ty se teprve probouzejí a vyvinují dojmy, které z venčí přijímají. Proto ani hotové vědomí a hotový pojem o Bohu nepřináší si dítko na svět, ale teprve časem ho nabývá, buď samo, nebo od jiných, samo nedokonale, ve škole dokonale. Víra nám tedy není vrozena; toliko schopnost věřiti máme. Přirozeného poznání Boha nabýváme podobně, jako poznání jiných věcí. Schopnost nadpřirozeně věřiti vlévá se nám na křtu sv. Víra v Boha byla, co svět světem stojí, tak všeobecná, že nemohlo a nemůže býti lidí, kteří by o Bohu nevěděli. Ale dejme tomu, že by někde na pustém ostrově dorůstalo několik dítek, kterým rodiče o Bohu nic neřekli. Poznenáhlu by jej poznaly samy, jako poznávaly by jiné věci. Vidouce, že jen v létě, když je teplo, příroda se zelená a kvete, poznaly by, že sluneční teplo je příčinou všeho vzrůstu. Viděly by hned, že kam strom, nebo bylinu, nebo obilí nezasejí, že neroste, že tedy každá rostlina má své zrno, svou příčinu. Podobně o jiných věcech. Vidouce slunce, měsíc a hvězdy nad sebou, vidouce, že jsou tak vysoko, že jich ani s nejvyššího stromu dosáhnouti nemohou, rozmlouvaly by mezi sebou, kdo ta světla tam dal, a řekly by si, že to jest zajisté bytost veliká a mocná. Ublíživše si někdy navzájem,

cítily by výčitky svědomí, prokázavše si dobré, měly by radost v duši, i ptaly by se, kdo je ten kazatel, který jim v nitru mluví? Pouhým pozorováním okolí by poznaly, že stromy a zvířata nemluví, rozumu nemají, oni však ano. Poznaly by, že mají duši. Viděly též, jak lidé se rodí, rostou a umírají. Krátce by poznávaly že někdo nad nimi a nad světem vůkol vládne. že jako bylina i ten jejich ostrov musí míti příčinu, že i to nebe a moře někdo učiniti musil. Poznaly by, že musí býti bytost veliká, mocná, vznešená, dobrá, poznaly by Boha, ze začátku nedokonale, ale vždy dokonaleji a dokonaleji. Modlily by se k němu, prosily by jej, zkusily, že je slyší, jim pomáhá, je chrání. A modlitbou dával by se jim Bůh vždy lépe a dokonaleji poznávati. Poznaly by Boha jako bytost dobrou, dávající život a všecko, poznaly by jej prostým, jednoduchým soudem, k němuž celé okolí a celá přirozenost by je nutily. Proto praví sv. Otcové a filosofové vůbec, že vědomí Boha je nám jaksi vrozeno. Není nám sice vrozeno tak, jak vrozeny nám jsou různé vlohy, které narozením si na svět přinášíme, ale že ho nabýváme tak snadno, jistě a přirozeně, jako těch nejobyčejnějších zkušeností a pravd obecného života, jimž nikdo se nemůže ubrániti, leda člověk přiblblý. Tertullian pěkně dí, že vědomí Boha je dědictvím každého rozumu. (De anim.), tak že jakmile se počne vyvíjeti, počne poznávati také svého tvůrce a Pána. Když Kolumbus připlul do Ameriky, světa po tisíciletí odděleného, všady našel víru ve velikého, dobrého ducha, dárce všeho dobrého.

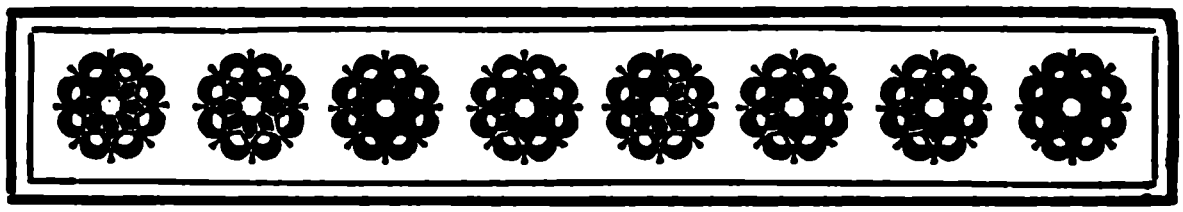
Nyní tedy můžeme chápati přísnost, s jakou Písmo sv. Starého a Nového zákona odsuzuje bezbožce, řkouc, jsou bez omluvy, jsou marni, jsou hodni smrti, budou zavrženi.

* * *

Když přišli první missionáři do Kapska, hlásil se za žáka také intelligentní Kaffer. Protestantský spisovatel Casalis (Pesch: „Welträtsel" II., 532.) vypravuje o něm toto: Uslyšev kázání missionářovo, pra-

vil černoch: „Čemu mne učíte, mne uspokojuje. Než jsem vás poznal, hledal jsem podobného poučení. Před 12 lety hnal jsem své stádo; bylo dusno. Sedl jsem si na skálu a ptal se smuten, nevěda odpovědi: „Kdo stvořil slunce? Na čem spočívá? Vody se nikdy neunavují a stále plynou, ale kde se zastavují, a kdo dává jim téci? Oblaka táhnou sem a tam, vylévají se v dešti na zemi; odkud přicházejí, kdo je posílá? Démonové nemohou jistě dělati déšť, také nevidím, že by k nebi vstupovali a jej přinášeli. Větru nemohu viděti, co jest? Kdo jej vede, dává mu váti hřmíti a mne lekati? Nevím, jak obilí klíčí; kdo dal zemi chytrost a sílu, aby plodila trávy? Po těchto otázkách skryl jsem svou tvář do dlaní.“

Tak myslil a mluvil pohanský Kaffr. Jak hluboko stojí pod ním moderní bezbožec. Slavný učenec (M. Müller) začal kdysi svou přednášku: „Čím je to, že člověk má náboženství?“ Onen Kaffr byl by mu dal odpověď. Řekl by: „Vše v nás a kolem nás k nám volá: Jest Bůh!“ Proto tato víra nikdy nezahyne, neboť má svůj důvod v přirozenosti lidské. Zahynou jen ti, kdo hříšným násilím se jí zbaví. Na soudě věčném řekne jim Bůh: Jste bez omluvy. Ani špatná společnost, ani špatné knihy, ani nevzdělanost ho neomlouvá. Bez víry nelze líbiti se Bohu. Marni zajisté jsou všichni lidé, v nichžto není známosti Boží — dí kniha moudrosti, a sv. Pavel dokládá: „Učiněni jsou bláznv, zatemníno jest nemoudré srdce jejich, (Řím 1, 21.), i vydáni jsou v ohavné žádosti.“ My ovšem se nemusíme báti, že by nám někdo vzal viru v Boha, neboť k bezbožectví jest třeba veliké rozumové nebo mravní spustlosti. My rádi věříme, neboť náš Bůh jest dobrý Otec, milostivý a milosrdný, náš Bůh jest náš spomocník a věčný spásce, náš Bůh jest nám sladkou nadějí, že jej uvidíme a v něm věčné blaženosti najdeme. Amen.

14. Důkazy metafysické o jsoucnosti Boží.

Obsah: Poznání, že Bůh jest, je snadné; vědecký důkaz je těžký. Důkaz z pohybu: vše je hýbáno, je tedy někdo, kdo hýbe. Kant, český nevěrecký filosof. Důkaz, že věci pozemské musí míti vzor. Důkaz sv. Augustina z věcí možných. Více nežli znáti vědecký důkaz, jest: milovati Boha.

Blázen praví v srdci svém: není Boha! Žalm 13, 1.

Básník praví: Pohleď synu vůkol sebe, zvedni oči k nebes báni, všecko volá chvály Bohu, vše se před ním zbožně sklání. Také ty se pokoř tomu, který stvořil nebe, zemi, nebo ty jsi z jeho tvorů nejvzácnější mezi všemi.

Nic není snazšího, jako poznání že je Bůh. Každé díte pochopí hned úsudek: stůl udělal truhlář, strom vyrůstá z jádra, knihu napsal člověk, všecko má svého původce; proto i celý svět musí míti původce. Prostý venkovan řekl mluvkovi z města, který přišel je ven poučovat, že není Boha: Pane řečníku, máte otce? Toť se rozumí, odpověděl tázaný, ze země jsem nevyrostl. A váš soudruh, který přišel s vámi, má také otce? Ovšem, řekl mluvka, což pak myslíte, že jsme spadli s nebe? No, odpověděl venkovský tatík, že byste zrovna s nebe byli, se mi nezdá. Ale myslím ve své prostotě a neučennosti, že když vy máte tatínka, a váš soudruh též, a my všichni též, myslím, že také ten celý svět musí míti nějakého otce, neboli původce.

Že jest Bůh, poznává se tudíž bez veliké učennosti. Ani velikého důmyslu není k tomu třeba, toliko trochu soudnosti. Tertullian dí pěkně, že vědomí o Bohu jest jako dědictvím, které Pán Bůh vložil člověku do kolébky, takže jakmile duše nabývá rozumu, hned ho poznává. Jen třeba rozhlédnouti se trochu vůkol.

Říkáme, že věříme v Boha. Jest to správné, nebo máme o Bohu mnohé vědomosti, které víme jen ze zjevení, které tedy věříme proto, poněvadž je Bůh zjevil a církev učí. Míti něco za pravdu, co nám jiný řekl, znamená věřiti.

Jedná-li se však o pouhou jsoucnost boží, pouze o to, že Bůh jest, mohli bychom říci také: víme, že jest Bůh. Pohané o Bohu smutně bloudili, ale že je vyšší mocnost, poznávali všichni. Dnes, kdy zjevení boží dalo nám veliké světlo, nejsou takové bludy již možny. I kdyby nám nikdo neřekl, že o jsoucnosti boží víme ze zjevení, poznali bychom Boha časem sami, asi tak, jako onen venkovan přemýšlením a ze styku s věřícími lidmi. Na světě není člověka, majícího rozum, jemuž by nepřipadla myšlenka, že to slunce, ty hvězdy, tu zemi někdo učinil a jimi vládne. Jen koni a nerozumným zvířatům nikdy nepřipadne, nebo bláznu. Proto dí Písmo sv. Blázen praví v srdci svém: není Boha. Člověk může ji od sebe odpuzovati, ale přijde mu zase. Že jest Bůh, víme tedy, sami se o tom zcela jednoduchou cestou přesvědčujíce.

Učenci vymyslili také vědecký způsob, kterým vědecky se dokazuje, že Bůh jest. Chci vám jejich důkazy předvésti. Jsou ovšem těžší, nebo jsou vědecké. Ale proč bychom si neměli na ně troufati! Tak jen s chutí i na věc těžkou!

* * *

První důkaz vede se z pohybu. Zní asi takto: Vše, co se pohybuje, od někoho je pohybováno. Proto musí býti někdo, který jest původcem veškerého tohoto pohybu ve světě a který všecku tuto moc má v sobě.

Tak zní krátce celý důkaz. Na pohled zdá se snadný a jednoduchý a prostý; však uvidíte, že je velmi obsažný a hluboký.

První věta jeho zní tedy, že vše, co se pohybuje, od jiného je pohybováno.

Na světě je různý pohyb. Ba věda praví, že všecko, veškerý život, není leč pohyb. Pohybují se hvězdy, země, věci kolem nás, a my se tážeme, kdo je uvedl v pohyb? Kámen zůstane věčně ležeti, nepohne-li jím někdo jiný. Veškera hmota má touhu a náchylnost ku klidu. Mohli bychom říci, že hlavní ctnost hmoty je lenost, nehybnost.

Však jsou i jiné pohyby, o ty především běží. Květina roste, nabývá síly, listí, květu; a to se děje pohybem, tím, že k tomu, co již má, přistoupí něco nového. My myslíme. Každá myšlenka je pohyb, nebo myšlenkou vzniká něco nového v rozumu, co v něm před tím nebylo. Proto každý takový pohyb znamená nějaké obohacení, zdokonalení, nabytí, čeho věci dříve neměly. A bádavý duch se táže, jak je možno, aby věc nabývala něčeho, čeho dříve neměla? Či si to přistvořuje sama? Kdyby strom si mohl sám přistvořiti list, člověk sám přistvořiti myšlénku, byli by jako Bůh. Ani delší nohu nebo ruku nemůžeme si sami učiniti, nercili přistvořiti myšlénku, tkerá v nás nebyla.

Lze namítnouti: Ale snad má věc tuto sílu a schopnost už v sobě, aby způsobila sama tyto pohyby a zdokonalovala se; nemůže býti tedy řeči, že si sama něco dává, čeho dříve neměla. Strom přece má sám v sobě sílu, dáti si květ; já sám mám ve své paži sílu, vykonati jí práci. Tato námitka se zdá přirozená, ale přece je bludná, ano dětinská. Mlýnske kolo má ovšem sílu v sobě, hnáti celý mlýn a mleti obilí. Avšak dříve musí býti samo hnáno vodou a ta voda musí býti jinou příčinou zase hnána. Kolo mlýnské samo sebou nemůže se dáti do pohybu, nebo pohyb je něco víc než klid, je větší dokonalost, je něco nového. V klidném kole není dostatečná příčina k pohybu, nýbrž musí k ní přistoupiti ještě jiný pomocník a hýbatel.

Podobně strom má schopnost vydati květ, ale nikoliv sám; jiná síla musí přijíti na pomoc. Tak člověk má schopnost svobodně se hýbati, mysliti a chtíti, ale ne sám, nýbrž jiná síla ještě musí pomáhati.

A nyní představte si celý ten velkolepý světový stroj, v němž není na okamžik klidu, ale jeden pohyb budí druhý pohyb, kde kolečko žene jiné kolečko, kde staré věci zanikají a stále nové vznikají. Jaké spousty energie konají tu stále novou práci, jaká síla musí tu působiti! Od koho tento pohyb? Od koho probuzování energie, od koho nová práce, od koho stále se obnovující život? Tento světový stroj musí míti strojmistra, který topí, nebo dává topiti, pouští páru nebo dává ji pouštěti, který krátce pomáhá celému stroji i každému kolečku, aby mohly z klidu vejíti do pohybu.

Všecko co se hýbe, od jiného je hýbáno. Tak zní první věta důkazu. Nastínil jsem ji pouze lehkými rysy, nebo chápati ji v celé hlubině její možno jest pouze na základě dlouhých a odborných studií. Není příčiny, proč bychom se jimi mořili.

Druhá věta důkazu jest: Musí býti někdo, kdo světu dává tento pohyb, a tímto hýbatelem jest Bůh, který už od nikoho není hnán. Myslete si vlak sebe delší. Zdá se, že jeden vůz žene nebo strká vůz druhý. Nekonečný nemůže býti, ale musí býti někde stroj, který vlak žene. A tento stroj musí míti takovou hybnou sílu v sobě, jakou mají všecky vozy. Ten svět je takovým nesmírným vlakem. Od pohybu, kterým je myšlenka, až k pohybu nebeských těles — aj, jaká síla, rozmanitost, složitost. Ten, který vším tím hýbe, který všemu hybnou sílu sděluje, musí ji nejprve sám míti, a musí ji míti sám ze sebe, nebo jinak by bylo zase třeba někoho, kdo mu ji dává, a tak do nekonečna. A nikdy bychom nepřišli ku konci. Bez bytosti, která má tuto sílu sama v sobě, měli bychom řetěz, který visí ve vzduchu a není připevněn, řeku, která nemá pramene, vlak, který nemá stroje, stroj, který nemá motoru, což je nemožno.

*

Nuže, bytost, která dává světu pohyb, způsobujíc v něm všechen život, tato bytost musí býti nesmírná, bytost síly neohraničené, moudrosti nevyslovitelné. Jmenujeme ji Bůh.

Tak zní slovutný tento důkaz, který původně sestavil pohanský mudrc Aristoteles, který sv. Tomáš, hodný žák velikého mistra, zdokonalil, a který dosud platí za nejvědečtější, nejdůmyslnější a nejfilosofičtější. Snadný ovšem není. Než, velikým myslitelům působil vždy rozkoš. Kratince zopakován zní: Na světě je všady pohyb, ve vzduchu, na zemi, v bylinách, v našem nitru, všady. Každý jej vidí. Kde je pohyb, je vždy někdo, kdo jej způsobuje, nebo věc sama nemá, jsouc v klidu, moci, aby si pohyb způsobila. Jeden pohyb může ovšem působiti jiný pohyb, ale do nekonečna to nejde. Někde musí býti začátek pohybu. A ten, kdo jej dává, musí světu dáti všechen pohyb, který v něm je, a do pohybu vložiti všechno to, co pohyb způsobuje, neboť i stroj má jen takovou sílu a moc a tolik práce může vykonati, kolik do něho strojmistr a topič vloží, nebo jak se říká, na kolik koňských sil jest. A tak i ten, který dal světu pohyb a práci, již koná, musí vše to sám ze sebe míti, neboť nikdo nedá, čeho nemá. Že to musí býti bytost nesmírná, ukazuje svět z důstatek.

Krásně řekl prorok (Job 12, 7n.): Zeptej se hovad, a naučí tebe, a ptactva nebeského a oznámí tobě, a vypravovati budou tobě ryby mořské: Kdo neví, že všecko to učinila ruka Hospodinova?

Jako každá věc, měl i tento důkaz svého odpůrce. A že je důkazem vzácným, důkazem vybraných duchů, měl také vzácného odpůrce. Byl jím německý filosof Kant. Však nemyslete, že byl Kant nevěrcem. Nikoliv! Kant byl příliš duchaplný, než aby nechápal, že je Bůh. Žádný genialní muž nebyl a není popíračem jsoucnosti Boží. Kant měl také své slabosti a veliké slabosti. Jednou z hlavních byla vědecká ctižádost. Kant sestavil si zvláštní soustavu a vymyslil sám vlastní důkazy o jsoucnosti Boží. Chtěje, aby jeho soustava a jeho důkaz byly uznány, jednal jako ten,

který, chtěje, aby jedině jeho svíčka hořela, všecky ostatní zhasíná. Proto foukl i do tohoto památného důkazu z pohybu; ale nesfoukl ho. Jeho vlastní svíčka dohořela, nebo dohořívá již, ale náš důkaz je stále předmětem úcty a studia. U nás pokusil se nevěřící professor filosofie vyvrátiti důkaz, že svět musí míti první příčinu, takto: Řekl: Svět má příčinu v sobě, neboli svět a příčina jeho je věc totožná. Vtipný posluchač mu odpověděl: Příčina a její účinek, neboli dílo, nemohou nikdy býti jednou a touž věcí. Podle vás sládek, který jest příčinou piva, a pivo, které jest jeho dílem, jsou totéž. Nám praví zdravý rozum, že sládek a pivo jsou věci dvě a různé. Blázen praví v srdci svém: Není Boha.

S tímto důkazem souvisí jiný, který také krátce chceme probrati. Není leč rozvedení myšlenky, kterou pronesl rolník, o němž v úvodě jsem se zmínil. Je obsažena také v podobenství o boučku, který, rosta nedaleko starého buku, nad něj se vypínal svou mladostí a bujarostí. „Nebuď tak pyšným," řekl mu starý buk. „Pohleď na tuto bukvici. Kdybych ji nebyl hodil na zemi, a kdyby země nepřidala k ní své síly, nebylo by tebe." Vidíme totiž, že vznikající věci, které dříve nebyly, samy sebe neučinily, ale každá má příčinu mimo sebe. Květina vyrostla, zvíře se vylíhlo, člověk se narodil. Jak vznikly, tak také zase pominou. Nejsou tedy nezbytné a nutné, neboť jinak by musily stále býti. Vidíme, že i celý svět nemusil by býti. Mohli by umříti všichni lidé, zahynouti všechna zvířata a rostliny, slunce mohlo by zhasnouti. Jsou nahodilé, nebyly vždy a také jednou přestanou býti. Slunce jistě vychladne. Učenci vypočítali, že za devět millionů let nebude v něm tepla ani tolik, aby si mohl na něm člověk ruce ohřáti. Tím zmizí také život na zemi. Celý svět je tedy nahodilý. Člověk, který za sto let bude na světě, je sice možný, ale kdyby se nenarodil z rodičů, nebylo by ho. Tím, že je věc možná, ještě nevznikne, ale někdo musí ji také učiniti.

Co z toho všeho následuje? Že musí býti první příčina. Lidstvo musí míti první rodiče, neboť do

nekonečna to nejde, zvířata musí míti první původce, neboť do nekonečna to nejde. Tak všecky věci. Odkud je první člověk, první zvíře, první bylina, první hmota? Nějakou příčinu musí míti a to takovou, která už není od jiného, nýbrž sama od sebe, a tudíž věčná a nekonečná, neboť jinak nebylo by opět začátku.

Ale všecky věci kolem nás mají počátek, vznikají a zanikají. Kdo jim dal počátek? Kdo je prapříčinou všeho? I usuzujeme nezbytně: Musí býti Bůh, bytost, která je věčná, bez počátku, bytost, která nevzniká a nezaniká, ale je nutná, majíc důvod svého bytí sama v sobě, bytost nekonečně dokonalá, neboť je příčinou věcí a dokonalostí nepřehledných.

Roku 1721 přišli první missionáři na ostrov grónlandský. Naučivše se řeči, svolali lid. Tázali se ho, ví-li o Bohu. „Jsme nevědomí, prostí lidé," odpověděli pohané. „A nepřemýšleli jste nikdy o tom?" „O ano," zněla odpověď. A jeden řekl: „Víme, že ani naše lodičky nevznikají samy. Stojí nás mnoho práce, má-li býti dobrá. Ale obyčejný pták je umělejší, nežli nejlepší lodice, a nikdo nedovede ho udělati. Člověk je ještě umělejší. Je sice od rodičů, ale kdo učinil první rodiče? Ze země nevyrostli. Zajisté, že je někdo udělal, který byl mnohokráte chytřejší, nežli nejchytřejší člověk. Je zajisté také dobrý, neboť všecko, co učinil, je nám užitečné. Kdybych ho znal, ctil bych ho a miloval."

Hle, tak správně soudili od celého světa odloučení a nevzdělaní pohané.

Tento důkaz je snadný a jasný. Námitka, že by svět mohl býti sám ze sebe, nezasluhuje ani zmínky. Svět skládá se z věcí, které vznikají a zanikají, tedy z věcí nahodilých; svět se mění, není všemohoucí a nejvýš moudrý, hmota, z které se skládá, nemá rozumu. Bytost, která je sama ze sebe, je bytost svrchovaná.

Třetí důkaz, který si důmysl lidský vytvořil, zní asi takto: Na světě jsou stupně života. Kámen má život nízký, bylina má život vyšší, zvíře ještě vyšší, člověk opět vyšší. Musí býti tedy nějaký ži-

vot nesmírný, svrchovaně dokonalý, pravzor a prazdroj všeho žití.

Jiní týž důkaz vedou takto: Na světě je mnoho dobrého, krásného, pravdivého, svatého, moudrého. Však to jest vše jen odlesk, jen část krásna, dobra, pravdy, moudrosti. Když v zrcadle vidím obraz, vím, že někde je ten, jehož obraz ve skle se odráží. Je-li paprsek ze slunce, je i slunce. Když tedy na světě jsou odlesky a části krásy, dobra, pravdy, moudrosti, musí býti bytost, která je pravda sama, svatost samo, moudrost sama, dobro samo. Jsou to pěkné myšlenky, o nichž dá se dlouho, hluboce a dojemně přemýšleti.

Jest ještě čtvrtý důkaz, který si sv. Augustin obliboval. Sv. Augustin byl veleduch podivuhodný. Přemýšleje o věcech kolem sebe, představoval si v duchu obrazy světů jiných, které jsou možny, světů nádherných a velkolepých. A potom uvažoval: Kde jsou tyto světy? Jsou v mé mysli. A jinde nejsou? Ten, který učinil tento svět, mohl by je jistě učiniti. Jestliže já si je dovedu mysliti, dovede si je mysliti také on. A nejen mysliti, nýbrž také učiniti. A dále si řekl: Kdybys ty, o Bože, si je nemohl mysliti a je učiniti, ani já bych si je mysliti nemohl. Jsi tedy, Pane, a jsi nekonečný. Kdyby obrazy těchto světů, které si myslím, závisely jenom ode mne, mohl bych si je mysliti podle jiných zákonů, než jaké jsou ve světě a v mém rozumu. Ale nemohu, jsem od nich závislý. V tobě, jedině v tobě, mají i obrazy mých myšlenek svůj důvod věčný a nezměnitelný. Bez tebe ani já nemohl bych je míti.

A potom se nořil do těchto vybájených světů, mysle si je vždy krásnější a krásnější, aby potom mohl zvolati u vytržení: „O Bože, jaký jsi ty!“

* * *

Jsme u konce pro dnešek. Byla to obtížná cesta, není-li pravda? Však díky Bohu, víra nespočívá jen na filosofických důkazech. Krásně dí slavný básník Weber: „Moudrost hledáš? Věz že není dědi-

ctvím jen učenosti. Hloubej, chceš-li, spíš však zjeví Bůh se tobě v nábožnosti.“ Dobrá modlitba dává lépe poznati Boha, nežli dlouhé a namáhavé vědecké hloubání. To se osvědčilo již tisíckráte. Vzdělanému křesťanu se sluší, aby znal také trochu vědecké důkazy o jsoucnosti Boží, ale důležitější je, aby Boha miloval. A tuto lásku dá mu modlitba. On vidí krásný svět a řekne si: „Jsi o Bože!“ Ale při tom nezůstane, nýbrž skloní koleno a vzdechne si: „Bože, miluji tě, neboť jsi velebný a dobrý.“ A duše jeho rozehřeje se láskou. „Kdybych lásky neměl, nic nejsem,“ dí sv. Pavel. Proto chceme skončiti prosbou: „Bože, kterého svět nám zjevuje, rozmnož naši lásku k tobě! Amen.

15. Důkazy fysické.

Obsah: Rozmluva Sokratova s žákem. Důkaz z pořádku. Složitý a trvalý pořádek žádá rozumného původce. Původce velkolepého pořádku v přírodě a nekonečná moudrost. Důkaz z účelnosti. Nerozumná příroda pracuje účelně. Účelnost sama nevzniká, nýbrž je důkazem myslící bytosti. Bůh ji do do přírody vložil. Cicero a blížící se loď.

Blázen praví v srdci svém, není Boha. Žal 13, 1.

Věda bohoslovná uvádí tři řady důvodů o jsoucnosti Boží, jak během doby lidstvo je vymyslilo. Začátky jich jdou až do pohanské doby. Dávno dříve ovšem lidstvo věřilo, ano vždy věřilo; rostoucím vzděláním však snažilo se také vědecky víru svou prozpytovati.

Jednu řadu těchto důkazů jsem uvedl. Druhá řada obsahuje tři důkazy, z nichž hlavně dva od věků budily pozornost myslících lidí.

Tak Xenophon, žák pohanského filosofa Sokrata, jejž věštkyně nazvaly nejmoudřejším všech lidí, zachoval nám následující rozpravu jeho:

Sokrates ptal se svého žáka: „Zdaliž nectíš některé lidi pro jejich znamenitost?“

„Ovšem,“ odpověděl žák.

„Jmenuj mi některé,“ pravil Sokrates.

Žák odpověděl: „V básnictví podivuji se Home-

rovi, v tragedii (divadle) Sophoklu, v sochařství Polykletu, v malířství Zeuxidovi.“

Sokrates ptal se dále: „Koho ceníš výše, ty, kteří nehybné a bezcitné sochy tvoří, nebo ty, kteří tvoří živé bytosti?“

Žák odpovídal: „Ovšem že tyto, leda by byly vznikly náhodou a nikoliv rozumem.“

Sokrates děl: „Je dílem náhody, co zjevuje účelnost a přináší užitek?“

„Nikoliv,“ odpověděl žák, „neboť předpokládá rozum.“

I řekl Sokrates: „Zdaliž nedal původce člověka oči k užitku, aby viděly, uši k užitku, aby slyšely. Zdaliž se ti nezdá modrým, že oči mají víčka, že v noci se zavírají, že řasy je chrání před prachem, že nad nimi se klene obočí, aby pot do nich nepadal?“

Žák odpověděl: „Pozoruji-li, co díš, poznávám věru, že člověk jest dílem pečlivého mistra. Ano, vidím ještě jiné podivuhodné pořádky v tvorech, které o jeho moudrosti svědčí.“

Tak zní, poněkud zkrácen, úryvek rozhovoru, který byl veden skoro před třemi tisíci lety. Nás uvádí k dvěma důkazům o jsoucnosti boží, o nichž chceme promluviti. Jsou to důkazy z pořádku a účelnosti světa. Překrásně je rozvedl už slavný Říman Cicero, po něm sv. Otcové, jako sv. Augustin a jiní, v novější době i Leibnitz a Kant, o katolických učencích ani nemluvě.

S pomocí boží chceme si je krátce rozvésti ku cti a slávě všemohoucího tvůrce, jehož moudrost v nich zvláště nádherně se jeví.

* * *

1. První důkaz vede se z pořádku v přírodě. První věta zní: Každý trvalý a složitý pořádek jest dílem rozumného ducha.

Pořádek vznikne, když mnohé věci podle nějakého pravidla seřadíme, na př. knihy buď podle velikosti, nebo vazby, nebo obsahu. Máme-li jen několik knih, jde to snadno. Máme-li knih na tisíce,

rozdělíme je nejdříve podle obsahu, jednotlivé oddíly zase na oddíly, a tyto opět dle velikosti. Máme pořádek složitý.

Kdekoliv člověk vidí pořádek, ihned řekne: Zde vládne pečlivá ruka. Kdysi vystoupili lodníci na pustý ostrov. Na břehu v písku viděli všelijaké figury nakresleny. Je obydlen, volali, nebo tyto pravidelné tvary jsou dílem rozumného tvora. Že by báseň, gotický dóm, hodiny, stroj, vznikly náhodou, nikoho ani ve snu nenapadne; že by knihovna náhodou se uspořádala, nikdo nikdy neslyšel. Kde je pořádek dle určitých pravidel, tam je rozumný pořadatel. Výmluva na náhodu je výmluvou nevědomosti, řekl už staropohanský myslitel.

To platí tím více, čím více je jednotlivých kusů, jež mají býti uspořádány, čím více je pravidel, dle kterých se uspořádání má díti, a čím pořádek má býti trvanlivější. Co stojí hospodyni práce, nežli svou malou domácnost uvede do pořádku. Potom přijdou děti nebo hosté, a v mžiku je zas všecko nohama vzhůru. Vzdychne si: Kdybych to mohla všecko přibíti! A ještě by to nebylo snad nic platné. Jisto je, že nepořádek je dříve hotov, nežli pořádek.

Druhá věta důkazu zní: Ve světě vidíme obdivuhodný pořádek složitý a trvalý. Kde kdo jej obdivuje. Je velkolepý ve velkém i malém. Přímo porážející je pořádek ve všemmíru. Milliony hvězd seřaděny jsou kolem svých sluncí, majíce vyměřeny své dráhy. Pravidelně otáčí se země kolem své osy a kolem slunce. Na zemi řeky jsou ladně rozděleny, vtékají do moře, proměňují se v páru, zase jako déšť zavlažují zemi a tvoří vody. Zvířata a byliny, ptáci a ryby, kovy a hlíny, tvoří přísně oddělené říše, dělí se zase v rody, druhy a plemena a všecky mají svůj určitý způsob života. Překrásný pořádek je ve člověku. Oko je pro barvy, ucho pro zvuky, jazyk pro řeč, srdce řídí oběh krve, mícha řídí pohyby, mozek myšlení. Vnitřní smysly spojují v celek, co každý smysl sám pro sebe potřebuje. A vezmeme-li drobnohled a pozorujeme-li zvířátka, která teprve

při stonásobném zvětšení vidíme, pozorujeme týž obdivuhodný pořádek.

Však netřeba se o tom šířiti. Jen poznamenávám, že tento pořádek je jednotný, složitý a pevný.

Ačkoliv na zemi je na nesčetné milliony věcí, přec všecky tvoří ladný celek. Jedny slouží druhým, nižší vyšším, a všecky navzájem jsou různě spojeny a se doplňují. Tělesa nebeská udržují se navzájem v rovnováze, tíže, nebo-li přitažlivost země dává budovám naším pevnost, slunce otepluje zemi, země živí byliny, byliny zvířata, zvířata člověka.

Tento pořádek je nevýslovně složitý. Milliony a milliony sil a zákonů a jedinců se tu křižují, a přece si nepřekážejí. Nikdo nespočítá jednotlivé byliny, zvířata, ba ani jejich druhy. A přec je pořádek a lad.

Tento pořádek je trvalý. Od tisíciletí stejně vytváří se lilije, růže, motýl, holubice, člověk, a všecky jich ústrojí, barvy, listy, tvary, údy. A nikdo nemůže to změniti. Kdyby lidé mohli, dávno by svět rozbořili, nebo uvedli v nepořádek, ale nemohou. Užívají všech sil přírody, ale pořádek trvá. Sami mohou jich užívati jen dle pořádku, jaký v nich je.

Když budují domy, sestavují lodi a stroje, když pouštějí se balonem do vzduchu, když připravují pokrmy, když vzdělávají pole, vždy musí se říditi zákony tohoto pořádku.

Čím více vědy rostou a pokračují, tím podivuhodnější odkrývají všude pořádek.

Třetí věta důkazu zní: Příčina takového pořádku může býti jen obdivuhodný rozum, nekonečná moudrost, Bůh.

Věda se domnívá, že svět se skládá z atomů, t. j. z částiček tak malinkých, že je nelze ani viděti. V jediné kapce vody bylo by jich na milliony. Nežli byl náš svět, byla prý nesmírná spousta těch atomů, z nichž měla vzniknouti tělesa nebeská a naše země.

Ptáme se:

Kdo je seřadí? Kdo je seřadí, aby vznikly slunce, hvězdy, země, řeky, květiny, vše? Aby vznikl ladný a trvalý pořádek všehomíra? Ze sedmi částic lze

utvořiti přes 5000 různých poloh. Z dvanácti částic už přes 400 milionů poloh. Z patnácti už jeden bilion, t. j. číslo s dvanácti nullami, číslo, jež si ani mysliti nelze. Kolik různých poloh je možno při nesčetných milionech atomů? Žádný lidský rozum nemůže to ani pochopiti. Slavný filosof Balmes dí, že člověk, mysle na tyto divy, je zmaten úžasem. Jen moudrost nekonečná, jen všemohoucnost byly s to, vytvořiti z nich pořádek našeho světa, pořádek nesmírně složitý a nerozborně trvalý. Pohanský mudrc Aristoteles a Cicero o tom psali plni nadšení. Onen řekl (Met. 1, 2), že ten, kdo první řekl, že pořádek světa jest od intelligentního ducha, je proti těm, kteří toho nepoznávají, jako střízlivý mezi opilými. Cicero řekl: Kdybys pravil, že myši vystavěly dům, nebyl bys tak bez smyslu, jako kdybys popíral, že bohové si tento svět nevystavěli. Kdo by nazval člověkem toho, dí jinde, který by, pozoruje svět, řekl, že není od rozumné příčiny, ale že vznikl náhodou? Rousseau napsal (Emile II. p. 137 Recl.): Jaký nesmysl, říci, že všecka harmonie světa vznikla ze slepého mechanismu hmoty, náhodou v pohyb uvedené . . . . Věřím, že svět je řízen mocnou a moudrou vůlí. Právem dí žalmista: Blázen praví v srdci svém, není Boha. Právem kniha Moudrosti (Moudr. 13, 1): Marni zajisté jsou všichni lidé, v nichžto není známosti Boha.

Tak v krátkosti zní důkaz o jsoucnosti boží z pořádku. Uvedu o něm ještě několik slov pověstného filosofa Kanta. Když byl poukázal na podivuhodnou rozmanitost světa a jeho pořádek, a když vyvodil z toho jsoucnost boží, praví: Tento důkaz zasluhuje úcty. Je nejstarší, nejjasnější a každému člověku přístupný. — Bylo by marno a smutno, kdyby někdo váhu tohoto důkazu chtěl zmenšiti. Žádný rozum nemůže býti tak snížen, aby pohledem do divů světa a jeho velebnosti nebyl uchvácen, a nestoupal výš a výše, od velikosti k velikosti, až k nejvyššímu původci.

Tato pěkná slova, krátký výňatek z delší stati, platí také druhému důkazu, důkazu z účelnosti, nebo

i na účelnost v přírodě poukazuje v ní známý filosof.

2. Tímto druhým důkazem chceme se nyní krátce zabývati. Souvisí úzce s prvým, právě uvedeným. Kde je pořádek, je také účelnost. Pořádajíce světnici, knihovnu, nebo cokoliv jiného, máme na mysli nějaký účel, n. př. pohodlí, nebo krásu, nebo užitečnost, nebo něco jiného. Ano, kdybychom takového cíle neměli, ani bychom pořádku nečinili. Někde v lese leží hromada kamení. Chodíme mimo, ale nikoho nenapadne, aby je pěkně srovnal. Co nám do nich! Ale dejme tomu, že bychom si z nich chtěli vystavěti pěknou besídku. Aj, tu hned je dáme tak do pořádku, aby sloužili našemu cíli.

Ale vy si snad myslíte: K čemu tento výklad? To se rozumí samo sebou. Vždyť stavitel musí nejdříve věděti, co chce stavět, zdali kostel, nebo dům, nebo divadlo, nebo most, potom dělá plán a potom teprve staví. Kdyby neměl žádného účelu, ani plánu, nýbrž jen dával kámen na kámen, cihlu na cihlu, do smrti by nevystavěl nic rozumného a kloudného. Pravíce tak, pravdu díte. A přece největší bludy naší doby, jako darwinismus a materialismus a jiné, spočívají na bludném základě o účelnosti. Učí, že účel vznikne teprve, až když je věc hotová, asi takto: Lidé pracují, hýbají rukama, nohama, hlavou, ale nikdo neví co dělá, nemyslí, proč to dělá, ani vůbec nemyslí, jen pracuje a pracuje neustále. A náhodou, bezděky vzniknou z práce různé věci, nůž, kostel, most, vlásenka, kabát, železnice, kniha, jedině proto vznikají, že mají lidé ruce, že pracují a že mají materiál k práci. Potom teprve, když ty věci vidí, napadne je: Hle, hle, touto věcí lze řezat, v této se modlit, touto přikrýti si lysinu, v této jeti do Vídně. Chci říci, potom teprve se ukáže, že práce slouží nějakému účelu. Až do takových nerozumností vede zaslepenost a nevěra lidi učené, falešnou filosofií zaujaté. Znamenitý Pesch praví (Christl. Lebensphil. 47): Dráhy hvězd lze vypočítati, bláznovství lidské nikoliv.

První tedy u rozumné práce je vždy účel a dle

účelu potom řídí se práce. Nejdříve si řekne stavitel, vystavím most, a potom zařizuje dle toho svou práci. Nejdříve řekne si krejčí, ušiji kabát, a potom dle toho stříhá a pracuje.

Na této pravdě spočívá důkaz o jsoucnosti boží, zvaný z účelnosti. Vede se asi takto:

Na světě pozorujeme všady podivuhodnou účelnost. Veškerá příroda tak pracuje, aby dosáhla určitých cílů. Kamkoliv obrátite své zraky, všady to vidíte. Květiny jsou tak učiněny, aby mohly žíti ze země, z vody, ze vzduchu. Ryby jsou tak zařízeny, aby mohly žíti ve vodě. Hoďte tam člověka, i utopí se. A kdyby celý národ se vystěhoval do moře, domnívaje se, že si na vodu zvykne, že aspoň snad dětem, nebo vnukům jeho narostou místo nohou a rukou ploutve a místo plící žábra — marně; celý svět měl by jej za blázna. Člověk k tomuto účelu není utvořen a proto nikdy se nestane k němu schopen, třebas by všecky university učily, že je to možno. Ptáci jsou tak učiněni, aby mohli lítati. Kdyby některý darwinista si umínil, že z husy učiní na př. psa, kdyby ji proto navykal jísti maso, aportovati, štěkati, všecko marno, zůstane na věky tím, k jakému účelu byla utvořena, ptákem, husou. Pozorujte oko, nebo ucho. Očividně bylo oko proto učiněno, aby sloužilo k vidění, ucho, aby sloužilo k slyšení, a nikomu se nepovede, aby ušima viděl a očima slyšel, byť se cvičil do soudného dne. Krtek nemá oči, poněvadž byl určen, aby žil v tmavé zemi. Nechali jej na povrchu, domnívajíce se, že když bude žíti na světle, dostane oči. Marně. Byl patrně na věky určen k tomu, aby žil v zemi.

Přímo porážející je moudrost, s jakou zařízeny jsou byliny, hmyz a jiné tvory, aby se uživily, chránily, rozplemeňovaly. Strom má kořeny, aby pevně stál a se živil, peň a kůru, aby míza mohla stoupati do větví a tisíce jiných věcí. Jabloň, hrušeň, lilije, každá travka je tak zařízena, aby sloužila svému účelu. Vzpomeňme na hnízda ptačí, na pud rozplemeňovací, nebo tažný, všady vidíme podivuhodné, účelné zařízení pro určité cíle. Pozorujte kavku a

holuba. Dejte je do jedné klece, nebo ochočte je. Hodíte-li jim trochu potravy, kavka přidrží si ji nohou a pohodlně zobe. Holubu to nenapadne, ač to denně stokráte vidí, a moří se zobákem, aby větší kus rozbil na menší. Nebyl učiněn proto, aby byl dravcem, a proto na věky se tomu nenaučí; však kavka ano, a proto i každou maličkost přidržuje si nohou, ač často je to směšno a zbytečno. Každá z nich jedná dle účelu, k němuž byla učiněna.

Však nebylo by konce. Učiňme závěr. Když tedy celá příroda jedná všady a vždy a nezměnitelně, ač sama rozumu nemá, účelně, za zcela určitými cíly, když jednotlivé bytosti účelně jsou zařízeny, a to až do nejnepatrnějších maličkostí, co z toho následuje? Z toho následuje, že někdo jiný, rozumný, tuto účelnost do ní vložil. Následuje, že jako stavitel má plán, který vkládá do cihel a kamenů, nesmírná moudrost vložila velikolepý plán do přírody, učinila oko tak, aby vidělo, rybu tak, aby plovala, ptáka tak, aby létal. Náhoda nejedná ani dle pořádku, ani účelně ani rozumně. Jako střelec, dí sv. Tomáš, dává šípu směr k cíli, tak Bůh stvořil, jak vidíme v přírodě, věci dle toho, jaký jim dál cíl. A tento cíl je nezměnitelný. Žádná lidská moc není s to, jej změniti.

Jest tedy Bůh, nesmírná moudrost. Nejen slunce, ale noha každého brouka volá: jest moudrost neskonalá!

Také tento důkaz provedl už Aristoteles, Cicero, Kant; o katolících ani nemluvě.

* * *

Pořádek a účelnost v přírodě ukazují tedy nezbytně na rozumného původce.

Kdysi stál Cicero na břehu mořském. Z dáli blížila se loď. Zdálo se, jakoby šla sama, neboť nikoho nebylo na ní viděti. I řekl Cicero ku svému nevěřícímu příteli: Pohleď na loď, jak účelně směřuje sem do zálivu, jak se vyhýbá skaliskám, jak vesla pravidelně pracují a plachty větru se přizpůsobují, jak loď sama jest účelně stavěna, na předku

jsouc úzká, aby lehce vlny rozrážela, víc dlouhá, nežli široká. Myslíš, že vznikla bez rozumu a že žádný rozum ji neřídí. Kterak bych mohl tak pošetile smýšleti, odpověděl přítel. Pravdu díš, řekl slavný řečník a filosof. Ale nebylo by pošetilo, domnívati se, že podivuhodný, nekonečně složitý a nerozborný pořádek světa vznikl bez rozumu? Že účelné zařízení každé maličkosti i velikého celku vzniklo bez řídící, důmyslné a veliké intelligence? Tak Cicero. A když si přečtete, jak Tomáš Štítný, proslavený český mudrc doby Karlovy, poučoval své dítky o Bohu, jeho jsoucnosti a vlastnostech, budete zajisté radostně pohnuty.

Věru, posvátná úcta nás naplní, pozorujeme-li divy pořádku a účelnosti v přírodě. Od mnoha tisíců let jde všechno dle pořádku ku svému cíli. Veliký jest Bůh, a moudrosti jeho není konce.

Ale nejen ve světě je pořádek a účel, nýbrž má býti také v našich svobodných skutcích. I my máme svůj účel a cíl, a tím je Bůh. I nám přikázán pořádek, jenž zní: Varuj se zlého a čiň dobré. Nás Bůh fysicky nenutí. Ale máme proto, že nám jediným dal svobodu, pořádku rušiti a cíle nedbati? Ve světě zjevuje se moudrost. Buďme i my moudří. Zachovávejme svobodně uložený nám řád a pořádek a dojdeme cíle, kterým jest Bůh všemohoucí a nejvýš moudrý, Bůh naše blaženost. Amen.

16. Důkazy morální.

Obsah: Hrozby nevěrcům ukazují, že každý snadno Boha pozvati může. Důkaz z mravního zákona. Důkaz z toho, že všichni národové mají náboženství. Americký nevěřící lékař při zemětřesení.

Blázen praví v srdci svém: nen
Boha! Žalm 13, 1.

Duch sv. praví v knize Moudrosti (13, 1.), že marní jsou všichni lidé, v nichžto není známosti boží. Chce tím říci, že kdo Boha neznají, činí násilí svému rozumu. Sv. Pavel praví o nich v listě k Římanům, že nemohou míti výmluvy, ale že hněv boží na nich se ukáže. To jsou přísná slova. Žalmista Páně dokonce dí, že je bláznem, kdo praví, že není Boha. Přísně mluvil proti nevěře také sám Spasitel

Co předpokládají takové výtky a hrozby? Dítko netrestáme, nechápe-li věcí, které jsou nad jeho schopnost. Netrestáme toho, komu jsme uložili práci, která je nad síly lidské. Když tedy Písmo sv. tak přísně mluví proti nevěře, předpokládá, že poznání Boha je snadné a každému přístupné. Tak tomu i jest. Sv. Bonaventura praví (Itin. ment. 1, 15.): „Kdo takovým jasem, jaký dává tvorstvo o Bohu, zůstává neosvícen, je slep; kdo takovým voláním se neprobudí, je hluch; kdo po tolika skutcích božích tvůrce nechválí, je

něm; kdo z tolika známek původce neznamená, je nerozumný.“ A věru, svět kolem nás a v nás je tak velikým a jasným důkazem o Bohu, tvůrci jeho, že většího a jasnějšího důkazu si nelze ani mysliti. Nebe a země a srdce naše jest knihou, kterou psal Bůh všemohoucím prstem svým. Všichni ji vidíme, všichni ji slyšíme, všichni ji hmatáme. Učený i prostý ví, že každá kniha má svého autora. Proto je bez omluvy každý, kdo nepoznává tvůrce světa. Německý básník Göthe praví, že popírání Boha a pochybnosti o něm nejsou než odlesk černého srdce (Dschel. Ruml.). Znamenitý moderní mudroslovec píše (Trendelenburg, Log. Unter. 456.): Jako duch básnický mluví z básně, tak mluví Bůh ze světa.

My jsme už četli v této knize, pokud se na venek jeví. Dnes chceme v ní čísti to, co napsáno jest v srdcích lidských. Chceme totiž uvésti si důkazy o jsoucnosti boží, které se zovou důkazy mravní, a které čerpáme ze svého nitra. Byl to opět slavný filosof a řečník římský Cicero, který tyto důkazy krásně sestavil, a dle něhož pak církevní spisovatelé staré doby dále a hlouběji je provedli, na př. Tertullian, sv. Augustin a jiní. Jsou tři: První dokazuje jsoucnost boží z vědomí povinnosti, druhý z touhy po štěstí, třetí z přesvědčení veškerého lidstva.

Chci je krátce narýsovati. Jsou snadné a každému přístupné. Nechť oživí naši víru a napomáhají k stále věrnějšímu plnění přikázání božích.

* * *

1. První mravní důkaz o jsoucnosti boží vede se z povinnosti.

Povinnost jest onen mravní závazek, který nám dí: „Ty musíš!“ Jsou případy, kdy zákonodárce ukládá povinnosti pod trestem smrti. Každá povinnost předpokládá někoho, kdo ji ukládá.

Nuže, všichni jednotlivci a všichni národové byli a jsou si vědomi, že mají povinnost některých skutků se varovati a některé konati. Vždy a všady byli si lidé vědomi, že na př. zavražditi ze zloby otce a

matku, není dovoleno, že je to zločin. Vždy a všady byli si lidé vědomi, že jsou povinni zachovati přísahu. Proto všady a vždy skutky zlé se trestaly a dobré odměňovaly. Toto vědomí povinnosti je tak veliké, že kdo se dopustil zločinu, cítí výčitky svědomí, nepokoj, bázeň. U mnohých jsou takové, že se sami udávají, nemohouce nalézti klidu. A dovedou-li své svědomí utlumiti, aspoň své skutky tají, vědouce, že by upadli v opovržení a hanbu, kdyby se prozradili. Chtí aspoň dobrými se zdáti.

Odkud je toto vědomí: Toto činiti nesmíš, toto činiti jsi povinen!? Snad odtud, že to zákon zakazuje nebo nařizuje? O nikoliv. Císař je nad zákonem a přece cítí týž zákon ve svém nitru. Kdysi zabil muž na pustém, neznámém ostrově, kde nebylo zákonů, svého druha a přece cítil se vinným, vrahem a vysvobozen sám se udal, aby našel klidu.

Odkud tedy je tato přísná závaznost? Ze zákonů není, nýbrž naopak, zákony dávají lidé proto, že takovou závaznost v sobě cítí. Poněvadž v srdci cítí přikázání: „Nepokradeš!“, proto dávají zákony proti krádeži. Mnohé věci zákon netrestá, a přece praví nitro: To nesmíš; učiníš-li to, jsi podlý a nespravedlivý!

Či dali jsme si tento zákon sami? Také ne. My jsme jej jenom poznali. Už dříve byl v nás. Kdyby byl od nás, mohli bychom jej změniti. Mohli bychom říci: Otcovražda je dovolena. Ale kdyby si to všichni lidé řekli, kdyby to dali do zákoníků, nepomohlo by to; svědomí by dále volalo otcovrahu v duši: Spáchal jsi hrozný, zapovězený čin; jsi zločinec, jsi vinen!

Nezbývá tedy nic jiného, leč vyznati, že někdo vyšší vložil nám tuto povinnost do srdce, ten, kdo učinil přirozenost lidskou, vložil do ní nezměnitelný zákon: Varuj se zlého a čiň dobré! Tak poznáváme jasně, čeho jsme si dříve byli snad méně jasně vědomi: Je Bůh, je zákonodárce, jsme podrobeni zákonu svrchované moci. Sv. Pavel dí (Řím 2, 15.), že pohané ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých, když jim svědectví vydává svědomí jejich.

Toto vědomí zodpovědnosti lze falešnými zásadami ovšem zatemniti. Kde se to stane, vzniká nepořádek, zlodějství, nemravnost, lupičství, vraždy, jako v revoluci francouzské, nebo ruské. Kde je živé a jasné, plní lidé své povinnosti i bez trestu a policie. Kde toto vědomí mizí, světské zákony se obcházejí. Tam mají jedenácté přikázání: „Nedej se chytiti a jsi počestný!“ Kde je živé a jasné, plní se zákony dobrovolně, z vůle boží. Proto živá víra v Boha je základem blaha a pořádku v národech a státech; nevěra pak cestou k revoluci.

Kdesi žily spolu matka a dcera. Matka byla dlouho nemocna. Dcera ji živila a ošetřovala. Pak ji to omrzelo, a odešla, zanechavši matku osudu. Utekla s milencem. Matka bídně zahynula. Zákon takovou věc netrestá, ale Bůh ano. Za nějaký čas opustil ji milenec, a dívka se vrátila domů. Matka byla na hřbitově. Lidé jí řekli, jak opuštěna zahynula. Nekárali ji do očí, ale v ní probudilo se svědomí a hrozně ji trestalo. Často bylo ji viděti na hrobě matčině plakati, lomiti rukama a volati: „Ach, odpusť mi, odpusť, milá matičko, co jsem ti učinila!“ Ten božský zákonodárce mluvil jí v duši. Cítila, že se prohřešila, ač žádný světský zákon ji nevinil. Jsou lidé, kteří svědomí se smějí, majíce je za věc, vzniklou klerikální výchovou, nebo za hallucinaci. Jsou to ti, o nichž už sv. Augustin napsal: „Popírají Boha, poněvadž si přejí, aby ho nebylo.“

To je důkaz o jsoucnosti boží „z povinnosti“.

2. Druhý důkaz vede se z touhy po štěstí. Blaženost jest trvalý stav štěstí, jemuž nic nechybí. Důkaz zní takto: Člověk celou svou přirozeností touží po blaženosti. Však takováto touha nemůže zůstati na vždy neukojena. Jest tudíž dobro nekonečné, jež touhu po blaženosti, kterou časná dobra úplně ukojiti nemohou, vyplní a uspokojí dokonale. Rozeberme důkaz trochu podrobněji.

Kdysi řekl slavný pohanský mudrc Cicero, chtěje vésti rozhovor: „Začněme tím, v čem všichni souhlasíme.“ A dodal: „Všichni toužíme po blaženosti.“ Nikdo mu ovšem neodporoval, neboť řekl svatou pra-

vdu. Celý svět žene se za štěstím, jenže každý je hledá jinde. V tom je bohužel mnoho klamů. Odkud tyto klamy? Poněvadž často falešné dobro máme za dobro pravé. Krátkozrací lidé je hledají v požitcích, poněvadž je nejsnazší a nejcitlivější. Pozdě poznají, že se zklamaly. I sebevrah sahá si na život z touhy po štěstí, proto totiž, aby ušel hanbě, nebo nemoci, nebo jiným zlům, které jsou pro něho větší bědou, nežli smrt; tak se ubohý aspoň domnívá. Krátce jest jisto, že celou svou přirozeností touží lidé všichni, nikoho nevyjímajíc, po blaženosti, spokojenosti, štěstí.

To není divné, neboť vůle naše je taková, že nezbytně dobro miluje. Proto cokoliv se jí zdá dobré, po tom více nebo méně touží, proto, majíc jedno, žádá si druhého. O, všecko, všecko na světě by chtěla, neboť je jako bezedné moře. Ano, čím více má, tím více chce. Chuť její roste, jak říkáme, jídlem. Ale taková je svou přirozeností. A není to ani hanba, ani vada. Jen třeba, aby dobra falešná neměla za dobra pravá, falešné zlatníky za zlatníky pravé.

O tom tedy není pochybnosti, že chceme býti šťastni; stále si přejeme jen štěstí a štěstí.

Však nyní následuje druhá důležitá věta důkazu. Zní: Není možno, aby tato touha, všem lidem společná, byla bludna, nevyplnitelna, aby přirozenost lidská všecky lidi klamala, předstírajíc jim štěstí, jehož nikde není. Ne, to není možné.

Jen pohleďte vůkol sebe. Všady v přírodě jest takový pořádek, že bytosti a věci dosahují cíle, kterému svou přirozeností se nesou. Sotva přijde jaro, probudí se v ptácích pud, staví hnízda, a celkem vzato, dosahují cíle. Stromy se zelenají, kvetou a nesou ovoce. Dosahují, k čemu jsou určeny. A tak můžete probrati všecky věci světa. K čemu svou celou přirozeností jsou řízeny, toho celkem také dosahují. Má v tomto velkolepém pořádku světa jediný člověk, král tvorstva, býti vzorem nepořádku? Má on jediný celou duší toužiti a řízen býti ku štěstí, aniž by ho na světě bylo? Věru, že by byl politování

hodnější, nežli ten vrabec, který najde si nebo ukradne své zrno a je spokojen, nemaje dalších tužeb a přání. Má jen to srdce lidské stále toužiti a nikdy nebýti ukojeno? Ne, to není možno. Pořádek světa vůkol dí mu: I pro tebe je dobro, které tě ukonejší!

Viděl jsem obraz, jak mladík šíleně žene se za štěstím, ale nedostihuje ho, neboť před ním prchá. Jeho tvář je zsinalá, jeho vlas zježený, jeho oči hoří zimnicí. Tento mladík byl by obrazem lidstva, kdyby myšlenky jeho o štěstí nebyly leč mátohou, stínem a klamem. Přirozenost lidská byla by ve své základní a nejhlavnější náklonnosti lživa a bludna. To však odporuje všemu světu a veškeré filosofii. Proto musí býti cíl této touhy a snahy po blaženosti.

Třetí věta důkazu zní: Dobra stvořená tímto předmětem a cílem nejsou, neboť jsou konečná a omezená a plně neuspokojují.

Myslíme si, že kdybychom měli million, byli bychom úplně šťastni. Bláhová myšlenka! Co je milionářů, a plně šťastni nejsou. Před nedávnem zastřelil se ve Vídni syn Rothschildův, který je tak bohat, že by si mohl několikráte koupiti české království; bohatství nešťastníka neuspokojilo. A všichni lidé nemohou býti millionáři. Kdyby peníze byly tím dobrem, jež ukájí plně duše, bylo by šťastných velmi málo. Ó, to by to na světě vypadalo, kdyby bohatství bylo naším cílem! Už nyní se lidé pro ně vraždí; a co by se dělo potom? Však lidstvo dobře ví, že bohatství není nejvyšším, jistým a neomylným zdrojem blaženosti. Dává mnohé výhody, ale přijde okamžik, kdy i je člověk opustí. Jakou má potom cenu pro mrtvého? S mrtvým Rothschildem nevymění svůj los ani žebrák, třeba by mohl ležeti v zlatém hrobě.

To platí také o všech ostatních časných darech. A kdyby někdo měl všecko, všecku slávu, krásu, zdraví, bohatství, učenost, vše, co to prospěje nám, kteří toho nemáme? Však po blaženosti touží každý. Než ani on nebyl by uspokojen. Alexandr Veliký se zarmoutil, slyše, že jsou ještě jiné země, než kte-

rých dobyl. Císař Severus řekl: „Celému světu jsem panoval, a celý svět mne nenasytil.“

Co tedy zbývá? Zaleťte se sv. Augustinem ke trůnu nebeskému. Tam je bytost nekonečná, která dovede naplniti i nenasytný rozum i prohlubeň srdce. Musí býti Bůh, dobro nekonečné, aby touha naše se jednou vyplnila a ukojila. Blázen je v pravdě — jak dí král David — kdo popírá Boha, nebo popírá své štěstí, popírá svou přirozenost, která si ho žádá, popírá všechen pořádek přírody, která dochází cíle, popírá útěchu svého života, jeho sílu a krásu. Touha po štěstí je krásná květina. Bůh sám zasel nám ji do srdce, aby nám ukazovala k němu cestu.

Jest Bůh, poněvadž lidstvo chce býti věčně, neskonale šťastno, a poněvadž toto štěstí jen on, bytost nekonečná, dáti může.

3. Ještě krátce třetí důkaz. Jest přesvědčením lidstva, že jest nejvyšší nějaká bytost. Tento podivuhodný souhlas v přesvědčení dokazuje, že vychází z přirozenosti lidské. Avšak přesvědčení, které takovým všeobecným způsobem vyplývá z přirozenosti všeho lidstva, nemůže býti bludno. Proto je Bůh.

Tento důkaz provedli už podrobně pohané. Plutarch na př. píše: Můžeš najíti města, která nemají zdí, umění, králů, domů, bohatství, peněz, která neznají škol, ani divadel; avšak města, které by nemělo chrámů, ani bohů, které by neužívalo modliteb, přísah a věšteb, nepřinášelo obětí, ještě nikdo neviděl. — Cicero píše: „Není národa tak nevzdělaného a surového, který by, ač neví, jakého boha ctíti sluší, nevěděl, že nějakého míti třeba.“

V naší době sebrali mnozí učenci zprávy ze všech národů světa, kteří kdykoliv žili. U všech byla a jest dosud tato víra. Když tyto knihy čteme, působí na nás dojmem skutečně ohromujícím. Všecko lidstvo spínalo a spíná ruce k Bohu. A to by měl býti blud? Ne, to není možná, jinak bychom museli zoufati a proklínati se, že máme rozum, neboť byl by naším největším neštěstím, nejhorším lhářem, ubohým podlcem. A to rozum celého lidstva.

Však nechci se o tomto důkazu šířiti. Bez tak nemohl bych ho vyčerpati. Jen na některé námitky odpovím.

Řekne se: Ale jsou nevěrci! O, těch několik nevěrců, kteří popírají Boha, nestojí za řeč. Slavný M. Müller, professor Oxfordský, který touto věcí zevrubně se zabýval, napsal, že mezi 100.000 lidí lze nalézti sotva jednoho, který by neměl náboženství. (Urspr. d. Relg. 2).

Také co do povahy své nepadají na váhu. A pošlete je na moře, když je bouře; uvidíte, jak se budou modliti. Jako v přírodě vyskytují se zrůdy, tak také mezi lidmi.

Někdo řekne, že toto přesvědčení vzniklo z bázně před mocí a silami přírody, nebo snad z neznalosti zákonů přírodních. Že by celé lidstvo bylo takovým strašpytlem, ať věří, kdo může. Kolumbus jeda do Ameriky, jím nebyl. Ovšem, pravda jest, že příroda Boha nám zjevuje i svými hroznými zjevy. Avšak lidé viděli v Bohu vždy ne hrůzu a zlo, ale dobro.

Spencer a jiní pravili, že víra v Boha vznikla ze snů. Ve snu vidíme věci, jež neexistují. Tak vznikla na světě víra v duchy a potom v nejvyššího ducha. Je sice pravda, že chodíme spat a máme někdy sny. Ale my přec věříme při otevřených očích a do kostela nechodíme se modlit ke svým snům. Kdo Boha a svůj sen nedovede rozlišovati, ten snad už ani nehřeší, nebo sotva je při zdravých smyslech.

Boha vynašli kněží, aby mohli nad lidem panovati. Myslíte, křesťané, že kdyby všecky kněze pobili, nebo někam zavezli, lidstvo by přestalo věřiti v Boha? Nikoliv. Ještě nebylo kněží, a víra už byla.

* * *

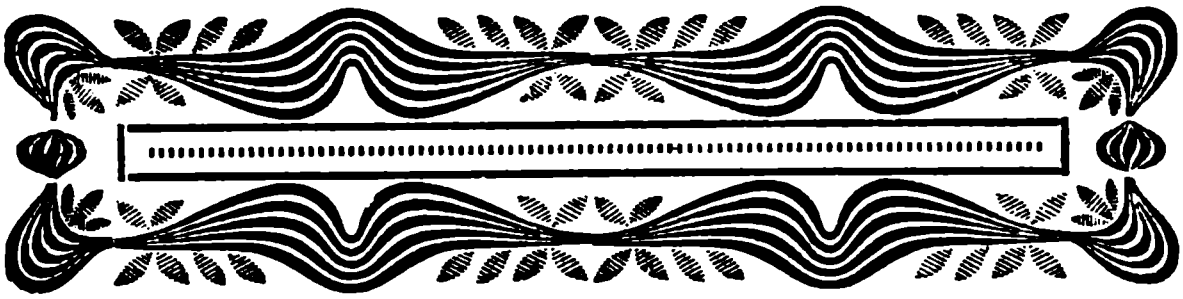
Však nechme toho. Uvedl jsem tři vážné důvody mravní, které se nezakládají ani na podvodech kněží, ani na snech, ale na zkušenosti každého z vás. Můžete sami na sobě zkoušeti jich váhu. Největší geniové lidstva je znali, uznávali, ctili, vykládali. Z největších přírodozpytců světa nedávných dob uvádějí dě-

jiny 160, kteří vyznávali rozhodně víru v Boha. (Schütz, Frasen 36.) My ostatně důkazů pro jsoucnost boží ani nepotřebujeme, nebo celá naše bytost volá radostně: Sláva tobě, Bože věčný. Tvoji jsme a tvými býti chceme na věky.

Nedávno jsem četl v missiích o zemětřesení v jistém americkém městě. Bylo hrozné! Při prvním zachvění země křesťané zděšeně poklekli a modlili se. Přišel místní lékař, tupil je a smál se jich nevědomosti. Však následoval brzy náraz druhý, horší. Tu nevěrecký lékař smekl aspoň klobouk, bledna. Vyzývali ho, aby klekl a s nimi se modlil. Nesmál se sice, ale neklekl. Tu přišlo třetí zachvění. Země se otevírala, kostelní věž se hýbala, domy padaly. Okamžik byl nad pomyšlení hrozný. Tu klekl nevěrec a plačtivě volal: Modlete se vy dítky, vy nevinné duše, modlete se, my staří hříšníci toho nedovedeme, a Bůh nás neslyší. A třásl se a křižoval jako ti ostatní. Zemětřesení přešlo.

Tak vypadají pravidelně nevěrci a rouhači. A potom mluví o naší zatemnělosti, pověrčivosti a vymýšlejí nemoudrost, že víra v Boha vznikla ze snů. Blázen praví v srdci svém, není Boha.

Nuž, nás to nezmýlí. Věříme, a jsme šťastni, že věříme. Věříme, a proto věrně konáme své povinnosti, věříme, a proto dovedeme i trpěti a oběti přinášeti. Věříme a jsme s apoštolem přesvědčeni, že nevěříme nadarmo. Bůh odplatí nám naši věrnost a dá nám štěstí, po kterém i my toužíme, štěstí dokonalé a věčné. Amen.

17. Myšlénky o jsoucnosti boží.

Obsah: Nitro lidské praví: Jest Bůh! Descartesovo slovo: Jsem, jest Bůh! 1. Duch tíhne k nekonečnu. 2. Duch jest obraz nekonečna. 3. Vůle touží po nekonečnu. 4. Ideální krása svědčí o nekonečnu. 5. Čím poznání Boha v nás roste a čím se zmenšuje. — Zvelebuj v sobě obraz Boží.

Stvořil Bůh člověka k obrazu svému.“ I. Mojž. 1, 27.

Slavný v dějinách osvěty Descartes pronesl slovo: Jsem, jest tudíž i Bůh. Věta stala se okřídleným slovem doby. Právem, nebo v nejúsečnější formě podává nezvratný důkaz o jsoucnosti boží. Jest na tisíce tisíců bytostí na zemi a mimo zemi, žádná z nich nedala si sama život, nýbrž každá přijala jej od jiné. Od koho tedy přijaly život bytosti všecky? Od jiného, od Boha. Jsem, jest tudíž i Bůh.

Duchaplné nápady míval genialní Bossuet. Jeden z nich chci uvésti, nebo je vhodnou poznámkou ku slovu Descartově. Řekl: Proč by smělo býti to, co je nedokonalé a nesmělo býti, co je dokonalé? Nedokonalé má na sobě stopy nebytí, nejsoucnosti, nebo leccos mu chybí; dokonalé nemá takových nedostatků. Jestliže tedy vůbec někdo má právo na existenci, má ji to, co je dokonalé, Bůh. Důmyslné slovo, pro intelligenta pravá pochoutka.

Jsem, jest tudíž i Bůh, zněla proslavená věta. Jsem účin, Bůh je příčina, jsem nedokonalý, Bůh je dokonalý. Mám rozum, Bůh má jej rovněž a rozum dokonalý. Mám lásku k dobru, Bůh patrně též, ano on jest láska sama. Mám sílu, Bůh také, a to sílu všemohoucí. Ale mám také tělo, má je Bůh rovněž? Ne, nebo tělo je hmota, jež nezbytně má mnohé nedokonalosti, jichž Bůh míti nemůže. Hle, slovo Descartovo praví mi nejen, že Bůh jest, ale také, jaký jest. Všecky dokonalosti lidské musí míti ten, který člověka stvořil; lidských nedokonalostí však míti nemůže. O, jak podivuhodný musíš býti, Pane, který jsi příčinou světa tak krásného a člověka tak dokonalého!

Krásné slovo Descartovo nám tedy praví, že jest Bůh a jaký jest, t. j. že ze sebe mohu to poznati. Mojžíš řekl: Stvořil Bůh člověka k obrazu svému. Jest tudíž člověk obrazem božím. Jako z obrazu poznáváme toho, koho obraz představuje, tak z člověka, obrazu božího, můžeme poznati Boha. Dívej se do sebe, co tam najdeš? Obraz boží. Člověk, který dovede na sebe patřiti a sebe správně oceniti, nezbytně nalézá Boha, nebo vidí, že je obrazem nesmírné bytosti. Jako člověk, jenž vida světlo, hledá zdroj světla, lampu nebo hvězdu, tak člověk, vyda v sobě paprsky vyššího života, hledá jeho zdroj. A nalézá Boha.

Sv. Pavel pravil k Atheňanům: Bůh učinil z jednoho všecko pokolení lidské, aby přebývalo na vší tváři země . . . aby hledali Boha, zdali by snad se ho domakali, neb ho nalezli, ačkoliv není daleko od jednoho každého z nás. (Skut. 17, 27).

Chceme Boha dnes hledati ve svém nitru. Milostí boží chci vám ukázati, jak prostým nahlédnutím do lidského nitra lze dokázati jsoucnost boží.

* * *

1. Pozorujte nejvzácnější schopnost svého nitra, rozum. Jaký to orel mohutný, rychlejší nežli blesk a paprsek sluneční; a jeho let nezná překážek. Tu

vniká do středu země, tu na točnu zalétá do věčného ledu, tu vzpíná se k slunci, neboje se jeho žáru, tu putuje mžikem z hvězdy na hvězdu nesmírným prostorem. Zdá se malý, a duchem svým dovede obejmouti světy, ba i sebe a Boha. Konajíce cestu, jste brzy unaveni. Procházejíce se hodinu obrazárnou, cítíte, jak oko bezděky únavou se klíží. Nasytili jste se, a další pokrm stává se vám protivným. I fantasie se unavuje a působí hlavy bolení. Ale duch váš je věčně čilý, věčně nenasycený. Sta pravd pojav, po nových tím více touží. Ani v noci neodpočívá. Student moří se celý den rozřešením počtového úkolu, ale nenajde ho. Sotva se ráno probudil, má rozluštění v hlavě jasné jako den. Zatím, co spal, pracoval probuzený duch, a jsa od hmoty svobodnější, hravě nabyl pravdy. Řekněte duchu lidskému: Už víš dost, odlož svá křídla, ale on vzkřikne: Ne, ne, nikdy nemám dost. Zdá se mu, že, jsa v těle, má závaží na nohou, že má podvázaná křídla; chtěl by výše a dále, do nesmírna, do nekonečna. Celou říši pravdy a poznání by chtěl znáti. Sokrates uzavíral se rád před hlukem a šumem do ústraní a zamhouřiv oči, pouštěl duchu svému úzdu. A tu se mu zdálo, že jeho duch je jako veliká loď, která, opustivši úzké řečiště přístavu, rozpjala všecky plachty a jako šípka uhání hladinou. Mizela před ním konečnost, a jeho duch vztápěl se v ideách, v pravdách věčných a nezměnitelných, v říši nekonečna. Tu mu bylo volno.

Ano, křesťané, to, co je věčné, nekonečné, toť vlastní oblasť ducha lidského. Ptejte se: Duše má, čí obrazem jsi to? Kolem tebe je vše časové, změnlivé, konečné; obrazem světa tedy nejsi. K jaké to bytosti táhne tě tvá povaha? Patrně k té, o níž dí prorok (Job 11, 8), že je vyšší nad nebesa, hlubší nad peklo, delší, než země míra, k té, jež nekonečna je a kterou Písmo sv. velebí jako nejvyšší moudrost, k Bohu. Jsem, jest tudíž i Bůh. Stvořil Bůh člověka k obrazu svému.

Duch můj, tíhna k nekonečnosti, svědčí: Jest bytost nekonečná, já, duch tvůj, zachycuji její křídla věčná a vznáším se na nich do jeho obydlí, do ne-

konečna. Podobné myšlenky rozvinoval slavný Pasteur při přijetí svém do akademie francouzské. A nekonečnost jakoby se snesla do sálu; tak byli všichni uchváceni. Cítili ji, poněvadž něco z ní jest v lidské duši. Mistr se jí dotkl, i vydala ton jako harfa; její zvuk byla píseň o Bohu.

2. A duch náš nejen tíhne k nekonečnosti, on má její obraz v sobě. Asi 400 let před Kristem žil v Athenách znamenitý mudrc, jehož knihy ještě dnes lidé vzdělaní s rozkoší čtou. Ten rozumoval asi takto: Vidím různé lidi, Sokrata, Gorgia, Parmenida a jiné. Mám v mysli své pojem, obraz, ideu člověka, která hodí se na všecky lidi, je nezměnitelná a věčná. Kdyby všichni lidé umřeli, měl bych ji přece, kdybych i já umřel, zůstala by přece. Vidím různé stromy, hrušeň, jabloň, jedli, palmu. Na všecky hodí se pojem, obraz, idea stromu. Kdyby všecky stromy zmizely, zůstala by přec; je tedy nezměnitelná a věčná. Podobně mám obraz, pojem, ideu spravedlnosti, dobra, celku a části. Duch můj dí: Spravedlnost dlužno vždy konati, celek je vždy větší, nežli část. Jsou to idee, pravdy a zákony nezměnitelné, věčné. Odkud je mám? Já jsem jich neučinil, neboť kdyby byly ode mne, mohl bych je změniti; ale toho nemohu, nevládnu já nad nimi, ale ony panují nade mnou. Mám je snad z věcí vůkol sebe? Ale i tyto věci, lidé a strany jsou podle nich učiněny. A kde je idea nebo zákon spravedlnosti a dobra? Věci jsou pomíjitelné, ale ony idee a zákony jsou věčny. Odkud je tedy mám? Kde jsou? Plato toho neuhádl; domníval se, že někde samy o sobě žijí. Chybil, ale smeknouti musíme před jeho důmyslem. My víme, kde jsou. Jsou to myšlenky bytosti nezměnitelné a věčné, myšlenky boží, dle nichž Bůh tvořil svět. A my je máme a myslíme též, nedokonale sice, ale přece, my jediní z viditelných tvorů si je dovozujeme z věcí. Ha, křesťané, zdaž není pravdivo slovo Písma, že stvořil Bůh člověka dle obrazu svého? Vždyť myslíme to, co myslil Bůh. „Jsem, jest tudíž i Bůh," řekl Descarte, „neboť jak bych mohl míti myšlenky boží, věčné a nezměnitelné, kdyby ho ne-

bylo?“ V duchu lidském jsou patrné stopy, ba i schopnosti nekonečnosti a věčnosti.

Ve své pracovně seděl učenec, probíraje se dílem svého života. Vše, co lidská věda a lidský důmysl vypátraly, sjednotil nádherným slohem v podivuhodný celek. Myslí svou prolétal ještě jednou, co napsal. Všecko jako živé obrazy kreslilo se před ním. Upadl v zadumání. Cítil, jak jeho duch se vznáší až do říše nekonečnosti, ale při tom pozoroval, jak přece je ohraničen. Chtěl dál a dále, až za záclony všech tajemství, která ho obklopovala. Jeho hlava hořela, jeho prsa těžce vzdychala. Náhle se vzchopil, uchvátil papíry a hodil je do plápolajícího krbu, volaje: „Bože, dej mi umříti, abych viděl nekonečnou pravdu, kterou tuším v sobě a kolem sebe, ale které uchvátiti nemohu.“ A umřel. To je snad jen vymyšleno, ale znázorňuje pravdu, kterou každý myslící duch zakouší. Cítí stopy nesmrtelnosti a nekonečnosti v sobě, táhne jej to k ní, jeho duch jako orel vznésti se chce do této říše, kde mu bude volno, kde bude ve svém živlu; ale tělo a svět kladou mu meze. Bůh, věčná pravda, pravda všecka, jest touto říší.

Tak v každém nitru, které není zatopeno kalužinami vášní a hmotařství, volá duch: Jest Bůh, já jsem jeho obraz; — a člověk zatouží viděti svůj pravzor.

3. Vůle jest druhá vznešená vloha lidská. Duchové chtění svobodné vůle a smyslovou žádostivost, ji doprovázející, jmenujeme jedním slovem srdce, nečiníce mezi oběma v obecné mluvě rozdílu. Zdálo by se, že srdce lidské jest jako dítko, které spokojí se hračkou. Veselá píseň, vtipný žert, dobré slovo, trochu lichotky nebo pochvaly, malý požitek a už si výská a se směje. A přece tomu není tak. Paprsek štěstí přeletěl jako pestrobarevný motýl, a již srdce vzdychá, a zasmušilost jako stín padla do něho. Dáma světa, které dal Bůh vše, co si srdce přáti může, bohatství, krásu, ducha, úspěch, která také nepohrdala ničím, co život zpříjemňuje, a zemi mění v rajský sad, pravila: „Něco jest ve mně, co nikdy nebylo nasyceno a uspokojeno.“ I ona pocítila stín zasmu-

šilosti. Slavný spisovatel Bougaud (Relig. u. Irrelg. 55.) praví: „Nevím, kdo mé srdce stvořil; ale nechť jsi, budovateli jeho, kdokoliv, ty's stvořil je podivným způsobem. Nač myslil jsi, když jsi mu dal citlivost, že i maličkostí bývá rozrušeno a vrháno do hlubiny bezútěšnosti, takže nikdy jeho štěstí dlouho netrvá? Vše, nač pohlédnu, vábí mne a naplňuje rozkoší; štěstí mi přeje, dosáhnu, po čem jsem zatoužil. Než hle, sotva že jsem se napil z poháru domnělé blaženosti, dí srdce sklamáno: A to je vše? A má ruka s pohárem klesá. Takový je můj život. Od květu ke květu, o d snu ke snu, od sklamání ke sklamání jdu, hledaje plného štěstí a nenalézaje ho.“ A spisovatel onen má pravdu. Nejeden z nás, který má srdce citlivější, nebo více byl sklamán, řekl s Jobem, když přátelé ho chtěli těšiti: „Nechte mne, nejste než klam, chci býti sám.“ Potom uzavírá se do svých trudných myšlenek a vzdychne si: Bože, ty jsi mi dal srdce, které touží po štěstí, po velkém, nekonečném štěstí, a kde je? Či si's tropil se mnou žerty? Tak mluvil pověstný filosof pessimismu Hartmann a rouhavě volal Boha na soud, řka: „Kdybys byl, musil bych tě odsouditi za to, že jsi mně dal do srdce touhu po štěstí nekonečném, ale k nasycení jejímu nedal víc, než klamné a ničemné cetky prchavých a nahořklých požitků.“ Bláhový, slepý nevěrec! O mnohem moudřeji by mluvil, kdyby řekl: „Mám v srdci svém stopy blaženosti nekonečné, projevující se v nenasycené touze po něm, jistě tedy že jest a že mne čeká. Jsem, jest tudíž i Bůh. Stvořil Bůh člověka k obrazu svému. Jest nekonečná blaženost, věčný blaživý klid jsou v Bohu; do mého srdce padají z nich paprsky a odrážejí se v něm.“

Dovedl-li někdo nádherně líčiti život lidský po jeho usmívavé stránce, byl to Svatopluk Čech. Co tu jasu, štěstí a uspokojení. Obrátíte list, a hle, vidíte rozhorleného proroka, který důtkami v ruce mrská nespravedlnost a nelásku. Obrátíte opět list, ale z lepých slok mluví k vám muž v srdci zraněný, skoro zmalomyslněný, sklamaný. Ale on se nerouhá, jako Hartmann, nýbrž ve verších, plných něho a dů-

věry volá: „Vím, Bože, že jsi láska, a že tvá ruka k dobrému mne vede; já všecek svěřuji se jí.“

U piana sedí virtuos a hraje obecenstvu, ztichlému údivem. Hraje celou duší. Je mistrem mistrů. Co mu duchem a srdcem kmitne, hravě a samo odívají ruce v čarovné zvuky hudby. Kus skončen. Posluchači probouzejí se jako ze sna, jako z jiných světů, kam jich duše virtuos unesl, a jásají mu vstříc bouřlivým potleskem. Jen on neplesá, ale v ustrnulém zadumání hledí před sebe. Víc nežli všichni procítil blaho hudby, ale přece si vzdychá, pravě: „Není to nic proti tomu, co tuším v nitru. Pohané blouznili o hudbě sfér, kterou znějí hvězdy, všímírem obíhající; já tuším jakousi hudbu nekonečně sladkou a umělou. Nedovedu jí vykouzliti, ale mám její stopy v nitru.“ On domakával se, jak dí apoštol, Boha v srdci svém.

Jsme hmota nahodilá, smrtelná, časná, ale máme myšlenky nesmrtelné a žádosti nekonečné. Jsem, jest tudíž i Bůh. Stvořil Bůh člověka k obrazu svému. Vtiskl nám svůj obraz, abychom původce jeho v sobě namakali.

4. Filosofové se prou, je-li požitek z krásy v rozumu, nebo ve vůli, nebo dle obecné mluvy v srdci. Ať se prou! My vzpomeneme si raději na výrok básníkův: „Krása jest reflex, odlesk nekonečného v konečném.“ Duchaplné slovo! Dokonalé krásy na světě není. Uveďte mi největší umělecká díla světa — praví slavný kritik — najdu na nich nedokonalosti; nebo přinesu jiné, které krásou je předčí. Žasl jsem před belvederským Apollonem; ale když jsem si utrhl potom růži z rána rozvitou a rosou pokropenou, řekl jsem: „Nic nejsou díla lidská proti tobě. Ani Šalamoun ve své kráse nerovnal se nádherné kráse polního květu.“ Odnesl jsem růži domů, dívám se na ni druhý den, ach, její krása je ta tam. I řekl jsem si: „Což není trvalé, věčné krásy?“ Spěchám před obraz sv. Cecilie, Madony, Krista. Jaká čistota, důstojnost, vznešenost! Vzrušen, usedám před nimi. Oko bezděky se zavírá, ale obrazy žijí před duší dále. Pozoruji je, sním o nich. A hle, podoby stávají se vzdušnější, živější, důstojnější, krásnější, odívají se v ide-

ální lepost, kterou lze sice mysliti, ale které nelze zobraziti. Teď jsou bez vady, nekonečně krásné, jako proměněné. To není již pozemská krása, to je již krása vyšší. Co je to za kouzelníka, to nitro naše? Odpověď dávají uvedená svrchu slova básníkova: „Krása je reflex nekonečného v konečném.“ Hledíce na obrazy, nebyli jsme si toho vědomi, neboť v obraze převládala hmota, barvy. Ale když nitro naše jej, abych tak řekl, svléklo z těchto hmot, aj tu nekonečné, věčné, jako bleskem zazářilo z něho. Nekonečný je jedině Bůh. Čí jsou to tedy stopy, kterých jsme se v nitru svém domakali?

Spisovatel Baugaud obšírně vypisuje, kterak před obrazem chrámu sv. Vincence, představujícím processí nebešťanů, hroužíval se často v snění. Co nemohl dáti obraz, dala fantasie, ale poněvadž obraz ji tak mocně vzrušoval, měl patrně malíř podobné představy v mysli a dovedl aspoň něco z nich vložiti do malby. Processí nebešťanů! Jak mohly by barvy představiti čistotu panen, nadšení mučedníků, velebnost proroků, jasnost ráje! Ale duše toho dovede, nedokonale sice, ale přece. Zmíněný spisovatel líčí pak nádherný průvod, jak si jej vykouzlil. Ale chce-li čtenář míti požitek krásy, jaký měl spisovatel, nesmí se spokojiti četbou, neboť i ta je zase hmotná a ohraničená, ale musí pustiti uzdu své fantasii dle toho, co četl. Teprve duše dodá obrazům krásy nekonečné a jasu nebeského. Mohla by to činiti, kdyby neměla v sobě stopy a sémě nekonečna a věčna? Může to jiná bytost, nežli člověk? Nemůže. Proto napsal veliký Aristoteles, že člověk liší se ode všech jiných bytostí tím, že je bytost náboženská, že v duši své domakává se Boha. Stvořil Bůh člověka k obrazu svému.

5. Ještě na zvláštní okolnost chci poukázati, jež hledání a nalézání Boha doprovází. Vědomí a touhu po Bohu nelze z duše odstraniti; nanejvýše lze je obrátiti v zapírání a nenávist Boha. Avšak jiná věc jest možna: poznání a touha po Bohu mohou růsti a se zmenšovati. Přirozeně jsou silnější v mládí a v stáří, v dobách, kdy vášně ztrácejí svou sílu. Anglický filosof vychovával svého synka v úplné nevě-

domosti o Bohu. Přece se však stalo, že chlapec v nestřežené chvíli o něm z úst služky zaslechl. Chlapce uchvátila taková touha, slyšeti o Bohu, že služka nebyla s to, nevypravovati mu o něm tajně, ačkoliv věděla, že bude ihned propuštěna, dozví-li se to pán. S žíznivostí naslouchal chlapec výkladům. Bylo zrovna cítiti, jak jeho dušička po Bohu hladoví a žízní. Že ve stáří nikdo myšlence na Boha se neubrání, jest samozřejmo, neboť tu stojí věčnost přede dveřmi.

Dále ukazuje skutečnost, že cnostmi poznání a touha po Bohu rostou, hříchem se zmenšují. Pochopitelno, neboť cností stává se člověk Bohu podobnější, obraz boží v něm jasněji, v milosti boží také nadpřirozeně září. Čistou, ušlechtilou duši, jež by Boha nenašla a nemilovala, ani dějiny, ani zkušenost neznají. Hříchem a vášněmi stává se člověk tělesným a světským. Proto napomínal sv. Jan křesťany: „Nemilujte světa, ani těch věcí, kteréž na světě jsou. Miluje-li kdo svět, není lásky Otcovy v něm, neboť všecko, což jest na světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života, kteráž není z Otce, ale ze světa.“ (1. Jan 2, 15 n.) Sám Spasitel řekl, že dvěma pánům nelze sloužiti.

Poznání a touha po Bohu rostou dále utrpením a zmenšují se nezřídka přílišným dobrobytem. Není divu, nebo utrpením vášně se zmenšují. Ten, jenž zmítá se na bolestném loži, nemá touhu po zábavách, pitkách, smilství a podobných věcech. Tak očišťuje se duše od bláta pozemskosti, a obraz boží hned v ní zazáří a odnáší ji k vzoru jejímu, Bohu. Slavný básník Coppé popsal svou těžkou a dlouholetou chorobu v krásných črtách, jež nadepsal: „Dobrotivé utrpení“ „la bonne soufrance“, jelikož tato nemoc mu vrátila ztracenou víru. V dobrobytě člověk snadno hoví světu a požitkům těla; není pak divu, že duše Bohu se odcizuje, ho nepoznává a nepociťuje. Jest jako zaobalena drahými látkami, přesycena a omámena drahými pokrmy a nápoji a požitky.

Poznání a touha po Bohu rostou, čím ušlechtilejší, vznešenější a velkodušnější je člověk; umenšují se egoismem, třebas i geniálním, nízkostí a

všednostní. Platona, největšího ducha starověku vedle Aristotela, nazývali „božským“ nejen pro jeho vznešenost, nýbrž i pro jeho zbožnost. Cicero, Augustin, — však marně bych vypočítával. Nevěrce s duchem vznešeným nenajdete; genialního ano, ale ne vznešeného. Napoleon byl genialní muž, avšak Boha s vroucností a touhou hledal a našel teprve po svém pádu na ostrově sv. Heleny. Bezbožectví a duše sobecká, nízká, všední, sprostá, jsou pojmy, jež se z pravidla kryjí.

* * *

Hledali jsme Boha v nitru lidském, a nalezli jsme jeho stopu v rozumu, vůli, v ideálech krásy, jež si duše tvoří, a poznali jsme, čím obraz boží a tudíž i vědomí boží v nás roste a upadá. Stvořil Bůh člověka k obrazu svému.

A nyní se vás táži: Jedná čestně člověk, který stopy nekonečnosti, stopy božství v sobě ničí, popírá, zohavuje? Jedná moudře a chvalitebně, jedná jako nějaký veleduch, když vidí a vynáší v sobě jen tu hmotu a to zvíře? Věru, pravdu má Písmo sv., řkouc, blázen praví v srdci svém, není Boha. Jsme, jsme obrazem božím, máme v sobě stopy nekonečna, jest tudíž i Bůh. Poznávati se jako obraz boží, ctíti jej v sobě a zvelebovati, přibližovati a připodobňovati se svému božskému pravzoru ctností a milostí, aj, toť úkol a cíl životní, nad který nelze si mysliti větší a čestnější a ideálnější. Svatí buďte, jakož otec váš v nebesích svatý jest, pravil Kristus. Kéž nám dá, aby slova jeho byla a zůstala osnovou a programem našeho žití až do smrti. Amen.

18. Význam monotheismu.

Obsah. Gymnasiální inspektor o této věci. — Nevěra — Barrande. — Pantheismus. — Zbožňování přírody u pohanů učinilo bádání o přírodě nemožným. Důkazy o tom. Monotheismus zničil tyto pověry a učinil tak přírodu předmětem studia. Námitka, že církev nepěstovala věd přírodních. Nebezpečí pokroku z nevěry a pantheismu. Zásluhy Krista a církve. Važme si víry z příčin přirozených a nadpřirozených.

Řekl Ježíš: Slyš, Israeli, Pán Bůh tvůj jeden jest. Mar. 12 29.

Katecheta pozval do náboženské hodiny ve vyšší třídě gymnasialní inspektora, který právě přišel visitovat ústav. Vykládal a zkoušel z věrouky stať o Bohu. Na konec ujal se slova inspektor. Dal studujícím otázku, která je překvapila. Tázal se: Který byl největší zápas, jenž od počátku světa až do naší doby se odehrál? Žáci hádali: Válka trojánská, dobytí Kartageny, vojna třicetiletá a podobně. Mohli jste se domysliti, pravil inspektor, že netáži se v náboženské hodině po zápasech, které náležejí do hodiny dějepisné, nýbrž že se ptám po bojích duchových. Nyní ze studujících uhodl nejeden hned to pravé, řka, že největším duchovým zápasem světa byl boj mezi pohanstvím a křesťanstvím. A která byla základní sporná otázka v tomto boji?, ptal se inspektor. Otázka o Bohu, odpovídali jedni, druzí, o-

tázka o božství Kristově. Inspektor pravil: Obě otázky byly v tomto boji sloučeny, avšak základní z nich byla, je-li jeden Bůh, čirý duch, stvořitel a řiditel světa, nebo je-li mnoho bohů, jak věřilo pohanstvo. Po té se zápalem vykládal mladíkům o osvětovém významu monotheismu, neboli víry v jednoho Boha. Ukazoval jim s živou výmluvností a velikou znalostí, že pravá věda, pravý pokrok, pravá vzdělanost, teprve tehdáž vznikly, když víra v jednoho Boha zvítězila nad polytheismem neboli mnohobožstvím. Dojem slov inspektorových, řinoucích se z přesvědčení z úst, kterým šediny na hlavě dodávaly váhy, byl veliký, pro mnohé snad nezapomenutelný.

Mne napadla tato událost, když jsem přemýšlel o témže předmětě, chtěje o něm mluviti. Vybírám z četných otázek sem spadajících toliko jednu. Zní: Jaký osvětový význam má víra v jediného Boha vzhledem k přírodě nás obklopující? Mezi odpůrci slov Kristových: Pán Bůh tvůj jeden jest, praví jedni: Příroda ukazuje, že Boha vůbec není, a žádný přírodozpytec nemůže býti věřící. Tvrzení bludné. Nedávno zemřelý Barrande, jehož pamětní desku, jedouce parníkem, vidíte ve skále nedaleko Chuchle u Prahy, náležel netoliko k největším znalcům přírody minulého věku, ale byl též horlivým křesťanem. Týdně chodil u Jesuitů v Praze k zpovědi a sv. přijímání. Z vděčnosti za duchovní tyto služby ustanovil v závěti, aby výtisk díla, které začal vydávati a v kterém na základě jeho výzkumů česká universita pokračuje, dáván byl do knihovny u sv. Ignáce. Kdyby příroda mluvila proti Bohu, nemohl by býti Barrande křesťanem.

Mezi bezbožce, ale jiného směru, náležejí pantheisté, kteří náš vesmír prohlašují za Boha a jednotlivé věci za projevy tohoto boha. Tento názor není nic jiného, nežli pozměněné mnohobožství pohanů. Oba bludy obožují přírodu, pouze s tím rozdílem, že pohané měli každou hvězdu za zvláštního boha a každou sílu přírodní za projev božstva, kdežto pantheismus ze všech bytostí dělá boha jednoho.

My podle přikázání: V jednoho Boha budeš věřiti, chceme si vyložiti význam naší víry v jednoho Boha, a to vzhledem k obklopující nás přírodě.

* * *

Pravím: Jest to křesťanství, které svou vírou v jednoho Boha, vymezujíc člověku pravé postavení v přírodě, položilo základ k pokroku vědeckému. Teprve křesťané začali bádati rozumně a správně o přírodě a vytvořili vědy jako hvězdářství, přírodopis, lučbu a p. Ano, říci smíme, že tyto vědy, na které jsme tak hrdi, u pohanů byly vůbec nemožny. Jen se podívejme na pohany, nemající víry v jednoho Boha. Nejen že u nich těchto věd nevidíme, ale my dospíváme přesvědčení, že jich ani pěstovati nemohli a nesměli. Proto nebyl u nich vědecký pokrok vůbec možný. Tuto hráz prolomilo teprve křesťanství svou pravou naukou o Bohu.

Vizme Číňany. Už tisíc let před Kristem měli nemalou osvětu. Již tehdáž se zabývali také hvězdářstvím. Avšak od té doby neučinili, ačkoliv přešla tři tisíciletí, žádného vědeckého pokroku; teprve nyní, učíce se od Evropy, začínají zase pěstovati vědu. Odkud tento mrtvý klid?

Jsouce pohany, dívali se na přírodu jako na bytost božskou. Tím upadli do modloslužebných pověr, do názorů o přírodě, které rozumné zpytování přírody činily nemožným. Kterak má národ vykládati rozumně zjevy přírodní, měřiti a vážiti a zkoušeti je mírou, dalekohledem, lučbou, když jsou mu božskými bytostmi nebo projevy jich? Vždyť by pokládán byl takový směleс, ne-li za rouhavého zločince, aspoň za blázna.

Vizme Egypťany, národ nadaný a čilý. Věřili ve vtělování se bohů. Kde který bůh jejich měl zvířata sobě zasvěcená, která ctili jako boha samého. Člověk by se smál, co tropili s bílým býkem, kdyby se nemusil rmoutiti nad strašným ponížením ducha lidského. Tento sv. býk měl své chrámy a kněze, těšil se božské úctě, měl vliv na celou říši a její

řízení. Uraziti jej, nebo jiné posvátné zvíře, bylo zločinem, který se trestal i smrtí. Při takovém nazírání na svět nemohlo o zpytování přírody býti ani řeči.

Vizme Babyloňany, dnes tolik slavené. Zabývali se hvězdářstvím. Ale proč nedodělali se výsledků? Z hvězd udělali bohy a stali se tak původci všech těch pověr, kterým oddával se ještě Valdštýn, když z hvězd hleděl vyčísti svůj osud. Tím však věda byla zabita. Babyloňané pokládali síly přírodní za draky a obry, s nimiž bohům bylo bojovati. Kterak bylo tu možno rozumné zpytování přírody? Mimochodem podotýkám, že chtějí od Babyloňanů odvozovati vzdělanost národa vyvoleného, ano i bibli. Už z toho jediného důvodu, že Babyloňané zbožňovali přírodu, Israelité však věřili v jediného Boha, tvůrce světa, je to nemožno, neboť to jsou protivy, kterých žádná sofistika nepřeklene.

Vizme nejvzdělanější národy pohanské, Řeky a Římany, dědice veškeré vzdělanosti starověké. Co vidíme u nich? Tutéž pověru, jenže ještě stupňovanou. Celá příroda naplněna je bohy a polobohy. Slunce je bohem, nebo sídlem boha. Bouři na moři nedělají zákony přírodní, ale bůh Poseidon. Les ovládají nymfy, pramenům panují najady. Jak tu bylo možno zpytování přírody? Vždyť vlastně žádné nebylo, neboť všechno bylo nějakým božstvem a jeho tajuplnou silou. Co tu nesčetných obětí, aby si je naklonili. I když pohan klopýtl na ulici, byla to nástraha nějaké vyšší bytosti. Tu a tam dodělal se některý osvícený jednotlivec správnějších názorů o věcech božích a přírodních, ale to nemělo účinku. Byl prohlášen za nepřítele náboženství státního nebo lidového a mohl mluviti o štěstí, nebyl-li odsouzen k smrti. — Aristarch tvrdil, že země obíhá kolem slunce. Ihned byl obžalován, že ruší klid bohyně Hestie. Sokratovi bylo vypíti číši jedu, Aristoteles, který nám zanechal nesmrtelný důkaz o Bohu, zemřel ve vyhnanství, obžalován z bezbožectví. Aristoteles měl přírodovědecké vědění jako žádný pohan starověku. Uložil je ve znamenitých spisech. Než, co se stalo? Ari-

stoteles zemřel r. 322 před Kristem. Přes jeho výzkumy pohané nejen nepokročili o krok dále, nýbrž naopak šli zpět, ba úžasně zpět. Nejznamenitější pozdější filosof, jménem Plotin, který žil skoro 600 let po Aristotelovi, totiž v třetím století po Kristu, (zemřel r. 270 p. Kr.), měl na př. hmotu za věc veskrz zlou, styděl se za to, že má tělo a zanedbával je ohavně, aby mu své opovržení ukázal. Jiný pohan, jménem Proklos, který žil už v době po sv. Augustinu, oddával se takovým pověrám a blouznění, že žasneme, jak je to možné u nejvzdělanějšího pohana té doby, pohana, který mimo to žil už v ovzduší prosyceném naukou o jediném Bohu. Jak je to možné? Od Aristotela uplynulo skoro tisíc let, a proslavení Řekové, jejichž antiku dnes potrhlí básníci nám do nebe vychvalují, neučinili ani kroku v před, ale naopak upadali do horších a nesmyslnějších bájek a pověr. Ptáme se, jak je to možné? Je to přirozené. Zbožňovali přírodu, dělali z ní bohy, a tak se jim stala knihou tisícerými zámky zamčenou, pověrečným tajemstvím, jehož se nesměl nikdo dotknouti, výhradně královstvím božstev, nad lidmi panujících.

Tak podobalo se lidstvo v době pohanské princezně, zakleté v báchorkovitém zámku, z něhož není vysvobození. Jak asi bylo sv. Pavlu, když každé město, každou vesnici, každý hrad, všecko viděl přeplněno bohy a bohyněmi, polobohy, rusalkami a jinými vyššími bytostmi, když své spolucestující na zemi a na lodi viděl pověrčivě klaněti se tu slunci, tu vzývati boha moře, tu obětmi usmiřovati škodlivé duchy lesa, když krátce úžasné toto jho pověr na své oči viděl, on, který věděl, že jest jen jeden Bůh, a všecko ostatní že jest jen živá nebo neživá hmota. Věru, že zakletým zámkem zdál se mu svět. Proto volal tak nadšeně: „Nestydím se za evangelium!“ (Řím 1, 16.), proto poukazoval na moudrost světa, která Boha nepoznala, a na prosté kázání, jemuž se smáli jako bláznovství, ale které Bůh vyvolil, aby svět spasil. (1. Kor. 1, 21.) Bylo to věru spasení. Bylo to zbavení ducha nejhroznějších pout, žalostných pověr, které lidstvu uzavíraly nejen nebe,

ale i z přírody dělaly nesmyslnou, nepřístupnou báchorku.

Víra v jednoho Boha, stvořitele světa, Boha, který je jinou bytostí nežli svět, povalila tuto říši pověr, učinila z přírody to, čím je, pouhou přírodou. Tak se stala předmětem bádání, předmětem, kterým dovoleno jest se zabývati, jejž možno měřiti, vážiti, prohledávati, zpytovati. Tak položila víra v Boha křesťanského základ ku všem vědám přírodovědeckým, k pokroku, který od posledních tří století lidstvo učinilo. Co řekl Bůh Adamovi v ráji, totiž že svět je pro něho a že má nad ním panovati, ovšem podle vůle boží, uvědomilo si lidstvo teprve po vítězství víry v jednoho Boha nad pověrou mnohobožství a modlářství. Ale byl to hrozný boj.

Než tu slyším námitku nepřátel. Uznáváme nesmírný osvětový význam víry v jednoho Boha. Ale kterak to, že pokrok ve vědách přírodovědeckých nastal tak pozdě? Fanatikové všech odstínů, mělcí duchové a proticírkevní agitátoři jdou, jak známo, ještě dále a volají: Křesťanství, zvláště katolická církev je vina, že se vědy přírodní nepěstovaly. Vy víte, že poslední pramen všech těch lží a potup, pramen nikdy nevysíchající, jest bašta protestantismu nad Sprevou, z něhož volnomyšlenkáři hlavně čerpají. Zabývati se fanatiky a zatvrzelci, bylo by zbytečno; pomíjím jich. Vyložím prostě příčiny, proč rozkvět věd, jak se říká, exaktních, náleží teprve do minulých tří století.

Po tři sta let bylo křesťanství ubíjeno krvavě; na pěstování věd nebylo tedy ani pomyšlení. Duchovní boj s pohanstvím panoval potom ještě přes dvě století. Tenkráte rozkvetly nádherně vědy bohoslovné, filosofické, výklad Písem a j. Potom přišlo stěhování národů. Pod surovým mečem barbarů osvěta právě vznikající rozbita v trosky. Celá Evropa musila znova býti pokřesťanštěna a vzdělána. Když se to okolo roku 1000 stalo, rozkvetly vědy hned zase velikolepě. V klášteřích uschované spisy Řeků a Římanů opisovány a položeny za základ světského vzdělání. V následující době vystavena a dostavena

velkolepá budova filosofie křesťanské a neméně znamenitý hrad mravouky, která z Evropy učinila na staletí první zemi kulturní. Tu počato i s vědami přírodními. Dosud vládl Aristoteles; nyní začalo samostatné bádání. Před Wiklefismem v Anglii a Husitismem v Čechách staly se znamenité pokusy. Rogger Bacon, Františkán v Anglii, sv. Albert Veliký v Němcích a jiní, se vyznamenávali. Tehdáž mluvilo se již o pohybu země kolem slunce, o dalekohledu, o síle páry, o věcech, které vynalezeny teprve několik set let později. Proč ne tehdáž? Boje se sektami, hlavně s protestantismem, který na dvě stě let hubil osvětu, to zavinily. Těmito bludy rozmohly se opět nesmírně staré pověry pohanské, ovšem v nové formě. Pálení čarodějnic, dělání zlata, hledání kamene moudrosti, o tom dává strašný důkaz.

Málem byla by kniha přírody zase uzavřena, nebo všichni tito sektáři prohlásili vědy za dílo ďábelské.

Avšak křesťanská osvěta už se příliš vžila. Kdo tomu zabránil, aby pověra neopanovala zase ducha lidského? Katolíci. Baco Verulanský prolomil přílišnou a nerozumnou vládu Aristotela, který, poněvadž nebylo samostatného bádání v přírodě, brán za jediného učitele. Koperník, nesmrtelný strůjce soustavy sluneční, byl katolický kněz. Galilei, vroucí katolík, stal se otcem vědecké fysiky, Paracelsus a Robert Boyle, věřící křesťané, rozbili pověry alchymistů o dělání zlata. Věřících křesťanů u porovnání s pohany byla kapka. V mnohých pohanských zemích kvetlo básnictví a jiná umění. Počítejte pohanů tehdáž jen na tisíc milionů — křesťanů nebyla ani desetina. A přec od počátku světa až na naše doby mimo Řeka Aristotela nebylo jediného pohana, který by přispěl k pokroku vědeckému o hvězdách, o přírodě neživé a živé. Všechen pokrok ten vyšel z křesťanství, z počátku hlavně od mnichů a kněží.

A odkud to? Kde je poslední příčina k tomu? V monotheismu, ve víře v jednoho Boha. Velicí filosofové středověcí opět a opět rozvíjeli myšlenku: příroda není Bůh, ale je knihou o něm, jsouc jeho

dílem. Dívej se do ní, čti v ní. Chtěli hlavně, aby v ní každý nalézal stopy boží, ale čím více si jí proto všímali, tím zřetelněji ji poznávali, tím více jati byli jejími kouzly a divy. Vědy přírodní stály přede přede dveřmi. Sektářství je odehnalo odsud, ale jen na čas. Jakmile nastal klid, přišly zase.

Monotheismus je vyvolal, poněvadž stanovil přesně rozdíl mezi Bohem a přírodou, poněvadž řekl: Bůh je tvůrce, příroda tvor. Správné toto stanovisko dalo člověku klíč k branám přírody. Pokrok šel zvolna, poněvadž okolnosti byly nepříznivy a poněvadž duchový pokrok vůbec je nenáhlý. Technický pokrok byl vždy rychlý. Byl velkolepý také u pohanů a ve středověku. Nebyl menší nežli dnes, jenže šel jinými směry, dnes zapomenutými.

To jest osvětový význam monotheismu. Bez něho byli bychom buď pověrčiví jako pohané, anebo bez Boha vůbec. Kniha přírody se všemi vědami, kterým učí, byla by uzavřena jako u pohanů dosud. Tuto víru měli Israelité, a proto byli, ač nepěstovali umění v té míře jako Řekové, nejkulturnějším a nejpokročilejším národem starověku. Víru v jediného Boha, očistěnou a prohloubenou, přinesl nám potom Kristus. Bral svá podobenství z přírody a to někdy tak, že ukazoval znalost pravd, které teprve v minulém století byly odkryty, ale přírodovědě neučil, aniž jiné vědy pěstoval. A přec dí Du Bois-Reymoud: Svou přírodovědu děkujeme křesťanství. Všechen osvětový pokrok klečí před Kristem na kolenou, volaje: Ty jsi mne stvořil. Tys odstranil z přírody bohy, bohyně, polobohy, nymfy, celý ten pověrčivý svět báchorek, a tak jsi očistil náš hled, otevřel nám říši hvězd, kovů, bylin, zvířat, zákonů přírodních. Kristus není toliko alfa a omega spásy, on jest alfou a omegou pokroku, a to hlavně tím, že na vždy rozhodl otázku o Bohu jediném a tvůrci, a o přírodě jako věci od něho stvořené.

Dvojí nebezpečí hrozí trvání tohoto pokroku: atheismus pantheistický a atheismus hmotařský.

Atheismus hmotařský praví: Není Boha, je jen hmota. Kdyby se ujal, je dvoutisíciletá práce křesťan-

ství zničena, ano je veškerý pokrok vůbec zničen. Kniha přírody by se zavřela opět. Svět bez Boha je svět bez ducha. Svět bez Boha jest věc, která nemá smyslu. Uvedu příklad. Byl by nalezen nějaký nesmírně důležitý rukopis. Dva učenci jsou posláni, aby jej prostudovali a podali o něm zprávu. Jeden jej čte, nalézá krásné myšlenky, jimiž ducha svého opájí, zprávy, které ho poučují o důležitých věcech. Forma spisu je nádherná. I řekne si: Jaký veleduch ji složil! A bádá o něm, hledí ze spisu určiti jeho ducha a srdce a p.

Ptám se, jednal náš učenec moudře? Zajisté.

Vizme druhého. Co dělá ten? Změří rukopis, jak je dlouhý a široký a tlustý, zváží jej, spočítá, kolik má řádek, z jakých písmem je složen, vyšetří lučbou druh pergamenu, popíše místo, kde byl nalezen, určí, je-li poškozen čili nic, není-li v něm snad mluvnická chyba a pod. Jedná, ptám se, moudře? Bláznem je, zatemnělým jako noc. Ani jedné myšlenky nenalézá v díle, ani ho nenapadá, ptáti se po spisovateli, o účelu, který měl a p. Křesťan dívá se na přírodu jako prvý učenec. Nevěrecký hmotař jako druhý. Křesťan čte myšlenky tvůrcovy, nevěrci je hmota beze smyslu. Atheismus hmotařský znamená duchaprázdnost. Jemu je příroda psána v nesrozumitelné řeči, z níž zná písmeny, ale nikoliv smysl. Vláda jeho znamenala by smrt pokroku, především smrt myšlenky. Písmo jej nazývá bláznovstvím, zatemnělostí ducha, zkažeností srdce.

Theismus pantheistický, dělaje z celého vesmíru jednu bytost boží, a prohlašuje jednotlivé věci za projevy této božské bytosti, obnovuje pozměněným způsobem pohanské pověry. Těm také slunce, měsíc, hvězdy, země, síly přírodní, byly bohy nebo božskými zjevy. Poněvadž u pohanů zbožnění přírody znamenalo, a to také u nejpokročilejších, konec vědeckému pokroku, můžeme souditi, že by se tak stalo opět, kdyby tento bludný názor sevšeobecněl. To se ovšem nestane, nebo církev je věčná, církev je sloup a utvrzení pravdy, jak praví apoštol. Ani hmotařství, ani všebožectví, neovládne nikdy již celé

pokolení lidské. Proto pokrok bude stálý. Víra v jednoho Boha, tvůrce světa, zůstane jeho základem. Zásluhy církve, že tuto víru udržela a navždy udrží, jsou tak veliké, že několik omylů, kterých její vědcové se dopustili, na př. v otázce Galileově, je jako nic, je jako malý obláček v sluneční záři. Pán Bůh tvůj jeden jest, je slovo boží, i nelze ho se světa odstraniti. Kristus, který je uvedl v platnost na celém světě, zůstane na věky největším dobrodincem lidstva také v ohledu osvětovém. Není žádného jiného jména, ve kterém by svět mohl býti spasen, má platnost netoliko v dosažení života věčného, nýbrž také o zdravém životě a pokroku pozemském.

* * *

Vyložil jsem vám osvětový význam víry v jednoho Boha, vlastně jen jednu stránku jeho, avšak i tento jediný rys je tak důležitý, že nás napomíná: chraň si tuto víru. Vzácné jsou plody umění, vědy, průmyslu a pokroku vůbec, však nejsou to nejvyšší. A i ty bez víry by se ztratily. Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši škodu vzal. Ještě více važme si dober nadpřirozených, ctností a milostí. I k nim víra v jediného Boha jest základem. Byly země, kde nebylo pokroku hmotného, a lidé tam žili šťastně, bohabojně a spasili duši. Věřme pevně v Boha a milujme jej, poněvadž jest náš otec a spasitel, náš tvůrce a cíl. Živá víra v něj naučí nás životu spasitelnému. Když Maxmilian II., císař a král český, byl kdysi na honě, zastihla jej z nenadání bouřka. Déšť jen se lil, hrom strašně rachotil, blýskání nebylo konce. Komonstvo královo chvělo se hrůzou. Ale král, vida v bouři obraz velebnosti a moci boží, poklekl na kolena, zvedl ruce k nebi a zvolal: Tobě, ó Pane, budiž vždycky všeliká čest a chvála; nebo Ty sám jsi Pán mocný a silný, ty sám jsi král; my nejsme nic proti Tobě. Jak zcela jinak chovali se v podobných případech pohané. Náš Bůh, i když hrozí silami přírody, jest pánem jich a naším otcem, bez jehož vůle ani vlas

s hlavy nesejde. Náš Bůh i v hodince smrti jest u nás, vidí nás a slyší. A to slovo posvátné bázně, ten vzdech důvěřivé oddanosti do rukou jeho, proniká do srdce jeho otcovského. Ta modlitba kající a milující, pokorná a dětinně upřímná otevírá umírajícímu milosrdnou a milostivou náruč boží. Jeho duše, věčně blažená, zpívati mu bude nekonečnou píseň chvály. Amen.

19. Význam monotheismu.

Obsah: Přirozený zákon smrti nemá platnost pro národy ako pro jednotlivce. Národové křesťanští mohou se obrozovati. Machar a antika. — Význam základních pravd náboženských Stát řecký. Otroctví. Žena. Chraňme si víru v Boha, jak nás jí učí Kristus.

> Protože poznavše Boha neoslavovali ho jako Boha . . ., vydal je Bůh v žádosti srdce jejich.
> Řím. 1, 21.

Lidé umírají rychle, národové zvolna. Lidé musí umříti. I Panna Maria, bytost venkoncem svatá, zemřela. Nad národy zákonu smrti není. Vymírají-li, vymírají proto, že svou smrt zavinili. Příkladů, že by národ vyhuben byl pouze mečem nepřátel, je málo. A i ten meč nepřátelský je snad metlou, kterou Bůh trestá hříchy celých zemí. Meč vás zžíře, t. j. pohltí, hrozil Bůh často skrze své proroky (Is. 1, 20.) Obyčejně hynou národové vnitřní hnilobou. Písmo sv. dí (Přísl. 14, 34.): Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy. Sledujíce dějiny vidíme, že národ, který opustil Boha a zákon jeho, u pohanů zákon přirozený, u křesťanů zákon nadpřirozený, upadá do velikých společenských běd, do revolucí, do sobectví, do nemravnosti, do nespravedlnosti

všeho druhu; zahyne vnitřním rozvratem. Tak vidíme dnes hynouti národ francouzský.

Než jest veliký rozdíl mezi národy křesťanskými a pohanskými. Národ křesťanský může se snadno obroditi, pohanský ztěží. Národ křesťanský může se vrátiti k Bohu, k zjeveným od něho pravdám, k víře, která svými posvěcujícími prostředky jej vyléčí z jeho chorob. Příklad máme na českém národě. Proto nazývá náš největší dějepisec Tomek návrat českého lidu k víře otců jeho štěstím a záchranou, jelikož tím vyšel z ustavičné vnitřní revoluce, která jej hubila. U národa pohanského to nebylo před Kristem Pánem možné, poněvadž takovýchto pravd a posvěcujících prostředků neměl, nýbrž nezbytně do svých bludů a hříchů upadal víc a více. Skutečně vidíme, že skoro všichni staří národové pohanští vyhynuli nebo osvětově poklesli, kdežto národ křesťanský nezahynul dosud ani jediný, poklesl snad, ale zase vstal a se obrodil.

Básník Machar hausiruje po českých vlastech s přednáškou o antice, ve které velebí smýšlení a život starých Řeků. Řekové byli dědici čtyřtisícileté vzdělanosti, a co přijali vynikajícím svým duchem ještě zdokonalili. Po staletí byli prvními zástupci umění a filosofie. Vše, co vykonali krásného, je tisíc let už majetkem vzdělané Evropy. A byla to církev, která památky staré kultury zachovala, která stvořila naše gymnasia, na kterých latina a řečtina se pěstuje, která vytvořila umění založené na krásných tvarech antiky, která učinila Platona a Aristotela, filosofické veleduchy před Kristem, nesmrtelnými, uvedši je do svých škol. Co dobrého antika měla, jest dávno naším majetkem.

Avšak velebitelé antiky chválí ne toto dobré a krásné, nýbrž jich život státní a společenský, věci, na kterých proslavený národ řecký zahynul. Toho Bůh nás chraň, to byl by úžasný krok zpět do tmy, bludů a mravní zvrhlosti. Nebezpečné a záhubné jest, zvláště pro malý národ, tyto věci i jen chváliti. Kdo tak činí je nepřítelem národa, vlastizrádcem a zlo-

synem, škůdcem drahocenných vymožeností osvětových.

To chci ukázati na národu řeckém, o němž také má platnost slovo apoštolovo: „Protože poznavše Boha, neoslavovali ho jako Boha .. vydal je Bůh v žádosti srdce jejich.“ Poznáte zřejmě osvětový význam víry v jednoho Boha v křesťanském duchu.

* * *

Podivujeme se mohutné síle Karlova Týna, věkům vzdorující. Spočívá na pevném základě, mohutných zdích a pilířích. Čas a zloba jej poškodily, ale že zůstaly základy neporušeny, vstal opět z rozvalin k spanilé kráse. Pro život společenský jsou takovými základy jisté pravdy. Takové pravdy jsou: Jest Bůh, bytost nekonečně dokonalá, náš Tvůrce a Pán. Tento Bůh jest náš cíl, a to tak, že posledním cílem člověka nic jiného býti nesmí. Před Bohem jsme všichni rovni, neboť jsme všichni jeho dítky se stejnou duší, ať pán nepán, muž nebo žena. Proto mezi sebou jsme bratří, synové a dcery jedněch prarodičů. Tento Bůh jest spravedlivý a na věčnosti odplatí každému dle skutků jeho. Tento Bůh posvětil v ráji svazek manželský, spojiv tajemným svazkem muže a ženu.

Kdekoliv tyto pravdy se ztratily, vznikaly sociální bědy, na kterých národ zahynul, nebo hluboce poklesl. Z počátku znalo je veškeré lidstvo; později se ztrácely z něho. Následek bylo modlářství, takový státní absolutismus, že v něm osobnost jednotlivců úplně zmizela, lhostejno, jevil-li se vládou tyrana, nebo šlechty, nebo lidu, otroctví, snížení ženy na pouhou rodičku a předmět rozkoše, mravní úpadek. „Vydal je Bůh žádosti srdce jejich,“ dí sv. Pavel.

1. Řekové byli nejnadanější národ starověku, a přece zahynuli nedostatkem pravé osvěty.

V dějinách Řecka snad o ničem tolik se nehovoří, jako o svobodě. Ve skutečnosti Řekové pojmu o osobní, individuelní svobodě člověka ani neměli. Athéňan mizel úplně ve státu, od něhož byl naprosto, absolutně odvislý. Co je dobré a zlé, co má činiti a čeho

se uvarovati, nepravila mu víra, přirozený zákon, zdravý rozum, nýbrž ustanovoval stát. Člověk nebyl pro Boha, ale pro stát. Řeku by znělo neskonale směšně, kdyby mu někdo řekl, že je pro Zeva, nejvyššího řeckého boha. „Dobro státu" byl účel, který posvěcoval každý prostředek; ale co je dobrem státu, ustanovil opět stát sám. Míti odlišné osobní mínění znamenalo, býti nepřítelem státu, špatným občanem a zlým člověkem. Ani vy nenáležíte sobě, ani jmění vaše vám, nýbrž všecko je státní — učí Plato. V Athenách ustanovoval podrobně stát na příklad i to, jak má muž žíti se ženou co do manželského života. Ovšem, neboť běželo o dítky, budoucí občany a vojáky, které nenáležely ani otci, ani matce, nýbrž státu. Ve Spartě byl časem zákon, že nikdo nesmí píti vína, nesmíšeného s vodou; kdo se provinil, byl trestán smrtí.

Neodvislého, jak říkáme objektivního práva Řekové vůbec neměli. Co většina lidu odhlasovala, bylo zákonem a právem. Řečníka, jenž hájil někoho před soudem, ani nenapadlo, aby se dovolával právního přesvědčení nebo právního citu u soudců. Nedovedl-li výmluvností vzbuditi zájem, citové pohnutí, neb jinak si je získati, prohrál. Pravidelně rozhodoval větší zisk, vášeň strany, závisť a podobné věci. Proto Plato tak rozhodně a důsledně odsuzoval veřejné řečnění a bojoval proti sofistům, kteří učili, jak lid ke všemu lze řečí nakloniti. Mimo to bylo každému udati občana, jenž by blaho státu poškozoval. Z toho vyvinulo se udavačství, takže každý Atheňan byl takořka pod stálou policejní dohlídkou.

Poněvadž blaho státu je pojem široký, měly perfidie, vyděračství, msta, závist, sobectví a jiné vášně volné pole. Z udavačství se vylouplo řemeslo lidí, starostlivých o blaho státu; zvali se sykofanti, psy demokracie. V nich jevila se krutost a proradnost demokracie neboli lidovlády v příšerném světle. Běda zámožnému člověku, na jehož jmění dostali zálusk. Jako kdyby upadl do rukou mořských lupičů. Nevyplatil-li se velikými obnosy potaji, udali ho. Prohrál před soudem, neboť probuditi vášně davů a zvířiti

zištnost nafoukané a hrubé demokracie bylo jim hračkou. Odhlasováním bezohledné většiny ztratil pak nejen jmění, ale i život. Bohatý Atheňan proto skrýval své jmění a žil v ústraní. Nebylo-li lze, lichotil lidu a dával mu veliké dary, aby popularita ho před psy demokracie chránila. Než, ani to nepomáhalo. Lid v Athenách, jsa počtem četnější, bezohledně vkládal všecky náklady válečné a obecné na bohaté, neboť všeobecné hlasování rozhodovalo. Před soudem vládl s krutovládou, neuznávaje jiného zákona, nežli svou pýchu a své vášně. Krátce užíval všech prostředků, aby lidi zámožné vyssál až na krev. Sparta zahynula chudobou. Asi r. 240 ř. Kristem mělo tu jen sto lidí jmění, ostatní národ byl sešlá a líná holota.

V řeckých státech panovala ustavičná revoluce. Která strana vládla, byla státem, a ostatní byli otroci. Užívala své moci s brutální bezohledností, obohacujíc se vyssáváním, úplatky, všemi prostředky. Proti tomu nebylo lze nic namítati, neboť stát byl posledním cílem občana. Nezbyla, než revoluce. Prohrála-li, byla odsouzena jako nepřítel blaha státu, vyhrála-li, byla ona státem, posledním cílem všech a užívala své moci jako dřívější. Při tom spravedlnost, čestnost, pravdomluvnost, charakter a jiné občanské ctnosti vůbec zmizely. Místo nich vládli lež, pomluva, závisť, vůbec perfidie, která se stala hlavním rysem řecké povahy. Řek a člověk perfidní byly pojmy totožné.

Nyní učiňme závěr a tažme se: Která jest poslední příčina zotročení občanů státem a zlotřilosti z něho vzniklé? Nedostatek víry v jednoho Boha, nedostatek poznání, že on jest poslední cíl člověka, nedostatek vědomí, že člověk je samostatná, neodvislá bytost. Je to možné v křesťanství? Ne! Byly doby, kdy vládli císařové absolutně, kdy šlechta byla tyranem, kdy řádily pudové vášně lidu, ale to bylo nakrátko a jen v dobách úpadku. Kdekoliv bylo kněze, tam mluvilo se s kazatelen: „Ty utlačený nevolníku jsi zrovna tak dítkem božím, jako tvůj pán; ty uhnětený národe máš stejná existenční práva, jako surový tvůj podmanitel. Jen Bohu jsi absolutně poddán, ostatní lidé jsou tvými bratry, všeliká zřízení, také

stát, jsou pouze prostředkem k poslednímu cíli. Filosof Hegel, protestant, učil absolutismu státnímu. Nabyl nesmírného vlivu, ale byla tu katolická církev, která řekla: Ne, nad státem je Bůh a přirozená práva člověka!

Chápete nesmírný kulturní význam víry v Boha, jak jej pojímá křesťanství? Jen tam je pravý poměr mezi státem a jednotlivci, mezi představenými a poddanými, kde vládne tato víra.

2. Tam také vládne pravá lidskost. O tom nyní promluvím.

Sv. Jan píše: „Jsme synové boží.“ (1. Jan 3, 2.) Každý z lidí jest dítkem božím, každý obrazem Nejvyššího, každý vykoupen krví Páně, každý chrámem Ducha sv., každý určen k slávě nebeské. Z toho plyne nesmírná důstojnost lidská a posvátnost jeho osoby. Nejsou lidé vyššího a nižšího druhu. Jeden je Stvořitel, jedno pokolení lidské od téhož praotce pocházející, jedno člověčenství u všech stejné.

Vizme nyní Řeky, národ důmyslný, kteří této víry neměli. Slovo lidskost bylo v Athenách pojmem neznámým. Kdo nebyl Řek, zval se barbar, a proti barbarům bylo všecko dovoleno. Ano i mezi státy řeckými vládlo pouze právo silnějších. Jest lidské, jiné utlačovati; nechť tebou jiní opovrhují, jen když se tě bojí; jiné náhledy jsou proti bohům, neboť i u nich silnější utlačují slabší; toť společenské vyznání pohanského Řecka. Zdají-li se Řekové méně ukrutní, nežli Římané, pochází to odtud, že s ukrutností spojovali úkladnost a lstivost. I oni s chladnou vypočítavostí hubili ohněm a mečem města, prodávali muže, ženy a děti nemilosrdně do otroctví. To činili Řekům, což teprve barbarům.

Ze sobectví státního vzniklo sobectví stran a ze sobectví stran sobectví osobní. Z toho vzniklo otroctví. Otrokům bylo konati všecky práce, neboť Řek miloval nade vše lenost. Tím stala se práce ruční potupou. Ve Spartě vylučovala ze všech úřadů a občanských práv. V Athenách i obchod provozovali jen cizinci, činil-li tak domácí, dělo se to skrze otroky. Dříve bývala zahálka omezována zákony; demokracie

tyto zákony zrušila. Lelkovat po náměstí, chodit do sokoloven, povrchně o všem filosofovat a řečnít, toť zaměstnání, jež Řek nade vše miloval. Nikdy nenapadlo žádného Řeka, že by otroctví bylo nespravedlivé. Není jediného filosofa, básníka, státníka, který by měl nejmenší pochybnost o oprávnění otroctví. Největší filosof starověku, Aristoteles, nedovede si mysliti domáctnost bez otroků. Praví: „Otrok je živým nástrojem, jako nástroj je neživým otrokem. Po přirozeném zákonu rodí se veliká část lidstva jako otroci, pro něž nehodí se, leč poslouchati a býti ovládánu. Mají jen tolik rozumu, aby mohli pochopiti, co se jim přikazuje. Otroci a domácí dobytek slouží skoro stejně naším potřebám. Jako mezi pánem a jeho koněm nebo volem pranic není společného, tak ani mezi pánem a otrokem.“ Tak asi smýšlel největší duch řecký, Aristoteles. V Attice bylo 20.000 svobodných občanů a 400.000 otroků; jinde byl poměr ještě horší. Každé větší město mělo trhy na otroky, jako u nás máme trhy na dobytek. Zde stáli bez šatů muži, ženy a dítky ke koupi. Mladý, zdravý a silný muž stál asi 400 kor. Námořní lupiči měli jich stále tisíce na prodej. Sňatky mezi otroky byly řídké, neboť výchova otrockých dětí stála mnoho, otrokyň bylo mnohem méně, a ty musily sloužiti vášním pána. V Athenách vedlo se otrokům poměrně nejlépe; ale i tam mohl je pán trýzniti až do zmrzačení, jen zabíti jich nesměl. Venku, zvláště v dolech, a tam byl největší počet otroků, byli stále v okovech; utečenci vpalovalo se pravidelně znamení na čelo.

A toto všecko otroci snášeli. Bylo obecným přesvědčením, že duše otroka je venkoncem zkažená. Takové postavení ovšem nezbytně otroky znemravňovalo. Nezbytně vyvolávalo u nich nízké chyby a vášně, nebo je snižovalo na zvířecí stupeň, potlačujíc v nich lidskost a všecko vyšší snažení. Řekové horovali proti tyranům, ale každý z nich byl tyranem v malém, mluvili nadšeně o svobodě a sami byli otrokáři.

A nyní se táži: Je něco podobného možno tam kde je víra v jednoho Boha, víra, že lidé jsou jeho

tvorové, jeho dítky, že pocházejí z jedněch prarodičů? Ne! Surovým násilím lze i je potlačiti, ale vědomí lidskosti, vědomí božského původu nelze jim vzíti. Trvale jest otroctví nemožno. Nietzsche mluví o lidech a nadlidech, jimž vše jest dovoleno, ale Nietzsche byl nevěrec a knihy své psal pro bohaté a mocné, kterým by se líbilo, kdyby byli více než ostatní, kdyby vše jim bylo dovoleno, kdyby ostatní směli zotročovati. Ale dokud nevyhyne víra v Boha, jak nám ji křesťanství dalo, jejich choutky se neuskuteční. „Jsem člověk jako ty," řekne modernímu otrokáři.

Chápete nesmírný kulturní význam této víry? Važte si jí! Chraňte ji! Obhajujte nejvznešenější statky lidstva: lidskost, rovnost všech, důstojnost svou. Pamatujte na slova apoštolova: „Protože Boha neoslavovali, vydal je v žádosti srdce jejich."

3. Základem vzdělanosti jest ušlechtilý svazek manželský, rodina. Čistá a řádná rodina jest nejvyšší školou ctností. Bůh stvořil člověka k podobenství svému, muže a ženu stvořil ho, dí Mojžíš (1. Mojž. 1, 27.) Stejně jmenuje člověkem muže i ženu. A hned na to píše, jak muž opustí otce a matku, aby se přidržel manželky své, a že budou dva v těle jednom. (1. Moj. 2, 23a.) I tento přirozený svazek, ač nebyl ještě svátostí, byl vznešený a tajemný, byl svazkem dvou duší a těl. Dokud trval, lidstvo nekleslo osvětově až do modlářství. Toto začalo teprve porušením rodiny. Řekové měli přes náboženské pověry a otroctví pěkně uspořádaný a silný stát, dokud manželství u nich bylo nezkaženo. Paní nebyla sice rovnocennou družkou muže, ale nebyla bez práv a bez důstojností. Veřejným úpadkem upadla i rodina, a úpadek rodiny, působě zpět na veřejnost, zpečetil úpadek a vyhynutí celého národa. Nebylo pomoci, neboť jací byli lidé, takové tvořili si bohy. Bohové řečtí byli zrovna tak spustlí, jako oni. Jako dnes tvoří si nevěrci různé nauky filosofické podle života svého, aby měli omluvu pro své skutky, tak tehdáž Řekové tvořili si bohy. Každý stupeň níže k spustlosti vytvořil hned také novou ničemnost mezi bohy. I nebyl obrod možný.

Žena v Řecku nebyla otrokyní, ale pokládána byla již v pátém století za nutné zlo, potřebné k obstarávání domácnosti a rodění občanů pro stát. Bylo obecným míněním, že od přírody je samá chyba, ke zlému více nakloněna nežli muž, samá závist, nespokojenost, drzost a podvod. U mnohých Řeků bylo zvykem, že si věno vydělávala nečestným životem. V Athenách byla do smrti neplnoletou. Co učinil muž na její radu bylo před světem neplatné. Vzdělání neměla skoro žádného. Učila se jen domácím pracím, trochu zpěvu a tanci, pokud toho při bohoslužbě bylo třeba. O sňatku z lásky nebylo řeči. Otec ji vdal, jak chtěl. Muž bydlel od ní odděleně. Čas trávila hlavně s otrokyněmi. Když jí měl dost, zapudil ji a vzal si jinou. Musel předložiti její svolení, ale toho snadno vynutil. Daroval nebo prodal ji pak jinému. Také v závěti bývala jiným odkazována. Sokrates denně děkoval bohům, že se narodil jako člověk a ne jako zvíře, jako muž a ne jako žena, jako Řek a ne jako barbar.

Sparťané pokládali manželství za pouhý ústav na opatřování dobrých bojovníků. Aby měli statné rodičelky, cvičili dívky spolu s mladíky v sokolovnách způsobem, který v nich zničil stud. Z toho vyvinula se u žen nestydatá drzost. Už za Sokrata byly spartanské ženy všude pověstny svou nevázaností. Nic nebylo hříchem, mimo jediné, nedávati státu dobrých bojovníků. Slabé dítky bývaly po celém Řecku zhusta vysazovány nebo zabíjeny.

Žena, jež nebyla družkou muži, žena, jež oloupena byla o svou důstojnost ve společenském životě, žena znemravnělá, upadla nezbytně v opovržení. Sňatek stal se nemilým jhem. Marně dávány zákony vždy přísnější a přísnější; mužové se sňatku vždy víc a více vyhýbali. K tomu přispěla nemálo obliba v heterách. Hetery byly sličné dívky, které vychovávány byly ve všelikém umění, aby byly rozkoší mužům. Sám Sokrates byl učitelem hetery Theodoty. Počestná choť nebyla ničím. Hvězdami společnosti byly hetery. Mnohé těšily se zrovna královské úctě. Měly i sochy v chrámích. Hřích přestal býti hříchem, když i hetera

mohla se státi bohyní. Následek byl, že žena upadla v úctě úplně. Časem stala se předmětem obecné nenávisti. Vznikla nejhroznější neřesť, kterou Řekové potom zahynuli, láska chlapců a hříchy sodomské. Aby nabyla oprávněnosti, učiněni i někteří bozi sodomity.

Však pomlčím o tom. Sňatek stal se řídkým, anebo býval bezdětný. Zákony k němu nutily, ale když Řecko pozbylo samostatnosti a nebylo již třeba vojínů k hájení vlasti, pozbyly platnosti. Řekové vyhynuli. Nezbylo z nich, nežli několik vesnic. Řecky se ovšem mluvilo všude, nebo byla to řeč vzdělanců, ale ti, kdož řecké řeči užívali, nebyli Řekove, nýbrž pořečtění jiní národové, hlavně Slované.

Z této smutné kapitoly uvedl jsem jen málo. Ptám se: Jsou takové poměry možny, kde vládne víra v Boha? Ve Francii dnes částečně zavládly. Ale kdo je zavedl? Nevěra. Obrodí-li se víra, neblahé tyto poměry rázem zmizí.

Chápete obrovský kulturní význam víry v Boha, jak nás to naučil znáti Kristus?

* * *

Na třech věcech ukázal jsem vám význam této víry, na státu, otrocích a ženě. Suďte, jakým zločincem a nepřítelem pokolení lidského, ničitelem vlasti, hrobařem vzdělanosti je, kdo tuto víru podkopává. Suďte, jak pokleslý a nevzdělaný je dav, který tleská chválám na antiku, myslím na společenský život. Poněvadž neoslavovali Boha, vydal je v žádosti srdce jejich. Slýcháme, že náboženstvím budoucnosti bude poesie, věda, umění, nebo něco podobného. To všecko měli Řekové, a bídně zahynuli. Zalkli se v neřestech. Jaká osudná a potupná smrt národa tak nadaného.

Totoť jest vítězství vaše, víra v jednoho Boha a v Krista, kterého poslal. Chraňte si víru. Může klesnouti celý národ, ale zachová-li víru, zvítězí opět. Přemůže meč, přemůže vášeň, přemůže revoluci, obrodí se k novému životu. Chraňte si víru, nebo víra osvobodí vás. Víra naučí vás dobře žíti. Ona také uvede vás k věčnému spasení. Amen.

20. Bůh jest jeden a čirý duch.

Obsah: Mnohobožství. — Židé — vyznávali jednoho Boha. — Jest jen jeden Bůh. Důkaz ze sv. Písma, ze sv. Otců a z rozumu. — Bůh jest duch. Výklad. Důkazy. — Pantheismus a anthropomorfismus. — Sv. Justin mučedník za víru v jednoho Boha, čirého ducha.

Tentoť jest pak život věčný, aby poznali tebe samého pravého Boha.
Jan 17, 3.

Pohané měli mnoho bohů. Římané uctívali jich v době císařství přes 30 tisíc. Původní náboženství všech národů obsahovalo pouze víru v jednoho Boha, jak věda zcela jistě dokazuje. Mnohobožství se vyvinulo tím, že vynikajícím lidem byly vzdávány nemírné pocty, které se časem změnily v úctu božskou. V Římě při spalování mrtvol císařů skryly orla. Žárem probuzen, uletěl do výše; i říkali, že odletěl mezi bohy. Jiná příčina mnohobožství záležela v tom, že pohané, jsouce velmi smyslní, měli nemírnou zálibu v smyslné kráse. I uctívali krásné sochy nebo krásné věci, jako slunce nebo hvězdy, za bohy. Hlavní příčinou mnohobožství bylo odvrácení od pravého Boha a oddání se světu hmotnému, jak nám to Písmo sv. na mnohých místech doličuje. Pohanští bohové měli tytéž špatné vlastnosti, jako lidé. To se i židům tak líbilo, že co chvíli upadali

v modloslužbu a teprve po těžkých trestech božích se navrátili zase k Hospodinu. Jeden z císařů římských prohlásil za bohyni sestru svou, s kterou žil v krvesmilství. Jiný dal uctívati božskou poctou svého koně. A národ souhlasil, a nejen prostý lid, nýbrž i senát římský, výkvět římské říše. Tenkrát ovšem dostoupila mravní zpustlost vrchole. Následek byl, že bohové římští upadali v opovržení. V nejnovější době hlásal jakýsi nový božský kult lidí německý nevěrecký filosoj Nietzsche, prohlašuje jisté lidi za nadčlověky, pro něž neplatí ani zlé, ani dobré, kteří jsou si sami jedinými pány a nemusí šetřiti nikoho a ničeho. Je to důkaz, že nebýti křesťanství a katolické církve, mnohobožství bylo by opět možné, s ním pak ovšem také osvětový a mravní úpadek veškerého lidstva. Přesvědčiti pohany, že jest jen jeden Bůh, není tak snadno, jak by se nám zdálo. Pohanští bohové měli těla, maso a krev. Mysliti si Boha bez těla, činilo jim veliké obtíže. Poněvadž křesťané při výslechu udávali, že jejich Bůh nemá těla, že je pouhý duch, že se nejmenuje ani Joviš, ani Mars, ani jinak, domnívali se soudcové, že křesťané jsou atheisté, bezbožci, a odsuzovali je proto k smrti. Nemohli pochopiti bytost bez těla; slova křesťanů měli za vytáčku.

Bylo také kdysi velmi rozšířené učení, že jsou dva bohové, bůh dobra a bůh zla. Na toto rčení připadli lidé proto, že si nedovedli vysvětliti, odkud je zlo. Soudili správně sice, že od Boha nemůže míti svůj původ, ale v dalším výkladu, odkud je, pobloudili. Byli tací, kteří věřili v tři bohy.

My díme, že jest jen jeden Bůh, a že jest čirý duch. A o tom s pomocí boží chceme uvažovati.

* *
*

Bůh jest jen jeden. To je nám tak jasno, jako že dvakrát dvě jsou čtyři. My s úžasem čítáme o poblouzení pohanů, trvajícím tolik tisíc let, nebo Bůh lidstvu se zjevil, všichni národové uctívali původně jen jednoho Boha, a židovské knihy tisíc let před Kri-

stem zjevně hlásaly, jediný jest Hospodin. Mnoho set let před Kristem byly mnohé knihy Starého Zákona známy daleko široko, sto let po Kristu hlásali křesťané po celém známém světě apoštolské slovo: Tentoť jest život věčný, aby poznali tebe samého pravého Boha. Však marně. Pohané drželi se zuby nehty svého bláznovství a utápěli křesťany pro nevěru, jak říkali, v krvi. Je něco strašného a tragického ve zjevu, jak falešné zásady a mravní zkaženost jsou s to zaslepiti člověka, rozumem obdařeného.

Pravda jest ovšem, že rozumem dá se dosti nesnadno dokázati, že jest jen jeden Bůh. Že je Bůh, chápe i dítko okamžitě. Ale že může býti jen jeden, nelze tak snadno ukázati. Nejlépe to poznává člověk v pravdě zbožný. Proto musíme býti Bohu vděčni, že nám tuto pravdu zjevil. Jediný Bůh ví, kam by až bylo lidstvo bez tohoto zjevení dospělo. Nejspíše bylo by zahynulo vášněmi svými, nebo upadlo v zoufalství.

Ve sv. Písmě jest na tisíce míst, hlásajících, že jest jen jediný Bůh. Celý Starý Zákon hlavně tuto pravdu stále a stále hlásal národu israelskému. Tento národ byl také jediným, který věřil jen v jednoho Boha a tuto víru zachoval mimo časové, nebo místní odpadlictví k modloslužbě. Také k tomu byl vyvolen, aby tuto víru zachoval. V ní udržoval jej Hospodin svými proroky. Hned v první knize Mojžíšově, tedy nejstarší knize celého sv. Písma, a snad i nejstarší knize celého světa, vypravuje se, jak Bůh stvořil svět, Bůh jediný. Celé vypravování má za účel, ukázati židům proti pohanům, že všecko je od jediného Boha, slunce a hvězdy, země a moře, vše. Víra v jediného Boha byla také prvním přikázáním v desateru. Všichni proroci, od prvního až do posledního, horovali především pro víru v jednoho Boha. Aj, jak mluvili vrtkavému lidu do duše: Jeden jest Hospodin; jako hrom zněla někdy jejich slova. Tak i Kristus a sv. apoštolové. Bylo by věru zbytečno uváděti dlouhé citáty a úryvky z nich. Vizme spíše, jak se tato pravda dá pochopiti a dokázati rozumem.

Již sv. Otcové snažili se ukázati pohanům pouhým

rozumem, že může býti jen jeden Bůh; nejednoho také obrátili. Tak sv. Athanasius dokazoval jim to z pořádku světa. (C. Gent. 38.) Pravil asi: Pohleďte, že ve světě je jednotný pořádek, že všecko řídí tedy patrně jeden pán. Kdyby byli dva, každý by jinak panoval a vládl, i nemohl by býti takový jednotný řád. Pohleďte jen na zemi, kde je mnoho pánů, jak si odporují a spolu válčí. Pohanští bohové vedli dle domnění lidu skutečně mezi sebou války, potírali se, záviděli si.

Sv. Jan Damascenský dokazoval jim pravdu, že může býti jen jeden Bůh, důmyslně a filosoficky asi takto: Bůh je svrchovaně dokonalý, maje všecky dokonalosti v nekonečné míře. Kdyby byli dva, musili by se v něčem různiti. Jak se různí na př. lidé? Různí se tím, že jeden nemá něco z toho, co má druhý. Kdyby tedy byli dva bohové, musil by jeden něco míti, co nemá druhý, i nemohl by býti žádný svrchovaně dokonalým, nemaje všecko; i nebyl by žádný z nich Bohem. Oba svrchovaně dokonalí nemohli by býti, nebo by se praničím nelišili od sebe. Věci, které se praničím neliší, nemohou býti dvě, poněvadž vpadají v jedno. To je překrásný a důmyslný důkaz, a je naprosto jasný a pravdivý. Jen o něm přemýšlejte a přesvědčíte se. Ani dnes nelze podati důkazu z rozumu, který by byl důmyslnější a snažší.

Během doby byly vymyšleny mnohé jiné hluboké a krásné důkazy, že může býti jen jeden Bůh, ale nejsou tak snadné, jsouce vypočítány více pro odborníky. Uvedu z nich důkaz sv. Tomáše Akv. Zní asi takto: Pohleď vůkol, vidíš mnohé moudré lidi. Každý má jenom část moudrosti, ale nemá moudrost všecku, moudrost samu. Mysli si, že by byli jen dvě moudré bytosti, které by měly všecku moudrost. Byla by to moudrost sama? Nikoliv, nýbrž každý by jí měl polovici. Proto existuje-li někde moudrost všecka, moudrost sama, moudrost svrchovaná, může býti jen jedna, nebo kdyby byly dvě, už jsou to části její a nikoliv všecka, celá, sama. Nuže, Bůh jest nekonečná moudrost, moudrost vše-

cka; my z ní máme malý stvořený paprsek. Proto jest jen jeden Bůh.

Než dosti. Netřeba, abychom se mořili filosofií, nebo nejsme v nebezpečí, že bychom uctívali slunce, nebo jiného tvora. Uvedl jsem to proto, poněvadž vzdělaný křesťan rád také rozumem rozebírá to, co ví, nebo čemu věří. My také víme, že zlo není od Boha, ale od tvorů. Vzniklo neposlušností.

2. Tento jediný Bůh je čirý duch. To je druhá pravda, kterou jsme si umínili rozebrati krátce. Co je to duch? Duch jest bytost, která je nesložitá, nehmotná a tudíž nerozsažná. Duch není po způsobu věcí hmotných ani velký, ani malý, ani těžký, nebo lehký, ani studený, nebo teplý. Duch jest bytost, která má rozum a vůli, ale nemá těla, t. j. nemá nic z toho, co zoveme hmotu. Sv. Jan praví (Jan 4, 24): Bůh jest duch, a ti, kteří se jemu klanějí, v duchu a v pravdě mají se klaněti. Ostatně hned v první knize Mojžíšově při stvoření se praví, že duch boží vznášel se nad vodami. Nesčetná jsou místa Písma sv., která učí, že Bůh je duch, že je neviditelný, místa, v nichž se vyčítá lidu, že tělesně o Bohu smýšlejí a tělesně žijí.

Pohané představovali si své bohy s tělem. Z křesťanů o této pravdě nebloudil skoro nikdo. Snad jediný Tertullian, ale ani on nepředstavoval si Boha s takovým tělem, jaké mají lidé. Není ostatně dokázáno, že by byl bloudil, nebo často mluví ve svých spisech zcela správně. Ve všech knihách, od začátku křesťanství až po naši dobu, učili křesťané správně, že Bůh je čirý duch. Uvádím to proto, poněvadž nám různí pisálkové vyčítají, že si představujeme Boha jako starce, po lidsku. Zdá se, že nechodili ani do obecné školy, nebo se aspoň neučili. My se dobře pamatujeme, že hned na první stránce katechismu stojí: Bůh jest duch, který má rozum a vůli, ale těla nemá. Bůh jest duch, jest existující svrchovaný, nekonečný rozum. Kdo nám vyčítá, že si Boha myslíme jako bytost s tělem, masem a kostmi, dává jen sobě smutné svědectví. Když Boha zobrazujeme, činíme tak ovšem po lidsku, poněvadž duchové věci nelze

zobraziti; ale my dobře víme, že jest to viditelný obraz neviditelné bytosti.

Velice rozšířený jest mezi našimi vzdělanci tak zvaný pantheismus. Jaký je bůh pantheistický? Je to také čirý duch? O, to je divný bůh, k neuvěření divný. Kdo vyznávají pantheismus, věří, že celý vesmír, slunce, hvězdy, naše země, všecko jest jedinou velikou bytostí. Jednotlivá tělesa, jednotliví tvorové, my, ba i stromy, ryby a ptáci, jsou částmi, neboli projevy a tvary této bytosti. Tento bůh ovšem není čirý duch, bytost nesložitá, jednoduchá, nehmotná a nesmrtelná. Tato bytost skládá se z atomů, z hlíny, z kovů, ze dřeva, z vody, z ryb, z hmyzu, z brouků, z ptáků, z hovad dvounohých a čtvernohých, z lidí; tato bytost stále se mění, vzniká a odumírá. Jednou, až vychladne a zmrzne, budou z ní nesmírné ledové kry. Pantheisté, kteří nám vyčítají, že Boha zobrazujeme po lidsku jako starce, mají nejméně k tomu oprávněnosti. I kdyby na krásně některý prostý člověk si jej tak představoval, jednal by přece stokráte důmyslněji, nežli pantheista nebo bezbožec, který vůbec v Boha nevěří.

My věříme a víme, že Bůh jest čirý duch, který tento svět stvořil. Svět je stvořený, i nemůže býti bohem; Bůh je nestvořený. Bůh jest duch, to jest, Bůh jest bytost, která se neskládá z částí, nýbrž je jednoduchá. Každá hmota skládá se z částí, proto Bůh je nehmotný, je duch. Náš rozum se také neskládá z částí, a proto jest něčím duchovním. Kdyby naše myšlenky skládaly se z hmotných částí, bylo by lze je měřiti, vážiti, obarviti. Ale naše myšlenky nejsou ani dlouhé, ani široké, ani zelené, ani modré; jsou nehmotné, jednoduché, nesložité. Bůh je nesmírný, podstatný rozum a vůle.

Než náš rozum není tak nesložitý, jako Bůh. V našem rozumu myšlenky vznikají a zanikají jako bubliny ve vodě. Kde něco vzniká a zaniká, tam není naprostá jednoduchost a čirá nesložitost. Když si myslíme strom, skládá se náš rozum ze dvou věcí, ze své rozumové bytnosti a z pojmu o stromu, kterýžto pojem stromu zase zmizí, když na něj nemyslíme. Je

tu tedy nějaká složitost. Bůh jest čirý duch, on ví všecko, a ví to ustavičně všecko, i nepotřebuje v sobě vzbuzovati ani myšlenky, v něm nic nevzniká a nezaniká. V Bohu nejsou ani části hmotné, ani části duchovní, ani jakékoliv jiné. Poukázal jsem na složitost mezi rozumem a myšlenkou, poněvadž je to složení nejjemnější, jaké si lze mysliti. Ale poněvadž každá složitost je nedokonalostí, nemůže ani tato býti v Bohu.

Písmo sv. tak učí, nazývajíc Boha podstatným žitím, či-li žitím samým. Sv. Otcové mnoho o tom psali. Ale jich důkazům nelze bez odborných studií rozuměti; i pomineme je. Jen příklad uvedu. Když dítko se narodí, má rozum, ale jeho rozum je jako bílý list. Dítko začne mysliti. Má myšlenky, pojem první, druhý, třetí, a už nikdy nepřestane mysliti. Ten list už není prázdný. Jako když na tabulku píšeme, zase to smažeme, a zase píšeme, tak vznikají v rozumu dítka nové myšlenky a dřívější jako by mizely. Ačkoliv tedy duše je jednoduchá, ač je duch, přece je v ní složení, ne sice hmotné, ale duchovní, na př. z rozumu a z různých myšlenek, které tu vznikají a zanikají. Nebo myslete na zrcadlo. Každou chvíli ukazuje něco jiného, to, co se před ně postaví.

Bůh od věčnosti je svrchovaný rozum, život, vše. Všecko ví ustavičně, ničemu novému se neučí, nic nezapomíná. I není v něm ani tohoto jemného a tajuplného spojení, o němž byla řeč. Bůh jest nejvyšší, nejčistší, nejdokonalejší duch.

* * *

Jest jeden Bůh a tento Bůh jest čirý duch, bytost svrchovaná, nejdokonalejší. Tentoť jest pak život věčný, aby poznali tebe samého, t. j. jediného pravého Boha. My jej známe. Hlavně děkujeme za tuto správnou a velikou znalost Pánu Ježíši. Náš Bůh jest Bůh úctyhodný, vznešený a velebný. Nemá nic společného s bohy pohanskými, ani s pantheismem. Budiž naším jediným Bohem. Kdo slouží své pýše, nemírné ctižádosti, hříšným vášním, ten nemá jen jediného

Boha, ale má jich mnoho, kteří své trůny mají v jeho srdci. I apoštol dí, že bůh mnohých pohanů je břicho, chce říci opilství a obžerství. Bůh chce býti uctíván v duchu a v pravdě, jak dí Písmo sv., t. j. ctnostným životem. Nábožnost bez svatosti nemá velké ceny. Čím více se člověk očišťuje od vášní, tím více poznává Boha. Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou. Takový nepotřebuje žádných důkazů, že jest Bůh a jaký je Bůh. Jeho svatost sama ho chrání od nevěry, bludu a modlářství.

Mezi nejslavnější mučedníky první doby křesťanské patří sv. Justin, znamenitý spisovatel a obránce sv. církve proti císařům římským. Žil v druhém století po Kristu.

Narodil se jako pohan. Byl to jinoch čistých mravů, netoužící po jiném, leč po moudrosti. Proto vyhledával nejslavnější učitele, aby se u nich učil vědě a moudrosti. Záhy osvojil si veškerou učenost své doby. Ale nikdo z učitelů plně jej neuspokojoval, nebo buď jejich život se mu nelíbil, nebo nedávali mu dostatečného poučení o Bohu a důležitých otázkách života.

Aby se mohl oddati nerušeně svým myšlenkám, odešel do samoty. Chodě na břehu mořském, bádal a přemýšlel o všem, čemu se naučil. Jednou objevil se před ním stařec velebného zevnějšku, který na něho učinil hluboký dojem. Začal s ním rozhovor. Stařec otázal se jinocha, co soudí o Bohu. Justin odpověděl, Bůh jest původ všech věcí. Odpověď jinochova se kmetu líbila, i jal se mu vykládati, kterak učení pohanské o Bohu je bludné a plno odporu. Na to upozornil jej na Písmo sv., na proroky, na Ježíše Nazaretského a spisy apoštolů. Na to kmet odešel a nikdy již se neukázal. Justin však poslechl jeho rady, a nyní vzešlo mu světlo, po němž toužil. S nesmírnou radostí četl naznačené spisy, poznal jednoho Boha, který jest nejvyšší a nejdokonalejší duch, uvěřil vděčně v Krista a dal se pokřtíti. Zanechal nám spisy, které jsou nejstarší obranou církve a drahocenným pramenem o víře prvních křesťanů. Když za to byl souzen, vyznal mezi jiným, že Bůh křesťanů jest,

Bůh jeden, stvořitel všeho, Bůh, kterého očima nelze viděti, čirý duch. I byl umučen roku 167. Bůh stal se jeho odplatitelem.

Oč lehčí jest pro nás věřiti a věřiti pevně dnes, kdy sv. církev skvěje se v záři dvoutisícileté učenosti, svatosti a pevnosti!

Srdce čisté stvoř v nás, o Bože, a nebudeme míti ani pochyb, ani obtíží, ale víra naše bude nám jasná, bude nás blažiti zde a oblaží nás, až se změní ve vidění v tvář boží, na věky. Amen.

21. Bůh jest absolutní pravda, dobro, krása, život.

Obsah: Beseda mudrce s žákem. Co je pravda? Pravda věčná. Svět je částečka pravdy, Bůh pravda všecka. Podobně o dobru, kráse a životě. Bůh, nekonečná pravda, dobro, krása, život, naším cílem.

Já jsem, kterýž jsem.
(Ex. 3, 14)

V dávné době žil prý slavný myslitel, k němuž kamkoliv přišel, hrnuli se vědychtiví mladíci. Když je vyučil, odešel na jiné místo.

Kdysi však přišel na místo, kde přihlásil se mu jediný žák. Mistr nepohrdl jím, ale pozval na druhý den k besedě, vyzvav jej, aby si připravil otázky, o kterých chce býti poučen.

Druhého dne dostavil se mladík k učiteli, usedl u jeho nohou a pravil: Mistře, vylož mi, co je živat, pravda, dobro a krása. Učitel položil mu pravici na rameno, pravě vážně: Milý synu, více se mne ptáš, nežli odpověděti mohu. Přijď zítra a taž se po jediné věci.

Přišel tedy žák druhého dne opět, řka: Mistře, řekni mi, co je život. Ale nebyli toho dne u konce, i pokračovali den následující. Ale ani toho dne neukončili svou besedu. Uplynul celý rok, než uspokojen byl žák.

*

Mistře, řekni mi, co je pravda, zněla druhá otázka jinochova. Mistr jal se mu vykládati, co je pravda. Avšak neukončili besedy své, i pokračovali v ní den následující. Uplynula dvě léta, nežli uspokojen byl žák.

Mistře, řekni mi, co je dobro, zněla třetí otázka žákova. Průběh byl podobný jako prve, pouze s tím rozdílem, že besedovali tři léta. Mistr již se zestaral, ale sotva že byl žák, který zatím dospěl v muže, uspokojen, již tu byl s otázkou čtvrtou, řka: Mistře, řekni mi, co je krása. I jal se učitel vykládati, co je krása, a besedovali čtyři léta. A besedovali by snad ještě déle, kdyby život myslitele nebyl se zatím nachýlil k večeru.

Několik měsíců před tím řekl mistr svému žáku: Jdi, buď učitelem moudrosti, neboť všecky poklady svého vědění vložil jsem do srdce tvého. Uč lidstvo nejvyšším pravdám a veď je k blaženosti. Však, když potom ulehl a stál na prahu věčnosti, obrátil se ještě jednou k žákovi, jehož si byl jako syna zamiloval, a řekl: Synu můj, zdá se mi, že před temnou branou smrti a před neznámem, jež nás očekává, všecka vědomost naše je jako tma. Buď skromným, a budeš moudrým. A zemřel. Žák jeho pochoval mrtvé tělo. Potom šel učit lid, i stal se učitelem ještě slavnějším, než jeho mistr. Ale vždy zůstal skromným, říkaje, nic nevím, snad za hrobem více se dozvíme.

Co jest pravda, dobro, život, krása? Hle, otázky, o kterých bych rád dnes s vámi pobesedoval. Mistr, o němž byla řeč, měl k tomu deset let, já půl hodiny. A kdybych měl deset let jako on ku své řeči, nebyl bych s to, abych vyčerpal předmět, a bylo by mi odkázati vás a sebe až na ono světlo věčné, které po smrti nás osvítí. Pravím, nevyčerpal bych předmětu, poněvadž chci vykládati, jak Bůh je absolutní pravda, dobro, život, krása. Boha však nevyčerpá ani nekonečný počet stvořených rozumů, neboť on jest ten, který o sobě dí: Já jsem, který jsem, já jsem pravda sama, dobro samo, život sám, krása sama.

Bože nekonečný, aspoň malinký pohled popřej nám do své bytosti.

* * *

1. Bůh jest pravda sama, t. j. je pravda absolutní, podstatná, je všecka pravda, nekonečná pravda. Však vy se tážete, co je pravda? Odpovím malým výkladem.

Duše narozeného dítka je prázdna jako bílý papír; ani nejmenšího poznatku není v ní. Dítko, rostouc, pozoruje věci kolem sebe a v sobě, a duše jeho plní se poznenáhlu obrazy toho, co vidí. Co je to, táže se, ukazujíc na jabloň. Jest to jabloň, odpovídá se mu, a odpověď je pravdivá. Obraz, který má v duši, odpovídá skutečně jabloni, jak stojí na zahradě. Dítko poznalo pravdu a chová ji v duši. Co je to tedy pravda? Jest to souhlas našeho poznání s poznaným předmětem.

Tažme se nyní, zná dítko tímto poznáním všecku pravdu? O, nikoliv, nýbrž jen jednu malinkou kapku pravdy. I kdyby znalo správně vše, co o jabloni učí věda, všecko od posledního kořínku až k nejmenšímu lupínku, jak všecko povstává, z čeho se skládá, byla by to veliká vědomost, ale byla by to jen kapka pravdy, nebo jest ještě nesčíslné množství jiných předmětů, kterých nezná. Ale myslete si učence, že by znal všecko dokonale a správně, všecko, co je v nesmírném všemíru. Měl by zajisté úžasné množství pravdy v duši; než měl by všecku pravdu? Nikoliv, nebo je ještě nekonečné množství věcí, které jsou možny a jichž nezná, jsou světy duchů, jichž dokonale poznati není ani s to. Nikdo nemůže znáti všecku pravdu, tím méně může býti pravdou samou.

Pravda je tedy souhlas našeho poznání s poznanou věcí. Avšak což, kdyby strom, o kterém řekli dítku, že je to jabloň, jabloní nebyl? Tu ovšem nemělo by pravdu, jeho poznání neshodovalo by se s věcí dle skutečnosti. Aby tedy někdo mohl míti pravdu, musí i předmět býti pravdiv. A kdy je předmět pravdiv? Kdy je jabloň jabloní? Vy mi řeknete, když má vše, co má jabloň míti. To je ovšem pravda,

ale já se táži dále, kdy to má, od koho to má, proč to má? Či snad člověk, nebo nerozumná příroda ustanovila, co má jabloň míti a dala zákony, jimiž vzniká a ustanovila jí účel, kterému má sloužiti?

Hle, otázky, na které přírodopis a chemie a jiné vědy nemají odpovědi. Ale tu přichází nám na pomoc křesťanská filosofie a dí: Jabloň je proto pravdiva, t. j. má všecko, co má míti, poněvadž odpovídá obrazu, který Bůh si o ní učinil, a poněvadž ji podle tohoto obrazu sám stvořil, nebo přírodou vytvořiti dal dle zákonů, jež do ní vložil. A tak každá věc — člověk, pták, ryba, slunce, růže — každá je proto pravdivá, že odpovídá obrazu, který Bůh si učinil a všecko má, co Bůh dle něho určil, aby měla. A poněvadž každý člověk je člověkem, každá růže růží, každá jabloň jabloní, proto všecky věci jsou pravdivy — a celý svět je jedna velká, nesmírná pravda, skládající se z tisícerých malých pravd. Avšak i vesmír je pravda konečná, ani vesmír není pravda všecka, nebo miliony vesmírů a světů jsou ještě možny.

A nyní se vás táži: Kde je tedy pravda celá, pravda všecka, kde je zdroj a pramen vší stvořené pravdy, kde je pravda sama? A já slyším už, jak v duši vaší ozývá se odpověď správná, odpověď jásající: pravda všecka a tudíž pravda sama je Bůh. Tak i jest. Boha už k nikomu nepřirovnáváme, nýbrž naopak, všecko k Bohu. Bůh sám sebe poznává, a tím poznává pravdu všecku, poznává svou bytost, a v ní všecky obrazy, dle nichž všecko stvořil a dle nichž by dále tvořiti mohl do nekonečna, nebo bytost boží je nekonečně nápodobitelna. Proto řekl Bůh o sobě: Já jsem, který jsem, t. j. já jsem samo bytí, pravda sama. A tuto pravdu jednou poznáme, a potom bude také v naší mysli nekonečná pravda. To už nebude jen kapka pravdy, jako u dítka, které poznalo jabloň, nebo předmět našeho poznání bude Bůh, všecka, nekonečná pravda, ovšem podle míry naší dokonalosti, svatosti a našich zásluh.

Jestliže toto široce a podrobně vykládal onen mistr svému žáku, nedivte se, že k tomu potřeboval

dvou let, a že na konec jej odkázal za hrob. Jen za hrobem je všecka pravda.

2. Však pokročme již dále. Co je dobro? ptal se žák. My jsme si vzali za úkol, vysvětliti si, že Bůh je dobro samo, všecko dobro, podstatné dobro.

Co je dobro nebo dobré? Sv. Tomáš Akv. (195 a 1; 948 a 2.). dí, že dobré jest to, co je dokonalé, nebo jinými slovy: dobré je to, čemu nic nechybí, t. j. všecko má, co má míti. Jabloň je tedy dobrá, má-li vše, co má míti jako jabloň. Člověk je dobrý, čili dokonalý, má-li vše, co má jako člověk míti. Proto řekl Bůh, když stvořil svět, že všecko jest dobré, neboť každá věc byla taková, jakou ji míti chtěl; strom byl stromem, pták byl ptákem, hvězda hvězdou, voda vodou. V tomto smyslu je pravda a dobro totéž. To je základní dobrota všech věcí.

Dále nazýváme dobré to, co je užitečné, příjemné, vhodné. Dítko pochutnává si na jablíčku, jež pojídá ústy i očima. Je dobré, viď? tážeme se ho; a ono s úsměvem nastrčí dlaň, že chce ještě jedno. Tak mluví řemeslník o dobrém nástroji, rolník o dobrém semeni, lékař o dobrém léku, sládek o dobrém pivu. Ale každý chápe hned, že má-li věc býti jiným užitečná, prospěšná, dobrá, že musí býti nejdříve sama v sobě dobrá a dokonalá, že musí míti základní dobrotu, o které byla prve řeč.

U člověka mluvíme nad to ještě o mravní dobrotě, t. j. o dokonalosti a svatosti.

Obraťme nyní tyto pravdy na Boha. Je Bůh dobrý? Má všecko, co má míti? Je dokonalý? Je Bůh dobrý v druhém smyslu, že je jiným dobrý, užitečný, prospěšný a pro všecky žádoucí? Má třetí dobrotu, dobrotu mravní? A opět slyším, jak duše vaše jásá: „O ano, Bůh je dobrý, on je nekonečně dokonalý, on je i pro nás dobrem nejžádoucnějším, on je svrchovaně svatý.“

A pravdu díte. Bůh je nekonečně dobrý, an je dobro samo. Však zastavuji se dnes jen u první dobroty, dobroty základní.

Bůh jest nejvyšší dobro, neboť všecky své dokonalosti má sám od sebe. My máme svou přirozenost

od jiného, slunce má své světlo od jiného, strom má svou bytost od jiného, pták má svůj život od jiného. Ale Bůh má svou nekonečnou bytost sám od sebe. Tvorové mají všecko dobré, které mají, od Boha, Bůh od nikoho.

Bůh je nejvýše dobrý, neboť jeho dokonalost jest nekonečná, neohraničená, nesmírná. Strom má jen část dobroty, neboť jest ohraničený a jen k něčemu je dobrý. Pták má jen část dobroty, neboť je ohraničený. Člověk má jen část dobroty, neboť není nekonečný. Celý svět je konečný, stvořený, ohraničený, i on má jen část dobroty, jen ohraničené dobro. Jeden jediný je nekonečný, neohraničený, je všecka plnost bytí, má všecko dobré, nekonečný Bůh.

Bůh jest nejvýše dobrý, poněvadž jeho bytost nemůže býti lepší, nežli je. Strom mohl by býti dokonalejší, pták mohl by býti dokonalejší, člověk mohl by býti dokonalejší, i Panna Maria i člověčenství Kristovo mohly by býti dokonalejší, nežli jsou. Jen jeden jediný je tak dokonalý, že nemůže býti dokonalejší, nemůže míti vyšší, lepší bytost a přirozenost, nekonečný Bůh. On má nejen všecku dobrotu světa v eminetním způsobu, on má dobrotu nekonečnou, jež nemůže býti již rozmnožena. (s. Dionysius, de div. nom. c. 13.)

Nuže, křesťané, budete se diviti, že beseda onoho mudrce se žákem trvala tři leta, a že na konec odkázal ho za hrob? Kdo pochopí blaženost boží, když pomní, že Bůh jest nekonečné, svrchované dobro? Kdo je s to říci, jak Bůh sebe miluje, vida v sobě všecko dobro? Ale kdo nám poví a vylíčí, jaká jest blaženost a láska andělů a svatých, kteří toto nekonečné dobro nazývají svým, kteří vědí, že jim zůstane na věky? O, jak pravdivě řekl žalmista Páně, že jeden den u Boha jest lepší, nežli tisíce let na zemi.

Já jsem, který jsem — řekl Bůh, t. j. já jsem dobro samo. Žádná práce není příliš veliká, žádná oběť příliš těžká, kde běží o to, získati si dobro nekonečné.

3. Jděme dále. „Co je krása?“ tázal se žák mistra. Čtyři leta vykládal mu myslitel, co je krása. Pravda

je uspokojením rozumu, dobro je rozkoší srdci. A krása? Filosofové se prou. Jedni praví: „Krásu postřehujeme rozumem," druzí řkou: „Ne, krásu cítíme srdcem." Snad mají pravdu ti, kteří jdou cestou střední, pravíce: „Obojího je třeba k vnímání a požitku z krásna, rozumu i srdce."

Však ještě jsme neřekli, co je krása. A mně jest ukázati, že Bůh je krása sama a všecka krása.

Co je tedy krása? Kdybych se vás ptal, je-li růže krásna, je-li jabloňový květ krásen, je-li Madonna krásna, je-li dětské oko krásno, je-li anděl krásen, vím, že byste mi hned řekli: „O ano, ano, jsou krásny, velmi krásny." Avšak naše otázka zní: Co je krása vůbec? Těžko dáti na ni odpověď, neboť od více jak dvou tisíc let filosofové a umělci se o tom prou, a dosud se nedohodli. Nejvíce zastanců má výměr, který dal řecký mudrc Aristoteles, a jenž zní: „Krása jest splendor veri, jas pravdy, krása není nic jiného, než pravda, která jasem svítí." A poněvadž pravda základní a dobro základní, o nichž jsme mluvili, je totéž, lze též správně říci: Pravda je jas dobra, je dobro, které jasem se zjevuje. Růže, která je pravdiva, t. j. která má vše, co míti má, a která je dobrá, čili dokonalá, t. j. má všecko, co má míti, dokonale, odhaluje před námi s jakousi nádherou, s jakýmsi jasem svou bytost, své barvy, svou vůni, — my zvoláme: „Krásná růže!" To platí o každé jiné věci.

Avšak mnoho-li krásy má růže? Ach, je jedinou perličkou z té krásy, kterou vidíme rozsetu po lučinách, po horách, po jezerech a mořích, po blankytě, rozsetu v hlubokých očích, krásných tvářích, vznešených duších. A jak dlouho trvá? Dnes kvetla, a zítra hnijí její listy po zemi. Krásy sláva, polní tráva. Vy mi namítnete: „Ale anděl je nesmrtelně krásný, ctnost je nesmrtelně krásná." Máte pravdu. Ale je anděl, je ctnost všecka krása, nekonečná krása? Hle, ani ctnost, ani anděl neuspokojili by na věky vaši krasochuť. I ona by vám časem sevšedněla a pozbyla vnady.

„Což není tedy," tážete se, „nikde krásy neohraničené, nekonečné? Není nikde krása sama, podstatná, absolutní krása?" O ano, jest. Je tam, kde je vše-

cka pravda a všecko dobro, je tam, kde je nekonečná pravda a nekonečné dobro. A pravda a dobro takové nezbytně svítí nekonečným jasem, zjevuje se nekonečnou nádherou. Bůh jest tato krása. „Já jsem, který jsem," řekl o sobě. Všecka krása světa, která nás tolik blaží, všecka rozkoš, již skýtá nám umění malířské a hudební, všecko zanícení, které v nás mravní ušlechtilost ctnostných lidí budí, není než odleskem krásy věčné, chudou podobenkou krásy nekonečné, kterou je Bůh. Proto blaho, jež skýtá těm, jimž se zjevuje, nikdy neomrzí a je nekonečné. Proto též jednoho nechápu: Jak lidé, kteří milují krásu, nemilují Boha, krásu absolutní. My chceme Boha milovati, abychom se jednou věčně kochati mohli pravdou a dobrem, které jasem budou nám v nebi zářiti vstříc, jasem nekonečné krásy.

4. Poslední otázka, kterou položil řečený žák svému učiteli, zněla: „Co je život?"

Co je život, je tajemství, kterého duch lidský nikdy nerozluští. Dovedeme jen říci, jak se život jeví. Tu pozorujeme v přírodě stupně od života nejnižšího k vyššímu. Nejnižší život vidíme u nerostů. Nemají vlastně života, ale přece jsou, vznikají a hynou, tvoří krystaly, slučují se z prvků. Vyšší život je u bylin, které přijímají potravu a rostou; nemají však samostatného pohybu a nemají citu. Vyšší život než u rostlin, shledáváme u zvířat, které se živí, rostou, pohybují, cítí; mnohé mají smysly jako člověk: zrak, sluch, paměť, obraznost. Vyšší život nežli zvířata má člověk, neboť má život duchovní, rozum, jenž přemýšlí, a vůli, kterou svobodně se rozhoduje, je schopen víry, naděje, ctnosti a dokonalosti. Ale člověk je svázán s hmotou. Vyšší život, nežli člověk, má anděl, čistý duch, jsa nezávislý na hmotě, prostoru, tíži, stáří, smrti, různých bědách.

Ale všecko tvorstvo od kamene až k nejvyššímu andělu, ano až k člověčenství Kristově, má život stvořený, od jiného přijatý, konečný, ohraničený. Jeden jediný má život sám od sebe, život nestvořený, nekonečný, neohraničený, svrchovaně plný, ten, který řekl o sobě: „Já jsem, který jsem." Který jest život

sám, bytí samo, Bůh. Veškerý život, který vidíme na zemi a na nebi mimo Boha, jest pouze nedokonalé nápodobení onoho věčného a nekonečného života, který má Tvůrce světa, Bůh. On jej stvořil, on jej udržuje, on jest jeho zdrojem. Kde je Bůh, je život plný a věčný, a kdo má Boha, má podíl na životě plném a věčném.

* * *

Deset let besedovali mudrc a jeho žák o tom, co je pravda, dobro, krása a život, ale teprve smrt jim je ukázala v plné velikosti a kráse. I nám zjeví se tak teprve po smrti. Smrt je temná. Více světla, volal umírající básník. Smrt je tmavá, ale tím nádherněji září pak světlo věčného života, Bůh. Bůh jest všecka svrchovaná, nekonečná pravda, dobro a krása, proto i život jeho božsky dokonalý. Já jsem, který jsem, řekl Hospodin. A tento Bůh jest naším cílem. Abychom ho plně dosíci mohli, rozžehne po smrti v duši naší zvláštní světlo, které nás uschopní, abychom konečným svým rozumem mohli poznávati nekonečnou pravdu, konečným srdcem milovati nekonečné dobro, konečným rozumem a srdcem těšiti se z nekonečné jeho krásy. Tak život, kterým Bůh žije od věčnosti do věčnosti, bude jakoby vlitý do duše naší, a bude nekonečný v konečnosti, věčný v časnosti. Tenkráte se na synech božích vyplní rouhavá touha pyšných andělů a pyšná domýšlivost mnohých lidí, řkoucích, chci býti jako Bůh. Tenkráte budeme míti podílu na Bohu, ale ne pýchou, nýbrž jeho milostí a nekonečnou dobrotivostí. Já jsem tvá odměna veliká velmi, dí Hospodin, odměna za lásku a úctu boží na zemi, odměna za snahu po ctnosti a dokonalosti, odměna za pokorné plnění zákona božího. Tu se vyplní: Kdo se ponížuje, bude povýšen. Bože náš, nekonečný, i my chceme se ponížiti pod zákon tvůj, abychom věčně s tebou kralovali, majíce podíl na božském žití tvém. Amen.

22. O nejsvětější Trojici.

Obsah: Sv. Augustin a pacholík. — Starý Zákon toto tajemství naznačoval. Nový Zákon jasně mu učí. Odpůrci tohoto článku. Mučedníci za něj. V čem záleží toto tajemství. — Ruizovo přání.

> Učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna, i Ducha svatého. (Mat. 28, 19.)

Učení o nejsv. Trojici je největší tajemství naší sv. víry. Jeden Bůh ve třech rozdílných osobách, toť věc, již rozluštiti rozum lidský marně se snaží. Známo jest, co vypravuje se o sv. Augustinu. Procházel se na břehu mořském, hloubaje o tomto tajemství. Tu uzřel krásného pacholíka, který škeblí nabíral vodu z moře a vléval ji do malého důlku, který si v písku vyhrabal. Sv. Augustin chvíli se díval na pachole, na to se ho otázal: „Co vlastně zamýšlíš?“ Pacholík odvětil: „Chci přelíti moře do tohoto důlku.“ Sv. Augustin podíval se bezděky na nepřehledné moře a usmáv se, pravil: „To se ti nikdy nepodaří. Pohleď, jak moře je veliké a široké a hluboké, a jak tvůj důlek je nepatrný.“ „A přece přeleji spíše,“ odpovědělo pachole, „moře do tohoto důlku, nežli ty vyzkoumáš tajemství o nejsv. Trojici. Mnohem větší je Bůh u porovnání s rozumem lidským, nežli moře u porovnání s tímto důlkem.“

Však nemysleme že tímto případem zakázal Bůh hloubati o nesmírném tomto tajemství. Nikoliv. Spíše nás poučil, abychom se zdánlivým odporem, který tajemství obsahuje, nedali másti. Jeť skutečně také zcela přirozeno, že omezený lidský rozum není s to, aby pochopil nekonečného Boha. Tu nezbývá tudíž, leč pokorně věřiti zjevené pravdě. Jednou i toto tajemství pochopíme.

Bůh jeden ve třech osobách jest článek víry, vlastní jedině víře křesťanské. Ani Starý Zákon této pravdy neznal. Bůh ji Israelitům nezjevil, aby, obklíčeni pohany, neučinili si snad ze tří osob tři bohy; naznačeno jim sice bylo několika způsoby, ale Israelité si ho neuvědomili. Kristus teprve nám je zjevil, dada nám tak malý pohled do nekonečné bytosti boží. Musil je zjeviti, poněvadž sám je druhou božskou osobou, člověkem učiněnou. Abychom vtělení boží mohli věřiti, musil říci, že jsou tři božské osoby v jednom Bohu, z nichž druhá nás vykoupila a třetí posvěcuje. Vtělení boží předpokládá vědomost o tomto tajemství, a proto nám je zjevil. Sv. Otcové prvních dob křesťanských mnoho, mnoho o něm psali. Zvláště vyniká mezi nimi veliký svatý Athanáš. Sv. Hilar napsal 12, sv. Augustin 15 knih o nejsv. Trojici, aby ji vysvětlili.

My s pokorou chceme aspoň něco říci o velikém tajemství. A Otec a Syn a Duch sv. nechť nám pomáhají, abychom mu aspoň trochu porozuměli a v pokoře se klaněli.

* * *

Pravil jsem, že tajemství o nejsv. Trojici Bůh nezjevil ani v Starém Zákoně. Tím není řečeno, že by o něm nebylo tam ani zmínky a sledu. Starý Zákon je přípravou na Nový Zákon. Vidíme, že v Starém Zákoně všecka tajemství Nového Zákona byla buď předpověděna, nebo předobrazena, nebo aspoň poněkud nastíněna. Pro nebezpečí mnohobožství, v dobách pohanských veliké, nebylo tajemství nejsv. Trojice zřejmě vysloveno; ale naznačeno bylo přece.

Nyní, kdy je známe, chápeme mnohé výroky Starého Zákona, kterým snad ani proroci, kteří je pronesli, dokonale nerozuměli. Slyšte některé. Čtenáři sv. Písma četli již před třemi tisíci lety často první knihu Mojžíšovu, ve které hned na začátku vypravuje se o stvoření člověka. Hned v první hlavě zní to: „Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému. (Gen. 1, 26.) Zdaliž je napadlo, že tu Bůh mluví o sobě ve množném čísle, řka „učiňme"? Když lidé stavěli věž babylonskou, a Bůh chtěl pro jejich pýchu zmásti jazyk lidu, mluvil podobně. Řekl (Gen. 11, 7.): „Pojďtež tedy, sstupme a zmaťme tam jazyky jejich." Mluvil tedy opět v množném čísle, jakoby nebyl sám. A o Adamovi, vyháněje jej z ráje, řekl (Gen. 3, 22.): „Hle, lidem jako jeden z nás učiněn jest, věda dobré a zlé." A tak hned v první knize Mojžíšově nalézáme sledy nejen o jedné osobě, ale o několika osobách. Sv. Otcové (Petav. De Trin. 2, 7.) praví: „Tu nemluvila jedna osoba sama k sobě v množném čísle, také tu nemluvil Bůh k andělům, ale tu mluvila jedna božská osoba k ostatním. Je tu tedy naznačeno tajemství o nejsv. Trojici, o jednom Bohu ve třech osobách.

Vizme ještě některá jiná místa Starého Zákona, která toto tajemství nastiňují. Sv. Otcové pozastavují se nad tím, že při formuli žehnání svatý, svatý, svatý třikrát se opakuje. (Is. 6, 3.; Num. 6, 24.) Dále je významno, že budoucí Messiáš nazván jest pravým Bohem. Tak dí Isaiáš (Is. 35,4.): „Bůh sám přijde a spasí nás." To by samo o sobě ještě nic neznamenalo, neboť tak lze říci, i kdyby Bůh byl jen v jedné osobě. Avšak o tomto Messiáši, který jest Bohem, mluví Starý Zákon jako o někom jiném, rozdílném od Hospodina. Praví o něm ústy žalmisty Páně (Žal. 2, 7.): „Syn můj jsi ty, já dnes splodil jsem tě." Sv. evangelisté se těchto slov dovolávali, a zdá se, že Židé oné doby jim rozuměli. (Luk. 1, 35; Jan 1, 32.). Také o Duchu sv., kterého vyleje Hospodin na všecko tělo, činí se v Starém Zákoně zmínka několikráte, ač jen nejasně. (Žal. 103, 30; Joel. 2, 28.) Dále máme krásná místa o věčné Moudrosti, kterouž jest druhá

božská osoba. Mnozí sv. Otcové také soudí, že při různých zjeveních božích v podobě ohnivého keře, v podobě ohnivého sloupu, v podobě oblaku, v podobě andělů nezjevoval se Bůh Otec, ale Bůh Syn, druhá božská osoba, buď sám, nebo svou mocí. (Katholik 1882.)

Mohl bych uvésti ještě mnohá jiná místa, však netřeba. Z uvedených je dosti patrno, že v St. Zákoně byly sledy tajemství o nejsv. Trojici. Israelité neměli o něm ponětí žádného, nebo jen temného.

Zcela jasně zjeveno jest v Zákoně Novém. Tak vysloveno jest ve slovích, kterými Pán Ježíš poslal apoštoly do celého světa, aby učili všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Tato slova učí, že Otec, Syn a Duch sv. jsou tři zvláštní, od sebe oddělené osoby, nebo jsou to patrně vlastní jména. Kdyby král poslal k poddanému národu posla, řka: „Jdi a vyřiď jménem mým, jménem mého syna a jménem mé choti králové lidu pozdrav, každý by chápal, že tento pozdrav pochází od tří zvláštních osob a nikoliv jen od osoby jedné. Tři osoby, v jichž jméně Kristus apoštoly rozeslal do světa, jsou osoby božské, neboť křtíti znamená očistiti od hříchu, ospravedlniti, milost boží uděliti; a to nemůže ani člověk, ani anděl, nýbrž toliko Bůh. Tyto tři osoby však jsou jeden toliko Bůh, mají jednu a jedinou společnou přirozenost božskou, což se naznačuje tím, že slovo „jménem“ Otce i Syna i Ducha sv. se vyslovuje jen jednou. Že jest toliko jeden Bůh, rozumí se ostatně samo sebou, a jest na jiných místech nesčetněkráte zjeveno.

Ve slovích Kristových, jimiž přikázal křtíti všecky národy, je tedy tajemství o nejsv. Trojici jasně a zřejmě vysloveno. A také my je vyslovujeme vždy, kdykoliv se znamenáme křížem, nebo začínáme modlitbu. Podobně činí křesťané celého světa. Denně milliony znamenají čelo, ústa a prsa křížem, řkouce: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ O, kdybychom je mohli viděti, ty pravice zdvižené, vyznávající víru v Boha trojjediného! Jaký úchvatný byl by to pohled! A každé toto vyznání jest krásný hold Bohu, který

mu náš rozum vzdává, podrobuje se věčné pravdě, ač jí plně nechápe. Tento hold Bohu jistě se líbí, neboť je provázen pokorou, kterou Bůh miluje.

Však vraťme se k předmětu. Písmo sv. Nového Zákona učí nás tajemství nejsv. Trojice na mnohých jiných místech. Nesčetně je míst, kde se dí, že jest toliko jeden Bůh. Sv. Pavel dí na př.: „Jeden Bůh a Otec všech.“ (Ef. 4, 6.) Zároveň učí, že jsou tři osoby. Tak pravil Spasitel k apoštolům (Jan 14, 16 s.): „A já prositi budu Otce, a jiného utěšitele dá vam ... Ducha pravdy ... Duch sv., kterého pošle Otec ve jménu mém, naučí vás všem věcem.“ Jaké pravdy obsahují tato slova? Zřejmě je v nich vysloveno, že on, Kristus, jest jiný než Otec a jiný, než Duch sv. Neboť dí, že on prositi bude Otce, tedy osobu rozdílnou od sebe, a že Otec jim pošle Ducha sv., tedy opět osobu jinou, třetí. Máme tedy zřejmě tři od sebe rozdílné osoby. Neboť nikdo neprosí sám sebe. Lékař, který chce jíti k nemocnému, neřekne sám k sobě: „Ty, lékaři, prosím tě, jdi k nemocnému.“ Podobných míst je mnoho. Při křtu Páně v Jordáně mluvil Bůh Otec o Kristu jako o svém milém synu, tedy osobě rozdílné; a Duch sv. vznášel se nad ním v podobě holubice. O Letnicích sestoupil Duch sv. na apoštoly, osoba od Otce a Syna slíbená a rozdílná. Jest tedy opět patrno, že tu zjevena pravda: Jeden jest Bůh a jsou tři různé, od sebe oddělené osoby božské.

Ale jest každá z těchto božských osob pravý Bůh? Ovšem, sv. Písmo na nesčetných místech dává každé zvlášť božské vlastnosti. Že Bohu Otci připisuje božské vlastnosti, rozumí se samo sebou, neboť vše, co v Písmu se obecně o Bohu praví, praví se přede vším o Bohu Otci. Že Bohu Synu se připisují také, dokazují všechna četná místa, kterými se ukazuje, že Pán Ježíš je pravý Bůh. Sv. Jan dí: Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo. (Jan 1, 1.) Nazývá Slovo, které pak tělem učiněno jest, Bohem. Celé evangelium sv. Jana dokazuje hlavně božství Pána Ježíše. Že božské vlastnosti přičítá sv. Písmo také Duchu sv., je též jasno.

Když Petr potrestal Ananiáše za podvod a lež, vyčítal mu, že nelhal lidem, ale Bohu, totiž Duchu sv. Praviľ: Ananiáši, proč pokoušel ďábel srdce tvého, abys lhal Duchu sv.? . . . Neselhal jsi lidem, ale Bohu. (Lk. 3, 43). A sv. Pavel napomíná Korintské, aby pamatovali, že jsou chrámem Ducha sv. a oslavovali Boha, jejž nosí v tělech svých jako ve chrámech. (1. Kor. 3, 16; 6, 19.) Však nebylo by konce. Z těchto a sterých jiných míst jde: jest jeden Bůh, jsou tři od sebe rozdílné božské osoby, a každá božská osoba jest pravý Bůh. Což jest to jiného, nežli ono tajemství, kteréhož lidský duch nemůže chápati, tajemství, že tři od sebe realně rozdílné osoby božské jsou jeden jediný Bůh, nebo jinými slovy, že jedna a svou přirozeností jediná bytost jest ve třech osobách.

Nedivte se, křesťané, že proti této pravdě povstalo v prvních dobách křesťanských mnoho bludařů. Povstaliť odpůrci proti pravdám zcela zřejmým! Ký div tedy, že brojili proti pravdě tak těžké. Tu byli v prvních dobách tak zvaní Sabelliani, kteří učili, že jest jen jedna božská osoba, ale má tři části, asi tak, jako člověk má tělo a duši. Tu o něco později tak zvaní Ariani, sekta četná a ukrutná, která mnoho křesťanské krve prolila. Proti ní svolán byl r. 325 sněm Nicejský, na kterém víra v nejsvětější Trojici byla slavně prohlášena. Ariani popírali božskou přirozenost druhé božské osoby, pravíce, že jest tvorem Boha Otce; Ducha sv. nazývali tvorem a sluhou Otce a Syna. A po nich povstali ještě mnozí jiní kacíři, ale velikého významu již nenabyli, poněvadž sněm Nicejský, který víru v tajemství nejsvětější Trojice slavně objasnil a prohlásil, byl sněmem obecným, od celé církve uznaným. I nedali se věřící již tak snadno zmásti. Hle, křesťané, tato naše víra byla jedním z prvních článků, který od církve byl zvlášť prohlášen jako víra od Boha skrze Krista nám zjevený. Rčení, které tak často v kostele říkáme, zvané doxologia a které zní: „Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu sv.“ jest od samých sv. apoštolů (Basil, De Sp. Sanct. 29 a 71.) Říká se v církvi skoro už dva ti-

síce let. Křesťané, jaká to podivuhodná jednota! Kdo by mohl spočítati ty lidi, kteří se tak modlili! Nebylo a není chrámu, kde by tisíckráte již nebylo vysloveno. I dnes zní všady, na nebi i na zemi.

Za tuto víru často umírali sv. mučedníci. Roku 166 p. Kr. zemřel jako mučedník slavný biskup Polykarp. Před smrtí se modlil: Velebím tě Bože skrze Ježíše Krista, milého Syna, skrze něhož s ním a Duchem sv. sláva nyní a na věky. (Funk 1, 299). R. 178 zemřel jako mučedník sv. Epipodius. Vyznal před smrtí víru v nejsvětější Trojici, pravě, že se sluší, aby tomu odevzdal duši, který ho stvořil a vykoupil. S tímtéž vyznáním na rtech umučen byl sv. Vincentius Levita r. 304. A tak ta naše víra v nejsvětější Trojici je nejen v St. Zákoně nastíněná, v Novém na nesčetných místech Kristem a apoštoly vyslovena, hned na prvním sněmu slavně prohlášena, ale jest také podepsána krvavou pečetí, totiž stvrzena smrtí sterých mučedníků. A takový podpis už něco váží. Ačkoliv tedy tato víra jest pro náš rozum nesnadná pochopiti, jest lehko v ní věřiti, nebo nám ji dotvrzují svědkové, nad které nelze si mysliti větší a ctihodnější.

Nyní bych vám mohl ještě vyjmenovati všecky sv. Otce, kteří jí ve svých spisech učí. Okolo r. 170 žil sv. Athenagoras. Učí jí a vykládá ji. Kolem r. 180 žil sv. Irenaeus, spisovatel veleslavný. Učí jí a vykládá ji na mnohých místech dle oněch míst sv. Písma, které jsem vám uvedl. O několik let později psal slavný Tertulian své knihy, které dodnes velmi jsou čítány. Vykládá ji obšírně. Však nechci vás unavovati úryvky z jich spisů. Dím jen: Sv. Otcové tak hluboce promyslili a vypsali toto tajemství o nejsvětější Trojici, že ani dnes nic lepšího nedovedeme o něm říci. Všecka poučení, která dnes čteme v knihách o tomto tajemství, jsou založena na spisech sv. Otců, kteří žili v prvních pěti stoletích po Kristu.

Ještě se otažme, v čem vlastně záleží ono tajemství, kterého nelze pochopiti. Záleží v tom, že jeden Bůh jest trojí v osobách. My poznáváme bytost boží jen ze stvořených věcí. Tak jeho velikost a nesmír-

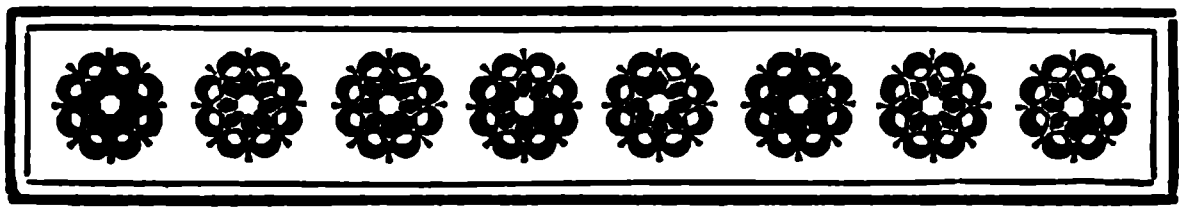
nost poznáváme z velikosti světa. Jeho všemohoucnost z toho, že z ničeho tento nesmírný svět stvořil. Jeho dobrotu z toho, že to vše pro nás učinil. Jeho svatost z toho, že odměňuje dobré a trestá zlé. Svět je obrazem, zrcadlem božím, a proto ze světa poznáváme Tvůrce. Ale na světě není nic, co by nám ukazovalo, že Bůh jest jeden ve třech osobách. Naopak vidíme, že na světě každá bytost má jen jedinou osobu. Každý člověk tvoří jedinou, samostatnou, od jiných oddělenou osobnost. Každý má svou vlastní lidskou přirozenost, totiž tělo a duši, a každá přirozenost lidská tvoří zvláštní samostatnou osobnost. Ani si nedovedeme mysliti, že by jedna lidská přirozenost, jedno tělo, s duší spojené, mohlo tvořiti dvě osoby. Kdo je úředníkem, vojínem a poslancem, může sice říci: Já jako úředník, já jako vojín, já jako poslanec; to „já" naznačuje osobu, tak že se zdá, že tu máme trojí osobu a přece jen jednu bytost; než ve skutečnosti toto domnělé trojí „já" jest toliko různé pojmenování téže osoby; nedává tudíž ani toto přirovnání obraz velikého tajemství. Vůbec ani jasně nevíme, co jest „lidská osobnost", co ji v člověku tvoří. Nemáme na světě žádný příklad, žádný obraz, který by nám znázorňoval tři osobnosti v jedné bytosti. Když tedy sv. víra nás učí, že jest jeden Bůh, jediná božská přirozenost, ale že tato jedna přirozenost božská existuje ve třech osobách čili osobnostech, stojí lidský a omezený rozum náš před tajemstvím, které nedovede si představiti, nenalézaje ve světě vůkol žádného výkladu, obrazu, vzoru k němu. Diviti se tomu konečné nelze, nebo mezi světem a Bohem je nekonečný rozdíl.

* * *

Tolik pro dnes o nejsvětější Trojici. Slavný učenec Ruiz mnoho bádal a psal o tomto tajemství. Dokonale ho nepochopil ovšem ani on. Ale říkával: Na jedno se nesmírně těším. Těším se na okamžik, kdy vyjdu z tohoto světa, a kdy světlo boží mne osvítí a já uvidím toto tajemství. O, jakou slastí

*

mne asi naplní! Nuže, nyní vidí ji zajisté již dávno. I my, dá Bůh, je jednou uvidíme. Prozatím jest nám jen věřiti. Je to velký, základní a slavný článek víry. My konečně nemáme obtíží, poněvadž s pokorou se Bohu podrobujeme. Hůře jest křesťanům v krajích Mohamedánských. Pro tento článek Mohamedáné potírají křesťanství a pronásledují katolíky, pravíce, že prý věří ve tři bohy. I hádají se zuřivě s křesťany. In ezbývá jim, než aby tento článek víry dokonale znali, dovedli jej vykládati a tak útoky Mohamedánů odrážeti. Často se pak stává, že milost boží pomáhá, a že útočící Mohamedán sám uvěří a stane se křesťanem. Takových obtíží my nemáme. Nám nanejvýše jest poslechnouti si kázání, které jest těžké, pro svůj obsah ovšem nezbytně těžké. Snad také volní myslitelé někdy nás potupí, ale to nás nemate; známe jich zúmyslné odpírání pravdě. Tím radostněji chceme tedy věřiti a jako řečený Ruiz se těšiti na chvíli, kdy Bůh odhalí nejen toto tajemství, ale kdy veškerá říše pravd božích se nám zjeví, aby nás na věky oblažovala. Amen.

23. O nejsvětější Trojici.

Obsah: Hádání sv. Cyrilla s Mohamedány o nejsv. Trojici. V čem záleží tajemství. Poměr tří osob. Výklad tří božských osob, otcovství, synovství, vycházení. — Rozkol mezi Východem a Západem.

> Učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna, i Ducha svatého. (Mat. 28, 19.)

V životě sv. Cyrilla vypravuje se následující pověst: Roku 851. vybídl panovník mohamedánských Saracenů křesťany k hádání o víru, zvlášť o nejsv. Trojici. Psalť císařoviči Michalu Cařihradskému: Můžete-liž zjevně vyložiti ono tajemství, pošlete nám muže, jenž dovede nás o tom přesvědčiti a překonati. — I zavolal císař, nechtěje nechati tak hrdé řeči bez odpovědi, mladého Konstantina, našeho slavného věrozvěstce Cyrilla, a pravil k němu: „Slyšíš-li, filosofe, co proti víře naší mluví hnusní Agarjané? Ty jakožto sluha a učedník sv. Trojice jdi a opři se jim. Bůh ti dá milost ve slovech, abys zvítězil, jako přemohl David Goliáše.“ Konstantin vydal se na cestu. Přišed do mohamedánského města, viděl, že pohané pomalovali dveře tamních křesťanů obrazy ďáblů. Tak jej přivítali. „Rozumíš tomu?“ ptali se ho uštěpačně a zlomyslně. „Rozumím,“ odpověděl Konstantin pýchou nadutým pohanům. Kde je znamení ďá-

bla vně na dveřích, jako u křesťanů, tam uvnitř nejsou ďáblové; kde toho znamení není, jako u vás mohamedánů, tam bydlí ďábel patrně ještě uvnitř.“ Vtipnou touto odpovědí, která ovšem městem se roznesla, uzavřel posměvačům ústa. Potom začalo hádání mezi učenými Agarjany a Konstantinem. Mohamedané dychtili po výkladu o nejsv. Trojici, domnívajíce se, že tu Konstantina porazí; ale nepodařilo se jim. Vyznal ovšem, že jest to těžké tajemství, na něž lidská moudrost nestačí. „Kdo by se chlubil, že všemu rozumí,“ pravil, „podobal by se člověku, který, nabrav trochu vody z moře, se honosil, že takové vody nikde není. A přece jsou jí veliká moře. Naše moudrost jest u porovnání s moudrostí božskou jako míska vody, načerpané z nesmírného oceanu. Naše moudrost jest kapka z moudrosti božské.“ Agarjané křesťany se nestali. Ani se křesťany vůbec nechtěli státi; jim běželo jen o hádky, pokoření a potupení křesťanů, asi tak, jako když naši volní myslitelé pořádají schůze a sjezdy, aby luštili prý náboženské problémy. Agarjané chtěli Konstantina proto, že je porazil, otrávití, ale Bůh ho ochránil.

K víře je také třeba dobré vůle.

Dobré vůle je tím více třeba, kde běží o tajemství tak veliké a nepochopitelné, jakým je tajemství nejsv. Trojice. O tomto tajemství chceme uvažovati. Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha sv., kteréžto tři božské osoby jsou jeden Bůh, chceme o něm rozjímati a vyložiti si poměr těchto tří osob k sobě. Není to snadné, ale Bůh dá světlo těm, kteří ne jako Agarjané, ale upřímně a s pokorou ho hledají! Dobré vůle a zbystřené pozornosti očekávám od vás dneska.

* * *

Jest jeden Bůh a tudíž i jedna božská přirozenost, t. j. jeden duch, jedna všemohoucnost, jedna svatost, jedna moudrost boží; ale tato božská přirozenost se svými vlastnostmi jest ve třech osobách, t. j. tři od sebe rozdílné osoby božské mají ji jako společnou, jedinou bytnost. Tajemství božské Trojice záleží hla-

vně v tom, že nevíme, co jest osoba. Kdybychom věděli, co v člověku tvoří osobu neboli osobnost, chápali bychom asi, proč v Bohu mohou býti při jediné bytosti neboli přirozenosti tři samostatné osoby, kdežto v člověku jest vždy jen jedna osoba. Abychom si tajemství aspoň poněkud znázornili, uvedu porovnání. Dejme tomu, že by jeden člověk byl zároveň státním úředníkem, vojínem a starostou. Listiny úřední podpisoval by jako osoba úřední, vojenské jako osoba vojenská, městské jako osoba starosty. Ale porovnání kulhá. Onen člověk ve skutečnosti je přece jen jedinou, nedílnou osobností se třemi úřady, kdežto v Bohu jsou skutečné tři osoby.

Tři božské osoby nazýváme jmény Otec, Syn a Duch sv. Všecky jsou od věčnosti, nebo jejich bytost je táž jedna nekonečná božská přirozenost, bez začátku a bez konce, ale mezi sebou mají zvláštní poměr. První božská osoba jest sama od sebe, druhá je od ní zplozena od věčnosti jako Syn, ovšem nikoliv po lidsku, třetí od Otce a Syna jako z jednoho pramene vychází. To je též to jediné, čím se od sebe liší, totiž původem, a co tvoří tři osoby boží.

Nyní chceme o jednotlivých osobách zevrubněji pojednati.

První božská osoba je tedy Bůh Otec. Jmenuje se tak, poněvadž není ani zrozený, ani nevychází od jiného, nýbrž jest sám od sebe a původce všeho, co jest. Sv. Athanáš, jehož slova přijala církev do mše sv. a do brevíře, dí: Otec není od nikoho ani učiněn, ani stvořen, ani zplozen. Jest věčným Otcem, nebo z něho zplozen jest věčný Syn a z něho a ze Syna vychází Duch sv. Jméno Otce mu přísluší dle lidského způsobu mluvení.

Druhá božská osoba je od Otce zplozena neboli narozena. Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe, (Žal .2, 7), dí žalmista Páně, a sv. Pavel obrací slova ta na druhou božskou osobu. (Žid. 1, 5.) Sv. Athanáš, jehož slova církev přijala za svá, dí: Syn jest jedině od Otce, nikoliv učiněný nebo stvořený, nýbrž zplozený. Opět a opět jest ve sv. Písmě řeč o Synu božím.

Toto zrození druhé božské osoby jest od věčnosti. Jako Otec jest věčný, tak věčně zrozen jest z něho Syn.

Nesmíme si tedy mysliti, že nejdříve byl Bůh Otec a potom Bůh Syn. V Bohu není posloupnosti časové jako na zemi. V tom okamžiku, kdy byl Bůh Otec, dal původ i Bohu Synu. Ale Bůh Otec byl vždy, vždy tedy byl i Bůh Syn. Slovo Syn znamená tedy pouze původ, nikoliv čas.

Nyní si vysvětleme, proč říkáme, že Syn boží je od Otce zplozen nebo zrozen.

O kom říkáme, že je zrozen? O tom, který od jiného přijal život. Jen o živé bytosti říkáme, že se narodila. Nikdo nepraví, že strom se z jádra narodil, nebo že tráva se narodila ze země, nebo že teplo se narodilo z ohně. Však také u živých bytostí mluvíme jen tam o narození, kde mezi roditeli a zrozenci je druhová podobnost. Mladá ryba je dle svého druhu podobna staré rybě, mladá vlaštovka staré, mladý vlk starému vlku, z lidí rodí se zase jen lidé. Jen tu, kde je uvedená tato podobnost, mluvíme o zrození. Kdyby z trávy nebo z květu vznikl motýl, což ovšem není možno, ale kdyby se tak stalo, nikdo by neřekl, že motýl se z květu narodil, nebo mezi motýlem a květem není druhové podobnosti. Nuže, obraťme to na tajemství nejsv. Trojice. Druhá božská osoba je bytost živá, čirý svrchovaný duch, dále má život svůj od Otce, první božské osoby, dále je Otci svému podobna, nebo je Bůh jako on, ano jest s Otcem jeden a týž Bůh. Proto právem lze říci, že Syn Boží, věčné Slovo, druhá božská osoba — jest zplozený, že vyšel od Boha Otce zplozením. Ústy korunovaného pěvce dí Bůh Otec o věčném Synu: Z lůna před dennicí zplodil jsem tě. (Žal. 109, 3).

Nyní rozumíme, proč Syn boží nazývá se zplozen nebo narozen. Avšak dlužno odpověděti na otázku, jak jest Bůh Syn od Boha Otce zplozen. Že nikoliv po lidsku, rozumí se samo sebou, vždyť Bůh nemá těla. Nuže, jak tedy?

V Písmě sv. nazývá se Syn boží věčné Slovo. Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh

byl Slovo, dí sv. Jan. Na zemi jest slovo ústy vyslovená myšlenka. Bůh nemá úst, u Boha slovo a myšlenka je tedy totéž. Jindy se nazývá Bůh Syn věčná Moudrost. A o ní se praví, že vyšla z úst Nejvyššího. (Sir. 24, 5.) Jindy opět se zove obrazem Boha neviditelného, (Kol. 1, 15), odleskem slávy boží a obrazem podstaty boží. (Žid. 1, 3.) Co znamenají tyto názvy? Bůh jest čirý duch, který má jen rozum a vůli. Syn nazývá se Slovo, což jest totéž jako myšlenka, nazývá se obraz, odlesk boží, moudrost boží. Myslím, že už tušíte, kterak druhá božská osoba z první se rodí. Tušíte, že se rodí asi tak, jak v nás se rodí slovo čili myšlenka, obraz v duši, moudrost. Či neříkáme, když máme dobrý nápad, že se v nás „zrodila“ šťastná myšlenka? Říkáme tak věru. Ty naše myšlenky jsou jako našimi dítkami, které se v nás zrodily. Víme tedy nyní, že narození druhé božské osoby může a musí se díti z rozumu Boha Otce, a sice poznáním. Jděme o krok dále a vizme, jak se to děje.

Abychom si při těžkém svém předmětě trochu poodechli, uvedu rozmarný příklad. Jistá královna byla velmi ješitná na svou krásu. Ve svém pokoji měla místo stěn zrcadla, aby se v nich stále mohla vzhlížeti. I podlaha a strop a stůl a všecky předměty vůbec byly lesklé jako zrcadlo, aby všude viděla odlesk své osoby. V noci dala rozžehnouti spoustu světel, aby i za tmy mohla si libovati ve své kráse. Ješitná královna měla o sobě jistě jasný obraz, znala snad všecky řasy svých očí. I když někdy zamhouřila oči, viděla v mysli svůj obraz, který se jí hluboce vtiskl v mysl. Obraz v zrcadle byl ovšem jen nahodilý, jen světelný odlesk, ale byl to pravý obraz její. Obraz, který měla v duši o sobě, byl už dokonalejší, byl to obraz rozumu a obraznosti, ale také nahodilý, nic než obraz, který jako myšlenka a představa v ní se zrodil. Viděla obraz ten tak živě, že mohla k němu zrovna mluviti. Ale pominul, jakmile naň nemyslila; byl nahodilý.

Obraťte to na Boha. Bůh jest čirý duch, nesmírný, nekonečný rozum. Bůh sám sebe vidí, poznává, má

o sobě obraz, má jej od věčnosti, nebo vždycky se poznával a nikdy nebylo doby, kdy se nepoznával. Tento obraz se v něm od věčnosti zrodil. A tento obraz v Bohu, který o sobě má, je tak dokonalý, jako Bůh sám, ne jako v nás, kde je jen nahodilou, prchavou představou, nýbrž je nekonečný, nebo Bůh je nekonečný rozum a jeho obraz o sobě musí býti také nekonečný, podstatný, věčný.

Hle, křesťané, už to máme. Máme jednu božskou přirozenost. Tato se poznává, má o sobě obraz, a už zde jsou dva, jeden, který poznává a druhý, jeho obraz. A tento obraz je ve všem na vlas stejný tomu, čí je obrazem, je živoucí, věčný, podstatný, božský, jako on. Tak máme Otce a Syna, jednoho, který život dal, a druhého, který jej přijal. Druhá božská osoba jest „Syn boží," poněvadž poznáním z Boha a v Bohu se zrodila. Proto se zove Slovo, obraz, odlesk, moudrost boží. Hleďte, jak hluboce vyjadřuje Písmo sv. bytost Syna Božího, když o něm dí, že je odlesk bytosti boží, že je moudrost boží. Veškerým svým nekonečným božským rozumem Bůh se poznává, a proto v tomto poznání, v této myšlence boží jest všecka božská moudrost zosobněna.

Nyní zbývá nám promluviti o třetí osobě božské. Zmínil jsem se v úvodu o sv. Konstantinu neboli Cyrillu. Učitelem sv. Cyrilla byl muž jménem Fotius, který se stal příčinou, že církev východní, řecká, ruská a některé jiné, se od katolické církve odtrhly. Byla to pýcha a ctižádost, která zarputilého bludaře vedla na cestu rozkolu, ale jako záminku vzal učení církve o třetí božské osobě, o Duchu sv. A tento nešťastný rozkol trvá již, mimo časové sjednocení, které tu a tam se stalo, ale dlouho netrvalo, tisíc let. Fotius začal učiti, že Duch sv. vychází jen od Otce, kdežto církev stará učila a katolická církev učí věrně dále, že Duch sv. vychází zároveň od Otce a Syna. Hle, tak věc na pohled nepatrná, roztrhla jednotu a milliony křesťanů uvrhla do bludu. Fotius zemřel r. 891.

Katolická církev tedy učí, že Duch sv. vychází od Otce a Syna. Tak dí Písmo sv. zřejmě, ale taková

je bludařská zaslepenost, že poněvadž nechce viděti, nevidí. Přesvědčme se.

Sv. Pavel nazývá sv. Ducha Duchem božím, t. j. Duchem Otce. (Řím. 8, 8.) Proč jej tak nazývá? Protože z něho vychází. Říkáme, to jest vůně růže, poněvadž z růže vychází. Ale týž sv. Pavel nazývá Ducha sv. také Duchem Syna. (Gal. 4, 6.) Patrně tedy vychází ze Syna zrovna tak, jako z Otce. Tu máte jeden jasný důkaz, že Duch sv. vychází z obou. Tak tomu rozuměli také sv. Otcové. Jiný důkaz. Při poslední večeři slíbil Kristus, že jim pošle Ducha sv. A tu pravil: On, t. j. Duch sv. z mého vezme, nebo všecko, co má Otec, mé jest; protož jsem řekl, že z mého vezme. (Jan 16, 14 n.) Praví tedy Kristus zřejmě, že Duch sv. bere život nejen od Otce, ale také od něho, od Syna, t. j. že vychází z obou. Jsou ještě jiná místa, ale to stačiž. Sv. církev vždycky tak učila, však rozkolníci nechtějí to uznati. Bůh milý sám ví, spojí-li se přece zase jednou s námi, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř. Musíme se za to modliti, nebo tento rozkol je velikým hříchem a zlem, a jen Bůh může osvítiti zaslepené oči a pohnouti zatvrzelým srdcem. Na sněmu florentinském se s námi jednou zase spojili, ale nešťastná politika a vášně dílo opět zkazily.

Než, vraťme se k předmětu. Duch sv. tedy vychází z obou, Otce a Syna, jako z jednoho pramene. Opětně se tažme, jak se to děje. Viděli jsme, jak Syn se rodí; vizme, jak Duch sv. vychází. Syn vychází od Otce tím, že Bůh Otec sám sebe poznával. Syn jest tedy obraz Otce, jeho poznání, jeho Moudrost. Jak děje se toto druhé vycházení? Bůh jest čirý duch, rozum a vůle. První vycházení dělo se poznáním. I lze předem již uhádnouti, že druhé vycházení děje se vůlí. A tak tomu jest. Duch sv. nazývá se často láska; láska jest činnost vůle. Prve vzali jsme si příklad, jak někdo vidí svůj obraz. Řečená marnivá královna byla do svého obrazu, dokud byl hezký, všecka zamilovaná, usmívala se naň a on ovšem usmíval se na ní. Snad si myslila, že i ten obraz má ji rád a ji se obdivuje. Každý sebe miluje. Vidí-li svůj obraz,

a je-li tento obraz velmi dokonalý a krásný, miluje jej a v něm sebe ještě více. Kdyby obraz mohl, miloval by toho, jehož je obrazem, nebo jest mu podoben. Tak miluje otec syna a syn otce, nebo otec vidí v synu svou podobu, své já, a syn zase v otci svého původce. O vůni říkáme, že vychází z růže. Když my někoho milujeme, tu se zdá, jakoby něco z nás, vůně našeho srdce, vycházela a táhla k milovanému předmětu.

Obraťme to na Boha. Bůh se vidí, a tento jeho obraz je neskonale dokonalý, božský. Bůh tedy nezbytně miluje jej s veškerou božskou svou láskou. A tento obraz jest také božský, nekonečný, jest to Syn boží, který nezbytně ovšem zase miluje toho, z kterého se zrodil. Mezi nimi jest tudíž božská, podstatná, nekonečná láska, která z obou vychází. U nás vzájemná láska jest jen cit, nebo hnutí vůle; u Boha Otce a Syna jest božskou osobou jako oni sv. Duch. Láska u nás, je-li čistá a dobrá, jest něco posvátného, něco, co pudí k vznešeným skutkům obětavosti, jež člověka šlechtí a zdokonalují. Tím více jest tomu u Boha. Proto třetí osoba jmenuje se zvlášť Duch svatý. Tato láska božská jest to, která nás posvěcuje, všecko dobré nám dává a všecko svaté v nás působí. Sv. Pavel dí (Řím. 5, 5.): Láska boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha sv., který dán jest nám.

Třetí božská osoba jest tedy podstatná Láska, kterou Otec a Syn milují sebe a vše mimo sebe, sebe nezbytně, vše ostatní svobodně. Z toho jest patrno, že Fotius a rozkolníci nemohou míti pravdu, díce, že Duch sv. vychází jen od Otce. Syn má jednu a tutéž přirozenost jako Otec, nebo jest toliko jediná přirozenost boží. Přijav ji od Otce, přijal s ní také to, aby z něho jako z Otce Duch sv. vycházel, jak dokládá sv. Augustin. (De Trin. 15, 17.)

To jest v krátkosti učení sv. církve o třech božských osobách. Jest jeden Bůh, jedna božská přirozenost. Bůh jest rozum a vůle. Rozumem se poznává a tak rodí se jeho podstatný obraz, který má vše, co má Otec; proto jej nazýváme Synem. Mezi nimi je

podstatná láska, vycházející z vůle, a ta se nenazývá Syn, nebo nerodí se jako obraz, ale nazývá se Duch sv., Láska.

Naději se, že sledujíce pozorně můj výklad, vnikli jste hluboce do velikého tajemství o nejsv. Trojici. Po smrti poznáte je dokonale. Poznáte nejhlubší a nejvyšší pravdu, která se člověku odhalí. Budete státi na úchvatné výši poznání, nejdokonalejší, jaké člověk s mimořádnou pomocí boží je vůbec schopen. Všecka lidská učenost bude proti tomuto poznání jako blábolení děcka. To bude vítězství a odměna pokorného ducha, který skláněl se na zemi před tajemstvím božím.

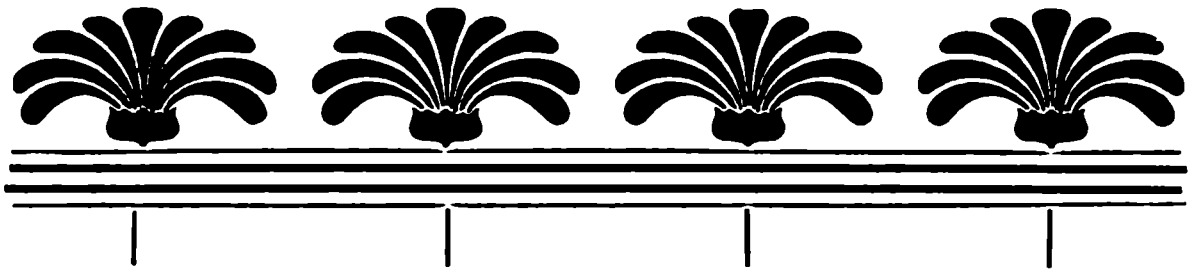
* * *

Při mši sv. často se říká Credo, vyznání víry. V obyčejném životě modlíme se apoštolské vyznání víry, říkajíce „Věřím v Boha"; při mši sv. modlíme se je s přídavky, které sněm Nicejský a jiné sněmy přidaly. V apoštolském vyznání říkáme pouze: „Věřím v Ducha sv."; při mši sv., ve vyznání rozšířeném, zvaném Nicejsko-Cařihradském, říká se: „Věřím v Ducha sv., který z Otce a Syna vychází," latinsky: „Qui ex patre Filioque procedit." Tohoto slova Filioque „a Syna" chytili se Řekové. Bylo do vyznání přidáno v pátém století, poněvadž se tak věřilo. Fotius, hledaje důvod, aby se od Říma odtrhl a učinil se papežem východní církve, začal v devátém století proti tomuto slůvku Filioque brojiti, pravě, že bylo do vyznání dáno neprávem, a obviňoval za to západní církev z bludu. Toto slůvko Filioque „a ze Syna" stalo se pak heslem k odboji asi tak, jako u nás Husité vzali si kalich za svůj znak. Boj skončil odtržením se Východu od Západu.

Největší počet rozkolníků tvoří dnes Slované. A přec apoštoly Slovanů jsou sv. Cyrill a Methoděj, kteří přišli k nám sice z Cařihradu, tedy z Řecka, ale věrně přiznávali se k Římu. Rusové musí to svým věřícím zamlčovati, nebo všelijak vymlouvati, aby nemusili říci: „Našimi apoštoly jsou Cyrill a Methoděj, ale my nevěříme všecko a úplně tak jako oni;

oni Řím uznávali, my ne, oni se Filioque nevzpírali, my se mu vzpíráme.“ Jak politování hodný osud.

Modleme se tudíž k velikým věrozvěstům, aby přímluvou svou u nejsv. Trojice všecky Slovany spojili v jedné církvi, v jedné čisté, neporušené víře. Tím uctíváme i nejsv. Trojici, neboť pracujeme, aby tajemství toto bylo plně uznáno a velebeno, a aby nás všecky, celou rodinu slovanskou, žehnal Bůh Otec a Syn a Duch sv. v jedné bytosti své. Amen.

24. O nejsvětější Trojici.

Obsah: Tajemství přesná, vyložena příklady z přírody. — Vztahy mezi božskými osobami: otectví, synovství, vycházení. Poznámky: Božské osoby jsou stejné, připisování stvoření, vykoupení a posvěcení jednotlivým osobám, různé způsoby, jimiž Bůh s námi spojen. – Povzbuzení k lásce Boží.

Učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. (Mat. 28, 19.)

Tajemství o nejsv. Trojici zovou bohoslovci tajemstvím přesným čili naprostým, t. j.: tajemství toto je víra, kterou, i když zjevena jest, plně pochopiti nelze. Jsou totiž pravdy, které lidé dlouho neznali a ku kterým sami nikdy by nedospěli; ale když jednou byly jim zjeveny, rozumí jim zcela dokonale. Tak pohané v Africe neznají strojů a nikdy sami snad by jich nevynalezli; ale když Evropané jim je ukáží a vysvětlí, rozumí jim a dovedou s nimi zacházeti. To nazývají bohoslovci tajemstvím v širším smyslu. Avšak jsou pravdy, které i když zjeveny jsou, zůstávají tajny. Elektřinu známe, dovedeme jí užívati, ale co jest, jak jest možno, aby elektrický proud letěl drátem míle za vteřinu, na tyto a podobné otázky nevíme odpovědi a snad nikdy jich nepochopíme. Podobně dosud nevíme, co je přitažlivost země, co tíže, co světlo a stero jiných věcí. Tak jsou také nábožen-

ské pravdy, jichž plně nechápeme, i když zjeveny jsou. Zovou se tajemstvím v užším, přesném smyslu.

Takovýmto velikým tajemstvím je zjevená pravda o nejsv. Trojici, že jest jeden Bůh v třech oddělených osobách. Avšak článek tento není proti rozumu lidskému, nýbrž jen nad rozum lidský; v nebi pochopíme jej zcela dobře. Proti rozumu by byl, kdyby někdo učil, že jeden rovná se třem. My nedíme, že jedna přirozenost božská jsou tři přirozenosti božské, aniž díme, tři božské osoby jsou jedna osoba. To by ovšem byl odpor a nemožnost. My díme, že jedna přirozenost jest ve třech osobách; přirozenost a osoby jsou věci od sebe rozdílné. Tatáž voda může míti tvar vody, ledu a sněhu, ovšem nikoliv zároveň, nýbrž posloupně. V tom je právě u Boha tajemství, jak tatáž jedna přirozenost může míti zároveň trojí, abych tak řekl, tvar, jak může býti ve třech osobách zároveň. Však toto tajemství jest nepochopitelno toliko pro nás, poněvadž rozum náš na to nestačí. Tak druhdy říkali lidé, že je nemožno, aby loď na vodě sama se pohybovala, a to hnána ohněm čili parou, nebo aby lidé na míle cesty spolu skrze drát mluvili.

Nuže, chceme tedy hlouběji do tohoto tajemství se ponořiti. Bude to státi námahu, ale jsou to vznešené věci božské, jimiž vznešení a svatí duchové mnoho a rádi se zabývali.

* * *

Jest tedy jeden Bůh ve třech osobách. Vizme jaký jest vnitřní vztah těchto osob. Mluvíme často o poměru nebo vztahu, v kterém osoby nebo věci se nalézají. Tak muž a žena, otec a syn mají k sobě vztah a poměr zcela zvláštní, jaký k jiným lidem nemají. Učitel je ku svým žákům v jiném vztahu a poměru, nežli lékař nebo kupec. Naše hlava je k nám ve zcela jiném vztahu, nežli hlava našeho souseda, náš majetek je k nám v jiném vztahu, nežli majetek cizí.

Také v Bohu jsou takové vztahy. Bůh je stvořitel a pán světa, cílem lidí, je tedy k nim v jakémsi zvláštním vztahu. Však to je stav pouze nahodilý a zevní, neboť Bůh nemusil svět stvořiti, i nebylo by tohoto poměru. Než, jsou ještě jiné vztahy v Bohu, vztahy věčné, nezměnitelné, realní čili věcné, od světa nezávislé. Které jsou tyto vztahy? Sv. Písmo mluví o Bohu Otci, Synu a sv. Duchu. Jsou tedy v Bohu vztahy jako mezi Otcem a Synem, t. j. otcovství a synovství, a dále obou těchto k Duchu sv., t. j. vztah vycházení. Tyto vztahy jsou něco skutečného, věcného a vniterného. Jsou tři: otcovství, synovství a vycházení. Tyto vztahy vykládají nám poněkud tajemství, jak jeden Bůh může býti ve třech osobách, a ukazují, že toto tajemství není proti rozumu.

To si chceme nyní poněkud objasniti. Co jest to osoba nebo osobnost? Každá samostatná rozumná bytost tvoří osobu nebo osobnost. Dím, bytost rozumná, neboť o zvířatech nepravíme, že jsou osoby. Také o duši, aspoň dokud je spojena s tělem a není samostatna, nepravíme, že jest osoba. To díme jen o jednotlivém člověku, o andělích a ovšem také o Bohu, neboť tyto bytosti jsou rozumné a samostatné. V obecném životě naznačujeme osobu, když řekneme: já. Každý člověk, každý anděl, duše, od těla oddělená, může říci: já; naznačuje tím, že jest osobou. Zvířata, ptáci, ryby, nemohou říci: já lev, já orel, já štika, leda v bájce, ve které vystupují jako rozumem obdaření.

Bohu, jako bytosti nejdokonalejší, přísluší název osoby ve smyslu nejdokonalejším a nejvlastnějším. Já Hospodin, říká o sobě často v Písmě. Než, u Boha jest něco zcela zvláštního. Kdežto u lidí každá přirozenost lidská tvoří zvláštní osobu lidskou, takže kdekoliv jest člověk, jest jedna samostatná přirozenost lidská a také jen jedna osobnost lidská, jest u Boha jinak. U Boha jedna, jediná nerozdílná přirozenost božská se všemi svými božskými vlastnostmi náleží třem rozdílným osobám. Přirozenost božskou mají tedy zároveň tři. Netvoří přirozenost božská

sama o sobě osobu božskou, nýbrž ti, kteří ji mají, totiž Otec, Syn a Duch sv. Co tvoří tedy osoby? Řečené tři vztahy otcovství, synovství a vycházení. Přirozenost božská není osobou, nýbrž osobami jsou Otec, který ji má, Syn, který ji má, a Duch sv., který ji má. V přirozenosti božské, jedné a jediné, jsou tři vztahy, a tyto vztahy nazýváme božskými osobami.

To jsou ovšem věci neobvyklé a těžké. Obyčejně se spokojují prostonárodní spisovatelé, že uvádějí podobenství. Praví na př.: Hleď na oheň. Jest to jedna věc a přece jsou v ní tři věci, máš tu plamen, oheň a teplo zároveň. Ale všecka tato přirovnání kulhají, neboť světlo a teplo jsou jen vlastnostmi nebo následky ohně. Necháme tedy všechna přirovnání a raději učiníme svému rozumu násilí, abychom věc pochopili tak, jak jest, pokud to jest možno. To lze asi následovně:

Mysleme si lidskou přirozenost, t. j. duši a tělo. To ještě není osoba, neboť nemyslíme si ještě člověka Petra nebo Pavla, nýbrž jen tak všeobecně lidskou přirozenost, něco, co má tělo a duši. Ale jakmile začneme takto mysliti, zjeví se nám před očima člověk, bytost samostatná, mající tělo a duši. Hle, už vidíme osobu, nebo vidíme určitého člověka. A kolik bytostí s lidskou přirozeností si myslíme, tolik vidíme lidí, lidských osob. Něco podobného se děje, když vidíme z daleka blížiti se lidi. Zprvu se nám jen zdá, že je to něco lidského, až vždy víc a více poznáváme jednotlivé osoby.

Obraťme to na Boha. Nejdříve si řekneme Bůh a při tom myslíme na božskou přirozenost, na něco, co je nesmírné, věčné, nekonečné, nejvýš svaté, všemohoucí, co je čiře duchovní. Myslíme tedy jen tak všeobecně na přirozenost božskou. Ještě se nám nezjevuje žádná osoba, nýbrž jen božská přirozenost, to, co vyslovujeme, když říkáme prostě „Bůh“.

Ale nyní ji pozorujeme blíže, jako pozorujeme ze zdálí blížící se lidi. Vidíme to, co nám sv. Písmo zjevuje. Vidíme, že v této přirozenosti je vztah otce, otcovství, a tato božská přirozenost se nám

jeví jako otec, jako samostatná osoba. A my pozorujeme ji dále. Vidíme, že celá tato přirozenost božská má ještě jiný vztah v sobě, vztah synovství, vztah Syna. Opět se nám zjevuje jako samostatná osoba. A po třetí ukazuje se se vztahem vycházení jako osoba Ducha sv. Jako Otec jeví se jako sama od sebe, jako Syn jeví se jako obraz Otce, jako Duch sv. jeví se jako jich vzájemná láska. A to, co se nám jen jeví, to jest v Bohu skutečně a realně. Tak máme jednu přirozenost božskou, která má ony tři skutečné vztahy v sobě, která existuje jako Otec, Syn a Duch sv., která jest sama od sebe jako Otec, poznaná čili splozená jako Syn, a milovaná jako Duch svatý.

Ještě mnoho dalo by se říci, ale dosti těchto těžkých věcí. Toliko některé poznámky. Mezi božskými osobami není rozdílu v tom smyslu, jakoby jedna byla více nežli druhá. Vždyť mají všecky tutéž přirozenost, a osoby nejsou leč vztahy. Otcovství, synovství, vycházení jsou ovšem dokonalosti, ale jednotlivým osobám nic nepřidávají; jsou to jen vztahy, vyjadřující jakýsi poměr. Potkáte venku muže, nevíte, kdo je a co je. Někdo vám řekne, že je to otec, nebo řekne, že je to syn. Změnilo se tím něco na onom člověku? Nic. Nic tím nenabyl, ani neztratil. Nestal se ani těžší, ani větší, ani menší, ačkoliv otcovství nebo synovství vyjadřuje nějakou dokonalost a důstojnost; vyjadřuje totiž jen vztah k jiným. A tak Bůh Otec není víc, než Bůh Syn nebo Duch svatý. Otcovství, synovství a vycházení jsou jen vztahy, jež mezi třemi osobami jsou. Bůh Otec má tedy všecko jako Syn a Duch sv., a tito jako on. Tyto vztahy mají jen ten význam, že jedné božské přirozenosti dávají trojí osobnost.

Učili jsme se dále, že Otci přičítá se stvoření, Synu vykoupení, Duchu sv. posvěcení. Tím se nepraví, že svět stvořila jen první osoba a druhé nikoliv. Nikoliv, to by byl hrubý omyl. Jest toliko jeden Bůh a jedna božská přirozenost, která je činna na venek, a proto všecko, co činí jedna osoba, nezbytně činí všecky. Jen ony vztahy otcovství, sy-

novství a vycházení má každá osoba pro sebe zvlášť, vše ostatní je společné a jediné. Proč tedy přidělujeme některé věci zvlášť Otci, jiné Synu, jiné Duchu sv.? Proč připisujeme na př. Duchu sv. posvěcení? Zcela vhodně! Duch sv. jest láska, kterou Otec a Syn se miluje. Naše posvěcení, ozdobení milostí boží, zanícení svatou láskou boží, jest dílo lásky. Co je tedy přirozenějšího, nežli že si je představujeme jako dílo té osoby boží zvlášť, která se nám jeví jako podstatná láska. Tím, že každé osobě připisujeme něco zvláštního, snadně a prostě představujeme si veliké tajemství nejsv. Trojice, totiž tři božské osoby.

Často říkáme dále, že Bůh poslal Syna svého na svět. Sv. Písmo samo tak mluví, říkajíc, že Bůh tak miloval svět, že dal nebo poslal Syna svého, aby nás vykoupil. Chceme-li tuto věc si mysliti přesně vědecky, nesmíme si ji představiti tak, jakoby Bůh Otec řekl k druhé božské osobě: „Jdi na zemi a spas lidi!“ a jakoby Bůh Syn opustil nebe a sestoupil odkudsi s hůry dolů. To by byla představa dětská. Bůh Otec a Syn jsou jedna bytost, jeden Bůh. Bůh naplňuje svou bytostí celý vesmír, nebe i zemi, jest všady i nemůže nikam sestoupiti, neboť sestupujeme jen tam, kde nejsme. Mluvíme-li o Bohu přece takto, mluvíme po lidsku, poněvadž jinak nedovedeme. Co znamená tedy vlastně, díme-li, že Bůh Otec poslal Syna svého na svět? To neznamená nic jiného, leč že jako Syn boží přijal svůj život od Otce tím, že Bůh od věčnosti sám sebe poznává, že tak přijal od něho také vůli, která v Bohu byla, aby vykoupil vtělením svým všecky lidi. A co znamená, že sestoupil na svět? To znamená, že Bůh přijal zvláštní, jediný svého druhu vztah k lidem, spojiv se s přirozeností lidskou. Vůli vykoupiti lid přijal Syn od věčnosti; vtělení stalo se pak v čase. Přičítá se druhé božské osobě zvlášť, poněvadž Bůh jakožto boží Syn, jako ten, který tuto vůli přijal od Otce, vykoupení naše v čase vykonal.

Proto Kristus jako Bůh mohl býti poslán jen od Otce, poněvadž od něho jeho vůli přijal, jako člověk mohl býti poslán od celé božské Trojice. V Písmě

sv. dí se však vždy toliko, že jest poslán od Otce. Bůh se v něm na zemi zjevil, poněvadž se zjevil spojen s přirozeností lidskou. Duch sv. zjevil se zase, že se ukázal nad ním v podobě holubice, a neviditelně se zjevuje v každém z nás skrze dary milosti boží (Gal. 4, 6.) Sv. Pavel dí, že Bůh poslal Ducha Syna svého v srdce naše. Milost boží je sice něco stvořeného, ale přivádí Boha zvláštním způsobem do naší duše; proto často dí Písmo sv., že jsme chrámy božími, v nichž Duch sv. přebývá, (1. Kor. 3, 16), nebo že láska boží skrze Ducha sv. jest vylita do srdcí našich. (Řím 5, 5.)

Tím jsem to nejhlavnější o nejsv. Trojici přednesl. Nám dělo se asi podobně, jako muži, který poprvé poslouchá přednášku o neznámem předmětě. Dokud poslouchá, zdá se mu, že všemu rozumí, vše chápe, ba, že to vidí. Ale když potom má si sám složiti účet z toho, co slyšel, paměť ho opustila. Nedivte se, poznati Boha dokonale, není v silách lidských. Vždyť i sv. Písmo dí, že Bůh bydlí ve světle nepřístupném. A náš proslavený básník praví, že Bůh vlastně začíná tam, kde rozum lidský přestává. Jaký byl by to Bůh, kterého omezený rozum byl by s to vyčerpati svou silou? Byl by to Bůh rovněž omezený. Ale Bůh je nesmírný a nekonečný. Ani v nebi nejsou svatí s to, pochopiti jej, tak jak on sám sebe poznává a chápe, ačkoliv mají zvláštní světlo k tomu. Aspoň tolik vezměte si z našeho rozjímání, že tajemství nejsv. Trojice není proti rozumu, nýbrž nad rozum lidský.

A potom chceme ještě něco si připomenouti. Bůh božsky se miluje a jest v této lásce věčně blažen. Tou láskou jest Duch sv., třetí osoba. Jest, abych tak řekl, živým božským dítkem lásky mezi Bohem Otcem a Synem. Bůh Otec dal nám Syna jako Vykupitele. On zůstává mezi námi v nejsvětější Svátosti. A mimo to jest Bůh mezi námi a v nás skrze Ducha sv. Sv. Tomáš vykládá (1. 9. 3, a 3.) pěkně, různé způsoby, kterými nekonečný Bůh může býti v nepatrném člověku. Jeden z těchto způsobů, praví, jest, že jest jako poznaný v poznávajícím rozumu našem a jako

milovaný v milujícím srdci. Čím více tedy Boha poznáváme, tím více je v nás. Mnohý učenec zná tak všecky kovy nebo byliny nebo motýle, že by je nakresliti mohl; zrovna je vidí očima své obraznosti. O, jak smutné by bylo, kdyby neznal Boha, leč jen tak povrchně. Neskonalá bytost boží hodna jest aspoň takové práce, jako studium kovů nebo motýlů. Proto jsem vám přednesl i těžké pravdy o nejsv. Trojici. Stojí námahu ducha, ale poznali-li jste tím Boha jen o něco málo více, dost, ano mnoho jsme dosáhli, nebo Bůh se vám stal bližší. I Bůh zpytuje ledví a srdce naše; poznávejme i my jeho.

Druhý způsob, kterým Bůh může býti v člověku, záleží v lásce. A ten jest nejvzácnější. Koho milujeme, toho jako rukama své duše objímáme, v srdci chováme, hýčkame. Bůh je v nás skrze milost boží a mimo to ještě zvlášť osobně neviditelnou svou láskou. Poznání může býti jen z jedné strany, ale láska má býti vzájemná. Sv. Ignác dí, že láska záleží v tom, že si milující své dary sdílejí. Bůh nám dává sebe, dávejme i my Bohu sebe. Poznání Boha jest prostředkem k lásce. Co je platno, dovedeš-li nádherně o Bohu mluviti, dí sv. Tomáš Kempenský, nemáš-li lásky. Jsi zvonec znějící a měď zvučící, dí sv. Pavel (1. Kor. 13, 2.)

* * *

Prohlížím-li obrazy našich velikých světců, vidím mezi nimi sv. Augustina, Bonaventuru, Tomáše Aq. a jiné, kteří byli veleduchové, jakých se narodí za století sotva jeden. Ale já vidím mezi nimi také žebráky, dělníky, prosté dívky. Alexius, Ivan, Labre, Zíta, Notburga a jiné, kteří sotva školy navštěvovali. Učenosti neměli, ale jedno měli, nesmírnou lásku k Bohu, a proto Bůh byl v nich, byl v nich více, nežli v tisících jiných vzdělanců. Četli jste zajisté legendu o sv. Zítě. Zamodlila se v kostele právě na den, kdy u prefekta, u něhož sloužila, byla hostina. Je skoro poledne, když se ze své nábožnosti probudí. Je zoufalá. Spěchá z kostela domů. Než, hle, zatím hodní andělíčkové uvařili oběd, nad nímž potom hosté

byli u vytržení. Jeden z andělských kuchaříků si prý dokonce i prst připálil. Naivní legenda! A přec, myslíme-li na velikou lásku prostých duší, skoro bychom věřili, že se to stalo. Rozumářská kritika nad ní krčí rameny, ale věřící duše si myslí: O, milý Pán Bůh nemůže neradovati se nad oddanou láskou takové prosté, věřící duše. Milovati Boha jest neskonale více, nežli učeně o jeho tajemstvích hloubati. Učeně vykládati tajemství nejsv. Trojice nemůžeme všichni, ale všichni můžeme Boha milovati. A to chceme, křesťané. Chceme milovati Boha Otce za to, že nás stvořil, Boha Syna za to, že nás vykoupil, Boha Ducha sv., že nás posvěcuje a v nás bydlí. Chceme volati: Nejsv. Trojice, jeden Bože, rozmnož naši lásku! Potom poznáme tě jednou bez námahy, dokonale, v blaženosti. Amen.

25. Filioque.

Obsah: Filioque příčinou rozkolu na Východě. — 1. Duch svatý je pravý Bůh; důkazy z církve, sv. Písma, sv. Otců. 2. Duch svatý vychází také ze Syna. Důkazy z Písma a sv. Otců. — Pád Cařihradu trest za rozkol.

Qui ex Patre filioque procedit.
Který vychází z Otce a Syna.

Mnoho století uplynulo od té doby, co Řekové odtrhli se od církve římské. Národové, kteří z Cařihradu přijali věrozvěstce a s ním v trvalém církevním svazku zůstali, byli rovněž strženi v rozkol. Mezi těmito národy nejčelnějším jsou Rusové. Tak už skoro tisíc let je tělo církve Kristovy rozděleno, a není prozatím naděje, že by se spojilo, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř.

A příčina tohoto politování hodného rozdělení? Nepatrné na pohled slůvko „Filioque," které slýcháváte v Credu při zpívané mši sv. s chóru. Jak se to stalo? Na západě, zvláště ve Španělích, šířily se různé bludy, týkající se též Ducha sv. Papež poručil biskupům, aby je na sněmu odsoudili. Stalo se tak r. 447. v Toledu. Biskupové prohlásili mezi jiným proti bludařům veřejně, co v církvi se vždy věřilo, totiž že Duch sv. vychází od Otce a Syna. Aby tuto obecnou víru proti bludařům i zevně jako víru cír-

kve označili, přidali do nicejsko-cařihradského vyznání víry, t. j. do apoštolského našeho Věřím v Boha, které na sněmu Nicejském a potom opět na sněmu Cařihradském bylo rozšířeno různými vsůvkami jako výklady, pravím, přidali do něho ještě slovo filioque, t. j. Duch sv. vychází z Otce filioque a ze Syna. Od té doby modlili se katolíci ve Španělsku a v Gallii, t. j. nynější Francii, Credo s doplňkem filioque procedit. Papež nic proti tomu nenamítl, nebo přídavek odpovídal víře sv. církve a řečení katolíci modlili se jej soukromě. R. 807. otázali se po přání císaře Karla Vel. biskupové v Cáchách shromážděni sv. Otce v Římě, smí-li přídavek onen zpívati také veřejně. Papež odpověděl, že nikoliv; chtěl totiž, aby vyznání víry, které obecným sněmem nicejským a cařihradským bylo sestaveno, nebylo bez naléhavé potřeby ani o slovo změněno. Dal je na dvou stříbrných štítech latinsky a řecky vyrýti a v chrámě sv. Petra pověsiti, a to bez onoho slova filioque. To se bralo sv. Otci ve zlé. Církev věří, říkalo se, že Duch sv. vychází z Otce i Syna, proč bychom to tedy veřejně v Credu nezpívali? Předejdeme tak mnohým bludům. A filioque se na západě udržovalo v Credu dále. Konečně dal k tomu r. 883. papež svolení a od r. 1014 zpívalo se filioque po nejprve i v Římě.

Tu Řekové se proti tomu vzepřeli. První vystoupil už v 9. století proti filioque cařihradský patriarcha Photius, ale jednota jakž takž sklížena. R. 1054 Michael Cerularius, patriarcha cařihradský, vystoupil proti filoque znovu a celý Východ od Říma odtrhl. Od té doby trvá rozkol církve východní až do dnes, a marné zůstaly všecky pokusy, jej odčiniti. Učení o sv. Duchu, posvětiteli duší, věčné Lásce, jak se často zove, stalo se politování hodnou příčinou rozdvojení a nenávisti.

Hlavní příčinou rozdvojení byla pýcha a ctižádost, která lomcovala Východem proti Západu. Slovo filioque bylo jen záminkou. Řím byl tehdáž pouhým provincialním městem, nebo císařové sídlili už od několika staletí v Cařihradě. Pyšný patriarcha chtěl vedle císaře býti první osobou v církvi. A Řekové,

hrdí na svou minulost a vzdělanost, ochotně šli s ním. Slovo filioque jim sloužilo za záminku. Také císařové Východu žárlili na říši fanckou na Západě, která mocně se rozvíjela, a podporovali rozkol.

Že Východ pobloudil, přesvědčíme se snadno, uvedeme-li učení o sv. Duchu, jak vždy v církvi bylo. Chci je krátce vyložiti. Chci vyložiti, že Duch sv. je třetí božská osoba a že vychází od Otce i Syna. Nechť Duch sv. nás osvítí a zapálí láskou boží srdce naše.

* * *

1. Duchu sv. připisujeme veliká díla, i jest žádoucno, abychom o něm rozjímali, jej uctívali, k němu horlivě se modlili. On to byl, jenž mluvil skrze proroky, on posvětil Matku boží a učinil z ní nedostižný ideál krásy, svatosti a dokonalosti, on působil při vtělení Pána Ježíše, Spasitele světa, on zjeviv se nad ním při křtu v podobě holubice, ukázal, že i veřejná činnost jeho je z Ducha, pramene božské lásky, on proměnil apoštoly, prosté rybáře, že stali se srdcem světci a rozumem učiteli světa na všecky věky, on řídí církev, aby byla jedna, svatá, katolická a apoštolská, on jako dárce posvěcující milosti obrozuje každou duši na křtu, v pokání, posvěcuje ji v svátostech a pomáhá ji k dobrým skutkům. Vše, co na světě je svaté nebo na svatosti má podíl, vše jest z tvého působení, sv. Duše. Proto církev tak často k tobě volá: Veni sancte Spiritus, přijď Duše sv., naplň srdce svých věrných a oheň své lásky v nich roznět. Nesmírné jest působiště tvé. Jako vítr provívá všecky prostory světa, jako slunce ozařuje a otepluje veškerý povrch zemský a na něm život probuzuje a udržuje, tak ty, sv. Duše, navštěvuješ vánkem a oživujícím teplem svým každou duši. To všecko děje se ovšem na základě vykoupení a zásluh Pána Ježíše, ale jest to působení tak veliké a mnohostranné, že právem se tážeme, kdo jsi ty božský plameni?

Odpověď jest: Duch sv. je pravý Bůh.

To ukazuje nám jednání sv. církve. Žehnajíce se křížem, díme: ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.

Na konci žalmových modliteb říkáme: Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu sv. Při křtu, při rozřešení a mnohých jiných okolnostech dí kněz: Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Už v apoštolském vyznání víry modlíme se: Věřím v Boha . . . věřím v Ježíše Krista, Syna jeho . . . věřím v Ducha sv. Všude je tu Duch sv. na roveň postaven s Bohem Otcem a Synem jako třetí osoba božská, jako pravý Bůh. Ve čtvrtém století prohlásila církev proti různým kacířům: Kdo by řekl, že Duch sv. není téže podstaty božské jako Otec a Syn, pravý Bůh, upadá do klatby. Sněm nicejský a cařihradský touž pravdu vyslovil a obšírně vložil do Věřím v Boha.

Zpytujeme-li sv. Písma, nalézáme potvrzení této nauky. Na 25 místech jmenován jest sv. Duch spolu s Otcem nebo Synem nebo s oběma zároveň, tak že stejně jako oni oddělován je ode všeho, co je stvořeno. Co je tím naznačeno? Je tím vyslovena víra, že jest Bůh, že jest nestvořený, věčný. Dále mluví se tu tak, že od prvních dvou osob jménem a působením Duch sv. se liší, že jest tedy samostatnou třetí osobou boží, ovšem tak, že s nimi má tutéž jednu božskou přirozenost. Z těchto míst aspoň jedno uvádím. Řekl Kristus k apoštolům: A já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky. (Jan 14, 16.) A brzy na to praví, že tento Duch pravdy vyjde od Otce a vydá svědectví o něm, t. j. o Kristu. (15, 26.) Když vychází od Otce, je z bytosti jeho, a poněvadž Otec a Syn mají tutéž božskou přirozenost, je Duch sv. patrně také z bytosti Syna. Ale není to ani Otec Stvořitel, ani Syn Vykupitel, nýbrž někdo třetí, duch pravdy, Utěšitel, poučovatel a posvěcovatel církve až na věky. Pouze z těchto slov sv. Písma jde tedy na jevo, že Duch sv. je třetí božská osoba, v přirozenosti božské rovná a totožná s prvými dvěma, ale jako osoba od nich se lišící. A když Ananiáš a Saphira obelhali sv. apoštoly, pravil k prvému sv. Petr: Ananiáši, proč pokoušel ďábel srdce tvého, abys lhal Duchu svatému? Nelhal si lidem, ale Bohu. Nazývá tedy Petr sv. Ducha výslovně Bohem.

Unavil bych vás, kdybych chtěl uváděti všecka místa sv. Písma, ve kterých Duch sv. líčen je jako pravý Bůh a třetí božská osoba. Dím toliko, že jemu přičítá spolu s Bohem stvoření, jemu zázraky, jemu nadpřirozené posvěcování naše, jemu inspiraci sv. Písma, jemu vševědoucnost, nebo zpytuje všecky věci, (1. Kor. 2, 10), jemu všudypřítomnost.

Sv. Otcové psali mnoho v prvních dobách křesťanských o nejsv. Trojici. Psali tak objemně a důkladně o ní, že dnes nalézáme v knihách bohoslovců sotva něco nového o této věci. Nejraději zdržují se při sv. křtu, ukazujíce, že při nejdůležitějším úkonu křesťanském, při obrození člověka k synovství božímu, jaké jen Bůh učiniti může, rovnocenně jmenován jest Duch sv. s Otcem a Synem, a to tak, že bez vyslovení také jména Ducha sv. křest zůstal by neplatný. Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. musí se výslovně říci při každém křtu, má-li býti platný. To rozvádějí sv. Otcové široce a dlouze, vyvozujíce z toho božství sv. Ducha a jiné pravdy o něm. Ukazují spolu na křest Pána Ježíše. S nebe mluvil Otec, Syn stál v Jordáně a nad ním v podobě holubice vznášel se Duch sv. Hle, obraz Trojice, praví, jednoho Boha ve třech osobách. I my, dí sv. Jeroným, stejně jsme pokřtěni ve jménu Otce, jménem Syna a jménem Ducha sv., jakož i jednou vírou věříme v ně. (In Eph. 4, 5.) Sv. Jan Zlat. dí: Jako duše sama od sebe není oddělena, tak spojen je Duch sv. s Otcem, t .j. jest téže božské podstaty jako on.

Naše sv. víra nás tedy učí, že Duch sv. jest téže božské jediné přirozenosti jako Bůh, a že jest třetí osobou. Jeden jest Bůh ve třech osobách, třetí z osob božích je Duch sv. Tuto víru mají také Řekové a Rusové a všichni křesťané, ani věřící protestanty nevyjímaje. Jest to vůbec jedna z nejzákladnějších pravd křesťanství. Kdykoliv děláme kříž, kdykoliv říkáme Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu sv., kdykoliv modlíme se apoštolské vyznání „Věřím v Boha“, vyznáváme ji; a činíme tak ještě při mnohých jiných příležitostech. Za tuto pravdu velmi zhusta umírali mučedníci. Když byl veden sv. Vít před

soudce, udán vlastním otcem, a byl vyzván, aby klaněl se bohům císařským, řekl: Nejsou nežli kámen a dřevo. Jeden jest Bůh v trojích osobách, Otec, Syn a Duch sv. I byl do krve zmrskán. Později umřel smrtí mučednickou. Ještě dnes za tuto víru trpí tisíce křesťanů mezi Mohamedány, jimž trojice božských osob, které nerozumějí, je pohoršením.

2. Nyní chci ukázati druhou pravdu, totiž že Duch sv. vychází z Otce a Syna. Pravil jsem, že podnět k rozkolu mezi Východem a Západem zavdalo slůvko filioque. I Řekové věřili v prvních stoletích správně jako my; pobloudili teprve později, nejprve v 9. a trvale v 11. století. Když Cařihrad stal se sídelním městem, velikým, nádherným a mocným, chtěli nejdříve, aby měli biskupa, po té aby biskup jich byl prvním na Východě, aby byl patriarchou, a na konec aby byl papežem. Říkali, nyní Cařihrad stal se Římem. A když to nešlo, odtrhli se od něho. Už v době pohanské žárlili na starý Řím římských císařů, který si je podrobil. Nyní ve slávě jsouce, zpyšněli teprve. Čekali jen na příležitost, aby nad Řím se povýšili. A našli se zrádní patriarchové, kteří z ctižádosti učinili se nástroji tohoto ducha. Výsledek byl rozkol staleté jednoty církve. Však za to byli těžce potrestáni. Uplynulo několik století a moc turecká je zničila. Dosud blýská se k hanbě Evropy na chrámě sv. Sofie v Cařihradě, pravém to divu umění křesťanského, turecký půlměsíc; a národ řecký nedávno teprv svrhl se sebe jho otrocké, ale dlouho ještě bude snášeti jeho následky.

Však vraťme se k předmětu. Co znamená osudné filioque, jež se stalo příčinou rozkolu? My souhlasně s vírou apoštolskou věříme, že Duch sv. vychází z Otce a Syna. My díme, že Duch sv. jest zosobněná božská láska, kterou Bůh Otec a Syn se milují. Proto v Credu se říká qui ex Patre filioque procedit, který vychází z Otce a Syna. Toto filioque bylo do Creda nejprve vloženo na Západě, a právem, nebo bylo výrazem toho, co církev věřila. Řekové si to vzali za záminku rozkolu. Řekli: To je novota. Slůvko filioque v Credu byla ovšem novota,

ale oprávněná, podobná těm, které zavedl sněm nicejský a jiné sněmy. Ale Řekové ji zavrhli. Kdyby byli zavrhli jen toto slůvko v Credu! Ale odporem, který proti němu Photius a potom Michael Cerularius vzbudili, zavrhli i obsah jeho, totiž víru, že Duch sv. vychází též ze Syna. A tak z odporu, který zprvu neměl velikého významu, jelikož běželo jen o vsůvku slova do Creda, upadli do rozkolu a bludu. Od té doby učí Řekové a po nich Rusové a ostatní církve rozkolné, že Duch sv. vychází jen z Otce. Třináctkráte podepsali vyznání víry katolické, několikráte slavně na obecném sněmu n. př. r. 1439 na sněmu florentinském, a třináctkráte je opět zrušili a zapřeli. Osvědčilo se tu staré přísloví: graeca fides, nulla fides, t. j. řecká věrnost, žádná věrnost.

Že vychází Duch sv. z Otce a Syna, je článek víry. Že vychází od Otce, není mezi křesťany sporu, i netřeba se o tom zmiňovati. Že vychází též ze Syna, učí Písmo a celé podání starokřesťanské. Přesvědčme se. Kristus řekl apoštolům, že jim pošle Ducha sv. (Jan 16, 7.) Co znamená slovo „pošlu“? Ve sv. Písmě znamená: „Otec pošle vám sv. Ducha,“ tolik jako: Duch sv. z Otce vyjde a přijde k vám. Když tedy Kristus jako druhá božská osoba řekne totéž o sobě, když řekne, já vám ho pošlu, znamená to patrně totéž jako prvé Otec ho pošle, totiž: ze mne, ze Syna, vyjde a přijde k vám. Stejným způsobem tedy dle sv. Písma pošle ho Otec a Syn, vyjde neboli vychází tedy z obou jako z jednoho společného principu, pramene.

Na jiném místě praví (Jan 16, 13 n.) Kristus: On (Duch sv.) mne oslaví, nebo z mého vezme a zvěstuje vám. Všecko, cokoli má Otec, mé jest; protož jsem řekl, že z mého vezme a zvěstuje vám. Toto místo jest zřejmé. Všecko, co má Otec, má Syn, totiž celou božskou přirozenost. Z mého vezme, dí Kristus, t. j. z mé božské přirozenosti, neboli jinými slovy, ze mne vyjde, jako vychází od Otce. Syn jest od věčnosti od Otce splozen, Duch sv. z obou vychází, i ze Syna, jak slova „z mého vezme“ zřejmě svědčí.

Tak učí veškeré podání starokřesťanské. O západních Otcích rozumí se to samo sebou; zde nikdy nebylo o tom pochybnosti. Otázka jest toliko, jak učili o věci Otcové východní? Ukáže-li se, že před rozkolem učili stejně jako Řím, jest očividno, že Řekové, popřevše filioque, popřeli víru svých předků, víru apoštolskou. A tak tomu jest. Na sněmu florentinském jednalo se o sjednocení Řeků s Římem. Mezi účastníky byl kardinál Bessarione, muž učený a horlivý zastance sjednocení. V dlouhé řeči ukázal, že do 9. století učení Otců západních je jednohlasné a svorné, a že východní církev toto učení schvalovala a s ním souhlasila. Před rozkolem věřili tedy Řekové jako církev Římská a řečtí biskupové na sněmu to podepsali. Východní Otcové z doby před rozkolem učí skutečně stejně jako Otcové západní, někteří zcela zřejmě. Tak znamenitý sv. Basil, sv. Řehoř Nyc., sv. Athanasius a j. Origines užívá i slova filioque, což přiznal nedávno i ruský učenec, který o něm vydal zvláštní spis. Tak ani slůvko filioque není západní novotou. Máme i některé východní sněmy, které prohlásily, že Duch sv. vychází od Otce a Syna, na př. sněm Seleucii v Mesopotamii z r. 410. A když r. 521. papež Hormisdas v listě k císaři Justinu vyložil tuto nauku, z Řeků nikdo neodporoval; věřiliť patrně stejně. Máme z východu i výklady, dle nichž se vyučovalo, jakési malé katechismy. V nich jsou otázky: Věříš, že Duch sv. vychází od Otce a Syna? Odpověď zní: Věřím. Všecky tyto a podobné důkazy jsou sebrány a vydány ve zvláštních knihách. Mám vám všecky ty dlouhé citáty přečísti? Myslím, že si toho ani nepřejete. Vždyť i rozum nám praví, že mají-li Otec a Syn jednu stejnou božskou přirozenost, a má-li ji i třetí osoba, že ji má od obou jako z jediného společného pramene, neboli původu.

Dosti tedy. Naše víra katolická zní souhlasně s učením sv. Písma a celé církve západní až do 9. století souhlasně i s církví řeckou, že Duch sv. jest třetí božská osoba, pravý Bůh, a že vychází od Otce

a Syna jako z jednoho společného principu. Tak chceme věřiti až do smrti.

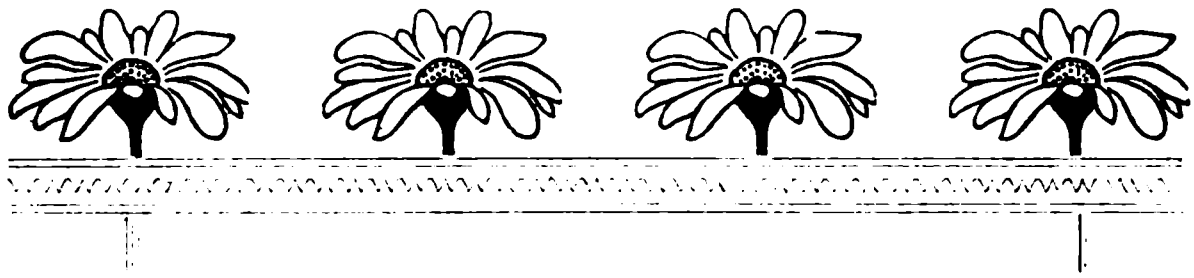
* * *

Znamenitý učenec Gaume, který o sv. Duchu vydal veliké dílo, porovnává na konci jeho pád Cařihradu s pádem Jerusalema, pravě: Jako pád Jerusaléma byl trestem božím za pohanění a smrt Pána Ježíše, Syna božího, tak pád Cařihradu byl trestem za blud proti Duchu sv. a roztržení církve. Proto právě o svatodušních svátcích padl císař, byl Cařihrad Turky dobyt a říše východní rozkotána. Před pádem Jerusaléma jakýsi muž zvěstoval zahynutí města, příšerně volaje po ulicích běda národu svému, neobrátí-li se. Před pádem Cařihradu byl to legat papežský, Isidor, arcibiskup kijevský, rodem Řek, který volal lid k jednotě, zvěstuje mu v případě odporu zahynutí. V obou případech zůstalo volání bez výsledku a věštba hrůzně se vyplnila. Jako Židé více dali na fanatické agitátory, tak Řekové oslyšeli hlas papežův a přidali se k hrdému rozkolnému mnichu, který je štval proti Římu. Rozbouřené od něho davy valily se městem, volajíce: Raději turban, nežli klobouk Isidorův. Osudná chvíle blížila se rychlými kroky. Mahomed II. oblehl Cařihrad. Měl 300 tisíc vojínů a 400 lodí. Ale jako v Jerusalemě, když jej Titus obléhal, zuřily krvavé občanské sváry, tak i v Cařihradě. Z obyvatelstva, 300.000 čítajícího, chopilo se zbraní na obranu vlasti jen 7000 občanů. Jako chrám jerusalemský měl býti útočištěm, ale stal se jevištěm hrozných ohavností, tak i v Cařihradě velebný chrám sv. Sofie. Řečený spisovatel Gaume provádí své porovnání dále. Prodáním obyvatelstva cařihradského do otroctví skončen boj podobně jako rozmetáním židů do celého světa. Čtyři sta let trvalo otroctví Řeků.

To, co Gaume vypravuje, jest ovšem pouhý náhled dějepisce, ale jisto jest, že Bůh nebývá beztrestně posmíván. Běda národu, který odpírá poznané pravdě, nebo dopouští se hříchu proti Duchu sv.

Vždycky se chvěji, když čtu, jak i v našem malém národě bezbožci vedou rouhavé řeči proti Bohu, P. Marii, víře a církvi. Hřích činí národy bídné. Křesťané, Čechové, odpírejte takovému zlu, nepodporujte listy a lidi toho druhu, abyste nekopali národu svému potupný hrob.

K tobě, Duše sv., volám horoucně: Vylej svou sv. milost na lid náš, aby pravdu přijímal a dobro miloval! Pevná tvrz je Bůh, volám k vám, kdo s ním jde, zůstává na věky. Amen.

26. Duch svatý jest Duch moudrosti, milosti, lásky a radosti.

Obsah: Mimořádné dary Ducha sv. v prvotní církvi. 1. Duch svatý osvěcuje rozum. V čem záleží toto osvícení. Lidé v božích pravdách osvícení a neosvícení. 2. Duch svatý dává milost. Působiště jeho v církvi, v duši. 3. Duch svatý dává božskou ctnost lásky. Vzácnost její. 4. Duch svatý dává radost. Příklad. — Povzbuzení k uctívání Ducha svatého.

Také i Duch nápomocen jest mdlobě naší. Řím. 8, 26.

O blahodárných účincích Ducha sv. píše Písmo sv. často a důtklivě. Už Isaiáš mluví o sedmeru darech Ducha sv., které Bůh vyleje na spravedlivého. Pán Ježíš těšil před svým odchodem apoštoly opět a opět ujištěním, že jim pošle Utěšitele, který je všemu naučí a mocně posilní a potěší. Sv. apoštolové mluví o Duchu, který jest světlo rozumu, láska a radost srdce. První křesťané s Duchem sv. přijímali často mnohé mimořádné dary, zvláště dar jazyků. Tenkráte bylo církvi takových milostí třeba, nebo byla mladá a útlá. Rychle se měla rozšířiti do celého známého tehdáž světa, do světa, který pohroužen byl ve tmě pohanství a spjat okovy vášní. Nedávno řekl řečník ve vídeňském parlamentě, odrážeje útoky na církev: Marně bojujete proti církvi, snižujíce křesťanský názor světový. Tento náboženský a mravní

názor nikdy nebyl nikomu příliš nízký, ale naopak příliš vysoký a ideální. Kdybyste mluvili pravdu, doznali byste otevřeně, že je vám nepohodlný svou čistou vznešeností. Tento řečník trefil pravé. Lidé bojující proti víře křesťanské a proti církvi nejsou vzory svatosti a ušlechtilosti. A nyní vmyslete se do dob pohanských, slynoucích mocí, vzdělaností, uměním, bohatstvím.

Vmyslete se do dob, v nichž moc, sláva, rozkoš byly hlavní snahou všech lepších tříd společenských. V této době pyšné a rozmařilé hrstka neučených rybářů, mužů z lidu, z opovržené Galilee hlásá nové učení, učení o jednom Bohu, o rovnosti všech, o spravedlnosti, čistotě, sebezapření, chudobě, obětavosti, lásce a p. Jak měla jejich nauka zvítěziti? Jedině mimořádné milosti, které nadpřirozeně svědčí o pravdě její, které mimořádně osvěcují rozum a nakloňují srdce, byly s to, aby zjednaly jí vítězství. Těchto mimořádných milostí bylo tím více třeba, že ďábel a svět se spojili, aby v krvi vyznavačů utopili mladou církev.

Později, kdy církev sesílila, se rozšířila, kdy měla již hojnost kazatelů, učenců a jiných přirozených pomůcek, kdy trvání církve samo a podivuhodné obrození, které způsobila ve všech společenských vrstvách, o jejím božském původu dostatečně svědčilo, nebylo tak četných mimořádných milostí už třeba. Tím méně je jich třeba dnes, po 2000letém trvání církve, kdy každý list dějin svědčí o jejím božském základě.

Ale i dnes Duch sv. nápomocen je mdlobě naší, jak dí apoštol. Tato pomoc je však jiná, více vnitřní, týkající se duchovního života každého z nás. Ve svém nitru moderní člověk má tytéž nepřátele, jako člověk starý. Proto i dnes Duch sv. dává mu svou pomoc. Lze říci, že záleží ve čtveru věcí: v osvícení rozumu, v posvěcení vůle, v lásce a duchovní radosti.

O tom chceme mluviti. Ty, sv. Duše, buď nám nápomocen.

* * *

*

1. Duch svatý osvěcuje náš rozum. Pán Ježíš řekl k apoštolům (Jan 16. 12.): Ještě mnoho mám mluviti vám, ale nemůžete snésti nyní. Když pak přijde ten Duch pravdy, naučíť vás všeliké pravdě. A jinde řekl k nim (14. 26.): Utěšitel pak, Duch svatý, kteréhož pošle Otec ve jménu mém, tenť vás naučí všem věcem a připomene vám všecko, cožkoli jsem mluvil vám. Podobně i na jiných místech jest Duch sv. líčen jako osvětitel rozumu a poučovatel. Slova sv. Pavla, že nápomocen je mdlobě naší, vztahují se také na slabost a zatemnělost našeho rozumu.

V čem záleží toto osvícení a poučení? Vlévá Duch sv. nové pravdy do duše naší? Činí nás učenými, nebo vzdělanými? To nikoliv. Ani sv. apoštolům nezjevil Duch sv., stoupiv na ně, nových pravd, neučinil z nich učence ve vědách. Slovo Augustinovo má i po seslání Ducha sv. svou platnost, to slovo, že Bůh nezvolil doktory, aby obrátili neučené, ale že zvolil neučené, aby obrátili doktory. Sv. apoštolové zůstali, čím byli. Co jim dal tedy sv. Duch? Osvítil je, že pravdám, které od Krista Pána často slyšeli a které málo chápali, nyní rozuměli jasně a hluboce. To dává sv. Duch i nám, osvěcuje rozum náš, abychom pravdám sv. víry, z mládí známým, jasně porozuměli. Někdy marně snažíme se pochopiti některou pravdu, a náhle ji vidíme tak zřetelně, jako kdyby nám někdo v zatemnělém rozumu světlo rozžehl. Tak činí Duch sv. světlem nadpřirozeným, někdy náhle, někdy poznenáhlu, dávaje nám porozumění. A jest to důležitá věc, neboť běží o pravdy, které na život mají velký vliv. Kdo je dobře a jasně chápe a dle nich zařizuje také svůj život, snadno neodbočí na cesty zlé. Nedává tedy Duch sv. učenost, ale dává moudrost, abychom, chápajíce jasně pravdy boží, dle nich živi byli. Moudrost jest mnohem více, nežli vzdělanost a učenost.

Jsou lidé a to i učení, kteří vzhledem k pravdám náboženským zdají se býti jako zabednění, stále je hledají, ale nenalézají. Jiným, a to i prostým, jsou tak jasny, že mají svrchovanou jistotu. Často se stává, že první, o nichž byla řeč, o sobě říkají, že

jsou osvícení, a o těch, kdož pravdy duchem a srdcem pronikají, že jsou zatemnělí. Jsou jiní, kteří dnes věří a zítra pochybují, nemohouce nikdy dojíti k pevnosti a jistotě. Chvilku mají jasno v hlavě, a hned zase temno, jakoby rozum jejich co chvíli byl pod mrakem. Chybí jim světlo Ducha sv., kterým by pravdy boží viděli v jasném světle. Prostý člověk pojímá nezřídka s naprostou jistotou a jasností pravdy, že jest Bůh, že jest Bůh posledním cílem života, že duše jest nesmrtelná, že hřích jest ohavnost, a mnohý vzdělanec, ba snad i učenec, je v tom jako školák, kterému dělá násobilka potíže.

Vzývejme Ducha sv., aby nám byl nápomocen mdlobě naší, a my nežili nemoudře jako temnotami ducha obklíčení, ale rozšafně dle zákona božího.

2. Duch sv. vzdělává naši vůli milostí boží. Pán Ježíš veškerou milost nám zasloužil, ale Duch sv. jest to, který nás jí posvěcuje. Milost boží jest k spasení nevyhnutelně potřebná. Potřebna jest nám milost napomáhající, nebo bez ní není možný žádný spasitelný skutek. Potřebna jest nám milost posvěcující, nebo jen skrze ni jsme v nadpřirozeném stavu synů a dítek božích a schopni slávy věčné. Rozhlédněte se po širém světě, všady vidíte působení Ducha sv. Vše, co kdy svatého zrodilo se v srdcích lidských, je jeho dílo. Myslete na nejsvětější srdce Panny Marie a božské srdce Páně. To jsou jeho mistrovská díla. Myslete na sv. svátosti, tyto prameny posvěcení. To jsou jeho nástroje, jimiž vniká do srdce lidského. Myslete na církev, kterou chrání každého bludu, které dává známku svatosti. Myslete na světce a světice boží, kterým pomáhal k nejvyššímu stupni dokonalosti. Od začátku světa je činný v duši každého člověka a jeho působení trvati bude do konce světa, aby přestalo teprve smrtí posledního člověka. Ale což dím, že přestane. Nepřestane, nebo i v nebi všichni svatí jsou svatými jeho milostí. Jeho milostí září jasem, jsou lehcí a rychlí a nesmrtelní, jeho milostí vidí Boha a na věky budou na něho patřiti. Jich nebeská blaženost a sláva je jeho dílo.

Jaké to působiště! Když Bůh stvořil svět, čteme, že Duch sv. vznášel se nad vodami. V židovském jazyku, ve kterém kniha Mojžíšova je psána, nestojí slovo vznášel, nýbrž výraz, kterého užíváme o ptácích, již teplem svého těla dávají z vajíček život mláďatům. Může se tedy rozuměti místu tak, jako by to byl Duch sv., který z pusté a prázdné země vykouzlil život. Nechceme-li tomu rozuměti do slova, máme tu aspoň obraz činnosti, kterou Duch sv. vykonává v duši lidské. On to jest, který v duši pustou a prázdnou při křtu sv. vdechuje milost posvěcující, zárodek života nadpřirozeného. Z tohoto božského semínka vyrůstá potom vše, co tvoří nadpřirozenou okrasu duše křesťana, vše, co jednou tvořiti bude jeho slávu v nebi. Blažen, kdo posvěcující milosti nikdy neztratil. On po celý život svůj zůstal spojen s Duchem sv. a skrze něho s Kristem v jeho mystickém těle. O něm platí do slova výrok sv. Pavla, že jsme chrámem Ducha sv. Vedle toho pociťujeme stále povzbuzování k dobrému. Tu jest to dobrá kniha, tu slovo boží, tu událost nějaká, tu příklad jiných — ó není věci tak nepatrné, aby Duch sv. ji neužil a nespojil s ní vniterné povzbuzení k dobrému. Duch sv. věru zahřívá duši a plodí v ní život.

Křesťané, jak málo zabýváme se u porovnání s působením Ducha sv. v nás, s ním a s Bohem vůbec! Jak nerozumná a nevděčná jest teprve duše sesvětštělá, která na věci boží vůbec nemyslí a působením Ducha sv., srdce posvěcujícím, pohrdá.

3. Duch sv. vlévá nám božskou ctnost lásky. Jsou různé ctnosti, přirozené a nadpřirozené. Jsou duši tím, čím zahradě vonné květy. Každá jest dobrá a krásná, ale nejsou všecky stejné. Mezi všemi ctnostmi největší jsou tři, jež zoveme božskými, víra, naděje a láska a mezi těmi největší jest láska. Nyní pak zůstávají tyto tři, dí sv. Pavel, víra, naděje a láska, ale největší z nich jest láska. A jinde dí: Bůh láska jest a kdo v lásce zůstává, zůstává v Bohu a Bůh v něm. A opět jinde: A kdybych mluvil jazyky lidskými a andělskými a znal všecka tajemství, lásky

pak kdybych neměl, nic nejsem, t. j. vše, co svět velebí jako vznešené a vzácné, není nic proti božské lásce, nemám-li ji, nic nejsem před Bohem, mám-li ji, jsem víc, než celý svět.

Tato božská ctnost lásky jako vloha spojena jest s milostí posvěcující, s kterou zároveň se nabývá a ztrácí. Tato vloha neboli ctnost uschopňuje nás, abychom Boha nade všecko a bližního pro Boha milovali láskou přejnou, neboli přátelství, láskou nejvznešenější a nejideálnější, která nic nechce a všecko dává, která nežádá odměny, uznání, díků, ale chce jen dobré činiti pro Boha. Sv. Pavel dí, že láska jest svazek dokonalosti Ano, tato láska jest nejideálnější dokonalostí. Vzhledem k Bohu má nejčistší zalíbení v jeho kráse a velebnosti, v jeho svatosti a dobrotě, v jeho nesmírnosti a jiných vlastnostech. Obdivujeme jej, nežádajíce si, leč aby duše mu mohla býti podobna. Tisíc smrtí by vytrpěla, nežli aby urazila jej, tuto svrchovanou bytost, hodnou lásky všeliké. Vzhledem k lidem nehledí na to lidské a hmotné v člověku, ale na to boží. Ona dovede proto milovati mrzáka, nízkého, ošklivého, odporného, nemocného, ne sice citem lichotivé přítulnosti, nebo to fysicky je často nemožnost, ale duchovní láskou, která pro Boha se obětuje. Sv. František Xav. maje ošetřovati nemocné, pocítil strašný odpor. Právě měl vymýti hnisavou ránu na noze jakéhosi muže. Zdálo se mu to fysicky nemožno. Vzpomněl si na Boha, představil si, že dle slov Kristových: Co jste učinili jednomu z nejmenších, mně jste učinili, má viděti v nemocném Spasitele, jejž ovšem velmi miloval. Tak překonal odpor. Ano, přiskočil a vlastními ústy vyssál ránu jeho. Za tento heroický čin dal mu Bůh milost, že nikdy neměl již k nemocným odporu.

Tato láska bližeńská nehledá vděku u lidí, nebo vše koná pro Boha. Ona, jak dí sv. Pavel, nezávidí, nemyslí nic zlého, neraduje se z nepravosti, nenadýmá se, není ctižádostivá. Je jako ta fialinka skromná, která neviděna se raduje, že může vůní svou jiné oblažovati.

Této nezištné lásky nechápe každý. A nedivte se tomu, není nic většího nad ni, ani na nebi, ani na zemi. Jí stává se člověk nejpodobnější Bohu, který z přejné lásky obětoval za nás Syna svého k vtělení a smrti na kříži. Bůh láska jest, a touto ctností božské lásky člověk stává se též láskou.

4. Duch sv. dává radost a klid duše. Jest to vlastně plod božské lásky. Duch sv. nazývá se v Písmě Utěšitelem. V církevním hymnu je oslavován jako těšitel ztrápených. Duch sv. jest láska, láska pak dává štěstí. Lidé si myslí, že v klášteřích jest život smutný a truchlivý. Ovšem, kdyby v nich nebylo lásky boží, která všecky členy spojuje v jedné ušlechtilé snaze, byl by v nich život k zoufání. Ale takový klášter není na dlouho možný. Přestane býti, čím býti má a na konec zpustne a se rozpadne. Ani rodina není možná, není-li v ní aspoň trochu vyšší lásky. Skutečně vidíme, že všude úpadkem náboženství množí se rozvody, to upadá s ním také láska. Co sdružuje jen chvilkový cit, nebo sobecká a zištná vypočítanost, rozpadne se, jakmile cit ochladl a sobectví nenalézá potravy. Láska boží je trvalá, nebo z lásky k Bohu odpouští, oběti přináší, nehledá sebe. Je podivuhodné, jak někdy jediná taková duše v rodině bývá sluncem, které vše ozařuje, otepluje a spojuje. Jest zosobněným v ní štěstím. Zdá se, jakoby žila jen pro štěstí jiných, než kdo by nahlédnouti mohl do jejího nitra, viděl by, že sama je při tom nejspokojenější a nejklidnější. Co je lidí na světě, kteří mají vše, co lidé nazývají štěstím, a kteří toho všeho užívají plnými doušky. A přece nemají klidu, vášně jimi zmítají, nuda je trýzní. Svět neuspokojuje trvalou, věčně svěží radostí, nýbrž jen omamuje. Pozorovali jste, že milovníci světa zprvu se radují, ale rozkošc jim vždy víc a více sevšedňují, a když pak tělo jich není již schopno, cítí se osamocení v duši; je jim jako na poušti. Naopak zase lidé s láskou boží v srdci užívají světa málo, ale štěstí jich, na pohled malé, roste, čím více dospívají. A jeseň života jejich jest jako zahrada, vonící plody svých stromů, v níž zahradník s rozkoší se prochází. Je to tichá, prostá

radost, ale je hluboká a čistá a nevysíchající. I do hrobu dívá se s radostnou nadějí. Mnozí mají na všem zalíbení, na koních, na psích, na kočkách, na všem, jen na Bohu nikoliv. Jejich život zdá se radostný a sytý; ale v pravdě je chudý a nedůstojný. Před hrobem si to řeknou a budou smutni, velmi smutni.

Jak divné jsou někdy cesty života. Slavný irský spisovatel líčí v knize, k níž látku čerpal věrně dle skutečnosti, běh života dvou lidí, kteří byli z téže vesnice, v stejném stáří, stejně studovali, kněžími se stali. Tu se jejich cesty rozešly. Jeden zapadl do irské vesnice, druhý zůstal v Londýně, cítě v sobě síly k velikým věcem. Skutečně stoupal v hodnostech, měl oslňující na venek působnost, dodělal se bohatství a slávy Ale čím více byl činným na venek, tím více pustlo jeho nitro. Měl vše, po čem kdysi toužil, jen jednoho neměl, vnitřního plného štěstí. Společnost, v níž se pohyboval, byla světská, která v něm ctila nadání a bohatství, ale nemajíc víry, byla mu srdcem cizí. Přes všechen společenský vír, který zprvu ho omamoval, cítil se osamocen a znuzen. A tato prázdnota jeho nitra rostla až k omrzelosti a zoufalství. Myslil-li na smrt, lekal se, nebo poznal, že vlastně pro Boha a spásu duší nevykonal nic. Druhdy se těšil, že leskem svého jména slouží církvi víc, než sta jiných, ale potom poznával vždy víc a více, že takových prostředků k oživení náboženského života milost boží neužívá.

Smrt sestry uvedla jej do Irska, a to do farnosti svého soudruha z mládí, na nějž málem zapomněl. S politováním viděl, jak je tu vše prosté, bez salonního vkusu a umění, jak i lid je mravů drsných, neuhlazených, farář polovičním sedlákem. Vzbudil sice zvědavost, ale nikdo mu tady nelichotil, neobdivoval se jeho zásluhám, neoslavoval jeho nadání. „Nevzdělaný lid," myslil si v duchu. Tu onemocněl, takže mu bylo několik neděl zůstati u soudruha. Co nyní uviděl, naplnilo ho nejprve úžasem, potom zármutkem. V druhu z mládí poznal muže vzácných ctností, hluboké zbožnosti, apoštolské obětavosti, v lidu pod hru-

bou slupkou zlaté srdce. Zdálo se mu na počátku, že by si tu za týden zoufal, že, maje zde působiti, plakal by nad zmarem svého života, a nyní cítil někdy, že v srdci přítelově je tolik blaha, že je sotva snésti může. Nyní pozoroval, že tento lid vlivem svého duchovního žije ideální život náboženský. Duchovní měl v osadě klášter sester, v němž nalézaly útulek kleslé dívky. Co tu viděl, bylo přímo zázračné. A toho ducha obětavosti přímo nevylíčitelné, který zde vládl, zavedl a udržoval prostý a neznámý jeho druh. Co on blýskal se v Londýně ve skvělých shromážděních, hledal jeho soudruh ztracené duše, nešetře času, peněz a práce, aby je zachránil. Nešťastní rodičové z široka daleka na něj se obraceli. A mnoho jiného viděl, čeho svět nevidí, ale co je veliké a vzácné před Bohem. I připadl si neskonale malý a chápal prázdnotu své duše: neměl v ní Ducha sv. s jeho božskou, čistou láskou, a proto neměl té pravé vnitřní útěchy a radosti, která z ní plyne. V knize, o níž mluvím, je vše podrobně vylíčeno, takže čtenář hluboce je přesvědčen a dojat.

* * *

Chceme tedy horlivě uctívati Ducha sv., abychom měli podílu na jeho moudrosti, milosti, lásce a útěše. On bude nápomocen naší mdlobě.

Přemnoho lidí má jen jediné přání, totiž aby se jim dobře vedlo. I my chceme se snažiti svědomitě a poctivě, abychom si zjednali příjemný život, ale nad to chceme živiti v sobě snahu, býti dobrými a dokonalými, nebo taková snaha je větší a ušlechtilejší. Tam se nesly touhy našich svatých, zářících nám skvělým příkladem. Býti dokonalým, jest vlastně jedině důstojný cíl lidského života. Svatí chápali se každé milosti, Duchem sv. jim udělené, a tak nezůstávali dole, ale stoupali vždy výše a výše po stupních dokonalosti. Chceme prositi sv. Ducha, aby snahu po dokonalosti v nás budil a udržoval. Ani my nechceme býti jen jako ta dešťovka, která se hlínou živí, ale chceme se vznášeti jako smělý orel k slunci. A Duch sv. bude nápomocen naší mdlobě. Amen.

27. Božská láska.

Obsah: Amor a charitas. — Písmo svaté o lásce »charitas«. 1. Božská ctnost lásky. 2. Předmět její. 3. Láska bližeňská z ní pocházející. 4. Tato láska je nejvzácnější, neboť jest přátelským svazkem mezi člověkem a Bohem. Jiné účinky její. — Povzbuzení k této lásce.

Nadto nade všecko mějte lásku, která jest svazek dokonalosti.
Kol. 3, 14.

Duch sv. jest božská láska, kterou Bůh Otec a Bůh Syn se milují. Podíl na této své Lásce dává nám Duch sv. božskou ctností lásky, která se nám s vírou a nadějí při křtu do srdce vlévá.

Latinský jazyk bohovědný má dva výrazy pro slovo láska, které i významem přesně se liší, totiž amor a charitas.

Amor znamená lásku smyslovou, tělesnou, citovou. Vidíme chudého, nemocného, nešťastného. Pocítíme v srdci hnutí milosrdenství, soustrasti, tesklivosti. Mladý muž je v nitru vzrušen krásou dívky. Zmocní se ho rozčilení, které se stupňuje třeba až v žár, takže si horkými vzdechy razí cestu z prsou jako pára z lokomotivy. To vše jest amor, láska smyslová. Řecky se zove eros, erotos, a proto nazýváme básníky a romanopisce, kteří tuto lásku opěvují, básníky eroti-

ckými. U nás na př. líčí ji sterým a velmi vkusným způsobem Svatopluk Čech. Tato láska smyslová, citová, tělesná, nemusí býti špatná. Dokonce ne. Ale zůstává-li pouze smyslovou a citovou, má vždy nižší cenu a rychle mizí. Jako když strojvůdce vypustil páru a stroj se zastaví, jako když otevřeme okno, a teplo vyjde, tak když citový tento žár vychladne, — je po lásce, zůstává jen únava a stísněnost. To je zřejmý důkaz, že tato láska, amor zvaná, náleží k vášním, t. j. do říše hnutí tělesných.

Láska, zvaná charitas, je vznešenější, neboť vychází z nejvyšších lidských vloh, z rozumu a vůle. Je tedy duchová, netělesná. Předměty, který ji budí, jsou pravda, krása, dobro, které vidíme na Bohu, na lidech a jiných věcech.

Než, i při této duchové lásce dlužno činiti důležitý rozdíl mezi láskou žádostivou a láskou přejnou. Duchovní láska žádostivá není zcela dokonalá, neboť má sobecký rys. Touto láskou milujeme Boha, lidi a jiné věci, protože jsou dobré nám, protože nám přinášejí prospěch. Na příklad když milujeme přítele, protože styk s ním jest nám příjemný, Boha, protože nám dává dary časné a věčné. Není to špatná láska, ale není zcela dokonalá.

Zcela dokonalou a nejvyšší láskou vůbec je láska přejná, neboli přátelství. Ta zove se hlavně charitas. Ta nemyslí na to, že jí láska přináší zisk, ona vůbec nehledá sebe, nýbrž toliko dobro milovaného předmětu. Jest úplně nezištná. Vidí spanilost, libuje si v ní, přeje jí předmětu. Pracuje proň, nečekajíc na vděk a odměnu, ona se třeba za něj i obětuje. Jest to nejvyšší, čeho jest člověk schopen.

Může býti přirozená a nadpřirozená. Jsouc nadpřirozená, jest božskou ctností, onou láskou, o které dí apoštol, že je svazkem dokonalosti. Tuto božskou ctnost lásky dává nám spolu s milostí Duch sv. O ní chceme dnes mluviti. Za ni prosíme, modlíce se: „Sv. Duše, oheň své lásky v nás rozněť. I já tebe za ni prosím pro nás v této chvíli.“

* * *

Písmo sv. mluví často o této lásce. Sv. Pavel (1. Kor. 13, 13.) dí: „Nyní pak zůstávají víra, naděje a láska, tyto tři; ale největší z nich je láska.“ Svatý Jan (1. Jan 4, 16.) dí: „Bůh láska jest, a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu, a Bůh v něm.“ A opět dí: „Miláčkové, milujme se vespolek, neboť láska z Boha jest.“ (1. Jan 4, 7.) A jinde horuje, že lásku boží poznali jsme z toho, že život dal za nás, abychom i my za bratry své život dali, abychom nemilovali slovem, ale skutkem. (1. Jan 13, 16.) Vysvětleme si nejprve, co jest. Jest vlohou, a z vlohy vznikají pak skutky lásky.

1. Jako vloha vlévá se nám tato nadpřirozená láska na křtu sv. do duše. Každý člověk má nějaké přirozené vlohy, na příklad k hudbě, malířství, řezbářství a j. K čemu má kdo vlohy, to může vykonávati, k čemu vlohy nemá, to vykonávati je neschopen. Kdo nemá naprosto žádné vlohy k hudbě, nikdy nebude míti smyslu pro ni a nikdy se jí nenaučí. Kdo nemá vůbec paměti na př. pro čísla, nikdy si žádného nezapamatuje, ani dne svého narození. Vloha vůbec není nic jiného, než trvalá schopnost něco činiti. Čím je větší, tím snadněji to jde. Dítko s velikým nadáním pro řeči naučí se jim hravě, skoro bez námahy. Vlohy přirozené se s námi rodí a cvikem lze je zdokonalovati.

Láska boží, charitas, božská ctnost, jest vlohou nadpřirozenou. Té nemá člověk od přírody, aniž si jí sám může zjednati Vlévá se mu na křtu, aby Boha mohl nadpřirozeným způsobem milovati. Také nelze ji cvikem rozmnožovati, ale Bůh sám ji v člověku rozmnožuje, když za ni prosíme, svatě žíti se snažíme, svátosti přijímáme. Smrtelným hříchem se ztrácí, ale milostí posvěcující se opět vrací.

Majíce nadpřirozenou vlohu božské lásky v duši, jsme schopni konati skutky božské této ctnosti, milovati způsobem nejvznešenějším a nejdokonalejším. Kdo tuto lásku má, v tom přebývá Duch sv. jako součinitel a spolupůsobitel všeho krásného a svatého, jež koná.

Tato láska boží jako vloha i jako skutky jest duchovní, netělesná, vycházejíc z rozumu a vůle, nemusí býti ani doprovázena pocity vroucnosti, vzdechy, nábožným rozjařením. Pravidelně ovšem i city ji provázejí, neboť člověk je bytost duchovně hmotná; děje se tak hlavně ve chvílích nábožnosti. Sv. Stanislav planul někdy takovým žárem, že mu museli prsa ochlazovati studenou vodou. Sv. Terezie, Gertruda a jiné až omdlévaly a smyslů pozbývaly horoucností, kterou byly vzrušeny. Ale to není věc hlavní; to je buď mimořádná milost boží, láska neobyčejného stupně, nebo tělesná slabost. K podstatě boží lásky to nepatří; ano někdy to mohou býti zjevy dokonce hysterické, nezdravé opojení smyslů. Láska boží, charitas, jeví se vždy ušlechtile a klidně, i tehdáž, když je mimořádná. Láska boží je ctnost, a ctnost je vždy krásná a milá. Tolik o tom, co tato láska boží jest.

2. Ještě více se nám ozřejmí, když si dáme otázku: Kdo jest předmětem této božské ctnosti, lásky? Odpověď zní: Bůh. Ptejme se dále: Proč je jejím předmětem? Odpověď jest: Jedině proto, že je svrchovaně milování hodný. Jest to tedy čistá láska přátelství, láska přejná, která se neptá, jaký z toho bude míti zisk, když bude Boha milovati, ale vidouc neskonalou krásu, velebnost, dobro boží, má v Bohu zalíbení, radostně koná, co se mu líbí, za žádnou cenu ho uraziti nechce, je ochotna všecko pro něj obětovati. Tato záliba, radost a ochota jest ovšem duchovní, ano může býti jen duchovní, bez všelikého sladkého vzrušení citového. Znal jsem člověka, který, když se nábožně vzrušil, ve svém citu byl by býval s to, skočiti pro Boha do ohně; ale když vzrušení pominulo, neměl síly, aby odpíral obyčejnému pokušení a snadno hřešil a to i těžce. On neměl té pravé lásky duchovní, u něho převládal citový rozmar. Pravá láska boží jeví se především pevností v dobrém, trvalým zalíbením v Bohu jako nejvyšším dobru. Znal jsem jiného člověka, který, aby na Bohu něco si vyprosil, dovedl se hodiny nábožně modliti, na Boha a nebe svou fantasii upírati, pouti a jiné věci konati. Miloval Boha, ale sobecky.

Byla to láska dobrá, ale nikoliv božská ctnost lásky, o které mluvíme. I čistá láska přátelství působí v duši radost a blaho, skýtá naději na nebe, ale to nejsou důvody, jimiž se dává vésti. Ona miluje Boha proto, že jako nejvyšší pravda, dobro a krásno je svrchovaně milování hoden. Jest to čistá láska přátelství. Abychom tak Boha milovati mohli, musíme na něj mysliti, aby jeho obraz náš rozum a naši vůli k ní vzrušoval. Kdo toho nečiní, má snad vlohu božské lásky v sobě, ale prakticky Boha nemiluje, neboť neprojevuje svou vlohu skutkem.

Bůh jest tedy předmětem této lásky. Může jím býti dle všech svých vlastností. Můžeme milovati Boha proto, že jest nejvýš svatý, žádajíce si, abychom i my byli svatými, proto, že jest spravedlivý, vševědoucí, všemohoucí. Jsou to vlastnosti nekonečné, nesmírné, které jsou s to, aby budily naše zalíbení, náš obdiv, naše touhy. Můžeme Boha milovati nejčistší láskou i proto, že k nám je dobrotivý. K sv. Františku Sal. přišla zarmoucená dušička. „Co jsi smutná?“ ptal se jí sv. biskup. Odpověděla: Chtěla bych Boha milovati láskou čistou, nezištnou, ale nemohu. Jakmile na něho myslím, hned mě napadne, jak jest k nám dobrý a milostivý; jak se za nás obětoval, jak nám chystá radost nebeskou. I zdá se mi, že miluji Boha sobecky, proto, poněvadž ke mně je dobrotivý. A biskup odpověděl: Ty jedině proto se modlíš a po ctnosti a dokonalosti snažíš, abys měla hodně útěchy, požehnání ve věcech časných a jednou hodně velikou blaženost nebeskou? Ó, nikoliv, zvolala zbožná duše. I to mne sice napadá, ale myslíc na dobrotivost boží, obdivuji se jí a přeji si, aby všechněm lidem se ukázala a všichni ji velebili. Řekl biskup: Jdi v pokoji, tvá láska není sobecká, ale je ryzí a čistá. I Bůh, jako náš dobrodinec, může býti předmětem božské ctnosti lásky, a má jím býti, nebo i tak jest svrchovaně podivu a milování hodný, jen když nejednáme jako kramář, který za každý nábožný vzdech chce míti hned groš odplaty.

3. Bůh tedy jest hlavní předmět božské lásky, důvod k ní jeho velebnost a krása a dobro. Ale kdo

ryze a nezištně miluje přítele, ten přeje mu všecko dobré. Kdo tedy má tuto lásku k Bohu, přeje i jemu vše dobré. Než, co můžeme Bohu přáti? Vždyť všecko má. Přece mu můžeme něco přáti. Můžeme mu přáti, aby jeho sláva na zemi se šířila, aby byl poznán, ctěn a milován všemi, jak toho zasluhuje. Nejsou lidé obrazy božími? Jsou. Nezáří z duše jejich podobenství boží? Září. Nemá Bůh radost a čest, když lidé jsou dobří a dokonalí? Má, nebo tu zjevuje se v nich jeho dokonalost. Vy tušíte zajisté, co chci říci. Kdo miluje Boha touto božskou láskou přátelství, ten se snaží, aby podobně miloval své bližní. A to jest ta nejvznešenější láska bližeńská, nebo miluje bližního ne proto, že jest tělesně krásný, že nám uděluje dobrodiní, ale miluje ho jako dítko boží, jako obraz boží, snaží se učiniti jej svatým a dobrým a bohumilým. Tato láska bližeńská je trvalá, ryzí, bez rozmarů, přející vše nejlepší.

Mezi mohamedánskými Araby zakládají se nyní četné missijní stanice. Práce v nich je těžká, nebo Arab a Mohamedán jest nad pomyšlení pyšný, a to hloupě pyšný. Hloupou domýšlivost lze vždy jen těžce překonati. Veliký význam tu má obětavé působení sester, které ošetřují nemocné, jim léky přinášejí, dítek se ujímají a lidu se cele obětují. Pohané tito byli zprvu nedůvěřiví, pak se domýšleli, že křesťané si pokládají za zvláštní čest, mohou-li jim, Mohamedánům, jedině věřícím, sloužiti. Ale vidouce obětavost sester trvalou a neúnavnou, mezi nimi neznámou, stáli před hádankou, jíž nedovedli rozluštiti. Kdyby braly za své práce plat, nebo měly z ní nějaké blaho, ale nic z toho. Stále se jich ptali: A vy máte rodiče a bratry a sestry? A vy jste je opustily? Z lásky k nám jste sem přišly? Ale což jste nás znaly? K vůli nám zůstaly jste svobodny, abyste mohly ošetřovati naše nemocné? Či vám to Bůh váš zaplatí? Ovšem, že nám to zaplatí, totiž po smrti, řekly sestry, ale k vůli této odměně to nečiníme. Proč tedy? Protože Boha milujeme. Nemohli pochopiti. Kdyby sestry z toho měly čest, bohatství, rozkoše a jiné světské výhody, chápali by; ale tak? Ča-

sem přece pochopili, že pravý křesťan vidí v člověku bratra, syna božího, obraz boží, a že ho miluje, poněvadž Boha miluje, poněvadž si přeje, aby všichni lidé byli svatí a tak Bohu ke cti, aby spasili duši, krví Kristovou vykoupenou.

To je ta pravá láska bližeňská, ta nejvznešenější a nejideálnější. Jedině ona dovede stejně milovati přítele a nepřítele, člověka krásného i ošklivého, zdravého a nemocného, nebo nedívá se na lidské v něm, ale božské. Malomocní budí odpor, že ošetřovati je náleží zajisté k nejtěžším skutkům na zemi. A přece mnozí katolíci se jim věnují a cele obětují. Bůh a čistá láska boží jest jim důvodem k milování. O této lásce mluví sv. Pavel, když dí (1. Kor. 13.), že je dobrotivá, trpělivá, nemyslí nic zlého, nevzpouzí se, nezávidí, nečiní nic na chloubu, nehledá co jejího jest, není ctižádostivá, neraduje se z nepravosti. — Jest to láska Ducha sv. Proto pravil Kristus, že přikázání milovati bližního jest podobno přikázání milovati Boha nade vše. Není úplně stejné, ale podobné. Z téže božské ctnosti vychází i láska k Bohu i k bližnímu. U prvé je předmětem její Bůh pro svou velebnost, u druhé člověk, ale pro Boha. Bližší předmět lásky je tu jiný, člověk, ale předmět a důvod poslední je týž, Bůh a jeho velebnost. Tato láska k bližnímu jest láska přátelství, čistá, nesobecká, ryzí. Nesplácí-li bližní toto přátelství, zastupuje ho sám Bůh.

Někoho snad napadne námitka: Všichni lidé jsou obrazem božím, máme snad milovati člověka cizího stejně, jako otce nebo matku? O nikoliv! odpovídám. Příbuzní jsou nám bližší. Je milovati máme ještě zvláštní důvody, na př. vděčnost, příbuznost pokrevenskou a j. Dále mluvím jen o té nejvznešenější lásce, vedle které jest i láska jiná, méně sice dokonalá, ale ušlechtilá. Divná by to byla láska, kdyby všichni manželé se milovali jen duchovní láskou. Divná by to byla láska, kdyby rodiče a dítky nikdy se k sobě v lásce netulili a city si lásku neprojevovali. Ale i rodiče milujeme nejlépe, když je milujeme láskou boží. Syn a dcera, kteří odejdou do

kláštera, tak že s rodiči málo se stýkají, je hmotně nemohou podporovati, ani ústně těšiti a s nimi se baviti, ale kteří za rodiče se modlí, mnohé své skutky kajicnosti, sebezapření obětují, milují rodiče své mnohem vzácnějším způsobem, mnohem více jim prospívají, mnohem více vděčnosti jim prokazují, než kdyby žili s nimi. Dávají jim účastenství na zásluhách svého života, jejž Bohu obětovali, a to je víc, nežli nejbohatší almužna hmotná.

4. Tato láska jest nejvzácnější ctnost na nebi a na zemi, a skutky z ní vycházející rovněž. Nade vše mějte lásku, dí apoštol, nebo jest svazkem dokonalosti. (1. Kol. 3. 14.) Větší dokonalosti nad ni není. Cíl veškerého zákona, dí sv. Pavel, jest láska, (1. Tim. 1. 5.), t. j. cíl veškeré spravedlnosti. A kdybych mluvil ústy andělskými a znal všecka tajemství, ale kdybych lásky neměl, nic nejsem, t. j. všecky činy lidské a všecka umění nejsou nic proti této lásce. Nad anděly a nade všecko, co stvořeno jest, je caritas, božská láska. Sv. Augustin, vykládaje ona slova, volá s nesmírným nadšením: „Bratři, mějte tuto lásku.“ Tato láska jest v duši cosi nebeského, dech sv. Ducha, který naplňuje ji a bydlí skutečně v ní. Tato láska s to jest sama o sobě, i bez zpovědi, smazati všecky hříchy. Člověk, jenž ji vzbudil na moři, na poušti, při smrti, nemoha se zpovídati a přijímati tělo Páně, je skrze ni ospravedlněn. Ó vzdychněme si často: Bože můj, miluji tě nade všecko a jedině proto, že jsi svrchovaně milování hoden. Mezi tím, kdo tuto lásku má v srdci a vykonává ji, a mezi Bohem vzniká nejvznešenější přátelství. Milosti boží jsme synové boží, láskou boží jeho přátelé. Kristus řekl k apoštolům s jakýmsi nadšením: Už nebudu vás nazývati sluhy, ale přáteli (Jan 15. 13.), a sv. Písmo nazývá spravedlivé božími přáteli. V Písni Šalamounově představuje krásná Sulamita, sestra a choť králová, duši okrášlenou milostí boží. S jakým žárem líčena tu přátelská láska! Jest obrazem přátelství mezi Bohem a duší ozdobenou ctností božské lásky. Příliš ctěni jsou přátelé tvojí, ó Bože, volá žalmista Páně. (Ž. 138. 17.) Všichni svatí spisovatelé

praví svorně, že poměr přátelství mezi Bohem a člověkem jest něco neobyčejného, velikého. Jaká to důstojnost, píše sv. Augustin. Kdo to jakživ slyšel, diví se sv. Bernard. Tato láska je vzájemná, nebo není přátelství, kde jen jedna strana miluje. Je to ideální přátelství, v kterém nehledají strany svého prospěchu, ale blaha miláčkova. Kristus výslovně dí u sv. Jana (Jan 14. 21.), že kdo miluje, bude od Otce jeho milován. Láska boží k nám nemůže býti láskou zištnou, nebo Bůh nemůže míti z nás žádného prospěchu. Milujme i my Boha ryzí láskou přátelství. Ano, on nemá z nás netoliko nic, ale on musí nám dříve dáti milost svou, nadpřirozenou krásu, abychom byli milování hodni. Vypravuje se o matce, že měla nehezké a znetvořené dítko. Bylo jejím jedináčkem. Matka toužila velice, aby je mohla milovati z celé duše, ale vady dítka kalily jí tuto radost. I vynakládala všeliké umění lidské, aby své dítko okrášlila, jeho vady zastřela a je plným srdcem milovati mohla. Tak činí Bůh. Odpouští a ničí naše hříchy, zdobí nás rouchem milosti, vlévá nám lásku svou, abychom byli milování hodni a také jej řádně milovati mohli.

Tato vzájemná láska zůstává na zemi nedokonalá. Je jednak těžká, jednak nemá plné oblažující radosti. Dokonalá bude v nebi, kde uvidíme Boha tváří v tvář, t. j. v celé nekonečné jeho velebnosti. Potom rozplesá se duše naše blažeností nejvznešenějšího osobního přátelství mezi Bohem a námi. Než i na zemi objímáme láskou Boha mnohem dokonaleji, nežli vírou, nadějí, nebo jinou ctností. Vírou Boha nevidíme, nadějí ho teprve očekáváme, ale láskou spojeni jsme s ním vzájemným svazkem.

Jiný účinek této lásky je radost duše. Co je lidí, kteří mají vše, a svět přece je mrzí. Co je lidí, kteří hltají zábavy, ale pravé, hluboké, svěží radosti v duši nemajíce, nudou se trápí. Co je lidí, kteří by mohli míti pokoj a mír s celým světem a se sebou, a přece v jejich prsou to bouří a vře. Nemají božské lásky, jejíž ovoce jsou hlavně radost, tichá sice, ale trvalá a hluboká, a klid. Tomáš Moorus ztratil vše, co člověk ztratiti může, a připravoval se v žaláři

na smrt; ale v jeho duši byl jas a klid. Mučedníci na skřipci, v cirku, v žalářích zpívali jásavé zpěvy. Znám nemocné, kteří dvacet let neopustili lože, a snášejí svůj osud s nepochopitelnou odevzdaností. Láska boží je sílí vnitřní radostí a klidem.

Nejvzácnější plod její jest, že všecky naše skutky ozlacuje, dávajíc jim nejvyšší cenu, jaké jsou schopny, že všecky ctnosti povznáší, zdokonalujíc je, všemu vtiskujíc pečeť s nápisem: Bože, pro tebe.

Tato láska je nám nezbytna. Kdo nemiluje, zůstává v smrti, dí sv. Jan. (1. Jan 3, 14.) Je nezbytná jako vloha. Milost boží je k spasení nevyhnutelně potřebná; láska boží s milostí se nabývá a ztrácí. Kdo má posvěcující milost, má ctnost lásky boží jako vlohu.

Láska boží je potřebna záporně stále, t. j. nikdy nemáme nic činiti, co jí odporuje, ne ve velkém, a pokud možno, také ne v malém. Kladně máme aspoň někdy vzbuzovati skutky dokonalé lásky k Bohu a bližnímu, zvláště při zpovědi, přijímání a jiných svátostech, především pak v hodince smrti.

Láska jest největší ctnost, a proto nenávist Boha jest nejhroznější hřích. Je to hřích ďábelský. Dnes je mnoho lidí, kteří snaží se, aby jiným urvali víru v Boha. Jakási ďábelská vášeň je vede, že nelitují práce a peněz. Jest to zajisté nejhroznější zaměstnání, jakému lze se oddati.

* * *

Však nekažme si posvátnou chvíli smutnými vzpomínkami. Radujme se, že nám lze s Bohem, Tvůrcem a Pánem svým, vejíti v důvěrné, vzájemné přátelství. Volejme, Duše sv., ty dárce božské lásky, přijď k nám a zapal jí srdce naše. Radujme se, máme-li ji, nebo výše jako lidé vystoupiti nemůžeme. Milovati Boha a bližního touto ryzí láskou boží je největší moudrost, nejvyšší pokrok, nejsvrchovanější dokonalost. Všecky divy světa proti ní nejsou ničím, ničím všecky dary těla a ducha.

A podivuhodné. Kdo má tuto lásku boží, která na odměnu nečeká, k vůli ní nejedná, na ni ani nemyslí, on právě největší odměny dojde, nebo jest a bude Bohu nejpodobnější, má a bude míti největší podíl na jeho dokonalosti a slávě a blaženosti.

A tak k vám volám slovy sv. apoštola: Nade všecko mějte lásku, kteráž jest svazek dokonalosti. Amen.

28. Co jest věřiti?

Obsah: Co znamená věřiti. — Mínění. — Víra přirozená. — 1. Výměr Vatikánského sněmu o víře. — Víra nadpřirozená. Rozumná a nerozumná víra. Víra a bludy. 2. Předmět víry. Víra zavinutá a rozvinutá. 3. Proč věříme. — Hřích pochybovačství a povzbuzení k pevné víře.

> Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k otcům našim, posléze skrze Syna svého.
> Žid. 1, 1.

Co znamená věřiti? Hudebníci prohlížejí partesy nové skladby. Kapelník se ptá, nuž, pánové, půjde to? Myslíme, že ano, odpovídají hráči. Toto domnění nazývá se často vírou. Lékař zkoumá, proč nemocný má horečku. Je to nejistý a zamotaný případ. S jistotou nemůže udati příčinu nemoci, nebo její znaky nejsou zřejmy. Ale na konec si řekne, takhle to bude, připravuje se tyf. Toto nejisté domnění nazývá se často vírou. Máme přítele, který nás miluje. V nouzi se na něho obrátíme, řkouce, věřím pevně, že mne neopustí. Nebo řekneme jindy, věřím, že přijdou zase lepší časy. Toto vše nazývají lidé často vírou.

Je to víra? Dozajista, že je to jakási víra. Ale je to víra v pravém svém výměru? Nikoliv. Chceš-li míti přesný a jedině správný výměr víry, musíš říci: víra jest onen skutek rozumu a vůle, kterým přijí-

máme něco za pravdu pro svědectví jiných lidí. Dítko se učí ve škole, že hlavním městem Francie je Paříž. Přijímá tuto pravdu pro svědectví učitelovo; dítko věří, že je Paříž a že je hlavním městem Francie. To je víra v přesném výměru. Téměř všecko, co víme a známe, nabyli jsme vírou, věříce buď učitelům, nebo knihám. Jen málo jest věcí, které jsme viděli, sami zkoušeli, o nich se přesvědčili.

Je tato víra rozumná? Může býti rozumná i nerozumná. Věříš-li osvědčenému lháři, každému větroplachu, agitátorům, o nichž právem se domníváš, že sledují tajné cíle, lidem vášněmi zaslepeným, knihám zúmyslně sepsaným na klamání lidu, reklamě, která svým obsahem je podezřelá a formou nabubřelá, věříš-li za takovýchto podmínek, jednáš nerozumně. A není pochybnosti, že budeš uveden v blud. Škodou naučíš se opatrnosti jako vrabec, o němž dí přísloví, starého vrabce plevami neošidíš.

Rozumná je víra, věříme-li lidem počestným, knihám moudrým, důvodům pádným. Bláhový by byl, kdo by nevěřil, že žil Alexandr Veliký, císař Augustus, Mojžíš, Kristus, Karel IV., že Paříž je hlavní město Francie, že země se točí kolem osy, že na severu je samý led, že naši rodiče nás porodili, a tisíce jiných věcí, jichž jsme neviděli a o nichž sami jsme se přesvědčiti nemohli. Bez této víry nebyla by možná škola, věda, vůbec společnost lidská.

To jest víra přirozená, nebo běží tu o věci přirozené a děje se přirozeně. Avšak nám běží o víru nadpřirozenou. Co jest víra nadpřirozená, víra křesťanská?

O tom chceme s pomocí boží jednati, pamatujíce, že Bůh mluvil k nám skrze proroky a posléze skrze svého Syna, Ježíše Krista.

* * *

1. Co jest tedy víra nadpřirozená? Sněm vatikánský praví: Víra křesťanská jest nadpřirozená ctnost, kterou za pomoci milosti boží všecko za pravdu máme, co Bůh zjevil, a to nikoliv proto, po-

něvadž světlem nadpřirozeného rozumu vnitřní pravdu těchto zjevených věcí chápeme, ale proto, poněvadž nám za pravdivost jich ručí Bůh, jenž nemůže ani klamati, ani býti oklamán. (Conc. Vat. s 3 c 3.)

Jaký rozdíl je mezi vírou přirozenou a nadpřirozenou? Přirozenou vírou věříme rodičům, učitelům, knihám. Nadpřirozenou vírou věříme Bohu. Přirozenou vírou věříme pravdy přirozené z dějin, přírodopisu, zeměpisu a podobné. Nadpřirozenou vírou věříme pravdy Bohem zjevené. K přirozené víře netřeba, leč lidského rozumu a vůle; k nadpřirozené víře třeba také milosti boží, nadpřirozené vlohy, která se zove „božská ctnost víry.“ Vírou přirozenou řeknu, věřím, že země se otáčí kolem své osy. Nechápu sice, jak se to děje, ale důvody, které ctihodní vědcové mi podávají, jsou tak vážné, že jejich tvrzení přijímám za pravdu. Nadpřirozenou vírou řeknu, věřím, že Bůh jest ve třech osobách. Nechápu všecko, ale Bůh sám svým zjeveným slovem mně tak učí, i přijímám tuto pravdu ochotně a svobodně.

Avšak není tato víra nerozumná? Nebyla tato víra příčinou mnohých bludů a kacířství a sporů i krvavých?

Není nerozumno věřiti Bohu. Nikdo nezasluhuje takové víry jako on. A že se Bůh zjevil a pravdy své nám oznámil, přijímám buď od církve, v které jsem se zrodil a která víry zasluhuje, nebo se o tom sám přesvědčuji studiem sv. Písma, zázraků Kristových a všeho toho, co mi jasně ukazuje, že Bůh mluvil skrze proroky, skrze Krista a skrze sv. církev. Když jsem se o tom přesvědčil, řeknu: ano, Bůh se zjevil a proto věřím pevně všecko, co zjevil. Tak řeknu svobodně a na základě přesvědčení, jehož jsem nabyl. Toto přesvědčení není víra, nýbrž je k ní přípravou. Víra je, co následuje potom, onen skutek rozumu a vůle, kterým si dím, věřím všecko, nebo ty, o Bože, jsi mluvil, a ty neklameš.

Ale nebyla víra zdrojem bludů a sporů? Zajisté. Což, kdo by se divil! Víra je hlavním pramenem poznání Není tedy divu, že z víry pocházejí také bludy.

Ale přestanu proto vůbec věřiti rodičům, učitelům, vědě, knihám, protože mne někdy uvedli v blud? Nikoliv, nýbrž stanu se jen opatrným, rozvážným. A tak sluší se také na rozumného tvora. Chyby člověkem vládnou. Proto jako z víry přirozené, pocházejí také z víry nadpřirozené mnohé bludy. Vlastně nepocházejí z víry. Kdo ve všech náboženských věcech se přidrží věrně církve, nikdy neupadne do bludu, nebo církev ve věcech víry a mravů jest neomylná, jest sloup a utvrzení pravdy, jak dí apoštol. Duch sv. ji řídí. Všecky bludy náboženské minulých a našich dob pošly odtud, že mnozí lidé jednali lehkomyslně, pod vlivem vášní, kazíce vlastními domysly slovo boží, a strhujíce potom za sebou ty, kteří stejně lehkomyslně a stranicky jim věřili. Odchýlili se od církve, a tak upadli do bludu. Je-li třeba ve věcech přirozených rozvážnosti, je jí tím více třeba tam, kde běží o věci nadpřirozené. Všecky bludy minulosti vznikly ze sv. Písma, ale nikoliv proto, že by sv. Písmo obsahovalo bludy, ale proto, že mnozí bez znalosti, lehkomyslně, s předpojatostí, si je vykládali. Tím nabyli sami bludného přesvědčení, a ti, kteří jim uvěřili, bludné víry. Zavrhneme proto, že je mnoho bludů, všecku víru nadpřirozenou? Nikoliv, ale budeme opatrni a rozvážní. Neuvěříme každému duchu, který nám nabízí své výmysly, budeme se pilně varovati falešných proroků. Církev sv. svým dvoutisíciletým učením a trváním je svědkyní, kterou nezavrhne jen tak halabala duch rozumný, ušlechtilý a vážný.

2. Jděme o krok dále. Tažme se, co je předmětem víry? Jest jím všecko to, co Bůh zjevil. Kdysi zkoušel jistý mudrc pravdy Bohem zjevené. Některé se mu zamlouvaly. I řekl si, ty přijímám. Jiné se mu nezamlouvaly, i řekl, tyto nepřijímám. Komu věřil tento mudrc? Bohu? Nikoliv, nýbrž sobě. Ano, nad Bohem činil se soudcem. Je-li jedna pravda Bohem zjevená pravdivá, jsou pravdivy všecky. Proto díme, že víra musí býti obecná, vztahujíc se na všecko, co Bůh zjevil. Ale já všech neznám, namítne někdo. Netřeba znáti všecky výslovně a dopodrobna. Proto

přidáváme do vyznání víry slova, věřím všecko, co Bůh zjevil, t. j., nic z toho nezavrhuji, nýbrž kdybych všecko znal, všecko bych věřil.

Ale není to snad hřích, řekne někdo, když všecko nevím a neznám, co víra učí? Není. Ale sluší se, aby vzdělaný katolík více věděl, nežli křesťan prostý, aby kněz více věděl, nežli vzdělaný katolík. Všecko do nejmenších podrobností neznají snad ani velicí bohoslovci církve. I oni doplňují svou víru slovy: věřím všecko, co Bůh zjevil.

Některé pravdy vůbec ani nelze věřiti, jako zjevené, poněvadž není jisto, zjevil-li je Bůh, čili nic. Článek víry o neposkvrněném početí není ve sv. Písmě tak zřejmě obsažen, že by **každý na první pohled mohl říci, je to pravda Bohem** zjevená, zde to výslovně stojí. Sv. Augustin, sv. Efrem a jiní svatí otcové věřili v tuto pravdu, hlásali ji ve svých spisech, jiní opět nikoliv, anebo nemyslili na ni a nemluvili o ní vůbec. Když potom církev věc vyšetřila, shledala, že pravda tato je skutečně od Boha zjevená, i veřejně to prohlásila. Mnozí proto této pravdy dříve ani neznali. Ale řkouce: „Věřím vše, co Bůh zjevil," byla nepřímo v jejich víře obsažena.

Však jsou některé pravdy tak důležity pro život, že je každý nezbytně musí znáti. Jsou to pravdy, že jest jeden Bůh, že odmění jednou dobré a zlé, že druhá božská osoba se vtělila, aby nás vykoupila, že duše lidská je nesmrtelná, že posvěcující milost boží je k spasení nevyhnutelně potřebna. Kdo by tyto pravdy neznal a nevěřil, nemohl by připuštěn býti ke křtu. I dítko pokřtěno bývá jen tehdáž, když je zaručeno, že v těchto pravdách časem bude vyučeno. Ačkoliv tyto pravdy jsou nezbytné pro každého, nenásleduje z toho, že ostatní pravdy netřeba tak pevně věřiti. Vše, co Bůh zjevil, je pravda boží, a není žádných pravd hlavních a vedlejších, leda jen v tom smyslu, že některé tvoří základ k druhým. Tak na příklad pravda o dědičném hříchu tvoří základ pravdy o vtělení božím. Nebo v tom smyslu, že některé tvoří základ křesťanského života. Kdo by nevěděl a nevěřil, že duše lidská je nesmrtelná, nestaral by se o věčnost.

Každý katolický křesťan má z rozkazu božího znáti „Věřím v Boha“ a pravdy v něm obsažené, dále nejdůležitější věci o sv. svátostech, „Otče náš“ a „Desatero božích přikázání“. Tyto pravdy má si často opakovati, aby mu vždy živě tanuly na mysli. Však dnes, kdy každý blud smí býti svobodně šířen, kdy smí býti tištěny špatné knihy, kdy mnoho agitátorů den co den pracuje na zmatení a svádění křesťanů, dnes každý mnohem více je povinen, aby víru svou znal a námitky dovedl odraziti, nebo jimi se aspoň svésti nedal. Nedávno vystoupil známý agitátor v jistém městě proti náboženství, byv za tím účelem pozván. Většina přítomných se vyslovila, že by každý z nich dovedl lehce vyvrátiti námitky řečníka, universitního professora, učeně se tvářícího. Měli z toho velikou radost a stali se ve své víře ještě pevnějšími.

Na křtu svatém vlévá se nám do duše schopnost, aby tato víra naše mohla býti nadpřirozená. Tato schopnost nazývá se nadpřirozená ctnost víry. I hříšník ji má, pokud nehřeší smrtelně proti víře, t. j. nevěrou. V smrtelném hříchu je ovšem i tato ctnost mrtva, jako omráčena, ale je v duši přece, jsouc záchrannou kotvou, kterou Bůh probouzí v duši zase milost boží. Kdo smrtelně hřeší nevěrou, utíná i tuto poslední kotvu, spojující ho s Bohem. Stává se vrakem, který je zbaven i poslední naděje spásy.

Víra tedy je svobodný skutek rozumu a vůle, kterým máme vše za pravdu, co Bůh zjevil. Žádá se, abychom aspoň někdy před Bohem učinili vyznání víry slovy: „Věřím vše, ó Bože, co jsi zjevil.“ Činíme tak ostatně modlitbou „Věřím v Boha“. Tím naše víra se také utvrzuje, totiž Bůh ji tím utvrzuje v duši naší.

3. Ještě však chceme zevrubněji říci, proč věříme. Pravili jsme, že víra je všady tam, kde něco za pravdu přijímáme na svědectví druhého. Jsou mnozí vzdělanci, kteří studiem poznali a přesvědčili se, že musí býti věčná spravedlnost, která jednou vyrovná všecky zásluhy i všecky zločiny. To není víra v pravém smyslu slova, to je věda. Že jest Bůh, každý snadno se může přesvědčiti. Řekne si prostě, je dílo,

totiž svět, je tudíž i tvůrce. I to není víra, ale vědění. Víra je tam, kde věříme na svědectví jiného, nikoliv tam, kde sami se přesvědčujeme. Ale víra a přesvědčení mohou býti pospolu. Víra nadpřirozená je tam, kde věřím na svědectví boží. Řeknu: „Bože, ty jsi zjevil, že jsi, a věřím tvému slovu. Bože, ty jsi zjevil, že Pán Ježíš je Syn boží, že bude věčný soud, a já to věřím, neboť jsi pravdomluvný. Já to sice také poznávám svým rozumem, ale co je lidský rozum? Třtina! Jakou mně dává záruku? Nejistou! Ale když ty, ó Pane, promluvíš, pak nemusím se již báti, že se oklamu, neboť ty jsi věčná pravda.“

Důvod tedy, proč věříme, je autorita boží. Bůh to řekl. Proto může býti naše víra pevná jako skála. Proto nikým nemusíme se dáti omámiti. A kdyby tisíc lidí vystoupilo a volalo: „Tento článek víry je falešný a bludný!“, můžeme klidně odpověděti: „Není.“ Tisíc lidí se může klamat, ale Bůh nikoliv. Vím-li, že Bůh tuto pravdu zjevil, o čemž dosti snadno se mohu přesvědčiti, žádná moc světa nemůže a nesmí mne zmýliti.

Než, člověk je svoboden. Jako mohu zavříti oči před sluncem a říci: „Slunce nesvítí,“ nebo říci: „Kdo ví svítí-li,“ tak může odepříti člověk i Bohu víru a neuvěřiti jeho slovu; může říci: „Nechci věřiti!“ Naše víra je svobodný skutek rozumu a vůle, ano hlavně vůle. V ničem nečiní nám Bůh násilí, ale ctí naši svobodnou vůli. Nechce otroky, jako ty hvězdy na nebi, které nutí konati jich dráhy, chce svobodné skutky poslušnosti, chce ctnost. Proto sv. Pavel nazývá víru poslušností k evangeliu. (Řím 10, 16; 2 Kor. 10, 4. 5.). Křesťan, poznav slovo boží, řekne pokorně: „Pane, ty jsi mluvil, a já přijímám s radostnou poslušností tvé slovo za pravdu. Činím tak svobodně. Nikdo mne nenutí, jedině tvá velebnost, která je pravda a dobro. Podrobuji se ti jako dítko, které věří slovu otcově.“ To je nadpřirozená naše víra. Ne všetečné hloubání, ne úzkostlivá nejistota, ne mračná pochybnost, ne těžké a trampotné tápání po stopách pravdy, ne, nýbrž svobodný, nadšený souhlas vůle, radostná posluš-

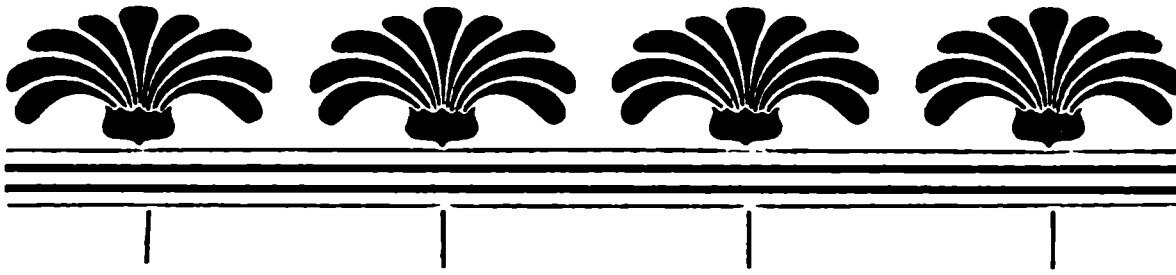
nost, srdečné podrobení rozumu, jemuž Bůh přichází na pomoc.

Jako apoštol kdysi před tváří millionů model nedal se másti, ale volal: „Vím, komu jsem uvěřil," voláme i my před tváří všech nevěrců a pochybovačů: „Na svědectví boží věříme, a svědectví boží je pravdivé." (Sr. Summa th. 2. 22. 10. a 8.)

* * *

To je naše víra. Věříme. To jest, přijímáme za pravdu všecko, co Bůh zjevil, a přijímáme to proto, poněvadž on to zjevil. Kdysi poručil Bůh Mojžíšovi, aby uhodil do skály, že vyjde voda, jejímž nedostatkem lid na poušti hynul. Mojžíš pochyboval, že by mohla ze skály vytrysknouti voda. Bůh jej za to potrestal, nedada mu vejíti do země zaslíbené. Byl to veliký hřích, neboť Bohu dlužno věřiti, a nad to byl Mojžíš svědkem mnoha divů. I k nám mluvil Bůh skrze proroky a naposledy skrze syna božího. Dvanácte apoštolů položilo za pravdu boží život. Přes deset millionů mučedníků ji stvrdilo a zpečetilo svou krví. Zázračné trvání církve je stálým božím prstem zjevené pravdy. Kdo zamítá všecka tato svědectví, jedná nejen lehkomyslně a dětinsky, ale hřeší. Hřeší více, nežli Mojžíš, neboť větších svědectví nelze si na světě ani mysliti.

Proto chceme věřiti všecko a prositi Boha: „Bože rozmnož a utvrď naši víru!" Proto ji chceme chrániti jako vzácný klenot a raději život ztratiti, nežli ji. Zase se rozbouřila moc zla proti církvi. Jako beránek je bez moci. Může jen trpěti. A trpí heroicky. S těmito hrdiny křesťanské víry chceme se spojiti. Každý z nich je svědectvím: božská je víra, která nám dává sílu k tolika utrpením. Ano, Bože, věříme, věříme vše, věříme na tvé slovo a svědectví. Zachovej nám víru. Jednou se promění v patření na tvou tvář. Potom poznáme v tobě pravdu všechnu, jež věčně nás oblaží. Toto budiž vítězství naše, víra naše, víra v jednoho Boha a v Ježíše Krista, Syna božího. Amen.

29. Bůh a svatí mučedníci.

Obsah: Jako křesťanství dává svědectví o Kristu, tak mučedníci, kteří s milostí boží přetrpěli muka a smrt pro víru v Boha jednoho ve třech osobách, dávají svědectví o jsoucnosti boží a o nejsv. Trojici. Takové velikolepé svědectví nemůže býti licho. — 1. Někteří mučedníci za víru v jednoho Boha. 2. Někteří mučedníci za víru v nejsv. Trojici. — Povzbuzení k víře slovy ze zprávy o mučednické smrti sv. Polykarpa.

„Marni zajisté jsou všichni lidé,
v nichžto není známosti Boha."
Moudr. 13, 1.

Dva zjevy v křesťanství naplňují podivením každého: nevýslovná svatost, která z něho zkvétá, a mučednictví. Obé vyšlo a vychází z Krista a jeho nauky. O Kristu pravil lord Chamberlain, jehož kniha „Základy 19. století" tolik hluku nadělala, mimo jiné asi toto: „Kristus jest živým zdrojem křesťanství. Že o tom mohlo býti pochybováno, že 19. století mohlo se živiti knihami, v nichž dovozováno, že křesťanství vzniklo z náhody, nebo nějak podobně, to v pozdějších dobách bude vydávati svědectví o dětinské naší soudnosti." (I. p. 250 česk. př.). Proslavený lord chce říci, že zjev tak náhlý, neobvyklý, veliký, který změnil tvářnost světa, vykládati bez Krista, bez původce geniálního, ano božského, jest známkou

slabosti ducha, pro niž naši potomci se nám budou posmívati.

Ze všech podivuhodných zjevů křesťanství vezměte dva: život až k svatosti, až k heroickým ctnostem, a pevnost přesvědčení až k mučednictví. Ideál života povýšen na stupeň, o němž pohanům ani se nezdálo, a tisícové dostihují ho, ano on nabývá všeobecné platnosti. Mučednictví jest rozsáhlé, nalézá se ve všech dobách, ve všech zemích křesťanských, čítá vyznavačů do millionů. Svatost i mučednictví nalézáte u dítek, jinochů a dívek, mužů a žen, stařen a kmetů, v haleně a na trůně, u prostého a učence, všady. Je možno vyložiti takovýto zjev přirozeně? Obé bývalo obyčejně spojeno, neboť mučednictví, jsouc velikou milostí, bývalo pravidlem odměnou za veliké ctnosti. Lze popříti tu prst boží? Pokoušeli se o to podobně, jako křesťanství chtěli vyložiti bez Krista. Říkali: „Mučednictví byl záchvat fanatismu," nebo: „Není nic zvláštního, každá idea má své mučedníky" a pod. Svatost pak sesměšňovali, vykládajíce panictví a panenství jako bláznovství, kajícnost jako neporozumění životu, heroickou lásku bližénskou jako hysterické záchvaty a pod. Výklady samy mají zřejmou známku strojenosti a nepravdy. Myslím, že kdyby tací předpojatci četli klidně jeden jediný život svatého mučedníka, nahlédli by nesmyslnost názorů, o nichž spíše mohlo by se říci, že jsou to chorobné záchvaty a fanatism nevěry. Toho se střeží. Spokojují se čtením námitek proti Bohu a církvi. Svéhlavě zabořují se do svého pantheismu nebo materialismu a potom jsou tak slepi, že i velebným zjevům křesťanským, jako heroické svatosti a mučednictví, nerozumějí, jich významu, který chápe i prostý zdravý rozum, nechápou, dávají jim výklad, o němž lze říci, co řekl Chamberlain o popěračích Kristových.

Svatí mučedníci, zvláště mučedníci z dob a zemí pohanských, starých i novějších, zemřeli za víru v Boha. Zemřeli také na př. pro víru v Krista, pro své katolictví a pod.; ale základ byla vždy víra v jednoho Boha, někdy zvlášť v jednoho Boha ve třech osobách. Není tohle důkaz pro jsoucnost boží? Očividně jest

jím, vždyť božská síla v mučednících patrně působila. Už psychologicky je nemožno, aby blud, pověra, víra v něco, co vůbec neexistuje, měly takovou sílu a moc. Kdo přes takové zjevy přechází k nevěře, o tom právem lze říci: „Marni zajisté jsou všichni lidé, v nichžto není známosti Boha."

Vizme tedy některé mučedníky, kteří zvlášť byli umučeni pro svou víru v Boha jednoho ve třech osobách. Při tom prositi chceme Pána: „Přidej nám víry!"

* * *

Od Maxima vyslýchán je Probus. „Obětuj bohům!" poroučí mu místodržitel. Probus odpovídá: „Ani ty, ani knížata tvoji nepřimějí mne, abych hřešil a obětoval bohům, jichž neznám; můj Bůh jest v nebi, jemu jedinému sloužím, jemu jedinému se klaním." Maximus pravil, ukazuje na obrazy model: „A nejsou tito bohové zde živi?" Probus odpověděl: „Jak mohou kameny a dřevo, dílo lidských rukou, býti živými bohy? Jak velice bloudíš nevědomostí, místodržiteli, když jim obětuješ!" „Ty pravíš, že bloudím, obětuje bohům?" ptal se Maximus. „Ano," odpověděl Probus, „neboť nic nejsou a zahynou bohové, kteří neučinili nebe a zem." Na výzvu, aby obětoval, dodal: „Neobětuji mnohým bohům, ale klaním se Bohu pravému a jedinému." Brzy na to potvrdil víru tuto svou krví.

Když sv. Krispina byla vyslýchána prokonsulem Anuliem, pravil k ní soudce: „Znáš zákon, že máš obětovati bohům za blaho knížat, zákon, jejž vydali Dioklecian, Maximian a Konstantin?" Krispina odpověděla: „Obětuji pouze jedinému, pravému Bohu." „To je pověra," řekl prokonsul. „Podrob se a služ našim bohům." Krispina odpověděla: „Denně uctívám Boha, ale vedle něho žádného jiného neuznávám." „Pak jsi zrádkyně," odpověděl Anulius, „a brzy poznáš moc zákona." Mučednice odpověděla: „Cokoliv mne stihne, ráda vytrpím za víru, kterou vyznávám." Opět a opět doléhal na ni soudce, aby zřekla se svéhlavé pověry své a obětovala bohům, avšak marně;

mučednice zůstala pevna a statečně zemřela za své přesvědčení.

Podobných vyznání je na sta. Bůh je potvrdil nejednou divy, takže diváci propukli ve volání: „Veliký jest jediný Bůh křesťanů!“ Tak stalo se na př., když Apollonius a Philemon stáli v plamenech. Modlili se za obrácení pohanských diváků. I snesl se oblak na hranici a udusil oheň. Mnozí uvěřili. Ačkoliv mnohé zprávy o divech, jež staly se při mučednících, jsou legendárně vyzdobeny, nelze o četných divech pochybovati, neboť jsou pověřeny svědky očitými a četnými. Bez této mimořádné pomoci boží obrácení pohanského světa vůbec nelze vysvětliti.

Však netoliko že jest jen jeden Bůh, dotvrzovali mučedníci svou smrtí, nýbrž z jich výpovědí vidíme, že měli o Bohu pojem obsáhlý a správný. Že jest Bůh vůbec, toho nebylo jim třeba dosvědčovati, neboť k úplné nevěře nerozumnost pohanů nešla. Hrozný blud zřejmého bezbožectví nalézáme teprve v moderní osvícenské době. Ano, křesťanům předhazováno jako zločin, že nevěří v Boha, že Bůh jejich je toliko fikcí, prázdným slovem, kterým svou skutečnou bezbožnost ukrývají. Křesťané totiž správně vyznávali, že Bůh, jemuž se klanějí, je čirý duch. Sv. Maximilian, který byl vojínem, vyznal na př.: „My křesťané věříme v živého Boha. Vaši bohové nemají ani řeči, ani smyslu. Náš Bůh jest veliká síla, máme Boha živého, neviditelného, nesmrtelného.“ Pohané nemohli to pochopiti. Jich bohové měli těla, byli toliko lidmi vyššího druhu, plni také lidských špatností. Bůh, jenž je čirým duchem, bez masa a kostí, bylo jim něco zcela nového a nepochopitelného. Nejeden mučedník zemřel proto, obviněn jsa z bezbožectví. Jsou tací, kteří všecko vykládají přirozeným rozvojem. Ti praví, že také křesťanství následovalo po pohanství nezbytně jako další rozvoj doby. Je to blud, který se mohl zroditi jen v hlavě filosofa, nepřihlížejícího ke skutečným faktům. Už pojem křesťanského Boha, zvláště jeho duchovost, je takový, že proti bohům pohanským není přirozeným rozvojem, nýbrž pravým opakem, něčím zcela novým, o jiných pravdách kře-

sťanských ani nemluvě. Myslete na Joviše, Venuši, Marta a tisíce jiných bohů pohanských. A z nich že se přirozeně vyvinul vznešený pojem Boha křesťanského? Kdo takové nehoráznosti tvrdí, toho z přemýšlení asi nikdy hlava nebolela. Pohané, kteří se neobrátili, upadali v modlářství stále horší a hrubší; toto modlářství byl přirozený rozvoj mnohobožství pohanského. Indové dospěli dnes, pokud nepřijali křesťanství, tam, že mají asi tři milliony bohů.

Křesťané znali dobře vlastnosti boží. Když sv. mučedník Phileas byl místodržícím tázán, jaký je Bůh, jemuž se on klaní, odpověděl obviněný, pozvednuv ruce k nebi: Můj Bůh jest Bůh, který stvořil nebe a zemi a moře a všecko, co v nich jest; on jest původce a stvořitel všech věcí viditelných i neviditelných, Bůh jediný, který zůstává na věky. Hle, křesťané znali dobře, odkud všecko je; věděli více, nežli ví mnohý moderní filosof, který marně se ptá, odkud se náš svět vzal. Proto znali dobře všemohoucnost boží a moc, kterou nade vším vládne. Sv. mučedník Patricius měl před soudem zevrubný výklad o tom, jak Bůh, všemohoucí a věčný původce všeho, stvořil skrze svého věčného Syna pouhým slovem nebe a zemi, slunce a hvězdy, a všecky ostatní věci, mezi nimi ráj pro spravedlivé a peklo pro hříšníky. A sv. mučedník Speratus pravil k místodržiteli Saturninu: Věz, že klaníme se jedinému Bohu, jenž panuje nade všemi věcmi a je spravuje, jenž je králem králů a svrchovaný vládce nade všemi národy země. A o tomto Bohu svědčí sv. mučedník Nikander, že všecko učinil z ničeho. Jak bych mohl, volá, klaněti se kamenu a dřevu, a opustiti nesmrtelného Boha, který všecko učinil z ničeho? Jiný mučedník pak, sv. Justin, vyznává nesmírnost boží, když dí: Bůh křesťanů není od žádného místa uzavřen, nýbrž naplňuje, jsa neviditelný, nebe a zemi, všude od křesťanů jsa ctěn.

To byly pro pohany, i nejvzdělanější, věci z brusu nové, ano nepochopitelné. Tertullian napsal ve své nesmrtelné řeči k mučedníkům: Vy sedíte ve tmě, t. j. v žaláři, ale vy jste světlo. Má pravdu. Když křesťan

se svým pojmem o Bohu stál proti pohanskému soudci s jeho hroznými pověrami o bozích a světě, stálo tu věru světlo proti tmě. Tu bylo s překvapující jasností zřejmo slovo Pána Ježíše, které řekl k apoštolům: Vy jste světlo světa. (Mat. 5, 14 n.) Do pohanské tmy mnozí by nás zase rádi uvrhli. Věru „marný" by byl, kdo by si dal víru zhasit v srdci a ztratil známost Boha.

Ještě nejlépe chápali pohané vyznání křesťanů o vševědoucnosti boží, nebo svým bohům jakousi vševědoucnost připisovali. Avšak křesťanští mučedníci mluví o ní dokonale a krásně, spojujíce ji s prozřetelností boží. Často mluví jako Kristus před Pilátem, že by pohanští soudcové nemohli jim ublížiti, kdyby Bůh, který všecko vidí a je přítomen, toho nedopouštěl. Dopouští toho, praví, aby nám dal palmu mučednictví a vás obrátil. Obé se vyplnilo. Mučedníci došli slávy nebeské a tisícové pohanů se obrátili. Působily na ně netoliko divy, nýbrž také chování sv. mučedníků. Křesťanům byl Bůh Bohem lásky a milosrdenství, jemuž nejen sebe, ale i pohany dojemně odporučovali. Když sv. Leo z Patary hotovil se k smrti, modlil se v slavnostní modlitbě za své katany, pravě: Buď jim milostiv, Pane, pro to, co na mně konají, a dej jim, aby také poznali tebe, pravého Boha. Vždyť nechceš smrt hříšníka, ale jeho obrácení. Takové dojemné projevy lásky dotkly se nejednou i srdcí pohanských.

Hle, křesťané, tak ve vyznáních sv. mučedníků naleznete celou nauku o Bohu a jeho vlastnostech. Před perským králem Saporem bylo k smrti mučeno 128 vyznavačů. Mezi utrpením učinili společné vyznání o Bohu jednou věčném, tvůrci nebe a země. V něm obrací se též na tyrana slovy: Zahub nás, ale nezahyneme, nebo Bůh dá nám život věčný a království své za dědictví. S tímto vyznáním na rtech trpěli a umírali.

Křesťané, jaká to víra, která podepsána je krvavým podpisem millionů, a to lidí svatých, šlechetných, moudrých. Pohané vybírali si k mučení nejraději nejvzácnější křesťany, domnívajíce se, že zahubí-li

je, zahubí všecky. Ale zmýlili se. Ti nejvzácnější křesťané byli právě ve víře nejlépe vycvičení a vynikali ctnostmi, před nimiž bledlo vše. A tak to nejlepší, co svět měl, dává svou smrtí svědectví pravdě: Jest Bůh, Bůh věčný, svatý, spravedlivý, tvůrce, Bůh, jak o něm Pán Ježíš nás poučil a církev katolická učí. Křesťané jsme v dobré společnosti, věříce s nimi.

2. Zvlášť chci se zmíniti ještě o nejsvětější Trojici. Také tato víra jest podepsána krví mučednickou. Ono vyznání Boha je u mučedníků pravidelně spojeno s vyznáním nejsv. Trojice. Činili tak často i proto, aby zřejmě dosvědčovali, že nejsou židy a přívrženci synagogy, kteří víry v nejsv. Trojici neměli.

Kdo nezná velikého biskupa Smyrnenského Polykarpa, odsouzeného na hranici r. 166., a jeho krásná slova: Šestaosmdesát let sloužím Kristu a nijak mi neublížil. Jak bych se mohl rouhati svému králi, který mne vykoupil? Když stál na hranici, proslovil velebnou modlitbu k Bohu, který dal světu svého milého Syna, abychom pravého poznání došli. Velebil dojemně Boha Otce jako tvůrce a dobrého Pána, Krista jako vykupitele a dárce věčného života. Velebil také sv. Ducha a celé Trojici vzdával dík za své mučednictví.

Svatý mučedník Kulpus odpověděl na výzvu, aby obětoval bohům: Klaním se Otci, Synu a Duchu sv. Vyznávám nejsv. Trojici, mimo kterou není jiného boha. Obětovati budeš, volal soudce, Martovi, Apollonovi a Aeskulapu, všemocným bohům našim. Mučedník opakoval své vyznání a po těžkém mučení umřel za svou víru stětím.

Sv. Julitu předvedli před souce s jejím synáčkem Cyrem. Když matka byla krutě mučena, plakal malý Cyrus. Soudce vzal ho na klín a konejšil. Ale hošík vjel mu do vousů, poškrábal ho nehty a volal: Jsem křesťan. Soudce se rozhněval a vzav chlapce za nohu, mrštil jím o zemi, že mozek jeho se rozstříkl. Matka, vidouc to, děkovala Bohu, že dal před ní synu jejímu mučednickou korunu. Na popravišti potom vyznala víru v Boha Otce, vtěleného jeho Syna Ježíše a Ducha

sv., prosíc je, aby jí dali sílu a vzali duši její k sobě, jako učinili jejímu synu.

V téže přibližně době zemřel ve Španělsku mučednickou smrtí mladý jáhen Vincenc. Vincenc vynikal vzděláním a ctností. Při výslechu svého biskupa Valeriana vyprosil si od něho dovolení k mluvení a řekl k tyranu: Vybízíš nás, abychom zapřeli víru Kristovu. Slyš tedy, že mezi námi jest největší ohavností, odstoupí-li někdo od pravého Boha. Za svou víru dáme život, nelekajíce se tvých hrozeb. Bůh nám dává síly a vytrvalosti, abychom odolali mukám a smrti. Tělo můžeš zabíti, ale nesmrtelný duch náš zachová si víru svatou. A jiné ještě pravdy řekl vladaři, jenž uražen ve své pohanské pýše, dal jej hrozně mučiti. Působení milosti boží bylo zřejmé, nebo nikdo tak strašná muka by nepřežil. Vincenc zůstal klidný, děkoval Bohu za milost mučednictví a domlouval vladaři. Vladař kázal muka přiostřiti, ale nebylo lze je vůbec ani zvýšiti už. Mladý mučedník se usmíval a učinil následující vyznání: Vyznávám Ježíše Krista, Pána našeho, jenž jest Syn Boha Otce a s Otcem i Duchem sv. jeden Bůh. Tebe pak, Daciane, zapřísahám, abys nepřestal mne mučiti, dokud sám nepoznáš pravdy a nepřesvědčíš se, že mne ve víře křesťanské nezvykláš. Vladař dal zmučeného páliti na rošti, ale vše marně. Jako beránek obětovaný modlil se za své katany.

Tak mohl bych jmenovati sta jiných. Podotknu ještě jen toto: Jednotlivé církve posílaly popisy o mučednické smrti svých členů druhým církvím. Popisy byly potom předčítány. Rozumí se ovšem samo sebou, že křesťané z nich se radovali a jimi k stálosti se povzbuzovali. V odpovědích svých projevují tuto radost. V těchto odpovědích vzdává se často chvála a dík Bohu Otci, Synu jeho Ježíši Kristu a Duchu sv. I je tu vyjádřena víra v nejsv. Trojici. O sv. Duchu, jakožto třetí božské osobě a posvětiteli, máme v aktech mučednických ještě přemnohá zvláštní svědectví. Mučedník Theodor na př. odpověděl na výtku, že mluví jako athenský řečník: „Nejsem z Athen, ani nejsem řečník; jsem poučen od sv. Du-

cha skrze Písmo sv.“ A sv. Felicita odpověděla soudci, který všelijak ji sváděl k odpadu: „Nevezmeš mi odvahy. Mám sv. Ducha, který nepřipustí, abych od ďábla byla přemožena. Proto jsem jista, že tě přemohu za živa a ještě více svou smrtí. A zvítězila, neboť všecka moc a výmluvnost pohanská byla marna proti Duchu sv., jenž ji sílil.

Tak máme v aktech mučednických zřejmě vyslovenu víru mučedníků v nejsv. Trojici, víru, že jeden Bůh jest ve třech osobách, které se zovou: Otec, Syn a Duch sv., že Syn jest od Otce a Duch sv. z obou vychází, že všecky tři osoby, majíce tutéž božskou přirozenost, jsou si rovny — krátce, že sv. mučedníci tajemství nejsv. Trojice znali, je vyznávali a za ně umírali.

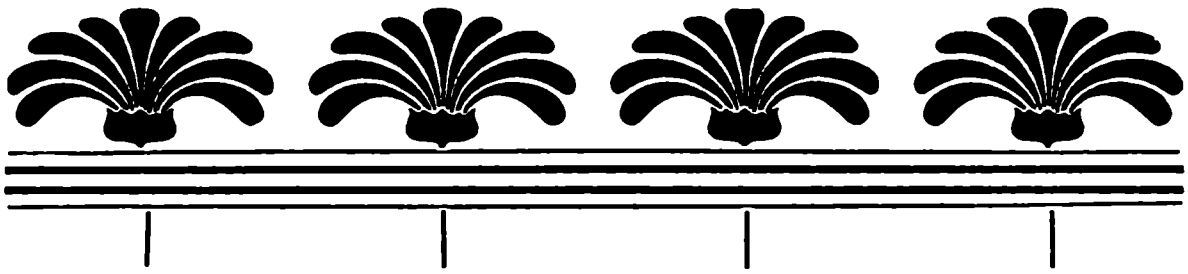
* * *

Jest Bůh jeden, všemohoucí tvůrce, svatý a spravedlivý, věčný a nesmírný, a tento Bůh jest ve třech osobách. Toť víra, za kterou tisíce a tisíce mučedníků, žehnajíce se na čele, ústech a prsou, provolávajíce slávu Bohu Otci, Synu a Duchu sv., pravím, za kterou statisíce šli na utrpení a smrt. V plamenech hranic, na kříži přibiti, v cirku před dravou zvěří vyznávají stejně jako v temných mučírnách: „Jest Bůh jeden ve třech osobách.“ Ptám se: Není tohle svědectví pro existenci boží? Řekne-li někdo, že není, pak už nevím, co by bylo s to, aby působilo na jeho rozum a cit. Komu tohle všecko je nic, je pobloužením, hysterickým záchvatem nebo něčím podobným, o tom jistě mají platnost slova Písma: „Blázen praví v srdci svém: Není Boha. Marni zajisté jsou všichni lidé, v kterých není známosti Boha.“

Končím slovy z listu církve smyrnenské o smrti sv. Polykarpa. Tu se čte po vylíčení jejím: „To jest pravé popsání jeho mučednictví, které sv. biskup s dvanácti druhy vytrpěl. Jeho mučednictví bylo nejslavnější. Lid dosud nazývá ho mistrem. Jeho následovati si přejeme po příkladě našeho Pána Ježíše Krista... Nyní se raduje s apoštoly a spravedlivými

v Bohu, všemohoucím Otci, v Pánu našem Ježíši Kristu, spasiteli našich duší, pastýři církve, a sv. Duchu, skrze něhož všecko poznáváme.“

I my, křesťané, přejeme si, jako křesťané smyrnenští před 1800 lety, zůstati pevni ve víře, zvítěziti nad úklady ďábla a světa a radovati se potom na věky v Bohu Otci, Synu a Duchu sv. A není pochybnosti, že, zůstaneme-li věrni této víře sv. mučedníků, dojdeme slávy věčné. Amen.

30. Bůh jest všemohoucí.

Obsah: Biblické vypravování o stvoření světa. Adam je viděl v obrazích. Všemohoucnost. — Úžasná velikost a malost ve vesmíru. Tvoření slovem z ničeho. Bůh může učiniti vše, co člověk, anděl, co božský rozum sám dovede si mysliti. Může tvořiti věčně. Mohl by vesmír do nekonečna činiti větším a větším, dokonalejším a dokonalejším. Může hmotným věcem dáti trvání nehmotné. Důvod této moci: nekonečná nápodobitelnost bytosti boží. Bůh a člověk. Povzbuzení k úctě a lásce všemohoucího Boha, otce milujícího nás.

Řekl Bůh Abrahamovi: Já ť Bůh všemohoucí, chodiž přede mnou, a budiž dokonalým.
I. Mojž, 17, 1.

Jest cosi úchvatného v prostém vypravování Mojžíšově o stvoření světa. Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla pustá a prázdná, a tma byla nad propastí, a duch boží vznášel se nad vodami. I řekl Bůh: Buď světlo! A učiněno jest světlo. Podobně vypravování pokračuje. Mnozí myslí, že Bůh ve snách nebo ve viděních ukázal stvoření světa Adamovi v šesti velikých obrazích. Jako když opona šestkráte se vyhrne a ukáže vždy nový nádherný živý obraz, tak prý šestkráte po sobě viděl Adam Boha, slyšel jeho tvůrčí slovo a pozoroval úchvatné jeho účinky. Adamovi vtiskly se hluboce v mysl, vypra-

voval je svým potomkům, z nichž Mojžíš svým způsobem všecko napsal. Proto měl národ israelský nejvznešenější pojem o Bohu mezi všemi národy, které žily před příchodem Kristovým. Proto věřil mimo jiné, že Bůh jest všemohoucí.

Písmo sv. Starého a Nového Zákona jmenuje Boha asi na sedmdesáti místech všemohoucím. Bylo by zbytečno uváděti je. Stačiž nám svrchu uvedená slova boží k Abrahamovi: „Já jsem Bůh všemohoucí, chodiž přede mnou a budiž dokonalým.“ Že Bůh jest všemohoucí, rozumí se samo sebou. Tato vlastnost jeho nečiní rozumu našemu žádných obtíží. Znamená, že Bůh může všecko učiniti, co je vůbec možné. Nemožných věcí, věcí, které si odporují, nemůže ovšem učiniti, na př. aby něco zároveň na témž místě a v téže chvíli bylo černé a bílé. Také nemůže učiniti, co odporuje jeho svatosti nebo jiné vlastnosti boží, na př. nemůže nikoho přinutiti k hříchu, nebo svatou duši zavrhnouti do pekla. Však to se rozumí samo sebou. Filosofové hádali prý se kdysi, může-li Bůh učiniti, aby dvakrát dvě bylo pět. Než, to jsou hračky.

Chceme tudíž mluviti v jiném způsobu o všemohoucnosti boží. Chceme si živě zobraziti nesmírnou velikost a vznešenost její, aby nás pohnula k tomu, k čemu napomínal Bůh Abrahama, řka: „Chodiž přede mnou a budiž dokonalým!“, aby nás naplnila radostí, úctou a důvěrou při pomyšlení, že tento všemohoucí Bůh jest naším stvořitelem, naším cílem, naším dědictvím a též naší ochranou.

Ano, proto ukaž nám, Hospodine, který světy slovem z ničeho tvoříš, ukaž nám svou všemohoucí ruku, abychom nad ní se rozplesali úctou a radostí!

* * *

Velikost všemohoucnosti boží ukazuje nám vesmír. Uveďme si některé jeho divy. Oběžnice, které jako my otáčejí se kolem slunce, vzdáleny jsou od něho: Merkur asi 8 mil. mil, Venuše asi 15 mil. mil, Mars asi 32 mil . mil, Jupiter asi 110 mil. mil, Saturn

asi 200 mil. mil. Naše země jest od slunce vzdálena asi 20 mil. mil. Je veliká přes 9 mil. čtv. km. a váží několik quadrillionů kilogramů; je to číslo o 24 nullách, a je tak ohromné, že by se ho člověk nedopočítal, i kdyby žil statisíce let. A tato zajisté úctyhodná koule urazí s námi za vteřinu 4 míle, za den přes 350 tisíc mil. Tuto cestu koná již po tisíce let a vždy správně.

Slunce je millionkrát větší, nežli naše země, t. j. z jednoho slunce by nadělali million takových koulí, jakou je naše země. R. 1905 bylo viděti skvrnu na slunci, jež se nám zdála veliká jako zlatník. Ve skutečnosti zabírala na slunci plochu, která byla 37krát větší, nežli plocha naší zeměkoule. Zadní hvězda v souhvězdí Velikého Medvěda, na nějž tak rádi hledíme, je 117krát větší, nežli slunce, z ní lze tedy udělati 117 millionů takových koulí, jakou je naše země. Světlo, které urazí 300.000 km. za vteřinu, potřebuje na cestu ze slunce k nám osm minut. Kdyby naše země nebyla větší hrášku, a kdyby celý vesmír v témž poměru se zmenšil, jel by rychlovlak, který urazí 100 km. za hodinu, přece ještě 60 dní, než by dojel se země k polární hvězdě.

Jak malý je člověk při takových úžasných rozměrech! Do krychlového kilometru vešli by se pohodlně všichni lidé, co jich na světě je, t. j. asi 1500 millionů. Kdyby všichni lidé najednou spadli do Bodanského jezera, vystoupila by hladina tohoto toliko o dva centimetry.

Ještě větším úžasem, možno-li, naplňuje člověka malost, tenkost a umělost mnohých věcí v přírodě. Ve vzduchu poletují parní bublinky. Aby se z nich utvořila kapka deště, je třeba, aby se jich srazilo v jedno 1000 millionů. V jedné kapce deště je tedy 1000 millionů parních bublinek. Jaká úžasná malost! V naší krvi jsou tělíska, pro zdraví velmi důležitá. Průměrný člověk má jich 25.000 miliard; jest to číslo tak veliké, že největší boháč světa nemá tolik haléřů. Utrhnete-li si list vinné révy, sotva vás napadne, že má 4 milliony dírek, jimiž dýchá. Lidský vlas je asi 1 desetinu milimetru tlustý; vlákno hedvábí je šest-

kráte tenší, t. j. lidský vlas dlužno po délce rozpůliti na šest vláken, abychom dostali vlákno tenké jako vlákno hedvábí. Vlákno, které souká pavouk, je o mnoho, mnoho tenčí, nežli hedvábí, a každé složeno jest z celé spousty vláken; jak tenká jsou tato! A přece ještě neskonale tenčí jsou vlákna nervová našeho těla, která sprostředkují naše pocity a pohyby. Tloušku částečky, z jakých se skládá dusík, dostanete, když centimetr rozdělíte na 800 millionů dílů. Srdce naše vykonává každým svým úderem práci 175 gr., t. j. práci, jakoby někdo zvedl 175 gr. Srdce člověka 70letého vykonalo práci 2550 mill. kilogr., t. j. práci, jakoby někdo zvedl 2550 mill. kilogr. A co je bytostí tak malých, a přece ještě uměle složitých, které sotva postřehujeme nejostřejším drobnohledem. I voláme, žasnouce: Kdo má tak bystrý zrak a tak jemné prsty, že učinil takové divy?

Jak nesmírná je moc boží, podivuhodná v dílech svých velikých a malých! Když proslavený hvězdář Keppler se o těchto věcech zamyslil, padával na kolena, volaje: Veliký jsi Bože, nekonečná je tvá všemohoucnost.

K tomu přidejme, jak Bůh tvoří, totiž s největší lehkostí, pouhým slovem. Řekl a učiněny jsou; přikázal a stvořeny jsou (Žal. 148, 5) dí žalmista Páně. Jak zcela jinak pracujeme my. Bůh jen řekne slovo, vlastně jen chce, a všecko se stane. Takové tvoření jest známkou moci naprosté, neohraničené. Bůh tvoří z ničeho, t. j. on tvoří i podstatu věci. Kde dříve nebylo nic, jeho slovem povstávají bytosti. Kdyby člověk pouhým slovem z ničeho dovedl učiniti jediný prášek země, jedinou kapku vody, obdivoval by se mu celý svět. Však my víme, že to není možné. Z ničeho něco učiniti dovede jen síla, která je všemohoucí. Kdo dovede z ničeho tvořiti, může věčně tvořiti. Stavitel může jen potud stavěti, pokud má stavební hmotu. Jakmile ji vyčerpal, je konec. Bez kamene, cihel a jiných hmot nevystavěl dosud nikdo domu. Kdo však nepotřebuje stavební hmoty, kdo i ji sám si tvoří pouhým slovem, ten může stavěti do nekonečna, ten má věru moc nevyčerpatelnou, všemo-

houcí. Víte, která vzdálenost je nejdelší? Řeknete snad, od slunce k nám na zemi, nebo obnáší 20 mill. mil. Odpovídám, nikoliv. Světlo urazí tuto cestu za 8 minut. Je podivuhodná, ale přirozená. Největší vzdálenost je z říše nebytí, z říše ničeho do říše bytí, do říše jsoucnosti. A proto i moc, která z ničeho něco tvoří, není ani lidská, ani andělská, nýbrž moc boží, všemohoucnost. Vše, co jest, nebe a hvězdy a země a my, urazili jsme tuto cestu. Za oka mih urazil ji vesmír na povel boží, když vyřčeno bylo slovo: Ať je nebe a země.

Stvoření světa slovem z ničeho ukazuje nám tudíž všemohoucnost boží ve světle, které věru oslňuje. Však rozebeřme ji ještě podrobněji.

Bůh může všecko, co mohou lidé a jiní tvorové. Lidé dovedou podivuhodné věci. Lidské ruce mají dovednost, nad kterou žasneme. Lidská vytrvalost staví obrovská města, klene mosty přes řeky, provrtává zemi, spojuje moře. Více mohou andělé. Ale od koho mají tvorové svou moc a sílu a dovednost a vytrvalost? Bůh je stvořil, tedy od Boha. V něm tedy všecky tyto síly musí býti jako v první příčině nekonečně vyšším způsobem obsaženy. Úžasná to věru moc!

Bůh může učiniti dále vše, co jako možné dovede si mysliti rozum lidský, andělský a božský. Nebude nemožné u Boha nižádné slovo, řekl anděl k Panně Marii (Luk. 1, 37.). Slovo znamená také myšlenku. My si dovedeme lecos mysliti, co je možné, neobsahujíc v sobě odporu. Můžeme si mysliti zlaté zámky, nebo most přes atlantický ocean, nebo dráhu středem země, nebo poštu na jiné světy v prostoru, všecko věci, které neobsahují vnitřního odporu, i jsou tedy možny. Proto mohl by je Bůh učiniti. Mnohem podivuhodnější věci dovede si mysliti anděl, nebo je mohutnějším duchem nežli my. Všecko to může Bůh učiniti. Největším, nekonečným rozumem je Bůh, i může si mysliti věci, na něž nestačí rozum všech andělů a lidí. A toto vše může Bůh také učiniti.

Jděme dále. Naše tvoření je ohraničeno časem. Bůh jest věčný, i může tvořiti věčně. Kde jsou hra-

nice všehomíra, nevíme, nebo dosud nevniklo k nim nižádné lidské oko. Hvězda Sirius je od nás tak vzdálena, že světlo, které urazí za minutu milliony mil, má zapotřebí, aby z ní dorazilo k naší zemi, několik tisíc let. Jaké to nepochopitelné dálky! A Bůh mohl od věčnosti tvořiti a vedle našeho vesmíru klásti jiný, a vedle tohoto zase jiný, každou vteřinu mohl tak tvořiti nový vesmír, a mohl by v tom pokračovati věčně. Toto vše rozumí se samo sebou. Kdo nežasne při této zcela přirozené myšlence? Koho nepojímá závrať z této moci, ponoří-li se do důsledků, které nezbytně z ní plynou? Kde jest slovo lidské, které by bylo s to, aby dostatečně velebilo všemohoucího Boha?

Jděme dále. Bůh mohl by nejen od věčnosti do věčnosti tvořiti pouhým slovem vesmír za vesmírem, ale on mohl by je tvořiti tak, aby každý nový vesmír byl jednou, dvakrát, tisíckrát větší, nežli vesmír předcházející. Na druhém vesmíru by bylo všecko jednou větší, každá hora, řeka, moře, člověk, každá bytost. Na třetím vesmíru bylo by vše čtyřikrát větší, na čtvrtém šestnáctkrát větší, než vesmír první, a tak v kvadratu do nekonečna. Náš ohromný vesmír byl by za několik hodin u porovnání s ostatními jako malá tečka. Jaké rozměry měl by tu nepatrný brouček! A naopak mohl Bůh tento vesmír, který stvořil, zmenšovati a zmenšovati, že by země nebyla větší, nežli míč, kterým chlapci si hrají; a podle toho byly by ostatní hvězdy všehomíra. Ani v tom není odporu, a tudíž nic nemožného. Co však je možno, může Bůh učiniti. Křesťané, jaká podivuhodná moc!

Uvažujme dále. Náš svět je krásný a oplývá mnohými dokonalostmi. Když Bůh tvořil, tanulo mu na mysli nekonečné množství možných světů, každý s jinou dokonalostí, jinými krásami, jinými bytostmi, jinými tvory. Mohl tedy stvořiti svět horší, nežli je náš, s bytostmi nižšího stupně. A mohl stvořiti svět krásnější, dokonalejší, s bytostmi vyššího stupně. Mohl tedy zvoliti svět z ušlechtilejší hmoty, mohl dáti rozum jiným bytostem, mohl dáti člověku tělo vzdušné, na způsob těl oslavených, nesmrtelné, mohl stvo-

řiti různé druhy lidí, takové, kteří by byli vznešenější, nežli nejprvnější andělé. Není krátce hranic, které by jej obmezovaly dolů nebo nahoru. Bůh zvolil tento svět. A kdo může tvrditi, že nejsou světy jiné, lepší nebo horší, nežli naše země? Nikdo nemůže položiti hranice všemohoucnosti boží, která je nekonečná, a může vše, co je možné.

Uvažujme dále. Na zemi jsou jedinci, druhy, rody všelijakých bytostí. Bůh mohl a může stvořiti jen jeden druh hmyzu, ptáků, ryb a zvířat, jako stvořil jen jeden druh lidí a rozmnožiti do nekonečna. Mohl je učiniti tak, aby se narodili všichni z jednoho páru, mohl vymysliti tisíceré jiné způsoby.

A ještě větší divy jsou možny. Jak patrno z nejsv. Svátosti Oltářní, může Bůh dáti věcem hmotným trvání nehmotné, nerozsažné, tak že jedna věc může pronikati druhou, jako duch proniká hmotu. Jako Kristus je přítomen celý v nejmenší částce sv. hostie, tak mohly by se všecka tělesa, jsouce učiněna nerozsažná, vtěsnati v hrachové zrno, aniž by se tím porušila. Však tu jsme již na hranici nadpřirozeností a divů. Nechceme jíti dále. To, co přirozeně plyne ze všemohoucnosti boží, je tak podivuhodné, veliké a ohromující, že není třeba překročovati hranice přirozenosti, abychom naplněni byli svrchovaným úžasem.

Ptáme-li se po vnitřním důvodu této mnohostranné moci boží, je odpověď též přirozená. Bytost boží je nekonečně dokonalá, je nekonečná plnost všeho, co je možné, a proto je nekonečně napodobitelna. Několika barvami malují malíři nejrozmanitější obrazy. Bytost boží má, abych mluvil obrazně, nekonečný počet barev. A mysl boží je moudrost svrchovaná, nekonečná, která jich nekonečným způsobem může užiti. A Bůh má k tomu i moc, neboť nekonečná bytost má také nekonečnou sílu.

Křesťané, jaké myšlenky a city vzbuzuje u vás pomyšlení na všemohoucnost boží, kterou bychom mohli ještě dále a dále rozpřádati a v její divy se nořiti? Ó, ty nebe vysoké, nedozírné se svými nesmírnými tělesy, co nám pravíš? Pokořte se pod moc-

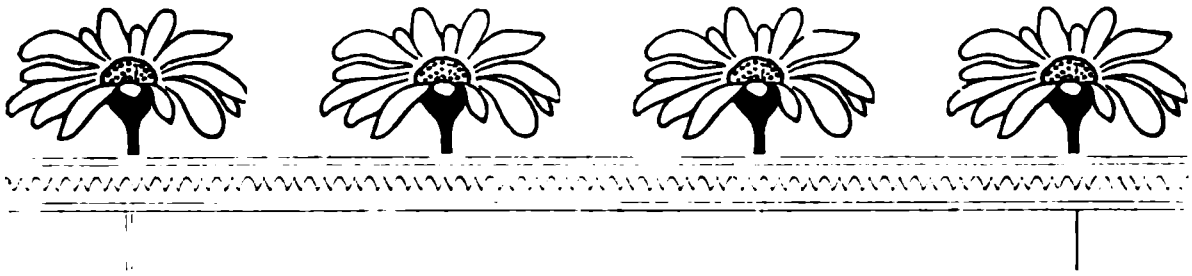
nou ruku Páně! odpovídá nám ústy sv. Petra (1. Pet. 5, 6.), neboť i my svou velikostí nejsme před ním nic leč prach a popel. On námi si hraje, nám poroučí, a my jsme poslušni jeho slova. A k nám dí Bůh: „Já jsem Pán všemohoucí; chodiž přede mnou a buď dokonalý!“ Hle, ten Bůh nesmírný nepohrdá námi, ale přeje si, aby nás mohl milovati, z naší svatosti se těšiti. Učme se nepohrdati jinými, když všemohoucí Bůh nepohrdá námi. Je to pokora důstojná nás, ctíti a vážiti si jiných.

Než všemohoucí síla Boží, která k nám mluví slova lásky, má také hlas hrozný. Jest to hlas toho, jehož poslouchá na pouhý pokyn nesčetné množství velikých světů. A tento hlas nám dí, nebojte se těch, kteří tělo zabijí, ale bojte se toho, který může i tělo i duši věčně zavrhnouti. Jestliže jest něco, co jest s to vzbuditi spasitelnou bázeň, je to zajisté všemohoucnost boží. Běda, na koho rozhněvá se síla moře, vášeň ohně, zlost větru; ale třikrát běda, na koho rozhněvá se Pán i moře i ohně i větrů. Ale on nenávidí jen jedinou věc, hřích.

Však, jsi-li v milosti boží, raduj se. Bůh všemohoucí drží nad tebou svou ochrannou ruku; jsi v lásce toho, proti kterému nemůže nic ani hněv rozkácených živlů, ani zloba lidská, ani moc ďábelská. Dokud jsi v milosti boží, všecko, co se ti přihodí, obrátí se ti k dobru, jak dí apoštol. Touto vírou posilněn svatý Štěpán nebál se kamení židů, sv. Petr kříže, sv. Pavel meče. Touto vírou posilněn šel sv. František do cizích zemí, nastavil prsa svá mečům pohanů a závisti kacířů. Mnozí z nich zdánlivě podlehli, ale jen zdánlivě, neboť Bůh je oslavil vítězstvím nejskvělejším. Tento Bůh všemohoucí ti praví: „Zdaliž neprodávají pět vrabců za dva penízky, a ani jeden z nich není v zapomenutí před Bohem? Ale i vlasové hlavy vaší všichni sečteni jsou.“ (Luk. 12, 6 n.) Proto král David, který tolikrát byl v nesnázích a nebezpečí smrti, vždy tak dojemnou měl důvěru v Boha a v nesčíslných krásných verších ji opěvoval.

* * *

Tolik o všemohoucnosti boží. Není vlastnosti, která názorněji a velkolepěji nám ukazuje nekonečnou velebnost boží. A tento Bůh, křesťané, jest naším cílem. Tento Bůh nás stvořil, abychom jednou jej viděli, pozorovali, svým nazývali na věky. Jestliže nyní, kdy nedokonalým rozumem rozjímáme o jeho všemohoucnosti, trneme úžasem a obdivem, jak nám bude, až jej uvidíme tváří v tvář, až všecko, co jeho jest, bude také naše? A my měli bychom lehkomyslně povrhnouti tímto svým cílem a nic pro něj nečiniti? Newton, jeden z největších hvězdářů, sňal vždy klobouk, kdykoliv vyslovil slovo Bůh. Kopernik, Galillei, Keppler a mnozí jiní geniové lidstva naplnili své nesmrtelné spisy nejen vědou, ale také jásajícími hymnami na velikost boží, kterou poznali ve veliké knize přírody. Linée na př. dí, že viděl, pozoruje přírodu, všude před sebou všemohoucí ruku nekonečné moudrosti, která nesmazatelným písmem vepsala své jméno do přírody, takže nelze kroku učiniti v ní, abychom jí neviděli a jí se neobdivovali. „Jáť Bůh všemohoucí," dí Hospodin, „chodiž přede mnou a budiž dokonalým!" Nebesa vypravují slávu boží, obloha ji zvěstuje, země ji hlásá, den dí ji dni a noc noci. I my chceme spojiti se s hymnou všehomíra. Ale naše chvála budiž nyní naše dokonalost, v které Bůh vidí obraz svůj, aby jednou zase Bůh nás oslavil slávou svou. Když se bude o tebe pokoušeti pýcha, vlažnost, světskost, vzpomeň si na úžasné světy kolem a na jich tvůrce. Zajásej potom v pokoře: Nejsem bezvýznamným zrnkem. Jsem dítkem všemohoucího Boha. Jednou mne přitiskne na božské srdce své. Amen.

31. Stvoření světa dle bible a vědy.

Obsah: Krása světa. Kant. Laplaceova soustava o vzniku světa. Vypravování biblické. Proč obě vypravování se různí. — Různé hledisko působí, že popis téže věci se různí. Věda zabývá se, mluvíc o vzniku světa, druhotnými příčinami, Mojžíš příčinou prvou; mluví jako zákonodárce. Bible není knihou vědeckou Věda líčí vznik celého všehomíra. Mojžíš mluví hlavně jen o zemi. Mojžíš chce míti sankci pro den sobotní. Proto pro různá hlediska a různé účely liší se věda a bible, ale neodporují si. — Věda nemá práva popírati vypravování biblického. Povzbuzení.

V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, i moře i všecko, což v nich jest a odpočinul v den sedmý. II. Moj. 20, 11.

O tom, že nebe nad námi je neskonale krásné, každý mnohokráte se přesvědčil. „Chtěl bych," pravil už nejeden snílek i střízlivý učenec, „jednou prolétnouti ty nekonečné prostory jeho a trochu z blízka na ně se podívati." Ale Bůh přikryl téměř všecko, co tam nad námi krouží, nepřístupnými dálkami. Než, přece pronikl bádavý duch daleko, daleko. Ba on pronikl i do minulosti a vyzkoumal, ne sice jistě, ale pravděpodobně, jak asi tento svět se vytvořil. První, kdo sestavil z duchaplných dohadů a výzkumů soustavu o vzniku světa, může býti nazván slavný

Laplace. Sestavil ji pro naše slunce a oběžnice jeho. Kant rozšířil ji potom pro všecky soustavy a hvězdy nebeské. Proto nazývá se tato soustava Kant-Laplaceova. Byla později ještě zdokonalena. Dle této soustavy nebylo původně pevných hvězd, ale všecky byly rozplynuty v nesmírně velikou mlhovinu. Pohybem, totiž otáčením a zhoustnutím, vytvářely se slunce a jejich oběžnice. Odkud byla mlhovina? Patrně byla stvořena od Boha, neboť sama se neučinila.

Vznik světa vypravuje nám také bible, líčíc v první knize Mojžíšově, jak Bůh v šesti dnech stvořil svět. Je to nejstarší dějinný dokument o vzniku světa.

Nyní naskytá se otázka, kdo má pravdu: soustava, kterou věda vymyslila, nebo bible? O této věci bylo už tolik knih napsáno, že by se nevešly snad ani do tohoto chrámu. A jaká jest jejich odpověď? Jest zajímavá. Nevěrci praví: „Věda má pravdu, a bible není leč naivní vypravování.“ Věřící učenci praví: „Obě mají pravdu, věda i bible.“ Jiní konečně nestarají se leč o své bádání. Pravda jest, že vědecké názory o vzniku světa nejsou než dohady. Jistého nepodávají nic.

Chci vám podati výklad, kterak na vznik světa pohlíží a jak jej vykládá jeden z nejnovějších spisovatelů, učenec na slovo vzatý a uznaný, zároveň též věřící řeholník, zasloužilý ředitel hvězdárny kaločské, ve své slavné knize „O vzniku a vývoji světa“.

Chceme posvětiti své rozjímání všemohoucímu tvůrci země, jež nás nosí, a slunce, jež udržuje nás při životě.

* * *

Svět jest od Boha stvořen, učí nás sv. Písmo často. Jak se to stalo, vypravuje jen jednou, totiž v první hlavě, kterou začíná. Učiňme otázku: Jaký rozdíl je mezi vypravováním bible a učením vědy? Odporují si věcně? Odporují si tak, že kdo se přiznává k Písmu musí zavrhnouti soustavu vědou sestavenou, a naopak? Nebo je rozdíl mezi nimi pouze nahodilý, okolnostmi daný? Rozdíl nahodilý a zevní není vnitřním odporem i neruší pravdy. Rozdíl vnitřní

jest však jiný, neboť dí: Oba nemohou míti pravdy; buď bible, anebo věda.

Ba, rozdíl vnější je přirozený. Když dva lidé vypravují tutéž věc, vždy se jejich vypravování v něčem liší. Máme o Dagmaře, dceři krále Přemysla Otakara, dvě veliká díla, román V. B. Třebízského a báseň Svatopluka Čecha. Vypravují tutéž věc, ale úplně různým způsobem, neboť každý líčí ji z jiného hlediska. Nebo dva lidé popisovali by české Rudohoří, dělící Čechy a Sasko. Jeden popisoval by je se strany saské, odkud vypadají jako volně stoupající planina, a druhý se strany české, odkud tvoří asi 600 m. vysoký hřeben; jeden zabýval by se při popisu povahou hor s hlediska vědeckého, druhý líčil by přirozené krásy jich. Oba jednali by o téže věci, avšak práce jejich byla by velmi rozdílná. Odporovali by si? Nikoliv, ale spíše se doplňovali.

Podobně se to má s vypravováním o stvoření světa jak je líčí věda a jak sv. Písmo. Jejich hledisko, s kterého se na věc dívají, je zcela různé. Věda snaží se odkrýti, jak různé zákony přírodní nyní působí, jak působily před tisíci a více lety, a postupujíc tak dál a dále na zad, snaží se domysliti, jak vypadala hmota, z které svět se skládá, dříve, a jak z ní svět se vyvinul. Postupuje od jedné podružné příčiny, ke druhé, na zad, dál a dále, až kam vůbec s to je dojíti. K poslední příčině, kterou jest Bůh, nedochází vůbec, poněvadž to nevpadá prý již do jejího oboru. Zabývá se tedy výhradně a jedině druhotnými příčinami, hmotou již stvořenou, a bádá, jak z této hmoty svět asi se vyvinul. Odkud je prvotní světová hmota, se neptá, nebo do toho jí prý nic není. To je hledisko vědy .

Zcela jiné hledisko měl Mojžíš, zákonodárce vyvoleného národa. Jemu neběželo o to, vylíčiti vědeckým způsobem, jak z prvotní světové hmoty vyvinul se svět, nýbrž o to, aby ukázal, že vesmír je dílem stvořitelovým. Chtěl tedy líčiti právě to, čeho věda pomíjí, čím se nezabývá. Rozumí se tedy samo sebou, že vypravování bible a vědy nemůže býti stejné, ačkoliv líčí tutéž věc, nebo každá vypravuje ji

*

se stránky zcela jiné. Mojžíšovi běželo jedině o to, aby víru a úctu jednoho Boha připomenul národu jako první a nejvyšší zákon.

Jeden jest Bůh, jeden tvůrce všeho. Nezapomeňte na to! Budete žíti mezi národy pohanskými, klanícími se slunci a hvězdám a jiným modlám. Běda vám, jestliže podobně učiníte. Slunce a měsíc a moře a oheň a zvěř a jiné také věci nejsou bohy, ale jsou věci stvořené. Jediný jest Hospodin, od něhož všecko toto jest učiněno. Toť účel Mojžíšův. Proto vypravuje podrobně, jak Bůh stvořil nebe, slunce, vody, ryby, ptactvo, zvířata. Nezabývá se tedy příčinami podružnými, ale příčinou první. My víme, jak přes tento první a základní zákon Mojžíšův lid přece často upadával v modlářství a klaněl se věcem stvořeným. Důmyslně a správně podotýká znamenitý katolický učenec: I kdyby Mojžíš znal všecko to, co zná moderní věda, on by přec nebyl jinak vypravoval, poněvadž mu neběželo o to, líčiti, jak z mlhoviny vyvíjely se světy otáčením a houstnutím, ale o to, aby dal lidu svému zákon: V jednoho Boha věřiti budeš, tvůrce všeho. Byl by to divný zákonodárce, který chtěje dáti do zákoníku paragraf „nepokradeš," napsal by místo toho desítisvazkové vědecké dílo o vlastnictví. Poddaní pro samou učennost by zapomněli, že nemají krásti. Něco podobného vidíme právě u vědy, bádající o stvoření světa. Pro samé bádání o příčinách druhotných zapomínají mnozí učenci na příčinu první, Boha, pro samé stromy nevidíce lesa. To by se bylo stalo i Mojžíšovi, kdyby se byl pustil do dlouhého vědeckého výkladu o vývinu světa: Stvořitel byl by zůstal v pozadí skoro nepovšimnut. Ale on chtěl proti pohanům a modlařům právě na něho ukázati.

Co tuto Mojžíš, veden Duchem svatým, psal, psal nejen pro svůj národ; to psal pro všecky věky a národy, také pro nás. Jako by byl tušil, že po modlářském pohanství přijde jiné pohanství, které ne slunce nebo měsíc, ale celou přírodu vyhlásí za boha, které pro samé zabývání se hmotou, zapomene na ducha, pro samé bádání o tvorech zapomene na

tvůrce; a proto i nám hřímá do duše, na počátku stvořil Bůh nebe a zemi, nebo v šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi i moře i všecko, což v nich jest. Nejen slunce není bohem, ale ani celá příroda není bohem, nýbrž je stvořením.

To je jedna z příčin, proč jinak vypravuje nám vznik světa bible a jinak věda. Vypravují tutéž věc, ale každý z jiného hlediště a za jiným cílem.

Jiný důvod různosti záleží v tom, že Mojžíš nebyl universitním professorem, ale zákonodárcem a prorokem. Nepsal vědeckou knihu přednášek pro akademickou mládež, zabývající se hvězdářstvím a zemězpytem, ale psal pro lid, maje především na zřeteli lid své doby. Jako Kristus Pán oblékal vznešené pravdy své do prostého roucha podobenství, tak i Mojžíš líčil vznik světa v jednoduchých, prostých, názorných a krásných obrazech. Kristus Pán bral svá podobenství sice ze svého okolí, ale pravda v nich obsažená je pro všecky věky a národy; tak Mojžíš přizpůsobil se vzdělanosti své doby, ale pravda, kterou chtěl hlásati, totiž, že všecko je od Boha stvořeno, tato pravda je věčná a pro všecky. Bible není knihou vědeckou, ale knihou, v které pod různými obrazy podávají se pravdy a přikázání boží nejen pro universitní professory, ale pro všecko lidstvo. A pánům vědátorům nelze dost a dost doporučovati, aby pro samou učennost nezapomínali na nejvyšší moudrost, na to, co je nejnutnější, jak dí apoštol, na Boha a jeho přikázání. Že však jinak vypadá vědecká kniha a jinak zákonník, byť byl psán na základech vědeckých, netřeba podotýkati.

Další, třetí příčina, proč jinak vypravuje vznik světa věda a jinak bible, záleží v tom, že věda líčí vznik celého vesmíru, Mojžíš pak jen vznik země. Co bylo mu do toho, že mimo naši soustavu sluneční existují tisíce jiných světů? Nikdo by mu ani nerozuměl, kdyby se o nich zmínil. Jaký užitek mohl z toho míti? Nižádný. Ba lid byl by ho měl za muže bláhového, který mu vypravuje věci směšné a neuvěřitelné. Vzdělanost lidstva v jeho době dávno byla hluboko poklesla, upadši až na stupeň tupého mo-

dlářství. Obzor tohoto lidu nešel dále, než kam vnikal jeho zrak. Proto zmíniv se krátce, že Bůh stvořil nebe a zemi, tedy celý známý vesmír, obrací pozornost hlavně na zemi, kterou lid obýval. A když se zmínil o slunci, měsíci a hvězdách, činí to jen potud, pokud dle obecného názoru lidu měly pro zemi význam, totiž jakožto tělesa, jimiž měříme čas, den a noc. Při tom mluví tak, jak i my dnes mluvíme, ano jak se mluví i ve vědeckých knihách, na př, že slunce vychází a zapadá. I ve vědeckých knihách se tak dosud píše, i v nich nevypočítává se oběh země kolem slunce, ale oběh slunce kolem země. Mluví tedy tak, jak se věc jeví našemu zraku a nikoliv, jak ve skutečnosti jest. Otevírali bychom zajisté udiveně oči kdyby někdo místo „slunce vychází" začal říkati, země otočila se polovicí na níž my jsme, ke slunci. Kde jest rozvážný člověk, který by vyčítal Mojžíšovi, že před 4000 lety nevzdělanému lidu mluvil podobně jako my, že mluvil lidově? Kde jest rozvážný člověk, který by mu vyčítal, že nemluvil podle soustavy Koperníkovy, ale že jeho názor je geocentrický? t. j. že mu je středem naší soustavy země a nikoliv slunce. Ostatně nelze ani dnes jistě dokázati, že se země otáčí kolem slunce a nikoliv slunce kolem země. Znamenitý hvězdář Poincaré, předseda astronomické společnosti pařížské, píše, že říci: „slunce se otáčí kolem země" je zrovna tak oprávněno jako říci: „země se otáčí kolem slunce". (Ern. Pasquier: La terre trurne-t-elle? 1904.)

Mojžíš tedy chtěl ukázati především, že všecko, co zraky kolem sebe vidíme, je stvořeno, poněvadž právě zde bylo nebezpečí modlářství; že nejen země je pro nás, ale i slunce a nebe, a nikoliv my pro slunce a hvězdy. Věda těchto věcí si nevšímá, i není tedy divu, že řeč bible se od ní různí.

Konečně jest ještě jiný důvod, proč věda a bible mluví různě o vzniku světa. Bůh chtěl, aby sedmý den byl den odpočinku, zasvěcený službě boží. Aby tento veledůležitý zákon boží měl náležitou sankci, bylo třeba, postaviti jej na pevný základ. Tímto základem měl býti příklad samého tvůrce. Krásnější

sankce nelze si ani mysliti. Proto rozdělil Mojžíš dle podání, které šlo až k prvním rodičům, a dle vnuknutí božího látku na sedm dob, které odpovídají týdnu. Šest dní tvořil Bůh, sedmého pak odpočinul a posvětil jej. Tyto doby nazývá dny, aby podobnost s týdnem byla tím jasnější.

Je v tom něco nedovoleného? Nikoliv! Nějaké rozdělení bylo nezbytné. I zvolil to, které odpovídalo účelu jeho, zákonu o posvěcení soboty. Tak jednají všichni spisovatelé dějin, nebo literatury, nebo jiných věd, a to každý jinak, každý dle svých cílů, které sleduje, anebo z jiných důvodů. Stávají se tím jejich díla nepravdivá, nebo bludná? Jen ať se někdo odváží tak tvrditi, dozná ihned přísného pokárání. Taková rozdělení vymýšlí si dosti libovolně i geologie, věda, jež právě jedná o utváření se světa. Proto mohl voliti také Mojžíš rozdělení své látky dle účelu, který měl. Mohl hned první den rozděliti na dva, jeden pro stvoření látky světové, druhý pro vznik světla. I měli bychom osm dní. Mohl rozděliti třetí den na dva dni, jeden pro vznik souše a druhý pro vznik rostlinstva. Měli bychom devět dní. Mohl voliti též zvláštní den pro stvoření ryb a zvláštní pro stvoření ptactva; i měli bychom deset dní. Mohl též odděliti stvoření zvířat od stvoření člověka. Vším tím nic by se na pravdě o stvoření světa nezměnilo. Ale Mojžíš chtěl míti veliký a posvátný důvod pro posvěcení dne sobotního, a proto rozdělil si látku na šest dní, ve kterých líčil činnost boží, a na sedmý den, v kterém Bůh odpočinul a jej posvětil; a neučinil tak libovolně, ale z vůle boží, poněvadž Bůh ho tak poučil. Nikdy nezapomněl potom lid, že sobota je dnem božím, t. j. že jeden den v téhodni má náležeti Bohu.

Kristus Pán tento zákon boží potvrdil. Křesťané však zvolili si za den boží první den, hlavně proto, že to byl den z mrtvých vstání Páně a seslání Ducha sv. Hle, zavedli si jiné rozdělení a to s tímže právem, s kterým Mojžíš zavedl sobotu. Nezměnitelným zákonem božím a Ježíšovým bylo pouze svěcení jednoho dne v téhodni. Možná že apoštolové zavedli

neděli také z vůle boží. I pro ně bylo posledním důvodem, že Bůh jeden den v téhodni posvětil.

* * *

To jsou v krátkosti hlavní důvody, proč vypravování vědy a bible o vzniku světa se různí. Však neodporují si, jak budoucně ukáži. Jen ta věda odporuje sv. Písmu, která popírá, že svět byl od Boha stvořen. Ale tu popírá něco, čeho nemůže dokázati; tu si něčeho dovoluje, k čemu nemá práva. Nanejvýše může říci: jak vznikla světová hmota, jak vznikly byliny, zvířata a lidé, toho nevíme — ignoramus. Zjevenou pravdou a požadavkem rozumu je, že svět byl od Boha stvořen. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi i moře i všecko, což v nich jest a odpočinul v den sedmý. Jak se to stalo, nevíme; však věda i sv. Písmo dávají nám různé pokyny, z nichž můžeme si sestavovati různé domněnky. Ale právě, že jsou to domněnky, jsou mínění o tom různá. Každý vypravuje dle toho, jak za nejlepší uzná. Mojžíš měl vážné důvody, aby vypravoval stvoření světa tak, jak je v bibli, a proto tak učinil. Jeho vypravování neobsahuje žádného bludu, nýbrž přizpůsobuje se pouze názorům své doby, které ostatně neliší se ani od názorů našich. Jeho vypravování je posvěceno 4000letým stářím, božskou pravdou, v něm obsaženou, je prosté, populární, názorné a krásné; i dlužno je míti v úctě. A lidstvo mělo je vždy v uctivosti. Vypravování je co do obsahu z Ducha svatého, co do formy lidské. My, čtouce je, chceme kořiti se tvůrci a děkovati mu, že nás a svět pro nás stvořil. Nebo tak dal nám možnost, abychom jednou mohli se státi účastni jeho slávy a blaženosti. A to je to hlavní. Po tom chceme se snažiti, a toho s milostí boží doufáme také dosíci. Amen.

32. Hexaëmeron.

Obsah: Když dva popisují tutéž věc z rozličných hledisek, různí se sice jich popisy, ale neodporují si, nýbrž se doplňují. Tak věda a bible o šestidení. Sv. Augustin zjednal tuto shodu navždy, podav o hexaemeru výklad čistě náboženský. Ale i moderní vědecký výklad shoduje se s biblí. Den biblický. Zasahování jednoho dne v den druhý. První den podle Mojžíše a vědy. Dnové následující. Ukazuje se vždy shoda mezi biblí a vědou. — Domněnka, že svět vyvinul se přirozeně z prahmoty vloženými do ní zákony nezmenšuje, ale zvyšuje všemohoucnost a moudrost boží. Povzbuzení.

> V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, i moře i všecko, což v nich jest a odpočinul v den sedmý. II. Moj. 20, 11.

Kdyby dva spisovatelé popisovali Prahu, ale jeden po stránce historické a druhý po stránce umělecké nebo společenské, bude jeden popis od druhého se různiti. To, tuším, přizná každý. Když tedy věda líčí vznik světa po stránce vědecké a Mojžíš po stránce náboženské, nelze se diviti, že výsledky obou se různí.

Však někdo si myslí: Připouštím, že líčení musí se různiti; ale poněvadž oba popisují jednu věc, musí míti jejich vypravování přece něco společného, a mimo to nesmí býti nikdy vážný a zásadní odpor mezi

nimi. Toto mínění je oprávněno. I ten, kdo popisuje Prahu historicky, i ten, kdo ji vyličuje po stránce umělecké nebo sociální, píše o témže předmětě, i není možná, aby v jich popisech nebyla poznána ta naše jediná Praha. I tážeme se právem: Je tomu tak u vědy a bible vzhledem ke vzniku světa? Odpověď zní kladně, ano, je tomu tak. Mojžíš nemohl si stvoření světa vymysliti, nýbrž vypravoval, co jeho prarodičům bylo zjeveno od Boha; také sám byl veden Duchem svatým. Ačkoliv tedy psal s hlediska náboženského a nikoliv vědeckého, ačkoliv psal, jak říkáme, způsobem populárním, ačkoliv vypravování jeho má také čistě lidskou stránku, musí přec odpovídati pravdě. A nemýlí-li se věda, což ovšem není dokázáno, neboť může klásti jen domněnky, pravím, nemýlí-li se, musí se obě vypravování v hlavních rysech shodovati.

Tuto shodu mezi biblí a vědou, i nejmodernější, sestaviti, není těžko. Už sv. Augustin tak učinil pro svou dobu. Zprvu se mu to nedařilo, nebo se díval na vypravování Mojžíšovo s hlediska vědy své doby a nikoliv s hlediska náboženského, na kterém stál Mojžíš. Ale později nalezl to pravé. Jeho výklad byl během dob od mnohých opuštěn, kteří dopouštěli se téže chyby, jako on na začátku; ale mnozí vždy se ho drželi. Dnes zase je více ve cti, než jindy. Poněvadž jeho výklad je čistě náboženský, není v odporu se žádnými výsledky vědy, ani nejmodernějšími.

Však nechci se zabývati dnes výkladem Augustinovým, který je čistě náboženský, nýbrž přihlížeti k vědě. I podám vám výklad slavného učence řeholníka, astronoma, fysika a matematika. On vykládá zprávu Mojžíšovu podle nejmodernějších výsledků vědy. Naše rozjímání stane se tak ovšem více přednáškou, nežli kázáním; ale předmět je takový, že nelze se tomu vyhnouti. Chceme je obětovati ku cti a chvále všemohoucího tvůrce, a on učiní, aby nám bylo ku spasení.

* * *

Bývalo vždy náhledem čelných vykladačů sv. Písma, že slovo den při stvoření světa neznamená náš den o čtyřiadvaceti hodinách, nýbrž neurčitou dobu. Vždy také byl zastoupen náhled, že tyto doby nebyly přesně ohraničeny, totiž tak, jakoby nesmělo začíti tvoření nové, dokud tvorstvo předešlé doby nebylo úplně vyvinuto a dokonáno. Nikoliv! Nýbrž když na př. se praví, že Bůh stvořil pátého dne ptactvo a rybstvo a šestého zvířata, má se tomu rozuměti tak, že pátého dne stvořil hlavní rody a druhy ptactva a rybstva, opatřiv je tak, aby dle jeho plánu dále se vyvinovaly. Nežli ještě úplně se vyvinuly, začal již tvořiti zvířata, ale tak, že hlavní povaha šestého dne bylo oživení světa zvířaty. Jedna doba zasahovala tudíž do druhé, ale každá měla svůj hlavní rys.

Vyložme si to příkladem. Někdo si rozdělí týden na šest různých prací, z nichž každé chce věnovati jeden den. Ale v podělí dělá také už něco z práce, jež připadá na úterý nebo středu, na př. přípravy k ní. V úterý koná sice práci, kterou si určil, ale přece tu a tam doplňuje ještě práci z pondělka, ba i ve středu a ve čtvrtek tu a tam se k ní vrací. Uplynul týden. Poněvadž každý den konal hlavně tu práci, kterou si určil, a ty ostatní jen mimochodem, může právem říci, že konal každý den práci zvláštní. Tak rozuměti dlužno dnům čili dobám Mojžíšovým. Čtvrtého dne stvořil Bůh byliny. Ale ještě nebyly všecky v celé své rozmanitosti vyvinuty, již stvořil ptactvo a ryby, byl pátý den, a ještě tyto nebyly v celé své nesmírné plnosti rozmnoženy a rozšířeny, již stvořil zvířata, nastal šestý den.

Vy si myslíte, proč to povídám. Věc je důležita. V naší zemi lze totiž ony doby pozorovati, jak šly za sebou, nebo věda dovede podivuhodné věci čísti z kamenů, vrstev země a jiných známek. Tak vyčetla z nich, že byla kdysi doba, kde bylo rostlinstvo, ale nebylo zvířat. Však zároveň poznala, že nebyly ještě všecky druhy a rody rostlinstva vyvinuty, a již objevovala se některá zvířata. Čtvrtý den nebyl ještě dle bible ukončen, a již začínal den pátý. I mu-

síme se podivovati, jak Církev sv. v době, kdy o těchto výzkumech nebylo ještě ani památky, již správně vykládala pojem a rozsah dní biblických. Je tu patrno, že Duch sv. ji vede a chrání bludu.

Dni biblické jsou tedy neurčité doby, které znamenají vždy nějakou velikou událost ve vývinu světa, na př. vznik rostlinstva, vznik živočišstva, stvoření člověka. Avšak tyto dni znamenají časový postup. Bůh ovšem netvoří po kouskách. Bůh tvoří všecko od věčnosti jedním věčným chtěním vůle, ale tak, aby věci vznikaly dle doby, kterou určil. Jedním rázem vymyslil svět a poručil, aby se stal; a svět stal se a vyvinoval, jak v rozkaze bylo určeno.

A nyní vizme, jak shoduje se, co vypravuje věda a Mojžíš dle výkladu slavného našeho učence.

Věda učí, že prvotně nebylo v celém vesmíru pevných těles jako je naše země, ani těles od sebe rozdělených, ale toliko jedna nesmírná mlhovina bez tvaru. Byly v ní však síly, aby z této husté a temné mlhy mohl svět se vyvinouti. A to se dělo. Nejdříve počaly se tvořiti v tomto moři mlhovém žhavé středy, z nichž vytvořilo se slunce, obrovské plynové těleso úžasného horka. Z jiných částí mlhoviny vytvořovaly se oběžnice, a také naše země. Země naše byla tehdáž velikým mořem, obklopeným hustou, horkou mlhou, nasycenou vodou, která jako déšť padala na zemi, to jest do moře, jímž země byla. Tato naše země, toto moře, bylo přitemnělé, nebo hustou mlhou nevnikalo k němu ještě světlo, leč slabounce. Tak věda. Mojžíš praví: Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi, země ale byla pustá a prázdná, a tma byla nad propastí, a Duch boží vznášel se nad vodami. Z těchto slov vidíme, že Mojžíš o téže věci povídá něco, co věda často zamlčuje, totiž že původní světová hmota byla od Boha stvořena. Něco zase pomíjí, co věda vypravuje, totiž jak se z této hmoty zvolna vytvořovalo slunce a oběžnice. Chápeme proč. Co se dělo mimo zemi v prostoru všehomíra, nemělo pro Mojžíše významu; jemu běželo pouze o stvoření země. Proto praviv, jak Bůh stvořil nebe a zemi, t. j. pralátku, která byla mimo zemi a z které

utvořila se země, zastavuje se hned pouze u země. O té dí, že byla bez tvaru, pustá a prázdná, že byla tmavá a tvořila veliké moře, to jest že byla obklopena hustými, horkými parami a mlhami. I shodují se slova Mojžíšova zase s tím, co o původním tvaru země vypravuje věda.

Vidíme tedy, jak dva vypravují totéž, ale každý svým způsobem a dle svého cíle. Jeden pomíjí to, druhý ono;a le kde vypravují totéž, shodují se; pouze zevní způsob vypravování je jiný, u jednoho vědecký, u druhého populární, lidový.

Dále praví Mojžíš: I řekl Bůh: Buď světlo. A učiněno jest světlo . . . Nazval světlo dnem a tmu nocí.

Tak Mojžíš. Je to případné populární vypravování toho, co věda líčí dle svých odhadů a domněnek takto. Mračna a mlhy, zahalující zemi, která byla ještě velkým mořem, jako hustý závoj, vypršely se, staly se méně hustými, i propustily první paprsky sluneční až k hladině vod. Podobně i dnes vidíme, jak skrze mračna, které se vypršely, proráží slunce. Země, t. j. veliké moře, otáčelo se, i střídala se na něm tma, noc a světlo, den. Nebyly to ovšem ještě dni a noci jako nyní, nýbrž neurčité doby. Toto světlo bylo zprvu slabé, časem stávalo se jasnější; avšak slunce jako těleso nebylo ještě viditelno, nýbrž bylo to světlo podobné tomu, které máme, když slunce zahaleno jest mraky. Jsou krajiny i v Čechách, kde po celé týdny slunce se neukáže, ale přece je den a noc; je zahaleno mlhou .

Vypravuje Mojžíš dále: I řekl Bůh: Budiž obloha uprostřed vod, i učinil oblohu, a oddělil vody pod oblohou od vod, které jsou nad oblohou. Jest to opět krásné, názorné, populární líčení toho, co líčí věda takto. Dolejší vody jsou ono moře, z kterého měla vzniknouti země. Tím, že mlhy nad zemí se vypršely, stal se prostor mezi nimi a zemí jasný, průhledný. Jen jako mračna vznášely se zbylé vody vysoko nad zemí. Byly ovšem ještě značné. Také nad mračny byl už jasný prostor. Kdo držel vrstvu oblaků a mračen nad zemí? Kdo je tam drží dosud? My

ovšem víme, jak se to děje, ale Mojžíš nemohl a nechtěl lidu vykládati fysiku nebo chemii, nebo hvězdářství a proto dí, že Bůh stvořil oblohu. A nemluvíme i my o obloze jako o krásném klenutí, na které rozsil Bůh hvězdy, a v kterém drží všemohoucí rukou oblaka a mračna? Nejsou zákony, jimiž se to děje, od Boha? Neřekl Kristus, že Otec nebeský šatí lilii polní a krmí ptactvo nebeské? Přece každý rozumí, že ne tak, jako matka dítko, nýbrž svými zákony. Nemluvíme i my, chtějíce ukázati velikost boží: Pohleď na krásné nebe, jak vznešený, mocný a krásný je Bůh, který je rozprostřel nad námi jako baldachýn? Mojžíš chtěl ukázati velikost Boha, který všecko stvořil, chtěl ukázati, že jeden toliko jest Bůh, a vše ostatní že je stvořeno, a proto dí, že oddělil vody, že stvořil oblaka. Učinilo se to všecko samo z původní mlhoviny, ale učinilo se to podle zákonů, které Bůh do ní vložil. Řeč Mojžíšova je tedy populární, obrazná, ale zcela správná; ani my nemluvíme jinak.

Pokračujme. Třetího dne oddělil Bůh vodu od souše na zemi; i vzniklo moře a suchá země. Věda učí, že vody, jež tvořily zemi, zhoustly, že utvořil se tvrdý obal, vždy silnější a silnější. Sopečné výbuchy v jeho nitru, způsobené žárem a ochlazováním a prouděním látky, prorazily tu a tam tvrdý obal země, i vzniklo moře. Jinde jej toliko vzedmuly, i vznikly ostrovy a hory. Však nechci se pouštěti do širšího výkladu dějů, které jsou velmi složité a dlouho trvají. Myslete, jak i nyní někdy v moři sopečnými výbuchy dno jeho se vzedme, a jak vznikají nové ostrovy, kdežto jiné zanikají. Tehdy byla země jedinou velikou sopkou, poněvadž voda padala do výhně v nitru jejím a způsobovala stálé výbuchy. Mojžíš dí prostě a krásně řečí lidu, že Bůh oddělil vody od souše, i že vznikla moře a suchá země; neboť nepsal geologii, ale líčil na stvoření světa velikost boží. Poněvadž vytvoření se moře a souše dělo se dle zákonů božích, do přírody vložených, mluvil zcela správně; pominul pouze způsob, jak se to dělo.

Pokračujme. Na zemi máme tedy už odděleny vody od suché země. Země je ještě velikou sopkou. Nad

zemí jsou mlhy a mračna, která propouštějí světlo sluneční, ale slunce není ještě viděti. To trvá staletí. Na zemi vznikají různé byliny a stromy, vyvíjí, rozplemeňují se. Skoro ustavičně prší, neboť oblaka a mračna stále ještě nasycena jsou vodou. Ale každým rokem stávají se řidší a jasnější; vždy víc a více proniká jimi světlo. Tu přišel čtvrtý den, jak dí Mojžíš. Řekl Bůh: Buďte světla na obloze nebeské! I učinil slunce, aby panovalo nade dnem, a měsíc a hvězdy, aby panovaly nad nocí.

Křesťané, jak je to krásně a poeticky řečeno; básník by to lépe nedovedl. A co znamenají slova podle vědy? Vždyť slunce už bylo, byl také den a noc. Ovšem, nebylo ani slunce ještě tak vyvinuté, jako dnes, ale bylo už velikým plamenným tělesem. Jak může Mojžíš říci, že Bůh učinil je na obloze? Zcela dobře a pěkně. Po prvé nyní prodralo se mraky, jež obkličovaly zemi, po prvé jako nyní, když po několikadenním dešti ukáže zase svou tvář, objevilo se na vyjasněné obloze. Mraky a mlhy tak se vypršely, že světlo je zmohlo a jimi proniklo. Král a panovník dne vystoupil ze svého svatebníhho pokoje — jak poeticky dí žalmista Páně, — aby konal vítěznou pout dnem, jasným, zářivým dnem. Již vzhlížel se v moři jako v zrcadle, již přímo rozehřával povrch zemský, aby jeho rostlinstvo pozdravil a dopomohl mu k novému, velkolepému rozvinu. Teď nastaly den a noc asi tak, jak je máme nyní.

A tak všecko, co vypravuje sv. Písmo, a čemu učí věda, se shoduje; různí se, ale jen proto, aby se doplnily.

Další vypravování Mojžíšovo nemá již žádných obtíží. Dí, že Bůh stvořil ryby, zvířata a člověka. Jsou spisovatelé, kteří tvrdí, že zvířata se vyvinula všecka sama sebou přirozeně z hmoty, a člověk že se vyvinul z nejdokonalejšího zvířete. Dokázati toho ovšem nemohou. Jiní spisovatelé rozhodně to popírají. My to pomineme. Křesťanská věda učí sice jednomyslně, že jednotlivé druhy zvířat zvlášť byly stvořeny, ale článek víry to není. Není nic kacířského v domnění, že Bůh hned do prahmoty vložil síly, kterými

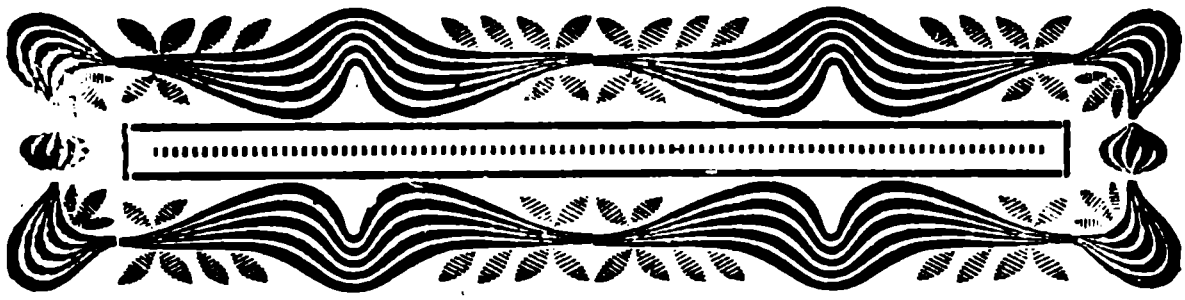
z ní mohly se vyvinouti byliny a zvířata. Až dokáží učenci, že je tomu tak, přijme i církev jejich výklad. Však není naděje. Naši vnuci, pravnuci a prapravnuci budou dávno odpočívati v hrobě, než podán bude nedím důkaz, ale slušná, oprávněná toho domněnka. Dnes ještě všecka vážná věda musí doznati, že to jsou fantasie a nic než fantasie. O člověku učí Písmo sv. zřejmě, že byl zvlášť stvořen. Věda nepodává proti tomu nižádného vážného důvodu. O duši lidské rozumí se to samo sebou. Že bychom pak my nějakou opici, byť byla sebe dokonalejší a vyvinutější, měli za bábu a opičáka s ocasem nebo bez ocasu za praděda, to ať si věří, kdo cítí v sobě podobné náklonnosti. Nám je milejší víra, že nás stvořily ruce boží, nebo andělské, a že nám Bůh vdechl nesmrtelnou duši. Než, o stvoření člověka jindy.

* * *

Tak jsme učinili malou pout až na počátek světa. Bylo-li nám proputovati 6000 let nebo ohromné miliony časové, nikdo neví. Obé je možné. Pravděpodobnější jest, že svět dlouhá tisíciletí se vyvinoval, než nabyl naší tvářnosti, ale nezbytné to není. Co chtěl Bůh zjeviti Mojžíšovi, a Mojžíš lidu, to i nám ukazuje přemýšlení o vzniku světa, totiž všemohoucí velikost a moudrost boží. Věda na tom nic nemění. Ano, tvrdíc, že vývoj světa trval statisíce let, tvrdíc, že všecko přirozeně se vyvíjelo z prahmoty, ukazujíc nám nesmírné ony proměny a sopečné výbuchy, které se dály, popisujíc nám podivuhodné zákony, jimiž se všecko utvařovalo, věda tím jen ještě zveličuje nesmírnou moudrost a všemohoucnost boží; neboť ten, který tvoří hmotu a vloží do ní už všechen vývoj na statisíce let napřed, je neméně mocný a moudrý, nežli ten, který tvoří každou jednotlivou věc zvlášť.

Tomuto Bohu velikému, nesmírnému chceme se klaněti, jemu sloužiti, jeho se báti, jej milovati. Kdykoliv se zamyslíme nad velikostí světa a jeho vznikem, chceme pokleknouti a vzpomenouti si na slova Písma: „Já jsem Bůh všemohoucí; chodiž přede mnou

a buď dokonalý!“ Až budeme v nebi, poznáme jistě, jak svět vznikl, podíváme se na to zevrubně. Nic nebude nám potom již hádankou. A radovati se budeme z poznání svého; ale více ještě plesati budeme v Bohu, jenž otevře nám božské své nitro. A radost naše trvati bude na věky. Amen.

33. Hexaëmeron.

Obsah: Pátravý duch lidský vždy bádal o způsobu světa. Plato. Bůh nás poučil. Jak to učinil, vypravuje Mojžíš. Výklady tohoto místa jsou různé. Podává se výklad obrazový — Bůh stvoření člověku zjevil zjevením obrazovým. Různá zjevení: Samuelovi Saulovi, Danielovi. Symbolické zjevení obrazové. Co Bůh hlavně chtěl šesterými obrazy zjeviti. Člověk nabyl jimi vznešeného pojmu o Bohu a správného pojmu o přírodě. Zjevení to dáno Adamovi. Pohané je pokazili výmysly. Mojžíš je zaznamenal čisté. Co je v jeho zprávě o stvoření světa božího a co lidského. Jak asi zjevení o stvoření světa před Adamem se odehrálo. — Výklad ten je přirozený a výhodný. Podivujme se všemohoucnosti boží, která jednou ještě velikolepěji se nám zjeví.

V šesti dnech stvořil Bůh nebe a zemi. (II. Mojž. 20, 11.)

Kdo by se neptal, jak vznikl náš svět? Liberální učenci pravili sice: „Nechme toho; nic jistého se nedovíme a tak se po věci ani netažme.“ Ale takové rady jsou marny. Bůh dal člověku rozum zpytující a bádající, i nemůže se člověk vzdáti otázky, odkud a jak vznikl svět. A kdyby skutečně tak učinil, už by nebyl tou vznešenou, myslící, pokrokovou bytostí, kterou jej Bůh učinil.

Touto otázkou lidstvo vždy se zabývalo. Plato, řecký mudrc a učitel Aristotelův, napsal o vzniku

světa, lidí a bohů několik knih, v nichž odvolává se na stará podání domácí a cizí. Je tedy patrno, že o této věci i za starověku mnoho se mluvilo a bádalo. My tyto knihy Platonovy, na př. dílo „Timaios", čteme s úsměvem, s jakým čítáme báchorky a romantické povídky. Přece však ctíme muže, kteří všecky síly ducha napínali, aby odhalili aspoň poněkud záclonu věčna. Platonovi byly názory biblické neznámy. Vyznává, že nic určitého neví a přeje si, aby někdo z bohů přišel a poučil ho.

O stvoření světa poučil nás skutečně sám Bůh. Vypravuje nám o tom začátek první knihy Mojžíšovy. Co tu napsáno, jest od Boha, jest pravda zjevená.

Tak ovšem rozhodnuta jest na vždy základní otázka o vzniku světa. Víme, že Mars, Jupiter, Venuše a jiné hvězdy nejsou božské bytosti, jak věřili pohané, víme též, že se neučinily samy, víme, že nejsou věčny, nýbrž že všecko jest dílem Boha, bytosti nejvyšší, že svět je z ničeho stvořen slovem božím. Ale jak se to vše stalo? Co sv. Písmo vypravuje, vypravuje Mojžíš, tedy člověk. Duch sv. chránil ho ovšem bludu, ale přes to psal člověk lidským způsobem. Co je v jeho slovech zjevená pravda boží, co lidské slovo? Třeba zprávu Písma a tudíž i stvoření světa bráti do slova, tak, jak ji Mojžíš vypravuje, nebo jen co do obsahu, nebo vůbec jen obrazně?

Hle, co tu nerozluštěných otázek! Bůh dá často pokyn, ale mnoho ponechá zase bádání lidskému. Výkladem zprávy Mojžíšovy o stvoření světa zabývali se církevní spisovatelé vždy horlivě. Výkladů těch je mnoho. Jeden z nich chci vám dnes podati. Netvrdím, že je nejlepší, ale měl vždy své zastance, a hlavně v nedávných dobách byl často opakován. Chceme při tom s úctou podivovati se všemohoucnosti boží, která v šesti dnech, jak dí Písmo, stvořila nebe i zem, dílo nesmírné.

* * *

Při vzniku světa nebyl žádný člověk přítomen, neboť člověk se na něm zjevil, když země naše byla dokonána. Jediná jest cesta, kterou mohl býti poučen, a tou bylo zjevení boží. Ve sv. Písmě týkají se všecka zjevení vždy věcí budoucích; zde máme příklad zjevení věcí minulých.

Zjevení, v Písmě sv. vypravovaná, děla se buď slovy nebo obrazy, někdy slovy a obrazy zároveň. Zjevení slovy přijímal člověk sluchem, zjevení v obrazích zrakem. Příklad zjevení slovného máme na př. v Samuelovi, který, spě v chrámě, slyšel hlas Hospodinův, volající ho. Samuel myslil, že ho volá Heli. Bůh mluvil k němu tedy patrně hlasem, podobným hlasu lidskému. Oznámil mu budoucí pád domu Heliho. Příklad zjevení obrazového máme mimo jiné při obrácení sv. Pavla. (Skut. 9, 12.) Trvaje po svém oslepnutí na cestě v kterémsi domě v Damašku na modlitbách, viděl muže, vcházejícího k sobě a vkládajícího naň ruce. Byl to obraz Ananiáše, jemuž Bůh přikázal, aby Šavla vyhledal. Sv. Pavel měl toto vidění ve chvíli, kdy Bůh tento rozkaz proroku Ananiášovi dával. Tehdy k Šavlovi nikdo nemluvil, nýbrž budoucí apoštol viděl obraz muže, kterému, až k němu skutečně přijde, měl se svěřiti. Příklad zjevení slovního a obrazového zároveň máme mimo jiné u Daniele (Dan. 7.) ve slavném vidění čtyř zvířat, představujících čtyři říše, a ve výkladu k němu, který Daniel králi dal.

Je to známé veliké proroctví messianské.

Nyní jest otázka: Kterým z těchto tří způsobů zjevil Bůh lidem stvoření světa? Slovním nikoliv, neboť v první kapitole knihy Mojžíšovy, kde se stvoření světa vypravuje, nikdo není osloven. Teprve po stvoření Adama mluví Hospodin k prvnímu člověku. Celé vypravování vůbec neodpovídá zjevení slovnímu. Zbývá tedy zjevení obrazové.

Prorok, jemuž Bůh něco zjevuje, vidí to v obrazích, někdy přesných, jako sv. Pavel viděl Ananiáše tak, že ho potom ihned poznal, někdy v obrazích symbolických, jako když Daniel viděl zvířata, která představovala říše. Podobných vidění symbolických

vypravuje se mnoho v Písmě sv. Tak prorok Ezechiel viděl trest, který stihne Jerusalem a chrám jeho. (Ez. 9, 1 n.) Viděl muže, kteří bijí nevěrný lid až do vyhubení. Zničení města ukázáno proroku ne tak, jak se stalo, ale v obrazech, které je znázorňovaly. Prorok, vida obraz, ptal se hned, co asi znamená. Z vnuknutí božího poznal, že znamená zničení Jerusalema; totiž jako tito lidé bijí lid, tak zbito bude svaté město.

V takovýchto symbolických, obrazných zjeveních dlužno dvojí věc míti na paměti: podstata nebo základ zjevení je pravdivý, ale šat, v který je zjevení jaksi oblečeno, je vybájený. Dále: někdy vypravuje zjevení ten, který je měl, někdy ten, kterému je prorok sdělil. Kdo tedy takové sdělení čte, musí pilně dbáti toho, co je zjeveno, totiž pravd, které ve zjevení jsou obsaženy, potom toho, co je pouhé roucho zjevení, do kterého pravdy jsou jako oblečeny, rovněž co je v něm od Boha a co od vypravovatele, od člověka.

Vizme nyní vypravování o stvoření světa. Co chtěl Bůh člověku zjeviti? Chtěl jej poučiti, že všecky věci, které kolem sebe vidí, jsou od něho, od Boha stvořeny; a dále chtěl mu oznámiti, že sobota má býti dnem zasvěceným Hospodinu. To jsou dvě hlavní pravdy, které první kapitola knihy Mojžíšovy obsahuje. Přirozeně vyplývá z nich velikolepý pojem o Bohu, jediném, všemocném Pánu nebe a země. To je hlavní obsah a základ zjevení, všechno ostatní je roucho, je tvar, kterým tyto pravdy Bůh znázornil. Ptejme se: Je tento výklad vhodný? Odpovídá cíli, který Bůh měl? Zajisté. Člověk poznal tak Boha, poznal, že všecko, nebe, země, vody, hvězdy, byliny, zvířata, člověk, vše je od Boha stvořeno, poznal to ze šesti obrazů, jako šest dní za sebou jdoucích, poznal, že den sedmý je den posvátný, od Boha odpočinkem posvěcený a k jeho úctě určený. Poznal nesmírnou všemohoucnost a velebnost boží. Obrazový výklad zprávy Mojžíšovy o stvoření světa je tedy vhodný.

Podobně představují malíři válku, která trvala

třeba mnoho let, několika obrazy, v kterých vyobrazují čelnější její události, na př. hlavní bitvy s hlavními osobami. Ať tedy stvoření světa se dělo jakkoliv, Bůh mohl čelnější události jeho zjeviti člověku v šesti obrazech, které jako dni si následovaly a snad i dnům odpovídaly. Věda má za to, že rostlinstvo a část zvířeny vznikaly zároveň, totiž tak, že když bylo dostatečně rostlinstva, vznikala již první zvířata, ačkoliv veškeré rostlinstvo se ještě nerozvilo. Dejme tomu, že se to tak stalo. Bůh, chtěje znázorniti, že stvořil rostlinstvo a zvířenu, ukázal ve dvou velikolepých obrazech člověku, jak pokynul, a země vydávala byliny, a jak opět pokynul, a země vydávala zvířectvo. Tím právě názorně a úchvatně ukázal sám sebe, svou moc a velikost. Ovšem, nebylo třeba, aby člověk viděl všecky byliny a všecka zvířata, nýbrž jak se pro obraz hodilo. Není pochyby, že to byly obrazy podivuhodné, jakých žádný kouzelník nedovede před zraky diváků vykouzliti. Každý obraz byl jaksi zasazen do rámce jednoho dne, asi tak, jako když ve snu se nám zdá, že událost, o které se nám sní, začala ráno a končila večer.

Náhled tedy, že první kniha Mojžíšova vypravuje obrazové vidění, které měl člověk, je velmi pravděpodobný, neboť je velmi přirozený. Má tu výhodu, že odpovídá všem požadavkům vědy biblické, jak jí církev vždy učila, a vědy přírodní, s kterou zůstává v dokonalé shodě. První kniha Mojžíšova nevypravuje tudíž, jak se stvoření světa stalo, nýbrž jak Bůh stvoření světa člověku v obrazech zjevil, a vypravuje to tak, jak to její spisovatel Mojžíš od jiných slyšel, jak o tom četl, a jak ho Duch sv. při sepisování vedl.

Kdo to byl, jemuž Bůh zjevil, že veškerý svět od něho byl stvořen? Byl to Adam, první člověk. To soudíme právem z toho, že toto zjevení mělo též za účel nařídit svěcení sedmého dne. Tento veliký zákon musil přece býti dán lidstvu hned na jeho počátku. To je zajisté také hlavní důvod, proč Bůh rozdělil své zjevení na šest dní, v nichž pracoval, a na den sedmý, v němž odpočinul. Většího a ná-

zornějšího posvěcení jednoho dne v témdni nelze si ani mysliti. Proto čteme výslovně: „A odpočinul dne sedmého ode všeho díla, kteréž byl dělal, i požehnal dni sedmému a posvětil ho.“ (1. Moj. 2, 2.) To byl sedmý obraz, jejž viděl snící Adam: viděl Boha, dívajícího se na dílo své, odpočívajícího a žehnajícího všemu. A tak stal se národu věčnou úpomínku: svěť i ty den sobotní!

Adamu bylo toto zjevení také potřebné. Věru, že se slušelo, aby věděl první člověk, náhle na zem postavený, odkud je sám, odkud je jeho společnost, odkud je svět vůkol, co znamená, kdo je jeho tvůrcem a Pánem. Po hříchu řekl Bůh k němu: „Prach jsi a navrátíš se do země, odkud jsi vzat.“ (Gen. 3, 19.) Měl-li těmto slovům rozuměti, musil míti vědomost o svém původu. A přirozeněji mohlo se to sotva státi, nežli zjevením, při kterém v obrazech viděl vše vznikati, i sebe.

Že zjevení o stvoření světa je prastaré, že jde až na samé počátky lidstva, sledovati lze ve vypravování, které o původu světa nalézáme u nejstarších národů. Tak není pochybnosti, že dávno před Mojžíšem bylo u všech semitských národů. Časem se u nich potom ztratilo, nebo báchorkovitými přídavky pokazilo. U národa vyvoleného zachoval je Bůh neporušené. Velmi staré jsou zprávy, které máme od Babyloňanů (Lenorment, Origines 1, 494). Vypravování toto o vzniku světa shoduje se neobyčejně s tím, co vypravuje Mojžíš. Jest jisto tedy, že jak Mojžíš, tak i oni čerpali ze společného starého podání, které učilo, že Bůh svět stvořil. O šestidenní, jak je vypravuje Mojžíš, nalézáme u jiných starých národů sledy jen nepatrné, o posvěcení dne sobotního žádné. Toliko jisto jest, že Hebreové již před Mojžíšem slavili den sobotní.

Však tomu všemu nelze se diviti. Neboť lid klesal rychle do mnohobožství, odvrátiv se od jednoho Boha, tvůrce a Pána, od jeho zjevení i zákonů. Vědecky dnes lze s jistotou říci, že u Semitů bylo starodávné zjevení o stvoření světa, na které zprávy Babyloňanů a jiných starých národů poukazují jako na

svůj společný pramen. Někdy se shodují skoro doslovně se zprávou Mojžíšovou. Nemůže tedy býti pochyby, že zjevení o vzniku světa stalo se hned prvním rodičům lidstva, a od nich se šířilo mezi vznikající národy jako ústní podání, jsouc od nich přídavky a bájemi více nebo méně kaženo.

Nyní mohli bychom se tázati, jak se toto zjevení Adamovi asi stalo. Je to sice trochu zvědavá otázka, ale zvědavost je popud k bádání a objevům; buďme tedy trochu zvědavými. Mysleme si, že první člověk sní, nebo spí. Tu před jeho obrazností otevírá se mlhový vesmír prvního dne. Je pusto, prázdno a tma. Z dola zní hukot shromažďujících se vln. Do této pramlhoviny zíraje slyší Adam hlas řkoucí, budiž světlo. Viděl první paprsky světla ozářiti temné mlhy, a pozoroval, jak světlo roste a mizí, tak vzniká den a noc. A duch jeho při tom pracuje a si dí, hle, ty mlhy, ty vody, vše stvořil Bůh, on je osvítil světlem, on ustanovil noc a den svými zákony. Úctou plní se duše spícího k všemohoucímu tvůrci. Zatím prchl den a s ním také první obraz zmizel. Snad probudil se Adam ze svého snění, však možná, že následoval obraz neboli den druhý, podobně jako u nás v obraznosti střídá se obraz za obrazem. Opět se rozednívá před myslí Adamovou. Opět patří oko jeho duševní na svět z prvního obrazu, než hle, již to není bezladná mlžná poušť, ale vody jsou odděleny, dole tvoří veliké moře, nahoře nad ním oblohu. Zaslechl také všemohoucí slovo, které vody rozdělilo. Světlo se množí, den roste, Adam dívá se s obdivem na dílo rukou božích, až večer a noc je zakryje zase tmou. Uplynul druhý den. A opět ozařuje se oko snícího Adama. Patří, jak vody se shromáždily v moře, objevila se země a na zemi všeliké byliny, až oko jeho zase se zatemnilo a nastala třetí noc, zakončení dne třetího. Podobně obraz střídal se za obrazem, jako když střídají se dni, jež noc od sebe odděluje. V šestém obraze vidí, jak Bůh v přijaté nádherné lidské podobě sestupuje s anděly na zemi, tvoří z hlíny země tělo lidské, tělo jeho, vdechuje mu nesmrtelnou duši, jak tvoří ženu, jak oběma

žehná a mluví k nim, aby vládli zemí a naplnili ji.

Tak nebo podobně můžeme si mysliti vidění, kterým Bůh prvního člověka poučil, že Hospodin jest tvůrce všeho a že jeden den v téhodni má mu býti posvěcen. Nahodile dal mu při tom pojem o vzniku, ústroji a pořádku světa, o tom, že člověk má nesmrtelnou duši k obrazu božímu stvořenou, a též o mnohých jiných pravdách. Jen tyto pravdy jsou zjeveny, vše ostatní jest pouhý obraz, kterým se to stalo a který tyto pravdy znázorňoval. Dni, o nichž je tu řeč, nebyly snad dni skutečné, ale obrazy dní. Jako my ve snu vidíme za jedinou noc, ba za několik hodin různé události, které zdají se léta trvati, jako my vidíme se v mládí a hned zase v stáří, brzy tu, brzy daleko, v cizích zemích, tak při zjevení Adamově o vzniku světa jednotlivé dni se svými událostmi byly pouhé obrazy, které nemusily trvati leč malou chvíli. Jemu připadaly jako naše dni. On neviděl celý vesmír a veškerý jeho statisíceletý vývoj a rozvoj, nýbrž jednotlivé obrazy, které hlavní události z něho mu znázorňovaly. Také věda uvádí dle domněnek šest hlavních vývojových bodů ve vzniku a rozvoji světa; odpovídají šesti obrazům neboli dním, o nichž mluví zpráva Mojžíšova. Také pořádek těchto dní za sebou jdoucích odpovídá tomu, čemu nás o vývoji světa učí domněnky vědy.

To, co Adamu takto zjeveno bylo, tvořilo zajisté dlouho a často předmět jeho myšlenek. Vida velikost a krásu přírody vůkol sebe, vzpomínal zajisté na obrazy, v nichž Bůh ho o původu jejím poučil. Rozpřádal si je dále, plně duši svou úctou před nesmírnou bytostí boží a láskou k ní. To vypravoval také svým dětem a vnukům. Tyto zkomolily jeho zprávy bujnými výmysly, jak zkažená jich povaha, upadající ve vášně a modloslužbu, je k tomu vedla. Odtud pocházejí zkomolené zkazky o původu světa u nejstarších pohanských národů. Ukazují na tentýž základ a původ, ale jsou pokaženy. Však vždy byli i tací, kteří co od praotce svého přijali, zachovávali neporušené. Snad to napsali a opisovali. Mojžíš potom z ústního podání a snad také z poznámek ji-

ných, sepsal onu zprávu, kterou čteme na počátku sv. Písma. Vypsal v ní zjevení, jak je Adam dle těchto zpráv měl. Vedl jej k tomu Duch sv. Knihy Mojžíšovy patří k sv. Písmu, v němž učí sv. církev, že je sepsáno pod vedením Ducha sv., neboli že jest inspirováno, aby bylo věčným poučením lidstva. Zpráva Mojžíšova o vzniku světa, v které zaznamenal zjevení Adamovi učiněné, má tedy dvojí stránku, lidskou a božskou; lidskou, nebo je lidským způsobem psáno jako jiné knihy, božskou, poněvadž Duch sv. vedl spisovatele, aby nenapsal žádného bludu a zjevil ty pravdy, které Bůh lidem zjeviti chtěl. Tak také zpráva Mojžíšova o stvoření světa obsahuje pravdy boží a lidský způsob, kterým jsou v obrazích podány.

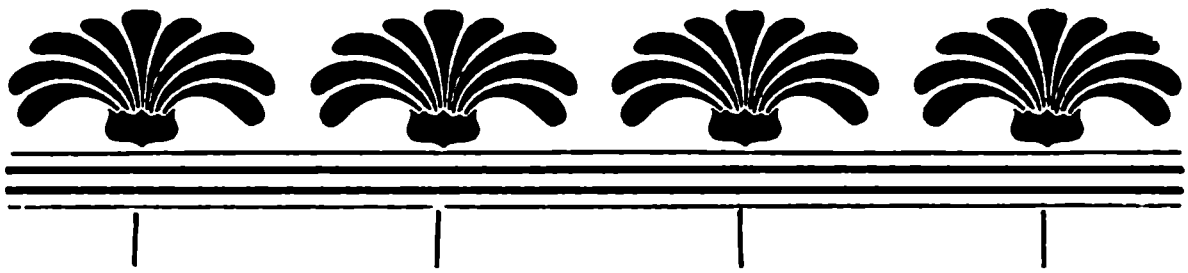
Zeptejme se ještě na konec: Které jsou pravdy, které Adam ze zjevení o stvoření světa si vybral a které sv. Duch veda Mojžíše při sepisování první knihy, lidstvu znovu připomenul? Jsou to pravdy asi následující: Jest Bůh, a to jeden. Tento Bůh jest tvůrce světa a jeho Pán. Jemu má se člověk klaněti, jej poslouchati a milovati. Sedmý den je den Bohu zasvěcený. Člověk jest zvlášť od Boha stvořen, má nesmrtelnou duši, která je obrazem božím. Z těchto pravd mimoděk poznával člověk také pravdy jiné, na př. že svět není věčný, nýbrž vzal počátek, že slunce a hvězdy nejsou bohové, ale tvory, že kdo Boha je neposlušen, neplně jeho přikázání, bude trestán, že tento svět je od Boha člověku daný a j.

Svět pohanský tyto velebné pravdy, na nichž spočívá důstojnost lidská, blaho člověkovo časné a věčné, ztratil a marně se potom snažil, aby důvtipem svým záhady světa rozluštil.

* * *

To jest v krátkých rysech jeden způsob, kterým někteří bohoslovci vykládají zprávu Mojžíšovu o stvoření světa. Je prostý a přirozený. Ale nechť kterýkoliv výklad je pravdivý, jisto jest, že svět byl stvořen, že nyní na něm žijeme a že brzy pro nás po-

mine. Bůh se zjevil jako tvůrce. Ale tím zároveň zjevil se jako cíl, nebo jeden den určil, aby mu v něm člověk vzdával čest, a dal mu přikázání se zaslíbením života věčného. Pomine pro nás velkolepý svět, avšak nastane svět mnohem nádhernější. Tento život je k němu cesta. Krátkost a pomíjejícnost otevírá dveře do věčnosti a nekonečnosti. A to jest to hlavní. Pro tento svět dal nám Bůh něco pravd, jiné ponechal nám, abychom o nich bádali, jiné skryl před námi, aby nás jimi překvapil na věčnosti. Pak v Bohu bude nám lze viděti také velikolepé divadlo, jak z ničeho vznikl svět, nesmírná mlhovina, a jak z ní tvořily se světy. Ale více budeme se v něm zajisté obdivovati pak velikosti a moci a moudrosti boží, nežli světům samým. Bože, ty jsi oslavil se dílem svým. Oslav i nás, prosíme, jako Kristus prosil (Jan 17, 5), oslav nás slávou věčnou, abychom potom na věky byli pro tebe tou slávou, kterou jedině si přeješ, milujíce tě a slavíce na věky, jsouce i sami při tom blaženi a šťastni. Amen.

34. Bůh je nekonečný.

Obsah: Nedovedeme si představiti vesmír ohraničeně ani bez hranic. Tím méně můžeme pochopiti nekonečnost boží. — Výklad nekonečnosti přirovnáním člověka se všemi lidmi, lidstva s anděly, rozšířením hranic tvorstva. Bůh nekonečný v bytnosti i každé vlastnosti. — Mějme hlubokou úctu k němu, milujme jej, služme mu. — Čtrta z cestopisu. Povzbuzení.

Veliký jest Hospodin a chvály hodný příliš, a velikosti jeho není konce. (Žal. 144, 3.)

Nejeden člověk, prostý i učený, hledě na nesmírný počet hvězd, v nesmírných vzdálenostech kroužících vesmírem, zvolal v úžasu: Světe, kde jsou tvé hranice? Kam až dostihlo oko lidské, ozbrojené nejostřejšími skly, všady nalezlo světy — a tisíceré, tajemné světy. I zadumá se myslitel a táže: Vesmíre, jsi konečný či nekonečný? Máš hranice nebo nemáš jich? Odpovědí neví. Vesmír bez hranic nedovede si mysliti, nebo lidský duch není s to, aby si myslil počet světů tak veliký, že by k němu nebylo lze přidati číslo nové. Ať si myslí číslo sebe větší, na př. million millionů, vždy k němu může přidati jedno, ano i million, a tak do nekonečna. A představuje-li si vesmír ohraničený na určitý počet hvězd, ptá se: A co je za nimi? Nekonečné nic? Nekonečný prostor skutečný nebo možný?

Křesťané, jaké to hádanky! Duch lidský, přemýšleje o nich, sklání před nimi koleno v prachu, vyznávaje: Jsem sám ohraničený a zatemnělý, jsem pouhou jiskrou ducha, kterým je Bůh, jsem pouhým paprskem věčného slunce. Sotva krok učiním ze světa časného do krajin věčna a nekonečna, tápám jako slepec. A rád se koří tvůrci těchto světů, pravě si s obdivem: Jaký jsi ty, když nedovedu postřehnouti ani hranic díla, které jsi stvořil slovem svým?

Kdybychom si mohli mysliti tento svět bez hranic, tak že by za nejzadnější hvězdou byla zase jiná, a za touto opět jiná, a tak bez přestání na všecky strany do nekonečna, měli bychom nekonečný vesmír. Je to myšlenka, porážející svou velikostí. Jaké světy! Jaké vzdálenosti! Jaké tíže! Jaký počet! I mohlo by nás napadnouti: Od takového všehomíra byl by k tobě, o Bože, už jen jeden krok, nebo co může nám lépe představiti tvou nekonečnost, nežli nekonečný, neohraničený vesmír?

A přec, křesťané, i tyto nekonečné světy byly by jen stínem velikosti boží. Tyto světy byly by nekonečny jen v jistém směru, totiž co do počtu svého, ale Bůh jest nekonečný v každém směru. I nekonečné světy zůstaly by tvorem, bez rozumu, hmotou, vázanou fysickými zákony, měly by konečnou a ohraničenou krásu, sílu a jiné vlastnosti. Ale Bůh je bez hranic ve své bytosti, bez hranic v trvání, bez hranic v každé vlastnosti, svatosti, moci, vědoucnosti, kráse, on jest nekonečný v každém směru.

Bože můj, kdo pochopí, jaký jsi? Právem děl o tobě korunovaný prorok: Veliký jest Hospodin a chvály hodný příliš; a velikosti jeho není konce. (Žal. 144, 3).) Svět nekonečný nedovedeme si mysliti, jak máme si představiti Boha, který je ve všem nekonečný?

Přece však chceme se o to pokusiti, na kolik stačí rozum náš. Ty, o Pane, osvěť nás světlem milosti své.

* * *

Bůh jest nekonečný, učí nás sv. Písmo, církev, sv. Otcové, rozum. Avšak co znamená, Bůh jest nekonečný? Písmo sv. dí často, že jest bez hranic, t. j. bez všelikého ohraničení.

Abychom měli nějaký pojem nekonečnosti boží, učiňme nejprvé porovnání. Porovnejme jednoho člověka se všemi lidmi, s anděly, a s veškerým stvořením.

Co je jeden člověk proti všem lidem? Na zemi žije na dva tisíce millionů lidí. Život Methusalema nestačil by k tomu, aby je mohl člověk, jednoho po druhém, spočítati. Jeden člověk je jako kapka deště, jako zrnko písku, jako jeden paprsek světla. Lidé žijí na každém místě země, jednotlivec jen na jednom. Jak je ohraničen počtem a místem! Mysli si, co síly, učenosti, dovednosti, schopnosti je ve všech lidech! Jsou sice i úhrnem pojaty ohraničeny, ale jsou přece nesmírně větší, nežli síla, učenost, schopnost člověka jednoho. Jaký by to byl člověk, který by sám měl sílu, schopnost, krátce všecky přednosti všech lidí! Věru, jako nic je jednotlivec u porovnání s pokolením lidským.

Jděme o krok dále. Porovnejme lidstvo s anděly. Svatí otcové myslí, že jest andělů nesmírný počet. Jisto je, že bytost nejmenšího anděla jest nevýslovně vyšší nežli bytost všech lidí. Jsou čiří duchové, rychlejší nežli blesk, silnější nežli všecky síly světa, světější a krásnější nežli duše největšího světce. Co je veškeré pokolení lidské proti nadpozemské říši andělské? Stín proti světlu, hmota proti duchu. A kdo pochopí a vypoví, jaký rozdíl nesmírný je mezi jedním člověkem a celou říší andělskou?

Učiňme ještě krok. Mysleme si veškeré tvorstvo hmotné se všemi světy blankytného nebe, všecky lidi i všecky obyvatele nebes, rozmnožme je v duchu co do počtu, velikosti, ctnosti, schopnosti, síly až kam rozum náš stačí. Postavme vedle toho Boha, a musíme říci, všecko toto není nic proti němu. Nekonečně více je Bůh, nežli všechen vybájený vesmír proti jednomu člověku. Všecko stvoření jest jen obrazem, malou podobiznou jeho bytosti, od něho závislou.

Kdyby jediný okamžik na tyto světy Bůh zapomněl mysliti, obrátily by se v nic. Všecko dobré, všecky síly, schopnosti, přednosti, které v nesmírné říši tvorstva pozemského a nebeského se nalézají, jsou v Bohu v neohraničeném, nekonečně vyšším způsobem, jsou v něm v jednotě, čistotě, úplnosti beze vší i nejmenší nedokonalosti. Vynech vše nedokonalé, co vidíš na světě, rozmnož to dobré, co v něm spatřuješ, do nekonečnosti, můžeš-li —, a pak teprve jsi u Boha, u té bytosti, kterou nikdo plně nepochopuje mimo něj samého, u té bytosti, kterou nazývá sv. Písmo prostě „bez hranic“ t. j. bytostí nekonečnou. Veliký je Hospodin a chvály hodný velmi, a velikosti jeho není konce.

Toto bez hranic, které ve sv. Písmě tak často se čte, znamená, bez hranic v každém směru, nebo kdyby v jediném směru bylo lze mysliti něco nedokonalého, ohraničeného, již by nebyl nekonečný. Velikosti jeho není konce. Ale Bůh je ve všem veliký, veliký ve své bytosti, veliký ve své vševědoucnosti, veliký ve své všemohoucnosti, veliký ve své moudrosti, veliký ve své božské přirozenosti. Proto žádná z těchto velikostí nemá hranic, ale je vyvrcholena do nekonečnosti. Bůh nazývá se ve sv. Písmě všemohoucí, t. j. může všecko, co je možné, může nekonečně tvořiti světy co do počtu, času, velikosti, malosti. Takové síle odpovídá ovšem přirozenost a bytost. Jestliže nekonečně tvořiti může, jeho bytost musí sama býti nekonečná, nebo vlastnostem odpovídá přirozenost. Kdo málo rozumí, má slabý rozum, kdo skály láme, má jistě silnou postavu, nebo síla činnosti odpovídá síle přirozenosti. Činnost všemohoucí, nekonečného tvoření schopná, předpokládá nekonečnou bytost a přirozenost.

Bůh jest tedy nekonečný ve své bytosti a ve svých vlastnostech. Tyto tvoří nejkrásnější soulad a jednotu, tak že, jak praví sv. Augustin, lze právem říci, na př. bytost boží je moudrost, vševědoucnost, nebo moudrost je všemohoucí, nebo všemohoucnost je svatá (de Trin. l. 6 c 7), je svatost, je moudrost sama. A sv. Bernard dí (De consid. l. 5): Bůh miluje

jako láska sama, soudí jako spravedlnost sama, panuje jako moc sama, chrání jako pomoc sama. Ale moc, moudrost, láska, pravda, myšleny samy o sobě, myslíme si bez hranic. Každý člověk má trochu lásky. Tuto jeho lásku myslíme si jako kapku z moře lásky, kapku z jakési velké, neohraničené, nekonečné lásky. Bůh jest v nejdokonalejší jednotě a harmonii s jinými vlastnostmi takováto láska bez hranic. Každý člověk má trochu moudrosti. Tato moudrost jednotlivce připadá nám jako kapka z moře moudrosti, kapka z jakési velké, podstatné, nekonečné moudrosti. Bůh jest tato moudrost bez hranic, zároveň v nejdokonalejší jednotě a harmonii s jinými vlastnostmi. Ty, o Bože, jsi nekonečná bytost, nekonečná moudrost, nekonečná láska, nekonečná síla, nekonečná svatost, a toto jsi zároveň, tak že tvá moudrost je zároveň svatostí a silou a vševědoucností, tvá všemohoucnost tvou bytostí a svatostí a moudrostí. U nás je něco jiného rozum, něco jiného vůle, něco jiného hlava, něco jiného ruka, něco jiného síla. U Boha nikoliv. U Boha vše to je jedno a totéž, nebo všecko v něm je nekonečné v jednotě.

Proslavený český básník napsal podivuhodnou báseň „Bůh.“ V té praví, že Bůh začíná tam, kde rozum náš přestává. Má do jisté míry pravdu. Má pravdu, chtěl-li tím říci, Bůh není pro nás lidi plně pochopitelný. Tomu se nedivte. Kapka nemůže obsáhnouti v sobě celé moře. Nedokonalý, ohraničený rozum nemůže plně pochopiti nekonečnou, neohraničenou bytost. Ani první cherub a seraf v nebi není s to,a by pochopil Boha ve veškeré jeho nekonečnosti a plnosti., nebo i anděl je tvor ohraničený. Jediný jen pochopuje se úplně a dokonale a až do hlubin své nekonečné bytosti, totiž Bůh sám. Ale chtěl-li řečený básník říci, že o Bohu nevíme nic jistého a pravdivého, pak se klamal. Kdo ví z obsáhlé vědy počtářské jen násobilku, ví sice málo, ale ví přece něco, a to něco jistého a pravdivého, totiž násobilku. Kdo zná z obsáhlé vědy přírodopisné jen několik zvířat, ryb a rostlin, ví z ní málo, ale to co ví, je pravdivé. I prostý žáček i universitní professor pří-

rodopisu řeknou o jabloni, to je jabloň, a mají oba pravdu. Třeba tedy o Bohu víme a pochopiti můžeme poměrně jen málo a jen lidským způsobem, je to, co víme, přece pravda, a to pravda jistá. V tomto smyslu dí sv. Pavel, že Bůh bydlí ve světě nepřístupném (1. Tim. 6, 16.) Jednou vstoupíme do tohoto nepřístupného světla a budeme viděti Boha tváří v tvář. Ani potom nepochopíme jej z úplna, až na dno jeho bytosti, ale uvidíme tváří v tvář bytost nekonečnou jako sebe navzájem vidíme, uvidíme nekonečnou moudrost, nekonečnou svatost, nekonečnou moc; potom budeme navždy uspokojeni a blaženi, nebo budeme nazývati svým majetkem bytost, která v sobě má pravdu bez hranic, dobro bez hranic, krásu bez hranic, bytost nekonečnou v sobě a ve svých vlastnostech. Uvidíme z ní vše, čeho náš rozum a naše srdce budou schopny, tak že pro další touhu a žádost nebude již místa, že další přání budou nemožná. Ten, kdo se topí v moři, který vodou je obklopen z dola a s hora, z prava a z leva a se všech stran, ten více vody si zajisté již nepřeje.

II.

Podal jsem vám, křesťané, nepatrný pojem o nekonečnosti boží. Hvězdář měřil dálky všehomíru. Když pak se zamyslil nad úžasnými světy kolem sebe, tu pojala ho zbožná hrůza před bytostí, která jedním slovem všecko to učinila. A on si řekl: Bože nekonečný, jehož vesmír je malým obrazem, co jsem já před tebou? Co je všecko ohraničené před tebou, který jsi bez hranic? I poklekl a klaněl se v duchu tvůrci všehomíra. Křesťané, až vy jednou zase budete za večera hleděti na oblohu, tisícerými hvězdami se lesknoucí, a vzpomenete si na slova prorocká, nebesa vypravují slávu tvou, Hospodine, řekněte si potom, a tento Bůh jest bez hranic v sobě, je nekonečný ve své bytosti, nekonečný co do místa, času, rozumu, lásky. Žádná hora, žádné moře, žádný panovník není tak velebný jako ty, Pane můj. A

vzbuďte nekonečnou úctu před bytostí, před kterou jsme méně než prach, méně než zrnko písku, méně než kapka vody, méně než van větru. Mluvte k němu na kolenou. Když Abrahám ujímal se Sodomy a Gomorrhy, řekl jakoby na omluvu, mluviti budu, ačkoliv jsem prach a popel. (Gen. 18, 27.) A Panna Maria, jsouc již matkou boží, zvolala, velebí duše má Hospodina, že shlédl na ponížení dívky své. Úcta, neskonalá úcta patří Bohu. Úžasná je smělost úst, která jméno boží zneuctívají a Bohu se rouhají, jenž je nekonečný. Isaiáš viděl serafy, ani stojí před Bohem, zahalujíce dvěma křídly tvář svou a dvěma křídly nohy své (Is. 6, 2.), t. j. viděl je v nesmírné uctivosti státi před Bohem. Tím více sluší člověku úcta před Nekonečným. Jest nám odporna drzost výrostků proti rodičům, učitelům, autoritě, ctihodným starcům, svatým místům. Rcete, zdaliž nejsou mnohem horší ti, kteří drzými ústy tupí nekonečného Boha, jemu se posmívají, jej zneuctívají? Jak je to jen možno, když Bůh jest nejen nekonečně velebný, ale také nekonečně dobrý a krásný?

Hluboká uctivost před Bohem budiž první plod rozjímání o jeho nekonečnosti.

Jablonský pěje:

„Co jest Bůh, ó synu milý,
nepoví ti rozum kusý;
ti však, již ho zakusili,
v prachu se mu kořit musí.

Co jest Bůh, ó synu milý,
neví, sám kdo nezakusí;
ti však, již ho pocítili,
nad vše milovat jej musí.“

S touto uctivostí spojuj se láska. Miluj Boha nade všecko! — hlásal Spasitel. A Bůh jest hoden takové lásky z dvojí příčiny. Předně proto, poněvadž sám v sobě jest nekonečná pravda, láska, moc, krása. Za druhé proto, poněvadž jest naším největším dobrem. O ano, co jest veliké, dobré a krásné, zaslu-

huje býti milováno. Jsou lidé, kteří milují svou vlast, pracují pro ni, obětují za ni statky i život, ačkoliv nemají z ní prospěchu. Vznešené duše! My milujeme Boha touto nejčistší láskou, když bez ohledu na odměnu, jediné proto, že je tak vznešený a krásný a dobrý, jeho slávu a čest na zemi rozšiřujeme, z nich se radujeme, k probuzení zbožnosti, k ušlechtilé službě boží přispíváme, když s církví zpíváme: „Chvalte Hospodina všecka díla jeho, chvalte a veselte se v něm všecka pokolení."

Jsou lidé, kteří milují svou vlast aspoň z vděčnosti, poněvadž v ní nalézají pro sebe blaho, štěstí, slávu, uspokojení. Milujme i touto láskou Boha, neboť na zemi a na nebi není většího dobra, větší slávy, většího štěstí a uspokojení pro nás nad bytost, která je prazdrojem každého dobra vůbec. Bůh jest všecka pravda, všecko dobro, všecka krása, všecka sladkost, všecko bohatství, všecka sláva, vše. O, blažení nebes, rcete nám, co je Bůh proti všemu dobru světa, ten Bůh, který nyní na věky jest vaším majetkem? David dí, že je snem proti skutečnosti (Žal. 72, 20.), jako obrazem a stínem. (Žal. 38, 7.); Pavel, že je jako pomíjející způsoba. (1. Kor. 7, 31.) „Bláhoví jsou," volá sv. Augustin, „kteří za pomíjejícími věcmi se ženouce, ztrácejí věčné." (De serm. Dom. 11 c 6.) Nekonečné dobro budiž naší metou, neboť nekonečné dobro na věky a zúplna nás upokojí.

Třetí plod našeho rozjímání má býti, abychom poznali, že nejvznešenější a nejprospěšnější služba je, sloužiti Bohu. Bohu sloužiti jest kralovati. Velebnějšího, mocnějšího, lepšího pána nemůžeme si nalézti. Služba boží záleží v následujícím: Předně abychom poznávali jej a všechno, co k němu vede. Za druhé, abychom k jeho cti a slávě přispívali, z ní se radovali, jeho víru chránili. Za třetí, abychom jako andělé v nebi Bohu sloužili, jej ctili, chválili, jemu děkovali. Za čtvrté, abychom zachovávali jeho přikázání, cnostmi se ozdobovali, dobré skutky konali a tak jednou veliké slávy a blaženosti si zasloužili. Jednou v nebi budeme s radostí vzpomínati každé myšlenky, každého slova a kroku, každého přemáhání, každé obě-

ti, které jsme učinili, abychom dosáhli dobra nekonečného a neohraničeného.

* *

Než, dosti. Slyšte jen ještě lístek z cestopisu: „Seděli jsme na skále vysokého horského hřebenu severozápadní Francie. Byl večer. Před námi nepřehledný ocean, nad námi nedozírné nebe, na němž první hvězda právě vzešla. Lodi na moři zdály se jako body. Mičeli jsme, neboť divadlo bylo úchvatné. Pokochavše se pohledem, bavili jsme se o tom, je-li vesmír konečný, nebo nekonečný. Věda o tom nic určitého nemůže říci. Pouze filosofie může bádati. Probírali jsme různé její náhledy, ale nedávají určitého výsledku. Na konec dospěli jsme k těmto otázkám: Je země naše konečná? Jsou hvězdy samy o sobě ohraničené? Je prostor mezi nimi, na př. mezi zemí a sluncem, konečný? Odpověděli jsme: Ano, neboť vše to jsme změřili. Kdy byl by vesmír nekonečný a neohraničený? Kdyby hvězd byl počet nekonečný, prostor nikde nepřestával. Než, je tohle možné? Může z konečného vzniknouti nekonečné? Je možný přechod postupem z konečnosti do nekonečnosti přidáváním ohraničeného, určitého čísla k číslu též ohraničenému a určitému? Odpověď zněla: Není. Přidávej k millionům stále nové milliony: dostaneš číslo úžasné, ale nekonečné nebude nikdy. „Ale, jak se stává,“ pravil můj druh, „že v duši mám pojem nekonečnosti?“ Odpověděl jsem: „Duch váš je dílem rukou nekonečného mistra, a tak zůstaly na něm otisky prstů jeho.“ — „Ale snad by mohl nekonečný Bůh,“ řekl opět, „stvořiti svět nekonečný. Či jest i to nemožné?“ „Myslím,“ řekl jsem, „že praví-li někdo: Tato věc je stvořena, dí tím zároveň: jest konečná. Stvořené jest nezbytně konečné, nestvořené jest nezbytně nekonečné.“ — „Tak jest,“ přitakal společník. „Svět před námi zdá se nekonečný, když na něj povrchně se díváme. Přihlédneme-li pozorněji, vidíme jeho ohraničenost. Ale zároveň zjeví se před našima očima Bůh, jeho mistr a stavitel, bytost nekonečná. O své-

ty báječné,“ zvolal u vytržení, „jaký jest váš tvůrce!“

Opět jsme se odmlčeli. Ten nekonečný Tvůrce dotekl se našich srdcí. Měli jsme slzy v očích, slzy obdivu, úžasu, lásky. Naše duše modlily se modlitbou, která otřásá hlubinami jich, modlitbou, která sice jen někdy jest nám dána, ale která pak jest velebná, mocná, uchvacující, sladká. Bůh přiblížil se k člověku, Bůh nekonečný.

Ano, Pane, — myslili jsme oba — ty, jediné ty budeš mým Bohem. Svět je velikolepý, neboť je šlépějí tvou, ale je nic proti tobě. Ty jsi a zůstaneš mou nadějí a láskou. Tebe chci jednou viděti. Potom v pravdě oko konečné uvidí nekonečnost, srdce ohraničené zajásá blažeností neohraničenou. Světe, netahej mne k sobě, ale dávej svou velikostí duši mé křídla, aby vzlétala k Bohu nekonečnému, ty Ježíši, přidávej milosti, aby ho šťastně dosáhla. Amen.

35. Bůh jest nesmírný a ušudypřítomný.

Obsah: Nesmírnost světa je rozsažná, nesmírnost boží je duchová. Tato je dokonalejší a onu obsahuje jako na př. desítka obsahuje v sobě zlatky. — Co jest nesmírnost boží. Výklad, přirovnání, Bůh musí býti nesmírný. Sv. Písmo. Povzbuzení. — Z nesmírnosti plyne všudypřítomnost boží. Výklad. Napomenutí, jež se nám dává: nalézej všude Boha, jenž jest víc, než všechny světy, těš se z jeho ochrany, varuj se hříchů, choď v jeho přítomnosti. — Nyní Bůh je pro nás jako za oponou; v nebi se odhrne.

> Kam půjdu od ducha tvého? a kam před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty, pakli bych sestoupil do pekla, přítomen jsi. Byť bych vzal křídla svá na úsvitě a bydlil v končinách moře, i tam ruka tvá provodila by mne. (Žal. 138, 7.)

Bůh jest nekonečný. Nesmírný svět není nic proti němu, neboť svět jest konečný. Mezi konečností a nekonečností jest nekonečný rozdíl.

Když nejostřejším teleskopem díváme se do prostor všehomíra, nedohlédáme jeho konce, podivujeme se právem těmto nesmírným světům. A Bůh jest nekonečně větší, nežli ony!

Někdo mohl by si mysliti, že Bůh, jsa větší nežli vesmír, je delší nežli on, širší nežli on a hlubší nežli

on; že tedy Bůh je bytost nekonečně veliká, dlouhá, široká. To by byla ovšem představa mylná. Bůh jest čirý duch, a duch není ani dlouhý, ani široký, ani hluboký. Čirý duch neměří se prostorem a rozsahem, jako naše myšlenky nejsou ani dlouhé, ani široké a neměří se prostorem. Svět duchový je zcela jiný, nežli svět hmotný, záležeje právě v tom, že je nehmotný. Náš omezený rozum tento svět zcela nechápe, přece však vidíme, jak svými myšlenkami v okamžiku můžeme se přesaditi na slunce, na hvězdy, do nekonečna a činiti se takto jaksi nesmírnými, všudypřítomnými.

Někdo mohl by ještě namítnouti, že Bůh, nejsa ani dlouhý, ani široký, ani hluboký, není nekonečný v „každém" směru, neboť není nekonečný co do místa a co do rozměru. Odpověď jest snadná. Rozměrnost jest vlastní jen hmotě a jest nedokonalostí. Bůh nemůže míti nedokonalosti. Co je hmotné, nezbytně je ohraničené, ale Bůh je bez hranic. Velikost a nesmírnost světa není než nedokonalé napodobení nekonečnosti boží, nesmírnosti vyšší, dokonalejší. Kdo má deset zlatých, má také jeden zlatý, neboť desítka skládá se z desíti jednotlivých zlatých. Bůh, maje božskou nekonečnost, má neskonale dokonalejším, duchovním, božským způsobem v sobě také nesmírnost všehomíra. Vlastnost boží, která odpovídá nesmírné rozsažnosti světa a ji v sobě eminentně dokonalejším způsobem zahrnuje, nazývá se nesmírnost boží, nebo též všudypřítomnost boží. Všudypřítomnost boží jest vlastně následek nesmírnosti boží. Je-li totiž Bůh tak nesmírný, že naplňuje svou bytostí nebe, zem a celý vesmír, je ovšem nezbytně také všude přítomen.

Obě tyto vlastnosti vyslovuje korunovaný pěvec sličně a krásně uvedenými již slovy: „Kam půjdu před duchem tvým, kam uteku před tváří tvou?..."

O nesmírnosti a všudypřítomnosti boží chci k vám mluviti. Jsou to nesnadné věci. Proto volám k tobě, Bože, který jsi i zde přítomen, pomáhej nedostatečnosti naší.

* * *

Bůh jest nesmírný. To znamená, že naplňuje svou bytostí nebe a zemi a celý vesmír a všecky prostory, které si lze myslitì do nekonečna. Bůh jest nesmírný. To znamená, že není a nemůže býti žádné věci, žádného místa, žádného prostoru skutečného a možného, kde by nebyl. „Jestliže bych vstoupil na nebe," dí korunovaný pěvec, „tam jsi ty; pakli bych sestoupil do pekla, přítomen jsi. Byť bych bydlil v končinách moře, to jest na kraji světa, i tam ruka tvá provodila by mne." Ve středu země, na hvězdách mléčné dráhy, v hlubinách moře, v záhybech srdce, v nejtajnější myšlence, všady je Bůh, neboť jest nesmírný, do všech šířek, do všech dálek, do všech hlubin jde a sahá.

Někdo mi odpoví: Ale vždyť jsi, kazateli, před chvílí řekl, že Bůh je duch a že tudíž není ani dlouhý, ani široký, ani hluboký. Jak se to tedy srovnává s jeho nesmírností, kterou nám líčíš? Maje odpověděti, jsem v rozpacích, neboť stojím před tajemstvím duchového světa, kterému duch náš, pokud na zemi dlí, nikdy dokonale neporozumí. Odpovídám se sv. Cyprianem: „Bůh jest jeden a jest všady celý." Tu jsme u jednoho rozdílu mezi duchem a hmotou. My jsme v prostoře, který zaujímáme, prostorně, t. j. hlava jinde, srdce jinde, ruce jinde. Každá část vyplňuje určitou část prostoru. Ne tak duch, jenž nemá částí, zvláště čirý duch, jakým je Bůh. On jest všady, vyplňuje všechen prostor všehomíra, nebe i země, ale on je na každém místě, v každém i nejmenším místečku celý. V tom záleží nesmírnost boží a její přednost nad nesmírnou velikostí světa. Tato úžasná prostornost světa jest nedokonalá, jde jen do šířky, dálky a hloubky, každá hvězda vyplňuje svými částěmi jen jistý prostor; ale Bůh vyplňuje všechen prostor a v každé i nejmenší jeho částičce je celý, s celou svou božskou bytostí bez rozsažnosti.

Rozum, filosofie nám s jistotou praví, že to tak býti musí, ale máme-li si věc názorně představiti, tu orel našeho ducha sklání své perutě a vyzná s pokorou: Stojím před tajemstvím. Nediví se, že plně nechápe, neboť si praví: Který konečný, omezený rozum

je tak domýšlivý, že by chtěl rozuměti nekonečným, neohraničeným tajemstvím božstva? Klaní se jim v úctě, pravě si: Počkám, až tě uvidím, Bože, tváří v tvář a až ty dáš duchu mému nové, mocnější peruti.

Užijme přirovnání. Kterýsi spisovatel popsal společnost, jaká bude za několik tisíc let. Lidé této společnosti pracují jen hodinu, vaří vodou, mluví na tisíc kilometrů do dálky, cestují vzduchem, dopisují si s obyvateli jiných hvězd. Jsou to fantastické hříčky. Ale přijměme je. Myslete si, že v balonu vznesou se do závratné výše. Zde postaví své dalekohledy, jimiž vidí tisíce hvězd tak jasně a dokonale, jako my blízké předměty. Ano, ještě více. Paprsky na způsob paprsků Röntgenových vidí netoliko světy kolem sebe, ale pronikají je. Pronikají nitro každé bytosti, útroby země a moře, spatřují vše dokonale, co je viditelné Ještě učiňme krok. Mysleme si, že nemusí okem a duchem od světa k světu, od předmětu ku předmětu, ale že vidí vše zároveň jedním pohledem, jednou myšlenkou. Představte si je, jak sedí v pohodlné loďce balonové a kochají se takovým pohledem na vůkolní svět. Svým okem a duchem jsou jako nesmírní, všudypřítomní. Myslete si, že by tak viděli netoliko hmotné světy vůkol, ale vůbec světy všecky, pak okem a duchem svým byli by skutečně nesmírní a všudypřítomní. Nyní se ptám: Je takový sen možný? Nepravím, uskuteční-li se kdy na zemi; my víme, že ne. Ptám se jen, je-li vůbec možný. Tu musím říci, že ano, neboť není v tom žádného odporu vnitřního. V čem není vnitřního odporu, to je možné.

A nyní otázka: Je Bůh takto nesmírný? Ovšem i takto, ale mimo to ještě více. Jaký je tedy rozdíl mezi touto vybájenou nesmírností a mezi nesmírností boží? Je veliký, podstatný. Bůh není nesmírný a všudypřítomný jen myšlenkou, on je všude svou bytostí, a to tak, že není žádný svět hmotný a duchový možný, kde by celou svou bytostí nebyl. I v největším slunci i v nejmenším atomu, v říši andělské i v nejnepatrnější myšlence, všude je jeden a týž Bůh celou bytostí svou. Křesťané, nesmírná odhalení čekají na nás tam za hrobem, odhalení tajemství, proti

nimž všechny objevy a pokroky vědecké jsou jako nic. Proto byl by bláhový, kdo by pro pravdy pozemské zapomínal na pravdy boží, pro snahy vezdejší nedbal o to, co na věčnosti na něj čeká.

Pravil jsem, že rozum, ač tajemství plně nechápe, přece s jistotou ví, že tomu tak býti musí. O tom snadno lze se přesvědčiti. Myslete si, že by Bůh nebyl nesmírný; ihned mohli bychom si mysliti něco, co je nesmírnější nežli on, a Bůh nebyl by Bohem. Kdyby Bůh nebyl nesmírný, byla by na př. hvězda, kde Boha není; to však odporuje pojmu o Bohu. Kdyby Bůh nebyl nesmírný, mohli bychom mu říci: Až sem smíš sahati, ale dále ne! To však jest nerozum. Kdyby Bůh nebyl nesmírný, musil nebo mohl by se pohybovati z jednoho místa, kde je, na místo jiné, kde není, jako my, jako naše země, nebo aspoň jako anděl, který také není najednou všude. Ale to je nesmysl, neboť pak by byl Bůh omezený, konečný, jako my, nebo země, nebo anděl. Také nemůže býti Bůh na jednom místě jen svým rozumem a na druhém jen svou vůlí. Čirý duch však má jen rozum a vůli. Vidíte tedy že rozum náš nezbytně žádá: Bůh jest nesmírný, musí naplňovati všecko, a musí býti všady a na každém místě celý, všecek, s veškerou svou božskou bytostí.

Tak nás tomu učí také sv. Písmo. Korunovaný pěvec dí: Kam půjdu od ducha tvého? A kam před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty: pak-li bych sestoupil do pekla, přítomen jsi. Byť bych vzal křídla svá na úsvitě a bydlil v končinách moře: i tam ruka tvá provodila by mne. Slovo „ruka“ je zde ovšem řečeno po lidsku, nebo duch nemá rukou. A Job dí (Job 11, 7 n.): Snad šlépěje boží vystihneš, aneb dokonale Všemohoucího vyzkoumáš? Vyšší jest nad nebesa, i co učiníš? Hlubší jest nežli peklo, a odkud ho poznáš? Delší jest než země míra jeho, a širší než moře. To je ovšem po lidsku řečeno, ale správně líčí se nesmírnost boží, která všecko naplňuje. Když Šalomoun dostavěl nádherný chrám Hospodina, proslovil překrásnou modlitbu, o které, mimo jiné jako u vy-

tržení pravil (2. Parl. 6, 18): Zdaliž k víře podobné jest, že bydlí Bůh s lidmi na zemi? Jestliže nebe a nebesa nebes neobsahují tebe, čím méně dům tento, kterýž jsem vystavěl? Slovy nebesa nebes rozumí se nebe a země a celý vesmír. Podobně mluví sv. Pavel v listě k Efeským o širokosti, dlouhosti, vysokosti a hlubokosti tajemství božích (Ef. 3, 18), maje na mysli také nesmírnost boží. A že sv. Otcové o ní mluví, ji vykládají, jí se podivují, ji velebí, kdo by pochyboval! Z nich uvádím jedině slova z vyznání víry sv. Athanasia, velikého bojovníka za pravdu v staré církvi. Tu se dí Immensus Pater, Dimensus Filius, immensus Spiritus sanctus; non tamen tres immensi, sed unus immensus, t. j. nesmírný Otec, nesmírný Syn, nesmírný Duch sv., ale ne tři nesmírní, nýbrž jeden nesmírný. Tuto nesmírnost nazývají někdy velikostí, poněvadž je příčinou veškeré velikosti, všecku převyšuje a obsahuje a vyplňuje. (Dionys., de div nom. c 9.)

Křesťané, jaká to ohromující myšlenka: Bůh naplňuje svou bytostí veškeren okršlek zemský. Avšak to není všecko. Bůh jest nekonečně větší. Vždyť vesmír není leč malý jeho obraz. Milliony takových světů mohl by naplniti, a skutečně by je naplnil nesmírností svou, kdyby je stvořil. Když tedy někdy budete státi před nebetyčnými velikány Alp, když podivovati se budete nepřehledným dálkám moře, když vaše oko bude blouditi nebes bání, nesčíslnými hvězdami posetou, řekněte si, ničím nejste před tváří nesmírného Boha, svého tvůrce a Pána, Otce a dobrodince. Buh, který naplňuje i vaše srdce, uslyší uctivý hold, který mu vzdáte.

II.

Však jděme dále. Jestliže Bůh svou bytostí všecko naplňuje, je všudypřítomný. A tak tomu také jest. Pěkně věru praví sv. Pavel (Sk. 17, 27): Není daleko od jednoho každého z nás, nebo v něm živi jsme, a hýbáme se, i trváme. Je v nás jako prvá příčina, která dává všemu bytnost a jsoucnost, je v nás jako

náš zachovatel, je v nás jako součinitel a spolupůsobitel všech našich skutků, je v nás jako prozřetelný řiditel náš. Jako vzduch nás obejímá a proniká, jako slunce nás osvěcuje, tak je v nás a kolem nás. A tak v každém člověku, v každé bytosti, v každé věci.

Kde je Bůh, tam je celá nejsv. trojice, nebo tři božské osoby je jeden Bůh. Kde je Bůh, tam je jeho všemohoucnost, velebnost, moudrost, dobrota, spravedlnost. Ano, on jest nám více přítomen, dí důmyslný filosof (Lessius, De perf. d. 30) nežli my sami sobě, nebo jest celý přítomen v každém atomu našeho těla, v každém konu naší duše. Tak přítomen je všem věcem, tak přítomen bude všem věcem budoucím, tak přítomen byl všem věcem minulým. Kdo by nezaplesal, když si uvědomí tuto pravdu; ale kdo nenaplní se také úctou a posvátnou bázní. Bůh jest ve mně a jest všady! V něm hýbáme se, živi jsme a trváme, jak dí apoštol.

O kéž bychom jej uchopiti mohli, když jest tak blízko! Ale to není možno. Bůh jest v nás, on se nás tajemně dotýká, ale my se jeho bytosti dotknouti nemůžeme. Naší duše dotýká se naše tělo, neboť jest s ním podstatně spojeno, má na ni různý vliv, ale Boha dotknouti se nemůžeme. Nebo ač je nám tak blízko, že ani my sami sobě tak přítomni nejsme jako on nám, je zase od nás nekonečně vzdálen, tak vzdálen, jak tvor je vzdálen od tvůrce, lidskost od božství, hmota od čirého ducha. A tato propast je nekonečná. Jen jeden je most, který je s to, aby ji překlenul: posvěcující milost. Milostí boží zvláštním svazkem spojuje se Bůh s námi a my s ním. Tu nejsme potom už vedle sebe, ale přátelství nás vnitrně spojuje. Však ani toho spojení nevidíme. Na venek zůstává nekonečná vzdálenost a propast mezi Bohem a námi. Teprve v nebi nadpřirozeným způsobem bude odstraněna tím, že Boha viděti budeme tváří v tvář. Tak k nám sestupuje, ale při tom zůstává ve svém božství, jsa nám zároveň nejbližší i nejvzdálenější. O jak podivuhodná a nevyzpytatelná jsou tajemství tvá, Pane!

Tato podivuhodná všudypřítomnost boží, která z jeho nesmírnosti nezbytně plyne, dává nám poučení, jakých žádný kazatel nemůže dáti. Ona k nám mluví. Jestliže Bůh je všady, nuže, otevři oko svého ducha, vírou ozářeného, a hleď naň všady, nalézej ho všady, klaň se mu všady. To slunce, které tě ozařuje, ta květina, která tě těší, ten vánek, jenž tě občerstvuje, nejsou jen účinkem jeho moci, ne, jsou více, jsou jako šatem, kterým je přikryt, jako domem, v kterém bydlí, jako oponou, která ho zahaluje. Odhrň ji svou vírou a kož se mu, jako Mojžíš se mu kořil v hořícím keři. Jsou to myšlenky sv. Augustina, které napsal ve svých krásných vyznáních. (Conf. l. 7. c. 5.)

Jiné napomenutí, které nám dává tato pravda, zní: Pohleď na houbu, která vodou celá je proniknuta a obklopena. Tak Bůh proniká celý vesmír. V Bohu tedy můžeš viděti celý svět. O, jaké pravdy ti to otevře, jaké zásady vnukne, jakou sílu do duše vleje. Mysli živě na Boha, a máš v něm ne jeden svět, ale milliony jiných možných světů, nekonečně krásnějších. Nyní ovšem musí tvá obraznost při tom pracovati, ale až jednou uvidíš Boha tváří v tvář, přesvědčíš se s rozkoší, že v něm jsou milliony světů, krásnějších a velikolepějších, nežli jaký sis kdy vykouzliti mohl.

Dále káže ti tato pravda, aby ses radoval. Božské poklady nosíš v srdci svém, nebe s jeho mocí, dobrotou a láskou. Muž, který ztratil víru, představil si v duchu vesmír, tento úžasný stroj, v němž kolečka tvoří tělesa větší nežli naše zem. I zdálo se mu, že vidí, jak stroj všehomíra pracuje, jak tělesa nebeská v úžasném letu se pohybují, jak vše rachotí s nevýslovným hukotem. Tu vzpomněl na sebe, jak v tomto nesmírném stroji je práškem, který v každém okamžiku může býti rozemlet jako zrnko pod mlýnským kamenem. I zachvěl se hrůzou, spánek prchl s jeho víček, studený pot polil jeho tělo. Ty křesťane, jsi také takovým práškem ve stroji všehomíra. Proč ty se nelekáš? O, já vím, proč se usmíváš nad bázní nevěrce. Ty víš, při mně je Bůh. Ve mně,

kolem mne je ten, který jedním kynem prstu může zastaviti tento stroj, nebo ho stvořil. A tento Hospodin je můj otec, je můj přítel, bydlí v mém srdci, je ve mně a kolem mne se svou mocí a otcovskou láskou. Proto se nebojím a nelekám. Není to krásné napomenutí k důvěře v Boha, nechť děje se s námi cokoliv? Na tuto důvěru poukazuje poslední věta korunovaného pěvce, na začátku uvedená: Byť bych vzal křídla svá na úsvitě a bydlil v končinách moře, i tam ruka tvá provodila by mne.

Opět jiné napomenutí dává nám krásná naše pravda. Praví, když je ti Bůh tak blízko, choď v jeho přítomnosti, varuj se hříchu a užívej příležitosti ku svému zdokonalení. Nezapomínej, že při lehání a vstávání, ve dne a v noci, při práci a odpočinku, při jídle a zábavě, Bůh je ti přítomen, že je v tobě a kolem tebe Ty před císařem dbal bys pozorně na každý pohyb a každé slovo. Nezasluhuje Bůh téže pozornosti? Ty bys dokonce chtěl hřešiti v jeho přítomnosti? Sv. Efrema, tuším, sváděla žena k hříchu. Dobře, pravil, dám ti výdělek, ale na náměstí přede všemi lidmi. Hříšnice prchla. Ty před Bohem méně by ses styděl a bál, nežli před lidmi? Neříkej: Nikdo nás nevidí. Bůh tě vidí a v Bohu vidí tě celé nebe. Užívej příležitosti ku svému zdokonalení. Bůh se svou svatostí je ti tak blízko, čekaje, aby ti ku ctnosti byl nápomocen, nebo ničeho si tak nepřeje, jako tvé svatosti, jež je jeho největší ctí a slávou. O, jak rád ti poskytne pomoci. Uzavírej se s ním do tišiny svého srdce, budeš míti společníka nad každého člověka vznešenějšího, moudřejšího, mocnějšího, dobrotivějšího!

Věru krásná a spasitelná je pravda o nesmírnosti a všudypřítomnosti boží.

* * *

Však chceme skončiti. Bůh jest nesmírný, nebo naplňuje svou bytostí všecko; proto je všady celou svou bytostí přítomen. Je vyšší, nežli nebe, hlubší nežli moře. Nebesa nemohou jej obsáhnouti, a přec

celý je v kapce vody. Je v každém úderu našeho srdce, v každé myšlence, a přece zase celým božstvím od nás vzdálen. Je nesmírně, nekonečně veliký a přece nelze ho měřiti délkou a šířkou. Bože můj, osvěť mne, abych pochopoval vždy víc a více nevyzpytatelná tajemství tvé bytosti. Dej mi milost, abych nezapomínal, že jsi všady přítomen, a chodil věrně a důstojně před tváří tvou. Mluv ke mně slova útěchy v strasti, slova posily v pokleslosti, slova varovná v lehkomyslnosti. Jsa v nitru mém, buď mi přítelem, otcem, pomocníkem, vůdcem. S mužem tvého srdce, korunovaným pěvcem Davidem, chci často si říci: Kam půjdu od ducha tvého? A kam před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty, pakli bych sestoupil do pekla, přítomen jsi. Byť bych vzal křídla svá na úsvitě a bydlil v končinách moře: i tam ruka tvá provodila by mne. — Seneka vypravuje, jak dva vojíni, stojící na stráži před stanem Antigona, pomlouvali vévodu, jenž je slyšel. Odhrnul záclonu, pravě: Jděte aspoň stranou, aby vaše slova ke mně nevnikala. Tak dělí nás, praví zbožný spisovatel k této události, opona tohoto světa od Boha. Až padne, uvidíš ho. Ale zatím buď sobě vědom, že stojí za oponou, všude, na každém místě, stále, za oponou každého tvého kroku, činu, pohybu, myšlení, cítění. Myslí na to, abys chodil svatě před ním a bydlil jednou v jeho přítomnosti, tváří v tvář, v jasu jeho oblažující velebnosti na věky. Amen.

36. Bůh jest nezměnitelný.

Obsah: Dubnové počasí. Každá změna znamená nedokonalost. Co je absutně dokonalé, nemění se. — Bůh jest nezměnitelný. Různé změny. Bůh je nekonečný v bytosti a ve vlastnostech, proto i nezměnitelný. Důkazy sv. Tomáše Akv. Svaté Písmo. — Námitky proti nezměnitelnosti boží a vyvrácení jich. Jaké poučení dává nám nezměnitelnost boží. — Šťastný věčný klid kyne nám na věčnosti.

Není Bůh jako člověk, aby klamal: ani jako syn člověka, aby se měnil.
4. Mojž. 16, 19.

Znamenitý spisovatel napsal povídku nevelikých rozměru, nadepsanou: Dubnové počasí. Líčí v ní mistrně, smutně i vesele zároveň, útrapy muže, který měl vrtošnou ženu. Čtenář neví, čemu se má více podivovati, zda-li heroicky trpělivé resignaci muže, nebo nevyčerpatelné pestrotě vrtochů jeho choti, jinak počestné a dobré, ale pravého to dubnového počasí. Tu je slunná až radost, a hned zase deštivá a mrazivá. Tu duje z ní prudký vítr, a hned zase nastane úplné zátiší, až k svéhlavé mlčelivosti Tu je jako úsměv zory nebo třpyt hvězdy s večerního nebe, tu mračno, jež dešťové slzy lije v potokách. Tu veselá, ba rozpustilá, a hned zase smutná, až k trudnomyslnosti. Tu bujará, silná a podnikavá, a hned zase na mysli pokleslá až k zoufalství. Pan

manžel nikdy nevěděl ráno, jaké bude počasí, a proto byl vždy připraven na všecko. Časem si tak zvykl, že mu vrtochy a nestálost choti byly zábavou a vyražením. Variatio delectat.

Příklad tento ukazuje jasně, že změnlivost jest chybou a nedokonalostí. Změnlivosti jsme do jisté míry podrobeni všichni. Ba jí podrobeno je vše, veškerá příroda, vše, co je stvořeno. Mění se člověk. Je dítkem, jinochem, mužem a starcem. Nebyl kdysi, a jednou zase zmizí. Od narození, až k smrti mění se ustavičně, zevně i vnitrně, fysicky i mravně. Mění se veškerá příroda. Jednou usmívá se na nás úsměvem jara, aby za krátko ovívala nás ledovým dechem zimy. Všady v nás a kolem nás stálé vznikání a zanikání, ustavičný pohyb, stálá změna, Panta rej, všecko plyne, říkával už starý filosof.

Mnohé z těchto změn nejsou mravní vadou, jako dubnové počasí, o kterém jsem se na začátku zmínil. Ano, mnohé z nich nás těší, patří, dle přísloví variatio delectat, k příjemnostem našeho života na zemi. Než i přes to zůstává pravdou jistou a nerozbornou, že každá změna je nedokonalostí. Každá změna v podstatě není nic jiného, leč stálým vznikáním a zanikáním To, co bylo, zanikne, a povstane něco nového. Ale vznikání a zanikání je nedokonalost. Co je veskrz dokonalé, je věčné, je nezměnitelné. Co se mění, je nahodilé, nemusí býti. My a svět kolem nás stále se měníme. Proto svět je nahodilý a nemusí býti. Nemusíme býti my, a nebudeme jednou, jako jsme kdysi nebyli. Nemusí býti svět, a kdysi nebyl. Jen co je věčné, nezměnitelné, je absolutní, je nezbytné. Co je absolutně, svrchovaně dokonalé, nevzniká a nezaniká, není podrobeno změně, je nezměnitelné.

Jedině Bůh je věčný a absolutní. Proto nezbytně je nezměnitelný. Není Bůh jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil. Nezměnitelnost jest nezbytnou vlastností Boha naprosto dokonalého.

O nezměnitelnosti boží chci mluviti k láskám vašim.

I.

Bůh jes nezměnitelný. Nezměnitelnost boží plyne nezbytné z nekonečnosti a nesmírnosti boží. Je změnou, kdyz na př. člověk pohybuje se z místa na místo. Bůh nemůže podléhati této změně, nebo jsa nesmírný, je všude, všecko naplňuje svou bytostí. Je změnou, když na př. člověk nabývá něčeho, čeho dříve neměl nebo pozbývá, co měl: kdysi nebyl a nabyl bytí. Hle změna. Byl slabým dítkem a stal se mužem. Nabyl sil, hle změna. Byl neumělým a získal si vědomosti a umění. Opět změna. Každá nová myšlenka je čehosi nabýti, a tudíž změna. Rozpadne se v prach; hle změna nemenší nežli jeho narození. U Boha toho není. Bůh je nekonečný ve své bytosti a v každé vlastnosti. Od věčnosti má všecko v nekonečné, svrchované míře, a na věky nic z toho neztratí. Jest tedy svou nekonečností nezbytně nezměnitelný ve své bytosti, své moudrosti, své všemohoucnosti,s vé svatosti, nemoha ničeho ani nabýti, ani pozbýti Myslete si svrchovaně plnou sklenici vody. Do ní nelze přidati ani kapky, nebo není pro ni více místa; a nelze kapky ubrati, nebo nebyla by pak již svrchovaně plna. Bůh je svrchovaně dokonalý. Nemůže nabýti ani kapky nové moudrosti, nebo jinak nebyl by býval nekonečně dokonalý. Nemůže pozbýti ani kapky svatosti, nebo nebyl by potom již nekonečně, svrchovaně dokonalý. Bůh je tedy nezbytně nezměnitelný, nemoha ničeho pozbýti a ničeho nabýti. Právě proto je člověk podrobený přeměnám, že je omezený, že nemá všecko, i může nového nabývati.

Sv. Tomáš uvádí mimo tento výklad, každému srozumitelný, ještě dva důvody jiné. Jsou důmyslné a krásné, ale filosofické a pro odborníkv. Chcete je slyšeti? První zní: Bůh je čirý kon. bez záredočnosti nebo mohoucnosti. Mám jej rozváděti? Snad uděláme lépe, když jej ponecháme pánům filosofům. Druhému důvodu lze při pozornosti rozuměti i neodborníku. Zní: Bůh jest jednoduchý, t. j. neskládá se z částí, jako na př. člověk, který se skládá z duše a těla.

Duše opět se skládá z duchové podstaty, která má rozum a vůli; rozum zase má tisíce myšlének a vůle tisíce žádostí. Tělo lidské pak skládá se z různých částí, jako hlavy, rukou, útrob a p., ústrojně z kyslíku, vodíku a jiných prvků. Člověk může se tedy měniti, nebo je složený z částí; Bůh, jsa jednoduchý a bez částí, měniti se nemůže. Nejjednoduší věc na světě je prvek, na př. kyslík. Ale podléhá stálé změně, nebo může ho býti mnoho a málo, může se spojiti tu s bylinou, tu s vodou, tu s tělem lidským, tu s něčím jiným. Bůh jest čirý duch, nekonečný a nesmírný, jednoduchý, t. j. nesložitý, je nezbytně nezměnitelný.

Avšak zanechme již úvah rozumových. Máme jistější prameny, které nám hlásají nezměnitelnost boží, nežli je slabý rozum lidský. Otevřme knihu, z níž vane Duch sv. Není Bůh jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil, mluví k nám skrze proroka Mojžíše. A skrze korunovaného pěvce ohlašuje nám: Na počátku Hospodine ty jsi zemi založil a dílo rukou tvých jsou nebesa. Onať zahynou, ty pak zůstaneš, a všecka jako roucha zvetšejí. A jako oděv změníš je, a změněna budou: ty pak vždycky tentýž jsi, a léta tvá nepřestanou. (Žal. 101, 26 n.) Já jsem Hospodin, mluví Bůh prorokem Malachiášem, a neměním se. (Mal. 3, 6.) Sv. Pavel mluví podobně. Sv. Jakob dí: (U Boha, otce světel) není proměnění a ani stínu proměny. (Jak. 1, 77.)

Tak učí nás pravdě, které žádá také náš rozum, sama pravda věčná neomylnými svými ústy. Bůh jest nezměnitelný. Před tisíci léty byl takový, jaký je dnes, a jaký bude na věky. Tutéž moudrost, kterou měl od věčnosti, má nyní a bude míti na věky. Nic k ní nepřistoupilo, nic z ní neubylo, nebo byla a jest a bude nekonečná, svrchovaná. Tutéž moc, svatost, blaženost, krásu, kterou měl od věčnosti, má nezměněnou nyní, a nezměněnu bude míti na věky. Všecko v něm je svrchované, nekonečné. Nemůže ničeho nabýti, ani pozbýti, je nezměnitelný. Jsou to slova sv. Augustina, která Komenský vyjádřil ve verších ku chvále nezměnitelnosti boží, když napsal:

Svět se točí vůkol, vůkol v světě všecko se valí, vzhůru dolů, sem tam, v něm všudy všechno chodí. Sám jediný světa pán nade vším, pode vším, skrze všecko jda světu sám věčná podpora věčně stojí.

Chcete si uvědomiti velikost boží v jeho nezměnitelnosti? Pak pohleďte kolem sebe a na sebe. Kde jsou krásná léta mládí? Jsem jako třtina, se kterou van si hraje, dnes jsem a zítra klesám v hrobu kraje, pěje básník. Dnes cítím v sobě sílu obra, a zítra jest mi berla dobrá, pěje jiný. Dnes radost blahem v duši šelestí, a zítra zoufám si ve spárech neštěstí, žaluje třetí. A co nás stojí práce trochu vědomostí, blahobytu a jiných dober. Na konec přece zas vše pomine. A co změn v rodinách a národech, doprovázených nejen radostí, ale také boji a strastmi. Básník pěje: Štěstí, co je štěstí? Muška jenom zlatá, která za večera kol tvé hlavy chvátá, oblétá ti skráně, rusé vlasy kryje, v dlaně hlavu skládáš, ruka utlačí je. (Hejduk.) Nad tímto bojištěm a mraveništěm světa stojí Bůh, věčně týž, věčně nekonečný, věčně nesmírný, věčně klidný, věčně nezměnitelný. Božský jeho život není vznikání a zanikání, nabývání a ubývání, radost a trud, boj a vítězství. O, jak si oddychne duše naše, až jednou vejde k němu, uzří ho tváří v tvář a bude míti podíl na jeho nezměnitelném, věčném klidu. Ať odpočívají v pokoji, říkáme za dušemi zemřelých. To znamená, ať odpočinou v nezměněném klidu blaženosti boží.

II.

Však vraťme se k předmětu a zodpovězme si též různé obtíže.

Někdo mohl by říci, také anděl je nezměnitelný, nebo je duch, tudiž jednoduchý, jednodušší nežli nejčistší prvek, nesložitý, je věčný a nikdy nepřestane býti. Odpověď jest snadná. Zní: Anděl je vznešenější a dokonalejší bytost nežli člověk, a proto ovšem podléhá méně změnám nežli tento a je bližší k nezměnitelnosti boží; avšak nezměnitelným není a

nemůže býti. Anděl je tvor, a každý tvor kdysi nebyl a potom vznikl, je ohraničený ve svém rozumu a své dokonalosti. Proto může v moudrosti růsti a klesati, může dokonalosti nabývati a pozbývati, může býti více a méně blaženým. A skutečně klesla veliká část andělů do hříchu a zatracení, jedni jsou více blažení, jiní méně, jedni vznešenější, jiní méně. Jsou nesmrtelní, ale tuto nesmrtelnost mají od Boha. Jedině Bůh jest nesmrtelný svou bytostí a podstatou. Solus Deus habet immortalitatem, jedině Bůh má nesmrtelnost, dí sv. Pavel. Andělé jsou nesmrtelní z milosti boží, praví sv. Jan Damascenský. Začali býti, a mohli by tudíž také přestati. (De fide l. 2. c. 3.) Tak učí také už sv. Cyprian (Thes. 8 c. 2.) Bůh je učinil nesmrtelné, jakož nesmrtelnou učinil i naši duši, dal jim přirozenost jednoduchou, nesmrtelnou, ale to nemají ze sebe, nýbrž od Boha. Bez Boha by nebyli. Všecko mohl by Bůh obrátiti v nivec pouze tím, že by přestal jako první příčina všecko udržovati. Andělé nejsou tedy nezměnitelní jako Bůh. Jedině Bůh jest nekonečný a nesmírný, jsa nekonečně víc, nežli všecko tvorstvo andělské.

Jiná obtíž zní. A nezměnil se Bůh, když stvořil svět? Nemění se, když svět řídí a spravuje, když činí zázraky, vyslýchá naše modlitby? Také ve sv. Písmě se čte, že se raduje z obrácení hříšníka, že se hněvá na lidi zlé, že litoval, že stvořil svět! A když stvořil svět, nabyl něčeho, nabyl nové cti a slávy od lidí a andělů. Musil říci, chci, aby byl nyní svět, aby bylo nebe, zem, vody, ryby, zvířata. Chtěl tedy něco nového. Zdá se tedy, že se přece jen změnil. O tom, kdo změnil svůj úmysl, svůj náhled, svou vůli, říkáme, že se mravně změnil. Odpověď na tuto obtíž není tak snadná, jako prvé na obtíž o andělích, nebo tu zase stojíme před věcí, jež se týká nevyzpytatelné velikosti boží, které omezený rozum lidský vystihnouti nemůže. Avšak důmysl člověka je veliký, tak že i na tuto otázku dovede aspoň uspokojivě odpověděti. Odpovězme si i my.

Stvořením světa, andělů a lidí Bůh ničeho nového nenabyl. Svět není nežli malá, nepatrná, nedoko-

nalá podobizna boží. Neskonale dokonalejším způsobem byl od věčnosti v jeho bytosti. Kdyby Bůh svět zničil, nic by neztratil. Tutéž moudrost, tutéž vnitřní slávu, tutéž blaženost měl by dále, kterou má nezměnitelně od věčnosti.

On se nezměnil, když stvořil svět a nemění, když jej řídí a spravuje, nebo, co Bůh činí, činí od věčnosti. Kdyby bylo lze říci, že Bůh kdysi nechtěl, aby byl svět, a že potom teprve se rozhodl, že ho stvoří, že vyslyší tu onu modlitbu, že učiní ten onen zázrak, pak by se Bůh změnil, nebo byl by jiným dříve nežli takový úmysl pojal a jiný, když jej pojal. Dříve byl by totiž bez tohoto úmyslu a té vůle, a potom byl by s ním. To je ovšem změna, jako my, když včera jsme něco nechtěli a dnes chceme, tím se měníme ve svých úmyslech a žádostech. Ale to o Bohu nelze říci. Bůh jest věčný, a vše, co myslí a chce, myslí a chce věčně. Ve věčnosti božské není žádné dříve a později, ale je věčná přítomnost, věčné teď. U něho není: bylo a bude, u něho není vůbec čas jako na zemi. Obyčejně to vyslovujeme slovy, že Bůh chce a činí vše od věčnosti. Co chce Bůh dnes, chtěl před tisíci léty, chtěl věčně, nebo je věčný, i musí všecko věčně chtíti. Od věčnosti chtěl, aby povstal svět v čase. Když pak tento čas přišel, vznikl svět, vzniklo to, co věčný Bůh na věčnosti, kde není času, chtěl. I my můžeme dnes něco chtíti, aby to zítra povstalo. Porovnání ovšem kulhá, nebo u Boha není dnes a zítra, ale věčnost, věčné teď, jež v sobě obsahuje všecky věky. Když slyšíte: Bůh chce všecko, co chce, od věčnosti, nesmíte si mysliti, že to chtěl před dávnými a dávnými věky, nebo věky znamenají čas; ale věčnost není čas, ve kterém je minulost a budoucnost. Věčnost je stálá přítomnost, je všechen čas, shrnutý v jediné „teď."

Však nechci vás mořiti déle věcí sice jistou, ale obtížnou. Jen odpověděti chci ještě na obtíž, že Bůh se raduje, hněvá, lituje. Písmo tu mluví o Bohu po způsobu lidském. I tu je Bůh nezměnitelný. Příklad máte na slunci a na naší zemi. Dí se, že slunce stojí a země kolem něho a též kolem své osy se otáčí.

Proto máme čtvero ročních počasí, den a noc. Proč máme den a světlo? Slunce stejně stojí, ale polovina země, na které žijeme, se přiklonila k němu. Proč máme noc? My jsme se na zemi od slunce odklonili. Podobně postavením, které v různé době země má k slunci, vzniká jaro, léto, podzim a zima. Slunce při tom je stejné a nehybné. Slunce stále stejně vyzařuje teplo a světlo. Kdo se změnil? Naše země a její postavení k slunci. Podobně se to má o Bohu a člověku. Člověk v milosti boží je k Bohu přikloněn, a je v jeho lásce; ale Bůh je týž a stejný. V hříchu jest to člověk, který se odklonil od Boha a upadl v noc a trest; Bůh je týž a stejný. Odměnu a trest, štěstí a muka určil od věčnosti. Job dí, jestliže bys zhřešil, co mu (Bohu) uškodíš? . . . pakli spravedlivě dělati budeš, co daruješ jemu? (Job 35, 6 n.) Chce říci, nic mu neuškodíš, nic nedaruješ. Bůh jest týž věčně, sám sobě jen škodíš, anebo sám sobě jen prospěješ. Když tedy podle věčného zákona božího hříchem zasluhujeme trestu, dí Písmo po lidsku, že Bůh se hněvá, poněvadž člověk, který tresce, pravidelně se také zlobí. Ale Bůh je jako to slunce, věčně stejný, věčně zářivý. Bůh není jako člověk, aby klamal: ani jako syn člověka, aby se měnil.

Tím jsme odpověděli na všecky obtíže. Naše země není tak velikolepá jako Švýcary, ale přece má kraje, které svou velikolepostí a svým klidem mohutně působí. Jdeme-li Vltavskými proudy od sv. Jana po řece dolů, nejednou s podivením vzhlížíme ku kamenným hradům skal, které v dojímavé, klidné velikosti strmí k nebesům. Obraz nezměnitelné věčnosti, vzdychne si duše. Než tato mohutnost je mrtvá. Ale Bůh, ta bytost nesmírná a nezměnitelná, je život a nic než život. Nezměnitelnost jeho záleží jen v tom, že jeho život ničeho nového nenabývá, a ničeho neztrácí. Ty horské velikány jsou obrazem jeho nesmírnosti, nekonečnosti a nezměnitelnosti, ale obrazem jen nedokonalým. Přece však působí dojmem úchvatným. Ký div, že apoštol volá u vytržení: Králi pak věků, nesmrtelnému, neviditelnému, samému Bohu

čest a chvála na věky věků! (1. Tim. 1, 17), nebo u něho není změny a ani stínu změny (1. Jak. 1, 17.)

O, jak k nám mluví tato velikost boží: buďte i vy nezměnitelní v dobrém, v milosti a lásce boží. Jest chválou vzácnou, býti charakterem. Charakterem je, kdo je pevný a nezměnitelný a důsledný ve svých zásadách, ovšem v zásadách dobrých. My ovšem jsme nedokonalí, a proto jest se nám stále snažiti výš a výše, k svrchované dokonalosti. Ale Bohu je podoben v jeho nezměnitelnosti, kdo neodstoupí nikdy od cesty dobra, od nejdokonalejší snahy po ctnosti. Buď charakterem v dobrém, volá k nám nezměnitelnost boží, buď pevný a stálý v něm jako žulové hory, obraz nezměnitelnosti boží.

A jiné poučení nám dává, nebuď jako dubnové počasí, dnes rozpustilý, zítra smuten, dnes nadšen, zítra pokleslý, dnes mírný, zítra zlostný, ale zachovávej vždycky ušlechtilý klid. Nerozborný klid a ušlechtilá rovnodušnost byla ctností a okrasou velikých mužů; nikoliv vášeň a síla náruživostí. Klid je znakem velikosti. Básník Goethe žádal od svého životopisce, aby jej vylíčil jako muže klassického klidu. On jím nebyl, ale věda, že v této rovnováze je velikost, žádal toho, aby ukojil svou ctižádost. Živá víra v Boha, pevná ctnost, čisté svědomí, dávají takový klid.

* * *

Však dosti. K nezměnitelnému Bohu upřeme své zraky. V nás a kolem nás to víří, duje, dme se a bouří jako na rozkácených vlnách rozhněvaného moře. K nezměnitelnému Bohu upřeme své zraky. Jako záliv kyne unavenému plavci nadějí odpočinku, tak na nás s hvězdnatého nebe třpytem hvězd usmívá se Bůh a praví k nám: „Bojuj, vytrvej, neboj se, pravice má tě drží. Nejsem jako člověk, abych klamal, ani jako syn člověka, abych se měnil. Já jsem ti slíbil spásu, vytrváš-li, a já se neměním. Já jsem řekl: Věčnou láskou miloval jsem tebe — a já se neměním. Od věku jsem tuto lásku pojal a do věku zůstanu jí věren. A tak chceme doufati. Ale nejen doufati, nýbrž

se i snažiti. Chleba se nedospíš, dí přísloví. Tím více cíl tak vznešený, jaký Bůh nám dal, vyžaduje práce. Ale nebude marná, neboť Bůh bude s námi. Jednou i my budeme nezměnitelní v dobru a štěstí, ten kráte, až patřením na tvář boží budeme na věky utvrzeni v jeho lásce a těšiti se z blaženosti věčné. Amen.

37. Bůh jest věčný.

Obsah: Legenda o mnichu a zpívajícím ptáku. — Co je čas. Věčnost andělů. Věčnost boží. Různá porovnání časovosti a věčnosti. — Svět časový a věčný. Jsme obklopeni věčností. Věčnost napomíná: Myslete na Boha, mějte touhu po věčnosti, bojte se věčného zatracení, porovnávejte cenu časných věcí s věčností. — Povzbuzení k úctě a chvále Boha, jenž dá nám účast na věčném životě svém.

Prve než učiněny byly hory a než jest způsobena země a okršlek zemský; od věků až na věky jsi ty Bůh. Žalm 89, 1.

Znáte zajisté legendu o klášterníkovi, kterého trápily pokušení a pochybnosti o věčnosti. Často prý zašel si do hlubokého lesa, který daleko široko klášter obklopoval, a tam, sedě pod košatým dubem nebo bukem, hloubal o věčnosti. Jak je to možno, — říkal si — aby člověka věčnost neomrzela, aby mohl býti ustavičně a věčně blaženým nebo nešťastným? Důvod měl ve své nestálosti, pro kterou každé zaměstnání stávalo se mu časem jednotvárným a omrzelým. Jednou zase oddával prý se svým myšlenkám. Tu přilétl pták a jal se tak krásně pěti, že mladý mnich zatajil dech a u vytržení naslouchal luzným zvukům, perlícím se z ptačího hrdélka. Kone-

čně pták umlkl. Bylo šero. Uleknut spěchal mnich ke klášteru, ale nohy těžce ho nesly. Ohlašuje u fortny svůj příchod s omluvou, že se opozdil, ale fortník ho nezná. Také jemu zdá se, že někdo cizí stal se vrátným. Volají opata, ale ani ten nezná příchozího, a mnich udiven pozoruje, že také opat je mu cizí. Rozhlíží se kolem, a hle, všecko za jediné odpoledne se k nepoznání změnilo. Udává své jméno, ale nikdo ho nezná. Otvírají katalogy, ale mezi všemi členy řádu je jen jediné jméno, jaké on měl. Je to jméno mnicha, který před sto lety po obědě odešel do lesa a již se nevrátil. Udivení mnichovo roste. Podívá se do zrcadla a nemůže věřiti svým očím. Je starcem. Dlouhý, bílý vous splývá mu až na prsa. Tu rozbřesklo se v jeho mysli. „Svolejtebratry!“, volá, „svolejte bratry!“ Když se sešli a s podivením patřili na divného cizince, pravil tento: „Jsem onen bratr váš, který před sto lety se ztratil. Býval jsem zmítán pochybnostmi o věčnosti. Bůh divem mne poučil. Sto let stál jsem pod dubem, naslouchaje s rozkoší zpěvu ptáka; když umlkl, myslil jsem, že uplynulo jediné odpoledne. Bratří milí,“ dodal, „je věčnost, je blažená, nekonečná věčnost.“ A umřel v náručí udivených řeholníků.

Tak legenda, kterou vymyslil důmysl lidský, aby názorně vysvětlil, že jest možná věčná blaženost. Je čas, a proto je také věčnost. Duch lidský s jistotou soudí, že kde je jedna protiva, je i druhá. Je dobro, je tedy i zlo. Je minulost, je tedy i budoucnost. Je láska, je tedy i nenávist. Proto si pravís přesvědčením: Je čas, je něco, co plyne, ubíhá a se mění; je tedy i opak času, je věčnost, která neubíhá, neplyne, nemění se. Vysvětliti dokonale, co je čas, je těžká otázka, kterou od nepaměti zabývá se duch lidský, nemoha ustáliti se ve výměru jeho. Mnohem těžší je otázka, co je věčnost. A je-li těžko říci, co je čas, v kterém žijeme, je-li těžko říci, co je věčnost, do které putujeme, je ještě mnohem těžší vysvětliti onu věčnost, která je vlastností boží. Však přece je jisto, že Bůh jest věčný. Prve, než učiněny byly hory, a než způsobena byla země a okršlek

zemský. od věků až na věky jsi ty Bůh — dí prorok sličně.

Do této věčnosti chceme dnes s úctou nahlédnouti. Bože věčný, o tvé věčnosti chci mluviti; ozař mysl naši paprskem věčného světla, abychom aspoň poněkud viděli tebe v nepřístupném, věčném světle tvém.

I.

Od nepaměti počítá se čas podle dne a noci. Když země otočila se kolem své osy a přišla zase na své místo, říkáme: Uplynul čas jednoho dne. Čas tedy není nic jiného, nežli délka pohybu země jednou kolem osy. Od dávna počítá se rok podle oběhu země kolem slunce. Když země přijde v tomto oběhu na své bývalé místo, říkáme: Uplynul čas jednoho roku. Čas tedy není nic jiného, nežli délka pohybu země kolem své osy a kolem slunce. Tak mohlo by se počítati podle sterých jiných pohybů, a měli bychom steré jiné časy. Však na celé zemi ustálilo se počítati čas podle pohybu země kolem osy a kolem slunce. Čas je tedy pohyb. Myslete si nyní, že by nikde na světě nebylo žádného pohybu. Nic v nás a kolem nás by se nehýbalo, neplynulo. I přestal by pro nás čas, neboť nebylo by již žádného měřítka a základu pro to, co nazýváme čas.

Jestliže tedy čas není nic jiného, nežli za sebou jdoucí pohyb, co je potom opak času, co je věčnost? Věčnost je tam, kde není pohybu, změny, plynnosti. Nuže. Bůh jest nezměnitelný i jest proto věčný. Nezměnitelnost a věčnost boží je totéž, zrovna jako změna a čas je totéž. Bůh nepohybuje se z místa na místo, neboť naplňuje všecko svou nesmírností a na každém místě je celý; Bůh ničeho nepozbývá a nenabývá, neboť všecku všemohoucnost, moudrost, svatost a celou bytost má stále ve svrchované, nekonečné míře; v Bohu není změny, a proto není v něm času, něčeho, co by plynulo, vznikalo a přestávalo, t. j. něčeho posloupného, Bůh je věčný. Proto dal Boetius výměr věčnosti: Věčnost jest ne-

konečná plnost života. Tento výměr už od více jak tisíciletí udržuje se ve všech školách.

Zdá se mi, jakobych slyšel námitku: Kazateli, ty nás zde učíš něčemu nezvyklému. My jsme ve škole slýchávali, že Bůh jest věčný, protože nemá začátku ani konce. Bylo nám vykládáno: mysli si nazpět million let, sto millionů let, nikdy nedojdeš chvíle, kdy Bůh nebyl; mysli si v před million let, sto millionů let, nikdy nepřijdeš na konec. Jako prostor kolem nás nahoru a dolů, na pravo a na levo zdá se rozkládati do nekonečna, že nelze dohlédnouti poslední hvězdy, tak Bůh trvá do nekonečna, vždycky byl a vždycky bude, nemaje začátku ni konce.

Odpovídám na to: Výměr onen, Bůh je věčný, protože nemá začátku a konce, je potud správný, že neobsahuje nic bludného; ale není úplný, jsa výkladem věčnosti boží dětským, prostonárodním. Bůh jest věčný ještě v mnohem dokonalejší míře, než podává řečený výměr. Chcete-li míti zcela dokonalý pojem věčnosti, musíte lišiti věčnost, v které, nebo lépe kterou žijí andělé, svatí a ďáblové, od věčnosti, kterou má jediné Bůh. Tato je mnohem vyšší a dokonalejší, nežli věčnost svatých. Andělé, svatí a ďáblové se zavrženými budou věčně žíti, neboť jsou nesmrtelní. Nikdy, ani za million let, ani za sto millionů let nepřestanou býti, nikdy. Ale u nich přece je čas. Oni se mohou pohybovati s místa na místo, mohli by nabývati moudrosti a blaženosti, kdyby Bůh dopustil, mohou tedy nějakým způsobem počítati, jak dlouho jsou na věčnosti. Ačkoliv tedy jsou na věčnosti, žijí přece do jisté míry v čase, jsouce podrobeni jistým změnám, které znamenají čas, podobně jako změny na zemi. Jejich život plyne! To tedy není věčnost svrchovaně dokonalá.

Jedině Bůh jest svrchovaně věčný. Každá změna a každý čas je nedokonalostí; ale u Boha není nedokonalosti a proto u něho není vůbec času, jenž plyne. Bůh je v pravdě věčný.

Kdy se začal čas? Ach, tomu není tak dávno. Čas se začal, když vznikl svět. Soudíme s pravděpodobností, že není starší šestitisíců let. Ale kdyby

byl sebe starší, na tom **nezáleží**, sám od sebe není. Co bylo před světem, před časem? Byl Bůh, byla věčnost. A jak dlouhá, jak stará je tato **věčnost**? Marná, nerozumná otázka! Věčnost nelze počítati ani na dni, ani na léta, ani na milliony let. V ní nebylo změny, nebylo pohybu, v ní nebylo tedy ani trvání a času dle našich pojmů. Věčnost boží je věčné teď, věčná přítomnost, věčná plnost života. Bůh není ani mladý, ani starý. Jenom věčnost andělů a svatých lze měřiti na délku, neboť v ní je počátek a změny, ale věčnost boží nikoliv. Věčnost boží je stále přítomná svrchovaná plnost nekonečného života. My si ji představujeme dle délky, poněvadž rozum náš toho jinak nedovede. O smrtelníku, pokoř se! Malý krok učiníš z časnosti a stojíš před tajemstvím, z kterého největšího myslitele pojímá závrať. O vy světy nekonečné, tam za prahem času, s jakým podivem budeme se jednou na vás dívati?

Mnozí si představují věčnost jako čas do nekonečna v před a zad roztáhnutý. Tak lze říci o věčnosti andělů a ďáblů. Ale vzhledem k Bohu bylo by lze spíše říci: Čas je jediný bod věčnosti, na milliony let roztáhnutý. Avšak marně bychom se namáhali, Boha lidským rozumem nevyzpytujeme. Před ním tisíce let jako den, který pominul. Bůh jest věčný, poněvadž jest nekonečný, nesmírný a nezměnitelný. Bůh jest věčný, poněvadž v něm není žádného času, žádné posloupnosti. Bůh jest věčný, poněvadž v něm ustavičná, nezměnitelná, svrchovaná plnost života božského, o které nelze říci ani dnes, ani zítra. Bůh jest věčný, poněvadž v jediném, nezměnitelném, svrchovaném „teď" uzavírá všecky věky, všecky prostory, všecky dokonalosti, veškerý svůj božský život. Od věků až na věky jsi ty Bůh. Ve věčnosti — dí sv. Augustin (in Psal 2) — není nic minulého, jakoby přestalo, nic budoucího, jakoby ještě nebylo.

Ještě jednu myšlenku chci pronésti. My zítra ještě nejsme, ale budeme, až přijde zítřejší den. Lze o Bohu říci, že také u něho zítra teprve bude, až nastane zítřejší den? Nikoliv. V Bohu už je zítřejší

den, v něm je budoucí století, v něm je celá věčnost, tedy všechen čas. Tomu, co se za tisíc let stane, Bůh už je přítomen, neboť jeho věčnost obestírá a obsahuje čas veškerý; rozdíl je pouze v tom, že budoucím věcem je poněkud jinak přítomen, nežli věcem skutečným, ale tento rozdíl plyne z věcí, nikoliv z Boha.

II.

Však dosti jsme se namořili. Nyní příjemnější a lehčí naladme struny.

Ve „Faustu“ čtu otázku, co má největší rychlost. Odpovědi jsou různé: Zvuk je rychlejší, nežli let ptáka, světlo rychlejší zvuku. Tato rychlost se měří prostorem, kterým zvuk a světlo proletěly. Čím delší je prostor, tím více času je třeba. Ale je rychlost, před níž mizí prostor i čas. Co jest rychlejšího myšlenky? Rychlejší však, nežli myšlenka — praví básník — jest smrt, neboť ve smrti v okamžiku duše přelétne z časnosti do věčnosti. Jeden mžik, a spojeny jsou dva světy, od sebe neskonale různé. Však rychlejší nad myšlenku a smrt — dí básník „Fausta“ — je hřích. V pravdě! Může býti větší vzdálenosti, nežli jaká jest mezi Bohem a ďáblem, nebem a peklem? Hle, Lucifer, obraz boží — okamžik, a je ďáblem. Než, co dím, okamžik! Mezi hříchem a zničením nebeského obrazu božího v duši anděla nebylo ani okamihu času; šly spolu. Jaká úžasná rychlost, jež méně nežli okamžikem přelétá propast mezi dvěma světy, nejvíce od sebe vzdálenými. Podobně děje se v srdci lidském, když hříchem ztrácí milosti boží. Chápete, že jsou světy, v nichž prostor a čas nehrají žádné úlohy, světy věčnosti. Porovnejme trochu časnost s věčností.

Kdysi vystoupili smělí vzduchoplavci za vichru, který burácel vysoko, vysoko nad zemí. Vichr je uchopil a hnal v před s úžasnou rychlostí. Ale že šli s větrem, necítili letu. Zdálo se jim, že jsou v klidu. Ale když pohlédli na zemi, zdálo se jim, že pod nimi ubíhá jako křídlatý běs. Oni trůnili v dvou-

tisícerometrové výši. Potom zahalil je mrak, a neviděli ničeho ani nad sebou, ani pod sebou, ani kolem sebe. A letěli dále s větrem o závod. Tak s námi a kolem nás ubíhá čas a svět. Letíme nad propastí, která nemá konce, nad věčností a do ní. Až nás zahalí mrak smrti, budeme státi před branou věčnosti. Jeden, poslední vzlyk, a vkročili jsme do ní. Nad světem a jeho hemžením, nad letem oběžnic, nad vesmírem ve věčném klidu trůní Bůh. Před něho vstoupíme, abychom podíl vzali částečně na jeho věčnosti, na té, kterou mají andělé a svatí. A před námi bude státi jasně vědomí: jsi věčný, nikdy nezemřeš, nikdy neopustíš blaženého obydlí nebes. Jako nepřehledné moře bude věčnost před námi se rozprostírati. Jako vzduch obklopoval smělé vzduchoplavce, tak bude obklopovati nás věčnost.

Nesmrtelní, věční! Aj, jaké city budou vířiti duší naší? O věčnosti, mluv k nám nyní a vzbuď v nás moudré a spasitelné myšlenky!

A ona k nám mluví. Dí k nám: Nejprvé upři své oči na věčného Boha. Že jsi byl povolán k životu, jemu děkuješ. Že jsi dosáhl spásy, jemu děkuješ. Že jsi nesmrtelný a blažený, jemu děkuješ. Věčnou láskou tě miloval. Z oné věčnosti své, v které není ani dnes, ani zítra, ze svého svrchovaně plného, nekonečného žití, dříve, než byl svět, na tebe myslil. V jeho božském srdci jsi žil a nyní na věky v něm býti nepřestaneš. Raduj se z jeho věčnosti, neboť tvá blažená věčnost je účast na věčnosti jeho. Těš se, že jednou uvidíš, co znamená věčný Bůh, že okem svým budeš měřiti nekonečné věky, že píti budeš z plnosti božského života. Rci: budiž chválen a veleben věčný Bůh Otec, věčný Bůh Syn, věčný Duch sv., — a skláněj radostně koleno před bytostí, jež bude tvou odměnou.

A věčnost mluví dále k nám: Vzbuď touhu po šťastné věčnosti. Jaká asi bude tvá blaženost? Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují. A co jim připravil? Sebe sama. Kdo má Boha, má nejen všecka dobra do budoucna, ale také všecka

dobra minulá, neboť v Bohu minulost a budoucnost jest zároveň. Dobra všech věků budou tvoje, neboť tvým bude Bůh, prazdroj a pravzor jejich. Jako slunce je každého z nás, aniž by jeden před druhým byl zkrácen v požívání jeho tepla a světla, tak Bůh bude naším dobrem. A bude jím na věky, v před a zad, bude jím s celou svou věčností, s celou svou plností života podle schopnosti a zásluh jednoho každého. Vzbuď touhu po věčnosti.

A věčnost mluví dále k nám: Boj se zatracení, boj se ztráty blažené věčnosti. Jmenuj mi větší ztrátu, větší neštěstí! Nemůžeš, neboť není větší ztráty nad ztrátu Boha, ztrátu věčnou. Boj se zatracení! Kdyby peklo ničím víc nebylo, nežli ztrátou na věky věčného Boha s plností jeho nekonečného žití, dost by bylo veliké a hrozné, aby zatracenec nad svým neštěstím plakal krvavé slzy. Proto ve všech svých skutcích pamětliv buď na poslední věci své, a na věky nezhřešíš. (Sir. 7, 40.) I kdyby smrtí všecko se končilo, byl bys jako člověk povinen, žíti cnostně, snažiti se po dobru a cnosti, nenáviděti všecko zlé. Ale smrtí se všecko neskončí. Je čas, je tudíž i věčnost. Jsou věci pomíjející, a je tudíž někdo věčný, je Bůh, je věčnost. A víra tě učí, že na prahu věčnosti je dokonalá spravedlnost. Boj se zatracení. Spravedlnost dí dvoje: odměna a trest. Na věčnosti vše je věčné i odměna i trest. Zdaliž neleká se duše, slyšíc slovo: věčný trest? A kdyby nebyl leč výčitkou, blaženost jsi ztratil, věčnost z ní udělala červa, jenž neumírá, oheň, jenž neuhasíná.

A věčnost mluví dále k nám, porovnávej věci časné a jejich cenu s věcmi věčnými. Která z nich je tak vzácná, abys za ni dal věčnost? Za 40 let panování dám věčnost, řekla prý Alžběta anglická. Zdaliž dobře počítala a moudře mluvila? Bůh dal nám věci nutné, dal nám také mnohé věci pro radost a potěšení, ale žádné, abychom jich užívali proti němu a sobě. Apoštol měl je za bláto proti věčnosti a sv. František říkával, země se mi protiví, když na nebe myslím. Pouští cválal jezdec, umíraje žízní. Slezl s velbloudа, ulehl na zem, řka: Umru. V tom zahlédl

v dálce strom. Ach, strom, snad bude u něho i voda. Sebral poslední síly a jel ke stromu. Aj, jak zablesklo se oko jeho, na stromě visel měch. Voda, zvolal, a třesoucíma rukama otevíral měch. Byl plný zlata, celé bohatství bylo v něm. Co mi po zlatě, pravil zklamán, odhodiv měch; kapka vody by mne zachránila. I umřel. Při smrti ani čest a bohatství, ale kapka milosti boží uvede nás k věčnému Bohu, ku prameni všeliké slávy, všeho bohatství, nesmrtelné blaženosti. Věčný Bůh budiž naším cílem.

* * *

Nuž tak ještě jednou pozvedněme k němu mysl svou. Prve, než učiněny byly hory, a než jest způsobena země a okršlek zemský; od věků až na věky jsi ty Bůh. Nořím ducha svého do prohlubně minulosti. Vidím dobu, kdy nebylo země a nebe a ničeho, ale ty jsi byl. Ty jsi již tehdáž byl věčný, všemohoucí, vševědoucí, svatý, blažený. Nořím ducha svého do tůně budoucnosti, a kam sahá let myšlenek mých, vidím, že budeš. Však ne, nesmím říci, tys byl a budeš, nebo to je řeč krátkozrakého, omezeného rozumu lidského. Musím říci: Ty jsi, jak dí prorok. Ty jsi, nebo v tobě není změny, není posloupnosti, není času, ty jsi věčnost sama. Všecky věky stejně k tobě volají: Ty jsi, ty jsi stále celý, stále svrchovaný, stále týž v tobě všecky věky bez své posloupnosti časové jsou obsaženy. Jako země obklopena je nekonečným prostorem, tak všechen čas a všecka století obklopena jsou tvou věčností. Vesmír i s časem není nic, leč nápodobení tvé bytosti, miliony věků nedokonalým obrazem tvé věčnosti. V jediném, věčně přítomném teď jako v bodu spojuješ v sobě staletí.

Bože můj, Bože věčný, a na této své věčnosti chceš mi dáti účast. Já smrtelník, já, jenž nejsem než jako jednodenní jepice, mám překročiti jednou, a snad brzy, propast, jež dělí časnost a věčnost, a vstoupiti k tobě do říše věčného, plného, nesmrtelného, nepřístupného světla. Ký div, že volal apošto!

národů: Nynější kratičké a lehké soužení naše působí v nás převelmi velikou váhu slávy věčné. (2. Kor. 4, 17.) A já bych neměl snášeti, bojovati, obětovati? Malým je, dí básník, kdo si malý cíl klade. Ale co je všecka velkost pozemská? Já dím: Malým je, kdo nechce býti věčným, nesmrtelným; malým je, kdo za nejvyšší cíl nedovede pracovati a obětovati.

Bože věčný, tvůrce světa, prapříčino a prazdroji vší pravdy a krásy a všeho dobra, nedej, abych jako nerozumné dítě honil se za lesklými trety, prchajícími stíny, měnivými kouzly, nestálými dobry. K věčnosti obracej můj zrak! Pro tebe chceme žíti, a s tebou, Bohem věčným, královati jednou nad časem, nad změnlivostí, nad nestálostí, s tebou píti v říši nesmrtelnosti z poháru slávy a blaha na věky věkův. Amen.

38. Bůh jest nejvýš moudrý.

Obsah: Chvála vzdělanosti, učenosti, moudrosti. Katolík má k ní ještě vyšší důvod nežli svět: cíl a vzor jeho je nejvyšší moudrost. — Co je vzdělanost, co věda, co moudrost. Bůh vida sebe, vídí vše z nejposlednější příčiny. — Poučení plynoucí z moudrosti boží: úcta k Bohu, abychom sami byli moudří, abychom pokorně o sobě smýšleli. — Sv. Konstantin (Cyrill). Povzbuzení.

Velikýť jest Pán náš, a veliká moc jeho: a moudrosti jeho není počtu. (Žal. 146, 5.)

Písmo svaté obsahuje celé knihy, které mluví o moudrosti jako o nejvzácnějším dobru a odporučují ji. A svět dnes jakoby chtěl tyto chvály moudrosti ještě překonati. Vzdělanost, učenost, moudrost, aj kouzelná slova, tvořící divy! Sotva vyzuje se dítko z dětských střevíčků, pospíchá s brašnou v ruce do školy, kde se mu otevírají první dvéře do říše vzdělanosti. Sotva vychodilo školu obecnou, uzavírá svá mladá leta do nádherných budov středních škol a srká do duše po dlouhou, dlouhou dobu vzdělanost starou i novou. Když postoupí do vysokých škol, zase je jeho heslem: „Vzdělanost, učenost, moudrost.“ A kamkoliv potom, v žití soukromém i veřejném pošine svůj krok, všude shledá, že vzdělanost, učenost, moudrost přinášejí uznání, čest, slávu,

bohatství, nesmrtelnost. A proto snad uzavře se zase do studovny, laboratoře, kliniky, sjezdí věhlasné university, knihovny, ústavy vědecké, podnikne daleké cesty, únavné práce, učené hádky, aby ve vzdělanosti pokročil, učeností se zaskvěl, moudrostí sebe a jiné oblažil. A kdo nemá času, nadání, peněz, příležitosti, hledí aspoň frázemi se obohatiti, mluví směle o nejvyšších záhadách žití, imponuje popíráním, čemu třeba ani nerozumí, aby aspoň vzdělaným a osvíceným se zdál. A je dost nesvědomitých spisovatelů, kteří sami mnoho nevědouce jiným namlouvají, že vzdělaným a osvíceným lze se státi hračkou, bez námahy, četbou třeba jen několika novin pochybné ceny. Ale ať je tomu jakkoliv, jisto je, že vzdělanost, učenost a moudrost jest zářícím heslem doby.

Nemyslete, prosím, křesťané, že tuto snahu kárám. Bůh uchovej! Jakým byl bych to synem katolické církve, která u nás na západě a severu první slavnou založila universitu, která v době Karlově celou zemi pokryla výbornými školami, která i dnes jako neomylná, Bohem osvícená strážkyně pravdy všecko bedlivě sleduje, vítajíc každý krůček nového poznání, varujíc před bludem, největším nepřítelem moudrosti. I já volám s církví slávu vědě, pokroku, moudrosti, neboť pravé vědění vede k Bohu, dobru, blahu; toliko pavěda odvádí od Boha, pravdy, dobra, štěstí. Já volám tím nadšeněji: Sláva vzdělanosti, sláva dobré knize české, poněvadž knize přičítáme část zásluhy na našem probuzení, a poněvadž vzdělanost naše skytá nám zbraň, aby nás nepřátelé nemohli učiniti svými nevolníky.

Však to jsou důvody světské a lidské. My katolíci máme mimo to důvod mnohem vyšší, abychom milovali a ctili vědomosti a moudrost. My říkáme: Naším cílem, naším vzorem jest Bůh. Jak tedy nemáme býti nadšenými zastanci osvěty a moudrosti, když vzor a cíl náš jest Bůh nejvýš moudrý, pramen a zdroj vší pravdy, tvůrce všech věd? A moudrosti jeho není počtů — dí prorok.

O Bohu, nekonečně moudrém, chci mluviti. Osviť nás, Pane, jasem své věčné moudrosti!

I.

Něco jiného je vzdělanost, něco jiného učenost, něco jiného moudrost.

Kdo by znal jména všech zvířat, všech bylin, všech hvězd, jména všech spisovatelů a jich děl, jména všech měst, řek a kovů — byl by zajisté velmi vzdělaný. Ale taková vzdělanost má poměrně jen malou cenu, neboť není než věcí paměti, hromada třpytného kamení. Takový muž nebyl by ještě učeným a nemusil by býti moudrým. Bůh všecko toto ví, neboť ví všecko, co vědí lidé, ale proto ho nenazýváme moudrým, nýbrž nanejvýše jen vševědoucím.

Více nežli vzdělanost jest učenost. Učenost nejen hromadí vědomosti, ale zpytuje také příčiny věcí, všady se tážíc, proč je tomu tak a ne jinak. Učenost tedy nespokojí se na př. jen znalostí jmen všech bylin, ale řadí je v třídy, zkoumá jich ústrojí a způsob vývinu a života. Ptá se, proč z jádra jabloňového vyrůstá vždycky jen jabloň, jaké podmínky jsou k tomu potřebné. A všecky své vědomosti seřaďuje potom v logické, ucelené soustavy. Učenost a věda jde tedy dále, nežli vzdělanost, hledíc vniknouti do duše a nitra všeho, co jest, soudíc z příčin na následky a z následků na příčiny. Aby člověk byl učeným, jen v malém oboru, je třeba bystrého ducha, veliké práce a píle a mnoho jiných šťastných podmínek. Všecko, co takto vědí lidé, ví také Bůh. Ale i proto nazýváme jej jenom vševědoucím a nikoliv moudrým.

Korunou veškeré vzdělanosti a učenosti je moudrost. „Moudrost," dí sv. Tomáš (2. 2q 9 a 2.) „jest ona vědomost, která posuzuje všecky věci správně až z posledních příčin." Moudrost nespokojí se vědomostí, kolik je sluncí a hvězd, jaká jsou jejich jména, z čeho se skládají, jakými zákony se řídí, ona jde dále a táže se: Odkud jste, kdo vás tam postavil a drží v nekonečném prostoru, jaký máte účel a cíl? Moudrost nespokojí se vědomostí, že člověk má tělo a duši, duše rozum a vůli, tělo různé schopnosti, nespokojí se vědomostí, jak člověk žije, jak pracuje oko, srdce a krev; moudrost jde dále a táže

se: Odkud jsi, člověče, proč jsi na světě, jaký máš cíl, odkud jest zákon mravní, jehož jsi sobě vědom a jemuž podléháš? Moudrost hledí dopátrati se až poslední příčiny lidského žití. O, moudrost jest něco velikého. Vzdělanost nahromadila mnoho vědomostí, učenost seřadila je v různé vědy, jako v zeměpis, přírodopis, hvězdářství, chemii, mravovědu a jiné samostatné, neodvislé systémy. Moudrost přehlíží jako velitel vojsko, jako král své země všecky tyto vědy a spojuje je v jedno, poznávajíc, že všecky jsou odleskem jedné, nekonečné pravdy, všecky mají jednu poslední příčinu a jeden zdroj, Boha. Vzdělanost lze přirovnati listí košatého stromu, které po různu visí na větvích; vědu snětím, které je spojují v jednotlivé haluze; moudrost pni, který drží a živí listí i sněti a spojuje je v jeden strom. A tato moudrost, poněvadž je to nejvyšší a nejvzácnější, má tu vlastnost, že je přístupna všem, prostému i vznešenému, učenému i neučenému, neboť každý může poznati poslední příčinu všeho, Boha, a může zpytovati, v jakém poměru všecky věci k němu stojí, může v jase božského světla dívati se na celý svět. V tom záleží též její vznešenost a božská pečeť.

To jest ona moudrost, kterou přičítáme Bohu. Ano, Bůh sám jest tato moudrost, neboť on jest poslední příčinou všeho, on jest původcem, zachovatelem, ředitelem a cílem všech věcí. Všecky věci jsou nedokonalým nápodobením bytosti boží, jsou jejími nepatrnými podobiznami. Kdo zná všechen svět a jeho nesmírnou velikost a složitost, všecku jeho mohutnost a krásu, může si učiniti krásný pojem o Bohu. Podobně člověk, čta veliká díla slavného spisovatele, nebo vida krásná díla znamenitého sochaře, může si učiniti pojem o jich duchu, nadání, píli a dovednosti, neboť oni v duši své nejdříve vytvořili si obrazy a vzory svých děl a potom je dle nich tvořili. Avšak obyčejně se stává, že umělec nedovede své myšlenky tak dokonale a krásně zobraziti, jak je má v duši. Nejednou vzal sochař kladivo a rozbil sochu, na které měsíce pracoval, poněvadž neodpovídala obrazu, jaký měl v duši. Kdybychom my mohli

se podívati nejen na díla umělců, jak se jeví na plátně a na papíře, ale tak, jak žila v jejich obraznosti, aj, my bychom viděli, že jsou ještě krásnější a velikolepější.

Nyní obraťte to na Boha. Bůh, tento božský umělec, patří sám do sebe, poznává se, vidí se tváří v tvář. Jednou, nekonečnou, věčnou myšlenkou poznává celou svou bytost. Vidí, že je nápodobitelna, a podle ní, jako sochař podle obrazu, který si v mysli vytvořil, tvoří světy mimo sebe, soustavy nebeské, zákony jejich, hmotu a ducha, každý atom. Jeho bytost, myšlenky, které má, patře na ni, jsou obrazy, dle nichž tvoří. Díla boží vidíme a žasneme. Ale, křesťané, kdybychom mohli vstoupiti až do božské dílny tvůrcovy, kdybychom mohli viděti myšlenky boží a vzory, podle kterých tvořil tu bytost boží, v které tyto pravzory žijí, v božské dokonalosti žijí, ach, křesťané, tu viděli bychom svět v kráse a velebnosti, proti které všecko kolem nás je stín a tma a ošklivost a nedokonalost. Tu bychom viděli všecko z posledních příčin, s nejvyššího hlediska, v Bohu. V tom okamžiku měli bychom všecku vzdělanost, všecku učenost a také všecku moudrost. Však jednou to uvidíme. Jednou, křesťané, otevrou se naše oči, až patřiti budeme na Boha tváří v tvář. Ach, křesťané, to bude okamžik blaženosti, o němž věru má platnost: Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují. Veliký jest Pán náš a veliká moc jeho: a moudrosti jeho není počtu.

Však ani andělé a svatí, ani Panna Maria nevidí v Bohu všecko a s božskou dokonalostí. Jeden jediný poznává sama sebe dokonale, v celé své božské plnosti, Bůh, nejsv. Trojice. Proto je nejvýše moudrý. A moudrosti jeho není počtu, je nekonečná, jako on. V sobě pak vidí veškerý svět. V něm jako ve středu soustřeďují se všecky nitky všehomíra. Tam otevírají se před jeho zrakem všecka století od začátku světa až do jeho konce, tam všecky děje minulé a budoucí, tam všecky možnosti, jež dříve se mohly státi a možny jsou v budoucnu, tam každi-

čký atom, který světem létá, a jeho dějiny, tam záchvěvy každé duše, tam krátce leží před ním vše jako veliká, božská kniha. Jeho bytnost božská je touto knihou jedinou, nekonečnou, nevyčerpatelnou. Bůh poznává všecko skrze sebe, skrze nejvyšší a nejposlednější příčinu, Bůh jest nejvýš moudrý, Bůh jest moudrost sama. Bůh všecko poznává jedinou myšlenkou, ustavičnou, vše obsahující, jeho myšlenka jest on sám.

Jak tuto jsem k vám mluvil, mluví sv. Otcové od nejstarší doby, hned od dob, kdy bohosloví začalo se vědecky pěstovati. Tak mluví již Dionysius, tak Augustin, tak všichni ostatní. Má slova nebyla leč několik zrnek z jejich spisů. A co mluví, je nadšení, co píší, je obdiv, co káží, je horování o moudrosti boží. I my chceme si z nich vzíti několik poučení.

II.

První poučení, které nám dávají, zní: Křesťané, mějte neskonalou úctu před Bohem! Veliký a vznešený jest Bůh ve své nekonečnosti, veliký a vznešený ve své nesmírnosti, veliký a vznešený ve své věčnosti, veliký a vznešený ve své všemohoucnosti, ale ne méně velikým a vznešeným je také ve své moudrosti. Vy ctíte vzdělanost, učenost a moudrost na zemi, vy se z nich těšíte, vy jim pomníky stavíte, vy se jimi pyšníte; ctěte Boha, neboť všecka pozemská vědomost není nic proti moudrosti boží. Jen pohleďte kolem sebe a do sebe, jak odevšad vstříc vám září. Z toho souladu hvězd, z těch zákonů, jimiž řízena jest lilie a růže k svému rozkvětu, z krásy lidské duše, která z nevinného oka hledí, z pospolitého žití lidstva, ze zákonu mravního, z odměn dobra a trestů zla, z hlubin moře i výšin nebes, z účelnosti přírody i z tajin vlastního srdce, odevšad slyšeti můžete hlas: moudrý, neskonale moudrý jsi, ó Bože, nebe i země hlásají slávu tvou. Až jednou na věčnosti odkryjí se nám všecka tajemství světa, až v Bohu uvidíme podle míry své oslavy božské pravzory je-

jich, ach, potom obdivu a blaženosti nebude konce. Pak s anděly a svatými vpadneme v píseň chvály, která nebude míti konce. Již nyní ctěme a chvalme Boha, aby tím větší bylo jednou naše poznání.

Druhé poučení, které nám dávají, zní: Buďte také sami moudří. V Písmě sv. jest několik knih, které velebí moudrost a vykládají, v čem pravá moudrost záleží. Jsou to podivuhodné stránky. Všecka učenost světa neznamená nic proti nim. Samy vydávají o sobě svým obsahem svědectví, že původ jejich je z Ducha sv. Patří k nim žalmy a přísloví, zvláště však Sirach, nebo Kazatel a kniha moudrosti. Soudí se, že některé jsou od Šalamouna, který od Boha vyprosil si moudrost. Z nich svatí více čerpali, nežli z celé slovesnosti světa. V Kazateli ukazuje se marnost pomíjejích věcí, v Knize moudrosti se vykládá, že pravá moudrost záleží v poznání Boha, v činění dobrého a varování se zlého, mluví se o původu, prospěšnosti a přednosti moudrosti. Sirach podává krásná poučení o ctnostech. Čítejte v nich, abyste nabyli moudrosti. Krásná je vzdělanost, krásná je učenost, ale bez moudrosti nemají ceny, neboť bez ní odvádějí od Boha.

Když sv. Augustin topil se v neřestech a bludech, dostal do ruky knihu Ciceronovu „Hortensius“. V ní vykládá slavný řečník a filosof, že člověk má se učiti moudrosti, která záleží v hledání pravdy. Nejvyšší moudrostí je tedy, poznávati nejvyšší pravdu, Boha. Sv. Augustin ji našel a stal se svatým a šťastným. Stal se moudrým, neboť smýšlel a žil podle moudrosti boží.

Bůh jest nejvýš moudrý, poněvadž všecko poznává v sobě jako v poslední v příčině. My zase ve všem máme poznávati Boha, a celý život svůj k němu říditi. Tak budeme moudří. Ve velikosti světa máme viděti velikost boží, v moudrosti světa moudrost boží, v kráse světa krásu boží, v milosti a štěstí dobrotu boží, v hříchu a trestu za něj trestající a varující ruku boží, v pomíjejícnosti světa věčnost boží, v Bohu svůj počátek a cíl, v něm svoji věčnou blaženost. Kdo tak činí, stává se moudrým, byť byl

žebrákem a nevzdělancem, neboť bude dobře a správně souditi o významu světa, o významu života, o ceně časnosti a věčnosti, o kráse ctnosti a ohavnosti hříchu. Ó mnohý vzdělanec a učenec o těchto nejdůležitějších věcech mluví jako slepec, jedná jako nerozumný. On zná všecko možné, ale o posledních příčinách a cílech neví nic, není moudrý, neboť moudrost záleží v tom, abychom posuzovali všecko se stanoviska božího a dle toho jednali. Kdo všecko správně posuzuje, ale nejedná dle toho, je dvakráte nemoudrý.

Veďte k moudrosti své dítky, aby měly pevný základ pro budoucí život. V době Karlově žil v Čechách šlechtic, věhlasný Tóma ze Štítného, který pro své dítky v překrásné češtině psal knihy a besedy, jimiž povzbuzoval je k bohabojnosti, cnosti a dobru. Jsou pýchou naší literatury. Povzbuzujte i vy dítky své k moudrosti boží; nic lepšího jim nemůžete dáti. Kdysi měl mladík doktorskou promoci. Při následujícím banketu, k němuž se sešlo mnoho známých, promluvil otec mladého doktora, skvěle dokončivšího studia, jak se říká, sub auspiciis imperatoris, a řekl mezi jiným: „Vše jsem věnoval na tvá studia, milý synu, ano zadlužil jsem se značně. Ale nelituji toho, neboť co by rodiče neobětovali pro své dítky. Avšak nikdy jsem nepokládal za hlavní, abych tě zaopatřil pomůckami, učiteli a pohodlím k studiu. Více snažil jsem se, abych sám dával ti příklad bohabojného a cnostného života, abych bázeň boží, z níž plyne moudrost života a štěstí jeho, vštípil také do tvého srdce. Myslím, že se mi to podařilo. Proto se slzou radosti pozdravuji tento den, doufaje pevně v Boha, že tě povede po celý život. Propouštím tě samostatného do života. Tvá učenost slibuje ti stkvělou budoucnost, však moudrost boží, kterou jsi si osvojil, dá ti, jak doufám, ještě více, dá ti charakter, poctivost a štěstí. Krásná slova. Dojat, děkoval syn. Později přesvědčil ho život o jejich pravdivosti.

Jablonský pěje v Moudrosti otcovské:

Pročež pojď, o synu drahý,
použij své mladosti,
chceš-li život žíti blahý,
vstup do chrámu — Moudrosti.

Ještě jedno poučení chceme si vzíti z napomenutí sv. Otců, totiž, abychom pokorně o sobě smýšleli. Scientia inflat, učenost nadýmá, zní přísloví od věků. Nikde není tolik pyšných lidí, jako mezi vzdělanci a učenci, zvláště mezi tak zvanými polovzdělanci a poloučenci. Lze je poznati z toho, že se svou učeností tropí největší hluk. Ani millionáři a knížata nebývají tak hrdí, jako oni. Všecko posuzují a odsuzují. Ale také mezi širším obecenstvem nalézáme marnivou chlubivost se vzdělaností, dnes zvláště v socialistických listech. Jejich domýšlivá pýcha rovná se jich nevědomosti. Nevynášejme se; pravá vzdělanost bývá skromná. Pravý učenec ví, že je tisíckráte více toho, čeho neví, nežli toho, co ví. Vím, že nic nevím, řekl prý Sokrates, slavný mudrc řecký. V jeho slově je mnoho pravdy. Porovnejte svou učenost s učeností všech lidí, a budete si připadati jako kapka v moři. Porovnejte učenost všech lidí s moudrostí svatého, patřícího na tvář boží, a rozplyne se jako stín před světlem. Porovnejte moudrost nebe a země s moudrostí boží — ach, můj Bože, a já bych měl býti pyšen na kapku své učenosti, která před Bohem je holou temnotou? Ne, ne, chceme býti skromnými a v pokornosti očekávati chvíle, kdy Bůh otevře nám na onom světě poklady své moudrosti, která nemá počtů.

* * *

Končím. Náš slavný věrozvěst Cyrill, dříve Konstantin zvaný, byl podivuhodný chlapec, který s duchem ideálním spojoval vzácné schopnosti. V sedmém roce viděl ve snu sbor spanilých panen, zobrazujících různé ctnosti. Hlas pravil k němu: Vyvol si. Procitnuv, vykládal rodičům svůj sen, řka, že zvolil Sofii, t. j. moudrost, z čehož otec a matka velmi

se zaradovali. Konstantin žil skutečně moudrosti. Nebylo pilnějšího žáka nad něho. Ale hledal ji příliš ve světské učenosti. Bůh si přál, aby ideální duše jinochova oblíbila si jedině moudrost boží, moudrost nejvyšší. I stalo se, že když Konstantin sokolem lapal ptáky, vítr mu ho unesl. Zarmoutil se nad ztrátou oblíbeného sokola svého. Poznav, jak nebezpečno může býti člověku, přilne-li celým srdcem k některému stvoření, pomyslil si: Hle, takový je život: na místo radosti přichází žalost! Ode dneška dám se jinou cestou a nebudu již tráviti dnů svých ve všedním hluku tohoto života. Konstantin nalezl cestu k moudrosti, jež na věci zde se dívá se stanoviska věčnostia nad statky pomíjející oblibuje si statky věčné. Sv. věrozvěst zůstal této cestě věren a dospěl na ní ke cti, býti apoštolem Slovanů. Tisíc let, po lidsku mluveno, vidí už moudrost boží a kochá se v ní.

Veliký jest Pán, a veliká moc jeho: a moudrosti jeho není počtu. Podivuhodná je kniha přírody, velikolepým foliantem je vesmír, tajuplné věci napsány jsou v lidském srdci. Ale více, neskonale více je Bůh. Jedinou, velikou myšlenkou vidí od věků do věků sebe a v sobě vše co bylo, co jest, co bude, co bylo možno a co státi se může. Blažen, kdo v této knize smí čísti, ozbrojen světlem božím. Tam je moudrosti, že stačí, aby na věky nasycovala nejhladovější touhu po vědění a poznání. Čím více moudrosti nyní osvojíme si, čím více nyní všecko v sobě a kolem sebe posuzovati budeme se stanoviska věčného cíle, kterým je Bůh, čím více nyní snažiti se budeme dle této moudrosti žíti, tím větší bude světlo naše na věčnosti, tím hlouběji popatříme do propasti božství, tím větší bude také naše blaženost. Bože věčný, osvěcuj nás, abychom chodili ve světle tvé moudrosti, amen.

39. Bůh jest vševědoucí.

Obsah: Zločinec v žaláři. — Sv. Písmo. Velikost vševědoucnosti boží vidíme z množství tvorů, z jednoho tvoru, z rozmanitosti tvorů, z budoucích věcí, zvláště svobodných konů lidských. — Uvědomění si pravdy o vševědoucnosti boží má ušlechtivý vliv na nás.

> A není žádného neviditelného stvoření před očima jeho: ale všecky věci jsou nahé a odkryté před ním. (Žid. 4, 13.)

Na kostelích nebo na obrazích vídáme často trojuhelník a v něm oko. Vyobrazení toto, kterým se znázorňuje vševědoucnost boží, nazývá lid „oko boží“. Bůh jest vševědoucí. Vševědoucnost boží vyplývá nezbytně z jeho moudrosti. Poněvadž všechno zná z příčin a z nejposlednějších příčin, zná ovšem také všecky výsledky příčin. Však vševědoucnost plyne nezbytně i z jiných vlastností božích, na př. z jeho nesmírnosti. Je-li Bůh všady, naplňuje-li svou bytostí všecko, je-li všady celý s veškerou svou bytostí, je-li v každém atomu, každém paprsku, každé myšlence, je-li všady od věků do věků, plyne z toho nezbytně, že všecko ví, že to ví ustavičně a dokonale. Jablonský pěje:

„Jestiť jedno jasné oko
v oboru nebeských těl,
my to víme, že nás vidí,
je však nikdo neviděl.“

A jiný pěje:

„V temno noci, v stíny lesa
skryj se přede tváří lidí,
do hlubin se vhroužiž moře,
oko boží přec tě vidí.“

Bůh vševidoucí — jaká veliká myšlenka a mocná pravda! V trestnici odbývala se duchovní cvičení. Na část trestanců měla blahodárný vliv, což hned v prvních dnech bylo lze pozorovati. Však byli mezi nimi také zatvrzelci, jimiž nic nehnulo. K nejhorším patřil lupič, vrah a revolucionář. Špatné vychování, zlá společnost, krvavé a revolucionářské knihy učinily z něho zločince a zatvrzelce. V exercitiích byla řeč také o vševědoucnosti boží. Živými barvami líčil duchovní tuto pravdu. Na zatvrzelce zdála se bez účinku. Bylo po exercitiích. O pokání a zpovědi nebylo u něho ani řeči. Nastal zase obvyklý pořádek. Na zatvrzelce přišla doba temné komory. Mnohokráte již strávil v ní den, ale bez účinku. Když tentokráte dlel v nepříjemné temnotě, připadla mu slova exercitátorova o vševědoucnosti boží. Bránil se jim, ale marně; jeho obraznost začala pracovati. Zdálo se mu, jakoby to veliké oko boží na něj vyčítavě patřilo, a jakoby v něm četl své zločiny. Zachvěl se, zavřel oči, ale marně; oko na něj patřilo dále. A on vidí své zločiny jasněji, než když je spáchal, vidí se při nich — a na něj patří hrozné oko. Začne volati, modliti se, bíti do dveří. Otevrou mu. Zlosyn klečí na kolenou a pláče. „Co se stalo?“ diví se strážník. „Což nevidíte to oko boží, jak na mne patří?“ — Denním světlem zločinec se zase vzpamatoval, ale od té chvíle byl jiný. Pravda o vševědoucnosti boží vrátila ho poctivému životu.

My, díky Bohu, nemusíme si vyčítati zločinů,

ale kdo je upřímný, vyzná rád, že by lecčehos se nedopustil, kdyby pamatoval na vševidoucí oko boží, jež zkoumá srdce a ledví. (Žal. 7, 10.) Proto chceme si uvědomiti tuto pravdu v celém jejím rozsahu a celé kráse. Nechť Bůh obrátí ji k naší spáse.

* * *

Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho: ale všecky věci jsou nahé a odkryté před ním, pěje žalmista. A moudrý Sirach dí (Sir. 1, 2 n.): Písek moře a krůpěje deště a dny věků kdo sčetl? Moudrost boží, která předchází všecky věci, kdo vystihl? . . . Jedenť jest nejvyšší stvořitel všeho, . . . a viděl i sčetl i změřil všecko. A dále (Sir. 23, 28) . . . oči Páně mnohem jasnější jsou nežli slunce, a spatřují všecky cesty lidské, a hlubokost propasti, i na srdce lidská hledí do skrytých stran. Podobně mluví sv. Písmo často. Knihy, které napsali sv. Otcové a bohoslovci o vševědoucnosti boží, nevešly by se snad ani do tohoto prostoru. Jediného vybírám, výmluvného Lessia, abych podle něho líčil velikost a stkvělost vševědoucnosti boží. (De perf. d. 67.)

Ve škole jsme se učili: Bůh je vševědoucí, poněvadž zná všecko minulé, přítomné a budoucí, i naše nejtajnější myšlenky. My se učíme, rozpomínáme, Bůh vidí všecko stále jedinou velikou božskou myšlenkou. Abychom pochopili nekonečnou sílu její, rozložme si poněkud věci, které Bůh vidí; však zůstaňme jen na naší zemi, pomíjejíce světy jiné.

Vizme počet tvorů.

Rozpomeň se, praví Lessius, na všecky rody a druhy zvířat, ptaků, ryb, hmyzu, kovů, a shledáš, že jest jich počet nesčíslný. A v každém druhů jest nesčetný počet jedinců, a každého jedince je na tisíce a na milliony. Jedině denních motýlů počítá se přes 4000 druhů. A kdo by chtěl sečísti, kolik běláčků nebo otokárků lítá za léto od květu ku květu? Jedině růží je na sta druhů, a kolik jich roste z každého druhu, nikdo neví. Projdi tak celou přírodu, ode tvora ke tvoru, od květiny ke květině. Tisíce lidí

od staletí se zabývá jich studiem, a dosud nádherná zahrada přírody není vyzkoumána. Jaká to obrazotvornost, která k nim vymyslila vzorky. Jaká to moudrost, která ani jednou se nezmýlí, ale od tisíciletí každý jednotlivý list dubu, každé oko mravence, každé křídlo mouchy tak tvoří, že je vždy stejné a pravé. Ještě nikdy nevyrostl na jabloni list břízy, nikdy na růži květ liliový, nikdy na slavíku pírko jestřábí. Tisícero sil působí tu křížem krážem, ale nikdy příroda se nezmýlila. Jaká to moudrost! A tato moudrost zná všecky druhy, všecky jedince, ví o každém lístku. Bez její vědomosti nespadne ani vrabec se střechy, nesejde vlas s hlavy, ani jediný prášek nemotá se prostorem. Přehlédni nejen zemi, ale i moře, přehlédni slunce a hvězdy a milliony světů, které kolem nás krouží. Ke všemu dal Bůh vzor a zákon, o všem ví a všecko řídí. Kde je duch tak mocný, aby jen pojem mohl si učiniti o této nekonečné moudrosti a vědomosti boží!

Než pokroč dále, dí náš vůdce, a pozoruj jedinou bytost, na př. člověka. Po staletí zabývá se věda složením lidského těla, úkony mozku, srdce, oka, krve, svalů, nervů, a ještě jich dokonale nezná. Pozoruj, jak se rodí, vyvíjí, roste, stárne a umírá. Co tu ještě tajemství do dnešního dne. Denně požíváme pokrm, a nevíme dosud, jak z něho zažíváním stává se živé naše tělo. Denně díváme se na věci kolem nás, a dosud neví věda, jak očima vnější svět vstupuje do našeho nitra. Denně myslíme, a dosud neví věda, co jsou naše myšlenky a jak vznikají. Od tisíciletí rodí se lidé, milliony jich chodily již po naší zemi, a všichni mají přesně totéž ústrojí, tytéž schopnosti, tutéž lidskou přirozenost. Nikdy se příroda nezmýlila. A co takto můžeš pozorovati u jednoho a millionů lidí, můžeš do jisté míry a v jistých mezích pozorovati u lva, u ptáka, u ryby, u květiny, u každého tvora zvlášť a u všech zároveň od slona až k nálevníku, jehož prostým okem viděti nelze. A každý jednotlivec a druh žije svým životem, často neskonale umělým a spořádaným, jako v nejlepším státě, na př. mravenci, nebo včely. Toto podivuhodné ústrojí i veškerý

život vymyslil Bůh, zákony svými přesně je stanovil. A jeho moudrost ví o každém svalu, o každém úderu srdce, o každém pohybu brvy, o každém vzrušení mozku od narození až k smrti, od rána do večera, u každého člověka a každé bytosti vůbec. Aj, kdo se nezastaví a s úžasem nepokloní božskému umělci?

Však pokročme dále za svým vůdcem. Všimni si zvlášť nekonečné rozmanitosti tvorů a jednotlivých jich tvarů, barev, ústrojí, charakterů a povah. Na tisíce je květin, a každá má jiný list, jiný květ, jiný stonek, jiný kořen. A od tisíciletí se nemění. Na tisíce je brouků, a každý má jiné tělo, jiný tvar noh, křídel, tykadel, každý jiné schopnosti, jinou letoru, jiné zvyky, každý jinou barvu v jemných odstínech, že lidské oko není ani schopno je postřehnouti. Na tisíce je zvířat, a každé má jinou barvu, jinou srsť, jiné tvary těla a hlavy a údů, jinou letoru, jiný způsob života. A přec rodí se vždy stejně a přesně dle věčných zákonů. Mocná je lidská věda, ale přec není s to, aby vymyslila jedinou novou bylinu, jediné nové zvířátko. Celým svým uměním není s to učiniti, aby na př. moucha měla jen čtyři nohy, nebo list buku aby nebyl zoubkovaný. Veliká jsou díla tvá, volal unešen žalmista, pozoruje svět (Žal. 110.) Ale pozorujeme-li nekonečnou rozmanitost a přesnost a malost, která se jeví kolem nás, zdají se nám nesmírná tělesa nebes jako nic. Jen nekonečná, nepochopitelná moudrost mohla toto vše vymysliti, mohla přírodě dáti její zákonitou, neomylně jistou a přesnou schopnost. A všecko to Bůh zná. On ví o každé tečce, které se obdivujeme na křídle pestrobarevného motýla. Až v květu jara odpočívati budete v zahradě, ssáti do sebe vonný dech květin, těšiti se z veselého bzukotu mušek, naslouchati pukajícím pupencům, hráti si s lesklým broučkem v písku, trhati první šťavnatý lupen s keře, podivovati se souladu, kterým vše se vyvíjí, pak s božným nadšením vzpomeňte si na moudrost, která to vše zařídila a dále řídí, o všem ví, o všecko se stará, pak nedivte se, že byli lidé, kteří celý život ztrávili v samotách lesa myšlenkami o velikosti boží.

Však jděme dále. Pozorujte podivuhodnou schopnost našich smyslů tělesných a duševních, zrak, sluch, hmat, chut, čich, pamět, obrazivost, rozum, vůli, jich umělost, sílu, vytrvalost, bystrost. Oko lidské je živým strojem, tak umělým, jemným, složitým, že nikdy žádná lidská moc ani dokonale ho nápodobiti nedovede, nerci-li vytvořiti. Je tak utvořeno, že odpovídá přesně zákonům fysikálním, chemickým a jiným, které známe z různých oborů věd. Toto oko postřehuje písmenu, jež před sebou máme, a vidí hvězdu, která je od něho vzdálena statisíce kilometrů. A jakého zdokonalení je schopno na př. ucho hudebníka, které v mnohočíselném orchestru postřehuje chybu, nebo prsty virtuosa, řítící se s jistotou bleskurychle po klávesách. Však všecky tyto divy nejsou ničím u porovnání k schopnostem rozumu a vůle. Člověk, bytost, v níž hmota a duch jsou sloučeny, je div, jejž řádně vysvětliti nedovede ani věda, ani náboženství. Mistrovské dílo, které jen vtělením božím v Kristu, spojením božství s člověčenstvím bylo překonáno. Ach, co myšlenek a citů šlo už naším mozkem a srdcem! Jaká to pohyblivost, změnlivost, různost v nich! Skoro by se mohlo zdáti, že není v nich ladu a skladu. A přece i ony řízeny jsou neuprosnými zákony pravdy a dobra. Mají svobodu a rozsah jako žádná jiná schopnost lidská, a přec mají své koleje, z nichž bez trestu nesmí vybočiti. Jaký to umělec úžasný, který toto všecko vymyslil, učinil, zachovává a spravuje? Duševní život jediného člověka je světem myšlenek, citů a úkonů, že nikdo ho nevylíčí. Bůh položil k němu pevný základ. A tato jeho moudrost ví o nejskrytější myšlence, o nejtajnějších záchvěvech vůle. Milliony a milliony těchto myšlenek a citů veškerého lidstva má před sebou ustavičně v jedné jediné božské své myšlence.

Bůh je věčným svědkem všeho, co se v nás a od nás děje. Tu jsme u pravdy, která nás leká, před níž bychom rádi zavřeli oči, ale ach, není to možno, a běda tomu, kdo jí pohrdá.

Než, křesťané, tato pravda není jen hrozivá, nýbrž také blaží. Tento Bůh vševědoucí vidí též všecky naše

bědy. všecky dobré úmysly, všecky spanilé skutky. A kdežto na odpuštěné hříchy zapomněl, t. j. v nás je vyhladil. všecko i nejmenší dobré zachovává věrně v paměti své. Přece však chceme si vzpomenouti na slova Sirachova: Neříkej: Skryji se před Bohem, kdo na mne vzpomene z výsosti, kdo pozná v lidu velikém, nebo co jest duše má v tak velikém tvorstvu?! (Sir. 16, 16.) Neříkej: Tma obklíčuje mne, a stěny zakrývají mne, a žádný mne nevidí, kohož bych se ostýchal? (Sir. 23., 26.) Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho, ale všecky věci jsou nahé a odkryté před ním. Kam tedy by mohl utéci před vševidoucím okem božím? Když spíš, patří na tebe, když se modlíš, vidí tě, když hřešíš vidí tě, když v hlubině duše své splítáš si přízi myšlenek dobrých nebo zlých, vševidoucí oko jeho je při tom.

Než, ještě jeden krok dále jest nám učiniti. Ale tu vstupujeme do říše divů, před nimiž duch lidský zmlká a tichne. Bůh vidí také všechno budoucí. Ještě nestála země, ještě nevznikla první myšlenka, a Bůh všecko věděl, co přijde. Od věčnosti znal a viděl všecka tělesa i každý nejmenší atom, znal jejich pohyby, věděl, kde budou v kterýkoliv okamžik; a nejen to, on zřel v duchu svém, kde by mohly býti, co by se s nimi mohlo státi. Že za tisíc let spadne list se stromu, a jiný že by mohl býti od člověka utržen, Bůh viděl od věčnosti. Od věčnosti ví, co mohou lidé mysliti a činiti a co skutečně mysliti a činiti budou; všecky možnosti i všecka skutečnost leží před ním na věky jako kniha otevřená. Ty nevíš, jaká myšlenka ti zítra a za deset let připadnouti může a připadne, ale Bůh to ví od věků na věky. Bůh stvořil všecky mohutnosti a síly, on zná je proto tak, že ví všecko, čeho jsou schopny, co mohou mysliti, cítiti, činiti a co skutečně mysliti, cítiti a činiti budou. A na tom není dost. Bůh ví od věčnosti následky všech činů, skutečných i možných. Ty můžeš za rok v určitou hodinu se modliti nebo proklínati. Každý čin má své následky. Dobro rodí dobro, zlo rodí zlo. Ty neučiníš snad nic z toho, ty se nebudeš ani modliti, ani zlořečiti, ale Bůh vidí, že bys tak učinil

mohl, on vidí všecky následky, které by měla a míti mohla tvá modlitba i tvé zlořečení.

Zdaž není to úžasná vědomost? Myslíce na ni, rozpřádajíce si její síť do nekonečného množství kombinací a možností, umlkáme údivem. Závrať nás pojímá — a přece je to jisté, přece všecky tyto divy jsou zcela zřejmým a nezbytným požadavkem vševědoucnosti boží. Nikdy o tom nebylo sporu; tajemstvím je pouze, jak Bůh poznává předem činy svobodné vůle lidské. Pánu Bohu všecky věci, prve nežli stvořeny jsou, známé jsou — dí Písmo (Sir. 23, 28.), a tak i po dokonání spatřuje všecky. Všecky, možné i skutečné.

Do města byl pozván kněz, aby měl přednášky v chrámě. Zvolil si za předmět výklad o Bohu a jeho vlastnostech. Po řeči o vševědoucnosti boží přišel k němu jeden z posluchačů, akademicky vzdělaný muž a pravil: „Důstojný pane! Mně vaše řeči zůstanou nezapomenutelny. Rozpřádal jsem si vaše myšlenky dále, a zdálo se mi, že se nořím do hlubin moře, do bezzedných propastí.“ — „Shledáváte myšlenky mé snad upřílišněné?“ ptal se kněz. — „Ne,“ odpověděl muž, „ne, ne. Ten Bůh, který stvořil vesmír, který stvořil duši lidskou, ten Bůh, to jest mi jasno, je zajisté bytostí nesmírnou, nevyzpytatelnou. Jsem z toho všecek rozechvěn, ale radostně rozechvěn. Nyní chápu, proč lze celý život obětovati Bohu. Dobro tak nesmírné je hodno nejúsilovnějších snah.“

„Však přišel jsem,“ dodal muž, „s obtíží. Jestliže Bůh ví, co zítra člověk učiní, musí se to nezbytně státi. I nemůže se člověk již jinak rozhodnouti, t. j. není svoboden.“ Kazatel odpověděl: „Vaše námitka činí se často, ale neprávem. Poněvadž se člověk rozhodne skutečně k této možnosti a ne jiné, vidí Bůh od věků, že se to stane. Kdyby člověk k jiné se rozhodl, viděl by Bůh toto. Myslete si následující příklad: Za týden můžete jíti na procházku a nemusíte. Můžete si dnes umíniti: za týden půjdu, ale zítra můžete úmysl svůj změniti. Až uplyne týden, na procházku skutečně jdete. To vše viděl Bůh. Však vy

půjdete na procházku ne proto, že to Bůh předvídal, nýbrž poněvadž skutečně půjdete, předvídá to. Vševědoucnost boží svobody lidské neruší. Ostatně bylo by domýšlivostí, chtíti dokonale pochopiti bytost nekonečnou.“ — „To nyní jasněji nahlížím,“ řekl muž, „než dříve. Nyní jasně vidím, že všecka vědomost lidská je ničím proti vědomosti boží, ba, že celý nesmírný svět se všemi svými taji u porovnání s Bohem je jako lodička u porovnání s širošírým oceanem.“

* * *

Však dosti o vševědoucnosti boží. Bůh nám dal podíl na své moudrosti, dav nám rozum. Jediná myšlenka je více a má větší cenu, nežli celý hmotný, nerozumný vesmír. Myšlenka, rozum je to, která činí člověka teprve v pravdě obrazem božím. V nebi pak budeme míti skutečně podíl na boží vševědoucnosti. Všecko, co podivuhodného má svět a lidé, všecky zákony, všecky děje budeme skrze Boha do jisté míry v nebi znáti. Je to odměna a naděje, nad kterou nejpyšnější vědec nemůže si žádati větší.

Nechť tedy vědomí, že Bůh jest vševědoucí, že všecko vidí, i naše nejtajnější myšlenky a city, nám napomahá v boji proti hříchu, abychom tím jistěji došli odměny člověka, duchem obdařeného, věru důstojné, totiž podílu na jeho vševědoucnosti. Bůh nás vidí. Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho, ale všecky věci jsou nahé a odkryté před ním. V missijním časopise líčí sestra missionářka průběh vyučování pohanských dítek. Když dítky tak pokročily — píše mezi jiným — aby pojmouti mohly učení o Bohu, vypravovala jsem jim o vševědoucnosti boží. Tu ztichly, naslouchajíce s utajeným dechem. Bůh všecko vidí. Tato pravda otevřela jim nový svět. V jejich chování byla od té doby patrná změna. Bůh nás vidí. Znamenala veliký krok v před ku křesťanskému životu.

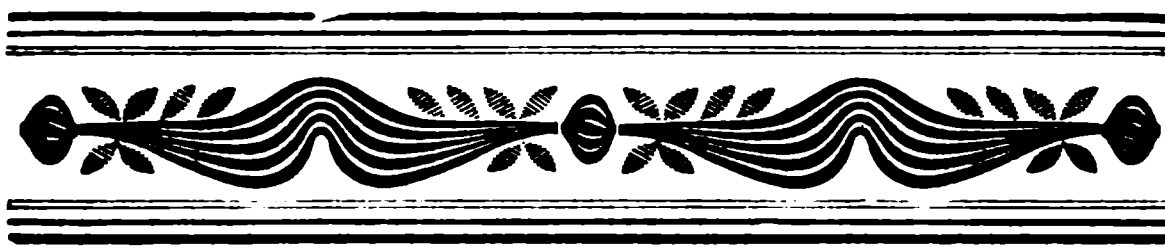
Básník dí:

Jesti oko, jemuž všecko vidět dáno,
i co nejtajněji zosnováno,

oko, jehož neoklame žádné zdání,
před nímž srdce tvé se neuchrání.“

Kdo tuto pravdu si jasně uvědomí a ji v srdci zachová, stane se jistě šlechetným člověkem. Bude lháti? Nikoliv! „Nelži, Bůh slyší tvou lež,“ řekla matka dítku. Dítko lhalo přece. Matka to poznala. Pravila: „Věřím ti, ale jestliže jsi mne přelhalo, Bůh slyšel tvou lež.“ Za chvíli přišlo dítko vyznat svůj poklesek. Nechtělo býti lhářem před Bohem. Matka se toho uchopila a naváděla je, aby v ničem nelhalo a neklamalo před Bohem vševědoucím. Dítko od té doby prospívalo v šlechetnosti. Kdo si uvědomí pravdu, že Bůh je vševědoucí, a v srdci ji chová, ten nebude se přetvařovati, nebude bezcharakterně jednati, nebode vše jen prospěchářským měřítkem měřiti, nebude předstírati falešné cíle a účely. Toho všeho neučiní, poněvadž ví ,že by před vševědoucím Bohem byl lhářem a nepoctivcem. Pochybí-li přece, napraví to aspoň před ním, aby jasným okem mohl k němu vzhlížeti. Kdo si uvědomí pravdu, že Bůh je vševědoucí, a v srdci ji chová, ten se vynasnaží, aby jeho nitro, zvlášť jeho úmysly, byly čisté a ryzí. „Proč se leskneš více nežli já,“ pravil drahý kámen ke sklu, „ač jsi prostší mne?“ „Poněvadž v jasu slunce se lesknu,“ řeklo sklo. Kdo pravdu o vševědoucnosti boží si uvědomí a v srdci chová, je jako toto sklo. Světlo vševědoucího oka Páně zaplaší z něho stíny, prozáří je jasem. Takový člověk nezbytně bude čestně kráčeti životem, jda stále výš a výše, stále blíže k Bohu. Stane se charakterem, jemuž každý vzdá úctu.

Ó, milý Spasiteli, uč nás choditi v přítomnosti boží. Co Bůh vidí, vidí od věčnosti do věčnosti. Dej nám, aby obraz náš v tvojí mysli byl spanilý. To se stane, když žíti budeme svatě a bez poskvrny. Tak obraz náš v mysli boží bude potěšením pro Boha a pro nás ctí, neboť andělé a svatí vidí jej v bytosti jeho, pro nás štěstím, neboť přinese nám život věčný. Amen.

40. Bůh jest nejvýš svatý.

Obsah: Rozum a vůle. Obé má vychovatel pěstovati. Vůle se pěstuje láskou k dobru. Svatost. Bůh jest nejvýš svatý. Co znamená »svatý«. Výměr populární. Výměr podrobný. Svatost u člověka. Jest nejvyšší okrasou. Bůh je jinak svatý. Výklad svatosti boží. Svatost boží a hřích. Svatost lidská přirovnána k svatosti boží. Svatost boží je bytost boží sama. Svatost lidská je udělená a získaná. Bůh je svatý svou bytostí, u člověka je vlastností. Svatost boží je nekonečná, svatost lidská je konečná. Svatost boží je stejná, svatost lidská jest změnlivá. Svatost boží je pramenem, vzorem a cílem svatosti lidské. Svatost boží dává zdraví a sílu duchu. — Sv. Augustin.

Psáno jest: Svatí buďte, nebo já svatý jsem. (I. Petr. 1, 16.)

Člověk má tělo a duši; proto vzdělávati má dle možnosti jak schopnosti tělesné, tak schopnosti duševní. Schopnosti duševní jsou vyšší a vzácnější, mají tedy více pěstovány býti, avšak nikoliv na úkor těla. Sana mens in corpore sano, zdravý duch ve zdravém těle — dí přísloví. Choroby těla působí na ducha, a choroby duše na tělo.

Duše má dvě schopnosti: rozum a vůli. Každé vychování, které vzdělává jen jednu z nich, nebo jednu na úkor druhé, je kusé a nedokonalé. Rozum vzdělává se pravdou. Každý blud je nemoc rozumu. Mnoho bludné a falešné učenosti není než mnoho

těžkých neduhů na rozumu. Učenec, který má v hlavě samé bludy, je tak chorý, jako ubožák, který je samý vřed; rozdíl je pouze v tom, že onen je chorý na duchu, tento na těle. Hlavní zdatnost rozumu záleží v tom, aby o všem správně soudil, zvláště aby správně o všem soudil se stanoviska posledního cíle lidského. Vůle vzdělává se dobrem, cvičením se v dobru, na př. cvičením se v různých ctnostech, jako ve zbožnosti, pravdomluvnosti, lásce k Bohu a bližnímu, zapíráním nezřízeností, vůbec láskou k dobrému. Nadpřirozeným způsobem vzdělává se vůle milostí boží, plynoucí hlavně ze sv. svátostí. Každý hřích, každá nezřízenost, každá vášeň je nemocí vůle, kazíc ji a oslabujíc. Proto přirovnáván bývá hříšník k člověku malomocnému; onen je nečistý na duši, tento na těle.

Vůle, která nemá síly, aby odpírala zlému a konala dobré, je slabá; vůle, která miluje zlo, je zkažená. Jako byli vždy na světě lidé učení a neučení, soudní a nesoudní, tak byli lidé dobří, slabí a zlí. Někteří padli do strašných hlubin zloby, někteří dospěli k obdivuhodné mravní dokonalosti; většina lidí jde cestou střední.

Vůle jest závislá na rozumu. Rozum jest to, který vůli poučuje a jí ukazuje, co je dobré a co zlé. Špatné zásady, rozumové bludy, působí nezbytně zhoubně na vůli, nebo jí ukazují falešná dobra ve světle dober pravých, milování hodných a žádoucích. Každý špatný člověk je chorý nejen ve vůli, ale i v rozumu. Ruští revolucionáři vraždili nejen ze zloby vůle, ale také ze špatných zásad rozumových. Národ, zavedený v bludy, nutně mravně hyne. Však také vůle působí na rozum, nutíc jej, aby omlouval její hříšné touhy a činy; často se jí to daří.

Hle, jak důležito je dobré vychování rozumu a srdce. Proto káže Bůh rodičům, aby vychovávali své dítky. Moudří rodiče tak činí napomínáním a příkladem. Kde nestačí slovo, sahají k metle, aby dítku pro budoucnost učinili ctnost snazší. Rodiče předali část své úlohy škole. Bůh sám vychovává nás životem. Kdysi vytýkáno bylo Riegrovi, že změnil zásady své-

ho mládí. „Není divu," odpověděl, „za 50 let života mnohému jsem se přiučil." Mnohý zůstane bláznem do smrti.

Také Bůh má rozum a vůli; ale u něho nejsou to zvláštní schopnosti, nýbrž jsou jedno, tvořící jeho bytost. Bůh jest nejvýš svatý a vzor svatosti nebi a zemi. Proto dí: „Svatí buďte, neboť já svatý jsem." Však i u Boha přičítáme svatost jeho vůli.

Abychom se povzbudili k ctnosti a nejvyšší dokonalosti, jež se zove svatost, chceme uvažovati o svatosti boží. Přijď, Duše svatý, a zapal v nás oheň své lásky.

I.

Svaté Písmo nás učí, že Bůh jest svatý, v obraze, jejž líčí prorok Isaiáš, řka, že andělé stojí před trůnem božím, volajíce si navzájem: Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů (Is. 6, 3.); a v mnohých jiných místech nazývá jej svatým. I my s jménem Bůh bezděky spojujeme pojem „svatý". Snad žádný pojem o Bohu není nám tak běžný a zřejmý, jako „svatý". Bohové řečtí a římští ztratili proto tak záhy úctu a význam u myslících lidí, že měli lidské slabosti.

Co znamená slovo „svatý"? Kdysi jsme se učili: Bůh jest svatý, poněvadž miluje dobré a nenávidí zlé. To není vlastně výměr svatosti, nýbrž výměr toho, co svatý činí. Máte dceru, která ráda se modlí, je poslušná na slovo, pilně se učí, utěšeně se chová. Řeknete: „Mám hodnou dceru." Proč tak díte? Poněvadž vidíte její pěkné skutky. Vidíte krásu její duše, ze které tyto skutky plynou? Nevidíte. Soudíte, že je zajisté krásná, neboť dává dobré ovoce. Než, kde si myslíte dobrotu své dcery? Patrně v její duši. Něco jiného je tedy dobrota v srdci a něco jiného skutky, které z ní plynou. Podobně dlužno říci o svatosti. Svatost jest v duši, svatost jest vlastnost její, a poněvadž některý člověk má svatost v duši, proto miluje dobré, a nenávidí zlé. Výměr tedy, který jsme dali, řkouce: „Bůh jest svatý, poněvadž miluje dobré a

nenávidí zlé," není zcela případný. Je to výměr populární. My se jím však nechceme spokojiti, nýbrž chceme si dáti odpověď zevrubnější.

Svatost je nejvyšší mravní dokonalost, nebo mravní dobrota, posvěcená milostí boží. Pannu Marii, apoštoly, naše patrony, nazýváme svatými, poněvadž měli velikou, neobyčejnou mravní dokonalost, neboli dobrotu a byli v milosti posvěcující. K přirozené dokonalosti musí přistoupiti nadpřirozená posvěcující milost, které nabýváme svátostmi, jelikož Bůh nás určil k nadpřirozenému cíli, patření na tvář boží, nebo jak říkáme, povýšil nás do stavu nadpřirozeného. V tomto stavu skutečně jsme jedině tehdáž, když jsme v milosti posvěcující. Bez posvěcující milosti není žádné křesťanské svatosti. U Boha ovšem tohoto rozlišování není, nebo co pro nás je nadpřirozené, je Bohu přirozené. Právě proto nazýváme milost posvěcující něčím nadpřirozeným, poněvadž nám v ní Bůh něco dává, co jeho je, co nám dle naší přirozenosti nepatří, ale co je z jeho přirozenosti. Proto je „nám" tato svatost nadpřirozená, nevlastní, darovaná; „Bohu" je vlastní a přirozená.

Všeobecně lze říci, že svatost je mravní nadpřirozená dokonalost nebo dobrota, jež nabývá se milostí posvěcující a mravními skutky, mravním jednáním, až stane se naší druhou přirozeností.

Však vy se tážete: Co je to mravní dobrota, co jsou mravně dobré skutky? Odpověď jest snadná. Mravně dobré skutky jsou ty, které odpovídají zákonu božímu, vůli boží. Tuto svou vůli a svůj zákon zjevil nám Bůh v desateru přikázání, jež církev doplnila paterem přikázání církevních, a dále v hlasu svědomí, kterým k nám mluví, co je dobré a co zlé. Kdo vždycky jedná podle vůle boží, tomu časem stane se plnění vůle boží, jak se říká, druhou přirozeností, a on se stává bytelně (habituelně) mravně dobrým a dokonalým, je-li v milosti, svatým. On dobré nade vše miluje, a zlé z celé duše nenávidí. Když tento lidský výměr přeneseme na Boha, můžeme říci: Bůh je svatý, poněvadž miluje dobré a nenávidí zlé.

Mravní dokonalost čili dobrota jest nejvyšší a nejvzácnější ozdobou člověka, největší jeho velikost a důstojnost. Je více, nežli bohatství, je více nežli urozenost, je více nežli učenost, je více nežli umění, nebo ničím nestává se člověk Bohu tak podobným a milým, jako svatostí. Bůh nepřikázal nám, že máme býti bohatými nebo učenými, ale přikázal: Svatí buďte, jako já svatý jsem.

Na světě bylo a jest stále mnoho lidí svatých, kteří by raději život položili, nežli přestoupili zákon boží, třeba jen v nepatrné lži, jest mnoho takých, kteří úsilovně se cvičí ve ctnostech, ten v pobožnosti, jiný v dobročinnosti, opět jiný v čistotě nebo mírnosti, mnozí ve všech ctnostech sobě přístupných. Projděte životy svatých, Panny Marie, apoštolů, sv. Františka, Karla Boromejského, Stanislava, sv. Václava, bl. Anežky české, — aj, jaké to zářné květy mravní dokonalosti a velikosti, tak veliké, že Bůh sám zázraky o nich dal svědectví.

Než svatost boží jest neskonale vyšší. Lidé jsou svatí, poněvadž skutky a život jejich odpovídají zákonu božímu. Tak nemůže býti Bůh svatý, nebo nad ním není žádný zákon, dle kterého by se mu bylo říditi, nýbrž on je sám věčným zákonem, on jest svatost sama. Bůh se nestává svatým různými dobrými skutky, ctnostmi a vlastnostmi. Jeho bytost sama jest nejvyšší, nekonečná dokonalost a svatost.

Tuto pravdu můžeme vyjádřiti ještě jiným způsobem. Mravně dokonalým, neboli svatým je člověk svou vůlí. Vůle jest to, která dobré miluje, a si je žádá a koná. A proč koná člověk dobré? Poněvadž je miluje, poněvadž miluje Boha. V čem záleží tedy vlastně mravní dobrota a svatost? V lásce dobra, v lásce Boha. Obraťme to na Boha. Bůh sám sebe zná. On vidí, že jeho bytost je dobro nekonečné, nesmírné, božské. Proto nezbytně sebe miluje láskou nekonečnou. On miluje nekonečně nejvyšší dobro, on jest nejvýš svatý. Ale poněvadž u něho rozum a vůle je jedno, je Bůh svatost sama. — Láska záleží v sjednocení. Když něco milujeme, tiskneme to k srdci, ba nejraději bychom si to do srdce vložili,

aby to přešlo v naší bytost. Ale nikde není takového sjednocení mezi milujícím a milovaným dobrem, jako u Boha, nebo bytost je nekonečné dobro, a tatáž bytost sebe, t. j. toto dobro nekonečně miluje. Proto Bůh jest svatost sama zrovna tak jako jest pravda sama, dobro samo, krása sama, život sám. Kdybychom my mohli milovati Boha tak, jak on se miluje, byli bychom neskonale svatými, ale nebyli bychom svatost sama, nebo zůstali bychom dva, Bůh a my, bytosti nekonečně od sebe rozdílné. Ale Bůh je jeden, i nekonečné dobro, i nekonečná láska tohoto dobra. Láska se také jeví v čistotě citu. Naše svatost je tím větší, čím čistší láskou dobro milujeme. U Boha jest nejčistší, nebo Bůh jest nejčistší bytost, čirý duch.

Křesťané, jedno veliké poučení dává nám svatost boží. Když Bůh tak velice jest svatý, když tak miluje dobré, pochopujeme poněkud, že i vlastního Syna neušetřil, ale na svět poslal, aby vrátil lidem svatost a cestu k svatosti. Ale zároveň jest nám jasno, že Bůh s touže božskou silou, kterou miluje dobré, nenáviděti musí zlé. Chápeme, že hřích má do sebe jakousi nekonečnou zlobu, nebo přivádí na nás nekonečnou nelibost boží. Mnozí pohrdají lítostí a zpovědí. Křesťané, zpověď je takové dobrodiní boží, že pro hříšníka není většího na světě, nebo snímá z něho hřích a s hříchem nekonečný, věčný hněv boží. Duše, dí Písmo, která hřeší, umře . . . pakli by bezbožný pokání činil, životem živ bude (Ez. 18, 20, 21.) Z velikosti lásky boží k dobru a z velikosti hněvu božího ke zlu můžete posouditi nesmírnou lásku boží k nám, kterou nám ukazuje, ustanoviv sv. zpověď.

II.

Než, vraťme se k předmětu. Bůh jest nejvýš svatý. Abychom měli názornější obraz této svatosti jeho, porovnejme ji se svatostí lidskou ještě jiným způsobem. Rozdíl mezi nimi jest ovšem nekonečný.

Bůh jest svatý sám sebou, svou bytností, on jest svatost sama. Žádný tvor není svatým sám sebou,

svou bytostí, nýbrž musí si svatost získati. Jak si ji získává? Křest a svátosti dávají, nebo rozmožují mu milost posvěcující. Milostí napomáhající pobádá ho k dobrým skutkům. Dobrými skutky rozvíjí v sobě nadpřirozené ctnosti, nabývá v nich lehkost, upevňuje se v nich.

Svatost u Boha jest jeho bytost a přirozenost. U člověka jest svatost pouhou vlastností, která k přirozenosti lidské přistupuje a ji zušlechťuje. Svatost lidská jest jako květy na stromě; svatost boží jako strom sám. Co je třeba tepla a světla a deště a jiných vlivů, aby strom vydal květ! Jak těžce se nabývá nepatrná ctnost mírnosti, všichni jsme zkusili. Malá příčina, a je ta tam! Kdyby svatost náležela k naší bytosti a přirozenosti, přišli bychom s ní hned na svět a nikdo by nám ji nemohl vzíti. Co si dáváme někdy práce, kolik činíme předsevzetí, a za krátký čas — ach, my shledáváme s lítostí, že jsme starým člověkem. Myslili jsme, že jsme jej svlékli, a hle, chodíme v ošumělém jeho šatě dále.

Svatost lidská je vždy konečná. Svatost všech lidí, všech svatých, Panny Marie, andělů, spojená v jednu velikou svatost, zůstane vždy konečná, zůstane kapkou svatosti boží.

Tato je nekonečná, jako nekonečná je jeho bytost, je nekonečná předmětem, k němuž se vztahuje, je nekonečná silou, kterou Bůh ji miluje.

Svatost lidská roste a klesá. Panna Maria dostala do vínku velikou svatost, a rostla v ní ustavičně, aniž by jediný krok učinila zpět. Její svatost je větší, nežli svatost všech andělů, přece však mohla by růsti do nekonečna. Avšak svatost boží růsti nemůže, nebo je svrchovaná, nekonečná, věčně tatáž od věků do věků. Co může růsti, je nedokonalé; svatost boží nemůže růsti, nebo Bůh je nekonečně, svrchovaně dokonalý. Kdysi přistoupil mladík k Pánu Ježíši, oslovil jej, mistře dobrý. Ale Ježíš řekl mu, co se mne ptáš o dobrém, t. j. co mne nazýváš dobrým? Jediný dobrý jest Bůh (Mat. 19, 16.) Chtěl říci, všecka svatost stvořená, i lidská svatost mého člověčenství není nic proti svatosti boží.

Svatost boží je konečně pramenem, vzorem a cílem svatosti tvorů. Je pramenem. On nám dal rozum, jenž dobré poznává, a vůli schopnou, je milovati. On nám stále napomáhá, od něho je posvěcující milost, jež nás svatými činí. Jako slunce dává všemu jas a barvitost, jako předmět, který více se obrátí k slunci, více je ozářen, tak svatost naše je odleskem svatosti boží a je větší, čím více k Bohu se přibližujeme. Je nejvyšším vzorem. Svatí buďte, jakož i já svatý jsem, dí k nám. Je cílem. On jednou na věčnosti pronikne a prozáří nás svou láskou a svatostí, tak že na věky budeme milovati jej, dobro nejvyšší, a žádná moc pekla nebude s to, aby nás od něho odtrhla. A jako svatost blaží na světě, tak svatost boží, nám sdělená, bude věčným pramenem naší blaženosti.

O, jak krásně by bylo na světě, kdyby lidé milovali jen dobro! Blažený ráj, v kterém Adam žil, byl by na zemi. Ale ďábel a hřích zasel zlo do srdcí lidských, a ono bují jako koukol a utlačuje dobré símě. Vůle boží je, aby svět byl velikým, nádherným chrámem svatosti. On chce, aby naše tělo bylo čistým a svatým chrámem Ducha sv. Svatí buďte, jako já svatý jsem, praví Hospodin, hroze, že zahubí konající nespravedlnost. (Žal. 5 a 27.)

Jedině svatostí líbíme se Bohu a ničím jiným. Chytrost a moc, sláva a bohatství jsou před očima jeho jako plevy, na něž nepohlédne; ale na mravní dobrotě a svatosti má zalíbení, ať chodí v haleně, nebo nosí zlatý diadem na čele, ať je prostá jako dítko, nebo moudrá jako šediny učencovy.

Ale také na zemi mravní dokonalost a svatost nejvyšší mají čest, a to tak, že bez nich ani krása, ani bohatství, ani učenost, ani moc, nejsou ctihodny. Cena, kterou máme jako lidé, určuje se jedině naší mravní cenou. To ví nemravný tyran, to ví bezcharakterní učenec, to ví bohatý spustlík, to ví prodejná krasavice diamanty zářící, nebo nejednou cítí hnus sami před sebou a zavírají oči před svým nitrem. Ale prostý poctivec bije se mozolnou pravicí na prsa a s hrdostí dí před Bohem a před lidmi, nemám, zač bych se styděl.

Proto také jedině mravní dobrota a svatost trvale blaží. Všecko na světě ztratí své kouzlo, vším se člověk nasytí, jen mravní ušlechtilostí nikoliv. Když byl Voltaire na výši své slávy, když reklamou kruhů, jichž byl polobohem, byl při jakési prostřední divadelní hře, již složil, na divadle oslavován, že to hraničilo na rouhačství, vrhl se její původce po představení do kočáru unaven. Všecko to falešné pozlátko tak se mu zhnusilo, že ho pojímala závrať. Byl si své mravní nicoty až příliš vědom. Však koho vlastní svědomí chválí, má nevyčerpatelný pramen útěchy v duši, jehož mu nikdo nemůže vzíti.

Mravní dobrota a svatost dává zdraví tělesné a ještě více sílu duchovní. Hřích a vášeň podkopávají kořeny lidského zdraví. Zármutek, jehož hlavním pramenem bývají výčitky svědomí, vysušuje kosti. Rozervanost, která v nepořádku mravním mívá své příčiny, otravuje hořkostí duši. Neštěstí a rány, jichž nikdo nezůstává ušetřen, zlomí a sklátí povahy mravně slabé. Sebevraždy mívají poslední příčinu v mravním neladu nitra. Za to velicí trpitelé, vítězové nad mukami a žaláři, povahy pevné jako skály v příboji vln života nejlitějším, charaktery, jichž nesklátí ani pomluva a nevděk a zloba, lidé největších obětí a největšího napřažení sil schopní — všichni ti bývají zpravidla mužové a ženy veliké mravní hodnoty, mužové a ženy svaté.

Proto dí Bůh, svatí buďte jako já svatý jsem. Svatost je nejvyšší meta, jakou si člověk klásti může. Svatost boží nám k ní dopomůže, budeme-li opravdivě chtíti; nechť je naším vzorem, naší touhou, naší pilnou starostí.

* * *

Zmínil jsem se v úvodě o důležitosti výchovy, která týkati se má těla a duše, rozumu a vůle. Dvojího je třeba: ochrany před zlým a cvičení v dobrém. Základy k povaze lidské kladou se v mládí. Chraňte mládež mravní úhony, špatných zásad, zlých příkladů, hanebných knih. Cvičte ji v dobrém. Jen pilným cvikem nabývá umělec zručnosti a jistoty na

svém nástroji. Jen cvikem nabývá vůle síly a jistoty v ctnostech.

Jak krásně to vše vylíčil veleduch sv. Augustin ve svých vyznáních. V mládí byl bujný, ale nadaný. Matka se o něj bála a ráda by jej měla na blízku, ale otec, vida nadání synovo, mluvil mu jen o slávě a bohatství. V pohanské škole budili v něm jen ctižádost, vědychtivost a pýchu, ale srdci jeho dali zdivočiti. Dali mu knihy psané řečí krásnou, ale byl v nich jed, a on polykal hltavě, co bylo lahodné, nepozoruje, že otravuje svou duši. Vrátiv se domů, přinesl si slávu nadaného, vynikajícího jinocha, který všecky daleko překonal, ale nejspanilejšího květu mládí, mravní bezúhonnosti, kterou matka mu dala věnem do ciziny, již s sebou nepřinesl. Otec byl u vytržení, matka potichu plakala. Další léta dodělala jeho mravní zkázu, že hluboko klesl. Matka vyplakala si skoro oči, ale syna na konec zachránila. Když potom Augustin stal se křesťanem a orlím letem spěl k svatosti a svět oslňoval svou geniálností, poznal špatnost své výchovy. Do smrti litoval svých poklesků mládí a dojemně o nich psal. Zatracoval zásady otcovy, za snahy matky své byl k slzám vděčen. Slova nejgeniálnějšího muže buďtež nám výkladem k slovům Hospodinovým: Svatí buďte, jakož i já svatý jsem, amen.

41. Bůh jest nejvýš dobrotivý.

Obsah: Trojí dobré. Láska bližeňská. Odkud? Bůh jejím pramenem. Láska nutná i svobodná. Dobrotivost boží jeví se paterým způsobem: stvořením, zachováváním, vtělením, milostí, patřením. Velikost dobrotivosti vysvítá z pěti zřetelů: kdo miluje, koho, jaká dobra dává, způsob. Jak je dává, cíl její. — Nil.

Věčnou láskou miloval jsem tebe,
proto přitáhl jsem tě, smilovav se.
(Jer. 31; 3.)

Myslitelé rozeznávají trojí dobré. Má-li věc to, co dle své přirozenosti míti má, nazývá se dobrá. V tomto smyslu je každá věc dobrá, nebo každý strom má to, co jej činí stromem, každý člověk to, co jej činí člověkem, totiž tělo a duši. To je základní dobrota věci, je to její obsah, její pravda.

Dobré mravní nalézáme u všech tvorů rozumných. Kde je rozum, je mravní zodpovědnost. Záleží v lásce a plnění dobra, a v zavrhování zla, tak, jak toho žádá zákon boží.

Třetí dobré je to, které je jiným dobré. Jakožto žertovný příklad uvádí se, že kdekoliv se najde šňupák, každému nabídne svou tabatěrku. Bonum est diffusivum sui. praví filosofie, dobrota ráda se sděluje. Toto dobré zoveme láskou, dobročinností, obětavostí a podobnými významy, dle toho, jak se jeví.

Sv. Ignác pěkně dí. že láska jest ctnost, která ráda sděluje dobré. které má, jiným.

Významným znakem křesťanství jest láska bližen-ská. Jakmile křesťanství se začalo šířiti, padalo po-hanské kastovnictví, bezohlednost, neláska, otroctví, a svět pokrýval se ústavy pro chudé, sirotky, nemoc-né a jiné ubožáky. V katakombách máme hroby s nápisy, které svědčí, že v nich odpočívá římská paní vzácného rodu se svou otrokyní, zjev to na onu dobu neslýchaný. Křesťané byli tehdáž skutečně bratřími a sestrami. Lidské sobectví, pýcha a jiné nedobré vlastnosti, které nikdy úplně nespí, přivodily někdy úpadek křesťanské lásky k bližnímu, ale zásady její zůstaly nedotknuty až dodnes. Vždy probudil se zase křesťanský duch lásky a zvítězil. Katolická církev jest jeho věčnou strážkyní.

My se tážeme, odkud tento zjev? Ježíš Kristus to byl, který svým učením a příkladem očistil zka-lený pojem lásky pohanské. A kterak jediný člověk, ovšem Bůh-člověk, ale přece jediný, pravím, kterak byl s to, způsobiti tak nesmírnou proměnu v smý-šlení a cítění celých národů? Tím, že nám ukázal Otce svého. Naučil nás, že Bůh jest láska, že nás mi-luje, že každý dobrý skutek lásky k bližnímu od-plácí a sám příkladem předcházel. Věčnou láskou mi-loval jsem tebe, proto přitáhl jsem tě, smilovav se, vyplnilo se na Kristu, Synu božím, kterého Bůh za nás vydal. Při takovém pojmu o Bohu mohl dáti též potom přikázání, milovati budeš Boha nade všecko a bližního jako sebe. Před křížem, na němž umřel Syn boží, rozumí se takové přikázání samo sebou, a jest dost silné, aby věřící přimělo, je plniti.

Bůh jest nejdobrotivější. Bůh sděluje se o dobra svá s lidmi. O této vlastnosti boží chceme dnes roz-jímati.

Dobrý Bože, ukaž nám svou dobrotu, abychom se nemusili lekati tvé nesmírné velebnosti, ale jako k otci mohli se k Tobě utíkati.

*

I.

Láska jiným ráda svá dobra sdílí. Jest jistý rozdíl mezi láskou, s kterou rodiče a dítky navzájem si sdělují svá dobra; a mezi láskou, s kterou jiným lidem dobré činíme. Láska prvá je přírodou rodičům a dítkám do srdce vštípena, jest tedy do jisté míry nutna. Je třeba násilí, vytrhnouti ji ze srdce. Jsou krkavčí matky, a nedávno syn pro peníze na hýření zabil otce, ale to jsou výjimky, případy nepřirozené pokleslosti. Jest láska, která nám jest jako přistvořena. Je ovšem vymezena na jisté osoby, na př. otce a matku a dítky. Láska druhá je volnější. Není nám tak do srdce přírodou vštípena, vztahuje se na osoby dle toho, jak se nám zlíbí. Můžeme dáti almužnu a nemusíme, můžeme ji dáti tomu neb onomu, můžeme si někoho oblíbiti a nemusíme.

Bůh jako dobro nejvyšší musí míti také náklonnost, jiným sdíleti svá dobra. Tak tomu také jest. Jest v Bohu láska nutná, nezbytně vycházející z jeho přirozenosti a žádající, aby jiným sdělil dobra svá. A jest v Bohu láska svobodná, nenucená, z které dobrovolně, chce-li, může jiným sděliti svá dobra. Ona nutná láska je mezi božskými osobami a je taková, že jedna osoba druhé sděluje celou bytost svou. Bůh Otec dává ji od věčnosti Bohu Synu. Otec a Syn zároveň ji dávají od věčnosti Duchu sv., a to tak plně, že všecky tři osoby mají jedinou přirozenost, jsouce jeden Bůh. Druhou lásku, svobodnou a dobrovolnou má Bůh k tvorům. Dal jim něco ze svých darů, učiniv je podle obrazu svého. Tuto lásku prokazuje jim i dále, dávaje jim mnohé dary. A to jest ta láska, kterou nazýváme dobrotivostí boží. Dobrotivost boží jest tedy ona dobrovolná láska boží, z které nás stvořil, nás zachovává, nám dává dary přirozené a nadpřirozené a chce nám dáti blaženost věčnou. Jest dobrovolná, protože všecko toto Bůh učiniti nemusil.

Tuto lásku, pokud se na venek jeví a dobrotivost sluje, chceme blíže pozorovati.

Jakub viděl žebřík, na němž andělé s nebe se-

stupovali na zemi a se země zase k nebi vystupovali. Od Boha vycházeli a k němu se vraceli. Sv. Tomáš vykládá, jak celý svět jest podobným žebříkem Jakubovým. Od Boha jest a k Bohu zase vede. S nebe padla rosa, ale ráno, když paprsek ji viděl třpytit se jako slzu v květinovém kalichu, vypil ji a odnesl do vzdušných výšin nebeských, dí pěkně básník. Svatý Dionysius praví pěkně (De div. nom. c. 4), že láska boží Boha vede, aby sám ze sebe jaksi vystupoval, k tvorům sestupoval a je zase k sobě, k sjednocení s bytostí svou, vedl. Věčnou láskou miloval jsem tebe, proto přitáhl tě, smilovav se.

To se děje, praví sv. Dionysius, paterým způsobem, totiž stvořením světa, řízením světa, vtělením Syna božího, posvěcující milostí a věčnou oslavou.

Stvořením. Kdysi nebylo světa, nebylo skutečného prostoru, nebylo nic. I viděl Bůh, že jeho bytost je nápodobitelna, že by mohl sděliti jiným některé dary své, i stvořil svět. Jako když z nádoby vyleje se kapka drahé masti a naplní vůní celý pokoj, tak Bůh jednu kapku své nekonečné pravdy, svého dobra, své krásy a svého života vylil mimo sebe. Ale hned, jak svět se tvořil, nesl známku božské ruky. Velikolepost světa je obrazem jeho všemohoucnosti, moudrosti, svatosti, je malý obraz jeho bytosti. Zvláště člověk a andělé jsou obrazem a podobenstvím božím svým rozumem a vůlí. Však právě proto, že svět zrovna volá o velebnosti a dobrotě boží, že o svém Tvůrci kážou nebetyčné hory, širá moře, hvězdnaté nebe, zvlášť pak vědomí lidské, právě proto vede zas k Bohu. Kdyby slepci od narození najednou otevřelo se oko a on uviděl slunce, hvězdy, krásnou zemi, poklekl by a velebil tvůrce, který tuto zahradu dal mu spatřiti. Tak láskou jsme z Boha vyšli, a láskou nás táhne k sobě.

Podruhé vystupuje Bůh jaksi ze sebe řízením světa, nebo všecko zachovává. Bez jeho vůle, všecko udržující, obrátilo by se tvorstvo zase v nic, z kterého vyvoláno bylo. On také všecko řídí svými zákony. Ach, to by byl chumel úžasný, kdyby Bůh ponechal světy bez zákonů a neřídil jich! A kdyby nad

lidmi nevládl nezměnitelnými zákony mravními? Lidstvo byla by jediná veliká revoluce. Ale jak řídí Bůh svět? Všecko řídí k poslednímu cíli. A kdo je naším posledním cílem. Zase Bůh. Tak podruhé, ustavičně, v každém žití lidském vyplňuje se: Bůh sestupuje k tvorům a vede je zase k sobě. Veškerou svou prozřetelností usiluje Bůh o naše spasení.

Největší a nejpodivuhodnější příklad lásky boží jest vtělení. Ubohé lidstvo odtrhlo se od Boha jako kdysi pyšní andělé. A tu se vyplnilo slovo, věčnou láskou miloval jsem tebe a přitáhl tě, smilovav se. Věčná byla tato láska nejen proto, že byla od věku, ale že byla nesmírná. Bůh sestupuje zrovna sám ze sebe. Bůh přiodívá se přirozeností lidskou, spojuje se s ní, žije jako Bůh-člověk mezi lidmi. Kdo kdy slyšel něco podivuhodnějšího? A proč jsi sestoupil k nám, věčný Bože? Láska mne k tomu přiměla, abych tebe zachránil, tebe zase přitáhl k sobě. A to se věru stalo. Dokonaleji zjevil se nám Bůh v učení Pána Ježíše, láska jako požár silná, uchvátila milliony srdcí křesťanských a vedla je k Bohu.

Čtvrtý způsob, kterým láska boží sestupuje k nám a k sobě nás vede, uskutečňuje se v milosti boží. Milost boží jest něco božského. Je to stvořený paprsek svatosti boží. Milost boží zvedá nás ze stavu přirozeného do stavu nadpřirozeného. Jest to nejvyšší spojení s Bohem, jaké na světě je možno, v přijímání Těla Páně má své vyvrcholení, svůj nejvyšší stupeň. V milosti boží sestupuje k nám a nás k sobě táhne Bůh už nejen způsobem mravným, nýbrž způsobem realným, věcným, skutečným, nebo milost boží není jen něco mravného, ale jest věc realní, duchovní, skutečná, jest tajuplné, neviditelné, ale skutečné spojení s Bohem.

Ukončení tohoto sestupování Boha k tvorům, a potom věčné sjednocení s ním stane se v nebi patřením na tvář boží, blaženým a nesmrtelným spojením s Bohem. Tenkrát přitáhne nás, pravím obrazně, Bůh na své srdce, abychom na něm spočívali věčně věkův, požívajíce z něho a v něm blaho nekonečné.

Věčná vzájemná láska bude poutem, jehož žádná moc již nerozváže.

Umříti jest pro mne zisk, volal sv. Pavel (Fil. 1, 21). Šťastně umříti bude i pro nás nejvyšším ziskem. Ale sv. Pavel předeslal slovo: mně živu býti jest Kristus, t. j. žiji jen pro Krista. Proto smrt mu byla jistým ziskem. V Kristu nejvíce ukázala se láska boží k nám, v něm Bůh k nám sestoupil a nejúžeji naše člověčenství zase s Bohem spojil. V lásce ke Kristu má se ukazovati zase nejvíce naše láska k Bohu. Denně sestupuje k nám Bůh v Kristu na oltáři. S ním nejjistěji a jedině vystoupíme k Bohu a slávě věčné. Milujme Krista tím, že žijeme dle jeho učení a příkladu. Ve Svátosti s ním se spojujme. Tak nejdokonaleji uskuteční se na nás onen žebřík Jakubův, onen kruh, kterým Bůh k nám sestoupí a k sobě nás přitáhne. Divil se kněz vzácné paní, která v největší zimě spěchala na pátou. Neznám na světě většího potěšení. Kostel je skoro prázdný, kolem mne je šero. Jen tam na oltáři je slabé světlo. Když kněz vyzdvihuje velebnou hostii, vždy je mi blaze. Říkám si: Ježíš přišel ke mně. I zdá se mi, že béře mé srdce a odnáší někam, nevím kam, do dálky, kde se ztrácí, šťastno ve spojení s ním.

II.

Tento pohled, který jsme vrhli na lásku boží k nám, neboli dobrotivost boží, stačí zajisté, aby nám ukázal její velikost. Však chceme ji ještě s jiné stránky pozorovati. Pět pohledů ukáže nám ji ještě v jiném světle.

První je: pozoruj toho, kdo miluje. Není to kníže, není to král, není to anděl, není to Panna Maria, jest to nekonečný, věčný Bůh, který uvedenými způsoby k nám sestupuje a nás k sobě vede. Mnozí lidé jsou šťastni, když veliký pán světa k nim se sníží. A Bůh? Ach, on se tísní v naše nehodné srdce. O své lásce dí u proroka Isaiáše (Is. 49, 15.): Zdaliž se může žena zapomenouti nad nemluvnětem svým, aby se ne-

slitovala nad synem života svého? A byť i ona se zapomenula, já však se nezapomenu nad tebou. Já na rukou svých zapsal jsem tě, t. j. mám tě stále před očima svýma. A sv. Jan volá (Jan 3, 16.): „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný."

Za druhé pozoruj, kdo je ten, koho Bůh miluje. Když lidé milují to, co jest krásné, vznešené, nádherné, tu se nedivíme. Když však vznešená dáma stává se Milosrdnou sestrou, když kněžna stává se dobrovolně ošetřovatelkou malomocných, pojímá nás úcta. A koho miluje Bůh, bytost nekonečná a nejsvětější? Že miluje člověčenství Kristovo, Pannu Marii, Cheruby a Serafy, ještě je nám pochopitelno, ale co jsme my? My jsme nejnižší mezi duchovními tvory, a spravedlnosti není v nás. Kdo praví, že je bez hříchu — dí apoštol — je lhář. A Bůh nás miluje, dává vycházeti slunci nad dobrými a zlými, ano s hříšníky nejvíce si dává práci, aby je zachránil. Když ještě jsme byli hříšníky, umřel za nás Kristus — dí sv. Pavel v listě k Římanům. A žalmista Páně volá v 8. žalmu s udivením: „Kdo jest člověk, že jsi naň pamětliv?" Každý z nás mohl by vypravovati, jak nás Bůh hledal, k sobě táhl, ba i trestal, aby nás získal a k spasení přivedl, nás, kteří, ač lidé jako jiní, svými spolubližními často pohrdáme pro malou chybu. A Bůh nepohrdá námi, ač z nás ničeho nemá, ačkoliv jej urážíme a ačkoliv nejednou zohaveni jsme malomocenstvím hříchu.

Za třetí pozoruj, jaká dobra nám dává a připravuje. Pro nás vystavěl svět, a kdybychom jej nebyli sami zkazili, byl by rájem. A není i po hříchu zahradou nad pomyšlení krásnou, skytající mnoho čistých rozkoší? Jaké je potom asi nebe, které nám dá? Pro nás svět udržuje a řídí. Na světě dal nám anděla svého za ochrance, učiniv ho naším učitelem a sluhou. Dal nám nejkrásnější tělo mezi viditelnými tvory, které svým velebným vnějškem prozrazuje krále tvorstva. Obdařil je podivuhodnými smysly, kterými celý svět můžeme učiniti svým duchovním

majetkem a v sobě jej zidealisovati. Toto tělo je nástrojem duše, bytosti vznešené a nesmrtelné. O jejích schopnostech svědčí díla lidská, nad která není vyšších mezi tvory. Tuto duši okrašluje milostí boží, šatem původu božského, mravní hodností, která je větší, než největší přirozená dokonalost, pravou podobností s Bohem. Po smrti pak chystá nám slávu a blaženost, o které dí apoštol, že ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteří ho milují. Nedivme se slovům apoštola, neboť nekonečný Bůh bude naším podílem. S tím vším porovnejte, co nám dává a dáti může svět a lidé, a rcete, kdo je štědřejší, kdo zasluhuje naší vděčné lásky.

Za čtvrté pozoruj způsob, jakým Bůh nás miluje. Nemiluje nás jako král své poddané, ale jako otec své dítky. Káže nám, abychom tak denně k němu volali, díce: „Otče náš". Nežádá, abychom říkali: Bože velebný!, abychom se před ním chvěli bázní, ale chce, abychom se k němu utíkali s důvěrou jako dítky k otci svému. Proto se zove také otcem, aby nám dal na srozuměnou, že jako dítky dědí po otci statky, i my máme být dědici jeho, dědici království nebeského. Pěkně dí apoštol: „Jest-li synové, tedy i dědici." Proto chce se zváti otcem, aby nám ukázal, že nás ctí. Otec ctí své dítky a žádá si, aby cti došli; tak i Bůh. Proto také za syny vydal Syna. Není to pohnutlivý způsob lásky?

Konečně pozoruj cíl této lásky a dobrotivosti boží. Lidé milují často ze sobectví. Mladík miluje dívku, že on z toho má zábavu a rozkoš. Přítel miluje přítele, že sám z toho má zábavu, pomoc a potěšení. Král miluje poddané, že jeho trůn udržují. Ne tak Bůh. Bůh od nás nemá žádného prospěchu. Žádá sice, abychom mu vzdávali chválu, čest, dík, ale to musí, tak to žádá pořádek. On z toho nemá nic, nýbrž jen nám to slouží. Bůh má od věčnosti nekonečnou slávu a blaženost; svět k nim ničeho nepřidal. Kdyby pominul, Bůh by ničeho neztratil. Bůh miluje nás tedy tak nezištně, jak nikdo jiného vůbec ani milovati nemůže. Jak milujeme my Boha? Často také sobecky.

Za trochu modlitby a úcty hned chceme něco míti. A dobrý Bůh nenechá ani jediného vzdechu bez odměny. „Bože, ty jsi neskonale dobrý!“ zvolal nejeden světec, pozoruje tuto lásku.

Tak miluje tedy Bůh. Žalmista Páně volá v žalmu osmnáctém: „Nebesa vypravují slávu boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha. Den dni vypravuje slovo to, a noc noci oznamuje je.“ A které je to slovo, jež si oznamují? Myslím, že je to slovo: „Bože, ty jsi dobrý! V ničem nejsi tak velebný a veliký a krásný, jako ve své lásce, ve své čisté, nesmírné, nezištné lásce!“ Ó, kéž bych na to nikdy nezapomínal!

* * *

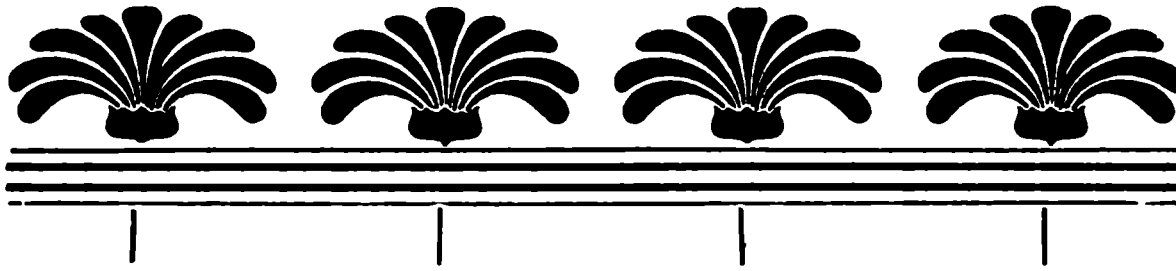
Tolik jsem chtěl říci o dobrotivosti boží. Mám k tomu přidati napomenutí a povzbuzení? Či je jich třeba před tváří lásky, která nemá mezí? Zkončím tedy jen prostým porovnáním.

Řeka Nil nazývána jest od nepaměti obyvateli „řekou života“. Toho jména také zasluhuje. Bez ní dolní Egypt byl by mořem, střední a horní písečnou pouští. Od tisíciletí rve se o každou pídi země proti hltavým vlnám a smrtícímu písku. Jakoby ukázati chtěl svou sílu, nadme se ročně a rozleje své oplodňující vody daleko přes své břehy, jež jsou příčinou nejen bohaté zeleně, ale také neuvěřitelné plodnosti. Kdyby jedenkrát nevystoupil z břehů, Egypťané zemřeli by hlady. Kdyby vystoupil jen o 14 místo 16 loket výše, hladový rok byl by následkem. Svým vystoupením z břehů stává se bohatou obilnicí i pro cizí kraje.

Ký div, že Nil od nepamětných dob je veleben v poesii, v pohádkách lidu, v celém veřejném životě. Pohané představovali si boha Nila jako muže se závitkem klasů v ruce. Z rohu vylévá požehnání v podobě 16 geniů, znamenajících 16 loket výšky, do které voda vystupuje. A že se to děje na den správně, je doprovázena tato chvíle živými a nádhernými národními slavnostmi. Radostný jásot jde zemí, když šestnáctý loket vodou dostoupen. V posvátných mo-

dlitbách na způsob litanií ohlašuje se to dům od domu. Řeka života!

Je to nepatrný obraz nesmírné lásky boží, která sestupuje k veškerému lidstvu, zahrnujíc je stále požehnáním a dary přirozenými a nadpřirozenými. Jest v pravdě řekou života časného a věčného. A proto s vděčností chceme ji velebiti na zemi, očekávajíce s nadějí chvíle, kdy pojme nás navždy v blažené své objetí. Amen.

42. Bůh má na nás nejvyšší právo majetkové.

Obsah: Trest lotrů. Právo majetkové. Bůh. — Jak se nabývá majetkové právo. Bůh je má nad námi, že nás stvořil, že nás zachovává, že nás vykoupil, že je naším pánem. Pokládejme se tedy za majetek boží. — Povídka Kellerova. Ctěme právo boží na nás a nedávejme nic ze života svého ďáblu. Povzbuzení.

> Tvá jsou nebesa, a tvá jest země, okršlek země a polnost jeho ty jsi založil. (Žal. 88, 12.)

Světští lidé po ničem tak netouží, jako po majetku, neboť majetek je klíčem k moci, cti, požitkům, ke všemu, co lahodí tělesnému člověku. Proto nejvíce soudů bývá o majetek, pro krádež a podvod. Většina válek vedena byla pro majetek. V Portugalsku sebrali právě církevní majetek. Proč? Svobodomyslná vláda nasekala dluhů a chce si nyní pomoci. Pomůže si? Sotva. Pomohlo se ve Francii dělnictvu uloupeným církevním majetkem? Nepomohlo. Jen právní smysl národa hluboce byl otřesen a ukazuje se v samých revolucích.

Právo majetkové jest právo svaté. Kde není ctěno, nemůže býti občanského pořádku. Jeho porušení mstí se samo.

Tři lotři zavraždili pocestného a obrali jej o veliké peníze. Utekli pak do své skrýše, aby se o lup rozdělili. „Mně náleží více," řekl první, „já jsem

pocestného nejdříve spatřil.“ „Ne, mně náleží více,“ řekl druhý, „já jsem mu dal první ránu.“ „Ne, mně náleží více,“ řekl třetí, „já jsem u něho peníze našel.“ Na konec se shodli. Nemajíce co jísti, poslali nejmladšího pro pokrm. Když odešel, řekli zbylí dva: „Zabijme ho, až přijde, a rozdělme se o jeho část!“ Usjednotili se, že tak učiní. „Kdybych jim namíchal do pokrmu jedu,“ řekl si nejmladší na cestě, „připadly by mi jich podíly, a byl bych bohat.“ Učinil tak. Když se vrátil s pokrmy, zavraždili jej soudruzi a odňali mu podíl. Však sotva že pojedli otrávených pokrmů, zahynuli také. A tak z dopuštění božího přinesl zločin zkázu všem.

Tak bývá vždy. Zlo plodí zase jen zlo. Porušení majetkového práva nezbytně se jednou vymstí. U jednotlivců třeba hned, u rodin třeba po desítiletích, u národů třeba po staletích. Bůh dal nám celou zemi k užívání, ale nabývání majetku smí se díti jen cestou práva a spravedlnosti. Než, posledním, svrchovaným a nejvyšším pánem nebe a země a všeho, co v nich jest, je Bůh. „Tvá jsou nebesa a tvá jest země, okršlek země a plnost jeho ty jsi založil.“ Majetkem božím jsou také lidé a andělé.

Tuto důležitou pravdu chceme dnes šířeji rozvésti a uvažovati. Jest radostná i výstražná zároveň. Ty, ó Bože, pomoz nám svou milostí, abychom ji dobře poznali a hluboce do své mysli vštípili.

* * *

Vedle práva pravomoci rozeznáváme právo majetkové. Je to právo, že můžeme věcí, která je naše, libovolně vládnouti, ji zničiti, darovati, zachovati, požívati, aniž by se tím stalo jinému bezpráví. Sochař může sochu, již učinil, si nechati, nebo prodati, nebo rozbíti, nebo darovati. Nikomu tím neublíží.

Tak jest Bůh svrchovaným pánem všeho stvoření. „Tvá jsou nebesa a tvá jest země, okršlek země a plnost jeho ty jsi založil,“ dí na nesčetných místech Písmo sv. „Jste Kristovi, Kristus pak boží,“ volá sv. Pavel.

Jak stávají se lidé právními majiteli některé věci? Různě. Na příklad darem. Tělo a duši, zrak, sluch, paměť a rozum jsme si nekoupili, ani nevydělali. To vše jsme dostali. Dále koupí. Koupili jsme si oblek, je náš. Dále dědictvím. Syn dědí statek po otci, i je jeho. Dále přivlastněním. Někdo nalezne zemi, která nemá žádného pána, věc, která není nikoho majetkem; může si je právem přivlastniti.

Zcela jinak nabyl Bůh svrchovaného práva majetkového nad celým všemírem a nade vším, co v něm je, i nad námi.

1. Bůh všecko stvořil, a proto je všecko jeho. Stvoření z ničeho dává největší právo nad věcí stvořenou, neboť znamená největší závislost na tvůrci. Čím větší odvislost, tím větší právo. Tak člověk má větší právo a moc a vládu nad svými vnitřními skutky, na př. myšlenkami, obrazností, city, nežli nad skutky vnějšími, na př. nad rukama, nohama, očima a tělem vůbec, a to proto, poněvadž ony jsou od něho závislejší, s ním spojenější, nežli tyto. Ruce a nohy mohou nám svázati, tělo přikovati, oči vypíchnouti, ale myšlenky a city naše nikoliv. Ty jsou tak naše, že nikdo nám jich nemůže vzíti. A zase: Nad smysly zevními a údy těla máme větší moc a vládu, nežli nad majetkem hmotným, a to proto, že ony jsou na nás závislejšími, s námi vniterně spojeny, kdežto peníze, role a lesy nikoliv. Polem a domy nemůžeme hýbati, nebo je odnésti. Odvislost těchto věcí od nás je pouze vnější. Avšak odvislost nebe a země. a všeho, co v nich jest, na Bohu. je vniterná, je naprostá, a proto majetkové právo boží je na ně nejvyšší, absolutní, naprosté. Ó člověče, každým atomem svým závisíš na Bohu, neboť všecky je stvořil. Více. nežli tvá je duše tvoje boží, neboť on ji stvořil.

Sv. Pavel. chtěje znázorniti tuto odvislost lidskou na Bohu. a právo boží na člověka, užil porovnání o hrnčíři a hrnci. Píše v listě k Římanům (Rom 9, 20.): „Ó člověče, kdo jsi ty, že odmlouváš Bohu? Zdali hrnec dí tomu, kdož jej udělal: Proč jsi mne tak udělal? Zdaliž hrnčíř nemá moci nad hlínou?“ Takové právo má Bůh nad člověkem. chce říci sv.

Pavel, jako hrnčíř nad nádobou. Může jí dáti podobu, jakou chce, mohl ji i neučiniti, může ji zase rozbíti, může ji naplniti vonnou mastí neho plevy. On ji učinil, je jeho. Mnohým lidem, kteří byli možní, nedal Bůh přijíti na svět. Komu tím ublížil? Nikomu. Bůh může každého z nás zítra odvolati. Kdo smí říci: „Já nechci, já mám právo ještě na dva dni života“?

Však odvislost člověka a světa je ještě větší, nežli odvislost nádoby od hrnčíře. Hrnčíř potřebuje hlíny, které z ničeho stvořiti nemůže; Bůh učinil vše z ničeho, stvořil tedy i látku, z které jsme. Hrnčíř potřebuje k hlíně vody, ohně, formy, rukou svých, místa a času. Od toho všeho je při práci odvislý. Bůh všeho toho zapotřebí nemá; pouhá vůle stačila, aby stvořil svět. Hrnčíř je vázán na zákony hmoty, tíže, prostoru, nemůže učiniti z hlíny nádobu zlatou, z mála hlíny nádobou velikou atd. Bůh ničím není vázán, ale sám tvoří zákony a všecko může učiniti. Jestliže tedy hrnčíř má nad nádobou, již učinil, takové právo, že s ní může činiti co chce, jak veliké jest právo boží majetkové na celý svět, naše těla i duše!? Všecko, všecko na světě a v nás je majetkem božím, a nemáme na nic, ani na sebe více práva, než kolik nám Bůh dal a přiřkl. Zdaliž tedy Bůh má právo žádati, abychom byli celí jeho a jemu sloužili? O ano, má k tomu svrchované právo majetkové, a kdo toho nečiní, prohřešuje se proti nejposvátnějšímu právu světa, je uchvatitelem cizího majetku, osvojuje si něco, co není jeho, ale co každým vláskem je boží.

2. Druhý důvod, který ospravedlňuje výrok žalmistův: „Tvá jsou nebesa a tvá jest země, okršlek země a plnost jeho ty jsi založil“, záleží v tom, že Bůh všecko zachovává. Kdyby netrvala vůle boží, kterou Bůh řekl, aby byl svět, svět by se obrátil v nic. V tom okamžiku, v kterém Bůh by přestal chtíti, aby svět byl, zmizel by, neboť nemá příčinu svého bytí v sobě, nýbrž v Bohu. Kdyby slunce jen jednou zasvitlo a pak přestalo svíti, nebylo by na světě světla, leč onen první okamžik. Odtáhneš-li ruku, kterou držíš kámen, tento spadne. Stavitel

vystaví dům, odejde, a dům stojí. Proč zůstane státi? Poněvadž stavitel kamenů a cihel nestvořil, ale dal jim jen tvar, aby utvořily dům. Hmotu kamene a cihel udržuje vyšší stavitel, Bůh. Stavitel užil zákonů, kterých nestvořil, nýbrž které jen odkryl ve hmotě. Vyšší stavitel je do ní vložil, Bůh. Proto dům je od stavitele odvislý jen co do tvaru, který hmota svou setrvačností udržuje i když stavitel odešel. Ale Bůh stvořil i hmotu i zákony; mohou tedy trvati jen tak dlouho, pokud chce, aby trvaly, ani vteřinu déle. Hmota a její vlastnosti trvají proto, že v nich trvá příčina jich. Vyschne potok, přestane-li pramen téci. Zmizel by svět, kdyby přestala v něm působiti jeho příčina, vůle boží, chtící, aby trval.

Co tuto rozumem jsme vyvodili, a o čem nemůže býti pochybnosti, učí Písmo sv. zřejmě. „Kterak pak mohlo by co zůstati, kdybys ty byl nechtěl?“ Aneb: „Co by od tebe povoláno nebylo, kterak by mohlo zachováno býti?“ praví kniha Moudrosti. (Moudr. 11, 26.) Sv. Pavel dí: „Syn boží nese všecky věci slovem moci své.“ (Žid. 1, 3.) „Kristus sám dotvrzuje, že Otec jeho dosud dělá,“ (Jan 5, 17.), t. j. udržuje svět, jak sv. Otcové a bohoslovci jednomyslně tato slova vykládají. Sv. Augustin na př. praví, že těmito slovy vysloveno je zachovávání světa. (de Gen. 14, c14.) Podobně sv. Jan Zlatoústý, sv. Ambrož, sv. Bernard; krátce všichni. Ba zdá se, že tuto pravdu znal již pohanský mudrc Aristoteles (De coel. 11, c9.), neboť dí, že od toho, co je věčné a nesmrtelné, závisí bytí a život všeho.

Však nechci dnes zevrubně dokazovati této pravdy, která nikdy neměla odpůrců, nýbrž uvésti vám na mysl, že i ve svém trvání jste na Bohu závislí, a tudíž jeho majetek. Bůh vás zachovává! Činí to tím, že svou vůlí nás drží, abychom se neobrátili v nic; činí to tím, že svět udržuje v souladu, který nám za bydliště slouží; činí to tím, že skrze svět nám skýtá vše, čeho potřebujeme k příjemnému žití; činí to tím, že nás chrání a řídí k poslednímu cíli, k sobě.

Nuže, křesťane, jsa v celém svém trvání závislý na Bohu, čí jsi majetkem, komu máš sloužiti, pro

koho žíti? Viz dítko, je daleko méně závislé na matce, než ty na Bohu, a hle, jak vděčně se vine a tulí k hrudi její, po ní touží, za ni se modlí. Vy jste Kristovi. Kristus pak boží. Komu čest, tomu čest; ty náležíš duší i tělem a každým atomem Bohu.

3. Třetí důvod, pro který Bůh má na nás svrchované právo, záleží v tom, že nás vykoupil. Hříchem propadl člověk vině, ďáblu a smrti. Vině, poněvadž po dědičném hříchu vznikla vina, kterou člověk sám odčiniti nemohl; a poněvadž ztrátou milosti probudila se tělesnost, které bez milosti člověk vítězně odporovati nemůže. Propadl ďáblu, poněvadž hříchem ďábel nabyl nad ním moci, která se stupňovala v pohanství až k hrozné modloslužbě. Od koho kdo jest přemožen, toho jest i otrokem, dí sv. Petr (2. Petr 2, 19.) Svět sloužil ďáblu, který má za hlavní péči, aby rozšířil království zla. Propadl smrti. Skrze hřích přišla smrt, dí apoštol, smrt časná, bolestná a krutá, a horší smrt věčná. Tři tyrani vládli nad člověkem, vina, ďábel a smrt. Není horší služby nad službu peklu, zlobě a vině. Kdo byl s to, aby sňal se světa jařmo hříchu, viny a ďábla? Kdo byl s to, aby vrátil ztracenou milost? Člověk? Anděl? Neměli té moci. Nesmiluje-li se Bůh, ztracen je člověk jako ztraceni byli pyšní andělé!

Bůh se smiloval. Poslal Syna svého, aby nás zbavil jha viny, vítězné tělesnosti a ďábla. Sv. Písmo je plno díků za to. Opět a opět mluví v něm Kristus a evangelisté, že Spasitel přemohl moc ďábla, že kníže temnosti je vyvržen (Jan 12, Luk. 11, Kol. 2). Opět a opět jásá: Jsme osvobozeni z viny, jsme zbaveni okovů hříchu, jsme syny božími, máme moc, vítězně odporovati s milostí boží všem pokušením těla a světa, a jestliže jsme klesli, Bůh nás v pokání očistí. (Řím. 6—8.) Opět a opět připomíná s plesáním, že smrt je přemožena, že už není bránou k temnotě, ale branou k světlu. Smrti, kde je osten tvůj? V nesmrtelnost se oblečeme. (1. Kor. 15.)

A tak nového práva nabyl nad námi v Kristu Bůh. Jest to právo vítěze. Vypravují pohádky o rytíři, na př. sv. Jiří, že zachránív dceru královskou z moci

draka, dostal ji za choť. Ježíš Kristus zachránil a dobyl naší duše, i jest jeho kořistí právem vítěze. Jest to dále právo výkupu. Velikou cenou koupeni jste, volá sv. Pavel skoro v každém svém listě (1. Cor. 1 a 6; Ef. 1; Tit. 2; Řím. 3.) Krví svou nás vyplatil a Bůh výkupné přijal. Jsme jeho. Je to dále právo vděčnosti. O Heřmanovi z Bubna dí pověst, že zachránil lva z drápů dvou tigrů. Lev z vděčnosti stal se jeho nerozlučným soudruhem. Vděčnost žádá, abychom sebe oddali Kristu, který cele se oddal nám.

Všemi způsoby, všemi svazky se všech stran jsme na Bohu závisli. Není většího majetkového práva na světě nad to, které má na nás Bůh. Tvá jsou nebesa a tvá jest země, okršlek země a plnost jeho ty jsi založil — a dodejme, zachováváš a jsi vykoupil.

4. Čtvrtý důvod, kterým přivázáni jsme k Bohu, záleží v tom, že Bůh jest naším posledním cílem. Ku své cti a slávě, a tím zároveň k naší věčné blaženosti stvořil nás Bůh. Pro něho a skrze něho je všecko (Žid. 2, 10), dí sv. Pavel. A z tohoto pramene plyne největší právo boží na nás. Poslední cíl jest nejvyšší příčinou všeho. Kdyby byl Bůh nebyl pojal tohoto cíle, nemohl stvořiti světa. Bez cíle nemůže Bůh, bytost nejvýš rozumná, tvořiti, nebo bezúčelnost je známka nerozumnosti. A pro jiný cíl, nežli pro sebe, nemůže tvořiti, nebo potom cíl byl by pánem díla a ne Bůh. Však toho dnes vykládati není naším úkolem. Táži se jen: Proč je člověk pánem přírody? Poněvadž je pro ni cílem. Proto smí člověk užívati všech bylin a zvířat, proto smí je i zabíjeti ku svému prospěchu, poněvadž jest jejich cílem, poněvadž Bůh pro člověka je stvořil. To mu dává nad nimi všecka práva. Bůh dal jim za účel, aby člověku sloužili. Je to nesmírné právo, které tak Bůh člověku dal, ale právo boží na člověka je větší, nebo Bůh jest cílem posledním a nejvyšším všeho. Že svět je pro nás, je právo nahodilé, zevnější, je důkaz dobroty boží. Ale že Bůh je naším cílem, je nutné, nebo jinak nemohl nás Bůh stvořiti.

Bůh tedy nezbytně určiti musil a výslovně také

určil, že jsme jeho, že pro něho žíti musíme, že on jest naším cílem. Život nám dal, tělo a duši nám dal, svět nám dal, všecko nám dal, ale tak, že všeho smíme užívati jen potud, pokud to nepřekáží poslednímu našemu cíli. A proč to chce? Proto, že jen v Bohu můžeme býti věčně blaženi. Křesťané, není to podivuhodný, neskonale dobrý, ale též výstražný plán boží? Kdo by se mohl odvážiti, nevážiti si práva božího na nás, učiniti tělo, svět, hřích, svým jediným a hlavním cílem zde na zemi? Tisícerými okovy jsme přivázáni k Bohu, a běda tomu, kdo je přeláme. Ale blažen, blahoslaven ten, kdo dává Bohu, co božího jest .

5. Ze čtyř důvodů má tudíž Bůh nad námi svrchované právo majetkové, proto, že nás stvořil, že nás zachovává. že nás vykoupil a že jest naším posledním cílem. K tomu chceme si přidati ještě několik poučení.

Malíři dávají na své obrazy svá jména. My vtiskujeme na svůj majetek svou pečeť. Vojíni nosí uniformu svého pluku a písmena svého krále. Rytíři nosívali barvu svých pánů. Dvořané nosí odznaky svého mocnáře a jemu slouží, lid mluví řeč svého národa. Jaké odznaky máme nositi my, jakou řečí mluviti, komu sloužiti? Toho, který nám dal a zachovává život. který nás živí, který nás vykoupil, který nás jednou oblaží. Mnoho na nás nežádá. Co je vše proti právům a dobrodiním božím vzhledem k nám? Méně, nežli úsměv dítka za dobrodiní rodičů. Kdybychom žili jako středověcí kajícníci, nebylo by toho mnoho. Dávejme tedy Bohu aspoň to málo, co mu náleží, dávejme to rádi. Veselého dárce miluje Bůh.

Co my činíme pro Boha? Plníme aspoň desatero božích a patero církevních přikázání? Ach, snad i to přichází nám za těžko; ale radosti ze života a z přírody a sterých dober rádi přijímáme. O, člověče jako bys byl utvořen ze samého sobectví!

Teprve když jsme v nebezpečí zahynutí, a Bůh uchopí se metly, aby nás zachránil, rozpomínáme se upřímně na Boha. Ale jak to činíme! Místo abychom za trest děkovali, naříkáme a bědujeme. Skoro

*

jako přetvářka nebo jako pláč rozmazleného děcka to zní, když potom voláme, ach, Bože, což zapomínáš, že jsme tvoji, tvým majetkem, tvými dítkami, což nás již neznáš? A hle, dobrý Bůh i tím se spokojívá, jen když s upřímnou lítostí a důvěrou se k němu utíkáme. Zvlášť naše důvěra se mu líbí. Mějme tedy důvěru. Kdyby se matka zapomenula nad svým nemluvnětem, já na tebe nezapomenu, ubezpečuje nás. Vždyť každý chrání svůj majetek, zvláště takový, ku kterému jej vážou zvláštní svazky. Mějme důvěru! Jestliže nás vážou pouta k němu, i jej vážou k nám. My sice na Boha nemáme žádných práv. Bůh k nám není vázán přísnou spravedlností, ale Bůh jest věrný pravdomluvný a dobrotivý, co řekl, plní, a co slíbil, dává. Jen my buďme věrní, Bůh nezklame nikdy. Věrný jest ten, jenž slíbil, dí apoštol Pavel. (Žid. 11, 11.)

* * *

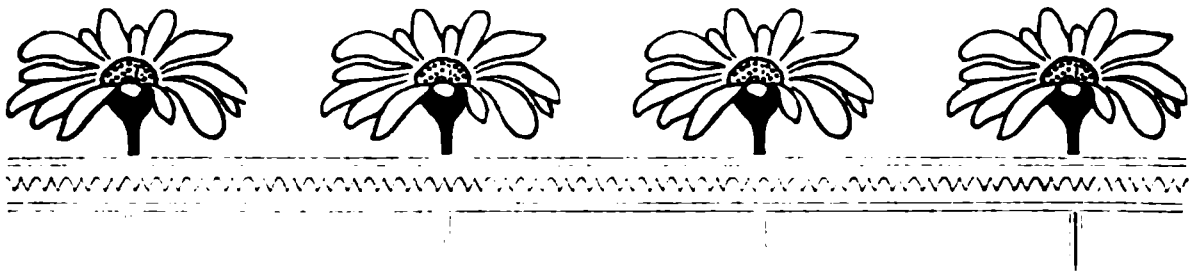
Tak doprovázej vás, křesťané, dnes z chrámu ta myšlenka veliká, radostná a výstražná, jsem majetkem božím. Nikdo na světě, ani já sám nad sebou, nemá takového majet. práva nade mnou, jako Bůh. Tvá, Bože, jsou nebesa, a tvá jest země, a okršlek země a plnost jeho ty jsi založil. Chci tě chváliti a tobě žíti po všechen čas svého života. Ale napřed učiňme dokonalý pořádek s Bohem.

Slavný povídkář Keller líčí mistrně v jednom svém spisu, jak nevelký hřích proti majetkovému právu po letech se mstil. Dva rolníci měli vedle sebe role. Dělil je pouze lán, o němž se nevědělo, čí jest; však práva k němu neměli. Při orání uorával s jedné strany ten a s druhé strany onen každý rok po brázdě. Jejich dítky, syn a dcera hrávaly si na lánu. Tak vznikl hřích, dí spisovatel, který stal se zlým semenem, jež za dvacet let přineslo zlé ovoce. Jeden z rolníků na konec lán koupil. Nyní žádal za vrácení uorané části. Z toho povstalo nepřátelství až na smrt, jak u takových tvrdých palic bývá. Jejich dítky dorostly a vzplanuly k sobě láskou; avšak na sňatek nebylo ani po-

myšlení pro nepřátelství otců. Věčnými soudy přišli na konec na mizinu. Milenci se utopili.

Podal jsem jen kostru děje. Výtečně vystihl spisovatel, jak ze zla malého jako seménko, rostl strašný strom zla a konečná zkáza.

Křesťané, ctěme právo boží na nás. Jsme jeho majetek. Co dáme ďáblu ze žití svého, Bohu a sobě jsme vzali. Nesmírná jest ztráta, kterou tím utrpíme na věčnosti. Boží jsme. Naše hříchy a naše zanedbávání přikázání je semenem, které nese zlé ovoce třeba po letech teprve. Ubíráme tím Bohu jeho majetek, a tato nevěrnost se na nás vymstí, neodčiníme-li ji. Učiňme tedy pořádek s Bohem, abychom vytrhli zlý plevel z duše. Každý den hříchu je ztráta věčných dober. Ale život, který byl boží, tisíceronásobnou přinese nám žeň. Rceme: Pane, tvůj jsem, tvůj jest můj rozum a má vůle, tvé jsou mé oči, ústa a uši, mé ruce a nohy, tvé jest mé srdce. A já chci, aby byly tvé, tvé nyní na světě, sloužíce tobě věrně, tvé na věčnosti, kde je za to oslavíš slávou věčnou. Amen.

43. Bůh nejvyšší pán a pramen všeliké pravomoci.

Obsah: Pěstní právo. Jus jurisdictionis. Bůh. — Rieger: Všecka moc z lidu Dobrý i bludný úmysl této věty. Paterý úkon pravomoci. Bůh ji má od sebe, vztahuje se na celý svět, na všecka místa a doby, je neohrančená, může trestati na těle i na duši. — Všecko právo lidské je od Boha; právo přirozené i nadpřirozené. Výklad o tom. Pravomoc církevní zvlášť. — Nešetření práva se trestá. Příklady. Dbejme práva božího, aby i naše práva byla ctěna.

Království tvé jest království všech věků: a panování tvé v každém pokolení a pokolení.
Žal. 144, 13.

Vypravuje báchorka, že zajíc a králík se přeli o kus zeleného pažitu. „Můj jest," pravil zajíc, „neboť jej požívali už moji rodiče." „Můj jest," řekl králík, „já jsem byl zde dříve, než ty." Vznikla hádka, potom i rvačka, ale poněvadž zůstala bezvýslednou, rozhodli se, že půjdou ke králi zvířat, lvu, s prosbou, aby věc náležitě a spravedlivě rozhodl. Lev vlídně je přijal a vyslechl jejich při. Na to poradil se se svým ministrem, lišákem, jaký má dáti rozsudek. Na radu svého ministra rozhodl, že zajíce sežere lev a králíka lišák. Rozsudek hned také vykonán.

Báchorka má znázorniti zásadu, kterou u lidí nazýváme „pěstní právo“. Kdo má moc, má právo. Pěstní právo není právem, ale bezprávím, násilím; avšak jen u lidí. V ostatní přírodě panuje skutečně pěstní právo. Zvířata nemají žádných práv. Zajíc nemůže říci: Tento trávník je můj. A lev může sežrati zajíce, aniž by porušil zajícovo právo na život. Proč neuteče před lvem! Proto mu dal Pán Bůh dlouhé nohy, aby se zachránil. Také lovec neporuší práva lva na život, když ho zastřelí. O právu může býti řeč jen mezi rozumnými tvory. Trápiti zvířata ovšem nemáme, ale ne proto, že by měla právo, nebýti trápenu, ale proto, že to odporuje lidské důstojnosti, působiti jiným zbytečně bolest. Avšak poměr lidí k sobě určován jest právem.

Rozeznáváme hlavně dvojí právo: právo majetkové a právo pravomoci. Kdo řádným způsobem nabyl majetku, má na něj právo. Kdo mu na jeho majetku uškodí, poruší jeho majetkové právo, hřeše proti Bohu a člověku. Právo to je rozmanité, avšak my se jím dále nechceme zabývati.

Jinaké právo je právo pravomoci. Otec má právo nad dítkami, soudce nad obžalovanými, král nad poddanými, avšak dítky nejsou majetkem otce, obžalovaní nejsou majetkem soudce, poddaní nejsou majetkem krále. Člověk nemůže nikdy býti majetkem druhého člověka; proto otroctví bylo hrozným porušením práva božského a lidského. Vzniká vždy jen po velikém úpadku osvětovém a mravním, po válkách, v bídě a nouzi. U nás vzniklo po válkách husitských. Palacký právem viděl ve vzniklém nevolnictví úpadek národa.

O právu pravomoci chci k vám dnes mluviti. Však nikoliv jako právník, nýbrž jako bohoslovec. O Bohu jedná má přednáška, o jeho pravomoci nad světem a nad člověkem. O Bohu jako o prameni všelikého práva pravomoci, které lidé mají jedni nad druhými. Království tvé — dí korunovaný pěvec o Bohu, jest království všech věků: panování tvé v každém pokolení a pokolení — kterýmiž slovy velebí Boha jako pána pánů, krále králů, nositele veškeré pravomoci.

Bože, osvěť nás, abychom poznali, že ty máš nad námi svrchované právo, že ty jsi Pán a my sluhové, ty král a my poddaní, ty otec, my dítky.

I.

Na sněmu kroměřížském v bouřlivém roce osmačtyřicátém měl dr. Rieger, tehdy mladý politik, řeč, která, jsouc do všech jazyků přeložena, budila sensaci po celé Evropě. Její námět zněl: „Všecka moc pochází z lidu.“ Toto heslo tak zvané liberální právnické školy lze vzíti v dvojím smyslu. Buď chce říci: Všecka moc a všecko právo soudců, králů a představených vůbec má poslední pramen a příčinu jedině v lidu, a proto představení jsou za svou vládu zodpovědni lidu a jen lidu — a pak je to nauka bludná a revolucionářská. Hlásal ji Rousseau. Anebo chce říci: Lid odevzdává panovnické právo nad sebou a moc představenskou jistým jednotlivcům tím, že sám těchto práv se zříká, ale tak, že představení jsou potom posvátné, Bohem stvrzené osoby, zástupci boží, Bohu zodpovědní, jichž lid libovolně a násilně svrhnouti nesmí — a pak toto heslo je správně katolické, neboť tu se přiznává, že posledním pramenem práva je Bůh.

Právo pravomoci, kterým představení nad poddanými vládnou, záleží v paterém úkonu: v zákonech, kterými se ukládají jisté povinnosti, v zápovědích, kterými se něco zapovídá, v dovoleních, kterými se nabývá právo něco učiniti, v trestech, které mají odstrašiti před přestoupením zákona, nebo je trestati, aby zákon zůstal svatým a neporušeným, konečně v odměnách, které k dobrému mají povzbuzovati a je odměňovati.

Obraťme toto nyní na Boha. Ihned jest nám jasno, že Bůh má nad námi svrchované právo pravomoci.

Předně má je proto, poněvadž on jediný má je sám od sebe. Ať hlásá někdo, že vladař má právo jen z lidu, nebo že je má od Boha skrze lid, nebo

že je má bezprostředně od Boha, vždy je právo lidské od jiného, od lidí nebo od Boha. Jedině Bůh nepřijal ho od nikoho. On stvořil lidi a dal jim práva jich, Boha nikdo nestvořil, nad Bohem nikdo nepanuje. V tomto smyslu jest Bůh jediným a svrchovaným pánem všeho.

Za druhé vztahuje se panovnické právo boží na celý svět, na všecky lidi, poddané a krále, na všecky anděly a svaté. Vše je závislé od Boha, neboť on je tvůrce, vše ostatní je tvor. Býti stvořenu jest největší závislost, je to závislost na příčině, závislost na první příčině, závislost absolutní, větší nežli závislost narození na rodičích. Bůh může dáti rodičům dítky nadpřirozeným způsobem, jako dal P. Marii Pána Ježíše, ale dáti sám sobě život nemůže nikdo. Pouhá vůle boží: „Nechci svět udržovati," a v okamžiku zmizí všechen nepřehledný vesmír. Závislost světa na Tvůrci je taková, že ani Bůh sám nemůže učiniti, aby svět nebo některá bytost byla na něm nezávislá, mohla bez něho trvati. Proto dí sv. Pavel o Bohu, že je král nad králi a pán nad pány. (1. Tim. 6, 15.) Když Pán Ježíš vztáhl z lodičky ruku proti rozbouřeným vlnám, ihned jako beránkové ztichly. Bez rozumu jsouce, kořily se tvůrci, vládnoucímu nad nimi svrchovanou mocí.

Za třetí vztahuje se pravomoc boží na všecka místa a doby. „Království tvé," dí žalmista Páně, „je království věků, t. j. nad věky, a panování tvé v každém pokolení a pokolení." Králem věků nazývá jej sv. Pavel (1. Tim. 1, 17.) A sv. Jan líčí ve Zjevení, jak viděl všecko stvoření nebe a zemi a slyšel je velebiti Boha a Beránka, kteří mají moc na věky věkův. (Zjev. 5, 13.)

Za čtvrté je pravomoc boží neohraničená. On má právo dáti život komukoliv a on má právo vzíti jej, jak se mu zlíbí. V Starém Zákoně čteme někdy, že Bůh přikázal, aby vyhubeno bylo to neb ono město, ten neb onen kmen. Má k tomu právo, on má právo přikázati nebo zapověděti vše, co neodporuje jeho svatosti a moudrosti. On mohl dáti více přikázání, nebo méně, těžší nebo lehčí, on mohl mnohé

zakázati, co nyní je dovoleno, on mohl uložiti nám těžší práce a povinnosti, některé rady evangelické učiniti přikázáním, za jediný smrtelný hřích nás zahubiti, on mohl rozkázati a zapověděti ještě mnoho jiného, čehož nikdo jiný nemůže.

Za páté může trestati na těle a na duši, a to i trestem věcným; může odměňovati zde i na věčnosti. Vladařové mohou mnoho dáti a ještě více vzíti, ale dáti zdraví, sílu, krásu, dlouhý život, moudrost, milost boží, život věčný může dáti jen Bůh.

Bůh je tedy nejmocnější a nejvyšší Pán. On tak si také vede. On dal zákony hvězdám a moři, on vštípil každému do srdce zákon přirozený, znějící: „Čiň dobře a zlého se varuj!“ On ustanovil nezměnitelné zákony mravnostní, kterých žádný člověk nemůže zrušiti ani změniti, on dává jim sankci, tak že nutně hubí sebe jednotlivec i národ, který důsledně je porušuje, on věčně odměňuje a tresce. Před pravomocí krále můžeš utéci do jiné země, můžeš jeho zákon tajně obejíti, můžeš způsobiti násilnou revoluci a jej s trůnu hříšně svrhnouti, ale před pravomocí boží prchnouti nemůžeš, jej obelstíti nemůžeš, jeho svrhnouti nemáš moci. Bůh je král nesmrtelný, všemohoucí, vševědoucí, on bude souditi poddané a krále, skutky veřejné i tajné, století minulá i budoucí.

Křesťané, to je veliká pravda, která hrozebně nám praví: Měj v úctě práva boží a neporušuj zákonů jeho.

II.

A Bůh jest netolika sám sebou svrchovaným Pánem světa, nýbrž od něho plyne také všecka pravomoc lidská. Bůh řídí nejen sám svět, ale tak jej zařídil, aby lidé spravováni byli skrze lidi. Proto část své pravomoci dal lidem. O tom nyní chci mluviti, neboť i v tom ukazuje se svrchovanost boží, že on jest posledním a jediným pramenem práv lidských, která mají nad sebou a nad jinými.

Pravomoc lidská vzniká buď přirozeně, nebo po

vzájemné smlouvě neboli souhlasu; ale každá moc má poslední příčinu v Bohu.

Každý člověk má jistou obmezenou pravomoc sám nad sebou. Může poroučeti svým údům a smyslům a nad nimi panovati. Každý člověk má právo, ovšem pod jistými podmínkami, které určuje církev a stát, uzavříti sňatek; nikdo nemůže býti právně přinucen k celibátu, proti své vůli. Každý má právo na víru v Boha, na sv. svátosti. Každý člověk je tak člověk jako jiní. Posledním cílem každého člověka jest jedině Bůh. Nikdo nesmí a nemůže býti tak snížen, aby posledním cílem člověka byl zase člověk. Proto na př. nikdo nemůže a nesmí býti nucen, aby pro jiného spáchal těžký hřích ,nebo aby byl jeho otrokem dle způsobu pohanských otroků. Tato a podobná práva dal nám Bůh, s nimi se rodíme. Některá jsou tak posvátná, že ani sami se jich zříci nesmíme. Tak nemáme práva užívati údů svých ku hříchu, hubiti svévolně své zdraví, ve věcech časných viděti poslední cíl svůj. Však mluvíme-li o pravomoci, myslíme vždy právo a moc nad jiným a ne nad sebou.

Přirozenou cestou nabývá otec jistých práv nad svými dítkami a svou ženou, jichž libovolně nesmí se vzdáti, nesmí na př. je libovolně opustiti. Přirozenou cestou povstává pravomoc celku nad částmi. Kdekoliv jednotlivci se spojí v obec nebo ve stát, ihned nabývá přirozeně celek jistých práv nad jednotlivci. Není třeba, aby každý dal k tomu svůj souhlas. Stačí, že je členem, částí celku. Dítko přirozeně a bez svého souhlasu stává se členem rodiny, členem státu, členem národa, v nichž se zrodilo. Jako ruka tím, že je částí člověka, podléhá moci duše, tak člen státu, země, dokud v nich žije, podléhá přirozeně jich pravomoci, ať chce nebo nechce. Z toho je patrno, že tato pravomoc pochází z vyššího pramene, ze zákonů, které přirozeně Bůh vložil do společnosti, tedy z Boha.

Avšak namítnete mi, že obce a státy tvoří si lidé sami. My Čechové volili jsme si dříve krále, Francie utvořila si republiku, Řekové měli po delší

dobu stát, v kterém vládla šlechta, a jestliže socialisté utvoří stát budoucnosti, bude i tam někdo panovati. Odpověď je snadná: Je to pravda. Způsob vlády a státních zřízení ponechal Bůh lidem. Lidé mají sami sebe říditi. Jak to učiniti chtějí, závisí od jich úmluvy, jich náhledů, jich vůle. Oni mohou stanoviti rozsah pravomoci, ustanoviti, jaká práva má míti král, president, vláda šlechty a p. Ale ona moc, ona autorita, kterou představují, je svatá, je od Boha. „Neměl bys žádné moci nade mnou," řekl Kristus k Pilátovi, „kdyby ti nebyla dána s hůry." Jiří z Poděbrad byl od stavů českých zvolen, ale přece si říkal „z boží milosti". Tím pravil: Vy, stavové čeští, přenesli jste na mne moc královskou, a tato moc je nyní posvátná, neboť je od Boha. Přešla na mne skrze vás, ale je od Boha, vy jí nesmíte porušovati, vy ji musíte ctíti. Jako muž sňatkem nabývá práv nad ženou a rodinou, která jsou posvátná, a kterých žena a dítky nesmí popírati, tak i já nabyl jsem nad vámi práv panovnických, jež jsou od Boha.

Je to podíl na pravomoci, kterou Bůh ponechal lidem, kterou chrání, jejíž znevážení tresce. Každé násilné porušení posvátné této moci provázeno bylo na světě revolucemi, v nichž lidé se vraždíce, sami sebe trestali. Bůh jest svrchovaným pánem nejen jednotlivců, ale i států. Jako jednotlivci ponechává velikou a rozsáhlou svobodu, tak i státům a národům; ale on je pramen jich práv, on nad nimi bdí, on odměňuje a trestá i národy. Království jeho je království věkův, a panování jeho v každém pokolení a pokolení.

Však dosti o pravomoci přirozené. Je ještě pravomoc jiná, duchovní, nadpřirozená a o té ještě slovo.

Této nabylo člověčenství Kristovo vtělením božím. Jako prostý muž, jejž král učinil synem, nabývá jisté pravomoci v říši, tak člověčenství Kristovo tajuplným spojením s Bohem nabylo veliké moci nad přírodou, lidmi a ďábly. O jak dovedl hýbati srdci lidskými, jak divné konati skutky! Slušelo se zajisté, aby Kristus i jako člověk pro spojení své s Bo-

hem měl neobyčejnou moc. A on ji měl. Žádný svatý neměl takových darů divů, jako člověčenství Kristovo. Za svou poslušnost, svou pokoru, své utrpení a smrt dostal pak od Boha mimořádnou moc. „Dána je mi všeliká moc na nebi a na zemi.“ (Mat. 28. 18.) řekl sám apoštolům. I jako člověk poroučí andělům, ničí působení ďáblů, hýbe světy, řídí národy, vládne věky; i jako člověk bude souditi živé i mrtvé. Tato moc není tak veliká, jako je pravomoc boží, ale je nesmírná. Proto s důvěrou a nadějí můžeme se obraceti ke Kristu jako ke člověku, jako k našemu bratru, pocházejícímu z pokolení lidského.

Z této převeliké pravomoci Pána Ježíše, kterou zvláště má nad svou církví, jejíž je neviditelnou hlavou, vytéká nadpřirozená moc na hlavu viditelnou, na zástupce jeho, na sv. Otce, a to bezprostředně. Sv. Otec nedostává moci nad církví od biskupů, kteří jej volí, ani od celé církve, ale bezprostředně od Krista. Biskupové, abych tak řekl, volbou jenom naznačují, komu Kristus ji má dáti. Tato pravomoc vytéká z člověčenství Kristova, neboť jako člověk vykoupil Pán Ježíš svět a založil církev, ale poněvadž je zároveň Bůh a osoba boží, jsou to také činy boží, a pravomoc sv. Otce je také od Boha, je boží. Lidská ústa Kristova mluvila k Petrovi: „Tobě dávám klíče království nebeského,“ ale tato lidská ústa náležela Bohu, božské osobě.

Pravomoc sv. Otce jest mnohem omezenější, nežli byla u Krista. Papež nemá pravomoci nad anděly, nad zemřelými, nad záležitostmi čistě světskými, nemůže přímo poroučeti nevěřícím, nemůže měniti církev, na př. sv. svátosti, články víry, není vedle Krista, ale pod Kristem. Ale jeho moc je přece vznešená, svatá, veliká a zbožní křesťané s úctou se před ní sklánějí. A jako dbá král, aby jeho místodržitel dobře a dle jeho vůle řídil zemi, tak i Kristus musí dbáti zvláště o to, aby do království pravdy, jež založil, nevloudil se blud. Jako král dává místodržiteli moc dávati zákony, nařízení, trestati, odměňovati, tak i Kristus musil tuto moc dáti svému zástupci, jenž řídí jeho království. A sv. Otec tuto moc má, ji vykonává,

a žádná světská vláda nesmí a nemůže po právu v tom mu brániti. O jistě velebná a vznešená je pravomoc sv. Otce, neboť bezprostředně přichází od Syna božího, neviditelné hlavy církve.

Ze sv. Otce sestupuje jurisdikce neboli pravomoc na biskupy. Pravomoc biskupů je opět menší, ale oni jsou ještě knížaty církve, oni se sv. Otcem, avšak pod ním, tvoří vrchnost, jež církev řídí, a jí vládne. Skrze biskupy sestupuje konečně jistá omezená část pravomoci na ostatní duchovenstvo. Nejvznešenější částí kněžské pravomoci je moc odpouštěti hříchy. Schopnost odpouštěti hříchy nabývá kněz již svěcením, ale platně může tuto moc vykonávati jen nad těmi věřícími, nad kterými biskup mu dal k tomu právo, podobně jako soudce platně soudí jen tam, kde je ustanoven. Hříchy ovšem odpouští Bůh, ale on to činí skrze lidi. Kněz je tu nástrojem, nástrojem svobodným, rozumným a součinným, kterým Bůh toto dílo svého milosrdenství nad námi vykonává. Však panovnickou moc v církvi má jen papež a biskupové, papež odvisle jen od Krista, biskupové odvisle od sv. Otce.

Tím jsme vyčerpali v hlavních rysech učení o pravomoci boží a lidské, o pravomoci přirozené, která sama sebou povstává tím, že se člověk rodí, že je tvorem společenským, o pravomoci, jež vzniká z úmluv a dohod, někdy i z válek, ač tu to bývá spíše neprávo nežli právo, jehož vítěz získá; o pravomoci nadpřirozené, kterou má papež, biskupové a kněží ve věcech církevních. Zkončme.

* * *

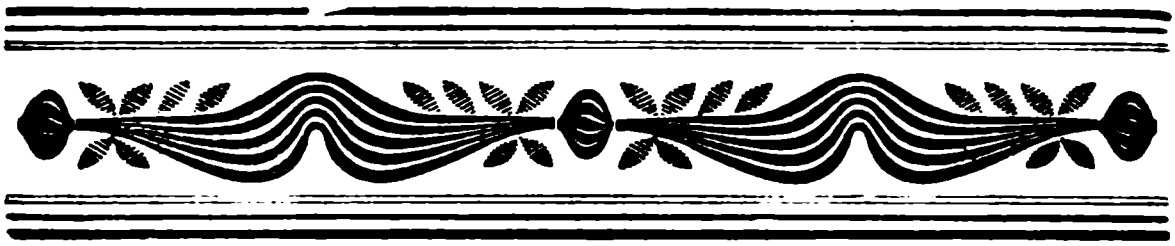
Křesťané, ctěme právo. Kde právo je v úctě, kvete spravedlnost, jež zvýšuje národ. Kde právo je v neúctě, tam upadá lid ve lživost a prolhanost, nepoctivost a zlodějství, drzost a nekázanost, bezcharakternost a v jiné vášně, jež činí nemožným, jim vládnouti. Jedině knuta potom pomůže. Jen národ, mající v úctě práva všecka, je v pravdě svobodný, charakterní, schopný samostatného politického a ná-

rodního života. Proto dím, ctěme právo! Ctěme právo lidské, ctěme právo duchovní, ctěme právo božské. Má práva každý člověk, má práva otec, mají práva stavy, obce, stát, má svá práva i církev, ze souladu těchto práv, z úcty a neporušenosti každého z nich zkvétá prospěch, síla a krása celku. Tyranie, ať ji provozuje mocnář proti poddaným, nebo president proti církvi, nebo ministr proti úředníkům, starosta proti obci, tyranie není právomoc, zrovna jako revoluce není poslušnost. Tyranie a revoluce jsou dvě krajnosti; uprostřed je právo a štěstí. Dnes zmáhá se tyranie demokracie, tyranie davu, tyranie veřejného mínění, tyranie peněz, tyranie novin. Někdy je hroznější, nežli tyranie samovládců. Ani ona nedá štěstí a pokoj a pořádek, nebo je porušením práv jiných. Bůh trestá porušení práv. Tyranii trestá revolucí, a revoluci trestá tyranií. Nešetřiti práv a důstojnosti podřízených vymstí se na pánech, jako se vymstilo na ruských generálech a vysokých úřednících ve válce japonské; neposlušnost a neúcta lidu k právomoci Bohem potvrzené, vymstí se jhem lidu, jak se ukázalo po revoluci francouzské tyranií Napoleonovou. Hrozný příklad, jak šlapání práv nohama vede ke zkáze, máme v posledních desítiletích na republice Ekvador v Americe. Za osm let klesla z blahobytu, z mravní ušlechtilosti, z pokoje a pořádku na stupeň chudoby, nekázně zločinů, nemravnosti, nejistoty majetku, bezcharakternosti, že celá země není než velikou peleší lotrovskou. U nás v době husitské ani Jiří z Poděbrad, muž z kovu a železa, nedovedl zjednati pořádek.

Ale nade vše svato je právo boží. Z něho všecko jiné vytéká, k němu musí vésti. Sešly se prý kdysi zástupci vod k poradě. Veletoky pyšněly se nad řekami. Jen se nepyšněte, řekly řeky, kdybychom my vám vody nepřinášely, nebyly byste ničím. Řeky pyšněly se nad potoky. Jen s námi tak velkopansky nejednejte, řekly potoky, bez nás ani ryb byste neužívily. Potoky smály se pramenům, že jsou jako pidimužíci. Jen se nenafukujte, řekly prameny, bez nás byste vyschly. Ale co se tu hádáte, řekl tichý pozo-

rovatel shromáždění. Spojme se raději v jeden šik proti nepříteli nás všech. Nevidíte, že tečeme stále a stále a že přec nás všecky moře pohlcuje. Moře jest náš vrah a zhoubce. Již chtěly se vrhnouti na zástupce moře, ale ten řekl klidně. Mne-li zničíte, zničíte sebe. Já párami a mračny tvořím déšť, který tvoří prameny, řeky a veletoky.

Smysl podobenství je jasný. Království tvé, Bože, jest království všech věků, a panování tvé v každém pokolení a pokolení. Bůh je nejvyšší právo a pramen práv. Ctěme právo boží, nebo jen tak máme právo žádati, aby podřízení ctili práva naše. Králové a vladaři, otcové rodin a představení obcí, ctěte právo boží, neboť z něho vytéká právo vaše. Nebude-li svět ctíti práva božího, nebude ctíti práva žádného. Dávejme, co jest božího Bohu, a tak dá i nám Bůh, co nám slíbil, blažený pořádek zde a spásu věčnou. Amen.

44. Prozřetelnost boží.

Obsah: Vojevůdce při válce, jeho plán a provedení plánu Svět veliké bojiště, Bůh vojevůdce. — Prozřetelnost boží: 1. při stvoření, 2. při řízení zachováváním a spolupůsobením, 3. při úradcích božích nezměnitelných a podmínečných, 4. při dopouštění; i hříchodpouští Bůh, 5. při zamezování zlého. — Povzbuzení k důvěře v prozřetelnost boží.

Tvá pak, Otče prozřetelnost spravuje (všecko). (Moudr 14, 3.)

Vzpomeňte si na velikou, čtrnácte dní trvající bitvu u Mugdenu mezi Rusy a Japonci. Ruský vojevůdce měl úmysl zvítěziti a proto hleděl vymysliti plán, který by jej k tomu cíli, totiž k vítězství, přivedl. Však tento plán měl v mysli jen v hlavních rysech, neboť jednotlivosti bylo mu stále měniti a doplňovati podle okolností. Bitevní čára byla několik kilometrů dlouhá, nepřítel silný, úskočný, vytrvalý. Podle svého plánu, podle znalosti krajiny, podle zpráv o postaveních nepřítele sestavil velitel části svého plánu, rozestavil pluky, určil místa různým zbraním, ponechávaje mnohé jednotlivosti svým důstojníkům. Ve svém pokoji měl tento plán před sebou nakreslen. Každá maličkost je v něm zaznamenána. Co chvíli přicházeli jezdci nebo telegramy, zvěstující každý úspěch i neúspěch, každý postup i ústup, každou ztrátu i výhodu, každé hnutí nepřítele. Dle toho měnil

velitel podrobnosti svého plánu, tam posílá pomocný sbor, tam důtku, tam pochvalu. Vidí na př., že jistý vrch musí dostati do své moci. Ví, že bude státi mnoho lidských životů, ale není zbytí; obsazení vrchu je důležito pro vítězství, obětuje tedy třeba celý pluk. Dejme tomu, že vítězství je odbyto, vlast zachráněna, cíl dosažen. Všecky práce a oběti na životech a penězích byly jen prostředky k cíli. Vítězům dostává se odměny, veliteli za důmyslný plán a šťastné jeho provádění v celku a jednotlivostech, podřízeným za přesné vyplňování rozkazů, vojínům za udatnost. Všichni rádi oželí ztrát, které vítězství stálo. Však nežli táhne vojsko do pole, je třeba mnoho a mnoho příprav. Vojíny třeba vším zaopatřiti, vycvičiti, starati se o jejich výživu v poli a steré jiné věci. Co tu práce, obezřetnosti, důmyslu, vytrvalosti!

Těchto několik myšlenek může nám dáti malý obrázek toho, co nazýváme prozřetelnost boží. Bůh pojal plán stvořiti svět, anděly a lidi. Musil míti cíl, který mohl býti jen jeden, totiž aby ukázal svou velebnost, slávu a čest. Tohoto cíle Bůh musí dosáhnouti, neboť není jako omylný člověk. Dosahuje ho také. Svět jeho velebnost a slávu zřejmě ukazuje, jeho dobrota zjevuje se na blažených v nebi, jeho spravedlnost na zatracených. Pro člověka bylo mu na tisíciletí připraviti byt a živobytí. Učinil tak, stvořiv hmotný svět, zachovávaje a řídě jej. Bůh spravuje podivuhodnými zákony svět v celku a v každém atomu, aby vyhovoval cíli: hlásal čest boží a sloužil lidu. Člověka stvořil svobodného, takže může jednati i proti vůli boží. O každém hříšném hnutí srdce lidského musí Bůh věděti, aby mohl přispěti na pomoc. Svobodnou vůlí zasahuje člověk také do přírody. Bůh to musí věděti, neboť každé takové zasáhnutí lidské mění působnost zákonů přírodních. Jaká to práce! Co je řízení vojska v bitvě proti řízení světa a lidí?

Tvá, Otče, prozřetelnost spravuje všecko. Pokusme se učiniti hlubší pohled do této podivuhodné činnosti boží. Prozřetelný Otec nechť jej obrátí ku spáse naší!

* * *

K prozřetelnosti boží patří plán boží a uskutečňování tohoto plánu v celku a jednotlivostech. Prozřetelnost boží lze pozorovati, vycházejíc od Boha, v jehož mysli celý plán světa se všemi podrobnostmi leží otevřen jako bitevní plán v mysli velitele; nebo lze ji pozorovati vycházejíc od světa v kterém plány boží za svobodné součinnosti lidské se uskutečňují. Touto cestou chceme se dnes dáti.

1. Prvním skutkem prozřetelnosti božské bylo „stvoření", které ovšem se dálo bez součinnosti lidské. Jím začal se plán boží, od věčnosti pojatý uskutečňovati. Řekl bych, že odpovídá skutku velitele, kterým vybral, vyzbrojil a rozestavil své pluky podle plánu, který v mysli chová. Kdyby byl svět vznikl náhodou, nebylo by tohoto skutku třeba. Ale jako vojáci, jich vyzbrojení a rozestavení, nepovstávají náhodou, tak nevzniklo zajisté náhodou ani to veliké bojiště všehomíra. Tenkráte tedy, na počátku času, dal Bůh všem věcem dle svého plánu jejich přirozenost, bytnost, podstatu, vlastnosti. Slunci dal světlo a teplo, aby svítíc a hřejíc bylo zdrojem hmotného života. Zemi dal souši a vody, aby na souši lidé mohli bydliti, a voda jim ji zúrodňovala. Ptáky učinil tak, aby létajíce mohli oživovati vzduch, ryby tak, aby mohly oživovati vody, zvířata tak, aby naplnila všechen povrch zemský; všecky tak, aby rozmanitým způsobem, přímo nebo nepřímo, sloužili potřebám a příjemnostem člověka. Člověka stvořil tak, aby mohl mysliti a cítiti, aby byl středem mezi pouhým duchem a hmotou, aby měl různé schopnosti, aby nad světem mohl panovati.

Kamkoliv obrátíte zrak, všude vidíte podivuhodnou účelnost. Všude pozorujete, jak Bůh tvořil všecko podle určitého, důmyslného plánu, promyšleného, od velebného slunce, až k tykadlům nepatrného broučka, od vlastnosti moře až k pestré kráse motýla. Jedněm věcem dal velikost, druhým malost, jedněm skvělost barev, druhým důmyslné ústrojí, jedněm tu povahu a přirozenost, jiným jinou, zlatu lesk, olovu tíži, zraku účelné zařízení k vidění, a tak do nekonečna. Vše je účelné, vše souladné, vše jako stroj

jde vyměřenými cestami, vše hmotné slouží člověku a s člověkem zároveň zjevuje všemohoucnost, moudrost, dobrotu, spravedlnost boží, takže člověk pokleká, vyznává Boha a jemu se klaní.

2. Však stvoření patří k prozřetelnosti božské jen potud, pokud v něm se zjevuje pořádek, soulad, zvlášť účelné zařízení všeho k cílům podružným a k cíli poslednímu. Tak odhaluje nám plány boží v jednotlivostech a plán boží v celku. Podružné cíle musí vždy sloužiti cíli poslednímu, a proto všecko zjevuje nám nesmírnou skvělost bytosti boží. Stvoření patří tedy také k prozřetelnosti boží, ale hlavním jejím skutkem, v kterém především se jeví, jest zachovávání světa, aby sloužil svým účelům. K prozřetelnosti velitele nejvíce patří, aby v době tažení a bitvy všecko řídil a vedl, všady zasahoval, všady spolupůsobil. Tu jest doba nejnapnutější jeho činnosti.

K zachovávání patří udržování a spolupůsobení. Co by prospělo stvořiti svět, kdyby hned zase zahynul? Co by prospělo táhnouti do boje, kdyby na cestě všecko pomřelo? Bůh zachovává svět. Zachovává jej v celku i v jednotlivostech. Zachovává vůlí svou a svými zákony podstatu věcí i jejich účelnost. Od začátku světa slunce stejně svítí, stromy stejně rostou, ptáci stejně zpívají. V egyptských pyramidách bylo nalezeno žitné zrnko, staré nejméně 4000 let. Dáno do země, dalo týž klas, který dnes se rodí. Naše oko vidí, jako oko Adamovo, ruka naše je taková, jako ruka nejstaršího člověka, jejž známe. Bůh všecko zachovává. Skoro všecky druhy kamenů, bylin, ryb, zvířat, které Bůh stvořil, máme ještě dnes. Všecky věci mají nezměněně tytéž vlastnosti, které měly na počátku světa. Bůh může připustiti, aby jednotlivé druhy zahynuly, nebo jinak se vyvinuly, aby měnily velikost, tvar, vlastnosti, ale nečiní toho, leč v míře nepatrné. Kdyby člověk mohl si zajíti do čtvrtého století před Kristem, divil by se sice mnohým věcem a zařízením, ale svět shledal by stejný, totéž slunce, tytéž hvězdy, tytéž byliny, zvířata, ptáky, vody, tytéž lidi, tytéž schopnosti jich i vášně. Jiná by byla

pouze díla rukou lidských, jiné zvyky, jiná zařízení. Mnozí praví sice, že člověk byl původně ve stavu zvířecím a pomalu se vyvinul v nynějšího člověka, ale všecko, co z minulosti dosud víme, svědčí proti tomu.

Dále patří k zachovávání stálé spolupůsobení boží. Velitel, byť byl vypracoval dobrý plán a vše nutné opatřil, nespolupůsobí-li, není-li živou duší celého tělesa vojenského, zůstane jeho vojsko jako mrtvo a nedosáhne vítězství. I Bůh je činným v přírodě a v nás. Jen se podívejte z jara na probouzející se přírodu. Zdaž nezdá se vám, jakoby neviditelná ruka vším hýbala, všemu život dávala? Je tomu tak. Není to sice článek víry, ale všichni křesťanští filosofové a bohoslovci, nevyjímaje snad ani jednoho, učí svorně, že kdyby Bůh, první příčina všeho, nespolupůsobil s druhotnými příčinami, nevešly by v činnost; oheň by nepálil, strom by nerostl, hvězdy by se nepohybovaly, srdce by nebilo, oči neviděly, ruka se nepozvedla. Trvalo by vše, poněvadž to Bůh zachovává v existenci, ale svět byl by jako stroj bez páry, pták bez křídel, člověk bez síly. Rozumějte mi dobře. Nepravím, že Bůh působí v slunci světlo, že v ohni působí teplo, že on hýbe srdcem, aby bilo. Nikoliv. To vše vložil do věcí, když je tvořil. Slunce svou podstatou svítí, oheň svou silou pálí, srdce svou silou bije. Dím jen, že Bůh musí při každé činnosti spolupůsobiti. O třech mládencích v peci ohnivé čteme, že oheň jim neublížil. Jak Bůh učinil tento div, nevíme, avšak mohl jej učiniti snadno a lehce, mohl s ohněm nespolupůsobiti, a oheň tím nemohl míti již obvyklého účinku. Čteme v žití svatých, že zloděj, který se vloupal do obydlí, aby kradl, nebo vraždil, nemohl se hnouti s místa. Bůh mohl pouze nespolupůsobiti s hybnými svaly jeho těla, a div se stal. Není to, jak jsem pravil, článek víry, ale úplný souhlas všech myslitelů křesťanských, i nejgenialnějších, má zajisté velikou váhu. Důmyslný je také způsob, kterým to dokazují; však pomíjím toho. Dovolávají se také slov Písma sv., na př. sv. Pavla (Sk. 17, 28.): „Bůh není daleko od jednoho každého z nás, neboť

v něm živí jsme, hýbáme se a trváme.“ Avšak i toto pomíjím. Ale nemohu nepřipomenouti slova sv. Otců, řkoucích: „Křesťane, neužívej údů svých ke hříchu, neboť když zvedáš ruku k falešné přísaze, Bůh jest přítomen, pomáhaje, abys mohl ruku zvednouti; ty nutíš tedy Bohu ne sice k součinnosti na hříchu, ale k součinnosti, abys mohl ruku zvednouti, k fysickému úkonu, jehož ty zneužíváš k zlému.“

Bůh součiní tedy s druhotnými příčinami stvořenými, při svitu slunce, při rozvíjení se květu, při každém pohybu všady, kde je nějaká činnost. Křesťané, toť nádherná pravda. Ve světle této pravdy rozumíme slovům Kristovým: „Otec můj až dosavad dělá.“ (Jan 5, 17.) Ano, dělá, neboť velikolepým způsobem je činným ve veškeré přírodě. Tvá, Otče, prozřetelnost upravuje všecko.

3. Dalším skutkem prozřetelnosti boží jsou tak zvané úradky boží, z nichž některé jsou nezměnitelné, jiné podmínečné. Velitel vojska má v plánu svém jisté body, které provésti stůj co stůj je rozhodnut. Úplně rozhodnut není pouze v tom, kdy a jak je provede. Má v plánu svém i jiné body, ale podmínečně, na př. bude-li se pluk statečně držeti, dá mu zvláštní odměnu; nebo potáhne-li nepřítel touto krajinou, obsadí její průsmyky a pod. Tak Bůh nezměnitelně se ustanovil, že pošle Vykupitele; jen čas snad nebyl přesně určen. Nekonečné množství je úradků podmíněných, které má od věčnosti, na př. bude-li se člověk modliti, dám mu milost, vyslyším ho, zachráním ho před nebezpečím. Sv. Josefa egyptského chtěl Bůh učiniti zachráncem svého lidu, ale pod podmínkou, obstojí-li v pokušení, o němž věděl, že v domě Putifarově ho stihne. Adamovi chtěl ponechati ráj za obydlí se všemi nadpřirozenými dary, obstojí-li ve zkoušce, kterou sám mu připravil. Že všem lidem chce dáti nebe, umrou-li v posvěcující milosti boží, je úradek nezměnitelný, ale jak se to stane u každého jednotlivce, závisí od mnohých podmínek.

Zde je nejvlastnější činnost prozřetelnosti boží, neboť zde odehrává se ono působení boží na nás, v nás a kolem nás, kterým Bůh usiluje dovésti nás

k poslednímu cíli. Tu povzbuzuje, tu osvěcuje, tu zase varuje a trestá, tu dává milost napomáhající, tu posvěcující, tu zkouší, tu zase před pokušením chrání. Mnohé milosti dává zdarma, mnohé pod podmínkou, že se modlíme, s první milostí spolupůsobíme. Od narození až k smrti doprovází nás Bůh svou péčí otcovskou, aby přivedl nás k spasení. Není jediného okamžiku, kde by se o nás nestaral. Že mnohé jeho snahy nemají výsledku, jsme sami vini, nedbajíce jeho sv. vnuknutí. Tvá Otče, prozřetelnost upravuje všecko. O kde bychom byli na konci života, kdybychom lépe se dávali vésti! Vzpomeňte na sv. Augustina! Jak dlouho odporoval milosti! Konečně přece zvítězila nad ním, aby jej dovedla na vrchol svatosti. Jak dojemně a vroucně potom velebil vroucnost boží! Sv. Pavel jásal na konec života: „A milost boží ve mně marnou nebyla.“ Otče nebeský, zdvojnásob svou milost, abychom nebyli s to jí odporovati! Veď nás silnou otcovskou rukou k blaženosti!

4. Čtvrtý skutek prozřetelnosti boží záleží v dopouštění, t. j. v tom, že mnohým věcem Bůh nebrání, aby se staly. Bůh dopustil, aby Josef egyptský byl prodán. Dopustil, aby Pán Ježíš byl zrazen, zmrskán, odsouzen. Dopustil, aby Nero pronásledoval křesťany. Bůh opatřil člověka vším a dal mu rozum, aby sám sebe řídil. Jací jsou lidé, takový je život jich. Jsou-li dobří, jest jim blaze žíti, jsou-li zlí, žije se jim zle. Bůh pomáhá milostí, ale dává do jistých hranic svobodu. Proto díme, že člověk je sám svého štěstí strůjcem. Kdo se víc přičiňuje, obyčejně více získá. Také národové sami způsobují si svůj osud. Ani člověk, ani národ není nemluvnětem. Připouští tedy Bůh vše, co neodporuje jeho plánům, jak lidé sami se zařizují. On chce, aby příroda šla svým přirozeným chodem, nemá-li zvláštní příčiny, aby zakročil. Bůh od věčnosti všecko ví, co se stane a státi může, před očima božíma není náhody, t. j. účinku pro něj neočekávaného, jemu neznámého. Ale nesluší se, aby ustavičně své dílo opravoval, aby, dav věcem a lidem činnost a působnost, nenechal je působiti a činnými býti. Proto vidíme, že všecko ve světě mimo zvláštní

případy jde přirozeným svým chodem; zázraky dějí se zřídka. I v nadpřirozeném životě je pořádek. Kdo se modlí, svátosti přijímá, přikázání plní, má milost boží; kdo nikoliv sám se jí zbavuje. Bůh pomáhá, ale násilí nečiní; stará se o nápravu, ale nenutí k ní; pomáhá mimořádně, ale na zvláštní prosby.

Na důležitý jeden zjev poukazuji zvlášť: Bůh dopouští i hřích. Stvořil člověka se svobodnou vůlí a se zodpovědností, důsledně tedy připouští hřích lidský. To není proti svatosti boží, neboť Bůh má vždy takovou příčinu, která dopuštění opravňuje, a s neštěstím nebo hříchem spojuje mnohá dobra. Dopustil prodání Josefovo, tedy hřích, aby Josefa zkoušel, aby bratry polepšil, aby kraj Jakobův zachránil od hladu, aby budoucí vyvolený národ osvojil si egyptskou vzdělanost, tehdáž nemalou. Nechtěl hřích bratří, neboť ani Bůh nemůže užívati špatného prostředku k dobrému cíli, ale dopustil, aby jednali svobodně, a obrátil pak zlé k dobrému.

Dopuštěním zlého ukazuje se také spravedlnost boží, která zlé tresce. Dopuštěním zlého ukazuje se milosrdenství boží, které se nad hříšníky smilovává. Pán Ježíš Vykupitel je pro lidstvo větší dobro a dar boží, nežli ráj. Dopuštěním zlého ukazuje slávu dobrých, nebo bez katanů nebylo by mučeníků. Dopuštění zlého slouží k potrestání zlých. Zloby krále Antiocha užil Bůh jako metly na nezdárný národ israelský. Bůh dopouští hřích dítek, aby rodiče byli potrestáni za zlé vychování jich. Bůh dopouští hřích, aby hříšník sám sebe tak trestal, na př. válku, revoluci, aby národ sám sebe trestal za dlouholeté hříchy a zločiny, pokáním neodčiněné. Bůh dopouští hřích k odstrašení jiných a k polepšení hříšníka, aby poznav bídu a jho hříchu, se obrátil a živ byl. A jsou ještě jiné vážné příčiny, proč Bůh dopouští zlé. Sám hříchu nechce, sám k hříchu připojí vždy něco dobrého, sám proti němu dává dostatečnou milost, ale člověk, jsa svoboden, má si štěstí a slávu věčnou zasloužiti; i dopouští jej. Je snad mnoho zavržených, ale ani jeden mezi nimi, který by mohl říci, ty, Bože, jsi vinen, tys mohl můj hřích zameziti; ale

každý s bolem vyznává, já jediný jsem příčinou svého neštěstí. V nebi mnozí velebí Boha, že dopustil zlé, nebo jim dosáhli koruny slávy. Kéž by i nám každé neštěstí, každý hřích se svou bídou byl pokynem a napomenutím a rukou k nebi.

5. Pátým skutkem prozřetelnosti boží je zamezování zlého. Dědičným hříchem vznikly tři veliké prameny hříchu, moc ďábla, světa a těla. Kdyby Bůh nezamezoval jich vliv, rozlil by se hřích po světě jako moře a zkazil jej. Sv. Augustin dí: Není zla, kterého by se nedopustil člověk, kdyby milost boží ho nezamezovala. Milosti boží náleží zásluha nejen za dobré, které činíme ale i za zlé, jehož se uvarujeme. Ďábel jako lev řvoucí obchází světem, dí Písmo, aby ničil duše. Proto pravil Pán Ježíš k Petrovi, že satan o něj žádal, aby ho tříbil jako pšenici, a že on za něj se modlil, aby jeho víra nezahynula (Luk. 22, 32.) Modlitbou svou zamezil Kristus, aby pokušení ďábla nevedlo k zlému. Nekonečný poklad zásluh vydobyl Spasitel svým utrpením, aby je Otci podával a podobně jako u Petra, také u nás vyprosil si tak zamezení mnohého zla. Od dob dědičného hříchu i svět a živly jeho obracejí se ku zlému člověka. I jim zamezuje Bůh škoditi, někdy dobrovolně, někdy prošen, někdy pro zásluhy sv. duší, jak chtěl učiniti Sodomě, kdyby bylo jen několik spravedlivých nalezeno bylo. O lidé ctnostní a svatí jsou velikým dobrodiním pro rodiny, obce a národy. Pro ně zachováni bývají mnohého zlého, jimi mnoho zasloužených trestů bývá odpuštěno. Na věčnosti se ukáže, jak mnoho jim děkujeme.

* * *

Tvá prozřetelnost, Otče, upravuje všecko. Věru, že je podivuhodná při stvoření, zachovávání, úradcích, dopuštění, zamezování, zvláště v součinnosti a řízení u každého jednotlivce. Všady Bůh jako pečlivý otec je s námi, v noci i ve dne, od narození až k smrti. Budiž nám to útěchou, posilou, utvrzením v důvěře v Boha, podnětem k vděčnosti, vzpružinou k do-

brému. Bůh je s námi. Neklesejme na mysli v hříchu; Bůh dá milost. Nereptejme v soužení, v nespravedlivém utištění, v neúspěchu; Bůh všecko řídí v náš konečný prospěch, podrobíme-li se. Milujícím Boha všecko obrací se k dobrému, dí apoštol. Jednou se to zjeví. O, to bude pohled, až na věčnosti budeme viděti otevřenou knihu života našeho, ba celého světa, viděti všecky nitky, z kterých tkala se síť našich myšlenek, citů a činů, viděti všecka nebezpečí, kterých Bůh nás uchránil, milosti, jimiž nám pomáhal, cesty, jimiž nás vedl. I málo věřící český básník cítil tajuplnou ruku boží, která ho vede, a napsal překrásné verše o tom, jak s důvěrou se jí odevzdává, jsa jist, že dovede ho k věčné lásce, k věčnému dobru a věčné pravdě. A sv. Augustin se modlil v den, kdy konečně milost nad ním zvítězila: Hospodine, jáť jsem služebník tvůj, tys roztrhl vazby moje; tobě chci obětovati oběť chvály. Kdož a jaký jsem byl já? Co jest zlého, jehož jsem nespáchal skutky nebo slovy, nebo vůlí svou? Ty však, o Pane, jsi dobrotivý a milosrdný, ty ses slitoval nad hlubinou mé smrti a vyvážil ze srdce mou zkaženost. A v radostném plesu velebil Boha.

Bože, i my odevzdáváme se do ruky tvé prozřetelnosti, ty otcovsky spravuješ všecko. Ty nás povedeš, ty smiluješ se nad poklesky našimi, ty dáš milost, ty uvedeš nás k poslednímu cíli, k sobě, do slávy věčné amen.

45. Prozřetelnost boží.

Obsah: Fatum pohanů. Osud Mohamedánů. Kavín. Nauka nevěrecké vědy popírající vůli. Nauka křesťanská o prozřetelnosti boží. Co jest? Výklad věty »Osudu svému neujdeš« a věty »Jest to náhoda« Nahodilé setkání. Výstřel při přijímání blahopřání a zvolení Ferdinanda II. Před Bohem náhody není. Co náleží k prozřetelnosti boží. Bůh mnohé věci dopouští. Zvlášť také zasáhá, někdy zázrakem, často řízením jako druhotná příčina. Sluha Abrahamův a Rebeka. Josef egyptský. Narození Páně v Betlemě. Zrada Jidášova. Cíl světa; člověka. Jak Bůh vše k cíli vede. Řízení člověka zvlášť, hlavně milostí. Jak Bůh cíle svého dochází. To jest prozřetelnost boží, jak se jeví na venek. Co jest v Bohu? Není zvláštní vlastností, nýbrž záleží v činnosti božského rozumu a božské vůle, jež v Bohu ovšem jsou jedno. Příklad o Napoleonovi. Velikost této činnosti. Pro koho jest tak Bůh činný? Pro člověka. Raduje se, když člověk přijde do nebe a tak cíl jest dosažen. Všecek se nám Bůh věnuje, dávejme i my všecko Bohu. Naše radost potom bude v nebi nekonečná.

Oči jeho hledí na cesty lidské, a všecky kroky jejich zpytuje.
(Job. 34, 21.)

Pohané věřili v osud neboli fatum, jemuž podléhali i bohové. V řeckých básních nejednou odpovídá Jověš, nejvyšší pán nebes, na prosbu některého boha o přímluvu, že nemůže nic učiniti, jelikož osud

toho nepřipouští. Osudem nerozuměli nějakého ještě vyššího boha, nýbrž tajemnou nutnost, s kterou některé věci se dějí. V osud věří Mohamedáné. Jdi klidně do boje, mluví vůdce bojovníků, nebo co je ti usouzeno, se stane. Máš-li padnouti koulí nepřátelskou, stihne tě i doma; ne-li, ani v nejprudším ohni tě nezasáhne. Kalvín učil, že část lidí od Boha určena je pro nebe a část pro peklo. Kdo je určen pro nebe, přijde tam, nechť žije jakkoliv. Kdo je určen pro peklo, neujde mu, nechť snaží se žíti jako světec.

Hrozná nauka! V moderní době hlásá nevěrecká věda učení podobné pohanskému osudu. Praví: Ve světě děje se všecko nutně. Svět hmotný není leč veliký stroj, řízený s neúprosnou nutností nezměnitelnými zákony, o nichž nikdo neví, odkud jsou. Jednou přišel v pohyb a od té doby jde, jde slepě, bez ředitele, sám. A myslíš snad, člověče, že aspoň ty sám se řídíš a svobodnou vůlí určuješ své jednání? Mýlíš se, to se ti jen zdá, praví táž věda. Okolí a tvůj organismus nejsou než dva stroje, které na sebe působí. Co činíš, není svobodné, nýbrž nutný výsledek tohoto vzájemného vlivu. Není tomu dávno, co jsme slyšeli: Člověk je svrchovaným svým pánem, nikomu zodpovědným, určujícím neodvisle veškeré své jednání, a dnes — dnes slyšíme, že nemá ani tolik svobody a samostatnosti, aby ze dvou sklenic vody, jež má před sebou na stole, neodvisle a svobodně voliti mohl jednu z nich a uhasiti svou žízeň. Na štěstí život a zdravý rozum lidský jsou mocnější, než vědecké theorie.

Ještě jiné mínění ovládlo kdysi mnohé duchy lidské. Myslitelé, kteří nedovedli si vysvětliti různá zla, jež na světě vládnou, pravili: „Bůh stvořil svět, ale dále se o něj nestará.“

Naše sv. víra nás učí, že Bůh svět stvořil, jej zachovává a řídí. Dal světu pevné a nezměnitelné zákony, ale může je změniti a působnost jich zvláštním zasáhnutím říditi, neboť jest pánem jich. Člověku dal rozum a svobodnou vůli, aby sám sebe řídil, dal mu i moc, aby do jisté míry zasahoval také do zá-

konů přírody, tyto si podmaňoval a užíval jich ku svému prospěchu. Světu dal vznešený cíl, aby zjevoval nám velebnost boží a sloužil našim potřebám. Člověku dal cíl nejvznešenější, aby jej, tvůrce, uviděl jednou tváří v tvář a věčně blažen byl. K tomuto cíli vede ho zvláštní péčí, bez násilí sice, ale starostlivě jako otce. Tato péče boží o člověka je podivuhodná. Sv. Pavel, pozoruje ji, zvolal: „Ó hlubokosti bohatství moudrosti a vědomosti boží. Jak jsou nevyzpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho.“ (Řím. 11, 33.) Již Job se z dobrotivého řízení božího radoval, když pravil: „Oči jeho hledí na cesty lidské, a všecky kroky jejich zpytuje. Proč to činí? Aby je vedl k věčnému cíli, do krásného nebe k sobě.“

Toto řízení člověka a světa jmenujeme prozřetelnost boží. Chceme rozjímati o krásné této nauce. Chceme zevrubně si vysvětliti, v čem prozřetelnost boží záleží. Nemám jiného přání, než aby úvaha naše zvýšila u vás úctu a důvěru v Boha, milostivého otce našeho.

* * *

Co jest prozřetelnost boží? Naše věrouka dí: Prozřetelnost boží jest vláda boží, kterou Bůh řídí celý svět a v něm každou jednotlivou bytost, zvláště člověka. Tento výměr chceme si nyní zevrubně vyložiti.

Nejprve dotkněme se dvou lidových rčení: „Osudu svému neujdeš“ a „To je náhoda“. Tyto dvě věty vyslovují pravý opak, neboť první mluví o nutnosti, s kterou člověk prý jde osudu vstříc, druhá o náhodě, o tom, co se děje zcela nahodile, a vylučuje tudíž všecku nutnost. Obě věty nemohou býti správny. Věta: „Osudu svému neujdeš!“ jest bludná, rozumíme-li jí jako pohané a mohamedáné, nebo jako Kalvín. Není žádné slepé fatum, které by vládlo nad světem a lidmi. Však řečené větě lze rozuměti i správně. Poněvadž všichni lidé musí zemříti, můžeme říci: „Smrt je osudem všech lidí,“ nebo: „Osudu svému, t. j. smrti, neujdeš.“ Správná je, když jí rozumíme: Jak si usteleš, tak si lehneš; jsi-li lenoch, stihne tě

chudoba, hoviš-li některé vášni, stihnou tě její následky. Bůh může sice někoho určiti k něčemu, ale jen k dobrému; i tu žádá svolení a spolupůsobení. Panna Maria byla určena za matku boží, ale musila svoliti a spolupůsobiti. Bůh věděl ovšem, že svolí, neboť je vševědoucí.

A co je náhoda? Je vůbec nějaká náhoda? Vyjedeme si do Švýcar, vystoupíme na některou z hor, zahneme za skálu a stojíme tváří v tvář příteli, o jehož cestě neměli jsme ani tušení. To je náhoda, vyletí nám oběma z úst jedním dechem, a již si podáváme ruce. Je tohle náhoda? Před námi zajisté. Je to událost od nás nepředvídaná, neočekávaná, nepřipravená. Stala se nahodile. Takové události říkáme náhoda. Však dejme tomu, že jsme si s přítelem cestu a dostaveníčko umluvili. Je setkání nahodilé? Není. Tu nemluvíme o náhodě. Nebo dejme tomu, že jsme si cestu a dostaveníčko nesmluvili, ale že o stejné cestě přítele svého víme, že setkání máme za možné, ano pravděpodobné. Je to náhoda? Také ne. Nanejvýš je nahodilé, že jsme se sešli právě na onom místě a právě v onen čas. Náhoda je tedy událost nepředvídaná a nepřipravená, událost, jež jakoby neměla žádné příčiny.

Zvláštní případ stal se Ferdinandu II. R. 1618 byl prohlášen za uherského krále. Přišla k němu deputace s blahopřáním. Uspořádána tedy slavnost. Ferdinand seděl s kardinálem Kleslem u okna rytířské síně, takže jejich hlavy bylo venku viděti. Na dvoře stálo německé vojsko. Na dané znamení mělo vystřeliti. To se stalo. Však obvyklá salva způsobila v síni zděšení. Proč? Zrovna mezi hlavou císařovou a kardinálovou proletěla kule a zaryla se naproti do stropu. Co řekneme o této události? Měl-li vojín v úmyslu provésti tento skutek, nebyla to náhoda; chtěl-li některého z obou zastřeliti, nebyla ani náhoda, že se minul cíle, neboť stalo se to z neobratnosti. Nevěděl-li, že puška je ostře nabita, je tu hned několik podivných náhod najednou.

Všecky události posuzovali jsme dosud se stránky lidské. I přiznali jsme, že jest náhoda. Však taž-

me se: Je náhoda také před Bohem? Není, jest odpověď. Oči jeho hledí na cesty lidské, a všecky kroky jejich zpytuje. Bůh jest všudypřítomný a vševědoucí, i nemůže se nic státi, o čem by nevěděl, čehož příčinu by neznal, co by ho překvapilo. Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho, ale všecky věci jsou nahé a odkryté očím jeho — dí sv. Pavel. (Žid. 4, 13.) — Bůh věděl, že se s přítelem ve Švýcarech sejdeme, neboť viděl, jak se na cestu dáváme, kam a kudy jdeme, jak se k sobě blížíme a nezbytně setkáme. To viděl vševědoucím okem svým od věčnosti. Od věčnosti věděl také, co se přihodí císaři Ferdinandu II. r. 1618 v Prešpurce při vítání blahopřejné deputace. Před Bohem není tudíž žádné náhody, neboť Bůh vidí vše, zná také příčiny všech událostí, příčiny blízké i vzdálené a ví, jak se střetnou.

Však čtu vám v očích otázku: Když tedy není nutnosti, zvané osud, podle které by šlo všecko jako na stroji, když není náhody před Bohem, kterak řídí Bůh všecky věci? Jako majitel loutkového divadla, jenž každou figuru posunuje? Nebo tak, že jest pouhým divákem, nechávaje vše běžeti jakkoliv a kamkoliv?

Ani jedno, ani druhé. Prozřetelnost boží předpokládá především cíl, jenž světu a člověku je dán, a k němuž směřují. Dále znamená prozřetelnost, že mnohé věci s vědomím božím dějí se samy podle přirozených příčin, a to ve světě i u lidí. Konečně že některé Bůh výslovně řídí, a to buď zřejmě a mimořádně, na př. zázrakem, nebo tajemným oním zasahováním, kterého my nevidíme, ale které vytušíme, když celá událost se odehrála. I jeví se nám prozřetelnost boží takto: Všechen svět stvořen jest ku cti a chvále boží. Tento cíl neúprosně se uskutečňuje. Nikdo na něm nemůže nic změniti, a také Bůh ho nemění, neboť není jako člověk, aby se měnil. Podle zákonů fysických a mravních rozvíjí se svět, událost následuje událost. Říkáme, že Bůh je dopouští. Však Bůh není pouhým divákem, nýbrž zasahuje od věčnosti do dějů světa a lidí. Zvlášť působí na člověka,

tu milostí, tu trestem, tu řízením okolností, tu sterými jinými cestami. Říkáme, že zvlášť zasahuje.

Bůh dopouští. Věděl, že se ve Švýcařích sejdeme s přítelem, a neměl příčiny, proč by to zamezoval. Věděl o výstřelu vojína v Prešpurce a výsledku jeho i připustil jej. Při tom nebyl nečinným, neboť udržoval život všech súčastněných a spolupůsobil jako oživující příčina veškeré činnosti, aby nohy mohly choditi, ruce k výstřelu se zvednouti. Bůh je první příčina všeho, jež musí v každé věci býti a s její činností spolupůsobiti. To se rozumí samo sebou, neboť jinak pominula by odvislost jejich od Boha, což je nemožné. Většina dějů mimo nás a většina činů našich tak se stává. Říkáme: Bůh je dopouští. Bůh dal zákony, i sluší se, aby jich bez zvláštní příčiny nerušil, neměnil, ale aby bez omezování působily dle svých sil a cílů. Bůh dal člověku rozum a vůli, dal mu tělo s mnohými vlohami, učinil jej samostatným a pánem světa, i sluší se, aby ho neobmezoval, aby s ním nejednal jako s nemluvnětem, které nedovede ještě choditi, aby jej nechal jednati volně a samostatně.

Jindy Bůh zasahuje zvlášť. V uvedených případech mohl nám a příteli vnuknouti, abychom se vydali na cestu, a tak nás svésti. Mohl, chtěje zachrániti život císařův nebo kardinálův, učiniti tisícerými způsoby, aby vojín minul se cíle. Tu nepůsobí Bůh už jen jako první příčina, tu je také jednou z druhotných, nejbližších příčin, z nichž skutek pochází. Ale jako steré soupříčiny zůstávají nás utajeny, tak nevidíme působnosti boží; někdy ji tušíme. Zasáhl-li Bůh do události druhé, děkují ohrožení jemu svůj život. Tato působnost boží je podivuhodná, sledujeme-li, jak prostě a přirozeně, někdy léta, desítiletí, ba staletí napřed vše se připravuje a rozvíjí. Abraham posílá svého důvěrníka do Mesopotamie, své bývalé vlasti, aby pro syna jeho Isáka našel nevěstu z rodného kmene. Věrný sluha, přišed tam, zastavuje se u studnice před městem a modlí se: „Hospodine, Bože pána mého, učiň milosrdenství s ním. Hle, dcery obyvatelů tohoto města vyjdou vážit vodu. Protož dě-

večka, které já dím: Nachyl vědra svého, ať se napiji! a která odpoví: Pij, ano i velbloudům tvým dám nápoj! taťjest, kterouž jsi připravil služebníku svému Isákovi, a skrze to porozumím, že jsi učinil milosrdenství s pánem mým." (I. Mojž. 24, 12n.) Vše se vyplnilo. Nejen Písmo sv., které událost vypravuje jako od Boha řízenou, i sám průběh její svědčí, že nejde o pouhé dopuštění, ale že Pán řídil kroky a ústa Rebeky vnuknutím svým. Život Mojžíšův, jeho narození, vysazení v řece Nilu, záchrana dcerou faraonovou, vychování na dvoře, aby mohl jednou býti vůdcem lidu, zdaliž nevidíme tu podivuhodné řízení boží? A teprve Josef egyptský! Od Boha jsou jeho sny, řízením božím přicházejí kupci egyptští, pokušení mládence ženou Putifarovou, jež Bůh dopustil, řídí k tomu, aby Josefa zkoušel, od Boha jsou sny nejvyššího pekaře a číšníka, od Boha sny faraonovy o plných a prázdných klasech, tučných a hubených kravách, řízením božím stává se Josef místokrálem, řízením božím přicházejí jeho bratří pro obilí do Egypta. Byla doba, kdy racionalistická kritika prohlašovala událost tuto za příběh básnicky složený, nebo aspoň vyšperkovaný. Novější objevy ukázaly, že každý její rys je historicky správný a pravdivý. Myslete na Krista. Sta let napřed zvěstuje prorok z vnuknutí božího, že Spasitel narodí se v Betlemě. A když přišla doba jeho narození, dává císař rozkaz, aby každý dal se v rodném svém místě zapsati do sčítacích seznamů. Sta let napřed zvěstuje jiný prorok zradu Messiášovu, a když přišla doba, našel se apoštol, který svého Mistra zradil. Bůh mu této zrady nevnukl, nýbrž dopustil, že nehodný člověk vloudil se mezi učedníky jeho a dílo vykonal. Bůh obrátil jeho špatnost, kterou předvídal, k dobru, aby se vyplnilo proroctví a lidstvu získán byl poklad nekonečných zásluh.

Zcela mimořádným způsobem jeví se prozřetelnost boží v zázracích. Tak roztrhl oponu chrámovou při smrti Páně, aby ukázal, že Starý Zákon pominul. V mnohých zázracích užíval Bůh přirozených událostí, aby s nimi spojil zázračný projev své vůle,

na př. když náhlým deštěm uhasil hranici, na které mučedník měl býti upálen.

Tak jeví se prozřetelnost boží na světě. Však nezapomeňme, že jí řídí Bůh netoliko každou jednotlivou věc, nýbrž všecko, všecky lidi, všecky rodiny, všecky národy, celý svět. Proto opakuji ještě, co jsem již naznačil. Svět neživý a živý má člověku ukazovati slávu boží a jemu sloužiti v časných věcech. A svět zjevuje nám velebnost, moudrost a dobrotu boží, země pak živí člověka. Slunce stále vydává světlo a teplo, jež zemi oživují a plodnou činí. Stále déšť zavlažuje půdu, vítr čistí vzduch, a tak díti se bude do skonání světa. Nesmírné jest zajisté hospodářství boží, a jen rozum nekonečný a vůle všemohoucí jsou s to, aby v něm se vyznaly a všecko prospěšně pořádaly. Však větší jest péče boží o člověka. Proto dí sv. Pavel (I. Kor. 9, 9.): „Zdali Bůh pečuje o voly?“ Chce říci, že péče boží o jiné bytosti je jako nic proti péči o člověka. Člověk podle své přirozenosti má se roditi, zemi naplňovati ,nad ní panovati, všecky schopnosti své rozvíjeti. A to se děje. Podivuhodná jsou díla lidská. A není národa, který by nepoznával Boha a jeho neuctíval. Však člověk má cíl nadpřirozený. Člověk má se posvěcovati a věčné blaženosti dojíti. Tu Bůh pomáhá svou milostí, kterou Spasitel nám získal. Není působnosti boží, v které prozřetelnost by se tak skvěle objevovala, jako v péči boží o posvěcení a spasení člověka. Od narození až do posledního dechu působí naň přímo i nepřímo svou milostí, pobádá ke kajícnosti, vede k dobrým skutkům, očišťuje od hříchu, milostí okrašluje. Jeví-li se Bůh v přírodě jako pán, jeví se tuto jako otec. Vzpomeňte si, jak krásně a dojemně mluvil o něm Pán Ježíš. když vypravoval o polní liliji, již otec jeho šatí, o ptactvu nebeském, jež živí, a potom volal k lidu: „Lepší jste vy nad mnoho vrabců.“ (Mat. 20, 31.) I tu dochází Bůh cíle. Milliony svatých jsou s ním na věky spojeny v nebeské blaženosti, A kdo vinou svou přes všecku úsilovnou péči boží blaženosti nedosáhne, i on oslavuje Boha spravedlností, která se na něm zaslouženě zjevila, jemu ovšem k věčné zká-

ze. Oči Páně hledí na cesty lidské, a všecky kroky jejich spravuje.

To jest prozřetelnost boží. Je to vláda boží, řízení boží, jimiž Bůh vede a řídí veškerý svět a každou jednotlivou věc, zvláště člověka, k poslednímu cíli na základě svých zákonů.

Měl bych ještě odpověděti na rozmanité námitky, které snad někdy vás znepokojují. Avšak dnes od toho upustíme a jinou otázku si zodpovíme. Dosud viděli jsme, jak prozřetelnost boží ukazuje se na venek, ve světě. Chceme však věděti, co prozřetelnost boží je v Bohu. Je to snad nějaká zvláštní božská osoba? Zajisté nikoliv. Nebo nějaká vlastnost boží? Mezi vlastnostmi božími se prozřetelnost neuvádí. Říkáme: Bůh jest všemohoucí, ale neříkáme: Bůh jest prozřetelný. Co je tedy prozřetelnost boží?

Vizme příklad: Napoleon velmi si zakládal na svém vítězství u Slavkova. Po bitvě řekl, že slávu tohoto vítězství nikdo mu neupře. Napoleon byl veliký talent vojenský. Ale přes to na bitvu vždy neobyčejně pečlivě se připravoval. S neúmornou vytrvalostí, nejednou i s nasazením života objížděl nepřátelské posice, prohlížel okolí ,měřil síly vojsk, všecko zkoušel. Takovým způsobem, znaje vše dopodrobna, učinil si plán bitevní v genialní své hlavě. Probděl nad ním nejednu noc, až všecko měl jako jasný obraz před sebou. To bylo dílo hlavně jeho ducha. Však to jistému vítězství nestačilo. Vědomost sama nevítězí, Kuropatkin v rusko-japonské válce byl neméně obezřetný, ale vítězství nedobyl. Chyběla mu energie vůle. Napoleon nevymyslil jen bitevní plán, ale prožíval zároveň celou bitvu, dávaje rozkazy, žena k útoku, posílaje včas posilu, jsa krátce činným do poslední chvíle s největším napjetím vůle. Geniální rozum a energická vůle dopomáhaly mu k vítězstvím, jakých svět zřídka kdy viděl.

Tážete se, proč to vypravuji? Což není svět jako bojiště? Nehledí ďábel a hřích lidský zmařiti spásu člověkovu? Příkladem chci tedy naznačiti, že prozřetelnost boží záleží v dvojí činnosti boží, rozumu a vůle, která ovšem v Bohu je činnost jedna, nebo

v něm rozum a vůle nejsou dvě různé vlohy, nýbrž Bůh sám. Prozřetelnost boží není tedy zvláštní vlastnost, nýbrž jest to vůle boží, které vševědoucí moudrost svítí a která za spolupůsobení sil přírodních, lidí, nevyjímaje ani andělů a svatých, všecko vede k poslednímu cíli. Vševědoucnost boží všecko ví, co bylo, jest a bude, moudrost boží ví, které prostředky k cíli jsou dobré, všemohoucí vůle může všecko, co se zdá vhodným, provésti. Bůh jest v tom nesmírném hospodářství světovém nejen vrchním pánem, jemuž slouží andělé, lidé, zákony přírodní, zákony mravní, svědomí lidí, on všude také přikládá ruku, pomáhá a je činný. Tvá, otče, prozřetelnost spravuje všecko, dí kniha Moudrosti (Moudr. 8, 1.) Jaká úžasná vědomost, a jaká nesmírná zaměstnanost. Padni na kolena, volá sv. Řehoř, a klaň se moudrosti a moci boží, která spravuje svět. Žalmista Páně je oslavuje v žalmu 103. Když vyjmenoval sličně všecky tvory a ukázal, jak Bůh se o ně stará, volá v nadšení: Jak velicí jsou skutkové tvoji (Žalm. 103, 24), já kochati se budu v tobě (Žalm. 103,34.)

* * *

Co zjevuje nám tato moudrost a činnost boží, jež svět řídí? Dobrotu a lásku, nebo svět je pro nás a proto i řízení světa děje se hlavně pro nás. Kdyby nás nebylo, svět by byl bezúčelný a zbytečný. Aj, jakou práci koná Bůh pro nás ustavičně! Jemu ovšem to nečiní obtíže, ano on tohoto úkolu ani vzdáti se nemůže, ale on nemusil svět stvořiti. Dělá tedy přece všecku tuto práci svobodně, dobrovolně pro nás. Buďme tudíž Bohu vděčni. Žijme též pro Boha. Dávejte, co jest božího Bohu, dí Spasitel. Dávejme mu víc, dávejme mu všecko. Stále pro nás pracuje, od rána do večera, od večera do rána, od začátku roku do konce. Pracuje pro nás svou moudrostí, vševědoucností, všemohoucností, svatostí, láskou, celou nejsv. Trojicí. Celý se nám takměř dává. Dávejme i my Bohu všecko. Dávejme mu rozum i vůli, služme mu rukou, nohou, uchem, slovem. Když

prstem pohneš, Bůh spolupůsobí s nervem tvým, dávaje mu výkonnou moc, měj i ty stále Boha na mysli. Když pak Bůh u tebe dojde cíle, když tě šťastně ochrání před hříchem, když tě dostane milostí svou do ráje, radostně tě uvítá. Snad spása tvá ho stála mnoho práce. Ale netouží na to, jen se raduje. A ty? O, potom chváliti bude celá bytost tvá milostivou prozřetelnost, jež tě zachránila, ty jásati budeš díky, obdivem a blažeností na věky. Amen.

46. Prozřetelnost Boží.

Obsah: Velikost prozřetelnosti božské. Stanley Alipius. Proč je fysické zlo ve světě? — Fysické zlo je následek dědičného hříchu. Dobrým vede se zle, zlým dobře. Kdyby zlým vedlo se zle, a dobrým dobře v míře jich hříchů a zásluh. Jest přirozeno, že lidé světští mají více statků pozemských. Štěstí je nebezpečné. Svět divadlo. Bůh fysickým zlem trestá, dává příležitost k ctnosti, vede k spáse. Proč se zlými trpí také dobří. Nemocný volný myslitel. — Povzbuzení k důvěře v prozřetelnost boží.

> Nejsou zajisté myšlení má myšlení vaše a cesty vaše cesty mé.
> (Is. 55, 8.)

Ve sv. Písmě bývá Bůh přirovnáván hospodáři, který pilně, věrně a svědomitě se stará o své podřízené. Tvá, otče, prozřetelnost spravuje všecko, dí kniha Moudrosti (Moudr. 14, 3.) Nestará se jen o celek, ale o každou jednotlivou věc. Malého i velkého on učinil a jednostejně pečuje o všecky, praví v téže knize sv. Duch. Z těchto poučení máme pojmouti velikou důvěru k Bohu a k otcovské jeho péči. Neboj se, volá Isaiáš, nebo vykoupil jsem tě a povolal tě jménem tvým: můj jsi ty. Když půjdeš přes vody, s tebou budu, a řeky nepřikryjí tě; když choditi budeš v ohni, nespálíš se a plamen nebude hořeti na tobě. (Is. 43, 12.) Sv. otcové podivují se prozře-

telnosti boží, která nádherně šatí lilie, sytí ptactvo, ale nade všecko stará se o člověka, jako o vyvolené dítko své. Podivuhodný jest zajisté hospodář, jehož hospodářství objímá celý svět, každou květinu, každou rybu, každého ptáka, každý krok člověka, každou jeho myšlenku, a všecko hledí v pořádku vésti k určenému cíli. Ač cesty prozřetelnosti boží jsou tajemné, může přece každý, kdo o svém životě přemýšlí, udati událost, při které prozřetelnost boží ho vedla. Když proslavený cestovatel Stanley vrátil se ze své odvážné cesty Afrikou a psal svůj cestopis, nejednou poznal, přemýšleje o svých osudech, jak prozřetelnost boží milostivě zakročila v jeho prospěch a s vděčností se o tom zmiňuje. O sv. Alypiovi, příteli sv. Augustina, se vypravuje následující. Kdysi procházel se sloupovím soudní budovy, uče se řeči, již měl míti. Nedaleko od něho zloděj hleděl přetíti železné tyče, aby dostal se do místnosti peněžoměnců. Lidé ho spozorovali a učinili poplach. Zloděj odhodil sekeru a prchl. Alypius o celé věci nevěděl. Našed sekeru, zvedl ji a měl ji právě v ruce, když lid se sbíhal. Poněvadž mimo něj nikoho tu nebylo, byl jat a veden před soudce. Zde ovšem věc se vysvětlila. Sv. Augustin, jenž událost zaznamenal, přičinil k ní poznámku, že Bůh tuto nehodu na Alypia dopustil, aby mu pro budoucí život byla poučením a výstrahou. Měla mu připomenouti, aby, až bude vynikajícím mužem, nesoudil ukvapeně a podle zdání, jež často klame. Podobně zajisté mnohému z nás událost z mládí, zvláště nemilá nějaká zkušenost, stala se spasitelným poučením pro život. Žel, že mnozí ze zkušenosti málo se učí.

Však jsou také události, a jsou četné, jež jsou nám hádankou a nás znepokojují, ano i matou. Vidíme tolik běd a strastí, často také nezasloužených, že divné myšlenky rodí se v hlavě naší. Tážeme se: Jak je může Bůh dopouštěti? K čemu jsou dobré? Proč trpí tento spravedlivý člověk a onen bezbožník dobře se má? Křesťan řekne ovšem s prorokem, kladoucím Bohu do úst slova: Nejsou zajisté myšlení má myšlení vaše a cesty vaše cesty mé, a

nezvyklá se v důvěře v Boha. Ví, že jeho omezený rozum není s to, aby vystihl cesty úradků božích. Však přece hledá odpovědi na otázky a záhady tyto. Může tak učiniti, ovšem s pokorou, nebo Bůh mu dal rozum, aby přemýšlel o životě svém. Chceme tak učiniti také my dnes a hledati odpovědi na otázku, proč Bůh dopouští nebo posílá fysická zla. Nechť osvítí nás milostivý Hospodin!

* * *

Předem si připomeňme pravdu, že v ráji nebylo fysických zel, jako nemocí, bolestí, hladu, zimy, horka a jiných běd, ale že jsou následkem dědičného hříchu. Není tedy Bůh jich původce, ale hřích člověka, jehož my jsme potomci. Víra sv. nás učí, že ani po hříchu Bůh nepřipouští a neposílá bědy na nás bezúčelně, nebo nespravedlivě, dokonce ne, aby nás prostě trápil. Takové myšlení bylo by bezbožné. Při každé bědě, kterou dopouští nebo posílá, má prozřetelnost spravedlivou příčinu a dobrý účel, chtíc vždy naše blaho. A nyní rozebeřme otázku podrobněji.

Slyšíme často, že dobrým se vede zle a zlým dobře. Tažme se: Je to pravda? Není. Jsou dobří, kterým se vede dobře, a jsou zlí, kterým se vede špatně. Lidé, mluvíce tak, zveličují a zevšeobecňují jednotlivé záhadné případy. Nezapomínejme také, že každý se má spíše za hodného a spravedlivého. Když pak Bůh ho navštíví, naříká hned, že prozřetelnost boží jest nespravedlivá, stihajíc jej, muže spravedlivého, bědou. Jiné lidi míváme snadno za horší sebe a reptáme, když se jim dobře vede, říkouce: Hle, těmto bezbožným Bůh žehná. Výrok, že dobrým vede se zle a zlým dobře, dlužno tedy opraviti. Nanejvýše lze říci, že některým zlým vede se dobře a některým dobrým zle.

Přidejte k tomu, že k štěstí náleží úcta k sobě, vědomí čestnosti, pokojné svědomí, spokojenost. Má zlý úctu k sobě, vědomí čestnosti? Nanejvýš má pýchu, s kterou ostatní přezírá a za horší sebe pokládá. Štěstí z pýchy je podobné blahu z opilosti.

Má zlý spokojenosti? Písmo sv. praví, že bezbožní nemají pokoje (Is. 48, 22), a dějiny člověčenstva to stvrzují. Mnohý boháč jezdí v nádherném povoze, poset drahými kameny, usmívaje se, ale v srdci má hada, který hryže na jeho štěstí. Nikdo to neví, ale náhle zavzní rána z revolveru a prozradí muka jeho. Či myslíte, že bezbožní střílejí se ze samé blaženosti? Dobrý člověk nemůže býti nikdy v pravdě a trvale nešťasten, nebo má Boha v srdci, věčný pramen útěchy. Že by v pravdě dobrý člověk vzal si život, nebylo dosud slýcháno. Dlužno tedy výrok „zlým vede se dobře a dobrým zle“ opět silně zúžiti.

A ještě krok. Táži se: Končí se všecko životem na zemi? Sám sv. Pavel dí: Kdyby nebylo druhého života, byli bychom bídní my, kteří rozdáváme chudým, pronásledování trpíme, se zapíráme. (1. Kor. 15, 19.) Kdyby nebylo věčného života, musili bychom stůj co stůj se starati, abychom se zde co nejlépe měli, a žádný prostředek nebyl by špatný, jenž by k štěstí vedl. Však nemáme zde místa zůstávajícího, ale budoucího hledáme. Nuž, tam za hrobem vládne dokonalá spravedlnost, tam dobrý je blažen mírou své dokonalosti a zlý trestán podle zasloužení. Tam chytrost světská nepomáhá.

Než někdo si myslí, že by bylo lépe, kdyby prozřetelnost boží tak světem vládla, aby již zde vedlo se dobrým dobře a zlým zle, podle míry jejich zásluh. Mysliti si to může, ale Bůh soudí: Nejsou zajisté myšlení má myšlení vaše a cesty vaše cesty mé. Domníváte se, že by potom všichni snažili se býti dobrými? O nikoliv! A život byl by nesnesitelný. Podle velikosti trestu zjevena by byla vina každého. Všichni bychom byli jako odsouzenci s písmem na čele: Ten má hříchů za jeden rok, ten za dva, ten za tři. Veliká by byla hanba jedněch, nesnesitelna pýcha druhých. Bůh jest milosrdnější. I když trestá za hřích, aby polepšil, činí to skrytě, často jen v srdci hříšníka, a když se očistil, ničí vinu na věky. To jest také rozumnější. Kde jest náš cíl? Zde? Nikoliv, nýbrž na věčnosti. Lidé snadno na

něj zapomínají. Bůh musí jim tudíž často jej připomínati. Jak to má učiniti, když zřejmě k nám nemluví? Nevykonává dokonalou spravedlnost zde, abychom se dovtipovali, řkouce: Bůh jest spravedlivý, není-li tudíž dokonalé spravedlnosti zde, bude na věčnosti. Tak pamatuje nás na poslední cíl, zlé odstrašuje, dobré těší. Ještě dodati lze, že Bůh koná již zde na světě větší spravedlnost, než lidé obyčejně si myslí. Již zde pravá ctnost nalézává odměny a hřích trestu. Lidé chybují, když odměnu vidí jen v zevních darech a trest v nedostatku jich. Jsou ještě jiné odměny a tresty, mnohem větší, ušlechtilejší, citelnější. Není tedy žádoucno, aby již zde na zemi byla dokonalá spravedlnost a jevila se v tom, aby dobrým vedlo se dobře přísně podle ctností a zlým špatně přísně podle hříchů jejich.

Shrnuji, co jsme dosud řekli: V pravdě jen některým zlým vede se dobře a jen některým v pravdě dobrým zle; není proti prozřetelnosti boží, že se tak děje. Dodávám k tomu, že vše to děje se na čas. Otec krále portugalského dlouho vedl nezřízený život, utiskoval církev, nechával lid vychovávati v bezboženeských školách, dával vládu do svobodomyslných rukou. Dlouho to trvalo, ale ne stále. Zemřel rukou vrahovou, jeho syn zbaven trůnu, země upadla do rukou revolučních. Podobně nebývá osud dobrých ustavičně zlý.

Jdu nyní dále a tvrdím, že jest zcela přirozeno, když zlí oplývají více statky, nežli dobří. Jsou lidé, kteří žijí hlavně pro svět vezdejší; a jsou lidé, jichž duch a srdce směřují více k nebi. Člověk světský vynakládá všechny síly ducha a těla především na to, aby zde měl ráj, nedbaje o život po smrti. Ký div tedy, že se lecčehož dodělá. Člověk nebeský je zase pilen hlavně statků duchovních, milostí, ctností, dokonalosti, neváže si příliš zlata, rozkoší, světské slávy. Ký div, že jeho úspěchy ve světě jsou menší. Kdo pilně dbá i o věci časné i o věci duchovní, doveda obojí snahu bohumile spojiti, mívá zajisté úspěch v obojím směru. Ptám se: Proč by Bůh tento pořádek měnil? Dal nám zjevení, rozum, vůli, síly

tělesné. Ať se každý stará. Nejsme nemluvňaty. Či má nás vésti na provázku? Jedná s námi jako s rozumnými a svobodnými bytostmi. Pomáhá, ale tak, že co si kdo udělá, to má. Světský člověk má bohatství světa, ale je chud na dary nebeské. Duchovní člověk je chud na statky časné, ale bohat na milosti. Když bohatec si v plamenech stěžoval a prosil Abrahama, aby mu Lazara poslal na pomoc, odpověděl mu Abraham: Synu, rozpomeň se, že jsi přijal dobré věci v životě svém a Lazar zlé; nyní pak tento se těší a ty se mučíš. (Luk. 16, 25.) A neřekl Kristus o mnohých: Vzali odplatu svou (Mat. 6, 2) zde na zemi v chvále lidské. Poměr tedy vám vylíčený zdá se mně zcela přirozený a správný. Či má Bůh zlého člověka trestati i zde i po smrti? Nemá každý člověk mnoho dobrého, jež zasluhuje odměny? Chce ji na zemi, ať ji má. Dobrý chce ji po smrti, ať ji má tam.

Také následující myšlenku ještě uvažte. Není štěstí často nebezpečné? Je. I pohané to věděli, ač mysl jejich šla velmi po věcech časných. Měli přísloví: Temeo Danaos et dona ferentes, mám strach před Danai, i když přinášejí dary. Vzniklo v proslavené válce Řeků proti Troadě, kterou Homer popsal. Řekové, kteří 10 let marně města dobývali, na oko odtáhli, zanechavše v ležení obrovského dřevěného koně, do něhož ukryli znamenité bojovníky. Nastrojili věštce, který obyvatelům zvěstoval, že si zabezpečí požehnání bohů, když koně dopraví do města. Obyvatelé uvěřili, a rozbořili, poněvadž brána byla menší koně, kus zdi. V noci vrátili se Řekové, ukrytí vojíni vystoupili z koně, a tak Troas byla dobyta a zničena. Domnělé štěstí zvrátilo se v záhubu. Jiná pověst. Kterýsi král líčil příteli, jenž ho navštívil, svoje štěstí. Jako na důkaz jeho slov stihaly se radostné události. Přítel se zarazil. Zbav se něčeho drahého, radil králi, abys nevzbudil závist bohů, nebo tvé štěstí je přílišné. Král hodil drahocený prsten do moře. Než nastojte, druhého dne nalezen prsten v ulovené rybě a vrácen králi. Tu prchl přítel, řka: Zahyneš, odcházím, abych nezahynul s tebou. Věštba se vyplnila. Tak pohané. Bůh kře-

sťanský neposílá ovšem nikomu zdraví, bohatství, slávu, štěstí, proto, aby ho zahubil, Bůh křesťanský také nemůže nikomu nic záviděti, ale kousek pravdy v uvedených pověstech pohanských jest. Pravda je, že štěstí svádí k pýše, lehkomyslnosti, k rozkošnictví, k nevěře, a že mnozí mu podlehli. Pro mnohého hříšníka bylo navštívení boží zase příčinou, že na Boha se rozpomenul a počal o své spasení se starati. Svatý muž řekl: Když se mi všecko příliš dobře daří, zpytuji svědomí své, nejsem-li vinen před Bohem.

Jak máme tedy souditi o fysickém zlu? Prozřetelnosti božské se neprotiví. Cíl náš jest věčný život, proti němuž život pozemský je jako nic. Co je život člověka, jenž žil za doby Krista Pána proti dvěma tisícům let, jež uplynuly, co proti věčnosti? Dojíti cíle, toť hlavní věc. Prozřetelnost boží nás k němu vede. V rukou božích štěstí a neštěstí, zdraví a nemoc, bohatství a chudoba, dlouhý věk a krátký jsou prostředky k tomuto cíli. Vede-li neštěstí někoho lépe do nebe, jest pro něj lepší, nežli štěstí, které by ho bylo zahubilo. Svět je jako divadlo, na kterém jeden hraje úlohu krále, druhý úlohu sluhy, třetí úlohu bohatého, čtvrtý úlohu chudého. Když se svlékli ze svých rouch a dohráli úlohy, jsou zase obyčejnými lidmi. Mnozí herci touží sice po lepších úlohách, ale v pravdě nezáleží, co kdo hraje, ale aby úlohu svou hrál dobře. Bůh dopouští různost stavů a poměrů, ale neoceňuje člověka podle zevních jeho přívlastků, nýbrž podle hodnoty jeho vnitřní. Chudák může býti tak svatým, jako millionář, služka dokonalá, jako její paní. Nejsou tedy bědy proti prozřetelnosti boží. Ano, filosofové praví, že právě svět pro různost stavů a osudů, pro střídání fysického dobra a zla má zvláštní kouzlo, asi tak jako hudební skladba, v které libozvuk a zlozvuk krásně se doplňují. Však pravda jest, že dobří, byť neoplývali někdy statky jako zlí, jsou šťastnější, a že čím více je dobrých na zemi, tím více je v ní štěstí. Převládá-li v některé zemi, byť i bohaté, nepokoj, rozháranost,

hřích, to, co život činí neblahým, převládají v ní zlí. Tak mluví Písmo, tak učí zkušenost.

Otázka o fysickém zlu zabývala vždy mysli lidské. Jsou v ní také záhady, které teprve věčnost nám odhalí. Nezbývá, než připomenouti si slova Písma: Nejsou zajisté myšlení nad myšlení vaše a cesty mé cesty vaše. Však svatá víra dáva nám tolik světla, že duch lidský jím se uspokojuje.

Svatá víra uvádí hlavně tři důvody, pro které Bůh dopouští nebo posílá fysické zlo: aby trestal, aby zkoušel, aby pomáhal k spáse.

Aby trestal. Jedním z největších a nejposvátnějších zákonů lidstva, jehož rozum lidský žádá, jest spravedlnost. Porušení spravedlnosti žádá trest. Fysické bědy jsou někdy takovým trestem, kterým spravedlnosti činí se zadost. Některé jsou přirozeným následkem hříchu, jiné prozřetelnost boží dopouští. jiné zvlášť posílá. Když zběsilý automobilista rozbije si lebku, lehkomyslný aviatik přeráží hnáty, opilec zničí své útroby, hýřil tělesně schátrá, prostopášník schudne, je sám vinen. Přirozeně dědí dítky nemoci svých rodičů, přirozeně trestán je národ, jenž, hově špatným zásadám, zaviňuje, že podvratné živly nabývají vrchu. Jiná zla Bůh dopouští jako trest. Dopouští války, nemoci, zemětřesení, neúrodu, hlad. Nezpůsobil jich, mohl by je zameziti. Ale dopouští jich, aby byly trestem.

Mnozí nemohou pochopiti, proč v těchto případech trpí také dobří. A přec odpověď je snadná. Společnost lidská tvoří jednotný, živý organismus. Na noze se zraníš, a ústa volají: Ouvé! Proč si nestěžují na nohu? Poněvadž tělo lidské tvoří jednotný, živý organismus. Společnost jest podobným organismem; ovšem ne fysickým, nýbrž mravným. Ty máš býti opatrným, aby zraněním nohy netrpěly ostatní údy. Tak také rodina, obec, národ země má zamezovati hřích, nebo jej trestati, hlavně dobří mají tak činiti. Nečiní-li tak ze slabosti, nedbalosti, aby se zdáli svobodomyslní a pokroková, právem stihá i je trest, jejž Bůh dopouští. Jiná zla Bůh posílá. Poslal potopu, dštil oheň a síru na Sodomu. Když papež s římským kněž-

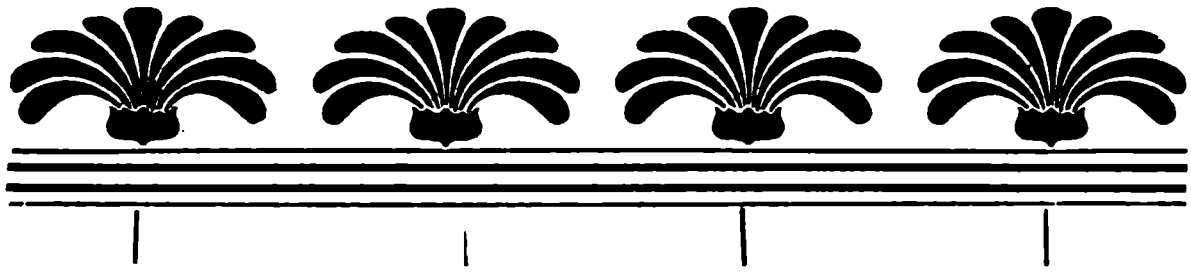
stvem táhl proti barbarům, kteří v době stěhování národů vše pustošili, a vytýkal jim, proč tolik zlého přinášejí na lid, krásná města pustoší, vzdělanost ničí, odpověděl vůdce jich, že jinak nemůže, že jej vyšší moc žene, aby byl metlou národů.

Bůh dopouští nebo posílá bědy, aby dobré zkoušel a dal jim příležitost ke krásným ctnostem. Otec sv. Víta se bál, že přijde o veliký svůj majetek a upadne v nemilost u místodržitele, vyjde-li na jevo, že jeho syn stal se křesťanem. Domlouval mu, trestal ho, ale marně. Dobrý syn viděl strach otce, litoval zaslepenosti jeho, rmoutil se, že tak lpí na statku svém, však přes to chtěl pomoci. Co učinil? „Otče," řekl, „udej mne prefektovi sám i budeš před ním ospravedlněn." Otec tak učinil. Sv. Vít krásně hájil sv. víry před soudci a hrdině vytrpěl kruté mrskání, takže i vojíni vzdali jeho udatnosti chválu a čest. Jako světlo zazářily ctnosti mládenečkovy po celé Sicilii. Kde se mají mnohé ctnosti osvědčiti, ne-li v bědách, na př. trpělivost, odevzdanost do vůle boží a jiné? Strom, má-li zapustiti pevné kořeny, musí býti zmítán větrem. Bůh dopouští a posílá fysické zlo, aby přivedl na dobré cesty a spasil hříšníka. Proto volá sv. Augustin: „Pane, zde trestej, zde pal, zde řež!" Co jest nejhorší bída proti trestu věčnému? Mám vypravovati příklady? Vždyť jest jich na tisíce. Nedávno ležel v nemocnici vám všem (Pražanům) známý redaktor volnomyšlenkářského listu. Tajně vzal si revolver s sebou. Nemoc byla těžká. Operace se zdařila, ale oddálila smrt jen asi na půl roku. Půl roku na lůžku a v bolestech, s vyhlídkou na jistou smrt, aj to vyžaduje už trochu trpělivosti. Nemocný měl pro tento případ připraven svůj revolver. Ale Bůh mu dal věřícího a zbožného souseda. Jeho tichá odevzdanost, s kterou svou nemoc od Boha přijímal, působila mocně na volného myslitele. Ale v duševním svém stavu nebyl schopen chovati se jako druh. Jednou zavolal si kněze a pravil k němu: „Velebný pane, dvě cesty jsou jedině pro mne možné: revolver anebo víra. Zde vám daruji revolver na památku; zvolil jsem víru. Můj druh zde vedle má o to záslu-

hu.“ Vyzpovídal se, posvětil sv. přijímáním a byl jiným člověkem. Trpělivě snášel, odpykávaje rád bolestmi svůj nehodný život, až Pán života a smrti pokynul. Zemřel pěkně a došel zajisté spásy. Dobrotivým utrpením nazval slavný básník Coppé svou nemoc, jež ho vrátila Bohu a víře.

* * *

Předložil jsem vám některé myšlenky o fysickém zlu. Snad vám daly něco světla do záhady namnoze tajemné. Kdo by mohl pochopiti všecky úradky boží? Nejsou zajisté myšlení má myšlení vaše, a cesty vaše cesty mé. Smáli se Kristu, když pravil o dceři Jairově, že neumřela, ale spí. Nerozuměli mu, nechápali jeho velikosti. Mnozí smějí se věcem božím, poněvadž jim nerozumějí. Apoštolové prosili: „Pane, přidej nám víry.“ To je lepší, neboť svědčí o pokoře. Lidé u Jaira byli zahanbeni, sv. apoštolové ve víře osvíceni. Chceme následovati apoštolů. A kde slabý rozum náš nepochopí nějaké události, podrobíme se Bohu. My díváme se na život jako z okna, On z perspektivy, jež obejímá celý svět. Kdo víc vidí? Vojín důvěřuje generálovi a jde, ač neví kam. My důvěřujeme Bohu, jenž řídí nás k spáse, ať vede nás cestou slunnou, neb bouřlivou. Do rukou tvých, Hospodine, s důvěrou kladu osud svůj. Veď mne, jak chceš, jen mne doveď tam, kde věčné světlo tvé svítí a duše u blaženosti volá: Tvá jsem na věky věkův! Amen.

47. Prozřetelnost boží.

Obsah: Mudrlant, tykev a žalud. Sokrates o prozřetelnosti božské. Proč fysické zlo stíhá dobré. Sedmero důvodů sv. Jana Zlat. — 1. Aby svatí nezpyšněli. 2. Aby lid je neměl za bohy. 3. Aby se zjevila moc boží, jež skrze ubohé nástroje veliké věci koná. 4. Aby dobří zaskvěli se ctnostmi. 5. Aby lidé mysliti na poslední věci. 6. Pro útěchu slabým. 7. Aby ukázal, kdo je šťastný. — Dvě dram. hry Calderonovy.

Mnohá jsou soužení spravedlivých, ale ze všech vysvobodí je Hospodin. (Žal. 33, 20.)

Kterýsi chalupník byl filosofem; v obci říkali mu mudrlant. Rád všecky věci pozoroval a činil si o nich své myšlenky, ovšem ne podle pravidel filosofické vědy, nýbrž volně, asi tak, jako Tolstoj, známý myslitel jasnopoljanský, ve svých lidových knížečkách. Jednou hověl si na stráni pod velikým dubem; před ním rozkládalo se tykviště v slunečním jase. To je divné, začal rozumovati, že taková slabá bylina má ovoce tak veliké. A pohleděv vzhůru, uzřel žalud viseti na sněti. Ihned rozpřádal si svou myšlenku dále. Takový strom, pravil, a tak malé ovoce. Zdaliž Pán Bůh moudře učinil, když slabé zelině dal veliké tykve a dubu malinké žaludy? Myslím, že mnohem přiměřenější by bylo, kdyby veliký dub měl veliké ovoce a slabá tykev ovoce malé. V tom utrhl

se s dubu žalud a padl mu zrovna na nos. Úder nebyl silný, ale náš filosof jej pocítil přece. Přestal ihned opravovati Pána Boha, mysle si: Štěstí, že to nebyla tykev.

To snad je žert, ale pravda jest, že zřízení boží všelijak posuzujeme, na nespravedlnost boží naříkáme, mnohému lépe rozuměti chceme, ač obzor náš je úzký a my proto nemůžeme chápati mnohé události v nesmírném hospodářství božím. Ne kritisovati, ale podrobiti se máme. I když vidíme, jak nespravedlnost vítězí, máme říci: Však Bůh ví, proč to dopouští. Máme věděti, že Bůh je dobrý, že chce naše dobro věčné, že i bědy jsou nám dobré, když je přijímáme z rukou božích, že na konec stane se spravedlnost dokonalá. I mnohý ušlechtilý pohan měl krásné náhledy o prozřetelnosti boží, ač jen rozumem k nim se dopracoval. Nám za uvedené pravdy ručí zjevení boží. Nedejme se tedy zahanbiti.

Proslavený řecký filosof Sokrates vedl se svými přáteli rozhovor o prozřetelnosti. Přirovnal podle Homera prozřetelnost matce, která od svého spícího pacholátka odhání mouchy. Mezi posluchači byl Kritias, závistník Sokratův. Aby pohaněl velikého mudrce, smál se uvedenému jím přirovnání, nazývaje je neušlechtilým. Sokrates ho za to trochu usadil. Kritias později se mu vymstil, že ho udal u soudu, obviňuje ho z bezbožnosti. Sokrates byl odsouzen k smrti. Před smrtí pravil k němu Kritias: Nuž, Sokrate, i teď ještě budou od tebe bohové odháněti mouchy? Sokrates, maje pohár s jedem před sebou, odvětil: Božstvo uvede mne nyní, když dobře jsem skončil život, k sladkému snu; proč bych se tedy bál much. A veliký myslitel očekával netoliko sladký sen, nebo věřil v nesmrtelnost duše a právě tenkráte před svou smrtí dokazoval ji přátelům v krásném rozhovoru, který Plato nám zachoval. Přátelé chtěli ho zachrániti, ale on odmítl. Nebál se umříti, věře, že nespravedlnost, které se stal obětí, bude mu nahrazena. Neviděl v smrti zlo, ale bránu k zasloužené odměně.

Mnohá jsou soužení spravedlivých, ale ze všech vysvobodí je Hospodin, pravil prorok. Mluvme o prozřetelnosti boží. Uveďme si důvody, pro které dopouští nebo posílá Bůh utrpení i na spravedlivé. Bože, osvěť nás, abychom uhádli smysl tajemných úradků tvých!

* * *

Sv. Jan Zlat., veliký vykládač Písma a nedostižný řečník, uvádí sedmero důvodů, proč Bůh dopouští, nebo posílá na lidi, a to i dobré, fysické zlo, t. j. nemoci, bědy, soužení. Chci vám je předložiti.

1. Jako první důvod uvádí sv. Jan Zlat., aby svatí nezpyšněli pro své ctnosti a divy, které Bůh skrze ně koná. Sv. otec mluví také o divech, poněvadž v prvních staletích křesťanských divy byly velmi časté, na př. dar jazyků, nebo moc uzdravovati; ani v jeho době, totiž na konci 4. století, nebyly řídkostí. Z úspěchu snadno se rodí pýcha. Aman, když stal se všemocným milostníkem královým, zhrdl tak, že žádal, aby před ním na kolena padali. Poněvadž Mardocheus toho nečinil, tak se urazil, že chtěl Mardochea dát pověsiti na šibenici a všechen lid israelský, žijící v říši perské, vyhubiti. Jest pýcha královská, jest pýcha povýšenců, jest pýcha úřednická, jest pýcha učenecká, jest rozmanitá pýcha. Tak také veliké duchovní dary, hodnosti a ctnosti mohou vésti k pýše. Při nastolení papeže pálí se před ním koudel, aby pamatoval, že i on, náměstek Kristův a hlava nejslavnější říše světa, je prach a popel. V minulém století žil ve Francii kněz, jenž byl obdivován jako div učenosti a svatosti, Lamenais. A zemřel jako odpadlík s duší otrávenou, jak jen neukojená pýcha ji rozjitřiti dovede. A kdo se neděsil v poslední době, slyše o zločinech čenstochovských? Místo ctností, mimořádných božích darů a lidské přízně změnilo se v místo zkázy. Proto navštívení boží fysickými bědami jest dobrá věc. Dobré jest mi, dí korunovaný pěvec, že jsi mne ponížil, abych se naučil spravedlnostem tvým. (Žal. 118, 71). Sv. Pavel

píše: Aby velikost zjevení mne nepozdvohla, dán je mi osten těla mého, anděl satanův, aby mne zášijkoval. (2. Kor. 12, 7). Když tedy i tebe navštíví Bůh, nemysli, že tě opustil, nereptej, že nezaslouženě trpíš, ale pokoř se! Snad právě máš ještě pokory zapotřebí.

2. Druhý důvod sv. Jana Zlat. je vzat zcela z doby ještě napolo pohanské, v které žil. Praví, že Bůh na dobré dopouští nebo posílá utrpení, aby nebyli pokládáni za bohy. Pohané uctívali své císaře nebo veliké reky často za bohy. Co se stalo sv. Pavlu a Barnabášovi v Lystře, znáte. Muž chromý od narození poslouchal kázání Pavlovo. Apoštol, pohleděv naň, viděl, že má víru. Pravil k němu hlasem velikým: Postav se přímě na nohy své! I vzchopil se a chodil. (Skut. 14, 8 n.) Lid, vida div, zvolal: Bohové v podobě lidské sestoupili k nám. Kněz Jovišův přivedl ověnčené býky a chtěl je Pavlovi a jeho učedníku obětovati. Apoštol polekán jim to ovšem zakázal a je poučil. Od té doby tajil mnohá zjevení svá. Vy si myslíte, že tento důvod na naše časy se už nehodí. V tomto naivním tvaru ovšem; ale zcela beze smyslu není ani dnes. Neslyšeli jste o sektě Mariavitů, která právě nyní, podporována ruskou vládou, řádí v Polsku mezi uhněteným lidem katolickým? Zakladatelku svou mají pobloudilci za vyšší bytost. Nečetli jste o věštkách pařížských a hlavně berlínských, k nimž v zástupech chodí lidé dvacátého století, majíce je za bytosti, obdařené tajemnou mocí? Není moderní kult genií, t. j. velkých mužů, poloviční zbožňování jich? To jsou moji bohové, řekl vynikající básník moderní, ukazuje na sochy vynikajících spisovatelů a umělců. Neslyšeli jste, že německý císař za potlesku mnohých prohlásil některé z nich za proroky, jimiž Bůh zjevuje se lidstvu, aby šířili pokrok? Co se tedy divíte, když Pán takového skutečného, nebo domnělého velikána trochu zkrotí nemocí, nebo hanbou, nebo jinou hodně lidskou bědou! Je toho třeba, aby pověrčivý, nebo domýšlivý lid nepřišel o zdravý rozum.

3. Třetí důvod sv. Jana Zlat. jest, že Bůh dopouští bědy, aby zjevila se i jeho moc, když skrze lidi slabé

*

působí veliké věci. Pohané byli toho mínění, že Bůh, který nevysvobodí svých věrných z nebezpečí, je bůh nedobrý, nebo slabý. Vzpomeňte na Daniele, jak byl dvakráte uvržen do jámy lvové. Král Darius měl pochybnosti, dovede-li Bůh Daniele, jejž miloval, zachrániti. Když se to stalo, pojal velikou úctu k Hospodinu a rozkázal, aby nikdo v říši se neodvážil jej potupovati. Sv. Pavel úpěl zbičován v žaláři, nohy maje v kládě. Apoštol modlil se s učedníkem svým a chválil Boha, tak že ho slyšeli, kdo byli v žalářích. Najednou stalo se zemětřesení veliké, že se pohnuly základové žaláře; a hned se všecky dvéře otevřely a všech okovy spadly. Strážný, procitnuv a vida dveře otevřené, vytrhl meč a chtěl se zabíti, domnívaje se, že vězňové utekli. Sv. Pavel vykřikl naň hlasem velikým, aby si nic zlého nečinil, aniť všichni jsou tu. Žalářník vzal světlo a vešel, třesa se, dovnitř. Vida sv. Pavla se Silasem, padl jim k nohám a uvěřil. (Skut. 16, 24 n.) Sv. Pavel nezatajoval svých nemocí a slabostí, ale dovolával se jich, aby ukázal, jak mocna je milost boží. Milostí boží jsem, co jsem, píše Korintským. (1. Kor. 15, 10.) Veliké, podivuhodné věci vykonal. Jak to bylo možno u člověka slabého? Bůh byl s ním. Obrácení světa dvanácti rybáři je div, jehož přirozeně vyložiti nelze; jest dílem božím. Znáte snad život sv. Terezie? Je možné, aby prostá dívka, stále churavá, bez školského vzdělání, obnovila všecky řády karmelitské, ženské a mužské, přes odpor, jenž se zdál nepřekonatelný, aby byla rádkyní papežů a králů, napsala spisy nejvyššího náboženského rozpjetí? A kdo byl nástrojem, jejž si Bůh vyvolil, aby v Lúrdech nesčetnými divy oslavil Matku boží? Zdaliž to nebyla prostá pasačka? Proto dí sv. Pavel: Dostatečnost naše je z Boha. (2. Kor. 3, 5.) To, co je malé a nepatrné a slabé a nemocné, volí, aby ukázal moc svou. Svatí proto nenaříkali na své bědy, ale chválili Boha, který skrze nástroje tak nepatrné působí veliké věci.

4. Čtvrtý důvod sv. Jana Zlat. jest: Bůh dopouští nebo posílá fysické zlo, aby svatí osvědčili svou trpělivost, vytrvalost, odevzdanost do vůle boží a jiné

ctnosti. I vypravuje sv. Otec dramatickým způsobem, kterak Job právě v utrpení se osvědčil krásnými ctnostmi. Bůh pohlížel na zemi dolů. Vida Joba zbožného a bohabojného, liboval si v něm. Tu předstoupili před Hospodina andělé, mezi nimiž byl také satan. Odkud jdeš? ptal se Pán. Obcházel jsem zemi a prošel jsem ji. I řekl mu Hospodin s radostným zadostiučiněním: Zdaliž jsi spatřil také služebníka mého Joba? Vyznej, že mu není rovného na zemi! Vystříhá se zlého, je prostný, přímný a bázeň boží jest v něm. Ovšem, odpověděl ďábel, když ho zahrnuješ dobrodiním; neslouží ti věru zadarmo. Dals mu statků, jako nikomu vůkol, žehnáš rukám jeho, veliké vladařství jsi mu dal. Má proč tě ctíti. Ale vztáhni maličko ruku svou, dotkni se všeho, co má, a uvidíš, bude-li ti dobrořečiti. Dobře tedy, pravil Hospodin k satanovi. Dávám všecky věci Jobovi do tvých rukou. Učiň s nimi, co chceš, toliko na něj nevztáhneš ruky své. A ďábel myslil nejinak, nežli že už vyhrál. Aby jistě zvítězil, provedl svou úlohu rafinovaně. První posel zvěstuje Jobovi: Učinili vpád Sabejští, zajali voly tvé a oslice, služebníky pobili, já jediný jsem utekl. A když ještě mluvil, přišel druhý a řekl: Oheň spadl s nebe, zabil ovce tvé a a služebníky, já jediný jsem utekl. A když ten ještě mluvil, přišel jiný a řekl: Chaldejští přepadli velbloudy tvé, zajali je a služebníky pobili, já jediný jsem utekl. A když ještě ten mluvil, přišel jiný a řekl: Když synové tvojí a dcery tvé jedli a pili v domě bratra tvého prvorozeného, strhl se vítr, udeřil na dům, jenž padna zabil všecky děti tvé, já jediný jsem utekl. Co učinil Job po takových zvěstech? Vstal, roztrhl roucho své a padna na zem, poklonil se Bohu v pokoře, řka: Nahý jsem vyšel ze života matky své a nahý zase se tam navrátím. Hospodin dal, Hospodin vzal. Jakž se Hospodinu líbilo, tak se stalo, buď jméno Hospodinovo požehnáno. Nuže, obrátil se Bůh rozradostněn k satanovi, jenž před ním stál zmaten a zahanben. Nepravil jsem ti, že není mu rovného na zemi? A já bez příčiny dal jsem ho do rukou tvých! Satan, vzpamatovav se, pravil:

Člověk ovšem dá všecko za život svůj. Jobovi se nic nestalo, i je vděčen aspoň za svůj život. Ale dotkni se jeho kostí a těla, a uzříš, jak v tvář se ti bude rouhati. Aj, v ruce tvé jest, řekl Pán, ale života mu vzíti nesmíš. Ranil tedy satan Joba nemocí hroznou. Ženu jeho navedl, aby se mu posmívala, řkouc: Ještě trváš v prostnosti své? Dej Bohu výhost a zemři. Ale Job ji pokáral a dodal: Jestliže jsme z ruky boží brali dobré věci, proč bychom nepřijímali zlých? Obstál Job a nezhřešil rty svými. (Job 1, 6 n.) Ano, velebil spravedlnost boží, vykládal přátelům, že Bůh ho nenavštívil pro hříchy, a těší se na z mrtvých vstání. Bůh svolal anděly své, aby popatřili na velikého služebníka jeho a radovali se s nim z věrnosti jeho. I zahanben byl ďábel, Jobovi však Hospodin všecko vynahradil. Tak asi sv. Jan Zlat. volně podle sv. Písma, aby názorně a dramaticky vylíčil, jak veliká jest ctnost, jež obstojí i v utrpení. Pohleďte do dějin církve a rcete: Kdy byl Kristus největší? Na kříži. Kdy Maria nejvznešenější? V utrpení. Kdy církev nejslavnější? V pronásledování. Kdy svatí dospěli k vrcholu dokonalosti? Když snášeli hrdinně všecky bědy.

5. Pátý důvod sv. Jana Zlat. dí: Bůh dopouští na lidi fysická zla, aby myslili na poslední věci, zvláště na vzkříšení z mrtvých. Že utrpení obrací k Bohu, zkusili jsme všichni, i nechci o tom mluviti. Svaté Písmo praví, že jest známkou veliké zatvrzelosti, když ani v utrpení se neobrátí a pokání nečiní. (Zjev. 16, 10 n.) Jen o z mrtvých vstání se chci zmíniti. Nemoci zohyzďují naše tělo. Stáří, které jest také jako nemoc, béře nám síly. Litujeme, když zvadne krásná květina. Jak bychom neměli želeti, že nejkrásnější bytost, obraz boží, rukou tvůrcovou utvořená, ztrácí svou spanilost, hyne a v prach se obrací? I napadá nás při otevřeném hrobu bezděky myšlenka: Jakže, to oko krásné má navždy zůstati temno? Ta ústa výmluvná, jimiž láska mluvila, navždy němá? Ty ruce dobré, jež tolik slz setřely, navždy bezvládné? A mysl, pozvédajíc se vzhůru, řekne: Ne, Pane, ty je oživíš, ty dáš jim bývalou sílu a krásu.

ty je zvelebíš ještě k větší dokonalosti. Proč bych se tedy rmoutil, že prchá z údů mých svěžest a síla! Ne, nebudu se rmoutiti, ale v Boha doufati. A poněvadž jsem v čestném boji života ztratil mládí, krásu, sílu, chci doufati v tím větší jich oslavu. Zdaž neukazuje chrabrý vojín s pýchou rány své? Nejsou mu k hanbě, nýbrž ke cti. I mně bude k zásluze, co jsem vytrpěl s odevzdaností do vůle tvé. Sám sv. Pavel napsal: Co mi prospěje, že jsem bojoval v Efesu proti šelmám, nevstanou-li mrtví? (1. Kor. 15, 32.) Než apoštol věřil, a nevěřil marně.

6. Šestý důvod sv. Jana Zlat. jest: Bůh posílá fysická zla pro útěchu slabým. Sv. Jakub píše: Eliáš byl člověk podobný nám, utrpením poddaný. (Jan 5, 17.) A apoštol poukazuje, jak prorok se modlil. Utrpení je úděl člověka na zemi. Je ti těžké? Pohleď na svaté v utrpení, modli se, a nabudeš síly. Jich příklad a oddaná modlitba dá ti útěchu. Mnozí trpitelé vyznali, že nikdy nezakoušeli tolik útěchy boží, jako v utrpení. Právě, že je Bůh navštívil, byl jim blízko. Bůh je jako matka, jež trestá, ale potom hladí, jež ukládá těžkou práci, ale při ní pomáhá, jež trpký lék dává, ale při tom nejvíc miluje. Tak i Bůh někdy bědami léčí, ale při tom vnitřní útěchou ukazuje svou zvýšenou starostlivost a lásku.

7. Sedmý důvod sv. Jana Zlat. praví: Bůh posílá fysická zla, abychom poznali, koho máme míti za šťastného a koho nikoliv. Co tím chce sv. otec říci? Vykládá svůj důvod asi takto. Abel byl dobrý a žil šťastně. A co učinil Bůh? Připustil, aby byl zavražděn. Proč asi? Aby mu k zásluhám jeho přidal ještě korunu mučednickou. Tobiáš rozdal všecko jmění své chudým a s nasazením života pochovával mrtvé. A Bůh? Dopustil na něj slepotu. Proč asi? Aby jej povýšil ještě na větší stupeň dokonalosti. Zdá se, že utrpení trpělivě snášená jsou před Bohem více, nežli synovská láska k rodičům, nežli almužny a pochovávání mrtvých. Sv. Pavel píše: Utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, která se zjeví na nás (Řím. 8. 18), jestliže spolu (s Kristem) trpím,

spolu i oslaveni budeme s ním. Nepoukazuje na spojení s Kristem v činnosti apoštolské, ve skutcích milosrdenství, v modlitbě, ale na spojení s ním v utrpení. Nepraví naše práce, poutě, almužny, nejsou rovny budoucí slávě, ale praví utrpení s ním. A sám děkoval Bohu za strasti, jež ho stihly. Rozumíte proč? Poněvadž ho připodobňovaly Kristu. A zač si zasloužil Kristus nejslavnější korunu slávy? Za svou korunu trnovou. Spojujte, chce říci Římanům, v lásce a trpělivosti utrpení své s utrpením Pána našeho Ježíše Krista, svou úzkost s jeho úzkostí, své rány s jeho ranami, své zraněné srdce s jeho srdcem probodeným. A budete s ním oslaveni.

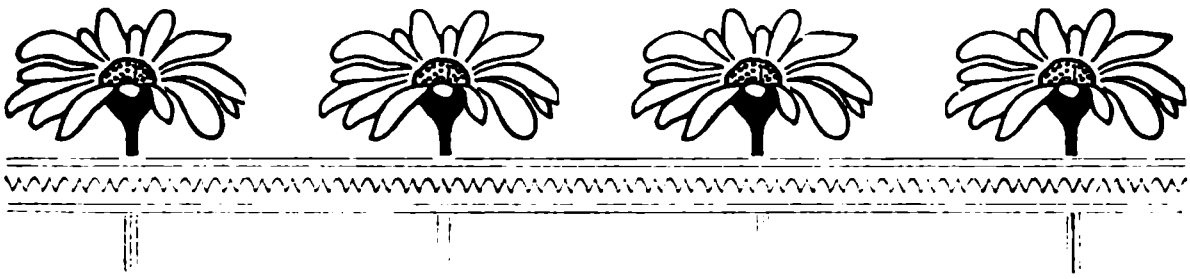
* * *

Toť sedmero důvodů sv. Jana Zlat., pro něž Bůh posílá na lidi, a to i na dobré, různá utrpení. Snad přispěly, aby vám osvítily poněkud cesty prozřetelnosti boží a pro dobu navštívení božích byly vám k útěše. Však vězte, že nechť jakékoliv trápení vás stihne, Bůh je s vámi. Mnohá jsou soužení spravedlivých, ale ze všech vysvobodí je Hospodin.

Calderon, znamenitý dramatický básník španělský, napsal hru „Udatný princ," ve které úchvatným pérem líčí utrpení křesťanského knížete, jenž upadl do rukou Mohamedánů, však žádným způsobem od své víry pohnouti se nedal. Drama je známo a velebeno na celém světě, nebo postava princova je nedostižně krásná. A přec trpěl, a úžasné věci trpěl. Jiná hra téhož spisovatele líčí mohamedánského prince, jenž stal se křesťanem a řeholníkem v Tovaryšstvu Ježíšově. Drama líčí skutečnou událost, jež v 17. století hýbala myslemi Evropy. Vznešený arabský princ, udatný, vzdělaný, charakterní, putuje do Mekky, ale je zajat a zavezen na ostrov Maltu. Pozná dokonale křesťanskou víru a z tvrdého Mohamedána stává se křesťan a řeholník. Z veliké úcty k sv. Ignáci přidává k jménu svému přídomek Loyola. Kam přijde, tam jeho královský zjev budí podiv, jeho horlivost divy. Obracuje na sta svých zatvrzelých rodáků ke

Kristu. Fanatický Mohamedán činí útok na jeho život, podávaje mu otrávené růže, ale dech jejich mu neškodí a vrah obrácen, padá mu k nohám. Králové a biskupové a zástupci měst přijímají řeholníka s královskými poctami. Horečka sklátí ho na lůžko. Poslední čin nemocného je, že obrací mouřenínského otroka. Podávaje mu kříž k políbení, blaženě umírá.

Jak divné jsou cesty boží! Princ křesťanský umírá jako mučedník, princ arabský stává se prostým řeholníkem, jenž nemá většího štěstí, nežli obraceti své rodáky na víru. Kdo vystihne úradky boží? Tak se jim podrobujme. Tu víru mějme pevnou: Ať činí Bůh s námi co činí, vždy chce, abychom dosáhli dobra věčného, spásy duše a blaženosti věčné. Amen.

49. Prozřetelnost boží.

Obsah: Člověk jest nejdokonalejší bytostí rozumem a svobodnou vůlí. Popírání svobodné vůle. Nedokonalost svobodné vůle. Bůh může dopustiti hřích. — Bůh mohl stvořiti jiné světy, ale zvolil tento náš svět. Je Pán. V tom není nespravedlnosti. Není proti svatosti, když Bůh dopouští hřích. Každý má si nebe zasloužiti. Hřích Adamův. Není to proti moudrosti boží. Do svého plánu vzal podmínečně vykoupení a obracuje hřích k dobrému. Hřích není proti dobrotě boží. Co vše učinil a činí Bůh pro spásu lidí. — Užívejme prostředků k spáse. Vzdorem si jen škodíme. Povzbuzení.

Živť jsem já, praví Pán Bůh: nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil od cesty své a živ byl.
(Ezech. 33, 11.)

Největší dokonalostí ve viditelném světě jest rozum a svobodná vůle, jimiž Bůh obdařil člověka. Nikdo nepochybuje o tom, že člověk je nejvznešenější bytostí mezi viditelnými tvory na zemi. Svými tělesnými vlastnostmi jí není. Jeho tělo jest ovšem krásnější, majíc přednosti, jakých jiní tvorové nemají; ale co do jednotlivých tělesných vlastností jiné bytosti člověka předčí. Skála nebo dub mají větší trvanlivost, orel má bystřejší zrak, kůň větší sílu, pták může lehce vznášeti se v povětří, pavouk dovede plésti pavučinu nedostižné jemnosti, slon dosahuje

věku několika set let. Ne tělem, ale svým duchem a svou svobodnou vůlí jest člověk pánem svých činů, tvorstva a země. Před jeho duchem a vůlí musí se do jisté míry kořiti celý svět, jeho zákony, jichž užívá k svému prospěchu, jeho bylinstvo i zvířena, jež si podmaňuje. Rozdíl mezi člověkem a ostatním světem jeví se v tom nesmírný, podstatný.

Nyní jest v jistých kruzích zvykem popírati nejen Boha, ale i duši, a tudíž i rozum a svobodnou vůli. Kde není duše, bytosti jednoduché a duchovní, nemůže ovšem o rozumu a svobodné vůli býti řeči. Ony kruhy užívají sice těchto slov, ale klamně, nebo jim dávají zcela jiný smysl. Lidský rozum není ovšem nejdokonalejší. Andělé mají dokonalejší. Bůh má rozum nekonečně dokonalý. Také vůle lidská není nejdokonalejší. Je slabá a všelijak obmezená. Největší její předností je, že můžeme svobodně jednati a nejednati, konati to neb ono, že můžeme sami se určovati, ne sice naprosto neodvisle, ale přece tak, že jsme celkem pány svých činů. Jednáme, jak chceme, jak uznáváme za nejlepší.

Tato svoboda vůle má jednu vlastnost, která nejvíce ukazuje, že naše vůle není svrchovaně dokonalá: vlastnost, že může voliti i zlé, že může hřešiti. A toho se chytají nevěrci. Hle — volají — je-li Boha, a dal-li Bůh člověku svobodnou vůli, chtěl hřích, je příčinou hříchu, je příčinou, proč mnozí na věky jsou zavrženi. Ale to se nesrovnává s pojmem o Bohu, a proto není svobodné vůle, není duše, není Boha. Kdyby Bůh stvořil svět, musil by svět býti lepší, zcela jiný, bez hříchu.

Takové důsledky jsou nepravdivy, ano bezbožny. Chceme na ně odpověděti. Jest nám ovšem jednati o velikém tajemství, jehož omezený rozum lidský plně nechápe. Avšak stačí, abychom pochopili, že mravní zlo neboli hřích, jejž ve světě nalézáme, neodporuje Bohu, neboť Bůh ho nechce. „Živť jsem já," praví Pán, „nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil od cesty zlé a živ byl." Tam, kde potkáme se s tajemstvím, podrobíme se, vědouce, že není člověka, který

by vystihl Boha a cesty jeho. Pane, řekneme, pomoz nám svou milostí!

* * *

Bůh stvořil vesmír, který skládá se z tolika světů, že jich nelze ani sečísti. Nevíme, kde jsou hranice všehomíra, nevíme ani, jsou-li vůbec jaké; ani si jich nedovedeme mysliti. Mezi milliony hvězd je také naše země. Myslete si dobu, kdy nebylo ještě nic. Ptám se vás: Kdo měl právo tvořiti? Patrně jen Bůh, neboť mimo něj nebylo nic. Ptám se: Kdo měl právo poroučeti mu, jaký vesmír má stvořiti, jak veliký, z čeho se skládající, jaké bytosti na hvězdách, jaké zákony jim dáti? Kdo měl k tomu právo? Nikdo, neboť nikoho nebylo kromě Boha. Bůh byl jediným svrchovaným Pánem. On stvořil tento náš vesmír a tuto naši zemi. Mohl stvořiti tisíce a milliony jiných, lepších i špatnějších, on se rozhodl pro tento. Jak vypadají jiné světy tam v nedohledném prostoru ani nevíme; snad jsou lepší, snad horší naší země.

Proč stvořil právě tento svět a takový, jaký se jeví, nevíme. Svět nemá ani práva po tom se tázati. Či smí naše země si stěžovati: Pane, proč jsi mne neučinil sluncem nebo měsícem? Může jabloň vésti žalobu: Pane, proč jsi mi nedal cit, volný pohyb, proč nemohu nésti také hrušky, perly a dukáty? Či dopustil se Bůh nespravedlnosti, nedada zvířatům rozum a svobodnou vůli? Může ryba si stěžovati, že nemůže létati v povětří jako pták, a lev se rmoutiti, že nemůže plovati útrobami moře? Dopustil se snad Bůh nespravedlnosti, že dal člověku jen dvě ruce, dvě nohy a oči, že mu dal rozum do jisté míry omezený, vůli svobodnou, ale nikoliv svrchovaně dokonalou? Nebo že mu dal tělo a neučinil ho andělem? Našli byste pohozené dítko a ujali se ho, aby nezemřelo. Vychovali byste je, aby se mohlo slušně obživiti. Dítko, vyrostši, by vám předhazovalo, proč jste ho nenechali ležeti, aby je nalezl millionář, nebo proč jste mu neodkázali dům? Byly by výčitky jeho spravedlivé? Bůh ti dal, učiniv tě člověkem, neskonale více, kterak odvažuješ se tedy reptati? Nemáš k tomu ani

práva, ani příčiny. Bůh je Stvořitel a Pán, on vymyslil všecko, on určil ideu každé bytosti. Člověk a svět může a má jen volati: Díky tobě, Všemohoucí, vše, co jsem, jsem tebou, bez vůle tvé nebyl bych vůbec ničím! Korunovaný pěvec nereptal, ale v nadšených variacích zpíval: „Chvalte Hospodina, neboť dobrý jest, a na věky trvá milosrdenství jeho.“ (Žal. 135, 1.) —

Avšak slyším námitku: Bůh dal člověku svobodnou vůli a s ní možnost hřešiti a zatracenu býti! A to není možné, neboť to jest proti jeho svatosti.

To je možné, poněvadž je to faktum, skutečnost. Bůh určil člověka pro nekonečnou blaženost, ale tak, že si jí má zasloužiti. K tomu měl právo; také v tom není ničeho, co by bylo proti jeho svatosti. Takový jest vůbec řád světa, že nikdo bez práce nedochází odměny. Professorem se stává, kdo, složiv zkoušky, stal se místa schopným; totéž má platnost o každém úředníku. Také továrník neplatí mzdu leč dělníkům, kteří prací si jí zasloužili. Vše, co na světě je krásného, vzniklo prací. Tak jedná také Bůh. Rozdíl je leda v tom, že Bůh dává odměnu stonásobnou a věčnou. To jistě není nespravedlnost.

Aby člověk mohl si blaženost zasloužiti, dal mu Bůh svobodnou vůli. Oznámil mu: To jsou moje přikázání. Zachováš-li je, je nebe tvou odměnou. Chci, abys je plnil a blažen byl, ale nenutím tě, nejsi otrokem. Římané neplatili mzdu otrokům. Teprve od té doby, co dělník je svoboden, dostává mzdu, nebo nemusí pracovati, nechce-li. Člověk je bytostí rozumovou a svobodnou. Mezi lidmi není nikoho, jenž by neměl svědomí, oznamujícího mu přirozený zákon boží. Mezi křesťany snad není nikoho, kdo by neznal přikázání božích a církevních. Každý může je zachovávati a tím si nebe zasloužiti. Ale právě proto, že každý si je má svobodně zasloužiti, musil se svobodnou vůlí spojiti možnost, nepracovati, neplniti vůle boží. Bůh nechce hřích, ale musí ho dopouštěti, když chtěl, a by každý blaženost věčnou si svobodně zasloužil. Také andělé musili se podrobiti zkoušce, a tak nebe si zasloužiti. Bůh určil nás pro nebe, on tedy

měl právo určiti podmínky dosažení ho. Mohl je učiniti tisíckráte těžší, neboť on jest Pán, ale on učinil je lehké a snadné. Mohl učiniti život na světě těžším, ale on učinil ho líbezným. Nemůže za to, když si jej někdo zkazí.

Bůh dopustil proto hned první hřích, hřích Adamův, který měl za následek řád a pořádek, které nyní na světě vládnou a v nichž hřích hraje velikou osudnou spoluúlohu. Chtěl Bůh hřích Adamův, chtěl tento náš hříchem porušený řád světový? Nikoliv, křesťané. Zcela jiný řád vládl v ráji. Ale poněvadž Bůh určil, že si má každý nebe zasloužiti, musil připustiti, aby mohl porušen býti. Že se to stalo, nebyla vůle boží, naopak, stalo se to proti ní. Bůh oznámil Adamovi, že jest praotcem celého pokolení, že jeho poslušnost nebo neposlušnost budou míti následky blahé nebo zlé pro něho i celý jeho rod.

I řekne někdo: A není to proti moudrosti boží, připustiti hřích, který ráj změní v slzavé naše údolí, v němž hřích řádí svými hrůzami? Což nemohl Bůh člověka vzíti hned do nebe nebo nepřičísti aspoň hřích praotce našeho dětem jeho?

Bůh mohl snad dáti nám nebe beze zkoušky, mohl hřích Adamův zameziti. Potom nebyl by ráj ovšem zaslouženým. Ale ptám se: Co je důstojnějším pro člověka, zasloužiti si ho, nebo přijmouti jej darem? Zajisté zasloužiti. Mohl také za prvotní hřích potrestati jen Adama. On učinil jinak a určil pro případ hříchu tento nynější náš pořádek. Kdo mu může poroučeti? On jest pán. On mohl pro hřích hned tuto zemi zničiti, on mohl všecky bez milosrdenství zavrhnouti. Nikomu nestala by se křivda, neboť Adam byl dobře poučen. Tak zavrhl anděly. Co je tato země naše u porovnání s vesmírem? Jako nepatrný prášek jest. Snad jinde na jiných světech lépe plní jeho vůli.

To vše odpovídá spravedlnosti boží. Však řekneš: Neodporuje to aspoň dobrotě boží? Odpovídám: Bůh jednal s člověkem neskonale milostivě. Pro vinu Adamovu nikdo neměl býti věčně zavržen. Pro případ, že by člověk hřešil, vzal Bůh do svého světového plánu vykoupení lidstva utrpením a smrtí vtěleného Sy-

na svého. K tomu nebyl Bůh povinen. Učinil-li tak, otevřel nám nejen zase nebe, ale nahradil nám ráj jinými, často i většími dary. On stal se naším bratrem. Bůh a lidstvo je spojeno v podivuhodné bytosti Krista, Bohočlověka. On získal poklad zásluh pro nás, z něhož celé pokolení lidské může čerpati odpuštění a posvěcení. I bez hříchu Adamova byl by si musil každý zasloužiti nebe, a hřešil-li by, nebylo by Vykupitele, zpovědi, milosti. Každý, kdo by se narodil, byl by žil v ráji a v nesmrtelnosti, ale hřích byl by možný, možna nekonečná urážka boží, ale nebylo by prostředků napraviti jej. Nyní máme Krista, Matku milosrdenství, milost ve svátostech. „O felix culpa," pěje církev ve sv. týdnu, a její slova jsou do jisté míry pravdiva.

K tomu dlužno dodati, že Bůh, připouštěje od věčnosti hřích, usnesl se, že jej obrátí k dobrému. Připustiv hřích, ustanovil hned, aby byl podnětem k vznešené ctnosti. A není kajicnost krásnou ctností? Není jako oheň, jenž zlato očišťuje? Kolik velikánů světců září v dějinách jako slunce, a to touto cností! Slzy Petrovy, láska Magdaleny, dojemné zpěvy Pelagie, nesmírná velikost Augustinova, vše to vypučelo z kajicnosti. Bůh dopustil hřích, na př. zlobu, ale ustanovil hned, aby sloužila dobru. Pohleďte na rekovské zjevy mučedníků, tu slávu naší církve, na tichost velikých trpitelů, pohleďte na samého Krista a jeho matku. Také zloba lidská to byla, jež pomáhala jim víti věnce jich velikosti a slávy. Ano, i trestů za hříchy užívá Bůh k tomu, aby lidi přivedl na pravou cestu a k spasení.

Než slyším opět námitku: Ale Bůh přece věděl, že mnozí na věky zahynou; není aspoň to proti dobrotě jeho, když to připustí? Jak snadno mohl by učiniti, aby člověk, o němž ví, že zahyne, raději se ani nenarodil; nemohl by dáti větší milost?

Křesťané. Bůh jest bytost neskonalé velebnosti, cíl, který nám určil, nevýslovně vznešený. Řád, který dal, musí býti trvalý a pevný. Bůh prohlašuje (1. Tim. 2, 1), že chce spásu a blaženost lidí. Za všecky zemřel Kristus. (1. Jan 2. 2.) Ubezpečuje

nás, že nechcea ni smrt bezbožného, ale aby se obrátil a živ byl. Po celý život nabízí mu dostatečné milosti; v posledním okamžiku přijal ještě lotra na milost a hotov jest, spasiti každého. Tato jeho vůle jest opravdová a vážná. Vše, s čím svoboda lidská se srovnává, činí, aby všecky zachránil. Co má ještě činiti? Kterak má nutiti toho, kdo nechce? Myslete si člověka, který koná cestu lesem. Má přítele. Tento přítel upozorní ho na všecka nebezpečí, udá mu přesnou cestu, dá mu světlo, aby trefil. Ano, nabídne se mu, že půjde s ním, ba, on se mu vnutí za vůdce a vezme i jiné s sebou. Ale cestovatel nedbá. Sám zhasí světlo, zúmyslně jde svými vlastními cestami. Přítel prosí a napomíná, ale cestovatel ho odežene. Padesát i více let dal si práci, aby ho zachránil, ale marně. Ještě ho neopouští, ale čeká, nezavolá-li ho na pomoc, hotov jsa mu přispěti. Ale marně čeká. Jestliže cestovatel zahyne, kdo odváží se tvrditi, že přítel je vinen jeho záhuby?

Pro zatracence bylo by lépe, kdyby byl nikdy nežil, ale nikoliv, pokud byl živ. Život jest největší dar pozemský a přirozený. Vždy má každý člověk možnost, dosíci života věčného, čímž život lidský nabývá ceny nesmírné, nekonečné. Nikdo rád neumírá. Kdyby lidé měli volbu, žíti nebo nežíti, všichni volili by žíti. Kdo povrhuje životem, jistě dlouhou řadou provinění a hříchů život si zhnusil. Osudy lidské neurčuje toliko Bůh, ale člověk si je spolu připravuje. Že jedna rodina je chudá, jiná bohatá, že jeden národ je zvedený a prospívá, kdežto druhý upadá, že Evropa stala se zemí kulturní, Afrika nikoliv, to a podobné závisí ovšem od prozřetelnosti božské, ale nikoliv od ní samé; také spolupůsobení lidí padá tu na váhu, ano lidé modlitbami, pracemi, skutky, životem sami určují do jisté míry cesty prozřetelnosti boží. Jak si kdo ustele, tak si lehne, je zákon všelidský, platící pro jednotlivce i národy, pro čas a pro věčnost. Jestliže někdo myslí, že něco vyvzdoruje, že ukáže sílu ducha a hrdost, když opovrhne Bohem, jeho zákonem, blažeností věčnou, mýlí se osudně. Kapka dobré vůle by ho spasila; zahyne-li,

je sám vinen. Bůh učinil jistě vše možné, aby ho zachránil. Jemu neublíží. Bůh dosáhne svého cíle. Milliony a milliony blažených budou ho věčně chváliti a mu děkovati, zavržení budou zvěstovati boží spravedlnost. Mnozí myslí, že bojem proti křesťanství zruší celý řád zjevený. Osudné mínění. Zákony boží jsou nezrušitelny. Věčně bude dobro získávati odměnu a zloba trest. To je spravedlivé a moudré.

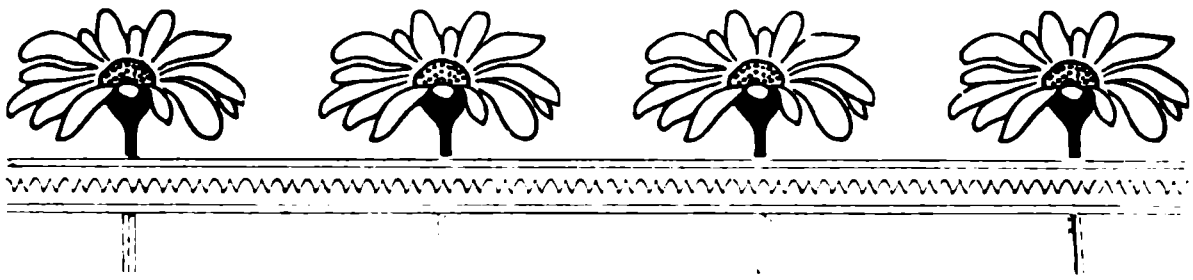
* * *

V dnešní rozpravě viděli jsme tedy, že Bůh nechce a nemůže chtíti hříchu, ale že ho dopouští. Musil jej připustiti, jakmile ustanovil, že blaženost věčnou má si člověk zasloužiti. Ustanovení to jest spravedlivé. Proto také počítá s hříchem při své prozřetelnosti. Veškeré dílo spásy, vtělení, smrt Páně, založení církve, svátosti a j., jsou dílem prozřetelnosti boží, prostředky, jež člověku podává proti hříchu. Křesťané, nepohrdejme jimi, běží o naše dobro časné a věčné. V nebi budeme míti svobodu vůle, ale nebudeme moci již hřešiti. Vidouce Boha, budeme nutně jej milovati a zlé nenáviděti. Budeme na věky v dobrém utvrzeni. Jen ve volbě ostatních věcí budeme svobodni. Tam už není místo dobývání zásluh, ale požívání blaženosti. Tam tedy vůle oné nedokonalosti je zbavena.

Tím, že Bůh dal nám na zemi jaksi do naší moci, dobýti si nebe, uctil nás neskonalým způsobem. Co vyzískáme, bude též naší zásluhou, bude také prací našeho ducha a naší vůle. Tak vytkl nám cíl a metu pro nejvznešenější snahy. Svobodná vůle činí, že také vlastní mocí jsme bytosti mravně dobré. Zasloužená odměna nebeská zajisté i více blaží.

Nedejme se tedy másti. Tím, že se bojíme hříchu, nemůžeme nic ztratiti, nýbrž jen získati. Uznávajíce Boha svým pánem, šetřeme jeho zákonů, a ničeho nemusíme se báti, nebo Bůh nechce ani smrt bezbožného, tím méně tedy chce smrt člověka dobrého. Teprve, když známe Tvůrce a spojujeme vůli svou

s vulí jeho, jsme v pravdě králi tvorstva, nebo potom nám všecko slouží a musí sloužiti k věčnému cíli. Ba, jsme víc, jsme bratry Bohočlověka, syny Otce nebeského. Když synové, tedy i dědicové, dí sv. Pavel. Až vejdeme do dědictví nebeského, poznáme pravdu celou a věčně si budeme blahopřáti, že jsme ji uznali a dle ní jednali. Amen.

49. Milosrdenství boží.

(Stvoření, stav nadpřirozený, vykoupení.)

Obsah: Láska a milosrdenství. Ruská pohádka. Jak náležejí dobré skutky k milosrdenství. Tři skutky milosrdenství božího. — 1. Stvoření. Nebytí a bytí. Báchorka. 2. Stav nadpřirozený. Jeho velikost. Je skutek milosrdenství. 3. Vykoupení. Ztráta milosti a následky. Lékař Guyon. Zadostiučinění spravedlnosti boží a získání zásluh P. Ježíšem. — Učitelka. Povzbuzení k vděčnosti.

Milosrdenství Hospodinova plná jest země. (Žal. 32, 5.)

S dobrotivostí boží souvisí úzce milosrdenství boží. Bůh jest nejvýš dobrotivý, poněvadž jest pln lásky ke svým tvorům, kteří všecko dobré mají od něho. Bůh jest nejvýš milosrdný, poněvadž nám odpouští hříchy a zlé od nás odvrací. Milosrdenství boží je tedy láska a dobrota boží, která nám koná dobré, aby nás uchránila hříchů a běd, nebo v nich nám pomohla.

Rusové mají následující pohádku: Na dědině žil mužik, který měl velmi dobré srdce. Bůh mu žehnal. Jeho soused ze závisti velmi mu ubližoval, ale mužik se nesoudil a nemstil. Stalo se, že zlý soused schudl a stal se žebrákem. Trpěl hlad s četnou rodi-

nou, ale k mužikovi jíti se neosmělil. Šel do mlýna, aby si vyprosil trochu mouky. V tu chvíli blížil se k mlýnu mužik s pytlem žita na ramenou, aby si je dal semleti. Vida ubohého souseda, byl jat soustrastí. „Nastav nádobu svou," pravil k němu a již odvázal pytel. Nádoba byla veliká. Když byla do pola naplněna, chtěl mužik přestati sypati, ale žebrák prosil: „Přidej ještě, je nás mnoho, a umíráme hlady." I nasypal mu mužik nádobu do vrchu. „To nestojí ani za semletí," pravil mlynář, vida pytel na polo prázdný. „Jen semel," řekl mužik. Mlynář mlel, a hle, namlel tolik mouky, jakoby pytel byl plný. „Buď milosrdný," dodává pohádka, „a Bůh ti požehná." „Blahoslavení milosrdní," pravil Spasitel, „neboť oni milosrdenství dojdou." (Mat. 5, 7.) Mužik vykonal skutek milosrdenství. Řeknete snad: „Nikoliv, nýbrž odpustil nepříteli a byl dobročinný." Máte pravdu; přece však byl jeho čin skutkem milosrdenství. Dobré skutky, konané z ušlechtilých pohnutek, mohou náležeti k různým cnostem, ale zároveň býti též činy milosrdenství. Kdo pomohl bližnímu z lásky bližeňské, vykonal skutek lásky bližeňské. Kdo mu pomohl, aby ze svých hříchů se kál, vykonal skutek pokání. Kdo mu pomohl z úcty k Bohu, vykonal skutek nábožnosti. Činí-li tak často, dospěl k ctnosti bližeňské lásky, kajícnosti, nábožnosti. Avšak poněvadž při všech těchto skutcích byla také soustrast s bědami a snaha odpomoci jim, mají tyto činy také charakter milosrdenství. Převládá-li tato pohnutka, máme skutky milosrdenství v plném smyslu slova.

Chceme mluviti o milosrdenství božím. Přičteme sem skutky, které Bůh konal, aby zbavil nás hříchu, před ním nás chránil, zaopatřil dobry proti němu. Veliké jsou tyto činy boží a hojné. Milosrdenství Hospodinova plna je země — praví korunovaný pěvec. Dnes promluviti chci o třech skutcích lásky boží k nám, v nichž jeví se tu více, tu méně soustrast k nám, a které tudíž mohou býti připočtěny k milosrdenství božímu. Jsou to: dar života, povýšení do stavu nadpřirozeného a obnovení tohoto stavu vykoupením. Bože milosrdný, dej nám, abychom po-

znávajíce milosrdnou lásku tvou, vzplanuli vděčnou láskou k tobě!

* * *

Bůh jest nejvýš milosrdný. Ty, ó Bože, jsi nekonečná láska, jak bys tedy neměl míti soustrast s našimi bídami duchovními i tělesnými? Kdo si má více přáti, aby nepořádky, kterými jsou všecky bědy naše, zmizely se světa, nežli tvůrce jeho, který chtěl míti svět krásný a blažený, svět, jaký byl v ráji? Hřích zkazil do jisté míry z připuštění božího blažený soulad lidského života, ale nenenávidí-li Bůh i hřích? Zajisté! A nenenávidí ho jen pro jeho vnitřní zlobu, ale i proto, že je hlavním pramenem běd a neštěstí na světě. Proto už předem soudíme, že Bůh jest milosrdný. Proto, že Bůh jest láska, proto, že nenávidí hřích, který jest neladem a nepořádkem v jeho díle, proto, že zlé jest pramenem neštěstí a běd; proto má soustrast s námi a ustavičnou snahu, aby z běd nás vyvedl, pokud stav světa, stíženého následky hříchu, to připouští. Bůh ovšem nemá soustrast a lítost, jako my. My, vidouce ubožáka, cítíme, jak srdce se nám svírá. U Boha toho není, neboť nic nemůže rušiti jeho věčného blaženého klidu. Mluvíce tak, mluvíme o Bohu lidským způsobem. Ale my můžeme tak mluviti, neboť Bůh jest neskonalá láska, a láska se smilovává. Písmo sv. není leč velikou a nádhernou hymnou na milosrdenství boží. Není jediné stránky v něm, která by přímo nebo nepřímo ho nevelebila, z něho se netěšila, jemu se nepodivovala. Panující Hospodine Bože — volal Mojžíš na hoře Sinai — milosrdný a milostivý, trpělivý a mnohého slitování, a pravdomluvný, který ostříháš milosrdenství nad tisíci a odjímáš nepravost a nešlechetnost a hříchy... (2. Moj. 34, 6.) „Milostivý a lítostivý jest Hospodin, trpělivý a velmi milosrdný," pěje David v každém žalmu svém (Ž. 144, 8.), vychvaluje milosrdenství jeho nad všecka ostatní jeho díla.

Bohověda mluví o několikerém milosrdenství bo-

žím, ne proto, že by to byly různé vlastnosti boží, ale proto, že se nám různým způsobem zjevuje.

1. Tak dílem milosrdenství božího nazývají již stvoření světa. Do jisté míry lze skutečně tak říci. Porovnejte jen bytí s nebytím, člověka, který žije, s člověkem, který nikdy se nenarodí. Co je větší nedokonalost a nedostatek, nežli nemíti existence vůbec? Nemíti zraku, řeči, zdraví, rozumu, je veliký nedostatek a veliká běda; ale vůbec nežíti, je méně, nežli býti kamenem, bylinou, zvířetem, člověkem nejbídnějším. Zaleťte duchem do doby, kdy nebylo lidí a světa. Co byl člověk? Prázdný stín, ano méně než prázdný stín; byl toliko možný. A tak možno do jisté míry říci, že Bůh, vida od věčnosti tyto prázdné stíny, tyto bytosti jen možné, nemající ničeho, ani existence a bytí, se nad nimi smiloval a řekl své všemohoucí: Budiž svět, buďtež zvířata, budiž člověk! Byla to láska, jež pohnula Boha k tvoření, ale s touto láskou byl spojen jakýsi rys milosrdenství. Všecko, cokoliv jest, je tudíž také do jisté míry dílem milosrdenství božího, dle slova žalmistova: „Milosrdenství Hospodinova plna je země.“ Porovnáme-li sebe s bytostmi, které jsou možny, jako my, ale které nikdy se nenarodí, musíme zvolati: Milosrdný jsi, ó Bože, neboť z ničeho jsi nás povolal k životu! Proto pěje básník: „Život první dar jest boží, zbavení jsa nicotnosti, první základ srdce tluku, časných blah i věčné cnosti.“ Jiný básník napsal fantastickou balladu o člověku, který, bloudě světem, aby konal dobro, zašel až do říše stínů, totiž do říše, v které bydlí prázdné obrazy těch, kteří se ještě nenarodili. Zdálo se mu, že jsou neskonale smutny. Sáhl po jejich rukou, ale nebyly ničím. Oslovil je, ale neslyšely ho. Jen jako smutné mátohy bloudily temnem. U brány říše byl anděl, hlídající vchod. „Proč je tak smutno v této říši prázdných stínů?“ ptal se anděla. „Není v ní života,“ odpověděl strážce. „Jen kdo překročí tento práh, vstoupí do říše jsoucna.“ „Ach, pusť je,“ prosil muž. „Není to v mé moci, jedině Hospodin dává život.“ „A dojdou všecky ty prázdné stíny k životu?“

„Nikoliv, nýbrž jen ty, nad kterými se smiluje milosrdenství jeho.“ I zašel muž — dí báchorka — ku prahům ráje, neboť nemohl se zbaviti zármutku, který obraz nebytí v něm vyvolal, a jal se prositi Hospodina: „Pane, uděl dech života stínům, andělem střeženým.“ Každý potom, který jeho přímluvou obdržel život, velebil jej jako největšího svého dobrodince.

To jest fantastická smyšlenka, ale pravdou jest, že Bohu máme děkovati za dar života, ať už nás stvořil z čisté lásky, nebo z lásky spojené s milosrdenstvím. On stvořil první tělo, on tvoří každou duši. Jeho dopuštěním nebo vůlí byli jsme povoláni z říše možností do světa skutečného.

2. Než větší, neskonale větší jest milosrdenství, z kterého Bůh své tvory povýšil do stavu nadpřirozeného. To můžeme plnou měrou nazývati milosrdenstvím. A poněvadž tento stav sahá, kam sahá rozumná bytost, dlužno říci s žalmistou Páně: „Milosrdenství Hospodinova plná jest země.“

Co je to stav nadpřirozený? Slovo samo to dí. Je to stav, který převyšuje stav přirozený. Proto se jmenuje nadpřirozený, an jest více, než přirozený. Že máme lidské oči a nohy, lidskou duši a lidské schopnosti, patří k naší lidské přirozenosti, tvoří tedy přirozený stav člověka. Mohli bychom míti lehkost andělův a pohybovati se rychlostí blesku. Bylo by to nadpřirozené? Nikoliv! Bylo by to mimopřirozené. něco, co nám nepřísluší jako lidem, ale nadpřirozené to není; neboť vlastnosti, které jsou vlastní některému tvoru, ať je to třeba anděl, jsou přirozené, jsou z oboru tvorstva a věcí stvořených. Co nazýváme nadpřirozené, jde výše, mnohem výše, jde až do oblasti božské, je něco, co rozumného tvora povznáší na stupeň a do oblasti, které jsou vlastní Bohu. je něco, co náleží jedině k přirozenosti božské. Býti ve stavu nadpřirozeném znamená tudíž míti svatost v duši, která nás činí zvlášť podobny k jeho bytosti a přirozenosti. Proto se praví v Písmě sv., že posvěcující milostí, ve které nadpřirozený stav záleží, jsme znovu zrození z Ducha sv., a máme účа-

stenství na přirozenosti boží. Duch sv. je třetí božská osoba. Jako z rodičů rodíme se tělesně, tak skrze milost rodíme se duchovně z Boha.

Chápete, křesťané, že je to něco velikého, neobyčejného! A k tomuto stavu Bůh určil a do něho povznesl člověka. Určil, aby jednou patřil na tvář boží, t. j. ustanovil, aby člověk mohl jednou Boha viděti tak, jak jest, tváří v tvář, aby přímo, podobně jako vidíme věci kolem sebe očima, rozumem viděl nekonečnou bytost boží, její pravdu, její dobro, její krásu, aby všemu tomu rozuměl, všecko cítil, nade vším tím se radoval a blažil. Ale k tomu bylo třeba, aby celou naši přirozenost povýšil na božský stupeň, neboť jen rovný rovného poznává a chápe dokonale. Kdyby kámen měl rozuměti naší řeči a cítiti naši radost, musil by dostati něco lidského, co by jej k tomu uschopnilo, musil by s člověkem postaven býti do jisté míry na roveň. Něco podobného učinil Bůh, povýšiv člověka do stavu nadpřirozeného; dal mu totiž skrze milost schopnost, aby jednou viděl Boha tváří v tvář, aby celá bytost boží se mu otevřela, aby myslil do jisté míry jeho myšlenkami, byl blažen jeho blažeností.

Člověk dle své přirozenosti pouze lidské mohl by si po smrti zasloužiti jen přirozenou blaženost, na př. že by žila duše jeho a po z mrtvých vstání duše i tělo bez bolesti, bez zármutku, bez bázně, asi tak, jako když člověk na světě někdy je úplně spokojen a blažen. Ale viděti Boha a celou jeho neskonalou bytost tváří v tvář, míti ho za bezprostřední své dobro, požívati jeho blaženost, k tomu nemá ani stínu práva.

Když tedy Bůh určil člověka k patření na tvář boží, když jej povýšil do stavu nadpřirozeného, udělív mu posvěcující milost, je to čin neskonalé lásky a nevýslovného milosrdenství. Milost posvěcující je totiž paprsek z božské svatosti; jí je člověk tak povýšen, nyní skrytě, po smrti zevně, aby na Boha patřiti mohl; jí je přirovnán k Bohu tak, aby jej poznával, jako rovný poznává rovného, člověk

člověka, anděl anděla, Bůh sám sebe, byť i ne tak dokonale.

Do tohoto stavu povýšen byl první člověk, tento stav milosti měl dědičně přecházeti na všecky lidi.

Povýšení člověka do stavu nadpřirozeného jest čin milosrdenství božího. Můžeme si mysliti, že Bůh patřil v duchu na člověka, na to, jak přirozenost jeho, ač vznešená, je ubohá, jak by mu mohl více dáti, jak nikdy dle své bytosti neuvidí Boha, svého Tvůrce a pramen blaženosti, i že se mu ho tedy zželelo, že se v něm vzbudila milosrdná láska, že si umínil: Povýším ho, dám mu šlechtictví syna božího, vtisknu mu pečeť své bytosti do duše, uschopním ho, aby jednou jako mně rovný mne poznával a mou blažeností byl blažen. A to učinil. Anděla a člověka povýšil do téhož stavu, uděliv jim stejnou milost, stav adoptovaných synů božích.

Nyní mluvíme o těchto věcech jako slepci o barvách. Ale až otevřeny budou na věčnosti oči naše, ó pak uvidíme, že Bůh nám dal to nejvyšší, co dáti mohl, sám sebe. Až věčnou blažeností plesati budeme, poznáme velikost daru a chváliti budeme na věky milosrdenství boží. Avšak važme si milosti boží, neboť jen s ní otevrou se nám brány slávy. Její ztráta znamená věčnou ztrátu Boha.

3. Veliké je toto milosrdenství, o kterém jsem právě mluvil. Avšak jest ještě jedno, které je ještě vzácnější a větší. Ještě větší důkaz svého milosrdenství, nežli je povýšení do stavu nadpřirozeného, dal nám Bůh svým vtělením. Zde nejplněji platí slovo žalmistovo: „Milosrdenství Hospodinova plna jest země. Není jediného člověka od Adama až do konce světa, který by neměl podílu na dobrodiní vtělení Syna božího a vykoupení.

Neposlušností prvního člověka ztratil člověk pro sebe a své potomstvo milost boží a vypadl tím ze stavu nadpřirozeného. Snad si myslíte: Nuže, aspoň mu zůstal stav přirozený a přirozená blaženost jako konečný cíl. Však tomu není tak. Tím, že člověk povýšen byl do stavu nadpřirozeného, cíl při-

rozený pominul. Tak ztracena blaženost přirozená i nadpřirozená. Nad to hříchem rozpoutala se zlá žádost, jež vedla člověka od hříchu ke hříchu, zmítajíc jím, jako rozbouřené moře lodičkou. Ztemnělý rozum ztrácel vědomí nejhlavnějších pravd. A tak sotva že uplynulo několik století, vidíme lidstvo ve stavu zbědovaném. Všude otroctví, všude modloslužba, všude neřest. Čím se mělo očistiti? Nebylo prostředku. Kým poučiti? Nebylo, kdo by je poučil. A tak by letělo zkáze vstříc. Podobalo se malomocnému, proti jehož nemoci není léku.

To viděl Bůh od věčnosti a smiloval se. Nad anděly se nesmiloval, ale člověku ukázal své milosrdenství. A ukázal je způsobem, jehož žádný lidský jazyk nedocení, jehož velikost nikdy nepochopí, leda až na věčnosti. Bůh ustanovil, že pošle Syna svého, druhou božskou osobu, aby lidstvo vtělením a smrtí vykoupila, a tak vrátila mu zase nadpřirozený stav a možnost dojíti nadpřirozeného cíle. Sv. Pavel napsal (Řím. 8, 21.), že pro Krista stvoření toto vysvobozeno bude od služebnosti porušení a uvedeno v svobodu synů božích. To se stalo vtělením a vykoupením.

Před léty vypukl v Marseillu mor a hrozně řádil. Lékaři nevěděli pomoci. Nemoc má, pravili, vlastnost, které neznáme, a proto nemáme proti ní léku. Bylo by třeba pitvati morem zemřelého, tak bychom snad nalezli prostředku proti ní. Ale, kdo se toho odváží. Pitva nebyla tehdáž ještě tak dokonalá a bez nebezpečí, jako nyní. Pokusím se o to, řekl Jindřich Guyon, stejně výtečný katolik jako učenec. Napsal svou poslední vůli, ve které učinil mnoho odkazů dobročinných, vzal kříž k sobě a dal se do pitvy. Vše, co viděl, psal na papír, namočený v octě. Zemřel za 12 hodin. Z jeho zprávy nabyli lékaři aspoň nějakého poučení, aby s úspěchem mohli morem nakažené léčiti a zdravé chrániti nákazy. Vznešený čin, plný krásné obětavosti a dojemného milosrdenství. A Kristus?

Dvojího bylo třeba: učiniti zadost uražené spravedlnosti a získati poklad zásluh, jimiž budoucí hří-

chy mohly by býti odčiněny. To učinil Kristus. Učinil zadost spravedlnosti boží tím, že vtělením a smrtí dal za nás výkupné, jež Bůh přijal, a tak zjednal nám zase ztracenou milost; nahromadiv smrtí svou poklad zásluh a založiv svátosti, jimiž si je osvojiti můžeme, dal nám prostředek, jímž se posvěcovati a odpuštění hříchů si získati můžeme. Pro vtělení a zásluhy Kristovy docházeli spásy židé a pohané, žili-li dle hlasu božího, který k nim ve svědomí mluvil, pro ně docházejí spásy mnozí z nich i nyní. Ale v celé velikosti své ukazuje se milosrdenství vykoupení křesťanův a na nich se plní. Milosrdenství Hospodinova plna je země. Jak nekatolíci dojíti mohou spásy, není dnes naším úkolem vykládati. Že všichni mají povinnost hledati Krista a pravou církev, kterou pro spásu lidí založil, je ovšem patrno, nebo i pro ně přišel a ji založil a jen ona má prostředky posvěcení, kterým se nabývá ztracený nadpřirozený stav. A toto milosrdenství boží trvati bude do konce světa. Však již dnes není místa, kde by dílo Kristovo nebylo známo. Nadšení missionáři hlásají je po celém okršku zemském. Milosrdenství Hospodinova plna je země.

* * *

Dějiny milosrdenství, dí slavný spisovatel jsou dějiny světa. Stvořením začalo, povýšením do stavu nadpřirozeného se zastkvělo, vtělením dostoupilo své výše! Ukončeno bude blaženou věčností. Ale i život každého jednotlivce nejsou než dějiny milosrdenství božího, jsouce ustavičné smilování boží nad hříšníkem.

Krásná ctnost jest milosrdenství tělesné, vzácnější milosrdenství duchovní. V jisté osadě vzorem obou byla mladá učitelka. Neměla mnoho platu, ale i z toho rozdala mnoho. Dítek ujímala se jako matka, živíc nejchudší z nich, vyprošujíc jim pomoc. Jako anděl dobrý pomáhala také v jiných potřebách každému, kdo na ni se obrátil, ze všech sil. Ještě úsilovnější bylo její působení mravní, osvětové a náboženské. Všecky síly své mladé horoucí duše vynaklá-

dala, aby vychovala svěřené dítky v bázni boží, ušlechtilé kázni a ve vědomostech. Však osada byla zanedbaná, bez kostela, oddaná pijáctví, karbanu a neurvalým hádkám. Učitelka byla tu jako květina vydaná všem vichrům. Využitkovávali ji se sobeckostí bezohlednou. Zatvrzelým srdcím jejich vděčnost a uznání byla neznáma. Za deset let zemřela učitelka, vyčerpána tělesně i duševně, zoufající nad spásou osady. Její hrob zarostl travou. Teprve, když dorostlo pokolení, jí vychované, rozpomenulo se na zlatou duši a postavili jí chudý pomník.

Jako tito lidé, jsme často i my. Na Bohu vše žádáme, sami nedáváme mu nic. On živí nás celý den, a my ani neděkujeme minutu ráno a večer. On udržuje nám příjemný život celý týden, a my ani v neděli nemáme pro něho hodinu kdy, abychom šli mu vzdáti čest. On pro nás dlí ve svátosti, a my jím pohrdáme. On dobrodiní nám dává, my ho urážíme. On je neskonale milosrdný, my k němu bez ohledů, cti a slušnosti.

Bože milosrdný, naprav nás! Obměkči naše srdce. Milosrdenství tvého plna je země. Učiň, aby i nás dojalo a my stali se ho účastni zvláště v hodinu smrti, amen.

50. Milosrdenství boží.

(Pohnutky vtělení.)

Obsah: Proč hřích nezdá se nám vždycky hrozný. Jeho velikost ukazují názorně následky hříchu dědičného. Milosrdenství boží se smilovalo. Vtělení. — 1. Slova sv. Jana: Tak Bůh miloval svět . . . 2. Vtělení odpovídá dokonalé spravedlnosti. 3. Velikost spravedlnosti ve vtělení. 4. Ukazuje se v něm všemohoucnost a moudrost boží. 5. Vede vhodně k spáse. 6. Tvorstvo jím povzneseno. — Povzbuzení k bázni před hříchem.

Kdo jest člověk, že jsi naň pamětliv? (Žal. 8, 5.)

Lidský rozum není s to, aby plně pochopil zlobu hříchu. Nemoha dokonale poznati Boha, nevidí celý dosah a velikost urážky, které se dopouští, dosah a velikost následků, jež nezbytně má v zápětí. Ví sice, že Bůh je nekonečně svatý a velebný, a že tedy zloba hříchu má něco nekonečného v sobě; ale vida, jak se lehce a hravě koná, lehce a hravě též zapomíná, neuvědomuje si dostatečně velikost hříchu.

Názorněji ukazuje se nám velikost hříchu když slyšíme, jak Bůh zkazil hříšné pokolení potopou, jak trestal Sodomu ohněm. Než dodáme si: Tito lidé žili po několik pokolení v nejhorších neřestech, není proto potrestání jich tak divné. Ani zde tedy nejeví se, jak velikou urážkou a jakým zlem je je-

diný těžký hřích, nebo tu byly hříchy skutečně veliké a hrozné.

Však jest jeden hřích, v kterém sám Bůh nám ukazuje hroznými následky, jež v zápětí měl, nesmírnou ohavnost i jediného těžkého hříchu. Co zdá se na pohled menšího, než hřích Adamův? A přec všechen nelad na světě z něho má počátek. Nikdo nesečte slzy, které na světě byly už vyplakány; tam mají svůj zdroj. Nikdo nesečte vzdechy, které se tísnily z prsou nemocných; tam mají svou příčinu. Nikdo nesečte životy mužů, kteří padli na bojištích, jako oběti zločinů, sebevraždou; bez prvotního hříchu toho by nebylo. A kolik lidí zahynulo věčně, že přemoženi byli svou tělesností a vzniklých z ní vášní? První hřích dal počátek ku zkáze jich.

Ale i všecko zlé světa, krev, slzy, boje, vášně, nemocnice, všecko tvoří jen část následků, vyplynuvších z prvotního hříchu, nebo Bůh se smiloval a je zmírnil.

Bohověda táže se, proč Bůh nad člověkem se smiloval, nad anděly však nikoliv. Proč jsi, Pane, nad námi se smiloval? Odpovídá, že Adam byl sveden, že neměl takového poznání, že jeho potomci ne sami, nýbrž jen v něm hřešili, kterýchžto polehčujících okolností u andělů nebylo. Však jdeme-li dále a ptáme-li se, proč jsi se o Bože smiloval tím, že jsi Syna svého na svět poslal, tu všecky polehčující okolnosti nejsou ničím. Tu jediné nevýslovné tvé milosrdenství vystupuje, o Bože, nebo před velikostí této lásky vyznáváme chvějně, co jest člověk, že jsi naň pamětliv?

Uveďme si některé důvody milosrdenství božího, které přiměly druhou božskou osobu, aby se vtělila a nás vykoupila. Ty, Bože milosrdný, žehnej nám, aby se rozmnožila v nás ošklivost před hříchem!

* * *

1. Otázka tedy, kterou se zabývati chceme, jest: Proč Bůh se vtělil? Sv. Jan praví: Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby žádný,

kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. (Jan 3, 16.) „Tak“, dí, t. j. tak mocně, hluboce, široce a velice. „Bůh,“ t. j. nekonečná velebnost, sama v sobě věčně blažená, nikoho nepotřebující, jíž slouží miliony andělů a která milliony jiných by si stvořiti mohla. „Svět,“ t. j. nás, nejnižší rozumné tvory, tělem se zvířaty příbuzné, nízkým tělesnostem oddané, hříchem poskvrněné, nevděčné, stále odbojné, více trestu a hněvu hodné, nežli lásky. Zastav se, člověče, volá zbožný Lessius, a žasni! Vznešené anděly ponechal Bůh v zlobě hříchu a zatratil je; k tobě, bezcennému červíku, posílá Syna svého, aby přijal tvou nízkou přirozenost a tě spasil. „Syna svého jednorozeného,“ t .j. ne anděla, ne cheruba, ne adoptovaného syna nějakého, ale syna vlastního, jednorozeného, věčného, tutéž božskou přirozenost mající jako on, všemohoucího, svatého jako on, božskou láskou, tedy nekonečnou láskou milovaného syna posílá, jednu ze tří božských osob. „Dal“ totiž za učitele pravdy, vzor života, vykupitele z hříchu, za věčného kněze, za pokrm nesmrtelnosti, záruku věčného života, soudce živých i mrtvých. „Dal“ však také ku spojení s naší přirozeností, k chudobě, nahotě, pracím, nepohodlí, ponížení, potupám, bičování, k smrti kříže, k spáse všech lidí, věřících v něho.

Tak v několika slovech rysuje sv. Jan velikost vtělení božího. Lásku a milosrdenství udává za příčinu jeho. Byli mnozí řkouce, ne, není to možné. Přirozenost lidská spojená s osobou a přirozeností boží, pozvednutá až k trůnu božímu, Bůh-člověk trpící, umírající, Bůh člověkem a člověk Bohem, a to vše téměř pro nic za nic, pro hříšného člověka, ne, to nevěříme, to je láska pošetilá a nerozumná, láska, jež se zahazuje, zahrnuje dary přílišnými, tudíž zbytečnými, koná nesmírné divy pro nehodné i pouhého smilování. Bylo dosti takových kacířů. Místo, aby se velikostí lásky boží zahřívali a zapalovali k nadšení, říkali, ne, není možná. Neodsuzujme jich přísně. Srdce lidské je příliš malé, příliš sobecké, příliš prospěchářské, příliš vypočítavé, příliš lidské, než

aby pochopiti mohlo lásku, kterou Bůh miluje. Však nepochybujme o ní aspoň. Pochybovati o tom, co je mé štěstí, mé blaho, má nejkrásnější naděje, mé zušlechtění a povzbuzení k ideálnosti — ne, to by bylo bláhové. Jako tonoucí stébla se drží, já držeti se budu lásky tvé, o Bože, nebo vím, že jsouc božská, musí býti neobyčejná.

Bůh se vtělil. Nejdříve tuto pravdu přijímám, celou duší jí věřím, nebo učí mne tak Kristus, apoštolové, církev. Nejprve se jí obdivuji, v ní jásám, v ní tebe, Bože, velebím. Potom teprve osměluji se položiti si otázku: Proč jsi se vtělil? Proč láska tvá tuto neobvyklou cestu zvolila? Bohověda odpovídá následujícími důvody:

2. Vtělení nebylo nezbytně nutné, nebo Bůh mohl odpustiti, mohl se spokojiti lidským zadostučiněním, nebo nějakým andělským činem. Bůh volil vtělení, poněvadž jen tímto způsobem mohlo býti úplně zadost učiněno spravedlnosti, dokonale se ukázati milosrdenství boží a postaráno o spasení lidské. Jak by mohl býti Kristus, dí sv. Cyrill, prostředníkem mezi Bohem a námi, kdyby nebyl pravý Bůh a pravý člověk? (Thes. l. 5. c. 7.)

Sluší se, aby především tvůrce spravedlnosti jí dbal. O, mnohý soudce a král odsuzuje s krvácejícím srdcem, rád by odpustil, ale spravedlnost je něco mnohem vyššího a důležitějšího, nežli okamžikové milosrdné pohnutí.

R. 1445 byl syn dožete benátského obžalován, že přijímal dary cizích knížat. Soudu předsedal vlastní otec, vévoda Foscari. Byl odsouzen k mukám a vyhnanství. Vlastní otec musil synu ortel oznámiti a starati se, aby byl proveden. Totéž opakovalo se ještě dvakráte, jednou po pěti letech a podruhé o něco později. Tresty byly vždy přísnější. A pokaždé musil otec ortel svému synu ohlásiti a vykonati. Když potom objevila se nevina odsouzeného, osvobození mu neprospělo, nebo byl podlehl dlouhému utrpení. Srdce otcovo krvácelo, ale když důkazy svědčily proti synu a soudcové jej odsoudili, nezdráhal se konati spravedlnost. Co měl činiti Bůh, jenž viděl vinu lidskou? Měl

hned při prvním překročení zákona nedbati zloby hříchu, nedbati uražené spravedlnosti a odpustiti, aniž by hřích byl dle své zásluhy potrestán a spravedlnosti bylo v plné míře zadostučiněno? Jakou cenu měly by zákony, jichž porušení sám zákonodárce nedbá? I lidského zákonodárce bychom v takovém případě obvinili z nedůslednosti a ledabylosti.

Jestliže člověku sluší spravedlnost, tím více Bohu. Neskonalý důmysl boží a láska boží našly způsob, aby spravedlnosti bylo zadost učiněno, a láska nevzala újmu, aby se ukázala zloba hříchu v celé své hrůze, a přece sňata byla. Člověk a anděl v plné míře nemohli napraviti urážku a zahojiti spravedlnost, i učinil tak Bůh sám. Vtělený Syn boží mohl dáti plné zadostiučinění, kterého Bůh žádal. Jako člověk mohl vzíti na sebe všechen trest za hřích a jako Bůh mohl svému zadostučinění za něj dáti nekonečnou cenu. Svatý Lev podotýká k tomu ještě, že se slušelo, aby ďábel přemožen byl ne božskou mocí, ale spravedlností, jsa přemožen tou přirozeností lidskou, kterou přemohl v prvním člověku, aby ctností byl přemožen, jenž lstí zvítězil. (Serm. 2 de Nat.)

3. To jsou krásné myšlenky, které objevují se ještě v nádhernějším světle, považíme-li, že takovým způsobem i milosrdenství boží ukazuje se ve vší své velikosti a kráse. Odpustiti prostě, bylo by krásné, ukázalo by lásku boží; přijmouti zadostučinění člověka nebo anděla, byl by také krásný důkaz lásky. Ale spravedlnosti nebylo by zadostiučiněno v plné míře; Bůh by ji pouze přijal za plnou spravedlnost. Když však Bůh vydal Syna svého, aby se stal člověkem a za nás umřel, jest to neskonale více než pouhé odpuštění nebo zadostiučinění lidské. Když král odloží svou korunu a v podobě sluhy na sebe vezme trest za poddaného, aby zákon spravedlnosti byl zachován, jest to dozajista více, než kdyby mu pouze odpustil nebo za vinníka jiného člověka potrestati dal. Proto dí sv. Pavel (I. Kor. 6, 20): Za velikou mzdu vykoupeni jste. Tak získán lidstvu také nevyčerpatelný poklad zásluh, aby i další jeho hříchy mohly odpuštěny býti, a spravedlnost tím neutr-

pěla. Sv. Bernard vypravuje následující sen, jejž měl. Hrál se svými soudruhy před palácem královým. Vznikla hádka, v níž soudruh zabil soudruha. Všichni šli ku králi prositi za milost, nabízejíce, že ochotni jsou za vraha přijati jakýkoliv trest. Ale král poslal syna svého, aby sám vzal trest smrti na sebe a učinil tak zadost zákonu, který velel, oko za oko, zub za zub. To jsi ty učinil za nás, zvolal pak, obětovav syna svého jednorozeného. Jak nemám říci se žalmistou Páně: Hospodine, kdo je člověk, že jsi naň pamětliv?

4. Však nejen milosrdenství boží ukázalo se ve vtělení Syna božího, ale také všemohoucnost a moudrost boží. Co jest podivuhodnější, nežli vymysliti způsob, aby se spojilo, co nekonečně se různí, božství a člověčenství? Co podivuhodnějšího, než když člověk stává se Bohem a Bůh člověkem v jedné osobě božské? To je větší dílo, nežli stvoření, větší dílo, nežli povýšení do stavu nadpřirozeného. Zároveň dává nám Bůh tak na srozumněnou: Jestliže na zemi dávám se člověku v tak tajuplném a milostném spojení, co mu teprve připravím v nebi? Potom ne jednomu, ale všem se sdělím způsobem, který převyšuje každé pomyšlení lidské. Kdo mnoho dává, od toho právem ještě více lze se nadíti. Kdo takové divy působí, i jiné zajisté ještě pro nás vykoná.

5. Další důvod pro vtělení záleží v tom, že tvoří nejvhodnější způsob, kterým lze lidi přivésti k spasení. Naše víra tím roste. Kdo by nevěřil pevně tomu, co sám Syn boží učil? Sv. Augustin dí (De civ. 11 c 2.): Aby člověk jistěji spěl k pravdě, položila pravda sama, Syn boží, základ k naší víře. Naše naděje sílí. Opět dí sv. Augustin (de Trin. 13, c 10). Nic nesílí naši naději tak, než důkaz, jak velice Bůh nás miluje. Však kde je větší důkaz, než když Syn boží ráčí na sebe vzíti přirozenost naši? Sv. Pavel píše (Řím. 5, 10): Poněvadž nepřátelé byvše, smířeni jsme s Bohem skrze smrt Syna jeho: mnohem více smířeni jsouce, spaseni budeme skrze život jeho (vzkříšení jeho.) Kdo odvážil by se zoufati nad svým spasením, vida, co všecko Bůh pro něho učinil? Či může Bůh

chtíti, aby byla marna krev jeho na tobě? Vtělení boží zapaluje naši lásku. Jak může někdo, kdo věří, nemilovati Boha, vida, že za něho člověkem se stal a na smrt šel? I kámen se rozehřeje na slunci; jak nemá se rozehřáti k lásce i nejtvrdší srdce lidské, vidouc Boha svého za sebe na kříži? Chceš býti milován? táže se Cicero. Miluj, a budeš! Rozmnožuje se snaha po ctnosti. V Pánu Ježíši máme božský příklad všech ctností. Poslušnost, pokora, čistota, chudoba, trpělivost, láska k nepřátelům, dobrota — všecky z něho září jasem. Kdo necítil se pohnut k dobru, vida vznešený příklad ctnosti před sebou? Tu bije živěji srdce naše, a my si přejeme býti také dobrými. Kde lidé nechtějí již býti ctnostnými, odstraňují nebo tupí vzory ctností. Dále: Jedním člověkem přišel hřích, v jednom hřešili všichni. Tomu odpovídá, aby jedním hřích byl odčiněn a aby skrze jednoho všichni byli posvěceni. Sám apoštol Pavel vyjádřil tuto myšlenku, píše k Římanům (Řím. 5, 18, 19.): Protož jako skrze hřích jednoho přišla na všecky lidi vina k odsouzení: tak přišla skrze spravedlnost jednoho na všecky lidi milost k ospravedlnění. Jako skrze neposlušnost jednoho člověka učiněno jest mnoho hříšných: tak i skrze poslušenství jednoho mnoho spravedlivých učiněno jest. Mohlo se to státi skrze prostého člověka nebo anděla? Mohou dáti všem svatost? Mohou ustaviti prostředky k posvěcení, sv. svátosti? Nikoliv! To mohl učiniti jen Bůh-člověk.

O, jak jest to podivuhodně krásné, když Bůh-člověk učí nás pravdě, posiluje naši náději, rozplameňuje naši lásku, svítí nám vzorem ctností, všecky posvěcuje! Tu jdeme jistě, tu se nebojíme, tu nekolísáme. Zase cítíme znovu, že jsme jedna veliká rodina, jejíž hlavou a otcem je Bůh. Skrze svého Syna vstoupil s námi, řekl bych, v krevní příbuznost přirozenou vtělením a nadpřirozenou milostí. Všichni jsme jedno v Kristu, jak dí apoštol, a skrze Krista v Bohu. Jsme údy svatého těla, kterým je vtělený Syn boží. Kdyby král byl se všemi poddanými spřízněn, měli bychom malý obraz spojení našeho s Bohem, které vtělením se stalo.

6. Další důvod pro vtělení záleží v tom, že jím povzneseno také všecko ostatní tvorstvo, které hříchem rovněž raněno bylo, nebo svět po hříchu nebyl již rájem prvních rodičů. Člověk spojuje v sobě hmotu, život rostlinný a živočišný v jeden vyšší celek. Povznesením přirozenosti lidské ve vtělení povznesena je tedy také celá příroda hmotná, rostlinná a živočišná. Kamkoliv vkročí křesťanská vzdělanost, mizí skutečně divokost přírody, pouště, divá zvěř, a příroda stává se přívětivou služkou člověka. Jest zajisté významné, že jest to křesťanská vzdělanost, která ovládla síly přírodní. Jakoby posvěcení a zušlechtění člověka křesťanstvím plynulo z něho také na přírodu.

A zajdeme-li konečně za práh hrobu, kdo jest v nebi mimo Boha předmětem největšího blaha nebešťanů? Jest to Kristus, jeho oslavené člověčenství. Ani všichni svatí a andělové úhrnem, ani jich zástupy s královnou nebes v čele nemohou skýtati to, co skýtá Syn boží v oslaveném člověčenství, nebo nikdo není v tak blízkém spojení s Bohem jako ono. Společnost s Pánem Ježíšem bude po Bohu nejsladší odměnou všem, kteří v životě jej milovali, jeho následovali, s ním trpěli, s ním spojeni umírali.

Když tedy všecky tyto uvedené důvody uvážíme: že vtělením učiněno zadost plné spravedlnosti, že se jím zároveň ukázalo veliké milosrdenství boží, že jím zjevil Bůh větší moc a moudrost, nežli při stvoření, že potvrzuje naši víru, sílí naději, rozmnožuje lásku, dává vzor ctností, jedním člověkem posvěcuje, jako jedním stal se hřích, že jím posvěcena je celá příroda, že v něm svatí nalézají po Bohu největší blaho: pravím, když to vše uvážíme, vyznáme zajisté, že vtělení boží je Boha důstojno, že je nejvhodnější způsob, jaký Bůh vůbec vymysliti mohl. To jest, co jsme chtěli dokázati.

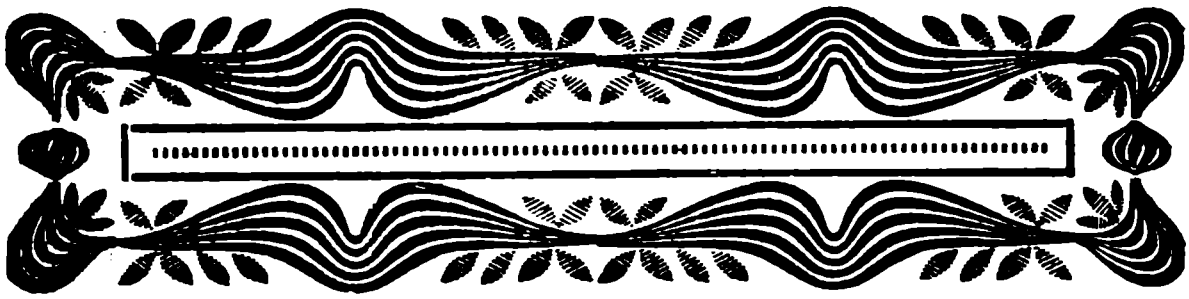
* * *

Začal jsem myšlenkou o hříchu, jež byla podnětem vtělení; chci jí také skončiti. Křesťané, chceme

se obdivovati všemohoucnosti, moudrosti, milosrdenství a lásce boží ve vtělení, ale také nezapomenouti, s jakou vážností jednal Bůh se hříchem. Hřích, který byl podnětem takových divů, není věru maličkostí, není věcí, přes kterou lze jen lehkomyslně přejíti. Pro jediný hřích pokaženo lidstvo, Bůh stává se člověkem a umírá na kříži. Umřel za všecky hříchy, ale hřích Adamův byl podnětem hlavním. Svatí měli hrůzu před hříchem. Sv. Viktorianus byl za ukrutného kacířského krále Hunnericha prokonsulem v Africe. Král ho vyzval, aby se zřekl katolické víry a stal se arianem. Prokonsul odpověděl: Král může mne upáliti, šelmám předhoditi, k smrti umučiti, vše podstoupím, ale duše své tak velikým hříchem hříchem neposkvrním. Za všecky poklady jeho říše nezradím Vykupitele svého, jemuž jsem přísahal věrnost. A zemřel v krutých mukách.

Dnes ošklivost a bázeň před hříchem velmi jsou seslabeny. Mnozí praví, že hřích není nic. Křesťané, kdyby všechni lidé prohlásili hřích za nic, nic se nezmenší jeho velikost. Zde nerozhoduje mínění lidské, ale mínění boží. Jedině v tom hřích pozbyl své hrůzy, že nyní lze snadno získati si jeho odpuštění. Je to zásluha Pána Ježíše. Ostatní zloba mu zůstala. Ku vděčnosti má nás pobízeti láska Kristova, nikoliv k tomu, abychom se hříchu nebáli. K lásce, abychom tím horlivěji proti němu bojovali.

Končím prosbou: Pane Ježíši, pro velikost svého vtělení rozmnož v nás bázeň a ošklivost před hříchem. Amen.

51. Milosrdenství boží.

(Dobrodiní vtělení.)

Obsah: Velikost dobrodiní určuje se velikostí daru způsobem kterým je dán, a výsledky jeho. Dobrodiní vtělení. — Poučení o nejdůležitějších otázkách života. Jak hlásá Pán Ježíš své učení. Učení jeho je pro všechny lidi, země, strany, stáří. Učení lásky. Chudoba, pokora, čistota. – Sv. Ludmila a křesťanství v Čechách.

> Dobrořeč duše má Hospodinu: a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Korunovaný pěvec dí: Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. Neskonale větší příčinu k vděčnosti máme my pro vtělení boží, jehož dobrodiní se těšíme.

Velikost dobrodiní určuje se velikostí daru, způsobem, jakým je dán, výsledkem, který z něho plyne.

Nuže, velikost daru přesahuje lidské meze a lidská dobrota. Dar, který vtělením dal Bůh světu, jest sám Syn boží. Vzácným vyznamenáním by bylo, kdyby ubohému lidstvu byl poslal anděla, aby je učil, k dobru vedl, dobrodiní mu prokazoval. Ale Bůh dal Syna svého, který je mu ve všem od věčnosti roveň. Více dáti nemohl ani Bůh. A poněvadž jsme toho byli

úplně nehodni, je dar tím větší, neboť stal se nehodným takového dobrodiní.

Způsob, jakým dar dán, líčí sv. apoštol Pavel, když dí (Fil. 2, 6 n.): Kterýž jsa v způsobě boží, (t. j. Bůh) nepoložil sobě toho za loupež (t. j. nevynášel se), že jest rovný Bohu: ale sebe samého zmařil, přijav způsobu služebníka, ku podobenství lidí učiněn, a v způsobu nalezen jako člověk. Ponížil sebe samého, učiněn jsa poslušným až k smrti, a to k smrti kříže. A dále líčí, jak proto každé koleno na nebi a na zemi má před ním klekati. Bůh tedy vtělením sestoupil s trůnu své velebnosti, přišel mezi nás, aby nám sloužil až k smrti. Proto dí apoštol, že se zmařil. Velkodušnější způsob daru nemohl ani Bůh vymysliti. My jsme lidé, nejsme více, než kterýkoliv žebrák, před Bohem snad méně než on, ale tak se snížiti a obětovati nedovede nikdo z nás. A co je svět před Bohem? Pouhé nic, stín, dým. O, vtělení boží je velmi, velmi poučné a zahanbující pro naši hrdost a pýchu a samolibost.

Výsledek pak, který ze vtělení plyne, jsou mnohonásobná dobrodiní. Čím prospěšnější je dar, tím větší bývá jeho cena. Jestliže dar sám a způsob daru převyšuje všecko pomyšlení lidské a nutká ke chvalozpěvům na dobrotu boží, pak dobrodiní vtělení božího zasluhuje tím více, abychom si řekli slovy korunovaného pěvce: Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

O dobrodiních, které Bůh nám svým vtělením prokázal a prokazuje, chci promluviti. Vtělený Bože, otevři oči naše, abychom je poznali, a srdce naše se rozehřálo k vděčnosti, jíž zasluhují!

* * *

Vtělením ukázalo se nad námi milosrdenství boží, zachránivši nás před věčnou zkázou. Však o tom dnes nechceme mluviti. Vzpomeneme jiných dobrodiní, z něho plynoucích.

Vtělením dostalo se nám božské víry, poučení o nejdůležitějších otázkách života. Je-li věda dobro-

dinám — a všechen svět zpívá jí nadšené chvalozpěvy, pak poučení jisté o věcech nejdůležitějších zaslužuje tím více název dobrodiní.

Co věděl svět před Kristem o Bohu, o člověku, o světě, o životě posmrtném? Téměř nic; a co věděl, bylo nejisté a promíchané hroznými bludy. Největší myslitel a veleduch řecký prý řekl při své smrti: V nejistotě jsem žil, v pochybnostech umírám, kam jdu, nevím. Všecko lidstvo žilo tu v duchovní temnotě, tu v pološeru. Jen z národa israelského padaly k němu tu a tam jiskřičky světla, ale oči, bludy, mášněmi a předsudky zaslepené, ho neviděly.

Za bohy ctili vzdělaní Řekové a Římané Joviše, Saturna, Venuši a jiné. Mnozí z bohů mužských byli vrahy, smilníky, lháři, lupiči, a mnohé z bohyň záletnicemi, s duší plnou zloby, smyslnosti, závisti, žárlivosti a jiných chyb a neřestí. Jiní národové klaněli se slunci a hvězdám, jiní zvířatům, jiní konečně věcem, které si sami učinili, dřevěným nebo kovovým bůžkům, nad čímž sv. Pavel nejvíce se hrozil. Pravil, že tak hluboko klesnouti mohlo lidstvo jen proto, že k zatemnělému rozumu přistoupily veliké mravní neřesti, jež zatemňují a zatvrzují rozum a srdce. Již kniha Moudrosti divila se této zatemnělosti a kárala ji lítostivými slovy. (Moudr. 13.) Že jest jeden Bůh, že jest duch, že jest stvořitel světa, nevěděl nikdo, až na malé výjimky; a ti, co činili výjimku, věděli to nejistě, nejasně a jen málo. Dále neznali pohané prozřetelnosti boží, že totiž Bůh všecko řídí a spravuje, naopak považovali bohy často za své nepřátele, kteří jim škodí, jim závidí, na nich se mstí; lepší náhledy o ní měli málokteří. Nevěděli, že Bůh jest neskonale vznešený, věčný, milování hodný. Říci jim, že mají bohy milovati, bylo by pro ně neskonale směšné. Ctili bohy, ale jen proto, že je pokládali za mocné bytosti, jichž přízeň dlužno obětmi si získati. Neznali dokonale, který je cíl člověka dobrého a zlého, náhledy jejich o nebi byli ubohé, o pekle hrozné. O nesmrtelnosti duše bájili podivné věci, mnozí učili stěhování se duší. Ještě dnes obyvatelé Indie, mezi nimiž jest několik millionů kře-

sťanů, ještě dnes tito obyvatelé nezabili by hada, divého zvířete, kuřete, za žádnou cenu. Kdysi žádal hladový missionář, aby mu sluha uvařil několik vajec. Sluha se zhrozil takové bezbožné žádosti a odepřel. Jak by měl jí vyhověti, vždyť by v nich mohla býti duše lidská, která z neznámé příčiny se do nich po smrti člověka odstěhovati musila. Že takové bludy mají v zápětí mnoho jiných bludů, snadno lze se domysliti. Vymýtiti lze je těžko a teprve po dlouhé době. Právem dí Písmo: Myšlení lidí smrtelných jsou bláznivá a nejistí důmyslové naši. (Moudr. 9, 14.) Marní zajisté jsou všichni lidé, v nichžto není známosti Boha. (Moudr. 13, 1.) Pohané neznali dokonale zlobu hříchu, krásu ctnosti, cenu dobrých skutků. Láska k vlasti a udatnost byly skoro jedinými ctnostmi, jež cenili. Jen několik málo velikých duchů dostoupilo dále, a ti, zdá se, čerpali ze sv. Písma Židů, nebo od křesťanů. Jest se diviti, jak při takové temnotě duševní lid namnoze spravedlivě žil. Patrně působil v něm Bůh hlasem svědomí a různými napomáhajícími milostmi.

Však o té věci byly už celé knihovny napsány. Stačí učiniti krok mezi lid a národ, k němuž dobrodiní křesťanské osvěty nevnikla, aby každý poznal, že v těchto duších je mnoho šera a tmy a souvísících s nimi běd.

Někdo mohl by říci, že Japonci nepřijali učení křesťanského, a přece mají elektrické světlo, školy a university a ostaní vymoženosti vzdělanosti křesťanské; že jsou mezi nimi mnozí lidé vzdělaní, kteří nepřiznávají se k učení křesťanskému. To jest sice pravda, ale zeptejte se těchto lidí a národů, odkud je svět? Odpovědí vám, nevím. Odkud je člověk, co je a kam jde? Odpovědí, nevím. Co je život, co ctnost? Odpovědí, nevím. Na nejdůležitější otázky života neznají odpovědi. Jsou vzdělaní, protože si osvojili vzdělanost, kterou křesťanství porodilo a vypěstovalo. Podobají se našim vzdělancům, kteří zavrhují pravdy zjevené, Boha popírají, nebo jej teprve hledají, v duši lidskou nevěří, člověka mají za vy-

vinutější zvíře, o věčném životě pochybují, nejpodivnější nauky hlásají o světě a životě lidském. Tápají také ve tmách. Není-li to tak zřejmo, jako u pohanů, záleží příčina v tom, že křesťanství dosud všude má vrch a nedá této duševní temnotě svět ovládnouti. Když slunce je za mraky, není na zemi úplná tma, třeba ho nevidíme. Tak i svět, který nemá nebo zavrhl křesťanství, žije ze světla, které z něho září.

Vtělením božím vzešlo světu slunce, které jej ozářilo a dosud ozařuje. Vtělený Syn boží naučil jej znáti Boha jednoho a pravého, tvůrce, řiditele, odměnitele a soudce, význam a cíl života, vznešenost duše lidské, krásu ctnosti a zlobu hříchu. On jest cesta, pravda a život. Pouhý člověk neměl by vůbec ani moci, aby zjednal svému učení všesvětovou platnost, platnost pro všecka století. Proto také svět, poznav toto slunce božské, neutuchající chválou jal se velebiti Boha, že zaplašil temnoty jeho života. Nádherné chrámy světa křesťanského dávají o tom svědectví. Dobrořeč, duše má, Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho — mluví v nich duše lidstva k Bohu. Kéž by na to nezapomínalo! Nebo kde toto světlo víry a křesťanské osvěty zapadá, vznikají strašné bludy, nepořádky, revoluce. Severní Afrika byla kdysi zemí, v níž nádherně kvetla křesťanská osvěta. Když zničena byla, upadl na staletí celý kraj v temnotu. Dnes je to opětně křesťanská osvěta, která mu pomáhá k bývalé výši a slávě.

Však nosil bych dříví do lesa, kdybych dále se o tom šířil. Raději podívejme se, jak vtělený Syn Boží své učení hlásá. O zemi svatá, posvěcená jeho šlépějemi, ty's viděla jeho práce a námahy, hlad a žízeň, utrpení a smrt. Do únavy, od rána do večera, často i v noci, za zimy a horka, v městech a vesnicích, na poušti, na horách, po polích, na moři, v chrámu a pod širým nebem, mezi bohatými a prostými, farisei a hříšníky, soukromě a veřejně viděla jsi jej pracovati, kázati, modliti se, pomáhati. Nikým nepohrdal, nikoho neodpuzoval, nad nikoho se nevyvyšoval. Snášel zatvrzelost fariseů, chyby učedníků, vrtkavost lidu, zlobu hříšníků. Vždy je milý, vždy

přívětivý, vždy dobrý, vždy k dobrému ochotný, vždy k odpuštění hotový. Nehledá své slávy, neoslňuje umělým řečnickým slohem, neimponuje pyšnou učeností školskou, ale mluví prostě, rozumem a srdcem, snižuje se k lidu, vymýšlí mu podobenství. A přece z jeho slov vane božská síla; učil jako moc maje. Hrozí trestem božím, přece však jest zosobněná láska. Tisíce a tisíce lidí pozorovalo a pozoruje po staletí tohoto třicetiletého učitele, syna tesařova, nechodivšího do škol, a ušlechtilá srdce jsou jeho učením a zjevem jata do hlubin duše. Všecka cítí, jak v prostém rouše potulného učitele galilejského skrývá se nebeská moudrost. Pozorují jej, jak chodí se svými učedníky, chudými rybáři, jak je učí, s nimi mluví a spí, je kárá, a tu děje se jim jako Petrovi, že uchváceni obdivem klekají, volajíce: „Ty jsi Syn boží, kam máme jinam jíti?“ Nám jeho světlo svítí, rcemež si tedy i my: „Dobrořeč, duše má, Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.“

Jedné vlastnosti učení Kristova všímněme si zvlášť: jeho nauka je pro člověka nejprostčího i ducha nejvznešenějšího. To mu dává pečeť božství. Je jako to slunce, jež svítí člověku i nepatrnému broučku. Duchové, jako sv. Augustin a sv. Tomáš Akv., jimž ve světě sotva je rovno, nalézali v něm nejvyššího ukojení; prostý horal rozumí mu z podobenství Kristových, která nejvznešenější pravdy podávají v milém dětském rouše. Sv. Pavel byl veleduch, byl osvícen Duchem sv., ale tak vznešeně a prostě zároveň mluviti a psáti nedovedl. V tomto učení nebylo nalezeno dosud nejmenšího bludu, všecka věda a učenost dvou tisíciletí neopravila v něm jediné písmeny. A kde se toho odvážiti chtěla, smutně pohořela. Toto učení vzdělává celého člověka, řídí všecky jeho myšlenky, city a skutky, a nejen jednoho člověka, ale lidi všecky. Křesťané, to je něco podivuhodného, hlásati učení, které by bylo pro každého člověka celého světa, černocha i bělocha, prostého i krále, pro dítko a starce, muže a ženu, pro dobu radosti i žalosti, pro ctnost a hřích, pro zdravé i nemocné, pro čas a věčnost, vždycky platné, vždy-

cky stejné, vždycky časové, vždycky nevyčerpatelné, vždycky pravdivé, vždycky silné a uchvacující, vždycky spasitelné. Pro celého člověka, od první myšlenky až k poslednímu vzdechu, pro všecky lidi, od severu na jih, pro všecky věky — aj, zdaliž není vpravdě jako to království slunce, jež ozařuje svět? Lidé toto učení hlásají a přec se nemění, přec má stále svou obecnou platnost i božskou sílu. Nazýváme Platona, Aristotela, Krištofa Kolumba, Franklina, Newtona a mnoho jiných učenců, vynálezců, politiků, básníků dobrodinci lidstva, vyslovujeme jich jména s úctou. Co pak říci máme o vtěleném Synu božím, jeho učení, jeho žácích a učednících, kteří jeho učení vykládali a rozváděli? Vtělení boží stalo se pro nauku, již nám přinesl Kristus, největším dobrodiním lidstva.

Ještě vrhněme pohled na ctnosti, kterým Syn boží nás učí. Však pomiňme obyčejné ctnosti, jež nevyžadují mimořádné mravní síly, a vizme některé z těch, kterými člověk dostupuje nejvyššího stupně dokonalosti.

Proti pohanskému otroctví, které ze dvou třetin lidí činilo tvory bez duše, živé nářadí, proti kastovnictví, které dělilo lidi na lidi vyššího řádu, krále a šlechtu, na lidi nižšího řádu, na občanstvo, a tyto opět na mnohé, přísně ohraničené třídy, tak jakoby člověk vyšší třídy měl jinou, vyšší lidskou přirozenost nežli člověk nižší třídy; proti učení o národech cennějších a méně cenných, k panování a k služebnosti určených: proti celému tomuto systému bludných nauk učí Kristus: Miluj bližního jako sebe, všichni jste synové jednoho Otce, všichni obraz boží, všichni máte stejnou nesmrtlenou duši, všechni jeden cíl, svět patří všem a rozdělení jeho nesmí se díti násilím, ale prací a právem. Než, toto vše jest jen přirozený důsledek z učení Kristova. Ctnost, která na něm je zbudována, jde dále a učí (Mat. 5, 38n.): Slyšeli jste, že řečeno bylo: Oko za oko a zub za zub! Já pak pravím vám, abyste neodpírali zlému: ale udeří-li tě kdo v pravé líce tvé, nastav mu i dru-

hé... Milujte nepřátele své, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteříž vám protivenství činí a utrhají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích, jenž slunci svému velí vycházeti na dobré i na zlé. A aby těžká ctnost stala se u lidí možnou a lehkou, ujišťuje své posluchače, že Bůh jim všecko stonásobně odplatí. Tak křesťanstvím vyvinula se ona láska, která jako krásný rajský květ činí život milým a radostným všady, kde vpravdě kvete. Bůh ji zalévá, aby nikdy úplně nevyhynula.

Lásku mezi lidem nejvíce ruší nezřízená touha po moci, slávě a bohatství. Ona byla příčinou hrozných společenských běd v pohanství a je příčinou jich dosud tam, kde učení Kristovo jasně nesvítí. Proti těmto vášním postavil Vykupitel tři nádherné ctnosti: chudobu, pokoru a poslušnost.

Býti chudým znamená neceniti statků časných výše, než jakou mají cenu, totiž jako věci nestálé a pomíjející. Býti chudým znamená nevázati na ně nezřízeně duši svou; býti chudým znamená neužívati jich sobecky jen pro sebe v nádhernosti života, ale děliti se o ně s chudými. Však toho dovedli i někteří pohané. Kristus jde výše. „Chceš-li dokonalým býti," pravil k mládenci, toužícímu po dokonalosti, jdi, prodej co máš a rozdej chudým a budeš míti poklad v nebi; a pojď, následuj mne!" (Mat. 19, 21.) Nejvyšší ctností chudoby je, opovrhnouti statky časnými pro poklady věčné. A také tato ctnost se ujala, kvete, jsouc nejvýmluvnějším kazatelem, potírajícím lidské sobectví. Když Italie topila se v nádherné rozmařilosti, jež ovšem měla za následek velikou chudobu jiných, povstal sv. František a nadchl ji láskou k prostotě. Kdo mu vnukl tohoto ducha? Nauka a příklad Pána Ježíše. Dokud kvésti bude, pohanské názory o majetku nezvítězí, byť celý svět pokryl se bursami, továrními komíny a bankovními domy. A kvésti bude vždy, aby lidstvo neupadlo v otroctví bohatých nad chudými.

Marnou slávu potírá ctnost pokory. Nebudete-li jako maličtí, nevejdete do království nebeského. Kdo

chce prvním býti, buď služebníkem všech. Jest větší sláva, než kterou svět dává, sláva, býti velikým před Bohem. Pokorným Bůh dává milost, ale pyšným se protiví. Proti vzdoru postavil poslušnost, jež v představeném vidí zástupce božího, Bohem mocí obdařeného.

A ještě jsem se ani nezmínil o liliji mezi ctnostmi. O, čistoto panenská a panická, kdo jest schopen, aby dostatečně pěl tvoji chválu? Vznešená čistoto, která lidi činíš podobné andělům, kdo tě rozsel po světě, že nelze učiniti kroku, aby tvá opojná vůně jej neblažila? Kdo vrátil lidem, na něž svět se usmívá, moc, kterou měl Adam a Eva v ráji, aby jako největší bohatýr světa podmanil si zrádné nástrahy a síly těla? Prvním hříchem do nebe jsi prchla, ale Bůh ozdobil jí svou matku, aby ji světu vrátila, a Kristus zasadil rajský ten květ do pozemských lích, zalévá jej, ošetřuje, chrání, aby svět již nikdy nepřestal se podobati ráji.

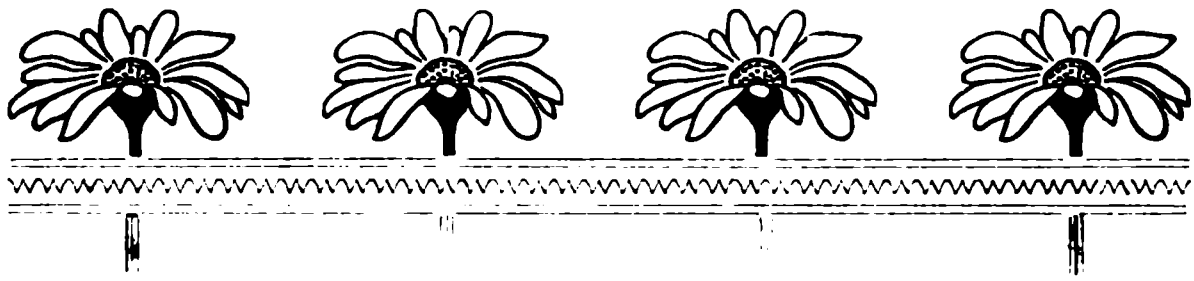
* * *

Však dosti. Dobrořeč, duše má, Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. Jedním z těchto dobrodiní vtělení božího jest nauka křesťanská. Křesťané, zachovávejme si ji, zachovávejme ji svým dětem, svému národu.

Když Ludmila, svatá naše patronka, dcera knížete Slavibora na Mělníce, vešla v sňatek s Bořivojem pražským, byly Čechy ještě pohanské. Avšak země na sever a na západ byly již křesťanské, takže křesťanská nauka nebyla v Čechách úplně neznáma. Sestra Bořivoje dána za choť mocnému Svatoplukovi, který byl křesťanem; proto i ona dala se pokřtíti. Na Velehradě působil sv. Methoděj, muž apoštolský. Proto na hradě pražském často mluvívali Bořivoj a Ludmila o nové víře, která si podmanila už půl Evropy. Můžeme si mysliti, že tu porovnávali učení o českých bozích: Tříhlavu, Svantovítu, Ladě a jiných s učením o Bohu jednom, Otci a Tvůrci všech, o P. Ježíši, vtěleném Synu božím, Panně Marii, jeho svaté

matce. I bylo jim zajisté jasno, jak velikým pokrokem a světlem je učení křesťanské proti pohanství. Bořivoj viděl v křesťanských knížatech sice své nepřátele, ale když jednou zajel na Velehrad, viděl a slyšel sv. Methoděje, pozoroval křesťanský život, tu nemohl již odolati a sv. voda křestní obmyla duši jeho. Pověst dí, že Methoděj zavítal i do Čech a pokřtil sv. Ludmilu.

Tak vzešlo světlo víry i Čechám, aby stalo se záchranou národa proti cizině. Chraňme si je, jeť zároveň dědictvím po otcích, od Boha zázraky oslavených. Cenu zdraví a zraku dovede plně chápati, kdo je ztratil. I nám cena pravdy boží teprve by se objevila, kdybychom ji ztratili. Však Bůh nás chraniž, neboť co platno slepci, že zná všecku cenu zraku? Chraňme si světlo víry, hajme je, žijme dle něho, aby nám po šťastné časnosti vzešlo ono věčné, božské světlo, které blažiti nás bude na věky. Amen.

52. Milosrdenství boží.

(Dobrodiní vtělení.)

Obsah: Výklad vtělení božího. — 1. Dobrodiní dobrého příkladu. Dva důvody, proč Pán Ježíš k učení přidal příklad. 2. Kristus dal nám příklad chudoby, pokory, poslušnosti, čistoty, lásky. — Jak znázorňovati si požehnání plynoucí z vykoupení. Povzbuzení.

Dobrořeč duše má Hospodinu: a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Chci pokračovati v úvaze o dobrodiních, která plynou ze vtělení božího. Jako úvod předesílám krátký výklad tohoto tajemství.

V Asii žijí křesťané, zvaní Nestoriané. Vznikli v prvních stoletích bludným pojímáním vtělení božího. Lidskou přirozenost v Kristu prohlašovali za pouhý chrám nebo stánek božství, ve kterém Bůh se zjevil, asi tak, jako když anděl béře na sebe podobu lidskou. Popírali, že by mezi přirozeností božskou a lidskou bylo v Kristu vniterné spojení. Kristus byl člověk s lidskou osobou, a Bůh s božskou osobou. Bůh v něm jen bydlil, spojen s ním zvláštní páskou lásky. Učení toto je bludné, poněvadž dle něho nelze říci, že Bůh se stal člověkem, čemuž Písmo sv. a církev výslovně učí. Chrám nebo sv. hostie

nestávají se Bohem, že v nich Bůh zvlášť přebývá, aniž Bůh se tím stává chrámem nebo hostií. Ale Kristus byl skutečným Bohem a člověkem. Ve svatých lidech také bydlí Bůh, ale proto neříkáme, že se v nich Bůh vtělil, nebo že oni jsou Bohem.

Opáčný blud zavedli tak zvaní Eutychiané. Pravili, že v Kristu jest jen jedna přirozenost, že totiž přirozenost božská v něm proměnila se v tělo a duši jeho.. Je to blud na výsost nerozumný, neboť Bůh nemůže se proměniti v tělo. Kristus jako člověk zemřel. Dle Eutychianů musilo by se říci, že i božství, proměněné v tělo Kristovo, v něm zemřelo, což je nesmysl.

Manichejci, bludaři, k nimž patřil před svým obrácením také sv. Augustin, učili zase, že Kristus neměl skutečného těla, ale že měl jakési tělo fantastické, které se očím jen jako tělo jevilo. Důsledně učili pak, že Kristus nezemřel, neboť tělo, které není nežli mátohou, nemůže trpěti a zemříti.

A mnohé jiné ještě bludy povstaly během časů, které už sv. Otcové důkladně vyvrátili. Bludaři většinou vyhynuli.

Jak učí katolický článek víry o vtělení Syna božího? Učí: V Kristu jsou dvě přirozenosti, božská a lidská. Jsou úplné, majíce všecky vlastnosti, které mají míti. Božská má všecky vlastnosti božské, lidská všecky vlastnosti lidské. Tyto dvě přirozenosti spojeny jsou v Kristu v jedné osobě, a to osobě božské. Tato osoba božská nahražuje v něm osobu lidskou, jakou my máme. Tím, že Kristus nemá osoby lidské, nemá méně než my, neboť osoba božská ji neskonale více nahražuje. Jako Bůh je Kristus věčný Syn boží, všemohoucí, vševědoucí, nejsvětější, jako člověk je jako my, vyjma hřích. Kristus žil, pracoval, trpěl a tudíž nás vykoupil jako člověk, ale jeho osoba dodávala jeho činům božskou cenu. Ale poněvadž Bůh a člověk byli v něm spojeni, lze Kristu dáti zároveň vlastnosti božské a lidské neboť v něm Bůh má podíl na člověku a člověk na Bohu. Kristus jest Bůh-člověk zároveň.

Tak učí krátce katolická církev o vtělení božím. A nyní chceme zase mluviti o dobrodiních, které nám Bůh vtělením svým prokázal. Kéž povzbudí nás k vděčnosti!

* * *

Velikým dobrodiním vtělení božího jest příklad ctností, který vtělený Syn boží nám svým životem dal a zanechal.

1. Cestující arabskou nebo saharskou pouští vypravují, že dojem, který poušť činí, je zprvu velikolepý, ale na konec skličující a zmalatňující. Nic, než písek, skály a žhavé nebe! Mají prý pocit, který jim dí: Lehni si do písku a umři! Však tu zjeví se z nedaleka zelená oasa, místo s pažitem, stromy a vodou, a zmrtvělé síly života se vzpruží, srdce zabuší novou touhou žíti. Život lidský je podoben cestě pouští. Stále práce a nic než práce pro chudého, a pro mnohého bohatého nuda a nic než nuda. Ideály oklamou, snahy zůstanou bez úspěchu, cíle nedosaženy, radostí málo — člověk cítí se bezděky tělesně i duševně zmalátnělým a to tím více, jestliže zloba lidská míchá mu do číše života žluči. Než, tu setká se s příkladem muže nebo ženy, jenž září krásou ctností, silou života, železnou energií, spokojeností ve svízelích a obětech — a jeho příklad působí naň jako zelená oasa na poutníka pouští, jako vlahý déšť na žárem zvadlou zahradu. Když ten, proč ty ne — řekne se sv. Augustinem, a jeho síly se vzpruží, jeho snahy očistí, jeho dobré vlastnosti nabudou vrchu nad zlými.

Tak působí dobrý příklad. Velikým příkladem povznesli se někdy celé rodiny, ba celí národové. Exempla trahunt. Příklad táhne. Jakousi ušlechtilou magnetickou mocí táhne za sebou. Blaze národu, který má mnoho zářících vzorů; na nich mládež rozohňuje se vždy znovu a znovu ku všemu krásnému a ušlechtilému. Ale proto také nedaří se vychovávání, kde k slovu nepojí se příklad. Farizeové uměli krásně mluviti, a přec národ pod jich vedením klesal; jich život neodpovídal jejich řečem. Platilo o nich slovo

Kristovo: Dle jejich slov se řiďte, ale skutků jejich nečiňte.

Spasitel znal moc příkladu, a proto ku své nauce, která hlásala vznešenou a tudíž i těžkou dokonalost, připojil zářící, nedostižný příklad života. Nebyl jako učitelé, kteří hlásají vznešené ctnosti, ale vykonávání jich ponechávají svým posluchačům. Čemu učil, nedostižně krásně také plnil. A s jistotou lze tvrditi, že jeho nauka nebyla by šla tak vítězně světem, kdyby k ní nebyl přidal také nádherný příklad všech ctností, jimž učil.

Ještě jiný důvod měl Spasitel, proč ku slovu přidal také skutek.

Člověk, skládající se z duše a těla, je tak utvořen, že nejdříve všecko postřehuje smysly a potom teprve duchem. Všecky první dojmy přicházejí do jeho duše z vně skrze oči, uši, hmat a ostatní smysly. Proto jest zcela přirozeno, že věci hmotné, působící na smysly, působí na něho silněji, nežli věci duchovní. Proto také rozkoše tělesné cítí silněji, nežli radosti duchovní. Krásou sličného těla snadněji a více bývá pohnut, nežli krásou ctností. Bohatství časné více ho láká, nežli budoucí blaho, kterého nevidí a nezakouší. Potlesk lidský více mu lahodí, nežli tichý hlas chvály který ve svědomí se mu ozývá. Lichocení smyslů je první, potom teprve dostavuje se radost duchovní. Z těchto příčin se stává, že když naskytnou se obtíže, od snahy po ctnosti snadno ustupuje, že vzbuzeným smysly dává se strhnouti k tomu, s čím nesouhlasí. Pocit z překážek, protože hmotný, je silnější, nežli síla ctnosti, kterou jen slabě cítí. Teprve když člověk dostal tělo do své moci, když vycvičil se v ctnosti že síla jejich převládá, kráčí snadně a lehce dráhou všeho dobrého, ctnost je mu snadná a radostná. Potom teprve pociťuje plně celé blaho ctnostného života.

Tyto obtíže jsou přirozené, a proto pociťuje je každý člověk. Cítil je i sv. Pavel, nebo si naříkal že cítí jiný zákon ve svém duchu a jiný ve svém těle, že činí, co nechce, a nečiní, co chce. To cítil sv. Augustin a naříkal si zprvu na obtíže na cestě

*

k dobru. Časem ovšem je ovládl. Proto učil Spasitel, chceš-li za mnou přijíti, zapři se. Nauka dokonalosti křesťanské začíná proto tím, že navádí k mrtvení všeho nezřízeného, k ovládání smyslů a těla vůbec. Ale upřímně vyznává, že nad sebou vítěziti je těžší, nežli vítěziti v bitvách.

Pomůckou k tomuto vítězství, kde duch vítězí nad hmotou, je opět příklad. Když velitel v čele vojska jde první do boje, tu stává se i zbabělec zmužilým. Kde chudá vdova dává almužnu, tu i skrblík sáhne do kapsy. Kde král se koří v prachu, i dělník skloní své koleno.

Proto Spasitel, co hlásal, plnil. Jeho příklad září celému světu. I nevěrec jej uznává. Není nikoho na světě, kdo by nevyznával, že v Kristu máme nejkrásnější příklad a vzor všech ctností, jichž člověk je schopen. Milliony lidí jím se vzdělali, že dostoupili k výšinám lidské dokonalosti. Jest to dobrodiní, jehož nelze ani dolíčiti. Co má svět vznešeného, a jest toho mnoho, tomu naučil se od božského učitele svého, ať už ho plně uznává čili nic. A jako slunce dává světlo nejen přímými paprsky, ale i těmi, které se odrážejí, kterýmžto odraženým světlem svítí za noci měsíc a hvězdy, tak příklad Pána Ježíše působí prostředečně křesťanskou osvětou i tam, kde katolická církev není rozšířena. My, kterým svítí plným jasem, máme příčinu, abychom volali se žalmistou Páně, dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

2. Nyní pohleďme na příklad života, který vtělený Syn boží nám dal. Však moje slova jsou příliš chudá, než aby jej podati mohla v celém jeho jase. Chci proto nahoditi jen jeho stínové rysy; láska vaše nechť sama si je doplní.

Spasitel dal nám příklad chudoby. Ten, jenž vládl jako Bůh nebem a vesmírem, který nazýval svým vše, co jest na nebi, na zemi a v zemi, ten jako člověk narodil se v chlévě, odpočívá na sláměv jeslích, vykonává tesařské řemeslo, jako učitel nemá, kam by hlavu položil, nenazývaje nic svým, umírá na kříži nah, a k poslednímu odpočinku má cizí hrob.

Ježíši, ty jsi byl chudý. Tys měl moc zázraků, které pro jiné neunavně jsi užíval, ale pro sebe jsi jí neužil, nýbrž žil z darů, které ti lid dával. Ty jsi byl chud. Syn boží chud! Zde máte výklad k divu, že křesťané, ač bohatí, žili prostě, že jiní všecky své přebytky dávali chudým, že jiní zřekli se všeho, aby následovali Krista. Oni si řekli: Syn boží byl chud, a já bych měl měkce spáti, nádherně se odívati, vybranými pokrmy živiti smrtelné tělo, nádherou se pyšniti? Chudý Kristus dal světu chudého sv. Františka a jeho druhy. Chudý Kristus dal nám bl. Anežku. O nich dí básník: Chudobo, má choti drahá, František si zavzdych' právě, v Praze holubice sněžná, Přemyslovna, česká kněžna, chudoby se skvěje v hávě. Spanilý zjev sv. Františka nadchl největšího básníka světa, Dantea, že jej krásně opěval ve své božské komedii. Dnes máme rozhárané společenské poměry. Chtivost po nádherném životě svádí k nespravedlnosti, vykořisťování, zločinům. Jest významno, že jest to nekřtěný národ, který k tomu zavdal podnět a proud tento udržuje, jímž i křesťané dávají se sváděti. Kéž by bystřeji zadívali se na chudého Krista, ihned bylo by lépe. Že není hůře, je zásluhou ctitelů božského Vykupitele.

S chudobou souvisí pokora. Kristus je vzor pokory. Své božství skryl rouchem člověčenství a prostým zevnějškem. Mohl vystoupiti jako král, jako divotvůrce, prolétnouti na perutích slávy celý svět, mohl vystoupiti jako první řečník a učenec světa, mohl konati velkolepé objevy, nebo byl všemohoucí a vševědoucí, ale on vystoupil jako skromný učitel prostého lidu, miloval dítky, žil s rybáři, navštěvoval hříšníky, podroboval se zákonům římským a židovským, snášel potupy a nespravedlivé odsouzení, umřel jako zločinec. Herodes se svým dvorem činí si z něho šaška, a on to trpí. A přec byl ve své pokoře neskonale velebný, velebnější pak ve svém utrpení. Bezcharakterní pokora je ošklivá, pokora, která je křesťanskou ctností, je vznešená. Pokora Kristova není pessimism, není opovržení k sobě, není plazení

se před mocnými, není zapírání zásad, pokora Kristova je velebná prostota dětského srdce.

Zloduch světa jest pýcha, jež sebe vychvaluje a přeceňuje, chce panovati, jinými pohrdá a je posuzuje, nedovede snésti ponížení, ale se mstí, nechce poslouchati, je sobecká, dává si sloužiti, baží po marné cti a slávě, nenávidí skryté, tiché povinnosti, je žárlivá a závistivá. Slavný myslitel pravil, že kdyby národ neměl jiných lidí mimo ty, jichž jména se ozývají na všech ulicích, byl by velmi chudým. Tvůj příklad, božský Spasiteli, dává světu ty tisíce velikých duší, které v tichosti jsou solí země, požehnáním národů, štěstím rodin, ty tisíce duší svědomitých v povinnosti, pracujících pro jiné, obětujících se, nehledajících ničeho, leč v sprostnosti srdce žíti, podle vůle boží. Tvá pokora jim svítí, a tvá milost je posvěcuje, nebo ty miluješ duše pokorné a dáváš jim svou milost.

Světu nezbytna jest poslušnost. Poslouchati musí slunce a hvězdy, poslouchati řeky a moře, poslouchati musí i člověk; ony fysicky nutně, člověk svobodně. Bez poslušnosti není možný pořádek. Děti poslouchají rodičů, žáci učitelů, ženy mužů, mužové zákonů a představených, všichni Boha. Čím dokonalejší poslušnost, tím větší pořádek a zdar. Nekázaná rodina, nekázaná škola, nekázaný národ, nekázané vrchnosti, zahynou vnitřní rozháraností. Pán Ježíš posvětil poslušnost. Z poslušnosti sestoupil Syn boží s nebe, z poslušnosti činil vše, co činil. Vůle boží byla vůlí jeho. Poslušen byl také zákonů lidských. Přinesl nový Zákon, ale Starý ctil svou poslušností; nezrušil ho, ale zvelebil. Sv. Bernard, pozoruje Ježíše, jak poslušen je svých rodičů, volá: Syn boží je poslušen lidí, a ty hlíno nechceš poslouchati Boha? Poslušnost Ježíšova dala vznik řeholnímu životu, to jest životu v poslušnosti, životu pod řeholí, pod pravidlem. Církev nemá žádné policejní moci, a přece je v ní větší poslušnosti, nežli v státě ozbrojeném puškami a šavlemi. Kněží nemají žádné výkonné moci, a přec křesťanský lid slyší jejich hlasu,

navštěvuje chrámy, obětuje práci a statky pro potřeby náboženské. Hle, duch a příklad Kristův!

Moc příkladu Ježíšova jeví se v čistotě. Spasitel miloval čistotu. Za matku zvolil si Pannu, zachovav ji neporušenou i při svém narození, za pěstouna čistého sv. Josefa, za přítele sv. Jana. A po smrti jeho stal se div, kterého pohané nebyli s to pochopiti — na troskách mravně prohnilé společnosti vyrůstají lilije oslňující krásy. Anežce římské nabízí bohatý Říman statky, šperky, slávu, pohodlí, lásku. Anežka pohrdne a umírá na popravišti. Bl. Anežka česká zasnoubena je císaři, a ona prosí sv. Otce, aby rozvázal svazek, a odchází do zátiší klášterního. A ještě dnes, kdy svět hoří vášněmi tělesnosti, příklad Pána Ježíše a jeho čisté matky koná tytéž divy. Ještě kvetou lilije neposkvrněné, které s ostražitou pílí chrání si květ nevinnosti. Ještě panuje Kristus mocí, proti níž úsilí nepřátel je boj obrů proti Bohu. Ne, ty nezhyneš, církvi svatá. Tvé skráně zdobí květy nejtěžší ctnosti; síla boží je dosud v tobě. Mocnější, nežli všecka nemravná literatura, je příklad tvůj, Spasiteli, obrozuje pokolení lidské ustavičně čistou krví panickou. Ať někdo řekne, že Kristus není vtělený Syn boží, když jeho příklad rodí anděly, a když všecka moc světa nedovede rozšlapati a vytrhati útlé lilije ze zahrady boží!

Ještě jednu ctnost ukaž nám, božský mistře. Odhal nám své srdce, abychom viděli ten plamen žhavý, který tam hořel pro čest a slávu boží a pro spásu duší. Je tak mocný, že zapálil svět. Kéž bychom mohli viděti slzy Panny Marie, když jsi ji pro nás opouštěl. Kéž jíti s tebou na poušť, když po čtyřicet dní a nocí jsi se za nás postil a modlil, kéž sledovati tvé šlépěje od dědiny k dědině, od města k městu, kéž patřiti na radostné slzy uzdravených, kéž slyšeti tvé noční modlitby, kéž doprovázeti tebe na Kalvarii! Avšak nám není toho třeba. My se podíváme kolem sebe, a vidouce divy horlivosti, které konají tvoji věrní, domníváme se, že plamen tvého srdce má milliony plamínků, které šlehají z jejich nitra. Tam P. Damian opouští bohatou a vzácnou rodinu, aby

se stal otcem malomocných, jichž neopouští, leč smrtí. Tam sv. František koná cesty, které jsou delší, nežli trojnásobný objem země, tam panny věnují se v nemocnicích nemocným, choromyslným, spustlým, tam vznikají útulny, tam jiné ústavy humanitní, tam stává se kněz vypovězencem, aby zločincům kázal evangelium, tam dělnický lid z vlastní vůle povstává, aby se zorganisoval, hájil dědictví sv. víry, poučoval zaslepené soudruhy. Všady jako v pilném mraveništi plno práce, bdění, studia, obětí, horlivosti, a to vše pro tebe, Bože, pro vás, duše nesmrtelné. Mnozí dostávají rány, ale nemohou se dočkati jich uzdravení, aby hned zase postavili se v první šiky. Křesťané, z velikosti této snahy suďte na plamen lásky a horlivosti Ježíšovy. Moc, politika, peníze, literatura, divadla, násilí, nic není s to, aby zastavilo proud lásky a horlivosti pro čest boží a spásu duše. Kristus žije, jeho příklad koná divy ještě dnes, po dvou tisících let.

* * *

Dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. K nim patří také příklad ctností, který nám Pán Ježíš dal. V dávném věku znázorňovali požehnání, které ze vtělení, hlavně ze smrti Páně plyne, různými způsoby. Tu tryská z boku Vykupitele pramen sv. krve, tu u paty kříže tekou čtyři řeky, znázorňující řeky ráje, tu stojí kříž v nádobě vody, z níž žízniví jeleni pijí, obraz žízniv ých duší, tu vinou se kolem kříže pšeničné klasy a réva s hrozny, obraz to mše sv., tu břečťan, obraz víry, tu růže, obraz lásky, tu ramena kříže končí se lilijemi, tu ze středu kříže, kde se ramena spojují, září světlo, šlehají plameny. Vše značí nesmírné požehnání, vzešlé lidstvu z vtělení, zvláště z kříže. Plameny znamenají potom duše svaté, lilije duše panické, břečťan reky víry, t. j. ctnosti, které ze vtělení a kříže vypučely.

Tajemství vtělení božího je tajemství nesmírné. Ale když vidíme divy ctností, které příklad Pána Ježíše po tisíciletí působí po celém okršku zemském,

věříme nejen rádi veliké pravdě, ale jsme skoro na rozpacích, není-li moc a síla příkladu divem stejně velikým, ba větším, nežli vtělení boží. Buďme za ně vděčni. Nejmilejším díkem Bohu bude, když následovati budeme jeho příkladu. Stkvíce se jeho ctnostmi, budeme důkazem jeho božství, budeme mu ku cti a slávě. Za naši práci a snahu a sebezapření dá nám podíl na slávě věčné, kterou svatostí zasloužil sobě a nám. Amen.

53. Milosrdenství boží.

(Dobrodiní vtělení.)

Obsah: Dva výklady vtělení božího přirovnáním u sv. otců. — Vtělení dalo nám: 1. osvobození z hříchu a 2. synovství boží. Podrobný výklad toho. — Povzbuzení.

Dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Sv. Otcové vymýšleli již v prvních dobách křesťanských různá přirovnání, jimiž hleděli veliké tajemství vtělení Syna božího objasniti. Chci některé uvésti.

Někteří praví: Kdyby někdo na kmen jabloňový, který toho je schopen, vočkoval vroub jabloňový a hruškový, stal by se z jabloně a hrušky jaksi jeden strom, mající jeden kmen, totiž jabloňový, a dvojí přirozenost ve větvích a v ovoci, totiž jabloňovou a hruškovou, jež sice jsou spojeny na jednom kmeni, ale nejsou smíchány. Kdo by viděl na stromě jen jablka, řekl by, že je to jabloň; kdo jen hrušky, že je to hrušeň, kdo oboje, že je to jabloň-hrušeň s kmenem jabloně. Spojení mezi nimi je jaksi vniterné, nebo obě části žijí z téže mízy.

Sv. Otcové, vykládajíce toto podobenství, dí: Peň jabloňový je božská osoba vtěleného Syna bo-

žího, přirozené větve jabloně znamenají jeho božskou přirozenost. Vštípená do pně hrušeň značí přirozenost jeho lidskou, kterou osoba božská nese jako nese jabloňový kmen hruškový vroub. Přirozenosti v Kristu jsou spojeny vniterně, ale nejsou smíšeny, nýbrž každá je při vniterném spojení neporušená a pro sebe. Díváme-li se na lidskou přirozenost v Kristu, je člověkem; hledíme-li na božskou osobu a moc, je Bohem; patříme-li na obé zároveň, je Bůh-člověk.

Sv. Otcové rozvádějí podobenství ještě dále. Jakási malá podobnost je tu skutečně.

Jiní přirovnávají vtělení boží rožhavenému železu. Praví: Oheň pronikne železo, očistí je a spojí se s ním jako v jedno. Tak božství proniklo v Kristu jeho lidskou přirozenost, ji posvětilo a s ní se spojilo. Spojení ohně a železa je, praví dle tehdejších názorů vědeckých, tak úzké, že se zdají jednou věcí a je od sebe ani rozeznati nelze; přec však jsou různé a od sebe oddělené. Spojení věčného Slova s lidskou přirozeností jest také nejužší, tak že všecka se stkví božstvím, ale rozdíl mezi nimi trvá přece dále. Nesmíchaly se tak, jako se směsuje vodík a uhlík ve zcela novou látku. Jako žhavé železo neschopno je skvrn, tak přirozenost lidská v Kristu neschopna je hříchu. Jako působivost ohnivého železa lze přičísti buď ohni nebo železu, nebo oběma, tak lze o Kristu říci, že je člověk, nebo že je Bůh, nebo že je Bůh-člověk. I v tomto přirovnání je zrnko pravdy.

Však to jen úvodem. Nyní zase chceme pokračovati v úvaze o dobrodiních, která pro nás ze vtělení Syna božího plynou. Dvě tanou mi na mysli, jež před vámi rozebrati chci. Vtělení boží přineslo nám odpuštění hříchu a přijetí čili adoptaci za syny boží. Jsou to veliká a radostná dobrodí, pro která lze právem říci s prorokem, dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

Milý Jezu, pomoz nám světlem své milosti, abychom je zaslouženě ocenili.

I.

Vtělení boží přineslo nám osvobození od hříchu. Pověst dí, že Bůh potrestal obry, kteří proti němu povstali válkou, tím, že nakupil na ně tytéž balvany, kterými na něho útočili. Pod nimi teď sténají na věky. Větší je mravní tíže, která hříchem na duši padne. Hřích jest jediné a nejvyšší zlé. Vším lze zasloužiti si nebe, chudobou, nemocí, vším, co lidé nazývají neštěstím; jediné hříchem nikoliv. Všecko na světě má svou dobrou stránku; jen hřích ne. A poněvadž hřích obrací se proti Bohu, který jest nekonečné dobro, jest hřích, který nás ho zbavuje, nekonečné zlo. Ztratiti vlas, je malé neštěstí; ztratiti zrak, je větší neštěstí; ztratiti život časný, je ještě větší neštěstí; ale ztratiti život věčný a upadnouti do věčného trápení, je neštěstí největší, v jistém smyslu nekonečné. Poněvadž hřích do tohoto neštěstí uvésti může a uvádí, je zlem největším. Zlo měříme mírou ztráty, kterou přináší. Dále pak jest hřích namířen proti nejvyšší velebnosti, největší svatosti, nejvznešenější bytosti. Kdo těžce hřeší, pohrdá Bohem, ceně dobro časné výše, nežli Boha a jeho sv .vůli. Tak hřích má dvě stránky, jednu konečnou, pocházeje od konečné bytosti, člověka, jednu nekonečnou, namířen jsa proti Bohu, bytosti nekonečné. Proto dí apoštol, že hřích z ďábla jest. Chce říci, že má podíl na zlobě, kterou ďábel postavil se a staví proti Bohu.

Ačkoliv zloba hříchu je tak veliká, že lidským rozumem nedovedeme plně chápati její dosah, jest nám přece jasno, že jest jediné skutečné a nejvyšší zlo, jehož svými silami zbaviti se nemůžeme, za něž plné zadostiučinění dáti nejsme s to. Hřích skutečně leží na duši, jako skalní balvany nad oněmi obry. Marny námahy lidské, zbaviti se ho. Lessius porovnává jej ohromnému závaží, které svou tíhou táhne člověka do propasti věčné. Někdo musí přijíti, kdo by odvalil balvany, někdo, kdo by odepjal závaží, aby hříšník mohl povstati a k Bohu se obrátiti. Proto mluví sv. Písmo o věčných řetězích, jimiž andělé

pyšní přikováni jsou, čemuž ovšem rozuměti dlužno ve smyslu duchovním.

Kdo mohl býti tímto „někdo," tímto spasitelem? Bůh mohl ovšem odpustiti; ale jeho spravedlnost žádala zadostučinění plného. Kdo mohl je dáti? Člověk? Svatý? Anděl? Kdyby Bůh se spokojil jich skutky, stačilo by ovšem. Ale on žádal stejně velikého dobra za výkupné a náhradu, jak veliká byla urážka a ztráta. Toho tvor dáti nemůže. Každý skutek lidský a andělský, nechť je sebe vznešenější, je konečný, má v sobě jen konečnou dobrotu. Všecky dobré skutky všech lidí a andělů zůstávají skutky tvorů, tudíž zase jen konečnými. Ale hříchem stala se urážka nekonečná a ztraceno dobro nekonečné! Proto učí sv. Otcové právem, že žádal-li Bůh plného zadostiučinění, jediné Bůh je dáti mohl. A jak je měl dáti? Jeho láska, všemohoucnost a moudrost vymyslily vtělení druhé božské osoby, která jsouc člověkem, vykoná dobré skutky, jimž božská osoba dá nekonečnou cenu. A tak za nekonečnou urážku zaplacena bude nekonečná cena.

Bez této pomoci boží byly by hříchy lidské nesmazatelny a neodpustitelny. Hříšník podobal by se vězni, který má si vykoupiti svobodu, ale nemá praničeho, co by dal, aniž má přítele, který by mu půjčil. Hřích podobá se zločinu, na nějž je jistá smrt, smrt bez milosti. Kdo by se ho dopustil, ví jistě, že zemře, slyší, jakoby ortel nad ním byl vynesen. Sv. Jan Zlat. (hom. 22 iu 2 ad Cor.) dí: Takový jest smrtelný hřích, že jakmile je spáchán, soudce vyřkne ortel. Proto nazývá se hřích smrtí duše. Kdo jednou ztratil časný život, je na konci života, ztratil jej na vždy. Totéž lze říci o hříchu. Kdo jednou těžce zhřešil, je na konci nadpřirozeného života duše, ztratil jej na vždy, není-li vykupitele. Proto andělé, jimž Bůh neodpustil, ani nedal vykupitele, byli hříchem svým na konci života v nebi; v tom okamžiku jej ztratili na vždy. Totéž bylo by říci o nás, kdyby Bůh nebyl dal nám spasitele. Ale ty, milosrdný Bože, volá sv. Augustin ve svém Vyznání, ty jsi se smi-

loval. Tys nechtěl naši smrt, ale abychom živi byli. A pozoruji-li způsob, jakým jsi přišel zachrániti nás, musím volati s korunovaným pěvcem, dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. Ty jsi s nebe na zem sestoupil, člověkem se stal a na kříži za mne umřel, aby cena za hříchy byla nekonečná, nepřeberná; velebí duše má Hospodina, veliké věci mi učinil ten, jenž mocný jest, milosrdenství jeho od pokolení do pokolení.

Ano, křesťané, pohleďme do nebe a slávy jeho, pohleďme do pekla a hrůz jeho; rozmýšlejme, jakou hřích znamenal ztrátu a jaký trest, a čeho tudíž vtělení boží nás zbavilo a co nám vrátilo, a rceme i my s Davidem: Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecko dobrodiní jeho! Ale neuvrhej se též hříchem do nebezpečí ztratiti nebe, zabiti duši, věčně trestán býti. Boj se hříchu. Ježíš pomáhá nám sice odvaliti hromadu skal, odepnouti závaží, ale cesta hříchu přes to vede ku propasti.

II.

Vykoupením dal Bůh světu moc, povstati z hříchu a smrti. To jest prvé dobrodiní vtělení, o němž jsme si předsevzali promluviti. Druhé záleží v tom, že nám zjednalo přijetí čili adoptaci za syny boží a dědice království božího. Člověk v hříchu podobal se šlechtici, jemuž vzato šlechtictví a jenž uvržen do žaláře. Jemu nestačí, nabýti svobody, nebo drahý jest mu také rodinný erb. V Adamu povýšeno bylo lidstvo do stavu nadpřirozeného; jeho věčným dědictvím měl býti Bůh a patření na něho. Vrátí vtělený Syn boží lidstvu opět tuto výsadu, nebo zůstane ztracena? Zůstane mu snad jen přirozený cíl, přirozená, pozemská blaženost? Velikým dobrodiním bylo by vysvobození z hříchu a smrti. Avšak Bůh je štědrý dárce, on vrátil nám zase synovství boží. Bůh, který pro spásu člověka na zemi sestoupí, člověkem se stane a na kříži za nás zemře, nespokojí

se darem a dílem polovičním. Uvažujme podrobněji o tomto dobrodiní božím.

V čem záleží stav nadpřirozený čili synovství boží? V tom, že jsme určení k blaženosti ne pouze pozemské, ale k blaženosti nebeské, k patření na tvář boží. Průpravou k němu je posvěcující milost. Tato milost boží vtiskuje duši naší zvláštní obraz boží, jest jakoby listinou, kterou Bůh nám stvrzuje, že nás přijal a adoptoval za syny, a že tudíž jako synové máme dědití království jeho, království nebeské, v něm žíti, Boha viděti a tímto patřením božím míti účastenství na jeho blaženosti. Tak milost boží povyšuje nás do tohoto stavu nadpřirozeného, vtiskujíc nám pečeť synovství božího do duše. A poněvadž apoštol dí, že ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou vstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují, t. j. kteří jsou v milosti boží a umrou v ní, je toto dobrodiní nade všecko pomyšlení veliké.

Myslete na stav před vykoupením, na stav hříchu a zavržení, na věčný trest, kterého jsme zasluhovali. Veliký je rozdíl mezi tímto stavem a stavem blaženosti přirozeným, ve kterém by naším cílem byla blaženost jen pozemská, asi taková, že bychom jednou zde žili v míru a štěstí, žili bez hříchu a nesmrtelní! Však neskonale vyšší položil nám cíl dobrotivý Bůh. Za stejných námah a prací a bojů, za kterých bychom dosáhli cíle přirozeného, dává nám dojíti cíle nadpřirozeného, blaženosti nebeské, poznávání Boha tváří v tvář, věčného s ním spojení, těla oslaveného, — všeho toho, co nazýváme nebeskou blažeností. Jestliže nesmírný je rozdíl mezi stavem zavržení a stavem přirozené blaženosti, je mnohem větší rozdíl mezi stavem hříchu a stavem nadpřirozeným. Dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka jeho dobrodiní; ani na mysl lidskou vstoupilo, co ti připravil svým vtělením.

Nyní pozoruj, jak Bůh toto dílo vykonal. Vzal přirozenost lidskou a spojil se s ní co nejúžeji, podstatně. Tak jeden člověk, totiž Ježíš Kristus, stal se přirozeným Synem božím. Skrze tak stvořeného při-

rozeného Syna božího činí Bůh adoptovanými syny svými všecky ty, kteří vírou a svátostmi se s ním pojí. Jako míza z kmene jde do ratolestí, a oživuje je, tak z Krista jde duch boží do nás, oživuje nás nadpřirozenou milostí a činí nás adoptovanými syny božími. Proto praví apoštol (Řím. 8, 14): Kteříž-koli duchem božím vedeni bývají, ti jsou synové boží. Ze vtěleného Syna božího rozšiřuje se duch boží na ty, kteří s ním spojeni jsou jako ratolesti s kmenem. Víra a svátosti jsou ty kanály nebo cevy, kterými skrze vtěleného Syna božího plyne na nás duch a milost boží. On jest tím velikým srdcem, které je do všech duší, které jako údy s ním jsou spojeny, žene a vdechuje.

Však nechci se dnes dále šířiti, jakým způsobem Bůh nás přijímá za syny, nýbrž spíše poukázati na velikost tohoto dobrodiní.

Kdo je synem, není již sluhou. Zcela jinak mluví otec k synu, nežli ke sluhovi, a jinak syn k otci, nežli sluha k pánu; jiná má práva syn, jiná sluha. Jiné dědictví dostane se synu, nežli sluhovi. Jako tvorové jsme pouze sluhy božími a nic více. Vykoupením jsme více, jsme syny božími, nebo jsme spojeni s duchem a milostí P. Krista, který jest přirozeným synem božím.

Proto dí apoštol (Řím. 8, 15.): Nepřijali jste zajisté ducha služebnosti opět k bázni, ale přijali jste ducha vyvolení synů, v němž voláme: Abba, t. j. otče! Ten Duch svědectví vydává duchu našemu, že jsme synové boží. A jestliže synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté boží a spolu dědicové Kristovi. Podobně na mnohých jiných místech sv. Písma. Proto i Kristus učil nás modliti se, Otče náš, a nikoliv Pane náš. Neučinil by tak, kdyby poměr náš k Bohu byl jen poměr sluhů a tvorů k Pánu a Stvořiteli. Když však tak učinil, je to důkazem, že jest to poměr Otce k synům a synů k Otci. Ale tento poměr není jen mravní, asi tak, jako když krále nazýváme svým otcem, ale jest to poměr skutečné adoptace, nebo Pán Ježíš, Syn boží, jest bratrem na-

ším, a my milostí máme podíl na jeho božském synovství.

Proto naše modlitby jsou nejen prosby sluhů, ale prosby dítek. Proto naše služba boží není jen službou sluhů, ale službou dítek otci. Mají větší cenu, větší důstojnost. Jsouce milostí posvěcující spojeni s Kristem, jsme ratolesti kmene, kterým on jest. On nás drží, z jeho mízy žijeme a plody dáváme. Všecky naše skutky, posvěcené mízou milosti boží, jsou tudíž také jeho skutky, mají cenu, která sahá až do života věčného. A poněvadž mají takovou cenu, poněvadž jsou též skutky Ježíšovými, sluší se,aby Bůh je přijímal a odměňoval. To se i stává. Jako synové boží máme právo na blaženost, které zasluhují. Poněvadž synové, tedy i dědicové.

Synovstvím božím, můžeme říci také milostí boží, nebo tou se nám vtiskuje, povýšeni bývame do nadpřirozeného řádu, naše skutky nabývají věčné ceny, naším cílem a právem je nebe, jsme na nejbližším stupni k Bohu. Sluha králův není na stejném stupni s králem, avšak syn králův, byť i jen přijatý nebo adoptovaný, ano. To jest dobrodiní další, vyplývající ze vtělení božího. Syn boží stal se naším bratrem, přijav naši lidskou přirozenost, kdo tedy spojuje se s jeho božstvím skrze milost boží, kterou nám zjednal, je přijatým synem božím.

Porovnejte Davida, syna Isai, když byl ještě pasákem ovcí, a Davida, jejž Samuel z rozkazu božího pomazal na nástupce Saula, který byl od Boha odpadl. Isai představil mu sedm svých synů, ale nikdo z nich nebyl vyvoleným. Řekl Samuel k Isai: Jsou-li to všichni synové tvoji? Isai odpověděl: Ještě zbývá maličký a pase ovce. (1. Král. 16, 10.) Přivedli jej, a hle, toho pomazal Samuel na krále. A David pásl ovce dále. Nikdo na něm neviděl důstojnosti královské, kterou z rozkazu a milosti Hospodina přijal. Však když zabil filištínského obra, když vykonal jiné hrdinské skutky, když patrno bylo, že ruka boží jest s ním, prohlédl i lid a tušil v něm vyvolence Hospodinova. I Saul to viděl, a proto zanevřel proti němu. Kolikráte byl David v nebezpečí smrti, ale

Bůh ho chránil, až konečně po nešťastné smrti Saulově dosedl na trůn a ozdobil skráně své korunou královskou. Veliké a slavné stalo se jeho jméno před Bohem a před lidmi.

Zdaž není to malý obraz toho, jak Bůh vtělením svým pozvedl duše naše s prachu a vtiskuje jim pomazání královské tím, že skrze milost činí nás adoptovanými syny svými? Zevně není patrno, ale veliká jest moc posvěcených duší, nebo cokoliv konají, má cenu skutků královských, cenu skutků synů božích. A jednou se ukáže. Jednou zastkví se tato pečeť synovství božího nám a jiným zřetelná na oslavených našich skráních v nebesích. A proto chvalořeč duše má Hospodina, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho!

* * *

O dvojím dobrodiní, které vyplývá ze vtělení, jsme uvažovali. Vtělený Syn boží zaplatil za nás spravedlnosti boží plnou cenu za hřích, které žádný tvor, ani všichni úhrnem dobýti nemohli, a nad to vrátil nám prvotní naše určení, slávu nebeskou, zjednav nám v milosti boží stav nadpřirozený a prostředky, jimiž cíle nadpřirozeného dosáhnouti můžeme.

Hle, jak veliký význam má Kristus v žití světa veškerého. Betlehém a Kalvarie jsou v pravdě středem, v němž nejen dějiny lidstva, ale časnost a věčnost, blaženost a zatracení mají svůj střed a východiště. Mějme tudíž lásku a úctu k Spasiteli světa. On to jest, který nás zachránil a povýšil. Kdo není vděčen za záchranu žití časného? On zachránil nám život věčný! Kdo není vděčen za povýšení? On nám dal důstojenství synů božích. O, vážme si této důstojnosti; nelze si mysliti větší. Opatrujme milost boží v srdcích svých, ona ji v nás udržuje. Buďme hodnými syny božími, a budeme jako synové také dědicové boží. Amen.

45. Milosrdenství boží.

(Dobrodiní vtělení.)

Obsah: Vtělení přirovnáno spojení těla s duší. — Kouzelný prsten. Ztráta milosti. Poklad zásluh Svátosti. Klíč k němu. Snadnost získati si zásluhy Ježíšovy. Bohatost duše ze zásluh. Povzbuzení.

> Dobrořeč duše má Hospodinu: a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Sv. Athanáš, jehož jméno nese jedno z nejstarších a nejúplnějších vyznání víry, porovnával vtělení boží čili spojení přirozenosti božské a lidské v jedné božské osobě se spojením duše a těla. Toto porovnání je dosti případné. Chci ho tedy užiti jako úvodu ku své rozpravě o dalších dobrodiních vtělení.

Veliká jest různost mezi duší a tělem. Duše je bytost jednoduchá, nesložená, netělesná, živá, rozumná, nesmrtelná, mohoucí existovati sama, i bez těla. Tělo jest věc hrubá, složitá, nerozumná, porušitelná, mrtvá, prach a popel. Ale jakmile duše s tělem se spojí, vzniká živý člověk, jediný, samostatný. Duší stává se tělo živé, krásné, pohyblivé, oduševnělé, vidí, slyší, roste. Přednosti, schopnosti a čest, které má duše, přenášejí se také na tělo. Není to tělo, jež udržuje duši, ale naopak, duše udržuje tělo. Divně

jsou spolu zasnoubeny, že toho člověk ani nechápe, ač sám má i duši, i tělo takto spojené. Dále lze říci o člověku, že je duše a že je tělo, nebo spíše, že je duchovní a tělesný zároveň. Jako duchovní je nesmrtelný, rozumný, netělesný; jako tělesný je bez rozumu a smrtelný. Dále dlužno říci, že cokoliv činí nebo trpí tělo, činí i trpí duše a naopak.

Obrátíme-li tento obraz na vtělené věčné Slovo, na Pána Ježíše, vidíme, že jakási podobnost tu jest. Je tu různost mezi přirozeností božskou a lidskou, ovšem nekonečně větší, nežli různost mezi tělem a duší v člověku. Bůh v Kristu úzce, tudíž podstatně, spojil se s člověkem, dal přirozenosti lidské nesmírnou dokonalost a svatost a důstojnost. Přirozenost božská a lidská nejsou v něm smíšeny, nýbrž jen spojeny jako u člověka duše a tělo. Jako duše drží tělo, drží osoba božská přirozenost lidskou, zůstávajíc nezměněna, nebo jen přirozenost lidská se změnila, jsouc zvelebena. O Kristu dlužno říci, že je Bůh a člověk, že co činí v něm člověk, činí i Bůh, co trpí člověk, trpí i Bůh. Proto lze říci, Bůh umřel na kříži. Umřel ovšem jen člověk, nebo Bůh nemůže ani trpěti, ani umříti, ale poněvadž Kristus byl Bůh-člověk v jedné osobě a bytosti, lze to, co díme o člověku, užíti také o Bohu; ovšem i naopak, co díme o Bohu, lze říci o člověku. Říkáme právem Kristus člověk je všemohoucí, arci ne jako člověk, nebo žádný člověk není všemohoucí, ale Kristus Bůh.

I toto porovnání kulhá, ale pravda jest, že jakási podobnost mezi spojením duše a těla v člověku a mezi spojením věčného Slova s přirozeností lidskou tu je. Však nezapomínejme, že v člověku je jedna lidská osoba a jedna lidská přirozenost, v Kristu jedna božská osoba a dvě podstatně spojené, ale nesmíšené přirozenosti, božská a lidská.

Nyní chceme se zase vrátiti ku svému předmětu, a uvažovati o dobrodiních, které pro nás z milostivého vtělení božího vyplývají. Chceme obrátiti pozornost svou na nekonečný poklad zásluh, kterých Kristus Pán pro nás dobyl. Jsou takové že za ně

dlužno říci se žalmistou, dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

Osvěť nás, Bože, abychom je dle zásluhy ocenili!

I.

Vypravuje pohádka, že mladý pastýř zachránil kouzelníka od smrti. Z vděčnosti dal mu kouzelník zlatý prsten, který měl tu moc, že kdykoliv v nesnázi nebo v díle, s kterým si nevěděl rady, jej na prstě otočí, si pomůže a dílo se mu zdaří. Mladý pastýř šel do světa zkusit své štěstí. Jak se mu vedlo, již víte. Však kouzelník připojil k daru výstrahu: Upadne-li ti prsten nebo sejmeš-li jej, je ztracen a s ním i tvoje moc. Pastýř ostříhal pilně svého prstenu, ale jednou podlehl v slabé chvíli lichocení dívky a sňal jej, aby jí jej dal na prst. Tak si byl zvykl na jeho moc, že výstraze kouzelníkově hrubě ani nevěřil. A jeho sláva a štěstí se rázem skončily. Zase pásl potom svá stáda; jediné vzpomínka na zašlé blaho zůstala mu jako bolestná útěcha.

Užijme příkladu na svůj předmět. Ze stavu hříchu povznesl nás boží Syn, zjednal nám zlatý prsten synovství božího, který našim činům dává nadpřirozený lesk. Ale co by nám to vše prospělo, kdyby jediným hříchem vše zase bylo na vždy ztraceno? Zase bychom se vrátili do stavu zavržení. A že tisíce křesťanů upadají po křtu zase do smrtelného hříchu, je jisto. Sami jsme to na sobě zakusili. Z vykoupení nezůstala by nám leč vzpomínka, že jsme jednou oděni byli bílým rouchem nevinosti a zlatou řízou milosti boží; spaseni byli by jen málokteří.

Poněvadž však Bůh chtěl naši spásu, přidal, znaje slabost lidskou, k vykoupení nevyčerpatelný poklad zásluh, jimiž bychom i budoucí hříchy své vyrovnati mohli před spravedlností boží. Bylo by ovšem proti pořádku a moudrosti boží, kdyby se to mělo díti bez jakékoliv práce a námahy z naší strany; to znamenalo by otevříti brány lidské zlobě. Jen tak sáhnouti do pokladu zásluh božích, sebe dary duchovními

obohacovati a při tom směle dále hřešiti, ne, toho Bůh nemůže chtíti. I naše samolibost a sobectví přiznává, že to nemůže býti, zvlášť považíme-li, co naše ospravedlnění Boha stálo. Ba, kdyby Bůh stanovil ospravedlnění z druhého a dalších hříchů ty nejtěžší podmínky, kruté posty, bičování, kající veřejné skutky, jak je konali křesťané prvních století, nemohli bychom ničeho namítati, nýbrž bylo by nám vyznati, jest to spravedlivé. Když tedy Bůh stanovil podmínky mírné a snadné, když mimo to k nim nám sám dopomáhá, můžeme, ba musíme volati se žalmistou: Dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

Uvažte: Král odpustí urážku veličenstva. Nazvete jej za to dobrým, milosrdným. Odpustí druhou, třetí, čtvrtou? O, takových králů na světě není. Nebo, otec odpustí synu jednou těžké provinění. Učiní tak po druhé a po třetí? Ani nesmí, ale je povinen trestati. A Bůh, otec nebeský? On má tolik nezdárných dětí a poddaných, denně jej urážejí těžce, a on odpouští. Nepatrné pokání, krátké rozřešení, malé zadostiučinění, a zapomíná na urážku, ano, on ji ničí, smaže, odstraní. Není Bůh tisíckráte milosrdnější, nežli lidé? Nikdy a před nikým nezavře poklad zásluh Ježíšových, nechť kajícník je sebe odpornější. Všecko může z něho zase zaplatiti a vyrovnati. O, co by andělé padlí za to dali, jak nekonečně by byli vděčni, kdyby jen jedinkráte do něho sáhnouti mohli, a jen jedinkráte se z pekla vyplatiti. Nikdy nikdo by z nich na věky již nehřešil. Nám, pokud jsme na světě, stojí otevřen třeba tisíckráte; teprvé smrtí se pro nás zavře; pak ovšem také na vždy.

Pro poklad zásluh, které Pán Ježíš získal svým utrpením a svou smrtí a kterými zadostiučiníme uražené spravedlnosti boží, nazývá se vtělený Syn boží „prostředník, přímluvce u Boha." Sv. Jan dí (1. Jan 2. 1): Synáčkové moji, totoť vám píši, abyste nehřešili. Pakliť by kdo i hřešil, přímluvce máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého. Sv. Pavel píše, „Ježíš Kristus, který za nás zemřel... jest na pravici boží a přimlouvá se za nás." (Řím. 8. 34.) Tomu

nemáme tak rozuměti, jakoby vtělený a oslavený Syn boží za nás konal nyní nové prosby a přímluvy u Boha. Nikoliv. Vykoupení je ukončeno. Také netřeba Kristu prositi, poněvadž jest mu dána všeliká moc na nebi a na zemi (Mat. 28, 18.), i může všecko co chce, sám dáti. Svatí, chtějí-li pro nás něčeho vydobýti, musí u Boha za to žádati; Kristus nikoliv. Nikdy se církev nemodlila a neprosila, aby Kristus za nás u Boha prosil a se přimlouval, jako svatí, jež za přímluvu prosíme, ale církev obracela a obrací se ke Kristu stejně jako k Boha Otci nebo Duchu sv. Když tedy mluvíme o Kristu jako přímluvci, orodovníku za nás, má to smysl, že poklad jeho zásluh je nekonečný, že je stále hotov nám z nich, co potřebujeme dáti, abychom učiniti mohli zadost za hříchy své a posvěcovati se. A poněvadž zásluhy Kristovy nás s Bohem smířily, poněvadž sprostředkují smír mezi hříšníky a Bohem, proto nepřímo nazýváme Krista, který jich dobyl a nám je uděluje, prostředníkem a přímluvcem naším u Boha.

Sv. Pavel (Žid. 7. 25.) dí, že s t á l e za nás oroduje. To opět nemá smysl, jakoby stále za každého se přimlouval, nýbrž smysl, že poklad zásluh jeho je pro všecky stále otevřen a že je nevyčerpatelný. Sv. Písmo, mluvíc po lidsku, udává jako zvláštní okolnost, že Kristus jest živ a stále před Bohem, že je tedy jaksi stálým živým a přítomným svědkem toho, co pro nás učinil, že jeho zářící a oslavené rány to stále připomínají. Toho všeho není třeba, neboť Bůh není zapomětlivý, ale Písmo sv. chce nám jako v krásném obraze ukázati velikost a cennost zásluh, Spasitelem pro nás dobytých, tím, že dí: „Ježíš Kristus stojí se svými oslavenými ranami jako živý přímluvce náš u Boha.“ Ten obraz jest ostatně správný, neboť zásluhy jeho, jimiž Boha smiřujeme a se posvěcujeme, osvojujíce si je, nejsou v nebi uloženy v nějaké pokladně, ale jsou to skutky Ježíšovy, jeho vtělení, jeho utrpení a smrt nekonečné ceny; on sám je tedy tou nekonečnou milosrdnou pokladnicí naší. On sám se svými nekonečnými zásluhami stojí mezi věčnou spravedlností a veškerým lidstvem, podává

z nich nám, abychom jimi jako duchovním penízem vyplatili své hříchy a jím si zjednávali svatební roucho milosti boží. Proto ač nekoná za nás žádných nových proseb, je přece naším stálým prostředníkem a přímluvcem. Opět vidíme, jak vtělené slovo boží je středem veškerého stvořeného světa, jemuž čest a sláva na věky.

II.

Dobrořeč, duše má, Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho, neboť máš prostředníka milosrdného v nebi. Ale toto dobrodiní vtělení božího ukáže se ještě větší, uvážíme-li, jak snadno zásluhy Ježíšovy si osvojiti můžeme.

Mnozí dějepiscové vytýkají papeži, že přinutil císaře Bedřicha, zvaného Rudovousa, aby v Kanose činil za své veliké a veřejné hříchy veliké a veřejné pokání. Kdyby uvážili, jakými tyrany středověcí knížata často bývali, jakými pohrdači zákonů božích a lidských, byli by mu spíše vděčni, že měl odvahu, zkrotiti je. Ostatně nebyla těžká veřejná pokání za veliká pohoršení v prvotní církvi a ve středověku nic neobvyklého. Dnes ovšem žasneme, čtouce, že Božetěchu bylo za pokutu konati s křížem na ramenou dlouhou pout, jinému bojovati proti Saracenům, jinému léta státi před chrámem v rouše kajícím. Lidé oněch dob byli povahy silné, lidé nedávno z pohanství obrácení, duše velké v hříchu i ctnosti; tím vysvětlují se mnohé zvyky, nám dnes nepochopitelné.

Dnes toho není. Dnes snadno dostáváme odpuštění všech hříchů. Ale kdyby Bůh chtěl, mohl by na nás totéž žádati, ba mnohem více. Jako ve veřejném životě za nový zločin vyměřuje soud vždy těžší trest, tak mohl Bůh za každý nový hřích ustanoviti vždy těžší pokuty. Co bychom mohly namítati? Nic. Kdo by chtěl dojíti odpuštění a spásy, musil by je vykonati, jako vtělenému Synu božímu bylo podstoupiti ponížení, bičování a smrt. On vzal je na sebe ovšem dobrovolně, ale přece z poslušnosti k Bohu Otci.

Však milosrdenství boží činí nám odpuštění hříchů a posvěcení snadné a lehké. Ustanovil svátosti jako prostředky, jimiž zásluhy Ježíšovy si osvojujeme; a ty jsou lehké, příjemné a radostné. Jedna jediná je těžká, sv. zpověď; ale i tu jen začátek její je těžký. Jednou podniknuta stává se milou blaženým mírem, který do duše vlévá. Nějakého zadostiučinění, nějaké obtíže musí přece Bůh žádati za provinu. Ani otec neodpouští svému dítěti bez nějaké pokuty. Ba odpuštění příliš snadné by nás ani neuspokojilo, poněvadž člověk sám cítí, že by to nebyla spravedlnost, žádný poměr mezi hříchem a odpuštěním. Neměl by ani pravé jistoty, že je smířen, a pravého uspokojení. Myslete si, že by odpuštění hříchů a milost boží dávaly se takto: Celá osada shromáždila by se v kostele, a kněz dal by jménem božím všem rozhřešení. Měli bychom oné jistoty, onoho uspokojení a blaha, které máme po ušní zpovědi, při které za hříchy své jsme se pokořili, je vyznali, za ně pokutu přijali? Ach, takové pokání zdálo by se nám rouháním, směšnou komedií! Naše svědomí a náš cit spravedlnosti žádají si více.

Ale jak se stává, že naše malá námaha nabývá takové ceny, že se jí hřích se svou zlobou ničí? Což má trochu kajícnosti takovou moc? O nikoliv. Největší pokání samo sebou nebylo by s to, aby zničilo jediného hříchu. Jak nabývá tedy prostá zpověď, křest a jiné svátosti takové moci? Poněvadž dle ustanovení božského Vykupitele tyto skutky, tyto svátosti jsou nástroji, jimiž čerpati můžeme z pokladu nekonečných zásluh tolik, mnoho-li ku zničení hříchů a k zadostiučinění za porušenou spravedlnost je třeba. Tyto svátosti jsou dále prostředky, jimiž vstupujeme v sjednocení a společnost s Kristem. Podobně jako když zasadíme vrub do kmenu, vrub s kmenem se spojí, z něho mízu ssaje a žije, tak my spojujeme se s Kristem, máme účast na jeho božském, nadpřirozeném životě, stáváme se jeho údy a přijatými syny božími. Konečně stáváme se, jsouce takto údy Kristovými a syny božími, hodni božské lásky, přízně, ochrany a péče, hodni, abychom s Kristem dědili krá-

lovství boží dle slov sv. Pavla k Římanům (Řím. 8, 17.): Jestliže synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté boží a spoludědicové Kristovi.

Hle, to jsou krátce dary, které ve sv. svátostech za malé namáhání se nám udělují ze zásluh Kristových, které k nim jsou připojeny.

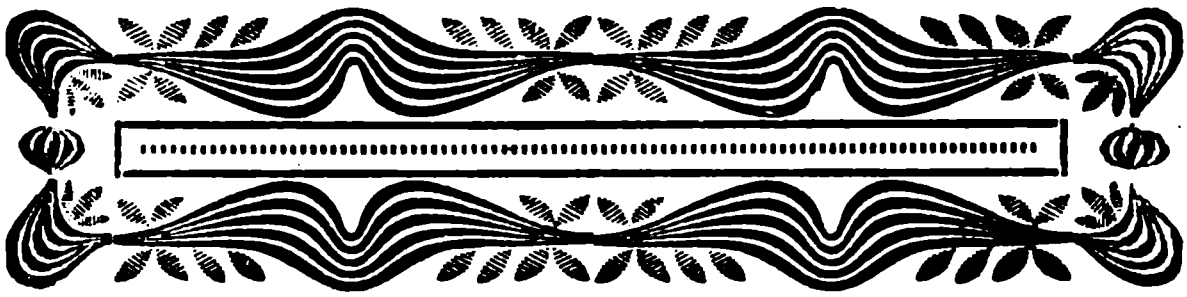
Jak podivuhodné je vpravdě milosrdenství boží! Zdaž nemusíme říci se žalmistou Páně: „Dobrořeč, duše má, Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho“? Před vtělením božím žádné obřady nemohly míti takové moci, neboť zásluhy nebyly ještě dobyty. Ospravedlnění mohli dojíti lidé jen vírou v budoucího Vykupitele a dokonalou kajícností, a to pro budoucí zásluhy Pána Ježíše. Tak působilo jeho vtělení nazpět až k Adamovi. Však nebylo tu jistoty. Nyní, kdy milost boží z ustanovení Vykupitelova na svátosti je neomylně vázána, máme největší mravní jistotu, že jsme ospravedlněni a povýšeni do stavu nadpřirozeného, jen když svátost vhodně přijímáme.

Tyto zásluhy Kristovy dlužno si představit jako celek, takže každý má podíl na veškerém díle vykupitelském a všech zásluhách jeho, nikoliv jen na kousku nebo části jejich. Tu by mohl někdo říci: „Když mám na celém díle vykupitelském podíl, patří mi odměna jako Kristu Pánu.“ Však tomu není tak. Slunce svítí pro celou zemi, všichni máme podíl na celém slunci a jeho moci, avšak každý dle svých schopností. Slepý nemá z něho než teplo, krátkozraký málo, bystrozraký víc. Tak i při zásluhách Spasitelových. Kdo se více k přijetí jich uschopní, kdo srdce více připraví, kdo svátosti dokonaleji přijímá, ten cítí více jich teplo a světlo. Očištění od hříchů je toliko jedno, neboť co jednou nemá skvrn, nemůže jich nemíti ani více, ani méně; prostě není jich. Kdo jednou nemá vůbec zubu, nemůže jich nemíti více nebo méně. Není jich prostě. Ale vzhledem k posvěcení a získání zásluh positivních je možno rozdílů do nekonečna. Mezi těmi, kteří mají peníze, jsou tací, kteří jich mají málo, jiní, kteří jich mají více, atd. atd. Proto dí Kristus: „Kdo je svatý, bude ještě světější.“

* * *

Chceme skončiti. Získáním nekonečných zásluh pro nás zabezpečil nám tedy Spasitel, abychom i po křtu, padneme-li do hříchu, z něho mohli se očistiti a státi se zase syny božími. Odpuštění hříchu a nové vrácení stavu nadpřirozeného je tudíž dobrodiní, jež ze zásluh Kristových nám plyne. Tohoto pokladu zásluh dobyl nám Spasitel svým vtělením, tím hlavně, že konal více, než bylo třeba k odpuštění dosavadních hříchů, že pracoval, se modlil, trpěl a umřel, aby nahromadil poklad zásluh, jimiž by i budoucí hříchy světa mohly býti odpuštěny. Dal nám i klíč k této pokladnici, jsou jím sv. svátosti, hlavně svátost pokání.

Soudím, křesťané, že byste chtěli býti všichni krásní, vznešení a bohatí. K tomu si můžete dopomoci. Ovšem ne bez práce, ale při tak skvělé vyhlídce rádi trochu námahy na sebe vezmete. Beřte pilně z pokladu zásluh vtěleného Syna božího. Budete krásní krásou duše, která nestárne, aniž dostává vrásky, ale je věčná. Budete vznešení, neboť co je více, než býti syny božími a dědici království nebeského. Budete bohatí, a vaše bohatství vám ani rez nezkazí, ani zloděj neukradne, což v naší době jest vzácná věc. Budete míti nádherné roucho, nebo budete oblečeni rouchem milosti boží, které je nad kment a šarlat. Budete míti čest a slávu, neboť bude vás ctíti Bůh, Panna Maria, andělé a svatí. Budete silní, neboť všecka moc pekla nic proti vám nezmůže. Sáhejte tedy chutě po pokladech božích. Pro vás vtělil se Syn boží, pro vás vyrostl strom kříže na Kalvarii, pro vás naplněna pokladnice. Bože milosrdný, osviť rozum náš, abychom jasně viděli, kde naše spása a štěstí, a dosáhli jich. Amen.

55. Milosrdenství boží.

(Utělení dalo nám oběť mše svaté.)

Obsah: Svět, vtělení, nejsv. Svátost. — Láska boží, zjevující se ve svatostánku. Mše sv. je obětí. Ustanovena: aby nejvznešenější víra měla přiměřenou oběť, abychom měli důstojný dar díků, abychom měli prostředek milostí a odpuštění. Velikost tohoto dobrodiní. Sv. Zíta. — Sv. Konrád. Vypovězenci sibiřští.

Dobrořeč duše má Hospodinu: a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Vtělení druhé božské osoby je veliké dílo. Praví se, že jest větší, nežli stvoření světa. Že Bůh stal se člověkem, a jako Bůh-člověk mezi námi na světě žil, jest pravda, které jistě nelze se nikdy dost podivovati. Podivujeme se nesmírným světům vůkol nás, podivujeme se tvorům, které na zemi bydlí a žijí, nemůžeme dost a dost oceniti lásku, která to pro nás všecko vykonala, ale když rozvažujeme, že Bůh přijal člověčenství, že za nás umřel, aby nás vykoupil, že na zemi žila bytost všemohoucí, vševědoucí, nejsvětější a při tom žila zároveň jako člověk, tu nevíme, čemu více podivovati se máme, všemohoucnosti boží, nebo lásce boží.

Jestliže svět kolem nás je plný tajemství a divů,

nedivte se, že mnohem více tajemství a divů skryto je ve vtělení božím. Tak podivuhodno jest, že přirozenost lidská Ježíšova, jež, jsouc úplná a dokonalá, byla by tvořila lidskou osobu, připjata byla k osobě boží. Podivuhodno jest, že druhá božská osoba při tomto spojení nedoznala žádné změny, ale zůstala tak nezměněna, jaká byla a jest v Trojici boží. Podivuhodno jest, že spojení mezi osobou boží a lidskou přirozeností je takové, že o Bohu dlužno právem říci: stal se člověkem, jelikož Bůh měl v Kristu také skutečnou lidskou přirozenost, byť i ne tak, jako my máme svou přirozenost. My jsme totiž se svou lidskou přirozeností totožní, neboli identičtí; Bůh ji měl přijatou, ale podstatně a vniterně.

To jsou hlavní tajemství a divy vtělení božího. K nim druží se ještě některé jiné, rovněž podivuhodné. Tak bylo tělo Pána Ježíše v okamžiku dokonale utvořeno působením Ducha sv. v těle Matky jeho. Duše Kristova byla v tom okamžiku ozdobena všemi nebeskými dary, takže v ctnostech a vědomostech již nepokračovala a nerostla, leda jen na venek. Měla je vlity v plné míře, aniž by jich kdy pozbýti mohla, kdežto my učením, cvikem a jinými způsoby jich nabýváme. Počato bylo tělo Kristovo nejčistší Pannou, která jí zůstala i při i po porodu. Božská sláva, na které duše Ježíšova měla podílu, nesdělila se tělu, aby toto mohlo růsti, trpěti a umříti. V zahradě gethsemanské a na kříži i blažená duše Kristova připustila si hroznou tesklivost, zármutek a opuštěnost, aby ani duševních muk nebyla prosta.

To jsou tajemství a divy, které dávají nám aspoň tušiti, že dílo, které milosrdenství boží vtělením pro nás podniklo, přesahuje vše, co kolem sebe vidíme ve všemíru a v přírodě tajemného a zázračného.

Jen jedna věc na světě se mu velikostí svou přibližuje. Je to ona věc, která nám ukazuje milosrdenství a lásku boží způsobem zrovna makavým a při tom nekonečným; tou věcí jest nejsv. Svátost Oltářní, nejpodivuhodnější dobrodiní vtělení božího. O ní chceme uvažovati.

Bože eucharistický, dej nám ji poznati, abychom ti dobrořečili a nikdy nezapomněli, jak neskonalá jsou všecka dobrodiní tvá.

* * *

Ve známé povídce „Babička" od Boženy Němcové čteme v dojemném líčení, jak babička nosila na stuze peníz, jejž chovala u veliké úctě proto, že byl vlastnoručním darem císaře Josefa. Ta svatá hostie, kterou uctíváme na oltáři, má také podobu bílého peníze a je drahou památkou, avšak v ní dal nám vtělený Bůh neskonale více. Dal nám v ní sebe, své tělo, svou krev, svou vznešenou, ušlechtilou duši, své božství pod způsobami chleba a vína, aby nám sloužila za věčnou oběť a nesmrtelný pokrm. To je ten veliký a jediný svého druhu dar lásky. Nejdříve přijal Bůh naše tělo, aby nám byl druhem, učitelem, vůdcem, vzorem, vykupitelem. Potom se vydal potupám, hořkostem, bičování, slinám, rouhání, kříži, aby nám zjednal pro všecky lidi a časy a místa nevyčerpatelný poklad zásluh pro budoucnost. Konečně vymyslil nejsv. Svátost Oltářní, aby, když odešel do nebe, neviditelným sice, ale skutečným způsobem zůstal navždy s námi, s námi se spojoval, nás posvěcoval a těšil, nám sděloval ducha svého. Kdo před svatostánkem nechápe a necítí, co je láska, milosrdenství, obětavost, dobrota, pro toho není na světě místa, kde by to poznal, ten nikdy lásky necítil a nepocítí. Sv. Františka z Falkonerie, pozorujíc nejsv. Svátost, napsala báseň, v níž dí: „Ty jsi mi dal život, já ti jej dávám, nechť slouží tobě; ty jsi mi dal růže radosti, já ti je dávám zase v oběť; ty jsi mi dal trní, já je přijímám a tobě obětuji; ty jsi mi dal všecko, já všecko, tělo i srdce, myšlenky, city a práce, já celý život tobě obětuji. A dala bych více, kdybych mohla, neb tak, jak ty se nám dáváš, nemůže se tobě nikdo dáti; žádná láska světa není rovna lásce tvé." Před velebnou svátostí učily se svaté duše oněm vznešeným obětem pro Boha a pro bližní, které jako nebeské hvězdy svým milým jasem ozařují svět, dávajíce svědectví, že jest na

zemi nesmírně mnoho dobra, šlechetnosti, krásy, spanilosti, lásky. Na oltáři jest jich zdroj. My chceme před velikostí tohoto dobrodiní si aspoň říci: Dobrořeč duše má Hospodina a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

V tom okažiku, kdy ustanovena byla tato Svátost jako oběť Nového Zákona, přestaly všecky oběti jiné, poněvadž oběť mše sv.. je důstojnější všech jiných obětí, neskonale vznešenějším způsobem všecky v sobě obsahuje. Pro to se nesluší, aby vedle ní bylo ještě jiných obětí; jsou také zbytečny.

Proč nazýváme, a to právem, mši svatou „obětí?" Z různých výkladů uvádím jeden. Při krvavých obětech starozákonných bývalo obětní zvíře zabito a na oltář položeno; krev pak oddělena byla od masa. Také Spasitel zabit byl, umřev na kříži, a vycedil svou krev; tak stal se obětí za nás Bohu podanou. Při mši sv.. slovy kněze, totoť jest tělo mé, totoť jest krev má, kterážto slova pronáší jménem Pána Ježíše, stává se oběť. Pán Ježíš, který jako Bůh a člověk je v nebi, dostává novou, tajemnou přítomnost, jsa na oltářním stole jako obětní dar přítomen ve způsobách chleba a vína. Rozdělené způsoby chleba a vína představují nám, jakoby tělo a krev Páně byly od sebe rozděleny, čímž jeho smrt názorně se nám před oči staví.

Však o této věci nechci se dále šířiti, ale spíše poukázati na důvody, jež vedly Boha, aby nám tuto sv. oběť dal.

Bůh dal nám novozákonní oběť, aby jí vyznamenal náboženství křesťanské, jež založil. Naše sv. víra jest nejvzácnější, a proto se slušelo, aby měla nejvznešenější oběť. Náboženství bez obětí není žádným náboženstvím, nýbrž filosofií, nebo vědou nebo čímsi jiným.

Mnohé vzácnosti má naše sv. víra. Má vznešené a jisté učení. O nejdůležitějších a nejvyšších otázkách světa a života dává nám poučení ušlechtilé, jasné a jisté. Žádná jiná víra, žádná filosofie, nebo věda, toho nevynašla a vynajíti nemůže, nebo jen Bůh to mohl zjeviti. Dále má nejdokonalejší a nejvznešenější zá-

kon mravní. Nikdy žádná víra nebo věda nevedla a neuvedla k takové svatosti tolik lidí, jako víra křesťanská. Prorok nazývá zákon boží „neposkvrněným," a tím jest, nebo mravovědě křesťanské, tvořící nádhernou, dopodrobna vypracovanou soustavu, nelze ničeho vytýkati. Vznikla v církvi katolické pod vedením Ducha sv. Dále má sv. svátosti, které dávají onu sílu, kterou lze překonati pokušení těla, světa a ďábla, a dospěti k neobyčejné mravní dokonalosti a svatosti. Dále zaslíbení, že brány pekelné ji nepřemohou (Mat. 16, 18), t. j. Duch sv. bdí, aby do učení sv. církve nevloudil se žádný blud co do víry a mravů. Aj, já s vámi jsem po všecky dni až do skonání světa, pravil Kristus. (Mat. 28, 20.) Dále má zaslíbení, že všecky skutky spravedlivých, t. j. lidí v milosti posvěcující se nalézajících, jsou záslužny pro život věčný, získávajíce jim nebeskou odplatu. Nejsou tedy jen zadostčinící za hříchy, ale věčně záslužné. Dále má vznešené kněžství. Dvojí moc podivuhodnou dal Bůh kněžím novozákonním, odpouštěti hříchy a proměňovati chléb a víno v tělo a krev Páně. Ovšem že to činí Bůh, ale činí to skrze kněze. Mohu-li říci právem o štětci, že maluje, o dlátu, že tesá, ač to činí malíř a sochař, musím tím více říci o knězi, že rozhřešuje a konsekruje, nebo jest při tom nástrojem živým, samočinným, svéprávným. Je to moc vzácná, dobrodiní nesmírné, jimž nic nelze postaviti po bok.

Nuže, při takových přednostech naší sv. víry, zvláště při vznešenosti jejího kněžství, slušelo se, aby měla také oběť, která by byla přiměřena. Proto dal jí Kristus oběť, ve které je sám velekněžem, dávajícím se kněžími jen zastupovati, a sám obětí, obětuje sebe, své tělo a krev nekrvavým způsobem za svou církev.

Druhý důvod, proč ustanovil Pán Ježíš oběť mše sv. záleží v tom, abychom měli důstojný dar, kterým bychom náležitě mohli děkovati za všecky dary boží, za stvoření, povýšení do stavu nadpřirozeného, za vykoupení. Velikost těchto darů je tak veliká, že celý svět neobsahuje nic co by mohlo býti za ně nále-

žitým díkem. Čím se odplatím Hospodinu za všecko, co mi učinil, táže se král David. A odpovídá si, kalich spasení vezmu a jméno Hospodinovo vzývati budu. (Žal. 115, 12). To činí církev skutečně, a Bůh se zalíbením přijímá dík, který Ježíš mu za nás vzdává. Tím zároveň vyznáváme my, že on jest, jemuž všecko děkujeme, když jej Bohu jako oběť díků přinášíme v dar.

Jiný důvod, proč ustanovil vtělený Bůh oběť mše sv. záleží v tom, abychom měli prostředek na vyprošení milostí, ochrany, povzbuzení a jiných potřeb časných i duchovních. Ke všemu mše sv. svou vzácností se hodí, nejvíce ovšem k vyprošení milosti, poněvadž k tomu zvláště směřuje. Sv. svátosti křesťané nepřijímají denně, milost, které jimi nabývají, je pro osobu, je zvláštní, přijímá se soukromně. Mše sv. je pramen stále otevřený, z něhož denně vytéká proud milosti na jednotlivce a všecky zároveň, je stálou veřejnou chválou, díkem a prosbou. Celá země je posvěcována, kde tato oběť se děje. Vzpomínám na okamžik, kdy sv. Methoděj na hradě pražském, obklíčeném do té doby daleko široko modlářskými oltáři, zdělal první oltář křesťanský a Spasitel světa skrze ruce svatého věrozvěsta poprvé se obětoval Otci svému za českou zemi. O, jak prchaly běsy temnoty z našich krajů!

Další důvod k ustanovení sv. oběti měl Spasitel v tom, aby vymáhala odpuštění hříchů živým a mrtvým, usmiřovala hněv boží, chránila svět před tresty božími. Proto ji nazýváme obětí smírnou. Skrze mši sv. lze vymoci pro hříšníky takovou milost, aby se káli a s Bohem smířili; lze si zjednávati stále odpuštění malých hříchů. Zvlášť však odpuštění časných trestů, které vždy i po zpovědi zůstávají, nebo mše sv. jest klíčem k zásluhám Kristovým, jež za ony tresty lze položiti jako výkupné z trestů časných a očistcových. Vina hříchů odpouští a smazává se ovšem jen svátostí sv. pokání, ale mše sv. připravuje obrácení. Kdosi nazval mši sv. stálými slzami, které skrze ni lidstvo před Bohem kajícně prolévá. Proto zvláštní má moc na odvrácení také časných obec-

ných běd, které stihají obce a kraje a národy. O, kdybychom nejsvětější tuto oběť řádně cenili, jí hojně užívali, jak mnohého dobrého, kterého jinak dosáhnouti nemůžeme, zde bychom došli, jak mnoho zlého od sebe odvrátili!

Když toto vše, co jsme dosud řekli, uvážíme, jest nám vyznati, že mše sv. jest dobrodiním velikým a vznešeným, které dodává naší sv. víře nejen nesmírnou důstojnost, ale v životě církve, ba celého světa má význam, jehož nelze ani dolíčiti. Vtělený Syn boží, ten, který je alfa a omega, počátek a konec všeho, žije tu mezi námi jako velekněz světa, obětuje se Otci svému v nejčistší a nejvznešenější oběť chvály, díků, prosby a smíření. Tu říci jest se sv. Pavlem, prostředník mezi Bohem a lidmi, stále za nás orodující. Nebýti této oběti, polovina všeho dobra, vší ušlechtilosti, vší spanilosti, které činí svět tak milý a krásný, z něho by zmizela. Pamatujme na to. Máme věru příčinu, stále a stále si připomínati slova žalmisty Páně, dobrořeč duše má Hospodina a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho, nebo jsou nesmírná. Jednou se o tom přesvědčíme, co vše děkujeme nejsvětější oběti na darech duchovních a časných. Sněm Tridentský dí prostě (ses 22 c 2), plody krvavé oběti mírou nejhojnější přijímáme obětí oltářní, ale toto slovo je významu obsáhlého.

Není tedy divu, že ctitelé mše sv. a pilní její navštěvovatelé stávali a stávají se zbožnými, dokonalými, omilostněnými, Bohu vzácnými. Nesčetně je legend svatých, událostí a vyznání, které tomu nasvědčují. Tam jeden zbavuje se pokušení, tam jiný obrátí hříšníka sobě drahého, tam třetí zachrání si časný život, tam jiný opět jinou milost získá. A vždy je v nich patrný prst boží. Uvádím jen legendu o sv. Zitě, poněvadž ji přední náš básník tak vkusně zpracoval. Žila v době sv. Františka, době velké víry, horoucí lásky a mnohých divů. Sama měla víru prostou jako dítko. Jsouc služebnou a hospodyní a kuchařkou zároveň v domě prefecta, měla práce od rána do večera. Přec našla si denně chvíli, aby mohla býti přítomna mši sv., čemuž prefekt, vida všecko

vždy v nejkrásnějším pořádku, nebránil. Kdysi byla u pána hostina. Práce bylo pětkráte více než jindy; neméně též starostí a přemýšlení. Od božího rozednění byla Zíta jako v prudkém víru. I zapomněla při tom na obvyklou návštěvu mše sv. V tom vyhlédne oknem. Ach, já nebyla v chrámě! Dom stojí před ní, a jí se zdá, že už hoří svíce, zní zpěvy, hučí varhany. Rychle tedy, aspoň na otčenášek! Však divný osud! Nikdy jí modlitba nešla tak ze srdce a k srdci; chrám nebyl také nikdy tak přítulný, tajuplně šerý; malby na stěnách zdály se dnes oprášeny a omyty, že se leskly; zvony zněly, že se zdálo, jako by se v srdci jejím houpaly a ji houpaly sebou; andělé na oltáři se usmívali a z jejich kaditelnic, jež drželi, zdál se vystupovati vonný dým; — krátce, sv. Zitě bylo neskonale blaze, ona hroužila se v modlitbu a sny víc a více, jedna mše střídá druhou, a hostina úplně zapomenuta. Vzpamatuje se — Bože můj, hodina oběda je tu. Spěchá domů v nevýslovném zmatku. Před domem prefektovým stojí nádherné povozy přibyvších hostů. Běda, běda, naříká zkormoucená její duše. Nikdy se nedopustila nejmenší ledabylosti, a dnes, kdy dům je plný hostí, zapomněla na všecko!

Rychle letí do kuchyně, nedá-li se snad aspoň něco zachránit. Než aj, z kuchyně jde libá vůně, z krbu vychází dým, na plotně a v troubách to syčí, kypí, píští, od stolu slyšeti řinčet nože, zvonit mísky. Žasne, bledne, trne. Sta andělíčků s červenými od žáru tvářemi tu peče, smaží, krájí, přikládá, seká, v hmoždíři tluče, na mísy klade, v rušném šumu a víru. V tom ji shlédnou. Mžikem vyletěli oknem, usmávše se ještě na ni líbezně. Vše je hotovo, a oběd chutná hostem jako nikdy.

Křesťané, je v tom kus poesie, ale podklad legendy je asi pravdiv. Mše sv. je věc tak vznešená, je důkazem takové lásky boží, máme o ní tolik zaručených divů, že legenda o sv. Zitě je v nich jen jednou zářivou perličkou. A dejme tomu, že není, leč vybásněnou legendou, pravdou je aspoň mravní poučení, které nám dává, že pro mši sv. nikdo ne-

utrpí škody, ale naopak získá si požehnání pro všecky své práce. Toto poučení chceme si z pěkné legendy vzíti. Náš prostý, těžký život získá též, nebo bude míti více poesie.

Ještě jednu myšlenku chci pronésti. Mše sv. má do jisté míry nekonečnou cenu. Ne ovšem tak, jako bychom jednou mší sv. získávali nekonečné dary. Tak nikoliv. Mnoho-li získáme, závisí vždy od nás, totiž kolika darů jsme hodni. Nám svítí celé slunce, ale každý má z něho jen část tepla a světla. Mše sv. má nekonečnou cenu, poněvadž obětníkem a obětí jest Bůh-člověk; poněvadž působnost její není omezena na určitá místa, pro určité osoby a potřeby, ale prospívá všem a všady na zemi i v očistci. A jako slunce svítí všem, aniž by světlo, které na jednoho padá, tím ubíralo světla druhému, tak všichni, kteří jsou při mši sv., mají na darech božích účast, aniž by jeden druhému byl na ujmu. Při tom zvlášť prospívá každá oběť celému světu, celé církvi, knězi, a nejvíce těm, za něž se obětuje. Poněvadž však na tato dobrodiní, jež plynou ze mše sv. za toho, kdo na mši sv. dá, má dárce almužny právo, a sice na všecka tato dobrodiní, nesmí kněz za jednu mši sv. vzíti více almužen, nýbrž za každou musí sloužiti zvláštní mši. Kdo by proti tomu jednal, hřeší smrtelně, propadá těžkým trestům a je povinen obnos vrátiti, nebo nahraditi, jako ten, kdo by si osvojil cizí majetek.

* * *

Však dost pro dnes. Važme si mše sv.! Není na světě vznešenějšího a světějšího úkonu. Sv. Konrád, slouže mši sv., spozoroval, že mu do kalichu něco nečistého upadlo. Maje velikou úctu k nejsvětější Svátosti, byl odhodlán vypíti věc spolu s krví Páně, byť by jej to i život státi mělo. Již zvedal kalich a žehnal se jím. Však Bůh učinil, že věc zmizela. Pán Ježíš odměnil mu divem svatou úctu jeho k němu. Mějme velikou a posvátnou úctu ke mši sv., ve které Bůh-člověk se za nás obětuje. Oběť mše sv. jest hlavní příčina, proč církev žádá od kněží ce-

libat. Jejich ruce mají býti čisté, jako ruce Panny Marie, když Jezulátko do jeslí kladla. Běda církvi i lidu, kde nečistí kněží vstupují k oltáři. Již v Starém Zákoně volali proroci na takové sluhy boží kletby Hospodinovy; hroznější je, zneuctíti nekonečně světější oltář Zákona Nového. Však působnost mše sv. tím se neruší, nebo závisí na velekněze Ježíši Kristu a ne na jeho zástupci. Važme si tedy tohoto dobrodiní, navštěvujme mši sv., dávejme ji za sebe a za jiné sloužiti. Však žádejme též, aby život kněží odpovídal vznešenému jejich úřadu, a proto jich nekazme, za ně se modleme, své nejlepší syny Bohu darujme.

V době, kdy Rusové vypovídali na Sibíř, bylo mezi vypovězenci mnoho zbožných katolíků. Našli se vždy také kněží, kteří dobrovolně sdíleli s nimi vyhnanství, aby nebyli bez útěchy náboženství. Dojemné je čísti, jak na mnohých místech scházeli se vypovězenci na mši sv., jedni v okovech, jiní námahou strhaní, jiní z neschůdných hor, jiní v průvodě svých žen, které jich neopustily. K eucharistickému Bohu přicházeli si pro sílu, útěchu, naději, lék proti zoufalství; jemu děkovali, že vše jako křesťané přestáli a přetrpěli. Naše žití je někdy také vyhnanstvím. I nám eucharistický Ježíš může býti posilou, útěchou, nadějí a spásou, amen.

56. Milosrdenství boží.

(Divy velebné Svátosti.)

Obsah: Z velikosti námahy soudíme na velikost lásky. Příklad. — Veliké jsou divy, které Bůh činí z lásky k nám ve Svátosti, na podstatě, na způsobách, na těle a krvi Páně vzhledem k přítomnosti boží. — Dva divy, jež Svátost působí, nesmrtelnost, členství mystického těla Kristova. — Bohoslovec uvažující po prvé o těchto věcech. Povzbuzení k lásce Pána Ježíše.

Dobrořeč duše má Hospodinu: a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Nad jezerem švýcarským strmí k nebi vysoká hora, spadající na hladinu téměř kolmým skalnatým svahem. Vysoko nad vodou, skoro pod vrcholem, stojí dřevěný kříž. Zdá se nemožno, že by lidská noha byla s to, aby se dostala na závratné místo; a přece je tomu tak. Vypravuje se, že dva mladí přátelé lovili kamzíky. Jeden z nich zašel, hnán vášní loveckou, až na kraj vrchu, s druhé strany přístupného, a sřítil se do propasti. Myslil, že je ztracen. Přec však zachytil se na nevelkém výstupku skalním. Záchrana zdála se jako zázrakem. Avšak s výstupku nebylo cesty. Nad hlavou vrch, pod sebou kolmou stěnu, na pravo a na levo nepřístupné skály. Zdál se zachráněn, aby zemřel horší smrtí, smrtí hladem.

Však jeho přítel hotov byl i život nasaditi. Nedbaje nebezpečí, které každou minutu hrozilo mu strašnou smrtí, pracuje provazem, kladivem a sekerou, razil si k němu cestu. Dílo nemožné stalo se možným. Ze stromku, který na výstupku rostl a stal se záchranou padajícího lovce, učinili kříž a zasadili jej do jamky, již vyhloubili do skály. Potom nastoupili cestu zpět, při níž druh za druha nasazoval život.

Přátelství, které takových činů je schopno, je zajisté veliké, nebo osvědčilo se velikými oběťmi. Právem pokládáme dobrodiní za veliké, třeba samo sebou neznamenalo mnoho, jestliže je doprovázeno velikou námahou, obětavostí, velikými činy.

Obrátíme-li tuto pravdu na nejsvětější Svátost oltářní, vyznáme, že dobrodiní, které nám vtělený Syn boží v něm prokázal a prokazuje, je nade vše lidské pomyšlení veliké. Jest totiž doprovázeno podivuhodnými divy, bez kterých ustanovení sv. Svátosti nebylo možné. Tyto divy týkají se jednak Svátosti samé, jednak účinků, které má. Bohu bylo, abych tak řekl, sebrati všecku moudrost a všemohoucnost a lásku, aby mohlo se státi skutkem.

O divech nejsvětější Svátosti chci k vám mluviti, abyste si zase uvědomili oprávněnost napomenutí žalmistova, dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej na všecka dobrodiní jeho. I tyto divy jsou darem a dobrodiním vtělení božího.

Ježíši eucharistický, oživ naši víru, abychom s prospěchem obdivovali se všemohoucí dobrotě a lásce tvé.

I.

Nejdříve chceme uvažovati o divech, kterými nejsvětější Svátost sama nám zjevuje božskou moc a dobrotu.

Prvním divem jest, že proměněním čili konsekrací mizí podstata chleba a vína. Všecko, co nazýváme v hostii chlebem a v kalichu vínem, zmizí tak, jakoby obráceno bylo v nic. Stává se to tím, že na slova konsekrační: „Totoť jest tělo mé, totoť jest

krev má," přestane Bůh udržovati podstatu chleba i vína. Všecko na světě trvá jen tím, že Bůh chce. Jakmile u některé věci přestane chtíti, aby byla, zmizí, obracejíc se v nic. Vůlí boží všecko z ničeho povstalo; přestáním, pominutím této vše udržující vůle obrací se přirozeně zase v nic. Všecko, co Bůh stvořil, zachovává. Říká se, že hmota, z které všecko je, se nezmenšuje, ani nezvětšuje, že trvá stále v rovném množství. Bůh tak chce. Jedinou výjimkou jest nejsv. Svátost. Proto dlužno ji nazvati jedinou a neobyčejnou. Jedině v ní hmota mizí, obracejíc se v nic. Nikde jinde nic podobného ve světě se neděje.

Druhým divem jest, že Bůh, když tělo a krev Páně přestávají pod způsobami býti přítomny, podstatu chleba a vína znovu tvoří. Když na př. svatá hostie ztratí svůj tvar, že se buď pokazí vlhkostí chrámu, nebo že v ústech se rozplývá, přestávají tělo a krev Páně býti přítomny. V té chvíli v částech nebo v celku vzniká pod způsobami bývalá podstata chleba a vína. Proto sv. přijímání má také přirozenou živnou moc jako chléb a víno. Tu tedy Kristus není již přítomen, a hostie je zase chlebem, víno zase vínem, a to tím chlebem a vínem, kterými byly dříve. Toto vše děje se skryto zrakům lidským jednak proto, že podstata věcí není vůbec viditelna, jednak proto, aby veliké tyto věci přikryty byly rouškou tajemství. Před velebnou Svátostí klečí ne pyšný rozum, ale víra, zaručená slovem božím, vrhá se pokorně v prach. To odpovídá také moudrosti boží. Neviditelně stal se Bůh-člověk přítomen, neviditelně také mizí. Chléb a víno obrátily se v nic, že Bůh přestal chtíti; nyní chce, aby byly, a ony z ničeho zase vznikají.

Tyto dva divy, v nichž tvůrčí moc boží, kterou stvořil svět, dále je činna, týkají se p o d s t a t y chleba a vína. Vám volají: Kořte se v prachu, duše lidská, veliké věci Bůh pro tebe vykonal a stále vykonává. Nyní vizme divy, týkající se z p ů s o b chleba a vína. Podstata je to, co věc je na př. chléb, víno, dřevo, zlato. Způsoby jsou to, co se na věci jeví našim smyslům, na př. velikost, tvar, barva, chut. Rozlomíme

hostii. Obě části zůstávají chleba, podstata je táž. Ale tvar se změnil, neboť máme dvě půle. Hostie zčerná. Je dále chlebem, podstata je táž, ale způsoba, totiž barva, je jiná.

Divem je tu prvým, že způsoby chleba a vína, totiž tvar, chut, barva, tíže trvají bez předmětu, na němž jsou závisly. Trvá tvar chleba a vína, však chleba a vína již tu není. Trvá barva chleba a vína, chleba a vína již tu není. Podstata a způsoby byly od sebe odděleny, podstata zanikla, způsoby trvají. Dvě věci jsou zde podivuhodné, jediné na světě, které lidskému duchu dávají tušiti, že v přírodě jsou možny věci, o nichž dosud nemá tušení. První jest rozdělení podstaty a způsob od sebe, avšak druhá jest větší, že totiž způsoby trvají dále, když předmět, na kterém celá jejich existence visí, pominul. To je větší div, než kdyby kámen vyhozený nespadl. Jak je tento div možný? Tak zajisté, že Kristus ve svátosti přítomný, svou božskou mocí je udržuje. Touto svou mocí činí ve svátosti to, co v jiných věcech přirozeným způsobem činí podstata chleba a vína. Kristus Pán není tu předmětem, na který by způsoby byly přivtěleny, jako jest u skutečného chleba a vína, nýbrž on způsoby udržuje svou všemohoucí vůlí.

Druhým divem jest, že způsoby působí na naše smysly tak, jako když jsou se svou podstatou spojeny. Vy mi řeknete snad, že to už není nic divného. Udržuje-li Bůh způsoby svou mocí, není divu, že mají také svou působnost i trpnost, že mohou tedy býti na př. teplé nebo studené. Vaše odpověď je sice správná, avšak způsob, jak je to možno bez hmotné podstaty, jest přece jen tajemný. Než, podrobný výklad zabíhá příliš hluboko do šera filosofie; i pomineme jej.

Tyto divy koná Bůh na způsobách při každém proměnění a udržuje je, dokud způsoby na oltáři nebo ve svatostánku trvají. Básník praví pěkně o divech v přírodě: „Květ každý, který v stínu keře svou hlavu zvedá ku skromnému žití, je knihou divů, které člověk měře svým duchem všemoc boží cítí a na ko-

lena padá věře.“ Jestliže v prostém květu je tolik divů, že duch se koří Bohu, ach, čím více sluší se kořiti Bohu před divy svatostánku. A tyto divy koná z lásky k nám.

Nyní vizme divy, které se týkají těla a krve Páně.

První jest, že Ježíš Kristus, týž který žil a nyní v nebi jest oslavený, stává se pod způsobami chleba a vína na slovo kněze přítomen. Spasitel slíbil a svým božským slovem zaručil, že kdykoliv a kdekoliv kněz řádně svěcený za ustanovených podmínek slova jeho vyřkne, se to stane. Podstata chleba zmizí proto, aby místo učinila vtělenému slovu. Proto se říká, a to právem, že chléb a víno se proměňují. Chléb a víno nemění se v tělo a krev Páně tak, jako voda se mění v led, tak, jakoby z chleba a vína vzniklo tělo a krev Páně. To by bylo nerozumno a hříšno mysliti. Ale poněvadž chléb a víno ustupují proto, aby učinily místo tělu a krvi Páně, nazývá se to právem dle obvyklého způsobu řeči lidské „proměněním“. Ježíš Kristus, který je v nebi, dostává tedy proměněním novou přítomnost, totiž pod způsobami chleba a vína. V nebi je nezměněně dále a na zemi, mezi námi, má druhou, tajemnou, skutečnou přítomnost.

Z tohoto divu plyne druhý. Je-li mezi námi v hostii přítomen celý Kristus nebeský, je tu i jeho duše se vší slávou a všemi přednostmi, které má. Ku oslavenému živému tělu náleží také oslavená duše. Spasitel řekl sice jen: „Totoť jest tělo mé, totoť jest krev má,“ aniž by přidal: „Totoť jest duše má“; ale to rozumí se samo sebou. Mezi námi jest tedy skutečně a vidí nás a slyší nás ta dobrá, neskonale vlídná jeho duše, jejíž láska a to i láska k hříšníkům neměla mezí. „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím!“ mluví dosud k nám. O Ježíši, jak nesmírná je tvá láska!

Z přítomnosti oslaveného těla Páně plyne také třetí div. S tělem a duší Kristovou na věky a nerozlučně spojeno jest věčné Slovo, božství. Je mezi námi tudíž Kristus přítomen i se svým božstvím, tak jak

na zemi žil a nyní je oslaven v nebi. I to se rozumí samo sebou. Nejen tedy ten milosrdný a dobrotivý Spasitel je mezi námi, ale i ten, který z vlastní moci divy tvořil, Kristus všemohoucí a vševědoucí a nejvýše svatý, věčné Slovo.

Však to vše vám asi nečiní obtíží při pomyšlení na přítomnost Pána Ježíše ve svátosti, ač je tu všady plno divů. Spíše trudno vám představiti si, jak celý Kristus může býti přítomen v nepatrné hostii, v každé její částce, na tisícerých místech zároveň. Jsou to divy další, před nimiž žasne duch lidský. Odpovězme, jak se to děje.

Celý Kristus může býti přítomen, poněvadž je přítomen tělem povýšeným nad rozsažnost a tíži hmoty. Jeho tělo je jako bytost duchová, která není ani veliká, ani malá, ani lehká, ani těžká, která je jedna a celá v jednom bodu a zároveň jedna a celá na př. v celé prostoře chrámu. To není div, že duch není v prostoře rozsažen tak jako hmota, jako my; tomu učí také filosofie. Ale divem je velikým a podivuhodným, že tělo Kristovo má takovouto vlastnost, která jen duchům je přirozena, neboť ačkoliv jest oslaveno a proměněno, jest přece rozsažno. Kristus ve svátosti přítomný, není tedy ani malý, ani velký, ani těžký, poněvadž jest přítomen na způsob duchů, nemajících těchto vlastností. Proto při přijímání nedotýkáme se bezprostředně jeho osoby, nýbrž jen způsob chleba a vína, jako se nedotýkáme duše lidské bezprostředně, když dotýkáme se člověka. Duše nelze se vůbec dotknouti něčím hmotným, jako ducha nelze vzíti za ruku, jíž nemá. Totéž dlužno říci o Kristu ve Svátosti. Ale máme-li v ústech konsekrovanou způsobu chleba, jest v nich Kristus duchovním způsobem přítomen, dokud způsoba neporušena trvá. Tak spojujeme se při sv. přijímání skutečně s Kristem Pánem.

Pán Ježíš má tedy ve Svátosti přítomnost dle způsobu duchů. Z toho následuje, že jest v celé hostii jeden a celý a také v každé částce jeden a celý zároveň, pokud hostie nebyla zlomena. Tak i naše duše, jsouc bytostí duchovní, je v celém těle a v kaž-

dém místečku těla celá a jedna. Však je tu rozdíl. V ruce, jež byla od těla useknuta, duše již přítomna není. Rozlomíme-li však sv. hostii, jest Kristus v částech tak přítomen, jako přítomen byl v celku. Má tudíž ve svátosti přítomnost dokonaleji duchovní, než naše duše v těle a než kterýkoli vyšší duch andělský. Proto i tato přítomnost jest divuplná, neboť je vyšší, než ta, již mají duchové, majíc o jednu dokonalost více, než tito.

Další podivuhodná věc je, že porušením způsob Pán Ježíš přestává býti přítomen. Co se s ním stalo? Obrátil se v nic, jako prve podstata chleba? Nikoliv! Nevznikl z ničeho, tedy neobrací se v nic. Stal se přítomným, dada si na slovo kněze novou přítomnost na oltáři, porušením způsob přestává jeho vůle, která ji chtěla, a tím přestává také tato nová přítomnost jeho. Kdyby všecky proměněné hostie světa najednou se porušily, měl by jen svou přirozenou přítomnost nebeskou.

Konečně podivuhodno jest, že Pán Ježíš přijímá tolik nových a nadpřirozených přítomností po celém světě a že se stává přítomným tak lehce, na pouhé slovo knězovo. Tolikerá přítomnost je možná, poněvadž se děje nadpřirozeným způsobem, jiným, než jakým jest Pán Ježíš v nebi. V nebi jest P. Ježíš přítomen přirozeným způsobem, ve svátosti způsobem nadpřirozeným. Zde vidíme hmatavě lásku boží. Chtěl býti s námi jako s apoštoly, stále a všady. Velikým dobrodiním by bylo, kdyby přítomen byl na jediném oltáři. Z celého světa spěchali by k němu věřící, mnohem více než putují do Sv. země, rozplývali by se blahem, vidouce způsoby, pod nimiž jest přítomen, a přijímajíce jej, snad jedinkráte za celý život. Však ne. Spasitel učinil se přítomným všady. Každý žebrák, každé dítko, každý nemocný má k němu snadný přístup. Za tuto velikou lásku zakouší právě často nevděku, poněvadž lidé jsou tací, že co je snadné, je neláká, jim sevšední. To máš za to, milý Ježíši, že jsi příliš dobrý! My hřešíme na tvou dobrotu. A hřeší i kněží. Kdyby směli sloužiti svatou obět jen jednou za celý život, ó jak by se připravo-

vali, jak svatě ji odbývali. Kdyby proměnění stálo je více námahy, více práce, více obětí, i tu by si mnohem více vážili oné neskonalé cti. Ale že Spasitel jim vše učinil tak lehké, že mohou denně obětovati, také jim někdy i to nejsvětější sevšední, že je odbývají ledabyle, bez dokonalé přípravy, mnohý snad i svatokrádežně, jsa v smrtelném hříchu. I to, křesťané, je div, tato nesmírná láska, toto snížení se, tato trpělivá pokora; snad je to nemenší mravní div, nežli ty věcné divy, o nichž jsem vám vyprávěl. To vše učinil Bůh pro nás proto, aby nám dal nebeský pokrm spásy. Dobrořeč, duše má, Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

II.

Však velebná svátost není jen divuplná v sobě, ona také divy tvoří. Však nemluvím o divech, které tvoří v duši, rozmnožujíc její víru, naději a lásku, okrašlujíc ji nádherně milostí boží, sílíc ji v dobrém; nemluvím o divech, jež vytvořila ve společnosti lidské, když ze zkaženého pohanství vypěstovala květy jako byli sv. Cecilie, Anežka, sv. Vavřinec, Vít, Jiří a tisíce jiných, nemluvím o tom, že i dnes proti některým vášním, na př. proti hříchům nečistoty bývá jediným účinným záchranným prostředkem, a že i dnes vytvořuje duše andělské a mučedníky. Jsou to veliké divy mravní, ale my snadno chápeme, že člověk, který živou vírou a upřímnou přípravou vstupuje v tak blízký styk s Bohem a oslaveným člověčenstvím Ježíšovým, že takový člověk nezbytně zakouší všemohoucí posvěcující moci boží.

Na jiné dva divy chci poukázati. Spasitel řekl k Židům den po zázraku rozmnožení chlebů na poušti (Jan 6, 48.): „Otcové vaši jedli na poušti manu a zemřeli. Já jsem chléb života. Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky.“ Sv. přijímání působí v nás nesmrtelnost těla. Sv. Otcové praví pěkně, že pokrm nižší mění se požíváním v látky vyšší. Tak mění se pokrmy, které požíváme, v naše tělo, poně-

vadž jsou nižší, než my. Tak i manna na poušti měnila se v tělo lidu a živila jej. Pokrm vyšší však nemůže býti změněn bytostí nižší, ale spíše tuto látku a bytost mění, dávajíc jí své vlastnosti. Pán Ježíš je pokrmem vyšším a proto nemění se v tělo naše a neživí nás tělesně, ale my přijímáme vlastnosti jeho. Pán Ježíš jako Bůh a člověk je nesmrtelný, a proto přijímajíce jej, přijímáme v sebe semeno nesmrtelnosti. Pán Ježíš je oslavený, a proto přijímáme zárodek budoucí oslavy, jasnosti, lehkosti, nesmrtelnosti, které naše těla budou po vzkříšení míti. Proto nazývá Spasitel smrt pouhým spánkem. Naše těla setlí, ale ten prach a popel, který z něho zbude, má v sobě semeno a zárodky nesmrtelnosti a slávy z oslaveného člověčenství Kristova. Proto větší bude proměnění a oslavení těch, kteří posvěcovali tělo své sv. přijímáním, nežli těch, kteří budou jen proto věčně žíti, že s jejich tělem se jednou z milosrdenství božího spojí nesmrtelná, oslavená duše, kteří však v žití se sv. přijímáním neposvěcovali. Oslava těchto má jen jeden pramen, totiž slávu duše; oslava oněch má zdroje dva, totiž oslavu duše a símě nesmrtelnosti, skvělosti a slávy, které ve sv. přijímání rozsévali do těla svého, jako rolník rozsévající zrno do úrodné půdy. Shnilo zrno, ale vydalo bohatý klas. Shnije tělo i zbožného přijímatele svátosti, ale vydá jednou nádherný klas. Jest divem přírody, jak ze zrna vyrůstati může strom, který po mnohá desítiletí rodí bohaté ovoce; větším divem je duchovní símě, z kterého vyroste strom života věčného s plody nesmrtelnosti a slávy těla.

Druhý div, o němž se ještě chci zmíniti, záleží v tom, že sv. přijímáním stáváme se údy mystického těla Kristova, ratolesti vinného kmene, kterým jest on. Jako míza kmene živí ratolesti, jako život duše proudí se hlavou a srdcem do údů, tak z Krista pokrmem andělským jeho duch a život proudí se do nás. Jedno tělo, jeden chléb, jsme všichni, dí sv. Pavel (1. Kor. 10, 17), kteříž jednoho chleba, t. j. těla Páně, účastni jsme. Ne chléb mění se v nás, ne Kristus v nás, ale my v něho, proto všichni jsme jeden chléb,

jedno tělo, totiž tvoříme, duchem a žitím Kristovým spojeni, jedno tělo nesmírné, jeden chléb Bohu chutný a milý a drahý, mystické tělo Kristovo. Jako duch velitele ovládá a naplňuje celou armádu a s ním ji spojuje, tak sv. přijímáním ovládá, spojuje a naplňuje nás duch vtěleného Slova božího ve velikou boží armádu. A toto spojení není jen mravní, jako u velitele a vojska, ale je skutečné, realní, jako u ratolesti a kmenu, nebo základem jeho je milost boží, páska realní, skutečná, věcná. Skrze Pána Ježíše jsi tedy, křesťane, skutečně s Bohem spojen, duchovně, ale věcně, tak jako ruka tvá živá spojena je s duší tvou. A to je div, nad kterým musíš se zamysliti, zachvěti a se rozplesati.

Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

* * *

Divné věci jsem vám dnes vypravoval. Mnohé z nich nikdy asi jste neslyšeli. Nedivte se! Pouštěti se do hlubin božských děl působí závrať omezenému duchu lidskému. Nemůže ani jinak býti, nebo co je všecka velikost světa a ducha lidského proti Bohu? Tma a stín a dým. Kterýsi spisovatel vypravuje: Když jako mladý bohoslovec jsem první pohled vrhl do divů božích, které kupí se kolem nejsv. Svátosti, bylo mi jako tehdáž, když stál jsem nad Macochou a přes zábradlí díval se do hrozně zející pode mnou propasti. Já zamhouřil jsem oči a zachvěl se. Potom jsem zvolal rozechvěn: Bože, jak jsi veliký v lásce své. Tyto divy bylo ti vykonati, abys mohl žíti jako oběť a pokrm mezi lidmi. Zprvu bál jsem se uvažovati o těchto divech, nebo se mi zdálo, že překročuji práh svatyně, kterou Bůh zastřel oponou, jako v chrámě jerusalemském. Ale pak jsem si řekl, že ta opona se dávno roztrhla, že k Bohu je nyní vstup otevřený a volný. A potom kochal jsem se vždy víc a více v divech lásky boží pro mne konaných. Nyní, kdy jim rozumím, není mi již, jako bych stál nad Macochou, nyní je mi jako hvězdáři, který svým dale-

kohledem prochází se v nekonečných světech vesmíru, v tom blankytu čistém, jasném, nebeském, a který často si zvolá s nadšením: Bože, jak jsi veliký. Mně ve svátosti připadá ještě větší, nebo tam ve všemíru je hlavně velikým svou všemohoucností; zde ve Svátosti je velikým svou láskou. Komu slouží ještě vesmír, nevím, snad i jiným bytostem. Ale zde, zde ve Svátosti slouží jenom mně, mně jedinému, Bůh člověku.

Křesťané, to jsou krásné myšlenky. Ty mne vedly k dnešnímu kázání. Snad cítili jste někdy také něco jako závrať při divech, jež jsem jen nastínil. Nechť se změní v jásot, nebo všemohoucí Bůh je učinil pro vás. Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho, amen.

57. Milosrdenství boží.

(Způsob našeho vykoupení.)

Obsah: Kdo pracoval a trpěl, dovede oceniti, co je práce a utrpení. — Obtíže vykoupení podle lidského pokání vylíčené poznání, lítost, dostiučinění. Zvlášť vzpomíná se utrpení Páně. — Choť angl. lorda. Povzbuzení.

Dobrořeč duše má Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. (Žal. 102, 2.)

Kdo sám nepracoval, nedovede oceniti práci jiných; kdo sám netrpěl, neví, co je utrpení. Mnohý synáček rozhazuje peníze. Kdyby aspoň tušil, co se jeho otec od rána do večera, od jara do zimy nalopotil, nežli je nashromáždil, byl by jistě méně lehkomyslným. Mnohý přísně posuzuje a odsuzuje spisy a díla jiných, nebo ledabyle o nich mluví. Kdyby měl tušení, co práce stojí jediná skutečně dobrá kniha, byl by jistě skromnějším. Mnohý nemá soustrasti s bídou, hrubě odbývá ty, již věnují se dílům bratrské lásky. Kdyby sám byl nemocen, a při tom snad také chud, kdyby zakusil, co znamená býti opuštěnu, nemíti leč bolest a hlad, jistě by si odepřel leccos ze svého blahobytu, a se sdílnou soustrastí věnoval to chudým. Kdo ze zkušenosti zná cenu peněz, práce a utrpení, dovede proto také oceniti, když někdo za

jiného obětuje statky, práci, pohodlí, zdraví, vše V bojích Poláků za svobodu obětoval nejeden rolník, měšťan, šlechtic vše za vlast, jmění, práci i život. Nepadl-li, zemřel jako žebrák ve vyhnanství. Slova, slova, nic, než slova, bývá láska lenochova; láska veliká, láska pravá, vše, i sebe v oběť dává, praví básník.

Obrátíme-li tyto pravdy na Boha, vidíme, že Bůh, po lidsku řečeno, miloval nás velmi. Nejen že dal nám vše, co máme, ale ztracené statky duchovní s velikou prací nám vydobyl; v nejsv. Svátosti pak sebe sama na vždy nám daroval. Láska byla, že nás stvořil; avšak stvoření nestálo jej, leč skutek vůle. Láska byla, že nás vykoupil; avšak jaké tu bylo třeba práce a jakých obětí! Sv. Bernard dí (Tract. de Deo dilig. 6): Dluhuji-li vše za stvoření své, co přidám za své vykoupení a za vykoupení takovým způsobem? Nebyl jsem tak snadně vykoupen, jako stvořen. Vykupuje mne, mnoho mluvil, divy tvořil, tvrdé věci trpěl; a nejen tvrdé, ale i potupné. A jinde dí (in Cant. s. 20): Řekl, a učiněno jest; ale při vykoupení měl v slovech odpůrce, v činech slídiče, v mukách posměvače, v smrti katy. Hle, jak miloval.

Těžký a bolestný způsob dává vtělení božímu zvláštní velikou cenu, svědče o lásce bez mezí. Chceme tedy na vtělení boží a dobrodiní jím nám udělená, ještě jednou vrhnouti pohled, uvažujíce zbožně a vděčně způsob našeho vykoupení a způsob darů udělení.

Vtělený Bože, osvěť mysl naši, abychom ze způsobu, jakým jsi nás vykoupil, poznali velikost lásky tvé a za ni vděčni byli, dle slov žalmisty Páně, dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho.

* * *

První obtíž vykoupení záležela v tom, že Syn boží měl vzíti na sebe hříchy světa s povinností, učiniti za ně zadost. Vševědoucí Spasitel znal hříchy světa od počátku do konce jeho. Jaké to hrozné spousty zlých myšlenek, citů, skutků, obmeškání;

spousty lží, krádeží, rouhání, vražd, nečistoty, loupeží a jiných hříchů. Toto břímě mělo býti vloženo na jeho bílé rameno. Potupný šarlatový plášť nebyl mu jistě tak hrozný, jako toto roucho, stkané ze všech zločinů světa, odporné až k hnusu, strašné až k omdlení. Chápeme, že se chvěl krvavým potem v zahradě gethsemanské. Poněvadž měl za ně zadostiučiniti, lze říci, že byly vloženy na jeho čistá a svatá bedra. Bylo to pro něho strašnější ponížení, nežli rána do tváře, kterou utržil od vojína před Kaifášem. Isaiáš viděl jej prorockým duchem v tomto stavu, nebo napsal o něm (Is. 53, 6): Hospodin vložil na něho nepravost všech nás, t. j. ne nepravost samu, nýbrž pokutu za ni. V celé hlavě popisuje jej, jak je pohrdaný, zraněný, potřený, muž bolesti. Podobně mluví o něm David v různých žalmech. Také tresty lidí zavržených musil na sebe vzíti, nebo i jim dával Bůh milosti, které bylo Spasiteli získati, a poněvadž ani věčný trest nestačí na vyrovnání zloby hříchu, má-li se díti přísně dle spravedlnosti.

Při pokání nejdříve svůj hřích uznáváme a potom ho litujeme. Tak i Spasitel, čině pokání za celý svět, nejprvé poznal viny celého světa a uznal je jaksi za své viny. On ovšem nebyl ničím vinen a ničím se nemohl viným státi, nebo byl nejsvětější; ale že vzal na sebe všechen trest za viny světa, lze obrazně také říci, že vzal na sebe také všecku vinu. To je první čin velikého pokání, které za nás činil.

Druhý skutek při pokání je lítost, t. j. bolest nad hříchy. Proto vzal Spasitel na sebe bolest, která odpovídá hříchům celého světa. Z toho můžeme přibližně souditi, jaká byla jeho bolest v zahradě gethsemanské a na kříži, když v úzkosti volal k Bohu. V něm sténalo a volalo veškeré pokolení lidské. Představte si, že byste lidstvo viděli na kolenou a slyšeli, jak v bolesti volá k Bohu za smilování. V tvé duši, Spasiteli, tento pláč se ozýval.

Tento bol měl dva prameny: urážku, která hříchy světa stala se božské velebnosti, a škodu, která z ní nezbytně plynula pro pokolení lidské. Pán Ježíš viděl tedy nejen všecky hříchy, jich zlobu a ošklivost, ale

také urážku, pohanu a opovržení, které proti jeho nebeskému Otci v nich jsou obsaženy. Viděl též velikost a hrůzu věčného zavržení, muky pekla, jimž lidstvo propadlo. Z velikosti těchto dvou běd suďte opět na velikost bolu milého Spasitele. O knězi Heli čteme, že zemřel bolem, slyše, že synové jeho padli a archa úmluvy dostala se do rukou nepřátel. Přílišná bolest zabijí. Zdaliž by tvé člověčenství bylo sneslo velikost tohoto utrpení, vtělený Bože náš, kdyby tvým božstvím nebylo síleno, když celou silou svou na ně nalehlo? Jen trochu odstoupil jeho vliv na tebe, Ježíši, v zahradě gethsemanské a na kříži, a ty jsi v krvavém potu na zemi se svíjel a podruhé v úzkosti volal k Bohu! Malíři obrazů Spasitelových dávají jeho tváři a oku jakýsi dojemný, hluboký, skoro zarmoucený nádech. Chtějí-li tím naznačiti, že duše jeho nikdy nebyla úplně prosta tohoto bolu, mluví pravdu. Však veškerá jeho síla připuštěna byla na něj jen dvakráte.

O, naše vykoupení bylo těžké i pro Syna božího. Třetí část pokání tvoří zadostiučinění. Záleží v zevních skutcích kajících, které dostaneme, nebo sami si uložíme za pokutu. Vizme, jaké skutky Spasitel na sebe vzal.

Narodil se a žil v chudobě; tím snášel všecky nepohody, které s chudobou jsou spojeny, hlad, žízeň, horko, zimu, práci rukou a podobné. V chlévě se narodil, tvrdě spal, chudě jedl, prostě se odíval, s apoštoly žil z almužen. U sv. Matouše (Mat. 8, 20) řekl o sobě: Lišky mají svá doupata, a ptactvo nebeské hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavy sklonil. Sv. Pavel dodává, proč se tak stalo (2. Kor. 8, 9): Jsa bohatý, učiněn jest pro nás chudým, abychom my jeho chudobou zbohatli. Křesťané, co jsou naše almužny proti této chudobě? Aby, malé jsouce, cenu měly u Boha, přidal k nim svoji chudobu, zbaviv se všeho pohodlí lidského.

Dále podrobil se zákonu. Sv. Pavel dí (Gal. 4, 4): Poslal Bůh Syna svého, . . . učiněného pod zákonem, aby ty, kteříž pod zákonem byli, vykoupil. Vzal na sebe zákon, aby učinil z otroků hříchu svo-

bodné syny boží. Tím vzal Spasitel na sebe mnohé nepohodlí, jako obřízku, plnění různých obřadů, které byly četny. Dále dvojí pokoření. Starý Zákon byl lidu dán, aby hrozbami trestů a mnohými obřady odvracel od modlářství, jemuž okolní národové byli oddáni a k němuž i národ vyvolený stále se nakloňoval. Dále byl dán proto, aby na Nový Zákon, kterého hrubý lid nechápal, aspoň připravoval. Učiniv se poslušným tohoto zákona, pokořil se Spasitel, nebo tak se mohlo zdáti, že také on potřebuje hrozeb a obřadů, aby neupadl v modlářství, a jakoby také on nebyl schopen, chápati Nový Zákon lásky, on Syn pravého Boha a zakladatel království božího na zemi. Jak nás hněte, mají-li o nás lidé mínění jen poněkud nepříznivé, byť i oprávněno bylo! A Spasitel náš béře na sebe takové ponížení. Ach, on věděl dobře, v čem musí doplňovati pokání naše.

S poslušností Zákona Starého spojena poslušnost rodičů. A byl jim poddán, dokládá sv. Písmo. Třicet let žil v této poslušnosti. Nejvýš moudrý poslouchá neumělých lidí, žije jako jich dítko, služebník, spoludělník. Představ si jej v různých pracích, abys měl příklad a výstrahu. Tobě snad i nejmenší pouta jsou proti mysli. A máš-li co dobrého, aj, jak jsi žádostiv, aby jiní o tom věděli a tě chválili. Spasitel spokojil se chválou, kterou měl před Bohem. Proto zevní chvála nevzala mu nic z jeho zásluh. O, on věděl, opakuji zase, v čem musí doplňovati slabosti naše.

Dále vzal na sebe mnohé námahy, spojené s jeho učitelským úřadem. Po tři léta obchází dědiny a města Svaté země uče, uzdravuje, těše, ďábly vypuzuje, prchaje před nepřáteli, snášeje zimu a horko, neúnavně, bez přestání. Pokrm můj jest, abych činil vůli toho, který mne poslal. (Jan 4, 34.) Ach, Spasiteli, kolikráte byl jsi unaven, kolikráte spal pod širým nebem, kolikráte trpěl hlad a žízeň, kolikráte zarmoucen byl nad zatvrzelostí lidskou? Ty jsi toho všeho neměl zapotřebí, ale ty jsi chtěl zadostčiniti za mou lenivost, mé zanedbávání povinností, mou nechuť k práci, zvláště nechuť k práci nízké a za jiné nedokonalosti. Budiž za to veleben a chválen!

Nyní chceme vzpomenouti zvlášť utrpení vtěleného Syna božího, nebo v něm dostičiníci ráz jeho vtělení nejvíce se jeví.

Kde jest člověk, táže se Duch sv., který jazykem nehřešil proti cti bližního? Kdo mohl by sečísti všecky pomluvy, nactiutrhání, nadávky a podobné hříchy? Patřím-li na tebe, milý Spasiteli, tak se mi zdá věru, že všecky hříchy jazyka na tebe se shrnuly. I kdybys nebyl nejsvětější, nejčistší, byly by potupy, kterým jsi se vydal, nad všecku míru. Ale ty jsi byl svatost sama. A nepřátelé tvoji, při nichž cti nebylo, nazývají tě svůdcem lidu, rušitelem zákona, posedlým ďáblem, Samaritánem, rouhačem, přítelem hříšníku. My, kteří jiné urážíme, pro malou urážku se mstíme; i prorok volá, aby ho Bůh chránil před pomluvou (Žal. 118), poněvadž by mohl padnouti do netrpělivosti a hněvu: a ty, můj Ježíši, jsi jako beránek, věčně mírný, tichý a dobrý. Tvoji nepřátelé přidávají k potupným slovům potupné skutky, jímají tě jako zločince, poutají, bijí, mrskají, posmívají, ve tvář tlukou, v posměšné roucho odívají, žerty tropí, na krále korunují trním, — a ty jsi jako beránek, věčně mírný, tichý a dobrý. Tak jsi zadostčinil za mé hříchy jazyka. O, jak jsou velké, když Syn boží tolik potup hroznych na sebe béře! Duše má, dobrořeč za to Hospodinu, a nezapomínej se na dobrodiní jeho. Buď za ně vděčna ostříháním úst svých!

Vzpomínkou na potupy Páně stojíme již v moři trpkosti a hořkosti, jež doprovázely jeho umučení. Již blíží se chvíle hroznych bolů duševních a tělesných. O oněch jsme se už zmínili. Jimi kál se Spasitel za naše bujné veselosti, jimiž topíme vzpomínku na své hříchy, za všecky nezřízenosti duševního života. My měli bychom se rmoutiti, nebo my urazili jsme Boha a sobě zkázu způsobili. My se nechceme rmoutiti. Proto Spasitel náš vyhledává si temnou noc, aby si zatesknil až k smrti. Je jako matka, která zatím, co dítky se veselí, doma v slzách za ně volá k Bohu, aby je chránil zkázy.

Však pojďme po krvavých jeho stopách, sledujíce tělesná utrpení, jimiž za nás zadostčinil. Již je

svázán a spoután veden do města. Nás poutá hřích, proto Spasitel dává se poutati řetězy. Nás nevázanost vede k zločinům, proto on nesvobodou jde k zadostiučiněním za ně. My celé okolí naplňujeme pohoršením, proto on smýkán je od Annáše ku Kaifáši, Pilátovi, Herodovi, a zase zpět. Těžkými cestami jsi šel, mistře náš, k smrti, abychom my snadně mohli kráčeti k spáse.

Však přicházejí horší věci. Svlečeného přivazují ke sloupu, a se dvou stran stojí katové s biči. Jak, táže se zrak polekaný, vy odvážiti se chcete, pohaněti člověčenství, s nímž božství podstatně je spojeno? Ale již sviští rány a potoky krve rozlévají se po podlaze. Ne, Bože, nechci se dívati na tvé potupení a tvůj bol. Odvracím zrak od rozdrásaného těla, jež jako mrtvé klesá do kalužin krve. Ale na svá prsa se chci bíti a se káti za všecky hříchy těla, za pohodlnost, tělesnost a požívavost. Co já trpím na těle za své hříchy? Jaké tělesné tresty si za ně ukládám? Ach, já dím, trp ty, Bože můj, dej se bičovati; já k sebezapření nemám chuti. O, nezapomínej, duše má, že tvé tělo zasluhuje muky pekelné, a že jen krvavé rány vtěleného Syna božího tě z nich vysvobodily. Přidávej i ty si trochu přísnosti ku svým pokutám zpovědním, maje na mysli zbičovaného Pána svého a nevýslovný jeho bol tělesný.

Jedna část těla zůstala dosud ušetřena. Hlava jeho, sídlo božských myšlenek, sídlo pravd, které nás blaží, ušlechtilá tvář, plná něhy, nejsou zraněny. Či vyjdou bez úrazu? Kdyby nebylo na světě pýchy, bohovzdorných myšlének, pohrdání zákony božími a lidskými! Ale pýcha je počátek všech hříchů, a proto i za ni třeba dostiučiniti. Nuže, tak spleťte již svou korunu z trní, zabodněte ji do sv. skrání, přitlačte ji na božské čelo, Spasitel na ni už čeká. Bůh myšlének vševědoucích a svatých chce se pokořiti za lidskou pýchu. Bodejte, trny, bodejte ostře, nebo ostré jsou hroty nadutosti, pyšné učenosti i nafoukané nevzdělanosti! Člověk zasedává na soudnou stolici nad Bohem a pravdou boží, nuže, ztrestejte za to Syna božího, posmívajíce se jeho vševědouc-

nosti, řekni nám, králi židovský, kdo tě udeřil. Hrozné, odporné divadlo! A Spasitel mlčí. Já pak červ jsem a ne člověk, může o sobě říci slovy žalmisty, nebo lůza smí si šašky tropiti z božské pravdy. Skoro se mi zdá, že tento výstup v naší době často se opakuje, když vidím, kdo jsou ti, kteří Boha s trůnu sesazují. Duše má, ty chceš býti jen jedinkráte ještě pyšna? Pyšná před obrazem ztupené věčné moudrosti a velebnosti? Ne ne, pokoř se, nebo těžce, velmi těžce bylo Spasiteli tvému pykati za zlobu pýchy.

A nyní je nese na svých ramenách, to břímě hříchu, ten kříž, na kterém mají zničeny býti. Jsou těžké, ani Syn boží není s to, aby je unesl. Klesá pod nimi a potřebuje pomoci. Jsou ohavné, nebo kříž byla smrt pro zločinné otroky. I Syn boží to cítí a praví k ženám, plačte nad hříchy synů svých. I kříž sám jest těžký svou přirozenou tíží. Vše se tedy spojilo, jako řeky do veletoku, únava, vysílení, tíže kříže, mravní tíže hříchů, potupa trestu, aby jeho cesta byla via dolorosa, cesta bolestná. Ještě jedna rána schází; než i ta už je napřažena. Tam potkává dvě velké, slzami zalité, nesmírným zármutkem zastřené oči své Matky. Co jsou potupy a posměchy lidu, co rány holí katanů, co těžké pády, co všecko ponížení proti myšlénce: Matičko milá, této bolesti nemohl jsem tě ušetřiti, chtěl-li jsem tě učiniti královnou mučedníků. O, Pane, naše vykoupení tě stálo mnoho, neskonale mnoho. Nyní již vidím, že stvoření millionů světů není nic proti jedinému tvému kroku na cestě ke Kalvarii.

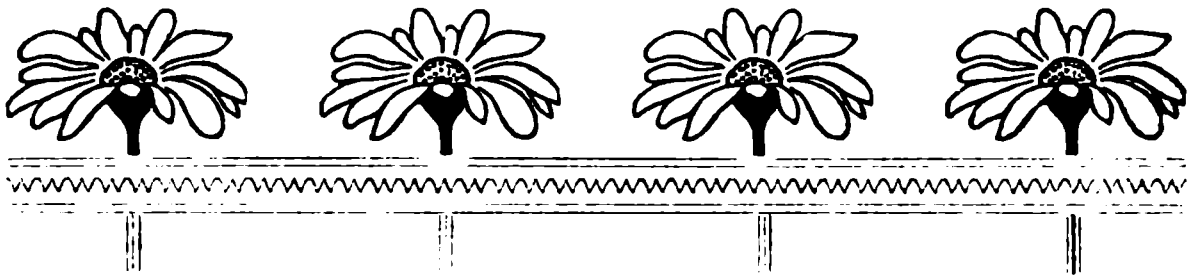
Jsme u cíle. Pohané nazývali trest smrti kříže supplicium summum et supremum (Lipsius, de Cruce 2, c 1), největší a nejhorší muku a trest. Ani slunce není s to, aby se dívalo na smrt Syna božího a zakrývá svou tvář. Mrtvá země, jakoby citem oživla, se chvěje a jeho kamené srdce puká. Mrtvým zděšení dává život, že vstávají z hrobů. Co ty chceš učiniti, duše má? Za tebe šel Spasitel tvůj na Kalvarii, abys ty mohla jíti k nebi; za tebe umřel, abys ty

věčně žila. Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho!

* * *

Přelétli jsme rychle způsob, kterým vtělený Syn boží nás vykoupil.

O choti anglického lorda, který byl náruživým cestovatelem, se vypravuje, že uslyševši o jeho zajetí divokými kmeny afrických, prodala své statky a s celým tak získaným jměním vydala se na cestu, aby jej vyhledala. Její utrpení a námahy, na cestě na příč Afrikou zakoušené, zdají se báchorkovité. Po roce jej našla zubožceného, zraněného, k smrti nemocného. Sama vysílena, oddala se jeho ošetřování, vykoupivši jej zbytkem svého jmění. Tak i duše naše zabloudila a byla v moci nepřítele. I vydal se za námi Syn boží na cestu z věčnosti do časnosti, šel za námi pouští bolestného života až na Kalvarii, duše naše nalezl, krví svou je vyhojil a s sebou vzal do slávy věčné. Je-li dílo vykoupení veliké, je jeho způsob ještě větší. Nikdo nemá většího milování, než ten, kdo dá duši svou za přítele svého. Ty's ji za nás položil na krvavý oltář kříže, Synu boží. Jen jedna láska na světě je pravá, nekonečná láska; tou je tvá láska k nesmrtelným duším. Dobrořeč, duše má, Hospodinu a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. Ne, Bože můj, nezapomeneme. Ty jsi za nás všecko dal, i my ti dáváme srdce své i duši svou. Vezmi je a spas je. Amen.

58. Milosrdenství boží.

(Vděčnost za ně.)

Obsah: Různá dobrodiní boží. — Vzpomínka na dobrodiní. Láska k dobrodinci. Nehodnost člověka, vznešenost boží, počet dobrodiní. Poslušnost a služba boží, poněvadž Bůh nás stvořil a zachovává. Díky, záležející v chvále, ctnostném životě, blahopřání, díkuvzdání — Pražské zvony. Povzbuzení.

> Vyvyšovati budu tě Bože, můj králi, a dobrořečiti jménu tvému na věky i na věky věkův. Na každý den dobrořečiti budu tobě.
> (Žalm. 144, 1.)

Pro nás, kteří nyní žijeme, jest zajisté dobrodiním, že jsme se narodili v době, kdy světlo pravé víry osvěcuje svět. Víme, kam jdeme, a víme, jak máme jíti. Nejsme jako ti slepci, kterým v lese na procházce ztratil se vůdce, a kteří nevěděli ani kde jsou, ani kde leží jejich ústav, ani jak by se tam dostali. Nám svítí světlo božské, vtělený Syn boží, který jest cesta, pravda a život. Kdo z nás přál by si duchem tak klesnouti, že by se klaněl slunci, krokodilu, dřevěné soše jako Bohu? Byl by opovržením a bláznem pro celý svět.

Dobrodiním jest pro nás, že jsme se narodili z rodičů křesťanských. Tak hned z mládí ssáli jsme

do sebe vědomí své lidské důstojnosti a svého vznešeného určení na věčnosti. Když Burové před sto lety obsadili Transvaal, postříleli černochy na mnoho set čtverečních kilometrů, chodíce na ně honbou, jako myslivci na zvěř. O jak cítili nešťastní černoši před ďábelskou touto ukrutností, že jsou považováni za nic, za zvěř, před níž netřeba míti zřetele. My ani ve hrůzách třicetileté války neztratili jsme vědomí, že jsme lidé, že žádný není více, že bezpráví na právech lidskosti Bůh tresce. Nevolnictví bylo možno jen na čas, než omráčená duše se vzpamatovala.

Dobrodiním jest pro nás, že jsme se nenarodili z rodičů kacířských nebo rozkolných. Naplněni předsudky a vychováni v bludech, nemají tací ani ponětí, jak ubohý je jejich stav náboženský. Jejich nevědomost je vlastně jejich štěstí, neboť před Bohem je omlouvá. Jak těžko je, aby kacíř se obrátil, vidíme na sv. Augustinu a jiných obrácencích. Oni dovedou též posouditi celou velikost tohoto dobrodiní.

Dobrodiním jest, že žijeme v době míru a vzdělanosti. Jak byli lidé nevzdělaných dob pověrčiví, omezení, kejklířství oddaní, jak dětinské měli názory o světě. Co dá missionářům práce, aby přesvědčili lid, že v hodinách nebo šicím stroji není ďábel, aby jej přesvědčili, že jest blahodárné uměti čísti a psáti a vzdělaným býti. Jaký rozdíl je mezi národem vzdělaným a nevzdělaným! Takový, jako mezi pěkně pěstovanou zahradou a divokým pralesem.

Dobrodiním jest, že jsme chráněni před mnohým nebezpečím zatracení, jemuž jiní vysazeni jsou v zemích nepokojných, kacířských, nebo bezbožných, že nejsme zatraceni, ale slávu věčnou si zjednati můžeme, že máme církev se sv. svátostmi a kněžstvem, které je udílí, že máme kláštery, které nám na oči staví vysoký cíl křesťanské dokonalosti, jevící se v evangelických radách, že máme vůbec vznešené mravní ideály, o něž tak mnohý národ schudl, když od církve se oddělil.

Všecka tato dobrodiní vyplynula z dobrodiní vykoupení, o němž jsme již uvažovali. Naskytne se bez-

děky otázka: A jak ty se za to Bohu odměníš? Jaký dík mu vzdáš?

Když král Ladislav umíral, povolal k sobě Jiřího z Poděbrad a děkoval mu za věrné služby jeho, vyznávaje, že jen jeho pomocí dosáhl království českého. Ty máš od Boha vše. Jak se mu odsloužíš?

Hle, předmět, jímž chceme se zabývati.

* * *

Vyvyšovati budu tě, Bože, můj králi, a dobrořečiti jménu tvému na věky i na věky věkův. Na každý den dobrořečiti budu tobě. Tak mluví král David, vzpomínaje na dobrodiní boží, taková má býti také řeč naše. Vděčnost, nekonečná vděčnost má zvučeti ustavičně jako mnohostrunná lýra v srdci našem. Nevděk je nepřítel duše — volá sv. Bernard (Cant. s. 51.), zničení zásluh, útěk ctnosti, ztráta dobrodiní; nevděk vysušuje srdce, zdroj zbožnosti a řeku milosti boží. Chceme býti vděčni.

Nejmenší stupeň vděčnosti jest vděčná, uznalá památka na dobrodince a jeho dobrodiní. Karel IV. dobyl jako osmnáctiletý kralevič r. 1332 u hradu San Felice slavného vítězství nad Vlachy. Vrátiv se do Prahy, rozpomenul se vděčně na obdržené vítězství a oslavil je slavnými službami božími.

Jablonský dí:

„Co dobrého jiným činíš,
napiš v listy květinové;
dobrodiní, která přijal's,
vyryj v desky mramorové."

Největším nevděčníkem je, kdo na přijatá dobrodiní si ani nevzpomene. Kdo je tak cituprázdný, aby, v cizině jsa, a to třeba i v blahobytu, nevzpomenul si na rodiče, kteří ho zrodili, na rodný dům, v němž prožil mládí, na vlast a národ, jež naplnily duši jeho krásnými ideály? Kdo je tak bídný, aby nejen zapomenul, ale i kamenem potupy a pohrdání po nich hodil? Tak cituprázdný a bídný jsi ty, zapomínaje

na dobrodiní boží, život časný a věčný s jejich dary; tak cituprázdný a bídný jsi ty, když kamenem opovržení hříchu, vášně házíš po Bohu a Kristu, svých dobrodincích. Oni volají k tobě: „A kdyby matka se zapomenula nad svým nemluvnětem, já se nad tebou nezapomenu!“ A ty bys byl s to, abys zapomenul, nemyslil na ně? Bože dobrý, zachraň nás před takou slepotou a ošklivostí! Vstávaje, lehaje, večer a ráničko, za vás se modlívám, otče a matičko, by vám Bůh odplatil za vaše starání, za každé slovíčko, za každé usmání; — praví krásná píseň česká. Podobným citem naplň, Otče nebeský, naše srdce. Na tvá dobrodiní chceme pamatovati, živě, často, zevrubně o nich uvažovati a vděčně ráno a večer a často i jindy za ně děkovati.

S pravou vděčností jde ruku v ruce láska k dobrodinci. V panském rodě Křineckých z Ronova nazýval se od r. 1342 vždy prvorozený syn Janem z vděčnosti a pro paměť Jana Lucemburského, který rodu tomu zvláštní milostí byl nakloněn. Milujme Boha, neboť dříve on miloval nás a všecko podnikl, aby si naši lásku získal. Zachytíme-li sluneční paprsky čočkou a na jeden bod je řídíme, vzniká neobyčejný žár. Vzpomínka na dobrodiní boží budiž čočkou, která paprsky lásky boží shromáždí v našem srdci, budíc v něm veliký žár lásky naší. Básník dí: „Nemáš-li, ó synu milý, co bys dal za chlumy darů, vděčné lásky rozněť síly ve svém srdci na bod varu.“ „Abys toho dosáhl,“ dí Lessius (de div. perf. 308.), „uvaž svou nehodnost, boží vznešenost a velikost a počet dobrodiní.“

Tvá nehodnost ti řekne, že jsi nejnižší mezi rozumnými tvory, že sám ze sebe nejsi ničím, neboť stvořen jsi z ničeho, že jsi k hříchu stále nakloněný, plný nedokonalostí, a že tudíž spíše hněvu božího, než lásky boží jsi hoden. Velebnost boží ti řekne, že jest nekonečná, nesmírná, všemohoucí, vševědoucí, nejvýš svatá a spravedlivá, že nade vším vládne, všecko zachovává a k cíli vede, že vesmír celý proti Bohu je jako bod, nemající rozměrů. A tento Bůh věčným milosrdenstvím k tobě se sklání. Velikost a

množství dobrodiní ti řeknou, že jsi nebyl, neměl života ani tvaru, že jsi byl méně než stín, prázdné nic, ale že tě Bůh povolal k žití časnému, že ti vtiskl svůj obraz do duše, že ti dal k užívání celou zemi se všemi jejími dary, poručiv, aby ti sloužila, že anděla svého ustanovil ti za ochránce, že nebeskou blaženost a sebe připravil ti za věčný tvůj úděl. Dále ti řeknou, že když jsi hříchem všecko na věky ztratil, Bůh se znovu smiloval, že přijal na sebe obraz služebníka, aby chudobou, prací, utrpením, smrtí kříže všecko ještě ve větší míře ti vrátil, že nekonečný poklad zásluh nastřádal a tobě jej daroval, že sebe, své tělo a svou krev ti dal v oběť a pokrm nesmrtelnosti. Tato dobrodiní si v myšlenkách rozveď, přidej k nim dobra zvláštní, o nichž v úvodě jsem se zmínil, a dobra, které zvlášť udělil tvé osobě, dada jí snad zdraví, blahobyt, šťastnou povahu, dobré vychování, úspěchy, blaho přátelství, zbožnost a jiné podobné dary. Potom to vše přehlédni jedním okem a když uvidíš toto nepřehledné moře dobrodiní božích, potom jako čočka shromažďuje paprsky a budí žár, zajisté i v duši tvé vzniknou žhavé city vděčnosti a lásky, a ty zvoláš se žalmistou Páně: „Vyvyšovati budu tě, Bože můj králi, a dobrořečiti jménu tvému na věky a na věky věkův. Na každý den dobrořečiti budu tobě.“

Za třetí povinni jsme Bohu poslušností a službou. Básník dí: „Vděčný cit a slovo sází líbezné nám v srdce květy, pakli však jim skutek schází, nejsou leda lesklé cety. My k poslušnosti a službě boží nezbytně zavázáni jsme mnohými důvody.

Zavázáni jsme k nim svým stvořením. Bůh nás stvořil z ničeho, jsme tedy jeho majetkem. Vtiskl nám svůj obraz, nosíme tudíž v bytosti své pečeť, že jsme jeho. Sebe dal nám za cíl a blaženost, v něm tedy máme základ budoucího života. To je největší odvislost, jakou lze si mysliti. Ani dítky na svých rodičích, ani poddaní na svých králích, ani sluha na svém pánu, ani člověk na pokrmu a zemi, ani dílo na svém mistru nejsou tak závislí, jako my na Bohu. Naše závislost na něm je podstatná. Jestliže dítky

povinny jsou poslouchati rodičů, poddaní krále, sluhové pánů, díla mistrů, my zákonů přírodních, neskonale více povinni jsou lidé poslušností a službou Bohu, svému tvůrci, vzoru a cíli. „Tvá jsou nebesa a tvá jest země, okršlek země a plnost jeho ty jsi založil," (Žal. 88, 12.), dí král David. Jeho jsi i ty. On ti káže, svatí buďte, jako Otec váš nebeský svatý jest; neboť chce, aby obraz jeho podobal se originálu. Služ mu tedy. Sloužiti Bohu znamená, jeho poznávati, báti se ho, milovati jej, ctíti a chváliti, zachovávati jeho přikázání a vše k jeho cti a slávě konati. Tak budeš hoden odměny, kteráž jest: sláva věčná.

Zrovna tak jako stvoření káže nám naprostou povinnost poslušnosti a služby boží, zachovávání světa a nás, vykoupení naše, přijetí za syny boží, práce a utrpení Pána Ježíše, velebná Svátost, zásluhy Ježíšovy. Každá z těchto pravd jest jako plamenný meč, jako hřmění hromu, jako hlas, kterým nebe i země volá: Povinen jsi Bohu sloužiti a jeho poslouchati. Kdyby ruky od tebe odtáhl, zahyneš, kdyby kázal slunci nevycházeti, zahyneš, kdyby řekl zemi: „Nevydávej úrody!", zahyneš, kdyby ti hříchy neodpouštěl, zahyneš, kdyby tě svátostmi neobrodil a neposvěcoval, zahyneš. Tisícerými řetězy je všecka tvá bytost přivázána na Bohu, takže bez přispění jeho ani rukou hnouti nemůžeš, křesťane, ty jsi z tisícerých důvodů povinen sloužiti Bohu a poslouchati jeho zákonů. Nemáš na světě povinností větších, světějších, důležitějších, zodpovědnějších. Básník pravdu dí, píše: „Pomni, synu, že kdo pyšně povinnosti zanedbává, smělou nohou šlape hříšně svoji čest a cizí práva." Tím více to dlužno říci o povinnostech k Bohu.

Když Francouzové vedli válku s Rakouskem, dostal francouzský předvoj rozkaz, aby rychle táhl přes horskou krajinu. Velitel neznal cesty a ohlížel se po vůdci. Chytili rolníka a ptali se ho, zná-li cestu. — „Znám," odpověděl rolník. — „Tak nás povedeš; oklameš-li nás, dám tě zastřeliti." — „Zastřeliti mne můžeš dáti, ale abych ukázal nepříteli cestu, k tomu mne přinutiti nemůžeš." Marno bylo domlouvání,

marny sliby veliké odměny. Velitel dal jej přivázati ke stromu, hroze, že ho na místě zastřelí, nebude-li po vůli. „Už jsem řekl," pravil rolník, „že mne můžeš zastřeliti; ale nepřinutíš mne, abych byl zrádcem na svém králi." Velitel byl by hrozbu vykonal. Ale zatím dorazil hlavní voj, nemálo se diviv, že předvoj ještě neodtáhl. Dozvěděv se, oč běží, domlouval i hlavní velitel rolníku, sliboval, hrozil, ale rolník zůstal pevný. Generál daroval mu svobodu, chtěje uctíti věrnost, jakou jen zřídka nalézal. Než, co je právo, které má král nad poddanými, proti právu, jež má Bůh nad námi? Oč věrnější máš mu tedy býti!

Čtvrtá věc, kterou povinni jsme Bohu, jest, abychom mu vzdávali díky, chválu a blahopřání. Tyto požadavky jsou vlastně obsaženy již v povinnostech, které máme k Bohu; obsahují však mimo to ještě zvláštní okolnosti. Chceme se o nich zmíniti tedy zvlášť.

Chvála jest uznání předností druhého. Tato chvála může se vztahovati na dary přirozené, avšak hlavně týká se činů a zásluh svobodných. „Co mne chválíš?" řekl obraz k nemírnému obdivovateli; „chval mého mistra, který mne učinil." Bláhová je chvála pro krásné šaty; chvály zasluhuje v tomto případě leda švadlena. Marná je chvála pro krásu, sílu, nadání a vůbec dary přirozené. Tato náleží Bohu, neboť Bůh nám je dal, nikoliv my sobě. Chvály zasluhujeme tedy vlastně jen za věci a činy, které jsou plodem naší práce, svobody, píle, snahy. Svět je dílem božím, vše je svobodným činem všemohoucnosti, moudrosti a lásky boží. Bohu patří tedy největší chvála. Avšak Bohu náleží chvála i pro jeho přirozené vlastnosti, pro jeho bytost neskonalou a všecky její vlastnosti, neboť on je nemá od jiného, nýbrž sám od sebe. Proto v Bohu je vše chvályhodno. Píseň, kterou Boha chválíme, nazývá se hymnus. Všecko chválí Boha, i my povinni jsme chvá'iti Boha, neboť nám ukázal svou moc a krásu, především však svou lásku a milosrdenství. Sv. Písmo je proto plno chvály Boha. V žalmech máme 150 nádherných hy-

mnů. Naše bohoslužba je stálou chválou boží. Na každé stránce missalu velebeno je hlavně milosrdenství boží. Spojuj se s církví ve chvále boží.

Však nejmilejší chválou boží jest ctnostný život. Nebesa a země, hory a moře chválí Boha, ukazujíce na sobě jeho moc a krásu. Ty duše chval Boha především tím, že ukážeš na sobě jeho svatost. Jsi obrazem božím, zvelebuj jej a vzdáš chválu Bohu nejlepší a jemu nejmilejší. Jako hodné dítky jsou chválou rodičů před jinými, tak dokonalost tvá bude před jinými chválou boží. Tak svěť světlo vaše před lidmi, aby lidé, vidouce je, chválili za to Boha, jenž v nebesích jest.

Blahopřání jest skutek, kterým jinému přejeme dobré, které už má, nebo které mu žádáme. Má-li je už, radujeme se z něho. Blahopřejeme dobrým lidem, radujíce s z dobrého, jež mají a nové jim žádajíce. Blahopřejeme svým přátelům. Těšíme se z jich štěstí a nové jim přejeme. Blahopřejeme svým rodičům, radujíce se, dobře-li se jim vede, a všecko, všecko dobré jim přejeme za lásku, kterou k nám měli. Tak můžeme blahopřáti rodičce boží, radujíce se z její nebeské blaženosti, moci a krásy. Tak máme blahopřáti Bohu. Máme a právem můžeme se radovati z neskonalé jeho velebnosti a krásy a dobroty. nebo z pravdy, dobra a krásy raduje se ušlechtilý člověk, kdekoliv ji najde, třeba u nepřítele. Však všecka dobra boží budou jednou naším dobrem, a proto tím více máme a můžeme se radovati, že Bůh jest, že jest nejdokonalejší bytost, že je všecka pravda, dobro a krása v nekonečné míře.

Nových dober Bohu nemůžeme přáti, nebo má všecko. Ale můžeme si přáti, aby jeho známost na světě se šířila, jeho sláva a chvála rostla, aby nejen celý hmotný svět, ale i všecko lidstvo byl jedinou, velikou písní chval, živým hymnem na jeho lásku a milosrdenství.

Díkůvzdání je uznání dobrodiní, vyslovené za tím účelem, aby bylo jakousi náhradou za dar. Čech, přišed asi r. 450. s družinou svou do vlasti naší a vystoupiv na horu Říp, zastavil se a ustanovil na

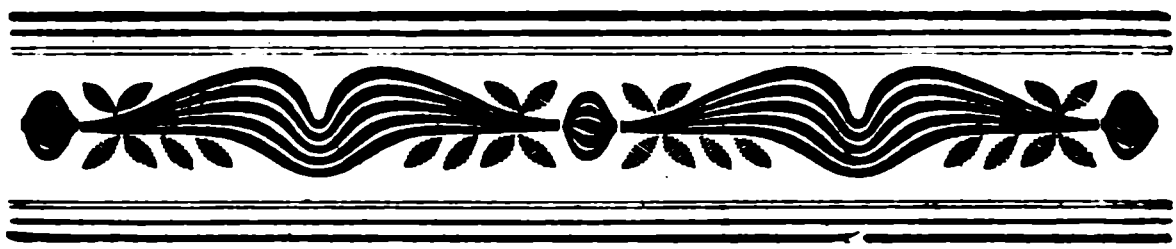
tom, že se tu usadí. Druhové jeho nazvali zemi Čechy. A tu praotec náš k zemi se vrhna, radostí ji políbil, a pak vstana, zvolal, ruce k nebesům zvedaje: Vítej, země, nám od bohů souzená, tisícerými sliby od nás vyprošená, zachovej nás ve zdraví a rozmnožuj plémě naše od kolena do kolena. A první oběť vzplanula v zemi české. Děkujeme-li, uznáváme, že nám bylo dobrodiní prokázáno, a naše slova děkovací jsou zároveň chválou nebo ctí, kterou dárci splácíme dar. S díkem bývá spojen projev pokory; proto děkujíce, smekáme, líbáme ruku. Vždy znamená též uznání a jakousi chválu druhého. Patrno, že Bohu patří dík nekonečný a věčný, spojený s největší pokorou a uznáním nejvyšší přednosti a chvály, nebo jeho dobrodiní jsou nekonečná, neskonalé ceny, a způsob, kterým nám je udílí, nevýslovně dobrotivý. Básník dí: Pohleď, synu, jak to ptáče vděčně svého tvůrce chválí; vděčné díky pěj tvá duše nebeskému Otci, králi. Král David pěje chvály Bohu v každé písni, kterou složil. V žalmu 102. dí: Dobrořeč duše má Hospodinu, a všecko, co ve mně jest, jménu svatému jeho. Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všecka dobrodiní jeho. A potom vypočítává dobrodiní jeho. V žalmu 144. dí: Vyvyšovati budou tě, Bože můj, králi, a dobrořečiti jménu tvému na věky, i na věky věkův. Na každý den dobrořečiti budou tobě. Apoštol sv. Pavel začíná své listy díky a dobrořečením; sám Pán Ježíš chválil Otce svého a stále díky mu vzdával. I my chceme denně vzdávati díky milostivému a milosrdnému Bohu za všecka dobrodiní jeho.

* * *

Naše povinnosti tedy vzhledem k dobrodiním božím záleží asi v tom, abychom je uznávali, byli za ně vděčni, Bohu věrně sloužili, plníce svědomitě a radostně jeho sv. vůli, jej chválili a jemu děkovali. Kdybychom vše co nejdokonaleji plnili, nikdy přece nemůžeme se s dostatek odměniti. Ale Bůh je s tím málem, které dáti musíme a máme, spokojen. Dávejme to rádi a svědomitě a vždy. Bůh je první, nej-

vyšší a nejdobrotivější náš Pán, jemu služme přede vším stvořením.

Slavný náš Balbín vracel se kdysi přes Zbraslav do Prahy. Byl večer. Náhle rozezvučely se zvony stověžaté Prahy. Jako nádherný hymnus vlnily se souladné akkordy z kovových úst zvonů k nebi. Balbín obnažil hlavu. Jeho zbožnou a vlasteneckou duši uchvátilo nadšení, že událost zaznamenal také do svých spisů. O, jak miloval nešťastné město, jak miloval také Boha, který přes všecka neštěstí nedal jemu a národu zahynouti. Buďme věrni Bohu. Dávejme mu, co jeho jest, dávejme mu to věrně, ochotně, radostně, vždy, a Bůh bude naší hradbou. Žádný nepřítel nezmůže nic proti těm, s nimiž je Všemohoucí, ani svět, ani tělo, ani meč, ani násilí, ani ďábel. Dávejme mu, co jeho jest, a on potom dá nám, co slíbil, záchranu a blaho zde a blaženost na věčnosti. Amen.

59. Bůh jest nejvýš trpělivý.

Obsah: Výbornost trpělivosti, mírnosti a vlídnosti. Bůh má tyto vlastnosti vzhledem k nám. — Kristus obrazem trpělivosti boží. Trpělivost boží vyložena a porovnána s naší trpělivostí. Mírnost boží. Vlídnost boží. Tresty a vlídnost boží. — Otakar II. a Rudolf. Povzbuzení.

Hospodin jest trpělivý a mnohého milosrdenství. 4. Mojž. 14, 18.

Jsou tři na pohled nevelké ctnosti; mají však pro život velikou důležitost, zpříjemňujíce jej neobyčejně; jsou to trpělivost, mírnost a vlídnost. Věru, že by jim v rodinách a ve školách měla býti věnována větší péče, nebo člověk, který jich nemá, je sobě a jiným na obtíž, který je má, sobě a jiným k radosti.

Rcete, komu není třeba trpělivosti? Dítko, student, muž, žena, dělník, pán, kněz, učitel, úředník — každému jí třeba. Jak potřebna je v domácnosti sůl, tak je třeba, aby měl každý trochu trpělivosti. Podívejte se na netrpělivého člověka, jak se zapaluje, jak přešlapuje z nohy na nohu, jak se chvěje, jak mu to škube kolem úst, zdaž sám sebe nesouží? A na konec vše si zkazí. Tu přijdou kněz, učitel, hospodyně, dělník, úředník, do svého zaměstnání, hoří horlivostí, mluví, běhá, křičí, kárá — na konec ztratí

snad všecku chuť a všeho znechucen nechá. Také jiným ztrpčuje život, ba člověk náhlý může se státi svou netrpělivostí pravým tyranem svého okolí. Jak nejde hned všecko po jeho vůli, je oheň na střeše; u něho hned uhodí, dříve ještě než se zablýskne. Za to s trpělivým člověkem je radost žíti. Člověk nemusí se báti, že hned vyjede jako had. On snese opáčné mínění a nevnucuje svého, jeho trpělivost je zrovna tak nakažlivá, ale blahodárně, jako netrpělivost nakvašeného, a na konec provede více, nežli věčné rozechvěná netrpělivost. Ve středověku, v době mučíren, měli na netrpělivé a hašteřivé a zlé lidi velmi vhodný mučířský nástroj. Bylo to prkno se dvěma děrami na koncích. Jimi prostrčili hlavy hašteřivých lidí, obličejem proti sobě, aby po několik hodin na sebe se dívali a cvičili se v trpělivosti.

Týž trest hodil by se také na cvičení se v mírnosti, druhé potřebné ctnosti společenské, nebo souvisí úzce s trpělivostí. V parlamentech a veřejných shromážděních byl by asi často v užívání. Kdyby všichni lidé byli mírní, ach, byl by to ráj na světě. Ale lidé, zdá se, milují prudkost, vášeň, hněv, krutost. Jakoby se bez nich nudili. Bohužel, stačí jeden, aby nakazil a rozvášnil celou společnost.

Třetí ctnost, s oběma jmenovanými úzce spojená, je vlídnost, která si snadno nakloňuje srdce. Její úsměv je jako ranní spanilý východ slunce, po němž se každý rád ohlédne.

Tyto tři ctnosti mají býti ozdobou křesťanů, nebo jejich mistr a Pán skvěl se jimi nedostižným způsobem. V církvi katolické vůbec má vše známku trpělivosti, mírnosti a vlídnosti. Je prosta kalvínské urputnosti, sektářského fanatismu, mohamedánské krutosti, židovské dotěrnosti, liberalistické vypínavosti.

Také Bohu přičítáme tyto vlastnosti. Hospodin jest trpělivý a mnohého milosrdenství. Však u něho mají poněkud jiný význam. Netýkají se ani tak Boha samého, jako nás, nebo my jsme předmětem jeho trpělivosti, mírnosti a vlídnosti. Jsou to radostné pro nás vlastnosti boží. Promluvme o nich. Zároveň

chceme prositi Boha: Pane, učiň i nás trpělivými, mírnými a vlídnými!

* * *

Trpělivost jest známkou vyspělého ducha, který dovede s klidnou myslí snášeti nepříznivý osud, nemoce a chyby bližního. Poněvadž Bůh sám v sobě je věčně blažený a nezměnitelný, nelze u něho mluviti o trpělivosti v osudech zlých, nýbrž jen v tom smyslu, že snáší chyby bližního. A poněvadž Bohu nepříjemny jsou na lidech toliko jejich mravní nedokonalosti, to jest hříchy, díme: Bůh jest nejvýš trpělivý, poněvadž netrestá hned hříchy lidské, ale čeká, aby se člověk polepšil a věčně živ byl. Trpělivost boží je proto jen zvláštní rys jeho nekonečného milosrdenství. Vím, že jsi ty Bůh milostivý a milosrdný, trpělivý a mnohého milosrdenství, modlil se Jonáš. (Jan 4, 3.) Opět a opět ubezpečuje nás Hospodin skrze proroky, apoštoly a Syna božího, že nechce smrt hříšníka, ale aby se polepšil a živ byl. Proto dí Spasitel, že přišel k nemocným, aby je uzdravil, proto věnoval hříšníkům zvláštní péči, proto ustanovil svátosti na odpuštění hříchů, proto byl sám tak trpělivý, mírný a vlídný, že mohl o sobě právem říci, učte se ode mne, nebo jsem tichý a pokorný srdcem. Trpělivost Pána Ježíše v snášení slabostí a hříchů lidských je obraz trpělivosti boží. Vylíčil nám ji na př. v podobenství o koukoli mezi pšenicí, jehož nedal vytrhati, o marnotratném synu, na jehož obrácení zarmoucený otec léta čekal.

Bůh jest nekonečně trpělivý, poněvadž trpělivost jeho je nekonečně větší, nežli trpělivost lidí. Považme, že zvláště smrtelné hříchy naše namířeny jsou proti Bohu, bytosti nekonečné velebnosti a svatosti, že tedy každý smrtelný hřích jest s této stránky nekonečnou urážkou. Považme, že Bůh je všecky zřetelně a jasně vidí a jejich zlobu dokonale poznává. Považme, že Bůh má také všecku moc, aby okamžitě a se vší krutou spravedlností, které zasluhují, je potrestal. Považme, že Bůh jest nejvýš svatý, a že se

mu tedy ošklivost hříchu nezbytně nekonečně protiví. A Bůh vše snáší a netrestá. A trestá-li, je jeho trest jen časný a má vždy za cíl ne mstu za hřích, nýbrž polepšení a zachránění hříšníka. Tuto trpělivost má nejen s jednotlivým hříšníkem, pokud je živ, ale se všemi lidmi, od začátku do konce světa.

Porovnejme s trpělivostí boží trpělivost naši. My nejsme nejsvětější, ale máme sami plno chyb; jest tedy spravedlivo, abychom také k chybám jiných byli trpěliví, nebo i oněm jest snášeti zase chyby naše. My neznáme plnou zlobu hříchu; my jsme jen lidé, i nemůže urážka, která nám se děje, nikdy býti větší, nežli konečná, malicherná; lidské urážky nám učiněné Bůh nám mnohonásobně nahražuje, strpíme-li je z lásky k němu. My nemáme ani moci často, abychom se pomstili. A přece jsme tak urážliví a nedůtkliví, jako kdyby Bůh ví jaká velebnost a svatost byla v nás uražena. Štěstí ještě, že nemáme moci, se mstíti beztrestně. O, jak bychom v návalu zlosti trestali a se mstili! Kdyby všecky naše kletby a mstivé myšlenky měly se vyplniti, svět by dávno už nestál. A Bůh ani takové myšlenky nemá, nebo co Bůh chce, hned se také splní. Jeho božská duše zůstává čista, klidna, nezměnitelna. Proto správně nazýváme trpělivost boží nekonečnou, ačkoliv se smrtí člověka vždy končí a místo milosrdenství nastupuje spravedlnost. Hospodin v pravdě jest trpělivý a mnohého milosrdenství.

Než ještě jinou okolnost dlužno uvážiti. Nejen náš hřích, jeho zlobu a počet má Bůh před očima, ale také všecka dobrodiní, kterými nás zahrnul, stvoření, dary těla a duše, svět pro nás připravený, dary milosti, vykoupení, smrt Syna božího na kříži, krátce všecko. To rozvažte a uvažujte, v jakém světle musí se mu jeviti hříchy, které jako černé mračno pokrývají svět, jak modlářství pohanů, nevěra svobodomyslníku, bludy a zatvrzelost kacířů, jak rouhání, pohrdání jeho sv. církví, zneužívání sv. svátostí, posměch svatých věcí, křivé přísahy, vraždy, cizoložstva, utiskování chudých, krutá bezohlednost k nižším, podvody, krádeže, hnusná literatura, vzájemné boje a nepřátelstva, a celé to moře hříchů, zvláště těch,

které týkají se jeho samého, vtěleného Syna božího a toho, co učinil v nekonečné lásce pro spásu lidí? Ptám se, jak se mu musí jeviti tyto hříchy? Musí se mu v pravdě jeviti jako černý nevděk, drzá bezohlednost, lehkomyslné, ba ničemné opovrhování jeho dobrotou a milosrdenstvím. Křesťané, jak jednáme my, dostane-li se nám nevděku, opovržení, urážek právě od toho, jemuž jsme prokázali nesčetná dobrodiní, jejž jsme láskou zahrnovali, za něhož vše jsme obětovali? Bol a hořkost nevýslovná nás uchvátí; někdy zatvrdne pak srdce naše a změní se v hněv a nenávist až k smrti. Viděl jsem bol otce, na němž syn vylákal poslední haléř a potom chladně ho opustil. Ty slzy, jež plakal, mne dojímaly, ty jeho kletby hrůzou naplňovaly.

A hle, Bůh to snáší, nezatvrzuje se, nemstí se, netrestá. Proto jsi byl, o Pane Ježíši, tak neskonale trpělivý, mírný, a vlídný, že tento duch Otce tvého byl v tobě. Učme se mu od něho; vybízí nás k tomu, pravě, učte se ode mne, nebo já jsem tichý a pokorný srdcem; učme se od něho, abychom se podobali nekonečně trpělivému jeho Otci. Okolnost tato je zase důvodem, proč jmenujeme trpělivost boží nekonečnou.

Však dlužno uvážiti ještě okolnost třetí. Bůh nejen vidí naše hříchy a svá dobrodiní, aniž trestá a se mstí, nýbrž uděluje dále nám své dary. Dále vychází slunce jak nad spravedlivými, tak i nad hříšníky, dále pracuje a hospodaří pro nás v přírodě, aby nám vydávala své dary, dále dává nám napomáhající milosti, osvěcuje a povzbuzuje nás k dobrému, dále nabízí své svátosti, ano i nejsvětější tělo své, dále dává nám napomenutí skrze rodiče, učitele, přátele, kazatele, dále posílá nám léky, na př. nemoce, utrpení a jiné tresty, aby nás vyléčil z malomocenství duše, dále anděl strážný musí nás ochraňovati a k dobrému vésti. Jděte světem a hledejte člověka, který by se dával stále urážeti, sebou nechal opovrhovati, dobrodiní svá dovolil zneužívati, a který by nepřestal dále milovati a dobrým zahrnovati. Nemluvím o příteli, o představeném, o králi; vy

sotva najdete otce a matku, jichž láska, milosrdenství a trpělivost by se rovnaly lásce, milosrdenství a trpělivosti boží. Jsou sice příklady, kde otec nebo matka nepřestali milovati nezdárné dítě; ale tato láska jejich sklátila je obyčejně v předčasný hrob. Proto právem nazýváme trpělivost boží nekonečnou.

Sv. Písmo nám o ní dává mnohé příklady. Vypravuje, jak Bůh přes sto let čekal, káraje, napomínaje a hrozě, než poslal potupu; jak v pravdě s otcovskou trpělivostí se choval k vrtkavosti a nevěrnosti lidu vyvoleného. Ale nejkrásnější důkaz dal nám ve vtěleném Synu božím, jeho sv. Matce a sv. Josefovi. Pán Ježíš mohl trestem smrti zbaviti se Heroda, ale raději sám prchal do Egypta. Mohl neškodnými učiniti zlobu Farisеů, ale snášel ji. Mohl se mstíti za urážky a potupy při utrpení, sám řekl, že by legiony andělů jej chránily, kdyby chtěl, ale on vše snášel. Jeho jednání s apoštoly a s lidem převyšuje všecko, co člověk může si mysliti milého, vlídného, trpělivého, pokorného, dobrého. Učte se ode mne, nebo já jsem tichý a pokorný srdcem. Spasitel je věrný obraz trpělivosti boží. Na něm vidíme také ještě jinou okolnost milosrdenství božího, jak totiž i hřích samý obrací k dobrému. Všecky ty hříchy proti Kristu obrátily se nám v nekonečný poklad zásluh, který prospěl i jeho nepřátelům. Z něho odměňuje stonásobně i nás, když trpělivě sneseme nepříjemnost a urážky bližního. Učme se trpělivosti! Činí život nejen milým a snadným, ale je zlatým deštěm s nebe.

S trpělivostí souvisí mírnost. Líší se od trpělivosti jen tím, že ji poněkud zdokonaluje. Trpělivým nazýváme již člověka, když na venek je trpělivým, netrestá, nemstí se. V jeho srdci je při tom třeba bouřka. Mírnost jde dále. Mírným je ten, kdo i v srdci potlačuje cit msty a zlosti. To pak se jeví na venek tím, že takový člověk ani leskem oka, ani trpkostí kolem úst, ani rozechvěním neukazuje netrpělivosti, t. j. hněvu, msty, nepřízně. Jeho duše zůstává klidnou hladinou, jejíž vlny urážka sotva rozčeřila. Bůh zůstává vždy nezměnitelným ve svém nitru. Božský jeho život nemůže nic vzrušiti, tím méně něco

zevnějšího. Hříchem změní se poměr člověka k Bohu; člověk se změnil, nikoliv Bůh. Bůh svou podstatou je mírný, bez všelikých vášnivých vzruchů. Díme-li, že Bůh se hněvá, raduje, lituje, mluvíme o Bohu po lidsku. Nás tato jeho vlastnost se nedotýká; i pomíjíme ji.

Třetí vlastnost, související s trpělivostí a mírností, nazvali jsme vlídnost. Mohla by se i jinak zváti, však na jméně nezáleží. Vlídným člověkem zoveme toho, jehož mravy nemají nic pyšného, hrubého, odpuzujícího, nepřístupného, nezdvořilého. Jeho povaha je jako přívětivé nebe, které na každého mile se usmívá. Vlastní však význam vlídnosti záleží v tom, že k chybám, nezdvořilostem a nepříjemnostem jiných přimhuřuje shovívavě oko.

Sv. Norbert zvolen byl arcibiskupem děvínským. Navštívil chrám a veden jest do arcibiskupského domu. Vrátný pustil vzácné hosty a radní města, ale na chatrně oblečeného našeho patrona zemského se osopil, aby zůstal s žebráckou chasou venku a nedral se s pány do vnitř. Okřiknut a poučen, ulekl se a utekl. Arcibiskup dal jej vyhledati a pravil k němu přívětivě: O milý bratře, ty mne lépe znáš, nežli ti, kteří mne do tohoto paláce přivedli. To byla víc než trpělivost, to byla vlídnost. V tomto smyslu mluvíme o vlídnosti boží. Je to část milosrdenství božího, jež chyby naše odpouští nebo zmenšuje. Jest tedy více nežli pouhá trpělivost, která chyby jiných jen snáší. Vlídnost je odpouští nebo zmenšuje. Bůh jest nekonečně vlídný, neboť stále pro zásluhy Syna božího odpouští nám mnohé tresty věčné a časné.

Vlídnost dlužno přičísti Bohu, i když na nás posílá různé metly časné, nemoce, války, neúrody a mnoho jiných, neboť jsou vzhledem k věčnému trestu zla časná, nepatrná a mají právě za účel, aby nás trestu věčného uchránily, vedouce nás k pokání, obrácení se k Bohu, k zásluhám. Tak i otec, který mírně trestá viny synovy, aby zlé náklonnosti v něm nevzrostly a neučinily ho pro život a snad i pro věčnost nešťastným, není proto krutým, ale rozumným, dobrým vlídným, neboť krátkým bolem chrání před velkým

neštěstím. Tak i lékař, který dává na chvíli trpký lék, aby zahnal nemoc, ohrožující celé zdraví a celý život, není krutý, ale moudrý, dobrý a vlídný. Takovým otcem a lékařem je Bůh. Věčné neštěstí mění v krátký bol. Také trest očistcový je neskonale větší, nežli tresty časné. Poněvadž bědami časnými odpykáváme si také tresty očistcové, znamenají navštívení boží rovněž veliké odpuštění. Všecka zla, která Bůh na nás na světě dopouští, mají vždy také za účel, aby byla lékam naším a ochranou naší. Tak nás učí sv. víra, tak i příklady svatých. Náš slavný básník napsal pravdu, když ve svých modlitbách píše: „Já věřím, Bože, že tvá vlídná ruka mne vede k dobru, i když ssílá muka."

Otevřte knihu žití svatých. Mnozí z nich byli hříšníky, jiní nebyli by bez metly boží nikdy dospěli k svatosti. Sv. Augustin zakusil dříve všecku trpkost nevěry, bludu a hříchu, všecku rozervanost, pochodící z nich, nežli našel cestu k Bohu a stal se zářícím světlem, jemuž století se obdivují. Jak dojemně vedl Bůh světskou a nádhernou Pelagii, jak Kateřinu Kortonskou! Jak divně vedl Josefa Egyptského nebo sv. Pavla! Také sv. Petru bylo jeho zapření popudem k lítosti, věrnosti a horlivosti, jež mu získaly nesčetné zásluhy. Jak vlídně při jeho pádu vedl si Kristus! Tak jedná Bůh s každým, jenže bohužel mnohý, místo aby líbal tuto ruku, proti ní reptá a se zatvrdí. Nezapomínejme, co dí moudrý Šalamoun (Přísl. 3, 11.): „Kázně Hospodinovy, synu můj nezamítej, aniž ustávej, když od něho trestán býváš. Neboť Hospodin, koho miluje, tresce, a jako otec v synu zalibuje sobě." Sv. Pavel dí, že toto maličké a lehké nynější soužení působí v nás převelmi velikou váhu slávy věčné. (2 Kor., 4, 17.) Sv. Augustin dí, že Bůh je jako otec, který trestá; ale po té metlu zahodí do kamen a syna si nechá a miluje.

* * *

Bůh jest nejvýš trpělivý, mírný a vlídný. Tyto vlastnosti krásně se hodí k jeho božské velebnosti

a otecké dobrotě. Buďme mu v nich podobni a radujme se z nich.

Král Otokar II. byl mírem, uzavřeným r. 1276 s Rudolfem, velmi ponížen. Bylo mu před ním skloniti koleno a vlastní dědičné země přijmouti v léno. Důchod zůstal jemu, králi železnému a zlatému, jen nepatrný. Zaplesali němečtí knížata a všichni nepřátelé Otokarovi, dávajíce mu všelijak zlomyslnou radost svou na jevo. Otokar zaskvěl se nyní ušlechtilejší velikostí, nežli když hrdě jel v čele železných svých rytířů. Veliký kníže zachoval mysl klidnou a odhodlanou, prostou zbabělého naříkání, nebo malomocného vzteku. Své choti Kunhutě, která takovou ztrátou všecka poklesla, psal: „Mé nejmylejší manželce, královně české, zdraví a silnou mysl v neštěstí. Když jsme snad toho zasloužili, že jsme zemí ztratili, mnohou nesnází a mnohou krví nabytých, nesluší se, abychom se smutku a nestatečnému naříkání poddávali, nýbrž abychom osud náš stejnou myslí snášeli, aby se nezdálo, že naše královské důstojenství je sníženo a závistivým nepřátelům na posměch vydáno. Přítomnost ducha a vznešená mysl jsou podpory trůnu, ty ať nás nikdy neopustí.“

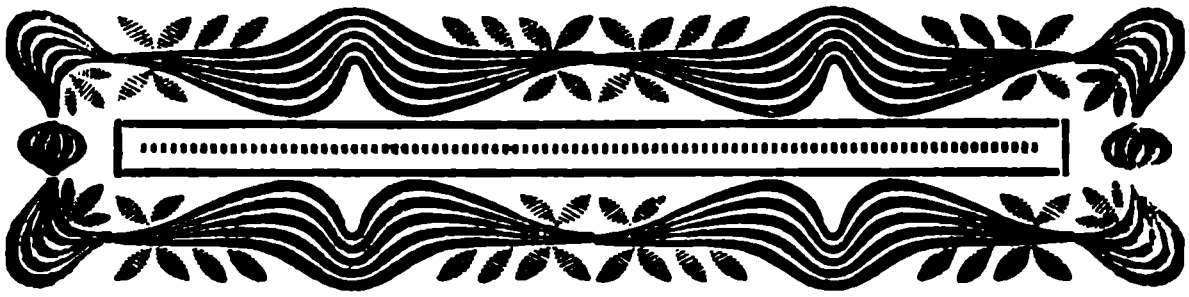
Dopis svědčí, že král zachoval v době, kdy byl tolik pronásledován a urážen, trpělivost, mírnost a vlídnost, krásnější korunu, nežli byla koruna z doby jeho slávy, neboť ho připodobnila k Bohu. Těmi ctnostmi zachoval si před jinými důstojnost svou, ve vlastním srdci klid a sílu.

Trpělivost, mírnost a vlídnost boží povzbuzují nás, abychom se radovali z dobroty boží. Dokud jsme na světě vládne nad námi láska a milosrdenství boží. Hospodin je milosrdný a mnohého milosrdenství.

Přehlédni, kdo jsi ty, a kdo Bůh, uvaž, co Bůh ti dal, pro tebe učinil, rozpomeň se, jak snáší trpělivě a vlídně tvé hříchy, přidej k tomu, jak lehounce můžeš získati si nekonečné blaho věčné, zpytuj se, jak ti Bůh k tomu pomáhá: i raduj se z dobroty boží. Ale buď i sám trpělivý, mírný a vlídný.

Ó kéž bychom byli trpělivi, mírni a dobři. O dobrou polovinu měli bychom méně hříchů a více ra-

dostí ze života. Láska blaží. Kdosi řekl, že láska není, leč stálé odpouštění. Je v tom kus pravdy. Odpouštějme si a naplníme veliký zákon Kristův, zákon boží. Sám Bůh přimhuřuje oko k našim chybám. Přimhuřujme vlídně oko na chyby bližního a na jeho dobré stránky nasaďme si brýle. Tak lehce budeme trpělivými, mírnými a vlídnými. A když pak se budeme modliti: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům," bude to pravda, která rozmnoží naši naději na život věčný. Amen.

60. Spravedlnost boží.

Obsah: Kolikerá je spravedlnost. Která z nich je v Bohu a jak. — Věc má míti, co jí náleží. Člověk má plniti zákon. Slib a spravedlnost. Právo a povinnost. Kterak vše to jest v Bohu. To jest spravedlnost radostná. Jest spravedlnost také trestající. Povzbuzení k spravedlnosti.

Spravedlivý jest Hospodin a spravedlnost miluje. (Zal. 10, 8.)

Mezi vlastnostmi, které přičítáme Bohu, je také spravedlnost.

Slovo spravedlnost béře se v různém významu. Abraham, Noe, David, Zachariáš, Kristus nazývají se v Písmě sv. „spravedliví“. Zde má slovo to význam tolik co dokonalý, svatý. Jindy znamená spravedlnost tolik co dokonalá poctivost, která dává každému, což jeho jest. Opět jindy nazýváme člověka spravedlivým, který zvlášť co se týče majetku nedopouští se žádné nepoctivosti. Zase jindy rozumíme spravedlností správné rozdělování odměn a trestů, a tu zvláště mluvíme o řádném potrestání zlých činů.

O spravedlnosti v přísném slova smyslu lze mluviti jen tam, kde je právo nebo povinnost. Spravedlnost zdá se záležeti v tom, aby právu a povinnosti bylo zadostučiněno a to dokonale, tak aby nezbyla žádná nevyplněná povinnost a žádné porušené

právo. Kdybychom na vážky dali na jednu misku právo nebo povinnost a na druhou vyplnění jich, měli bychom spravedlnost, když by misky byly v dokonalé rovnosti. S vážkami v ruce vyobrazuje se skutečně také spravedlnost. Má zavázané oči, však ne proto, aby neviděla, ale aby nehleděla na osobu.

Nemůže býti řeči o spravedlnosti, kde není práva a povinnosti. Dí báchorka, že vesele si bzučela moucha, radujíc se z teplých paprsků slunečních; ale v tom přiletěl pták a chytil ji. Však ještě ji měl v zobáčku, když přiletěl jestřáb a uchvátil ptáka. Než mohl jej odnésti zahoukla rána, a jestřáb spadl mrtev na zemi. Báchorka dí, že moucha naříkala si na nespravedlnost ptáka, pták na nespravedlnost jestřába, jestřáb na nespravedlnost střelce. Ale každý vždy odpověděl: Mé právo jest má síla. A mluvili správně. Zvířata nemají práva, leda snad právo hájiti svůj život. Teprve u člověka začíná právo a povinnost, neboť u něho začíná rozum. Proto u člověka začíná také spravedlnost.

Také u člověka nespadá vše pod zákon spravedlnosti, nýbrž jen to, kde se jedná o právo a povinnost. Půjčil-li někdo peníze, má právo požadovati je zpět, a druhý má povinnost je vrátiti. Avšak daroval-li někdo jinému peníze, nemá práva je žádati, a druhý nemá povinnosti je vrátiti. Vrátil-li dlužník vše až do krejcaru, učiněno spravedlnosti zadost. Spravedlnost žádá tudíž vlastně úplnou rovnováhu mezi právem a povinností; vše dáti, nač má jiný právo, a učiniti povinnosti své zadost dokonale.

Spravedlnost určena je tedy právem a povinností, což je v podstatě totéž, neboť mezi lidmi není práva, kde není povinnosti, a není povinnosti, kde není práva.

Dle různých práv a povinností mluvíme o různé spravedlnosti. O tom chceme uvažovati a přihlížeti, v jakém smyslu mluvíme o Bohu, že jest nejvýše spravedlivý.

Tvá milost, Bože, nechť obrátí naše rozjímání ku tvé cti a naší spáse, jenž jsi spravedlivý a spravedlnost miluješ.

* * *

Předně jest požadavkem spravedlnosti, aby každá věc měla to, co jí podle její přirozenosti patří. Slunce má míti dle své přirozenosti a svého účelu teplo a světlo, země má míti plodnost, člověk tělo a duši. V tomto smyslu jest Bůh svrchovaně spravedlivý, neboť každá bytost má to, co dle svého účelu má míti. Nemá-li toho, leží vina jinde a nikoliv v Bohu. Není člověka bez rozumu. Nedovede-li ho užívati, pozbude-li rozumnosti, je vinen sám nebo ten, kdo mu ublížil. Pohleďte vůkol sebe a uvidíte, že po tisíciletí mají všecky druhy bytostí vše, co patří k jejich přirozenosti a účelu. Je to obraz podivuhodný a úchvatný.

Však vám tane snad na mysli otázka, je-li Bůh povinen dáti všem bytostem vše, v čem záleží jejich přirozenost, a mají-li bytosti právo, žádati to? Praviliť jsme, že spravedlnost je jen tam, kde je právo a povinnost. Odpověď nemůže býti pochybna. Jako malíř může obraz začíti a nedokončiti, aniž by si obraz stěžovati mohl: Příteli malíři, mám právo žádati, abys mne dokončil a ty máš povinnost mne domalovati; jako hlína nemůže říci k sochaři: Jsi povinen ze mne učiniti Madonnu; tak ani tvorové nemohou říci k tvůrci: Jsi povinen, dáti nám vše, co patří k naší přirozenosti; slunce nemůže říci: Musíš mi dáti teplo a světlo, země nemůže říci: Musíš mi dáti plodnost; člověk nemůže říci: Jsi povinen dáti mi tělo a duši a všecky jejich vlastnosti. Tuto odpověď uznáte zajisté za správnou. Než jakási obtíž nám přece zůstává v mysli. Vy si myslíte, ale jaké by to bylo slunce, kdyby nemělo světla a tepla; vždyť by ani sluncem nebylo. Musí tedy míti obé. A jaký by to byl člověk, který by neměl lidského těla nebo lidské duše; vždyť by ani člověkem nebyl. Je tady přece jakás nezbytnost! A díte opět pravdu. Chce-li Bůh, aby bylo slunce sluncem, člověk člověkem, musí mu dáti, co mu dle přirozenosti patří, jako malíř, chce-li, aby měl Madonnu, musí obrazu dáti, čeho k tomu třeba. Jaká bude tedy naše plná odpověď? Bůh není povinen slunci, aby mu dal světlo a teplo, a přec musí slunce, má-li jím býti, světlo a

teplo míti. Jak vyvázneme z této slepé uličky? Snadno. Proč je malíř povinen dáti hlíně tvar Madonny? Poněvadž chce míti takový obraz. Proč je Bůh povinen, dáti slunci teplo a světlo, zemi úrodnost, člověku duši a tělo. Poněvadž to tak chce míti. Sám sobě je povinen, jím to dáti. Sám sobě a nikomu jinému, své moudrosti, která žádá díla dokonalého, jak důmyslně a pěkně vykládá veliký učitel církve, sv. Tomáš Akv.

V tomto smyslu je tedy Bůh nejvýše spravedlivý, dávaje všem tvorům to, co si usmyslil, aby měly. Ale poněvadž spravedlnost dí vždy povinnost k druhému, které u Boha není, je tato spravedlnost boží spravedlností jen v širším a nevlastním slova smyslu.

Za druhé mluvíme o závazku vzhledem k zákonům, které nám ukládají jisté povinnosti. V tom smyslu je spravedlivý ten, jehož smýšlení, city a skutky plně odpovídají požadavkům zákona. Tak nazývá sv. Písmo spravedlivým na př. Zachariáše. Chce říci, že Zachariáš svým smýšlením, svými city a skutky dokonale plnil požadavky zákona božího i lidského.

Plniti tedy věrně zákon jest spravedlnost. Než hle! Někdo vám řekne: Co spravedlnost! Já plním zákony z lásky k Bohu. Láska je vznešenější ctnost, nežli pouhá spravedlnost; já činím proto i více, nežli zákon žádá. A má pravdu. Jiný dí: „Já plním zákon z poslušnosti k Bohu, a poslušnost tato je vyšší ctností, nežli spravedlnost; proto jej plním s takovou vřelostí a svědomitostí, jaké zákon ani nežádá.“ A má opět pravdu. Jiný řekne: „Já plním zákon, poněvadž mi rozum praví, že zákonu třeba poslouchati a nic více.“ Ten plní zákon jen ze spravedlnosti. A nyní otázka: Je jen tento poslední spravedlivý? A předešlí, kteří jednali ještě s vyšší dokonalostí, nejsou spravedliví? Odpověď jest snadná, a čtu vám ji v očích. Myslíte si: Poněvadž ti, kteří plní zákon z vyšších, vzácnějších a ušlechtilejších důvodů, chtějí zároveň naplniti zákon, neboť konají ještě více, než třeba, dlužno říci, že vyhovují spravedlnosti, že jsou spravedliví. Kdo tedy plní povinnosti zákona z lásky k Bohu, z poslušnosti k před-

staveným, nebo z jiných ctností, je také spravedlivým, neboť koná ještě více, než pouhá spravedlnost žádá.

A nyní se táži: Je tato spravedlnost také v Bohu? Lidskými zákony není Bůh vázán. A zákonem věčným snad? Je snad nějaký věčný zákon, který je i nad Bohem, nějaký pohanský osud? Není. Není tedy v Bohu této legální spravedlnosti? Odpověď jest: I tato spravedlnost jest v Bohu, ano je v něm nejdokonalejším způsobem, neboť Bůh sám jest zákonem věčným. Bůh vždy jedná tak, jak to odpovídá jeho božské bytosti, jeho svatosti, jeho moudrosti. Kdyby byl na světě člověk, který by měl zákon boží tak vepsaný do duše, že by ani nemohl jinak jednati, než jak mu hlas v nitru jeho praví, že by zákon boží byl jakoby jeho povahou a celou přirozeností, řekli bychom: To je muž na výsost spravedlivý, to je muž nejspravedlivější. Přece však by měl zákon od jiného do duše vepsaný. Ale Bůh jest spravedlivost sama. Bůh sám jest nejvyšší moudrost a svatost, z jeho bytosti vyplývá vše, co je pravda, dobro a krása, on nemůže jinak jednati, než jaká je jeho bytost. Bůh jest spravedlnost sama, Bůh jest věčný zákon sám a jeho věčné vyplňování. Proto v tomto druhém smyslu dlužno říci: Bůh jest nejvýš spravedlivý.

Však nechme hluboké filosofie a bohovědy, a obraťme se k třetímu druhu spravedlnosti. V Písmě sv. nazývá se často spravedlivým ten, který něco slíbil a potom to vyplní. Není to přísná spravedlnost, neboť pouhý slib nezavazuje přísně podle práva. Rodiče ledos slíbí dítkám, avšak nesplní toho; chtěli dítky jen povzbuditi k dobrému. Lidé si slibují hory doly, paláce blahobytu, státní práva, blaženost a věrnost do smrti. Ale slibů neplní; často ani nemohou. Sliby — chyby. Prohřešili se tím proti přísné povinnosti? Nikoliv, nikdo tak nepraví. Že však plniti i sliby, je známkou vzácné ctnosti, že i v slibu je aspoň jakýsi rys povinnosti, nazýváme právem, byť i jen v širším smyslu slova, toho spravedlivým, kdo plní, co slíbil.

V Bohu tato spravedlnost jest svrchovaná. Bůh jest nejvýš věrný, co slíbil, vždy také splní. Slíbil Vykupitele a poslal jej. Slíbil Mojžíšovi, že vyvede lid a slib splnil. Slíbil lidu vyvolenému požehnání za věrnost, a kdykoliv byli věrni, byli ve všech podnicích šťastni. Nám slíbil milost a dává ji vždy. Slíbil zůstati mezi námi a dal nám nejsv. Svátost. Slíbil věrným blaženost, a miliony svatých patří na jeho tvář. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost i sliby své plní.

Čtvrtý a nejvlastnější závazek spravedlnosti jest, že jeden má právo a druhý povinnost, a to tak, že kdo svou povinnost nesplní, poruší právo druhého. Řádný majitel pole má právo, aby ho nikdo nepoškodil. Ve všech jiných lidech vzniká tím povinnost, aby jeho právo uznávali a ctili. Kdo by mu pole zpustošil, dopustil by se proti jeho majiteli bezpráví, nespravedlnosti. Téže nespravedlnosti se dopouští, kdo nevrátí cizí věc, kdo poškodí jiného na cti, neboť každý má právo na své poctivé jméno, kdo by jinému na těle nebo svobodě ublížil, neboť každý má právo na své smysly, svou svobodu, své vlohy. Takový stává se dlužníkem a je povinen k náhradě dle spravedlnosti. Hlavním pramenem práv jsou smlouvy mezi lidmi. Spravedlností potom je, zachovávati, co smlouvami bylo stanoveno. Zvláštní druh spravedlnosti jest mezi představenými a podřízenými. Představený jest povinen rozdíleti spravedlivě výhody a břímě podle zásluh, schopností a jiných okolností, na příklad spravedlivě ukládati daně, spravedlivě starati se o školství, průmysl a jiné, tak aby nikdo nebyl citelně zkrácen oproti jiným.

Nyní jest otázka, je-li tato spravedlnost také u Boha. Bůh učinil s lidstvem jakousi smlouvu. Pravil na př.: „Chceš-li do života vejíti, zachovávej přikázání!“ t. j. budeš-li je zachovávati, dám ti život věčný. Spasitel porovnával v podobenstvích Boha s hospodářem, který najal dělníky na vinici, smluviv se s nimi o mzdu. Život věčný nazýván jest v Písmě sv. „korunou spravedlnosti“, život vezdejší „závodištěm“. To vše jsou jména a obrazy, které zdají se

*

svědčiti, že tu mezi Bohem a námi je pravá smlouva. Zdá se, že kdo přikázání vyplní, má právo na život věčný. Kdo jako dělník pracuje, má právo na odměnu, kdo v závodišti zvítězí, právo na cenu. Bůh byl by tedy přísnou spravedlností vázán dáti co slíbil, poněvadž jeho slova nezdají se býti pouhým slibem, ale smlouvou, závazkem, a to tak, že by proti tomu, kdo přikázání plnil, ale jemuž by život věčný nedal, porušil svaté jeho právo.

Bohoslovci popírají, že by Bůh jako nejvyšší bytost, jediný Pán všeho, mohl býti zavázán k něčemu přísnou povinností, však nám na tom nezáleží, musí-li Bůh své sliby dodržeti ze spravedlnosti nebo z pouhé věrnosti, nám stačí, že je dodržeti musí a dodržuje. Nám stačí, slyšíme-li sv. Pavla: „Bůh není nespravedlivý, aby zapomenul na vaši práci a na milování, kteréž jste ukázali pro jméno jeho.“ (Žid. 6, 10.) Nám stačí, že řekl: „Vy jste dělníci, já hospodář, dám vám spravedlivou mzdu,“ poněvadž Bůh nemůže lháti, ale je věrný, poněvadž tím víme, že si nebe zasloužiti můžeme a Bůh nám je za odměnu dáti musí, poněvadž víme, že jeho odplata bude tisíckráte větší, nežli práce naše má cenu. A zavázal-li se Bůh svým slibem více, nežli pouhým slíbením, zavázal-li se na způsob přísné smlouvy, již dodržeti káže spravedlnost, tím lépe pro nás. My tím sice nezískáme více, nežli co nám zaručují určité jeho sliby, ale kdo chce míti, jak se říká, černé na bílém, že Bůh své určité a jisté sliby dodrží, nechť si je vykládá jako závazky spravedlnosti. My chceme uvědomiti si jen tolik: Kdekoliv má Bůh určitý slib, vyplní jej tak, jakoby jej vázala smlouva a tudíž i přísná spravedlnost, a my, vyplnivše podmínky ve slibu obsažené, na př., že budeme zachovávati přikázání, nabýváme nejen naprosté jistoty, že také Bůh splní svůj slib, ale tato jistota má povahu práva, t. j. že si odměny zasluhujeme podobně, jako dělník zasluhuje si mzdy. Bůh je svrchovaně spravedlivý, poněvadž je svrchovaně věrný.

Však řekli jsme též, že král nebo představený má spravedlivě rozdávati milosti i břímě, totiž podle

schopnosti, majetku, zásluh. Je tato spravedlnost také v Bohu?

Ano. Bůh neukládá nikomu více, než splniti může; každému dává takovou milost, aby mohl přikázání plniti, pokušení přemoci, nesnáze života snésti. Dále pak dává Bůh každému aspoň takovou odměnu, jaké zasluhuje. Nikdy nedá méně; naopak odplácí stonásobně. Chce-li někoho vésti k vyšší dokonalosti a k větší odměně, více ho zkouší, vidí-li, že je k tomu schopen. Tak dal Panně Marii mnoho trní na cestu života, neboť chtěl z ní míti královnu nebes a viděl, že je svou vírou, láskou, snahou, ctnostmi k tomu schopna.

Než snad vás napadne otázka: Může dáti Bůh někomu více milosti, nežli zasluhuje, nebo více, nežli dává jinému? Zajisté. Hospodář, který najímal dělníky na vinici, dal těm, kteří jen hodinu pracovali, tutéž mzdu jako prvním, kteří celý den pracovali. Tím nebyl nespravedlivý, ale dobrý. On nemohl a nesměl dáti prvním méně, než-li jim slíbil, ale více mohl dáti komukoliv, jak se mu zlíbilo. Tak i Bůh. Nemůže nikoho zkrátiti, ale více dáti může každému. On to i činí, nebo jest svrchovaně dobrý. Pannu Marii vyvolil za Matku boží, milost nesmírná! Sv. Petra vyvolil za základ a hlavu církve, milost nezasloužená. Nám všem dává mnoho darů nezasloužených, jednomu více, druhému méně. Modleme se často, aby nás a naše drahé vyvolil k veliké odměně v nebesích. Ale s jeho milostí spolupracujme, nebo horší je, pohrdati obdrženými mimořádnými dary, nežli neobdržeti jich vůbec.

To, co jsme dosud uvažovali, jsou samé pravdy radostné a blažívé. Než spravedlnost dí také něco vážného, výstražného, ba hrozného. Obraz spravedlnosti nemá jen vážky v ruce, ale také meč. Spravedlnost také trestá. Spravedlnost je také mstitelkou bezpráví. Kdo nám ublíží na těle, na cti, na majetku, toho žalujeme. Jemu dostane se trestu, nám zadostiučinění, a spravedlnost je vyrovnána. Aby země a stát mohly obstáti v pokoji a jistotě, aby nikomu nebylo ublíženo v jeho právech, trestá stát provi-

nilce proti zákonům. Tím i spravedlnost je vyrovnána.

Jest opět otázka: Je tato trestající spravedlnost také v Bohu? Užívá Bůh také meče spravedlnosti, a užívá ho spravedlivě? Ovšem, nebo on jest svrchovaný Pán a veškeré lidstvo velikým státem, velikou rodinou. Trestá otec, trestá král; musí trestati i Bůh. Jestliže někde musí býti spravedlnost dokonalá, jistě musí býti tam, kde vševědoucí, nejvýš svatý a všemohoucí vládne Bůh. Tato spravedlnost je podivuhodná, nebo jest přísná a laskavá, týká se všech zároveň a každého zvlášť, je jednoduchá a zase nekonečně složitá, je v pravdě božská. Než právě proto dlužno o ní promluviti zevrubně, což učiníme jindy, dá-li Bůh.

* * *

Dnes jsem vás vedl cestou trochu kamenitou a neschůdnou. Nedivte se! Jakmile člověk zavadí o paragrafy, chci říci o spravedlnost, nesnáz stihá nesnázi. Za to ukazovala se nám ve své přítivé tváři. Nemyslete na Boha vždy jen jako na mstitele nespravedlnosti, ale také na toho, který všem bytostem dává v plné míře vše, co patří k jich přirozenosti, nebo to je spravedlnost radostná. Dále na toho, který sám je zosobněnou spravedlností; i to je spravedlnost radostná, nebo ukazuje nám v Bohu nejkrásnější, v pravdě božský soulad mezi ním a zákonem věčným, tudíž nejvyšší ideál spravedlnosti. Dále myslete na Boha jako na toho, který všecky své sliby plní, ano v některých slibech sám a dobrovolně zavazuje se vyplniti je tak, jakoby se jednalo o smlouvu, o svatou, přísnou povinnost, kterou na sebe béře. I tento třetí a čtvrtý druh spravedlnosti boží je veskrze radostný. Teprve pátý druh spravedlnosti je hrozivý, avšak i ten je hrozný jen přestupníkům zákona, nikoliv těm, kteří jej plní. Hle, jak i v spravedlnosti boží je mnohem více radostného a dobrotivého, nežli hrozného. Bůh přece přede vším jest láska a milosrdenství! Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Buďme i my spravedliví a milujme spravedlnost. Dá-

vejme, co je božího, Bohu, co je blížního, blížnímu. Plato napsal, že kdo nedává bohům náležitou úctu, porušuje vůči ním spravedlnost. Pěkné slovo v ústech pohana. Buďme spravedlivi. Bůh nás bude milovati a vyplní na nás ty radostné a blahé stránky své spravedlnosti tím, že nám vyměří odplatu nejen dle přísné spravedlnosti, ale dle přehojné a nepřeberné lásky své. Řekne k nám: Že jsi nad málem byl věrný, vejdi v radost Pána svého. Amen.

61. Spravedlnost boží.

Obsah: Význam trestu. Bůh trestí spravedlivě. Trest andělů bez milosrdenství a trest prarodičů spojený s milosrdenstvím. Velikost hříchu. — Vykoupení. Povzbuzení.

Spravedlivý jest Hospodin a přímý jest soud jeho. (Žal. 118, 138.)

Jest spravedlnost trestající. Trest vyměřuje se podle velikosti hříchu. Poněvadž trest svědčí o vině, uvaluje na člověka jakousi nečest. Čest, kterou jiným prokazujeme, jest uznání jeho předností, ctností a zásluh. Trest ukazuje na hříšný jich nedostatek, a proto právě má nečest v zápětí. Jsou tresty, které vylučují ze slušné společnosti.

Lidé nemohou vždy spravedlivě trestati. Člověk není vševědoucí a všemohoucí. Někdy se ve vině klame, někdy nemůže zasloužený trest uložiti a vykonati. Šlechtic byl obviněn pro krádež. Okolnosti svědčily proti němu. Byl odsouzen, pozbyl šlechtictví, byl vyloučen z kruhů, v kterých žil, a vydán byl opovržení. Deset let prožil v tomto smutném stavu. Když pravý viník byl nalezen, bylo pozdě; utrpení podlomilo síly jeho života. Mnohý podvodník zase útěkem vymkne se trestající spravedlnosti.

Často působí také zásady, nauky, stranické vášně na spravedlnost lidskou. Znám je Říman, který dal

za přestupek syna potrestati svého otroka, aby nehodný synáček viděl, jak rány holí, které zasloužil, bolí, a hříchu se varoval. Byly doby, kdy pytláku useknuta ruka, že zastřelil panského zajíce. Dnes je možno, že vrahu nestane se nic, nebo že je i povýšen, jako kralovrazi srbští. Co dříve pokládalo se za zlo, je dnes prohlašováno za dovolené, nebo za nemoc a zatíženost. Proto lidská spravedlnost není dokonalá a nezjevuje vždy pravou vinu a nečest toho, jenž byl trestán. Řečený šlechtic, jenž byl před lidmi v opovržení, byl před Bohem snad ve veliké úctě a zasloužil si svým utrpením veliké odměny. Správně trestati jest vůbec veliké umění.

Dokonale spravedlivým může býti jen Bůh, který vidí do srdce, zná všecky okolnosti činu hříšného, ví podrobně, jaké bezpráví se stalo zákonu, jaké jiným, a může tudíž trest odměřiti správně a dokonale. On jest také všemohoucí, jehož rukám nikdo nemůže uprchnouti, i kdyby se ukrýval v nepřístupném pralese. Bůh nepodléhá ani rozčilení a vášni, ani bludným lidským naukám a zásadám, ani nátlaku vlád nebo veřejného mínění, Bůh trestem nic neztratí ani nezíská, Bůh je věčně klidná velebnost, a proto i s této stránky je jeho trest spravedlivý.

Takováto trestající spravedlnost je svrchovanou ctností, která Bohu jako nejvyššímu vládci a pánu přísluší. Dávati dobré zákony a spravedlivě a moudře trestati, náleží ku hlavním ctnostem králů, vrchností, auktorit. Tohoto práva užívá také Bůh. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Tresty boží jsou tak neomylně spravedlivé, že z jich velikosti můžeme jistě souditi na velikost viny.

O trestající spravedlnosti boží chceme nyní uvažovati. Chceme probírati některé skutky spravedlnosti boží. Z velikosti trestu chceme souditi na velikost hříchů.

Ty, o Bože spravedlivý, naplňuj nás bázní, abychom neupadli do rukou trestající tvé spravedlnosti!

* * *

První trest boží, o kterém nám sv. Písmo vypravuje, jest potrestání pyšných andělů. Proslavený básník Milton zpracoval pád andělů dle sv. Písma a dle své bohaté obraznosti v nádherné básni, u nás od Jungmana přeložené. Jsou to podivuhodné verše, otřásající nitrem lidským, ty verše o Ztraceném ráji.

Andělé, nemajíce těla, mohli hřešiti jen rozumem a vůlí. Zprávy o hříchu andělů máme u Isaiáše proroka (14, 12 n), ve zjevení sv. Jana (12, 7 n), u sv. apoštolů Petra (2 Petr 2, 4), Jana (Jan 2, 13 n) a Judy (Jud. 6); také sám Spasitel se o něm zmiňuje (Luk. 10, 18). Slova Ježíšova jsou: Viděl jsem Satana jako blesk padajícího s nebe; podobně, ale obšírněji, mluví sv. Jan ve zjevení, zmiňuje se o boji mezi anděly dobrými a zlými, čemuž více obrazně jest rozuměti. Isaiáš porovnává satana s nádhernou denicí, která padla a stržena jest do pekla. Praví též, že hřích andělů byl hřích pýchy; zdá se, že s pýchou byla spojena také závist milosti boží vůči jiným. Uvedu slova sv. Petra a Jana. Praví: Bůh hřešícím andělům neodpustil, ale pekelnými provazy je do pekla svrhnuv, vydal k mučení aby k soudu chováni byli. Zavržení andělů je tudíž sv. Písmem zaručeno, že nikdo o něm nemůže a nesmí pochybovati.

Uvažme velikost trestu božího.

Andělů bylo mnoho. Jeden byl svůdce, druzí svedení. Bůh neušetřil žádného z nich. Pro jediný hřích zbavil je navždy slávy a blaženosti, která měla státi se jejich údělem, a vydal věčným mukám. Panovníci netrestají všecky, kdož súčastnili se vzpoury. Bůh potrestal všecky, ovšem ne všecky stejně. Umělec nerad zkazí první dílo své; Bůh z části je zkazil.

Pozorujme jejich bytost. Byli krásní, převyšujíce spanilostí ostatní tvorstvo. Svou vznešenou přirozeností byli skvělým obrazem božím, obdařeni jsouce duchem, který všecku genialnost lidskou vysoko, vysoko převyšuje. Měli velkou znalost boží, chápali snad také tajemství přírody a všehomíra, byli si vědomí blaženosti, která je očekává. A tyto duchy

skvělé, o jichž vznešenosti my si nedovedeme učiniti ani pojmu, Bůh zavrhl, nelituje díla svého, své všemohoucnosti a moudrosti, která se v nich jevila.

Vzpomeňte, co by se stalo, kdyby byl odpustil. Na věky byl by se zrcadlil svou velebností v jejich zracích. Na věky byli by jej milovali plamennou láskou. Na věky byli by se věnovali cele jeho službě, jej velebili, jemu děkovali, jej v nekonečných hymnách chválili, sami jsouce blaženi a šťastni. Na věky zvěstovali a představovali by slávu boží v nebesích a také na zemi mnoho dobrého k slávě boží působili. A Bůh jich neušetřil.

Vizme dále, že Bůh věděl, co zla vznikne z jich zavržení. Věděl, že na věky budou jej proklínati; věděl, že všady budou překážeti jeho cti, milosti a dobru; věděl, že s vedou lidi a uvrhnou je do dědičného hříchu s jeho následky; věděl, že lidem budou činiti nástrahy, aby je uvedli tam, kde sami jsou, kazili dílo boží na zemi, a že mnohé uvedou k zatracení; věděl, pronásledovati budou vtěleného Syna božího. Toto vše viděl, znal nevěru, modlářství, zkaženou nevinnost, vraždy, nepřátelství k církvi a jiná zla, pokud oni na nich budou míti účast, a přece jich neušetřil.

Považme, že jak mnozí učí, (Damasc., de Fide 2, 3; Scoto in. 2. d. 7.) toto vše mohl Bůh zameziti, kdyby jim dal čas k pokání. O jak by byli litovali, jakým bolem se naplnili, s jakou pokorou za odpuštění prosili, s jakou horlivostí potom na vždy Bohu sloužili. Však ne, Bůh neodpustil, nedal jim času k lítosti, ale nechav zatvrdnouti na vždy duše jejich ve zlu a zlobě. Na věky je zavrhl, v jednom okamžiku peklo stvořil a v něm věčným mukám je vydal.

Stojíme před tajemstvím tak hrozným, že se ptáme: Bože, jsi to ty, jenž trestáš, ty, věčná Láska Milosrdenství, ty, jenž nám o tom Duchem svatým zprávu dáváš? Či nejsi spravedlivý, ale krutý mstitel? Odstuptež od nás takové myšlenky hříšné a rouhavé! Bůh jest spravedlivý a k jeho spravedlnosti pojí se také milosrdenství a láska. Spravedlivý jest Hospodin a přísný jest soud jeho.

Co si tedy máme mysliti? Jedno jediné: Hrozný trest andělů mluví k nám jako bouře rozkáceného moře, jako údery hromu před horou Sinai, jak drtící blesky mluví k nám: Hrozná, nekonečná je zloba hříchu. Jest to sám Bůh, který tak mluví, Bůh spravedlivý, a proto jest to pravda. Hřích andělů byl ovšem zvlášť veliký. Jejich vznešenost stala se jim osudna, nebo byla přitěžující okolností. Čím vznešenější byli, tím měli býti vděčnější; čím nádhernější měli dary ducha, tím spíše uvážiti následky a zlobu hříchu. Přece však chceme naplniti posvátnou bázní srdce své a pamatovati napomenutí sv. Ducha (V. Mojž. 4, 9): Ostříhej tedy sebe samého a duše své pečlivě. Nezapomínej na věci, které viděly oči tvé... Boj se Boha! Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Druhým skutkem spravedlnosti boží je odsouzení Adama a pokolení jeho. Pád Adamův vypravuje nám první kniha Mojžíšova v třetí hlavě. Opětně to byla pýcha, kterou ďábel skrze hada vzbudil v Evě slovy: Budete jako bohové, otevrou se oči vaše, budete věděti dobré a zlé, a tak ji přiměl k přestoupení přikázání božího. Za hřích následovala hned klatba nad hadem a ďáblem, nad Adamem a Evou, a nad celou zemí. O dědičném hříchu je ve sv. Písmě řeč na nesčetných místech. Veškerý Starý a Nový Zákon s ním souvisí. Aby nás z něho vykoupil, stal se Syn boží člověkem a založil sv. církev. Celá naše víra souvisí tedy s článkem víry o pádu prvního člověka. Bez víry v něj nelze vůbec býti křesťanem.

Hřích dědičný známe; vizme jak Bůh jej trestal.

Adam s celým svým pokolením zbaven byl milosti boží a s ní práva na blaženost věčnou. Býti v milosti boží znamená, býti povýšenu do stavu nadpřirozeného, jehož cílem je patření na tvář boží, t. j. poznávati tváří v tvář všecku pravdu a krásu boží a těšiti se z nich jako ze svého dobra. Ale se ztrátou blaženosti věčné ztratil Adam a pokolení lidské také právo na blaženost přirozenou po smrti, nebo tím, že dán jim cíl vyšší, blaženější, nadpřirozený, přestal

cíl přirozený, blaženost přirozená. Zároveň pozbyl Adam se svým pokolením své nesmrtelnosti tělesné, blaženého ráje a všeho štěstí, které s ním bylo spojeno. Když král pro zločin odejme knížeti šlechtictví, statky, čest, hodnosti a zapudí ho do vyhnanství, jest to veliký trest. Nepoměrně větší jest trest, který stihl Adama a jeho rod. Apoštol vyslovuje jej krátkými, ale obsažnými slovy, pravě, že skrze jednoho člověka přišel na svět hřích, a skrze hřích smrt, maje na mysli smrt časnou a věčnou se všemi jejími následky.

Uvažme dále, že Bůh tímto trestem změnil, ano jaksi zničil veškerý plán prozřetelnosti své, který vzhledem k lidstvu a světu měl. Bůh ovšem počítal s možností hříchu a pro ten případ ustanovil náš nynější řád; ale přál si, aby ráj zůstal pokolení Adamovu zachován. Hřích Adamův to zvrátil. Jedním rázem změnil se běh světa.

Poměr přírody k člověku se změnil, nebo i ji stihla kletba. Člověk ztratil část své moci nad ní. Všecky hrůzy, nepříjemnosti a nelady země, vodstva, větrů, neúrody, jimž vysazeni jsme, vzaly tehdáž svůj počátek. Proto i zákony přírody, působnost sluneční soustavy, vláda, kterou Bůh do nich zasahoval, se změnily. Jaká to úžasná změna pro jediný hřích!

Změnil se poměr živých tvorů ku člověku, nebo i nad nimi ztratil člověk část své moci, a ony staly se mu z části nepřátelskými. Všecka neštěstí, svízele, námahy, které máme s živou přírodou, vzaly tehdáž svůj počátek. Proto změnil Bůh povahu tvorstva a jinak je řídí. Jaká to změna pro jediný hřích.

Změnil se poměr člověka k sobě, nebo člověk ztratil moc, kterou měla duše nad tělem, ovládajíc je bez odporu. Tato vláda byla tak veliká, že člověk tělem proti vůli své ani hřešiti nemohl. Všecka naše tělesná pokušení tehdáž vzala svůj počátek. Říkáme, že vůle byla oslabena, že duch ztratil svou mimořádnou bystrost, tak že nyní je těžkopádný v učení, často se klame, falešné dobro pokládá za dobro

pravé, je omezen se všech stran, jaksi do hmoty těla pohřížen. Tak je v každém člověku, jak víme z mnohé těžké zkušenosti. A tuto velikou změnu, která má v zápětí tisícero jiných změn, změnu prozřetelnosti a působení božího v nás, způsobil jediný hřích.

Změnily se dále naše životní poměry a poměry k lidem jiným. Tehdáž počaly těžké práce, nemoci, zármutky, tesklivosti, hlad, žízeň, chudoba a konečně smrt. Tehdáž dán podnět k lživosti, krádežím, vraždám, nečistotě a všem těm bědám tělesným a duševním, kterým jsme vydáni sami a od jiných. Projdi nemocnice, chudobince, chorobince, kliniky světa, projdi trestnice, dějiště krvavých bitev, sociálních revolucí, — ach, co běd tu nevýslovných, co zloby a vášní. To vše připustil Bůh pro jediný hřích, čímž zároveň změnil běh dějů lidských a veškerou svou prozřetelnost, kterou do nich zasahá. Krásný vyšel svět z rukou božích. Takým, jakým je dnes, učinil jej jeden hřích. Jak asi veliká je zloba hříchů? Který lidský rozum mohl by to pochopiti? Když její následky rozebíráme, kormoutí se srdce naše nad hrozným písmem, které hřích na světě zanechal, a voláme: Bože, který jsi spravedlivý a jehož soud je přísný, chraň nás hříchu!

Však nejsme ještě u konce. Bůh dovolil pro jeden hřích, aby celé pokolení lidské upadlo pod silný vliv ďábla. Před prvním hříchem neměl ďábel žádného práva a žádné moci na světě, a neměl by i dále, leda že by jako Adama mohl pokoušeti jednotlivce; však jenom zevně a ne dle těla. Proto i odpor proti němu byl by snadný. Nikdy nemohl by dostati jednotlivce a celé národy do své moci tak, jak to vidíme u ďáblem posedlých jednotlivců a u kmenů, oddávajících se úctě satanské. Ale hříchem odklonil se Adam od Boha a přiklonil se k ďáblu. Jako hvězda čím více se od slunce vzdaluje, tím méně od něho přitahována bývá, a čím více se k jinému tělesu přibližuje, tím více jeho vlivu podléhá, tak upadlo lidstvo pod vliv a moc největšího svého nepřítele, toužícího, aby vše dobré zkazil. Zničena byla mravní síla

člověka, kterou byl by po věky se vyznamenával jako hrdina a rek. My vidíme, jak pohanští národové se plazí v prachu před zvířaty, krokodily, hady, lvy, ba před nestvůrami vlastní rukou učiněnými. My vidíme u nich divným duchem posedlé věštkyně a věštce, jimž každý věří, vidíme čáry a pověry, které nabývají rozměrů, že ohrožují celé národy. My vidíme steré jednotlivce ďáblem posedlé, ba i celé kmeny, které v divném potřeštění se ničí zločiny a vášněmi na počest ďábla konanými. A tak hyzdila a pustošila temná moc zla krásnou zahradu boží po tisíciletí. A Bůh to dovolil a připustil pro jediný hřích. Jak rozhněván musí býti král, který vlastní království své nechává pustošiti nepřítelem, ač jedním slovem by jej zapuditi mohl? Jak velká jest tedy asi zloba hříchu, pro který Bůh svět vydal pod moc ďábla? A tato moc ještě do jisté míry působí, nebo zlo nevymizelo ze světa úplně ani vykoupením. Ještě jsou lidé, o kterých bychom nejraději řekli, to není člověk, to je démon.

A ještě jedna okolnost jest uvážení hodna. Bůh viděl, že pro trest za dědičný hřích pokryje se nejen země nesčetnými hříchy, ale že mnoho, mnoho nesmrtelných duší, jeho obrazů, zahyne na věky, a vydal svou kletbu přece. Za jediný hřích jednoho člověka pykati musí všichni lidé bědami a smrtí časnou, a mnozí mukami a smrtí věčnou, t. j. věčným zatracením. Pouze pro dědičný hřích není ovšem nikdo na věky zatracen, ale následky dědičného hříchu spolupůsobí, že mnohý podléhá a do těžké osobní viny upadá, z níž se nekaje. Jak veliká je asi zloba hříchu? Tu jsme u pravdy, před kterou naše duše se lekla, poněvadž se jí zdá, že věčná Láska nemůže tak trestati, ale na konec se podrobuje, nebo kde mluví věčná pravda, není lži a bludu. Bůh spravedlivý jest a jeho soud je přísný. Z velikosti trestu jeho soudí potom na velikost hříchu, a volá: Bože, chraň nás hříchu. Jen za největší zločiny trestá lidská spravedlnost trestem smrti časné, největším trestem, k jakému má moc. Kde Bůh trestá smrtí věčnou, jest nezbytně i hřích největším zločinem.

Písmo dí, že hrozné jest upadnouti v ruce spravedlnosti boží. Však právě při pádu Adama ukazuje se milosrdenství boží. Bůh trestal plnou spravedlností svou, ale ještě větší ukázalo se jeho milosrdenství. Adam neměl tak veliké dary ducha jako andělé, byl sveden od jiného, a proto Bůh se smiloval, a slíbil Vykupitele. Aby jeho láska zazářila celým jasem svým, ustanovil, aby se jím stal jednorozený Syn boží, aby se stal člověkem, přijav naši pokaženou přirozenost, aby dobrodiní jeho vykoupení byla větší, nežli dary, které měl Adam v ráji. To se také stalo. Rajský stav nebyl lidstvu vrácen, ale jinými dary je vyvážen, ano převýšen. Máme církev, máme svátosti, máme přítomného Krista na oltáři, máme nekonečný poklad zásluh jeho, máme způsob ospravedlnění a posvěcení, nad který není nic snazšího, máme Matku boží, máme vrácenou blaženost věčnou. Jako hřešil Adam, mohli hřešiti potom i jiní. Kdo by je byl vykoupil, kdo posvětil, kdo spasil, kdo se za ně přimlouval? Nebylo by pro ně cesty spásy, jako jí nebylo pro anděly.

Proto chceme se báti spravedlnosti boží, ale ještě více radovati se z jeho milosrdenství.

* * *

To jsou dva hlavní a největší skutky spravedlnosti boží, pád andělů s trestem bez smilování, a pád Adama, spojený s milosrdenstvím. Jsou to dva listy v knize tvorstva, které psala sama ruka boží. Bůh stvořil všecky tvory k nekonečné, nezasloužené blaženosti. Sám a dobrovolně z nekonečné lásky určil jim tento cíl. Ale podmínečně, položiv nepatrné podmínky ve svých přikázáních. To jest nejen spravedlivé, ale i moudré a dobrotivé, nebo se sluší, aby také tvorstvo něčím přispělo, něčím si zasloužilo blaženost věčnou, přesahující všecken pomysl lidský. Čím přispěti má ku svému blahu, je nepatrné u porovnání k ceně a odměně. Nad to pomáhá Bůh každému svou milostí. Celý dlouhý život dává k tomuto dílu, a to tak, že i milost posledního, smrtelného

okamžiku stačí ku spáse a dosažení blaženosti věčné; ale ta ovšem je nezbytna. Jaké snazší, milostivější podmínky mohl Bůh žádati? Věru, že sám je vinen, neuvěřitelně a nepochopitelně vinen, jestliže neuzná za vhodno, ani v posledním okamžiku života učiniti pokání, smířiti se s Bohem a vejíti v slávu věčnou. Hrozně, vytrvale, lehkomyslně, zatvrzele musí vyzývati spravedlnost boží, koho zastihne. Nechceť Bůh smrt hříšníka, ale aby se polepšil a živ byl; tím méně chce smrt spravedlivého a kajícího. My s bezpečností doufáme, že nepadneme do ruky trestající spravedlnosti, ale na božské Srdce odměňující Lásky. Amen.

62. Spravedlnost boží.

Obsah: Význam trestu. — Skutky spravedlnosti boží; potopa, Sodoma a Gomorrha, rány egyptské. Povzbuzení k bázni boží.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Každý stát, nemá-li se shroutiti, musí konati spravedlnost, správně odměňovati a správně trestati, správně vyměřovati milosti, správně ukládati práci. Zvlášť mají poddaní právo, aby jejich majetek, čest, život, byly chráněny. Musí tedy trestati král nebo zákon z dvojí příčiny, předně, poněvadž je povinen chrániti práva poddaných, a poněvadž spravedlnost má zachovati neporušenou, nezraněnou. Každým přečinem dostává spravedlnost jaksi ránu, je zohavena a potupena. Zaslouženým, spravedlivým trestem tato pohana a rána je z ní vzata, tak že zůstává neporušená, svatá. Bez trestu pak není možný žádný stát. Aristoteles praví: Vzíti spravedlnost ze země znamená tolik jako odstraniti slunce ze světa. Bez spravedlnosti, která trestá zločiny, změnil by se stát v lupičské hnízdo.

Totéž dlužno říci o velikém státu, který tvoří lidstvo. Musí býti spravedlnost, která střeží zákonů mravních a božských a která provinilce trestá. Hříchem děje se urážka zákonodárci, Bohu, a pořádek jím ustanovený se porušuje. Oboje musí odčiniti trest.

Hříchem povoluje člověk vůli své proti vůli boží; trestem snášeti jest hříšníku zase něco proti jeho vůli. Tím tedy stane se zákonodárci jakési zadostiučinění. Hříšník je trestem za svou pýchu proti Bohu ponížen, a tím uraženému zákonodárci, jehož vůle před hříšníkem jaksi ustoupiti musila, je dáno zadostiučinění a čest. Dále hříchem porušuje se mravní pořádek. Hříšník postavil se nad něj, zhrdnuv jím tím, že jej přestoupil. Trestem je mu zase násilně podroben, a tak pořádek zase napraven.

V celé přírodě vidíme takový pořádek. Uhodíš se o kámen a máš bolest. Kámen ti jaksi říká: Hleď, bez trestu nesmíš se ani mne nešetrně dotknouti. Nestřídmostí porušíš pořádek. Zažívací tvoje ústroje onemocní a řeknou ti jaksi: Bez trestu nesmíš se nás nepořádně dotýkati. Podobně všady. Lid říká: Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Porušíš zákon, jsi zákonem trestán. Hřešíš proti Bohu, jsi Bohem potrestán. Tak i v mravním řádě, od Boha ustanoveném, je souladné a krásné vyrovnávání, aby spravedlnost a pořádek byly zachovány.

Trest jest také pohnůtkou k ctnosti. Mnohý by přestupoval zákony lidské a božské, kdyby nebylo trestu. Ale pro hrozící trest je zachovává a nabývá tím spravedlnosti a ctnosti. Víme všichni ze zkušenosti, že tresty nás zachránily před mnohými poklesky a přiměly k zbožnosti, pilnosti, pravdomluvnosti, čistotě, zdvořilosti a k jiným ctnostem.

Kdož by se tedy divil, že v prozřetelnosti božské trest, spravedlnost trestající, hraje důležitou úlohu. Tresty urážka Bohu učiněná se napravuje, zákony boží se chrání, pořádek zachovává, hříchy se zamezují a ctnosti pěstují.

Viděli jsme dva skutky trestající spravedlnosti boží. Vizme dnes jiné, o nichž sv. Písmo nám dává svědectví. Mají nás pohnouti k bázni a úctě před zákony božími.

* * *

*

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Veliký soud spravedlnosti trestající vykonal dle sv. Písma tak zvanou potopou.

O potopě vypravuje první kniha Mojžíšova ve hlavě 6. a následujících. Vědecká literatura o ní je nepřehledná a roste rok od roku. Věda nepodala dosud žádného důvodu, který by zprávu biblickou vyvracel; naopak mnohé její výzkumy svědčí pro potopu. Zaručené zprávy o ní podává jen sv. Písmo.

Za příčinu potopy udává sv. Písmo, že veškeré lidstvo oddalovalo se od svého cíle. Do té doby byla mezi dobrými a zlými přísná přehrada. Oni nazývají se synové boží, tito synové lidští. Však časem tato přehrada pro vzmáhající se tělesnost padla. Dobří jali se uzavírati sňatky se zlými a pokazili se. Nezřízenou smyslností nabyla zvířecí část v lidech vrch nad duchem a nade vším, co směřovalo k dobru, vzdělanosti, věčnosti. Se smyslností spojila se, jakož pravidelně bývá, ukrutnost, zločinnost a smysl jediné pro věci hmotné a časné. Svévole, sobectví, pěstní právo, zkazily pořádek a spravedlnost. Písmo sv. mluví o obřích, kteří vznikli z tohoto smíšení dobrých a zlých. Sv. církev nevykládá to o obřích tělesných, nýbrž o obřích zloby a hříchu a nešlechetnosti a bezpráví a tyranství. Toliko pověsti lidové braly význam doslovně.

Takovým způsobem odstoupilo lidstvo od svého cíle, který měl býti Bůh. Dědičný hřích nesl své ovoce; zlo zplodilo zlé. I dí sv. Písmo, že zželelo se Bohu, že člověka stvořil. (1. Moj. 6, 6.) Slova ta znamenají, že zloba lidská probudila trestající spravedlnost boží, které ani láska boží k lidem již zadržeti nemohla. Však Bůh je, dokud člověk jest na světě, milosrdný, a proto trest předcházelo milosrdenství. Sto dvacet let dal Bůh lidstvu, aby činilo pokání a odvrátilo od sebe katastrofu. Mezi hříšníky byl jeden spravedlivý, Noe se svou čeledí, který z rozkazu božího lid varoval, jej napomínal, trest zvěstoval. Ale marně. Sv. Lukáš dí (Luk. 7, 28): Jedli a pili, ženili se a vdávaly, až do dne, v kterémžto Noe všel do korábu: i přišla potopa, a zahladila

všecky. Písmo dí, že protrženy jsou všecky studnice veliké propasti a průchodové nebeští otevření jsou (1. Moj. 7, 11.) Propast jest moře. Bůh uvolnil ony zákony, jimiž rozkázal vlnám, aby nepřestupovaly hranic jim vykázaných, i vylilo se moře na zemi. Průtrž mračen trvala 7 až 12 týdnů. I zaplavila voda vše, trvajíc tak po 150 dnů, až zahynulo vše živoucí. V tak zvané zlaté bibli jest velkolepý obraz potopy, líčící její hrůzy. Tam žena se dívá zoufajícím okem na vody, jež neúprosně stoupají; tam muž se lvem a tygrem prchá na poslední vrchol hory, ale vody stoupají; tam otec zachrániti chce dítko, ale vody uchvátí i jeho; tam ruce se křečovitě zvedají ke korábu, jenž s nádherným klidem pluje nad vodami. Zamysli se před obrazem, pusť uzdu své fantasii, přidej si k ní vzpomínky z nedávného hrozného zemětřesení v Sicilii, zvětši je na celou obydlenou zemi a budeš míti malou představu hrůz, které tenkráte zajisté odehrávaly se na zemi. Hrozné jest, upadnouti v ruce spravedlnosti boží! Noe byl zachráněn, někteří činili pokání (1. Petr 3, 20.) Tak očištěna byla země velikým božím křtem a působením zákonů přírodních, které nabyly dřívější své moci, navrátily se vody na místa svá. A Bůh učinil smlouvu s Noe, že nikdy již nestihne podobným trestem zemi, dada vzejíti duze na potvrzení její.

Potopa byla nejspíše obecná, totiž vztahovala se na celou obydlenou zemi; není žádného důvodu, ani vědeckého, ani jiného, pro který by mělo býti toto mínění opuštěno. Jsou různé vědecké obtíže, dělo se zajisté leccos neobyčejného. Ale není divu, neboť neobyčejné bylo zasáhnutí boží. Stvoření světa, zachování světa, vtělení, nejsv. Svátost a mnohé jiné věci jsou tisíckráte většími divy, než potopa. Nepatrný pošin osy země, kterou Bůh svou vůlí a svými zákony udržuje, přivodil by změny, o nichž lidský duch nedovede si učiniti ani ponětí.

My před velikým trestem božím chceme se kořiti jeho spravedlnosti. Chceme si připomenouti, že nadarmo nebývá Bůh a jeho svatý zákon posmíván. Chceme si připomenouti, že ani nás, ani celého po-

kolení lidského nepotřebuje, ale my že potřebujeme jeho milosrdenství. Chceme si připomenouti, že celý vesmír je v rukou božích jako hračka; jeden kyn jejich, a není ho již. Chceme mu děkovati, že při vší spravedlnosti měl milosrdenství, nezahubiv světa úplně a dav čas k pokání. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. I jedinou čeleď zachoval a pro ni zemi, že byla spravedlivá. Kdyby všecky živly proti nám se vzbouřily jako při potopě, jsme-li spravedliví, nic nám neublíží. Ruka boží vyvede a zachrání nás, byť by k tomu bylo třeba i zázraku. Pěkně dí žalmista: Kdybych vzal křídla svá na úsvitě a bydlil v končinách moře, i tam ruka tvá provodila by mne, a držela by mne pravice tvá. (Žal. 138, 9.)

Jiný skutek božské spravedlnosti, dle Písma sv., jest zničení měst Sodomy a Gomorrhy a proměnění jich v Mrtvé moře, do něhož se vlévá řeka Jordán. Dějinné zprávy máme jen z Písma. Vzpomínka však na města jako na místa spustlosti a trestu božího žila po všecky věky. Sodomité mají také smutnou slávu, že jejich jménem nazývá se jeden z nejošklivějších hříchů proti přírodě. Abraham prosil za nešťastné město, smlouvaje s Bohem s 50 až na 10 spravedlivých. Ale ani deset jich nebylo. Křik jejich, t. j. nešlechetnost jejich rozmnožila se přespříliš, že obtížná stala se Hospodinu, dí Písmo sv. (1. Moj. 18, 20.) I dštil na ně oheň a síru s nebe a zničil město a celou krajinu se všemi věcmi mimo Lotha a jeho rodinu. (19, 24.)

Než, událost jest příliš známa. Pozorujme tedy spravedlnost boží, jak se nám v ní jeví.

Hrůzu smrti naznačují slova „oheň a síra“, kterýchžto slov užívá Písmo sv. vždy, když běží o trest mimořádně veliký a bolestný, na př. o pekle. (Žal. 10., Zjev. 14, 19, 20. Is. 30 a 34 a j.) Zkáza města doprovázena byla zajisté hroznými úkazy přírodními, budícími úžas, jako na př. při výbuchu sopky, zemětřesení, prolomení veškerých hrází. V ohnivém nebi, praskotu propadajícího se města, v divokém zuření požáru, v křiku zoufajících jevil se názorně hněv boží.

Trest nastal z nenadání. Ještě téže noci, kdy andělé přišli k Lothovi, a zkáza se stala, chtěli obyvatelé

města dopustiti se ohavného násilí na hostech Lothových. V téže noci, ve které hýřili v prostopášnostech, ztrestal je Hospodin. Jako zloděj přišla na ně smrt s vycházejícím sluncem, když v spánku hledali po hříších odpočinku. Běda těm, prorokoval později Kristus Pán, které zkáza Jerusalema překvapí. Totéž, ano horší bědu lze říci o obyvatelích Sodomy a Gomorrhy, totéž o každém hříšníku, jejž smrt zastihne v nespravedlnosti jeho.

Trest přišel na všecky, muže i ženy, starce a dítky, zvířata i zemi. Všecko nenáviděl tu Hospodin, neboť všecko pokáleno bylo nečistotou. I ty dítky byly plody ohavnosti. Jedině spravedlivý Loth byl zachráněn s čeledí svou. Bůh nerozpakoval se, poslati anděly své, aby vytrhl ze zkázy věrné své. Tak chrání spravedlivé, kteří věrně snažili se mu sloužiti, před hroznější sírou a ohněm, před peklem, i kdyby anděla musil jim poslati až před jeho brány.

Trest byl takový, že i místo nese známky jeho až podnes; proto nazývá se mrtvé. Výpary jeho jakoby naznačovati měly, jak ohavný byl Bohu hřích obyvatelů. Mrtvo je v něm a kolem něho i nad ním. Běda mrtvé duši! Bude naplněna tesklivostí a zármutkem, který je horší, než jakým jest Mrtvé moře. A přec byla krajina před tím smavým rájem (1. Moj. 13, 10.), jak dí Písmo sv., ale hřích a trest boží změnil ji v mrtvou poušť. Ó jest jeden hřích, který dělá také spousty na těle i na duši jednotlivců a celých národů. Činí je přirozeně svými následky a nepřirozeně hroznými tresty, jimiž Bůh jej pronásleduje. Bůh milostivý chraň nás obou! O dvou městech, která v poslední době podobným, byť i ne tak hrozným způsobem byla zničena, vypravuje se též, že byla nábožensky a mravně hrozně spustlá. Trest boží nad Sodomou a Gomorrhou býval po tisíciletí výstrahou. Sodomitům neprokázal Bůh mimořádného milosrdenství, neboť bylo by zbytečné; jejich hřích má ten následek, že zaslepuje, zatvrzuje a pokusy obrácení činí marnými. Ale nám a světu ukazuje na nich své milosrdenství, dávaje nám je za výstrahu, volaje k nám:

Bůh spravedlivý jest a miluje spravedlnost; boj se spravedlnosti jeho!

K tomuto trestu lze přidati trest, který stihl Core, Datana a Abirona s 250 muži. Pro vzpouru proti Mojžíši a Aronovi otevřela se země a pohltila je. (2. Moj. 16.) Dále trest, kterým Eliáš zahubil dva vůdce se 100 muži. (4. Král. 1.) V obou případech jednalo se o vzpouru proti prorokům božím, t. j. proti řádné, Bohem ustanovené vrchnosti duchovní. Ještě dnes užívá se přísloví: „Qui mange le pape, d'en meurt - Kdo pojídá papeže, zemře z toho."

Při zkáze Sodomy a Gomorrhy jest významné, že by byl Bůh pro deset spravedlivých města ušetřil; ale nebylo jich. Jest v tom veliká útěcha pro ty, kteří by chtěli zvláštním způsobem sloužiti lidu, prokazovati mu dobré, konat skutky milosrdenství, ale nemají statků, nebo jiných prostředků. Dost činí, když jsou spravedlivi. Zachraňují tím rodinu, obec, zemi od trestů božích, a mnohé duše od zkázy věčné. Hle, jak i při přísné a náhlé spravedlnosti je Bůh milosrdný. Pro deset spravedlivých byl by přikryl svým smilováním nejspustlejší město. Ó kolik měst děkovalo již svou záchranu svatým duším a milosrdenství božímu!

Jiným skutkem spravedlnosti boží byly rány, jimiž stihl Faraona a jeho zemi, že nechtěl propustiti národa israelského. Zprávu o nich máme v druhé knize Mojžíšově v hlavě sedmé a n. Bylo jich deset. Byly veliké, přece však u porovnání s potopou a zkázou Sodomy a Gomorrhy nepatrné, neboť nejednalo se o ohavnosti jako tam, nýbrž o svéhlavou pýchu a sobectví krále Faraona. Egyptský král jest obrazem lidí, kteří by nebe sbořili, dokud se jim dobře vede, ale ke kříži lezou, když Bůh je navštíví, aby hned zase navrátili se do bývalé pýchy nebo lehkomyslnosti, jakmile slunko se na ně zase usměje. Rány pak jsou obrazem různých následků, které hříchy v zápětí mají, jakož i hříchů samých. Na příklad tmy jsou obrazem zatemnění mysli hříšníkovy, kobylky, jak hřích je úžasně plodný a ničivý dobrých skutků.

Však pomineme toho. Nejpamátnější je rána desátá, pobití všeho prvorozeného. Jednak proto, že

zlomila zatvrzelost královu, jednak proto, že krev beránka, kterého Israelité na cestu připravení pojídali, zachránila od neštěstí všecky domy, které jí potřeny byly. Tak stal se beránek původcem a obrazem velikonočního beránka a s ním obrazem nebeského Beránka, Ježíše Krista, zabitého pro naše hříchy a zachránivšího svou krví nás všecky.

Než, Farao trestu neušel přece. Dosud Bůh netrestal ho na životě. Ale když i nyní začal litovati své povolnosti a s vojskem hnal se za odtahším národem, zahubil jej Hospodin i vojsko jeho v Rudém moři. Památný tento přechod opěvován byl potom po všecka staletí proroky Starého Zákona. Velebili v něm spravedlivou přísnost i milostivé milosrdenství Hospodinovo. Pro nás jest obrazem sv. křtu, kterým vcházíme ze země otroctví, z dědičného hříchu, do země zaslíbené, do nadpřirozeného stavu milosti boží. Vzhledem k spravedlnosti boží vidíme v ranách egyptských, v zahynutí Faraonově a v záchraně národa israelského, jak Bůh má tisíceré prostředky, jimiž může trestati. Voda, hmyz, vzduch, anděl boží, moře sloužily mu na pokyn a slouží mu dosud. Nic není tak nepatrné, ani komár, jeden den žijící, aby z toho nemohl učiniti metlu pro svou trestající spravedlnost. Ani bohatství, ani královská moc, ani umění a věda nemohou mu brániti a nejsou vyňaty ze spravedlnosti jeho. Proti mocným, bohatým, vzdělaným, duchaplným Egypťanům zachránil slavně a zázračně národ, který úpěl v otroctví, lid ubohý, opovržený a bezbranný před světem, ale v očích jeho vyvolený pro svatost a spravedlnost jeho otců Abraháma, Isáka, Jakoba a Josefa. To jsou okolnosti, které učí přemýšleti a budí tu pokoru, tu důvěru, tu bázeň, tu naději, ukazujíce na podivuhodné cesty prozřetelnosti boží. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Dlouho pamatuje si hřích, ale dlouho také spravedlnost. Kdybychom s okem živé víry pozorovali svůj život, snad bychom v něm našli i některou z ran egyptských i mnohé požehnání za dávný dobrý skutek.

Při tomto skutku trestající spravedlnosti boží můžeme vzpomenouti některých podobných událostí

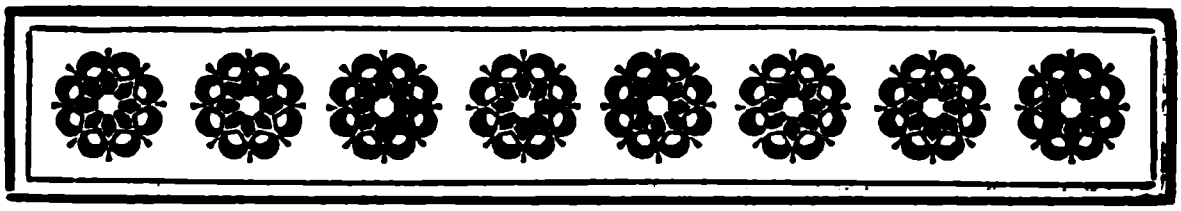
Písma sv. Tak vpadl před králem Ezechiášem, spravedlivým a dobrým, výbojný Sennacherib do země a táhl proti Jerusalemu, podněcuje svými vůdci lid k povstání proti králi. Král Ezechiáš volal k Hospodinu, který skrze Isaiáše proroka mu slíbil pomoc. V následující noci zabil anděl Páně 185.000 mužů nepřátelského vojska, tak že Sennacherib prchal zděšen. Podobně ztrestal Bůh obyvatele města Bethsames, protože jimi zneuctěna archa Hospodinova. Sem patří trest, který stihl Davida pro pýchu, že dal sčítati lid, trest moru, jímž zahynulo ve třech dnech 70.000 lidí. Sem patří mnohé porážky Filištinských a jiných kmenů, stavících se proti úmyslům božím. O všech těchto událostech víme jistě, že byly trestem božím, poněvadž Písmo sv. tak praví. O jiných podobných událostech, jako moru, porážkách, zkázách měst, nemůžeme jistě věděti a tvrditi totéž, nýbrž můžeme jen souditi. Jisto však je, že Bůh o všem ví, i že taková zla připouští, t. j. nebrání přirozenému chodu zákonů přírodních. V tomto případě mohou býti jen přirozeným následkem zkázy, která dědičným hříchem stihla také naši zemi. Avšak, kdo by mohl pochybovati, že když o tom ví a věc připouští, že i tu má příčiny, které jej vedou, aby zlu nezabránil. Nechť tedy takové události a zjevy jsou čistě přirozené, vždy jsou prstem božím, neboť rozvážný, myslící člověk soudí, že Bůh má své důvody nejen když mimořádně zakročuje, ale i tehdy, když přirozené, mimořádné události připouští.

* * *

Potopa světa, zkáza Sodomy a Gomorrhy, rány egyptské jsou tedy události, které nás učí, že Bůh jako zákonodárce a vladař spravuje říši lidskou i tím způsobem, že trestá provinilce, kteří jím a jeho zákony pohrdají, pořádek jimi stanovený ruší, jiným tím ubližují, je kazí a pohoršují. Trestá, aby spravedlnost zůstala svata a neporušena, trestá, aby varoval před hříchem a povzbuzoval k dobrému. Poněvadž hřích je zlo do jisté míry nekonečné, měl by trestati trestem nekonečným, věčným; ale on trestá mírně, poněvadž

zásluhy vtěleného Syna božího doplňují, co trestu chybí. Věčně trestá jen zatvrzelost a nekajícnost, které trvají až do hrobu. Věčné odvrácení od Boha, věčná ztráta Boha je potom přirozený následek odvrácení od Boha, s kterým člověk přestoupil práh z časnosti do věčnosti.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Aby to lidem ukázal, a oni neměli výmluvy, že to nevěděli, zahřmí jeho trestající hlas někdy jako hrom, jeho oči rozhněvané zasvítí jako blesky, jeho ruka stává se krvavým mečem. Zachvěj se v srdci svém, když jej vidíš takto trestajícího, aby bázeň boží naplnila duši tvou. Bázeň boží jest počátek moudrosti. Zachvěj se v srdci svém, pravě si: Nebudu hřešiti a vyzývati prchlivost tvou! K tobě však, Pane, volám: Měj milosrdenství! Trestej, ale pro rány, kterými jsi za nás svého Syna trestal, smiluj se a spas aspoň duši věčně. Amen.

63. Spravedlnost boží.

(Následky smrtelného hříchu.)

Obsah: Příklady, jak svatí báli se hříchu. — Sedm následků smrtelného hříchu: 1. Ztráta milosti a ctností. 2. Duch svatý opustí duši. 3. Ztráta nebe. 4. Ztráta zásluh. 5. Ztráta zvláštní péče boží. 6. Peklo. 7. Časné tresty. — Povzbuzení.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8)

Rodinu Kostkovu navštěvovali často vznešení hosté; jejich řeči bývaly však nejednou méně vznešené. I stalo se, že mladý Stanislav při nich omdlel. Jeho láska k Bohu a bázeň před hříchem, úcta k ctnosti byly tak vřelé, že se mu při řečech vznešených hostí udělalo zle, a on omdlel. Jest to sv. Stanislav.

Sv. Kateřina Emerichová bála se tak hříchu, že se jako dítko modlívala, vzpomínajíc na hřích: Ach, milý Bože, dej mi raději hned umříti, abych tě snad později hříchem neurazila.

Sv. Benedikt Lavre navštívil jako chlapec o prázdninách svého strýčka faráře, v jehož zahradě červenaly se krásné jahody ve velikém množství. Dítko žádalo chlapce, aby mu z nich dal. „Nemohu," odpověděl, nemám k tomu dovolení strýčkova." „Ale vždyť toho strýček nevidí," řeklo dítko; „taková maličkost!" „Jak," rozhorlil se Benedikt, „maličkostí nazýváš, co uráží Boha?"

V Neapoli žil mladý advokát zvučného jména. Při jedné při dopustil se lži, aby svého chráněnce vysekal. Nebyl to veliký hřích, ale mladý advokát tak si připustil poklesek k srdci, že advokatury, která přináší takové příležitosti k hříchu, zanechal a oddal se stavu duchovnímu. Jest to sv. Alfons z Liguori.

Mohl bych dále pokračovati. Všecky milliony mučedníků mohl bych jmenovati, kteří raději umřeli v mukách, nežli by se klaněli modlám, nebo jiného hříchu dopustili.

Tito všichni znali zlobu hříchu, znali urážku, kterou Bohu činí, znali ztráty, které přináší, a proto přede vším a nade všecko báli se hříchu. Nebojte se těch, tanulo jim na mysli, kteří zabíjejí jen tělo, ale bojte se toho, který zabíjí duši i tělo; a to jest hřích.

Hřích má dvojí vniternou zlobu: je proti zdravému rozumu a je urážkou, opovržením Boha v jeho zákonech. Rozum dí nám, že máme dobré konati a zlého se varovati. Kdo hřeší, snižuje se a zneuctívá, neboť šlape nohama svou rozumnou přirozenost. Však potud zůstává jen všedním hříchem. Smrtelným hříchem stává se opovržením zákona božího, t. j. vědomým a zúmyslným překročením jeho ve věcech důležitých.

Z této dvojí vnitřní zloby hříchu, zvláště ze druhé, vznikají mnohonásobné jiné účinky, jimiž velikost hříchu jeví se na venek. Jsou vesměs z ustanovení božího, t. j. dílem positivní jeho spravedlnosti, jeho zákonodárství. Jsou božím zákonníkem trestním.

Z velikosti trestů soudíme na velikost zločinů. Chceme pozorovati tyto následky hříchu.

Ty, o Bože, rozmnož tím naši bázeň a ošklivost před hříchem.

* * *

Sedmerý je neblahý účinek smrtelného hříchu.

Předně zbavuje milosti posvěcující a spojené s ní nadpřirozené lásky boží. Milost boží je něco fysi-

ckého, jakýsi spanilý jas, jakási božská okrasa duše. Zároveň jest něco mravního. Činí tedy duši nejen božsky krásnou krásou nadpřirozenou, ale vyjadřuje též, že člověk je před Bohem spravedlivý, t. j. že jest v dobrém poměru se zákonem božím a tudíž i s Bohem. Pro tuto spravedlnost a pro nadpřirozenou krásu duše, se spravedlností vždy spojenou, miluje Bůh člověka. Smrtelným hříchem přestává býti člověk v dobrém poměru k zákonu božímu a k Bohu, a proto s jeho mravní vinou zmizí také milost, fysická, nadpřirozená krása duše. Milost boží a těžký hřích nemohou býti v duši zároveň, nebo se navzájem vylučují. Hříchem je člověk před Bohem nespravedlivý a zavržení hodný. Jest tedy ztráta hříchem zaviněná dvojí: ztráta spravedlnosti, což je chyba mravní, a ztráta fysické krásy duše čili posvěcující milosti, jež dle ustanovení božího je, jsouc v duši, fysickým znamením mravní spravedlnosti, a nejsouc v duši, výrazem nedostatku spravedlnosti.

Myslete si, že někdo dopustil se úkladné vraždy, však není dosud chycen. Ač na venek nic se na něm nezměnilo, není přece již před státem a zákonem spravedlivý. Jeho poměr k zákonu a státu je jiný, an jest stižen mravní vinou, je trestný. Dejme tomu, že je chycen a souzen. Ihned jeho vina a nepoměr k zákonu se objeví i na venek; ale v něm už byly. A dejme tomu, že zbaven jest svého šatu a cti. Tu i fysicky stala se s ním změna; jeho občanská ozdoba je mu odňata. Kdyby mohl, učinil by to zákon hned v okamžiku vraždy. Ale na zemi třeba k tomu času. Při hříchu vina a zbavení milosti jdou zároveň.

S milostí boží spojeny jsou vždy vlité nadpřirozené ctnosti víry, naděje a lásky. Hříchem mizí ctnost lásky. Měly by zmizeti všechny tři, ale milosrdenství boží ponechává člověku první dvě, aby mohl z hříchu zase povstati. Však láska zmizí. Nejen Bůh nemiluje již hříšníka tak, jako dříve, ale ani člověk nemůže již Boha milovati láskou nadpřirozenou, nebo nemá již k tomu nadpřirozené schopnosti, není již synem božím.

Člověk je od Boha odvrácen. Nadpřirozené spojení jeho s Bohem je přetrženo. Nekonečná propast dělí jej od něho.

Nevýslovně veliká jest tudíž změna, kterou hřích mezi Bohem a člověkem působí. Člověk je nespravedlivým, viným podobně jako vrah vzhledem k zákonu lidskému, ba neskonale více; a z duše zmizelo znamení spravedlnosti, milost boží, nebeská okrasa duše, most mezi Bohem a člověkem. Jako mizí barvy, když uhasne světlo, tak zmizel nadpřirozený, nebeský stav duše v hříšníku. S ním zmizela také vloha, milovati Boha láskou nadpřirozenou, synovskou, věčně záslužnou.

Druhý neblahý účinek smrtelného hříchu jest, že Duch sv. opustí duši člověka. Tento účinek je nerozlučně spojen se ztrátou milosti boží. Duch boží jest duch nadpřirozené lásky mezi Bohem jako otcem a člověkem jako synem jeho. Milostí boží nastává totiž mezi Bohem a člověkem poměr jako mezi otcem a synem. Bůh miluje člověka v milosti boží nejen jako tvora, tak jak my milujeme cizího člověka, ale jako syna, jako bratra vtěleného Syna božího. Proto učí nás církev, že člověk v milosti boží jsa, je adoptovaným synem božím. A také láska, kterou člověk Boha miluje, dostává skrze milost boží vyšší charakter, charakter nadpřirozené lásky synovské. Výrazem tohoto poměru mezi Bohem a člověkem je nadpřirozená ctnost lásky, je Duch sv., který je láska. Hříchem tato láska přestane; Duch vzdálí se z duše hříšníka, ne sice místně, nebo Bůh je všudypřítomný, ale zmizí svazek nadpřirozené lásky mezi otcem a synem. Hříšník není již synem božím, ale synem hříchu, synem ďábla. Místo pouta nebeské lásky otce k synu a syna k otci vzniklo jiné pouto, pouto mezi člověkem a hříchem, člověkem a ďáblem.

Myslete si, že král si zamiluje mladíka z lidu. Přijme jej za syna. Jeho láska má nyní zcela jinou povahu, nebo je mezi nimi poměr otce k synu a syna k otci. Syn dopustí se zločinu. Otec jej zavolá, listinu adoptovací roztrhne a mladíka zapudí. Snad

si na něho vzpomene s láskou, ale už to není láska otcovská; také mladík nemůže již krále milovati jako skutečný syn, nebo jím není. Tak i hříšník ztrátou milosti a lásky ztrácí synovství boží, nebo Duch sv., Duch nadpřirozené lásky, ho opustil, ten Duch, který ono pouto příbuzenské v posvěcující milosti tvořil.

Hříšník je synem ďábla. Kdo hřeší, z ďábla jest, dí sv. Jan (1. Jan 3, 8). Vy z otce ďábla jste, vytýkal Pán Ježíš Fariseům pro jich hříchy. Hřích jest cesta k ďáblu. Hříchem začíná zlo panovati v duši člověka, zlo, jehož otcem jest ďábel. Synové boží jste, volá Duch sv. k spravedlivým. Synové ďáblovi jste, dí k hříšníkům.

Nevýslovná jest tudíž změna hříchem způsobená. Jako Lucifer padl s nebe hříchem, tak člověk vypadává z důstojenství adoptovaného syna božího, a navazuje svazky s ďáblem, otcem zla, jež jako bejlí začne v něm se roditi a strhuje ho do propasti.

Třetí škoda hříchu je ztráta nebeského dědictví. Jestliže synové, tedy i dědicové, dí sv. Pavel k Římanům. Kdo není synem královým, nedědí trůnu; kdo není synem božím, nedědí království věčného. Ztráta adoptace čili synovství božího znamená přirozeně ztrátu blaženosti věčné. Spasitel dí (Jan 8, 34): Kdo činí hřích, služebník jest hříchu. Služebník nezůstává v domě na věky, ale syn zůstává na věky.

A ještě otázka: Může mladík z lidu sám se adoptovati za syna králova? Nikoliv! Nuž, nesmiluje-li se Bůh, nikdy hříšník nemůže nabýti již práva na synovství boží a na dědictví věčné. Proto každý smrtelný hřích je zároveň nebezpečím věčného zahynutí.

Čtvrtým zlým plodem smrtelného hříchu jest ztráta všech zásluh nadpřirozených. Dobré skutky, nevyjímajíc ani dobrou myšlenku, které konáme v milosti boží, jsou jako poklad, který v nebi si nashromažďujeme. Každý takový skutek je ozlacen milostí boží, má nadpřirozenou cenu, a přinese po smrti stonásobnou odplatu v nebi. Smrtelným hříchem ztratí tyto skutky svou nadpřirozenou cenu, své milostné ozlacení, a proto jsou pro život věčný bezcenny.

Sv. Písmo dí (Ez. 18, 24): Pakli by se odvrátil spravedlivý od spravedlnosti své a činil nepravost, zdaliž živ bude? Na žádné spravedlnosti jeho, kteréž byl činil, nebude pamatováno . . . Jeho dobré skutky, které v hříchu koná, nezískají mu odplaty a zásluhy věčné. Říkáme, že jsou a na věky zůstanou mrtvy, jako dítky, mrtvé narozené. Jako peníze, které vyšly z oběhu, nemají, leč cenu kovu, z kterého jsou, tak i naše zásluhy ztratily cenu, kterou z milosti boží měly. Chudým, velmi chudobným stal se člověk, který měl snad velké poklady. Jen milosrdenství božímu má děkovati, jestliže jeho zásluhy, které před smrtelným hříchem si vyzískal, zase oživnou, když znovu se pokáním očistil a milosti nabyl. Tak i na světě bývá, že zradou ztrácejí se dřívější zásluhy. Nezůstane z nich nic, leč že král spíše udělí zase milost a odpustí, nežli zrádci bez zásluh.

Za páté zbavuje smrtelný hřích člověka zvláštní péče a ochrany boží. Sv. Jan praví (1. Jan 4, 16): Kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm. Proto má o něj zvláštní péči. Také otec má zvláštní péči o syna svého. Péče boží záleží v tom, že Bůh člověka spravedlivého chrání těžkých pokušení, nebo mu milost dává, aby je snadno překonal a tak nových zásluh si dobyl, že mu dává příležitost k ctnostem a dobrým skutkům, že k vůli němu žehná na př. celé rodině. Takový člověk je jako pevný hrad, vzdorující nepříteli, jako loď, dobrým kormidlem opatřená, jako dub, s hlubokými kořeny. Běda však hříšníku! Opuštěn od Boha, je jako lodička, zmítaná vlnami, kterou vítr zanese tu do úskalí, tu na písčinu, je jako květina, kterou nikdo nepěstuje a nechrání před mrazem a hmyzem. Proto po prvním těžkém hříchu následují tak snadno jiné a jiné. Mnohý by nezahynul, kdyby nedopustil se prvého těžkého hříchu. Ale jím spustil se ruky otcovské a jako marnotratný syn odešel do ciziny. O, rodiče vědí, co znamená pro dítky, býti zbavenu péče otce a matky. Nedávno stál mladý zločinec před soudem. Na otázku, proč tak hluboko klesl, odpověděl: „Proto, že jsem utekl z domu otcovského.“ Bůh ovšem neopu-

stí člověka docela, ale i zmenšená péče jeho je neštěstím a mívá za následek dlouhé bludné cesty.

Za šesté činí hřích člověka vinným věčného zavržení a všech běd, které s ním jsou spojeny. Odplata za hřích je smrt — dí sv. Pavel. (Řím. 6, 23.) Ztrátou milosti boží ztraceno jest dědictví věčné a právo na ně. Co tedy zbývá? Věčný trest, neboť nic jiného není. Kdyby Bůh chtěl, mohl by hříšníka zavrhnouti, neboť nemá již žádného práva na život věčný. Bůh toho ve svém milosrdenství pro zásluhy Pána Ježíše nečiní, nýbrž dává zase milost k obrácení, ale nemusil by tak činiti. Ani spravedlnost, ani lásku by tím neporušil. U mnohého jest snad také první hřích nastoupením dráhy, která jest drahou ustavičných hříchů a končí smrtí. A kdo ve smrtelném hříchu umře, uslyší při soudu věčném ono hrozné slovo: „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho!“ Proto napomíná moudrý Sirah (Sir. 21, 1 n.): „Synu, jako před tváří hada utíkej před hříchy. Zubové lvoví jsou zubové jeho, zabíjejíce duše lidské. Jako meč, na obě strany broušený, jest všeliká nepravost, a rána její jest nezhojitelná.

Všecky tyto následky hříchu smrtelného jsou jisté a nezbytné, vyplývajíce z něho samy sebou. A plynou nezbytně z každého hříchu, i jediného. Pouze skutečné věčné zavržení nebývá trestem jediného hříchu, leč by v něm někdo nekajícně setrval až do smrti.

K nim přistupují za sedmé různé časné tresty, jako nepokoj duše, vnitřní rozháranost, omrzelost života, hanba, vášně, nemoce, neštěstí a jiné bědy, které jsou z části trestem, z části lékem. Tyto nevyplývají nezbytně z hříchu, neboť vidíme skutečně, že zlým se vede dobře, aspoň na venek totiž, neboť do duše jejich nevidíme; ale zpravidla trestá Bůh těžké hříchy také časnými tresty. Slyšme proroka Isaiáše (Is. 5, 20.). Takto hrozí hříšnému lidu: „Běda vám, kteří říkáte zlému dobré a dobrému zlé, kladouce tmu za světlo a světlo za tmu, pokládajíce hořké za sladké a sladké za hořké. Běda vám, kteří

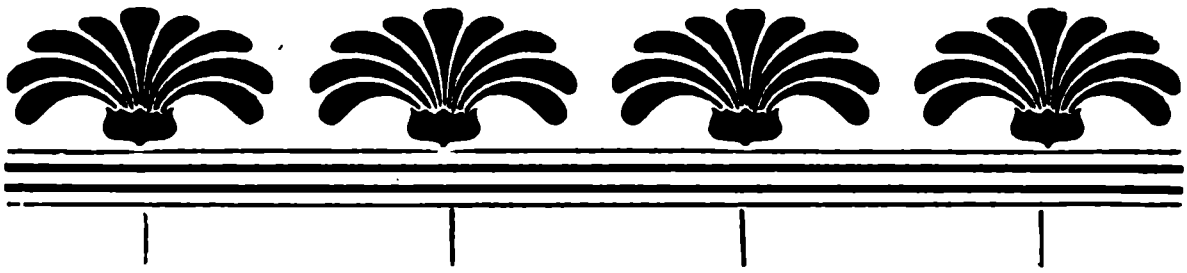
jste moudří v očích svých a sami před sebou opatrní. Běda vám, kteří mocni jste k pití vína a muži silní k opilství. Jako jazyk ohně užírá strniště a horkost plamene spaluje, tak kořen jejich jako pýř bude a plod jejich jako prach vzejde... Vtáhl Hospodin ruku na lid a pobil jej, a zkormouceny jsou hory, učiněny jsou umrlčiny jejich jako bláto uprostřed ulic.“ A tak to jde dále. Pravda jest, že příčinou největších pohrom jednotlivců, rodin a národů jsou hříchy. Hřích trestal Kaina, hřích trestal potopou, hřích trestal Sodomu, hřích Mojžíše, Davida, Šalamouna, národ israelský, hřích zničil národ římský, hřích dělá revoluce, boje náboženské, hřích staví trestnice, chudobince a nemocnice, hřích dává žebráckou mošnu, hřích vtiskuje revolver do ruky k sebevraždě. Devět desetin všeho zlého, všeho bolu, vší křivdy, všech nepořádků způsobuje hřích. Hřích sám sebe trestá i časně. Bůh přilil do kalichu hříchu trpkost, na jeho cesty trní, do jeho říše zmatek a zármutek.

Do jisté obce přistěhoval se cizinec. Jediný hřích přinesl s sebou: karban, a za několik let tichá, spořádaná, šťastná a zámožná obec obrátila se v malé peklo. Otcové seděli při kartách, mládenci chodili po toulkách, ženy si zoufaly. Opilství, věčné soudy, bitky, nečistota zahnízdily se všady. Na poli rostlo býlí, v srdcích bujely vášně, surovost a rozervanost. Všeobecná chudoba, krádeže a zločiny byly smutným koncem. Tak trestaly se hříchy samy sebou.

* * *

Však dosti. Neblahé následky hříchu jsou takové, že nic neměli bychom tak nenáviděti, jako jej, a ničeho se tak báti, jako hříchu. Spasitel dal nám lehký prostředek, abychom jej ihned zničili, jakmile jsme upadli do tohoto neštěstí všech neštěstí. Znal je, jako nikdo, neboť pocítil na sobě jeho zlobu. Nastřádal nám poklad zásluh, kterými ve svátosti pokání hříchu můžeme se lehce zbaviti. Viděl jsem pěkný obraz. Uprostřed stál kříž, ověnčený stuhami. Na

stuhách byly různé nápisy z umučení Páně, na př.: „Smutná jest duše má až k smrti," a podobné. Kolem kříže stáli andělé, nesouce nástroje umučení. Kde se trámy kříže křížovaly, plálo veliké srdce. Před křížem klečel Kristus, oděný v roucho kněze. Patří na své budoucí utrpení. Tu zahoří srdce na kříži plamenem lásky. Znal hrůzu a neštěstí hříchu pro ty, jež miloval od věčnosti, i zaplálo srdce jeho touhou, pomoci jim. Stal se člověkem, aby zničil hřích. A ničí jej stále. Milliony lidí zbavují se ho jeho milostí. Milliony z nich děkují nyní Spasiteli nevyslovnými slovy vděčnosti a lásky. Ničme i my v sobě hřích a jeho následky, abychom i my v blaženosti věčné zakusili hojnou míru vykoupení božího. Amen.

64. Spravedlnost boží.

(Následky hříchu.)

Obsah: Sv. Jan Zlatoústý. — Těžký hřích ničí nadpřirozenou krásu duše, zabíjí dobré skutky vede k novým hříchům. — Přechod z milosti do hříchu. Jeremiáš.

Běda vám, kteří činíte zlé.
(Os. 2, 1.)

Na světě jest jediné skutečné zlo, hřích. Sv. Jan Zlatoústý byl netoliko muž úchvatné výmluvnosti, nýbrž také neohrožený obhájce zákona božího, který i nejmocnějším nebál se vytýkati pohoršlivé skutky jejich. Kterak ztrestáme drzost jeho, zuří císař? Vymyslete nejhorší zlé, abychom ho zranili způsobem nejcitlivějším, volá císařovna. Dvořané radí zabrání statku, muka, vyhnanství, smrt. Zabrání statků?, praví kancléř. Tím mu neublížíte! Rozmnožíte jen zásluhy jeho, nebo se bude radovati, že v chudobě může následovati svého Spasitele; nežije i v bohatství jako chudý? Mučiti ho chcete? Bude s apoštoly plesati, že jest mu dáno trpěti pro Krista, a vám blahořečiti za každou ránu dutek, za každé lámání kolem. Navrhujete vyhnanství? Prost sterých zaměstnání, tím úžeji přilne ke Kristu a sloužiti mu bude; jen svatým poustevníkem ho učiníte. Smrtí ovšem zbavili byste ho všeho, ale co tím získáte? Jen mu dříve ote-

vřete bránu ráje. Máme jej snad nechati bez trestu? volají dvořané. Má bez trestu veřejně kárati hříchy dvora? Rci, co radíš ty? Kancléř odpověděl: Jediné jest zlo, kterým Janu ublížiti můžete, hřích. Učiňte, aby hřešil, a nad muky a smrt potrestán bude. Tu umlkl dvůr, věda, že veliký řečník a světec hříchu nikdy neučiní.

Kancléř řekl pravdu. Všecko může býti v očích božích dobré, nemoc, neštěstí, muka, smrt, všecko může nám býti prostředkem spásy, jedno jediné nikoliv: hřích. Proto volá prorok: Běda vám, kteří činíte zlé.

Co je smrtelný hřích? Je dobrovolné a vědomé přestoupení zákona božího ve věcech důležitých. Jest odvrácení od Boha, jakožto posledního cíle a nezřízené přilnutí k něčemu stvořenému. Jest vypuzení Boha z duše a odevzdání se do moci ďábla. Jest nekonečná urážka Boha tvůrce, vykupitele a posvětitele. Jest vysazení se nebezpečí věčných muk. Jest nejhorší rána a nemoc duše.

Rozjímejme o smrtelném hříchu. Uvažujme: že ničí nadpřirozenou krásu duše, že zabijí její dobré skutky, že uvádí mnohé bědy, na př. nepokoj svědomí, hříšný zvyk, zatvrzelost.

Ty, o Bože, osviť nás, abychom poznávajíce osudné následky hříchu smrtelného, měli před ním ošklivost a bázeň.

* * *

Svatí otcové přirovnávají pravidelně hříšníka člověku stíženému malomocenstvím. Sv. Řehoř Nazianský povzbuzuje dojemnými slovy v jednom kázání k útrpnosti s nešťastníky, které nazývá ze všech nejnešťastnější. Belgie postavila apoštolu malomocných nádherný pomník, dávajíc tím na jevo, že sloužiti těmto vyvržencům náleží k heroickým skutkům lásky. Jakmile se objeví první známky hrozné nemoci, jest nešťastník vyvržen ze společnosti lidské, kterou ohrožuje nákazou. Nyní bývají malomocní umísťováni ve zvláštních od světa oddělených osadách, dříve skrývali se v lesích, na hřbitovech, v jeskyních.

Na šíji nosili zvonec, kterým zvonili, když někdo se blížil. Lidé před nimi prchali. Dům, v němž bydlil malomocný, byl poznamenán. Podoba nešťastníka stává se stále hroznější. Části těla hnijí a odpadávají, všecek je poset zapáchajícími vředy. Při tom nezřídka citlivost roste, vášeň se vzmáhá, touha po radosti života mohutní, ale vše stává se pro něho novou trýzní. V duši jeho vládne zoufalost nebo tupá resignace, kterou dnes ovšem zmírňuje křesťanská láska.

Než co bych líčil věc každému známou, spíše volati chci se sv. Janem Zlatoústým: Hroznější, nežli malomocenství těla je hřích, malomocenství duše. Běda těm, kteří činí zlé. Raději na marách, nežli ve smrtelném hříchu, říkala Blanka svému synu, sv. Ludvíku. Sv. král, vida bujný život dvořanů, zastavil se s nimi jednou před malomocným ubožákem, pravě: Co byste raději přijali, malomocenství, či smrtelný hřích? Raději tisíckráte hřích, volali. Zaslepení, odpověděl Ludvík, malomocenství zohavuje toliko tělo, ale hřích kazí duši. Oč vznešenější jest obraz boží v duši, o tolik hroznější je malomocenství duše. Tělo, nemocí zničené, vstane jednou v slávě a kráse, duše v hříchu nekajícně trvající věčně zůstane zohavena a hanbu svou dá také tělu vzkříšenému. Malomocenství těla vyhání ze společnosti lidské, malomocenství duše ze společnosti boží.

Smrtelný hřích ničí rázem krásu duše nadpřirozenou. Se zalíbením patříme na krásnou tvář. S rozkoší pozorujeme antické sochy, nebo podávají nám člověka ne jak jest, ale jak by dle ideální dokonalosti tělesné býti měl. Však co je tělo? Hlína, popel, prach. Duši, duši kdybychom mohli viděti! Duši v milosti boží, duši, na kterou z Boha padá paprsek spanilosti rajské. Modlil se sv. Stanislav, který měl vzhled čistého anděla. Ticho, šeptali si jeho druzi, patříce naň u vytržení, ať ho nevytrhnete! Pojďte se podívat. Milost boží, která v něm při modlitbě jako žárem plála, jevila se na jeho tváři v zanícení, které ji oblévalo nebeskou spanilostí. Jaká byla asi jeho duše, které hřích nepoklálel, kterou

zbožnost stále očišťovala a vzdělávala? O nebe, kdybys jen na chvíli chtělo se otevříti a ukázati nám posledního anděla v jeho velebnosti, síle a kráse! Však marně se namáhám. Mohu říci: krásná je ranní zora, krásný je západ slunce na moři, krásná je obloha, koupající své hvězdy v jezeře, krásná je vesna, jež voní, zpívá, kvete, krásné je čisté oko dítěte, ale vylíčiti, jak krásná je duše v milosti boží, na to pojmy naše nestačí. Všecka krása světa je přirozená, ale milost boží dává krásu nadpřirozenou, krásu boží, krásu, která o nekonečný stupeň je vyšší. Kdyby se objevila na zemi, přišly by poklonit se jí hvězdy, měsíc a slunce, lilie a růže by jí řekly: „Buď naší královnou! Všecka díla lidská umlkla by před ní v obdivu. A člověk by zvolal: „Spanilá družko má, ó zůstaň mi na věky zachována; statky a životem chci brániti tebe.“

Do této duše vnikl smrtelný hřích! Kdyby slunce shaslo, pominula by rázem krása světa. Hříchem shaslo v duši nadpřirozené slunce milosti boží, a nastala v ní tma. A tato tma ji hyzdí více, nežli malomocenství tělo lidské. Perská princezna, stížená malomocenstvím, měla obraz svůj z doby, kdy nemoci byla ještě prosta. Jaká to změna! Ký div, že před ním plakávala zoufalým pláčem. Kdybys ty se viděla v hříchu nešťastná duše! Sv. Terezie viděla ránu, kterou malý hřích jí zasazuje, a omdlela leknutím. Sv. Petr Chrysolog praví, chtěje vylíčiti ošklivost duše v hříchu: „Jdi, vykopej mrtvolu dítka, jemuž před nedávnem anděl díval se z očí, a úsměv z ráje seděl na rtech. Pohleď na ni, hrab se v ní! Ty se štítíš? Horší je pohled tvůj, jsi-li v smrtelném hříchu, a odpornější podoba tvá Bohu, Matce boží, andělu strážci.“ Duše v milosti boží podobá se Kristu, jenž na hoře Tábor se proměnil, duše v smrtelném hříchu má ošklivost ďábla, neboť praví sv. Jan: „Hřích z ďábla jest.“ Jako milost je tajemný svazek s Bohem, tak hřích má osudný vztah k peklu. Milost boží vtiskuje duši vlastní obraz boží, činí ji chrámem Ducha sv. a dílem božím, vlévá do ní něco z božského života, hřích vše to ničí. Běda těm, kteří činí zlé.

Je to snad jen pověst, ale je obrazem pravdy: Hledal malíř model anděla. Našel chlapce, jenž se mu podobal. Spojoval vše, co dává ušlechtilou krásu. Malíř vymaloval svého anděla, a lidé přicházeli, aby pokochali se jeho pohledem. Uplynulo asi dvacet let. Malíř hledá model zhýralce. Vidí mladého muže, jehož spustlá tvář měla vše, čeho si přál, v míře svrchované. Uvedl jej do své pracovny. Sám se hrozil, když kreslil ty rysy, které zdály se druhdy býti krásné. Jednou nalezl svůj model v hlubokém pohnutí před obrazem anděla, jejž kdysi namaloval, nedokončiv obrazu. „Proč vás tak dojal anděl ten?“ tázal se mladého muže. Ten hořce zaplakal, pravě: „Modelem k tomuto obrazu byl jsem já,“ a odkapil, aby již nepřišel. Malíř postavil vedle sebe obraz anděla a zhýralce; byly si podobny. Ale jaký rozdíl mezi nimi! Zachvěl se do hlubiny duše. Co by však učinil, kdyby mohl viděti duši, která byla v milosti boží a potom upadla do smrtelného hříchu? Jen jedno přirovnání vystihuje rozdíl: postavíš-li anděla vedle ďábla; vždyť ďábel není nic jiného, nežli anděl hříchem stížený!

2. Smrtelný hřích zabíjí všecky naše dobré skutky. Kdyby slunce zhaslo, ztratila by země životodárné síly. Rychle zahynula by květena, zvířectvo a lidé, a mrtvý klid objal by naši zeměkouli. Milost boží jest sluncem duše. „Duše, která hřeší, sama umře,“ dí prorok. (Ezech, 18, 20.) Skrze ni nabývají naše skutky nadpřirozené hodnoty, t. j. ceny pro život věčný. Hřích odnímá jim milost. Ty, které jsme měli, jsou mrtvy, ty, které v hříchu činíme, zůstávají pro nebe navždy bezcenné. Hříchem ztratila drahocenný poklad, nejvzácnější své bohatství, a stal jsi se malomocným ku všeliké záslužné činnosti pro nebe. Sv. Ambrož dí: „Nespravedliví, i když zdají se žíti, jsou bídnější, nežli mrtví.“ Sv. Jan Zlatoústý: „Kdo žijí v hříších, neliší se od mrtvých.“

„Pozoruj vinici,“ praví sv. Cyprian. „Je podzim. Líbezné hrozny visí s tíží sladké šťávy mnohoslibně na ratolestech. S rozkoší patřil na ně hospodář. Přišla bouře. Jdi se podívat. Před chvílí malý ráj, teď poušť. Zaplakal majitel nad ztrátou svého

jmění. Hroznější spoustu učinil hřích v duši tvé, Bůh se rmoutí, a ty nepláčeš?“ Nedávno otrávila matka v návalu zoufalství uhelným plynem tři své dítky. Když se vzpamatovala a viděla co učinila, šílela bolestí. Tvé dobré skutky jsou dítkami tvými, a nejen tvými i božími, neboť bez milosti nebyly možny. A ty jsi je otrávil, zničil, zabil. A ty nelituješ? Dokud v hříchu trvá, nestane se duše tvá nikdy matkou nadpřirozeného skutku dobrého; stala se neplodná. „Matinko,“ ptalo se vtipné dítko, „kde jsou mé včerejší modlitby?“ „U Boha,“ řekla matka. „A co s nimi Bůh dělá?“ ptalo se dále. „Raduje se z nich a uschovává je pečlivě, aby ti jednou v nebi za ně vyměřil slávu a štěstí.“ „O to budu šťastna!“ radovalo se dítko, „neboť jich tam mám už mnoho. A když se za tebe, matičko, modlím? Co bude s těmi?“ „Ty jsou tvé i moje. Kéž bys, dítě drahé, jich nikdy neztratilo!“ „Což lze jich také pozbýti?“ ptalo se dítko. „Ano,“ řekla matka, „těžký hřích je zabíjí a ničí. Viděla jsi vinici, nad kterou hospodář plakal? Tak hřích kazí sad dobrých skutků.“ „O matičko,“ řeklo dítko živě, „nikdy se nedopustím hříchu. Jak bláhoví a nešťastní jsou lidé, kteří hřeší.“ Hříšníku, dodávám, uč se z této prosté moudrosti dítka. Po léta snad jsi sbíral, bojoval, namáhal se, ukládal a nyní práci dlouhých let chtěl bys zničiti pro prchavý okamžik rozkoše? Než, co dím, práci dlouhých let! Tvé dobré skutky jsou pokladem věčnosti. Mají se skvíti jako perly a rubíny v koruně tvé slávy. Letěly do nebe jako zářné hvězdy. Ty chceš je vyloupati, shasnouti a shoditi na zemi jako prázdnou slupku, jako kamení, jež padá z rozbitého meteoru?

Víš, jakou cenu má dobrý skutek? Mozart řekl, že dal by všecku svou slávu za praefaci, jak při mši sv. se zpívá. Suarez, jeden z největších učenců světa, pravil, že dal by všecku svou vědu za jedno „Zdrávas“. Veliký hříšník dostal za pokání „Otčenáš“. „Jakže,“ volal, „jen ‚Otčenáš‘? Což může vyvážiti mé hříchy?“ „Jdi do Říma,“ řekl mu opat zpovědník, „a zeptej se, co stojí ‚Otčenáš‘!“ Dvě leta potřeboval na cestu, ale odpovědi nedostal. Opat po-

slal jej po druhé a po třetí. Když potom hříšník umíral, nevěda ještě, jakou cenu má „Otčenáš", řekl mu opat: „Lidská řeč ti to nemohla říci. Nyní, až vstoupíš na onen svět, poznáš, co platí „Otčenáš", který jsem ti po zpovědi uložil." Danteovi vypravuje v očistci kajícník, jak anděl pro slzu kající vyrval jeho duši ďáblu. Lotra na levici spasilo soustrastné slovo k Spasiteli. K těm na levici řekne Soudce: „Pojďte, požehnaní, a vládněte královstvím, neboť lačněl jsem, a dali jste mi jísti, žíznil jsem, a napojili jste mne." — „A kdybys měl víru," dí sv. Pavel, „že bys hory přenášel, kdybys znal tajemství lidská a andělská, ale lásky neměl, nic nejsi, a nic ti to neprospívá." Láskou rozumí milost boží a skutky v ní konané. Měj všechnu krásu, všechnu vědu, všecko bohatství, všecko umění, konej skutky, nad nimiž svět žasne, nemáš-li nadpřirozených skutků, v milosti boží konaných, pro nebe ti to nic neprospívá. Těžkým hříchem všecky dobré skutky jsi zabil, a dokud v něm trváš, žádný čin tvůj není nadpřirozeně, t. j. pro nebe záslužný. Mysli člověka, který vyšed školu dopustil se hříchu a teprve na smrtelném loži se kál. Před Boha nepřinese si nic, docela nic z celého života, kromě skutků, před hříchem vykonaných, jež kajícností ožily; celý ostatní život je a zůstane věčně mrtvý. O, rozum lidský nemůže pochopiti, řeč lidská vysloviti, jakou škodu trpí, kdo hříchem skutky své ničí, neboť kdo v hříchu trvá, jen mrtvé dítky plodí. Ony oživit může tyto nikdy. Běda těm, kteří činí zlé. (Zach. 18, 24.) Abimalech zabil 70 svých bratrů, aby sám byl pánem; hřích zabíjí dítky boží. Rachel pláče nad syny svými, dí Písmo sv. o zavražděných dítkách betlemských. Ty bys měl plakati, neboť hřeše smrtelně, jsi Herodem dítek svých, dítek nebeských.

3. Smrtelný hřích plodí pravidelně nové hříchy, bere blažený klid duši a končí nezřídka v nevěře neb zatvrzelosti. To jest kletbou zlého činu — dí básník Schiller — že plodí zase zlé. Tolstoj to vylíčil ve svém divadelním kuse „Vláda tmy" až k příšernosti. Stud a bázeň před prvním hříchem jsou podivuhod-

nou ochranou, které i Kant nadšenými slovy se obdivoval. Po hříchu padly. Jakoby anděl strážný odstoupil od člověka, jakoby zákon mravní, vepsaný Bohem do srdce, byl smazán. Zároveň vzrostla náklonnost k hříchu, která každým novým hříchem se množí a sílí. Proto dí výstražně lidové mudrosloví: „Kde začneš, víš, kde skončíš, nevíš.“ Mnohý se vrátí, mnohý jde dál. Před popravou dvacetiletého jinocha, žádal si vrah mluviti s matkou, pravě, že jí chce něco pošeptat. Nakloniv se k ní, ukousl jí ucho. Rozhořčení vzniklo v divácích. Ale nešťastník řekl: „Moje matka je vinna smrti mé. Když poprvé jsem kradl, pochválila mne a polovinu krádeže mi dala na útratu. A já šel dál, až dospěl jsem k šibenici. Kdyby mne byla potrestala, nestál bych zde.“ V domech neřesti jest nejedna dívka jen proto, že hřešivši poprvé pozbyla studu, že probudila v sobě spící vášeň a naučila se veselému životu. Člověk jest nakloněn k dobru, ale tuto energii musí v sobě stále pěstovati. Hříchy ji oslabuje a pěstuje v sobě energii ke zlu. Svědomí z prvu se ozývá, časem umlkne. Probudí-li se, vzbudí nepokoj, nad nějž není horší trýzně. A štěstí ještě, probudí-li se tak mocně, že vede k pokání; často se tak ani neděje. Člověku, jenž nežije z víry, zdá se hřích jako nic. A žije hříšník z víry? Není to možné. Utlumí ji, aby měl klid. Pravého klidu však nebude míti. Čas po čase ucítí revoluci ve svém nitru, rozervanost, pessimismus, ošklivost, neboť nitro mu řekne: „Jsi špatný.“ Aby si pomohl, bude míti všecky za špatné. Dnes nebylo by tolik potup všeho svatého, kdyby nebylo tolik hříšníků, kterým každá ctnost jest výčitkou.

Collot d'Herbois, který ve francouzské revoluci hrál úlohu hrozného krvežíznivce, jsa druhem Robespierreovým a členem jeho hrůzovlády, a který sta obětí přivedl pod guillotinu, byl r. 1795 odsouzen k vyhnanství v Cayenne, strašném to místu, otráveném jedovatými výpary; tisíce katolíků tam zahynulo. Nyní probudilo se v úkladném vrahu svědomí. Nevyslovitelný žár hořel ve všech jeho údech, působě mu hrozná muka. „Jsem v pekle, jsem v pekle,“ řval

ve dne v noci, ale kajícnosti, jež z víry plyne. neměl. Dali ho do nejodlehlejší komůrky, neboť nebylo lze s ním žíti. Černoch, který zval ho katem náboženství, ptal se ho jednou: „Věříš nyní v Boha?“ Nešťastník odpověděl: „V srdci jsem v něho vždy věřil, ale ústa klamala srdce.“ Aby mu ulehčili, zakopali ho po krk v chladnou zem. Tak ho nalezli jednou mrtvého. Nechali ho v hlíně, až ho šelmy sežraly, neboť měli před ním hrůzu. Trpěl s kletbami na rtech. Jeho volání k Bohu bylo rouháním zoufalce. Běda těm, kteří činí zlé.

Člověk jest tvorem společenským, a proto i hřích jest zpravidla hříchem společenským; jeho otravný dech zasahuje také jiné. Proto hrozil Spasitel: „Běda tomu, skrze něhož pohoršení pochází!“ Vzpomeňte si na pád Svatováclavské záložny. Kolik lidí přestalo chodit do kostela, kolik ztratilo i víru! Kolik tisíců duší zabily knihy Zolovy, Nietzscheovy, Macharovy! Kolik duší hyne špatnými divadly! Na některé rodině jakoby spočívala kletba; to se na ní trestá nekajícný hřích, často až do čtvrtého kolena. V Ostřihomě budila podiv rodina, která, ač bohata, žila uzavřeně, lidem se vyhýbala, všeho veselí se stranila, v choré těžkomyslnosti se trápila. Otec dopustil se vraždy, z které zbohatl. Rodina o tom věděla, neboť otec výčitkami svědomí býval občas choromyslný a potom o svém činu si vypravoval. Co úzkosti vystáli všichni, co měli starosti, aby se neprozradil. Když po dvaceti letech spoluvinník otce prozradil, sešílela matka, syn se oběsil, a jedna dcera se otrávila; ostatní dvě vedly smutný život až do smrti. Někdy trestá Bůh pro hříchy celé národy. Vzpomeňte si, jaké věci dnes se u nás mluví a tisknou. Divili byste se, kdyby Bůh nám dal zahynouti? Už úžasné blasfemie a potupy Krista v Čítance Macharově by k tomu stačily. Pomíjím, že hřích mívá spoluvinníky, pomíjím hříchy, jako syfilis, který vylidňuje celé kraje, pomíjím vyžilost, která dává zemi trpasličí pokolení, neduhy sklíčené, pomíjím sebevraždy svedených dívek, pomíjím svatokrádeže hříšných kněží, pomíjím stero jiných věcí. Poukazuji už

jen na to, že křesťan v milosti boží jest údem mystického těla Kristova. Jeho dobré skutky jsou majetkem celé církve. Hříchem je ničí, a sebe od těla Kristova odsekává jako shnilý úd. O jaké hrozné obžaloby uslyší na věčném soudě hříšník z úst Krista, církve, těch, jež pohoršil a zkazil. Toho se bál mladík, jenž svedl dívku, která s nemluvnětem v životě se utopila. Vstoupil do přísného řádu. Když bratří šli do kaple, lehl si na práh, prose, aby každý na něho šlápl. Tak se kál za nebe a duši dívky, aby neviděl jednou jejího zatracení a neslyšel jejích výčitek. Kolik hříchů nelze vůbec napraviti, neboť zahubily duši vlastní a cizí na věky! Do kláštera vstoupil jinoch, který bál se vyznati hřích, že by nebyl přijat. Platil za hodného bratra a proto tím více odkládal; na konec spoléhal na zpověď před smrtí. Čtyřicet kněží žilo v klášteře, ale on zemřel náhle; k zpovědi nedostalo se mu už času. — Až jednou odkryty budou tragedie hříchu, uvidíme úžasné věci. Běda těm, kteří činí zlé!

* * *

Veliké zlo jest hřích. Velikost tohoto zla ukazuje nám úžasný přechod s výsosti rajské do hlubokosti pekelné, který těžkým hříchem v okamžiku se vykonává. Jako když světlo náhle shasne. „Jak jsi padl, světlonoši!“ žasne prorok. Ovšem těžký hřích dlouho se připravuje. Stále víc a více se k němu blížíme. Ale pořád máme, jsouce v milosti, ještě jas nebe v duši. Tu je spáchán, a v tom okamžiku stal se pád, přechod, změna v duši, která úžasem naplniti musí. Když čestný muž náhle klesne do veřejné potupy, bohatec zchudne, zdravý těžce onemocní, jsme překvapeni. Ale milost a hřích? Jich protivy jsou větší. Jen jedno přirovnání jim odpovídá: život a smrt. Před sto lety jsme nebyli, nikdo neměl o nás tušení, v celém vesmíru nebylo o nás památky. Náhle jsme se zjevili. A opět zmizíme a nebude po nás sledu. Avšak ani toto přirovnání nevystihuje úžasného přechodu z nevinnosti do smrtelného hříchu, nebo počítá s přirozenými rozměry času, místa, pro-

storu. Milost a hřích s rozměry nadpřirozenými, nekonečnými, Bohem a ďáblem, nebem a peklem. Hrozné zlo je smrtelný hřích. Běda vám, kteří činíte zlé. Kdo jste těžce nehřešili, děkujte Bohu za milost, která vás chránila. Naplňte bázní a strachem před ním duši svou, zvláště před hříchem prvým. Kdo jste hřešili, jděte pod kříž a plačte slzy lítosti, aby sv. jeho krev obmyla duši vaši a posilnila v dobrém. Úplně bez hříchu nejsme nikdo, nikdo z nás není také před ním jist. Za sebe a za jiné kajme se. S Jeremiášem usedněme nad zpuštošeným Jeruzalemem, který jest obrazem duše hříchem zraněné, a rceme s ním: O vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, jest-li bolest jako bolest má. Odešla od dcery sionské všecka krása její. Hříchem zhřešil Jeruzalem, protož zpustošen jest. Hospodin natáhl lučiště své, zbil všecko, což pěkného bylo, rozmetal stánek sionský. Umlkli starci, na zemi usedli, posypali popelem hlavy své, žíněmi přepásali bedra svá. Hynou od slz oči mé a zkormoutily se útroby mé. Komu přirovnám tebe, dcero jeruzalemská? Veliké jako moře jest potření tvé, kdo tě potěší a zhojí? Všichni pohybují hlavou, říkouce: To-li jest to město dokonalé krásy a radost vší země? Učinil Hospodin, co myslil, zkazil tě. Vylévej jako vodu srdce své před ním v lítosti, pozdvihuj ruce své k němu, řka: Pohleď, Hospodine, a popatř, jak jsi zbil panny a a mládence své v den prchlivosti své. Pláče plačíc dcera sionská a není, kdo by ji potěšil. Smiluj se, Hospodine, smiluj podle velikého milosrdenství svého a podle množství svých slitování zhlaď nepravost mou. Hřešil jsem před tebou a zlé učinil. Ale duchem zkormouceným nepohrdneš. Pokrop mne ysopem milosti své a očištěn bude, smiluj se a nad sníh zbílen budu. Poznávám nepravost svou, Hospodine, Bože můj. Nevzpomínej jí, ale pro rány a krev Syna svého, smiluj se nade mnou.

Maria, útočiště hříšníků, oroduj za mne, abych očištěn od hříchu, setrval v milosti do skonání. Amen.

65. Spravedlnost boží.

(Zaslepenost a zatvrzelost.)

Obsah: Jak hřích sám se trestá. Zatvrzelost. — Zaslepenost hříchem a trestem. V čem záleží zaslepenost jako trest. Zaslepenec nemá dostatečné milosti, je pod mocí ďábla, sám se trestá. Obrácenec Stub. Zatvrzelost. — Coppé.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Hříchy proti přírodě trestá sama příroda. Mnohé hned, mnohé po letech teprve. Tak opilství, prostopášnost, přílišnou práci, nebo zase lenivost a jiné. Některé poklesky příroda sama hojí, jindy napomáhají léky a různé mimořádné prostředky, jiné není příroda již s to přemoci, a vzniknou nemoci, rozklad sil, ochrnutí a smrt.

Něco podobného vládne také v duchovním životě. Je to přirozeno, neboť je tu týž zákonodárce, který dal a řídí zákony přirozené i nadpřirozené; Dále pak i život nadpřirozený jest úzce spojen s životem přirozeným, přirozenými úkony se nabývá, rozmnožuje a ztrácí. Modlitba, sv. svátosti jsou věci nadpřirozené, ale vykonávají se úkony přirozenými. Proto tedy i hříchy přirozeně se trestají v oboru svém. Mnohé hříchy malé život nadpřirozený sám přemáhá a ničí modlitbou, dobrými skutky, obyčejnými tresty denními, lítostí, podobně jako příroda

malé poklesky přemáhá. Jiné hříchy trestají se hned ztrátou zdraví duše, t. j. milosti a života nadpřirozeného, a mimořádnými tresty, které Bůh posílá. Pokáním jako léky lze je odstraniti. Neděje-li se to, hřích klíčí, roste, vydává semeno a množí se. Bůh čeká, napomíná — ale marně-li, zasáhne způsobem, který znamená hrozný pád. Náhle strhne hříšníku škrabošku, poníží ho, ztrestá. Dlouho hřešil Nabuchodonosor, až míra se naplnila, a tajemná ruka napsala mu na zeď boží soud: „Mene, tekel, ufarsin."

V obecném životě pozorujeme mimo to zvláštní zjev. Setkáme se s lidmi, které opanovala vášeň. Známí, lékařové, všichni je varují: „Zahubíte se," ale marně. Jako slepí jdou vstříc své zkáze. Byli jsme svědky úpadku mnohých záložen. Podvodné úředníky nemohlo býti tajno, že zločiny jejich se prozradí, ano mohli s jistotou určiti dobu, kdy se tak stane, a kdy pádem záložny stihne je ztráta existence a cti, trest žaláře; ale jako slepí vedou svůj život dále, ba oddávají se mu zrovna s vášnivostí. Je to divný zjev, a to tím divnější, že jej nalézáme u lidí vzdělaných, myslících. Byl by neuvěřitelný, kdyby nebyl skutečný.

Něco podobného vidíme též v životě nadpřirozeném. Jsou lidé, kteří se slepotou vášnivce oddávají se nevěře, kacířství, různým hříchům. Bůh, svědomí, zkušenost, vše vůkol nich je varuje, napomíná, poučuje, hrozí jim; ale marně. Jsou raněni slepotou. Tento stav jmenujeme zaslepeností a zatvrzelostí. Je dvojí: časná a vyléčitelná, věčná a nevyléčitelná. Věčná zatvrzelost záleží v tom, že zavrženci na věčně věků zbaveni jsou milosti a tudíž žádného dobrého skutku nejsou již na věky schopni. Proto peklo jest věčné.

O zatvrzelosti časné chceme dnes šířeji promluviti. Patří k hříchům proti Duchu sv., je také trestem, a to na světě největším.

Chceme obětovati své rozjímání Bohu na úmysl, aby nikdo z nás do tohoto hříchu a trestu neupadl.

* * *

O hříších proti Duchu sv. se praví, že nebudou odpuštěny ani zde, ani na onom světě. Jest článek víry, že na světě zpovědí a kajícností odpouštějí se všecky hříchy, ani jediného nevyjímaje. Zmíněná slova mají tudíž ten význam: kdo upadne v zaslepenost a zatvrzelost, nalézá se v takovém stavu, že se obrátiti ani nechce, a proto ovšem k obrácení nedojde. Však je také mnoho příkladů, že lidé, po desítiletí zaslepení a zatvrzelí, se obrátili a spasení došli.

Tato zaslepenost není jen hříchem, ale je také trestem. Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Nestřídmý bývá trestán nemocemi žaludečními a jaterními, zloděj bývá na sobě nebo na dětech trestán chudobou, zatvrzelost a zaslepenost stává se časem sama trestem a to trestem nejhorším, poněvadž nevyléčitelným, a věčnou zkázu přinášejícím. Zaslepenost a zatvrzelost jsou vždy zaviněny, neboť Bůh nechce smrt hříšníka, ale aby se polepšil a živ byl. Ale připustí ji, když člověk jinak nechce a dovršil jistou míru hříchů. Potom jsou již nejen hříchem, ale i trestem. Nejprve nastane zaslepenost, a z ní často vznikne zatvrzelost.

V čem záleží zaslepenost? Slovo samo už to praví. Záleží v nedostatku osvícení a za tou příčinou v převrácenosti úsudku. Mluvte slepému o barvách, nerozumí ničemu. Mluvte člověku sesvětštělému, utopenému ve věcech časných, zaujatému bludnými zásadami, o víře, o modlitbě, o věčnosti, o ctnosti, o spáse duše, o Kristu — házíte hrách na zeď; nemá pro ty věci smyslu, nic jím nehne, nic ho nezajímá. Zbožná kniha je mu fádní, kázání se vyhýbá jak čert svěcené vodě, zbožní lidé a jich hovory jsou mu směšni. Kdysi tomu nebylo tak, ale nyní je pro všecky ty věci slep a hluch. Pro něho existují jen práce, nebo obchod, nebo umění, nebo sport; vše ostatní je mu lhostejno, ba protivno. Rousseau řekl, že kdyby viděl zázrak, by se zbláznil, ale že by nevěřil.

S tímto nedostatkem světla pro věci duchovní pojí se pravidelně převrácenost úsudku. Nejen že nemá porozumění pro věci duchovní, ale posuzuje a

odsuzuje je také. Víra je mu překonaným stanoviskem, dobrá leda pro lid, svátosti jsou mu středověkou pověrou, kněží řemeslníky, církev zbytečna a špatna, zpověď vynálezem lidí na zotročení duchů — a kdo by znal všecky fráze a předsudky, jimiž hledí upokojiti svou duši. A nopak zase nevěra jest mu osvíceností, boj proti církvi pokrokem, vědecké doměnky vědou, různé filosofické soustavy vrcholem lidského důvtipu, hřích slabostí, nebo nemocí, nebo zábavou, lidé, kteří jinak soudí a hlásají, lháři a pokrytci. Při tom má ovšem sebe za nejosvícenějšího a nejlepšího, nebo aspoň za osvícenějšího a lepšího než jsou ti, kteří vězí v pověrách a bludech víry.

Nemyslete, že tací lidé jsou plodem teprve naší doby. O nikoliv; znal je již Isaiáš prorok, neboť dí (Is. 5, 20.): „Běda, kteříž říkáte zlému dobré a dobrému zlé, kladouce tmu za světlo a světlo za tmu, pokládajíce hořké za sladké a sladké za hořké.“ Žili také za doby Krista Pána. Viděli jeho divy a zázraky, zkoušeli je, přesvědčili se, že jsou to skutky, jaké lidskou mocí jsou nemožné, ale neuvěřili. Nechtěli, aby byly pravdivy, a proto prohlásili je za skutky ďábelské, a poněvadž Spasitel nebyl takový, jakého oni si jej přáli, prohlásili jej za zločince a svůdce, sebe majíce za jediný vzor spravedlnosti. V dobách, co trvá katolická církev, byli vždy sektáři, kteří prohlašovali své mínění za jedině pravé. A poněvadž chtěli, aby jejich světlo svítilo, shasínali světla cizí, t. j. prohlašovali v církvi všecko za tmu a špatnost.

Na začátku je tato zaslepenost jen hříchem; později stane se trestem. Ve volnomyšlenkářském listě bylo vyčítáno členům, že nevěru provozují jen jako sport. Jen prý na volné myslitele si hrají, ani zůstávají v církvi, vstupují v církevní sňatek a pod. Snad to bylo pravda. Než, konec? Zahrávali si s nevěrou, až upadli do zaslepenosti skutečné. S počátku bylo zahrávání si s nevěrou hříchem, potom se stalo trestem. Hráli si s dvojsečnou zbraní, až se smrtelně zranili. Lehkomyslně zacházeli se světlem, až zhaslo, a duše jejich ocitla se ve tmě. Příčina zaslepenosti

jako hříchu je vždy hřích člověka samého, zanedbávání modliteb, svátostí, špatná společnost a knihy, vášně a podobné věci. Bič, který takto na sebe uplete a kterým je trestán, dává do rukou Boha, ďábla, anebo sám se jím mrská.

Bůh dává člověku osvícení mysli, které jest nezbytné, aby chápati mohl nadpřirozené pravdy, ano dává mu i mimořádné milosti, ale ve stavu, v jakém se hříšník nalézá, již nemá dostatečného účinku. Tak lék, který by na začátku nemoci nemocného vyléčil, později už neprospívá. Jako nemocný je nyní trestán, že z prvu lék zamítal, a tak upadl do nemoci nevyléčitelné, tak hříšník je potrestán, že osvícení, které pro jiné stačí, jemu již neprospívá. Vytrvale od Boha se odvracel, vytrvale nabízené milosti zamítal, pohrdaje i milostmi většími, mimořádnými, na př. ssv. missiemi, nemocí, neb jinými zkouškami, ký div, že milost boží zůstává u něho bez účinku. Tato zaslepenost je tedy už trestem, trestem božím, neboť člověk mimořádné milosti, která by ho ještě zachrániti mohla, není již hoden. Bůh ho nechá v zaslepenosti jeho.

Tak stane se dále, že člověk upadá víc a více pod moc zla a ďábla a tak je trestán. Sv. Pavel dí, že pohané, poněvadž poznali Boha a neoslavovali jej, zatemněni byli v srdcích svých (Řím. 1, 21.) a oslavovali potom modly a jinde dí, že protože nepřijali lásku pravdy, poslal jim Bůh působení bludu, aby věřili lži (2. Thes. 2, 10.), t. j. dopustil, aby upadli do moci ďábla, který jest lhář od počátku. Ve Starém Zákoně máme příklad, že Bůh dopustil jako trest na bezbožného krále Achaba, aby mu ďáblem zklamaní prorokovali bludně.

Jak se to děje? Ďábel a zlo vůbec působí na na obraznost, kterou naplňuje obrazy bludnými, rozhořčenými, špatnými. Obraznost má veliký vliv na celou povahu lidskou, ba i na jeho soustavu tělesnou. Proto vidíme, že zaslepenost v mnohých lidech dostupuje až k vášni a fixním ideám. Ďábel a zlo působí, že dobrá vnuknutí, slovo boží, příklad, stávají se bezplodnými asi tak, jako když vítr odnese

símě na cestu, na skálu a mezi trní, nebo že vůbec zabraňují, aby do srdce vniklo. Ďábel a zlo působí náruživosti, pýchu, hněv, závist, tělesnost. Tak odmítali Fariseové Krista a jeho učení. Ďábel a zlo působí, že bludné nauky zdají se krásné, příjemné, lahodné, zamlouvající se rozumu. Nesmírná reklama a sensačnost; s kterou vystupují, fráze o pokroku a podobné jiné, jimiž se šperkují, násilí, kterým veřejně se vnucují, ku klamu a zatemnění napomáhají. Ďábel a zlo užívají též různých zjevení, domnělých divů a jiných zevních klamů. Sektáři téměř vždy předstírali různá zjevení, nebo bájili o sobě divy. Dnes ďábel a zlo vykonávají nesmírnou moc špatnými spisy. Soudíce dle těchto spisů, musíme za to míti, že spisovatelé jejich byli lidé demoničtí, pod vlivem ďábla pracující, nebo člověk svou lidskou povahou je sotva schopen tolik ničemností. Jako v pohanství jsou konečně i dnes otevření ctitelé ďábla a zla, opěvující jej písněmi a obřady. Hymnu satanovu máme přeloženu i do češtiny. Přehlédneme-li úžasné působení zla na světě, neslýchané zločiny, před nimiž i tygr by se chvěl, války, literaturu, spiritistické a jiné rejdy, nelze pochybovati, že působí tu vlivy ďábelské, zaslepujíce rozum lidský. Kdo by se divil, že obrácení takových lidí je skoro nemožné.

Konečně trestá se zaslepenec sám. U sebevraha nalezen byl lístek: Život můj byl samý hřích. Odpusťte mi pohoršení, nebo jsem se za ně sám odsoudil. Zoufalec měl se jinak souditi, ale k pokání neměl patrně již síly a chuti. Mnohý pije hříchy jako vodu, v předsudcích se utvrzuje, bludy a hříchy zvědavě vyhledává, poučení nehledá, svými převráceností se honosí, ký div, že jeho rozum se poruší, zatemní, zbloudí. Bůh ovšem nikdy nedovolí, aby rozum lidský stal se neschopným poznati pravdu; ale co je to platno člověku, který důsledně pravdě se vyhýbá, svůj rozum bludy kazí, světlo boží v sobě uhasíná, v bludném mínění zarputile trvá, nitro své pustoší?

Zaslepenost se tedy trestá tím, že milost boží pro vinu stává se neúčinná, člověk upadne v moc

ďábla a v zaslepenosti setrvá. Zaslepenec neví, o své slepotě, nýbrž naopak libuje si v ní, domnívaje se, že je v záři jasu. Věru, tragický osud!

Mezi obrácenci minulého století nalézá se též Norvéžan Stub. Byl vychován ve všech předsudcích protestantismu, jehož byl horlivým vyznavačem. Na tom ovšem neměl žádné viny; naopak jest mu jen ku cti, že byl ve své víře, v které byl s dobrým svědomím, horlivý. Osud ho zavedl do Genui. Že Genua je katolická, věděl. Na cestě smál se mu kapitán, jeho rodák, že se mu bude klaněti Panně Marii a ostatkům, věřiti v čáry a p. Stub umínil si, že se nedá, nýbrž že katolíkům jak náleží posvítí, aby své pověry poznali. Sám podrobně vypisuje, jak se mu vedlo, jak se připravoval na boje s katolíky, všecky jejich zlořády si uvědomil a proti nim ve sv. Písmu a v protestantském katechismu poučení hledal. Byl skoro šťasten, že zaslepeným obyvatelům Genui přinese světlo, jež Luther světu rozžal. Než jaké bylo jeho překvapení. U obchodníka, v jehož rodině žil, čítali denně společně Písmo sv., Panně Marii se neklaněli, kněz, který k nim docházel, neměl čertovo kopýtko, v kostele odpuštění hříchů se neprodávalo, kněží neupalovali kacířů, ani neměli souložnic, a když jednou vytasil se s Lutherem, dali mu ke čtení jeho spisy, nad jichž surovostí a hanebnou nemravností oněměl. Stub byl jako u vyjevení! Říkal, ale vždyť to musí býti vše pravda, neb jsem se tomu doma učil, a já jsem osvícený, katolíci jsou však zatemnělí! A přece to nebyla pravda. Zatemnělý předsudky a bludy byl on. Byl však tolik pravdymilovný, upřímný a silný, aby poznané pravdě neodpíral; i stal se katolíkem. Své obrácení sám vypsal.

Tomuto Stubovi, jedoucímu do Genui, podobá se zaslepenec, avšak Stub za své předsudky nemohl, zaslepenec, nevěrec a úporný kacíř je sám vinen. Tragický osud, býti zaslepeným a jinými pohrdati! Kdo ho má obrátiti? Kdo přivésti k pravdě? Vždyť by vyznati musil, že on se klamal, a činiti pokání. Tomu však nedovoluje jeho zaslepenost. A tak setrvá v ní,

hledá pro ni důvody, víc a více se v ní upevňuje — a dospívá na konec k zatvrzelosti.

Co je zatvrzelost? Zatvrzelost jest už pevné a úporné přilnutí k nějakému bludu nebo zlu. Již v zaslepenosti jest jakási zatvrzelost, ale je nedokonalá, jaksi neplně příčetná, jaksi nejistá ještě, jakési uchvácení rozumu a srdce. Zatvrzelost už je buď dokonalá, chladná, pevná zloba, nebo přilnutí k bludu, jehož žádné poučení, příklad, trest, navštívení boží, slib nezviklá. Jedině Bůh božskou, řekněme zázračnou silou, mohl by obrátiti srdce jeho. Ale Bůh není k zázrakům povinen. Činí i takové divy milosti, na př. pro nevinnost a modlitby mládí, pro zbožné rodiče, pro oběti sv. duší, které za takové duše se obětují, a pro jiné příčiny, známé jen jemu; ale ponechává také v zatvrzelosti, kterou hříšník, nebo nevěrec sám si připravil, odporuje vytrvale milosti boží, slouže ďáblu a dílu zla. Tak se zatvrdili pohané, že Bůh je ponechal úplně modlářství, tak Fariseové proti Kristu, tak odpadlíci, kteří již k víře pravé se nevrátili, tak nevěrci a bojovníci proti církvi, kteří se svou záští umírají. Proto vydal je Bůh, dí sv. Pavel (Řím. 1, 24), žádosti srdce jejich . . . vydal je v převrácený smysl. Vydal, praví, t. j. ponechal a ponechává. Neprobudí se ze zatvrzelosti své až na věčnosti, kde se změní v zatvrzelost věčnou. Pak zvolají: Zmýlili jsme se . . . a my domnívali se býti moudrými . . . o, jak jsme se zklamali. Písmo sv. líčí dojemně jich poznání; ale bude pozdě.

Spravedlivý jest Bůh a miluje spravedlnost. Kdo úporně milostí pohrdá, tomu ji odnímá. Bože, chraň nás všecky zaslepenosti a zatvrzelosti!

* * *

Mezi francouzskými básníky, kteří žili kolem r. 1900, první místo zaujímá Fr. Coppée. Narodil se z rodičů zbožných, a sám také býval v mládí věřící a nábožný. Jako dospívající jinoch upadal do jistého hříchu. Zpovídával se z něho, ale vida, že opět

klesne, ano, maje vůli opět hřešiti, dostal odpor proti zpovědi, která mu hřích zakazovala a žádala na něm pevné předsevzetí, že nehřeší již, t. j. žádala na něm aspoň takovou upřímnou vůli. Té však neměl, nebo hřích se mu líbil a on hřešiti chtěl. Zanechal tedy zpovědi, která mu v hřešení tak nemilou překážku kladla, na následky časné a tresty boží jej pamatujíc. Než v této době se aspoň ještě modlil. Dokud se modlil dobře, s živou vírou a láskou k Bohu všemohoucímu, neskonale dobrému a krásnému, modlitba ho těšila, zvlášť dokud byl nevinný, nebo když vykonal dobrou zpověď. Představoval si, jak Bůh má na něm zalíbení, jsa mu v lásce nakloněn. S hříchy stávaly se jeho modlitby nejasné, ledabylé a povrchní, neodvážil' se již otevřeně mysliti na Boha a představovati si, jak Bůh na něho patří; avšak modlil se aspoň ze zvyku. Než taková modlitba neposkytovala duši jeho ani pokrmu, ani radosti, zanechal jí tedy časem vůbec. Četba špatných knih a příklad druhů zkázu jeho dodělaly; Coppée stal se nevěrcem. Vytvořil si sám názor života, který se mu hodil. Hleděl se přesvědčiti, že tento jeho názor životní je vznešený, důstojný ducha vzdělaného a myslícího, jakým byl. Aby se ve svém mínění ještě více upevnil, porovnával jej s názorem katolickým, který se mu zdál, poněvadž na něj patřil zkaleným zrakem, méně vznešený a méně důstojný. Modlitbu, zpověď, svátosti, služby boží, přikázání, měl, jak to stále slyšel a četl, za pouhé zevnější formality, za prázdné obřady, nepříjemná pouta, prostředky církve na ovládání a zotročení ducha. Coppée byl nevěrcem.

Tak žil přes dvacet let. Neunavná práce, sláva a zámožnost, kterých nabýval, ukájely jeho duši, tak že po víře mládí ani nezatoužil. Však ušlechtilým duchem zůstal přec; dobré vychování jej chránilo. Než slávy se nasytil, na zámožnost si zvykl, a přílišná práce uvrhla jej do těžké nemoci a na pokraj hrobu. V nemoci ošetřovala jej sestra. Byla to duše čistá, vždy veselá a mírná, práci své z celé duše oddaná a při tom šťastná. Někdy, když zavřel oči,

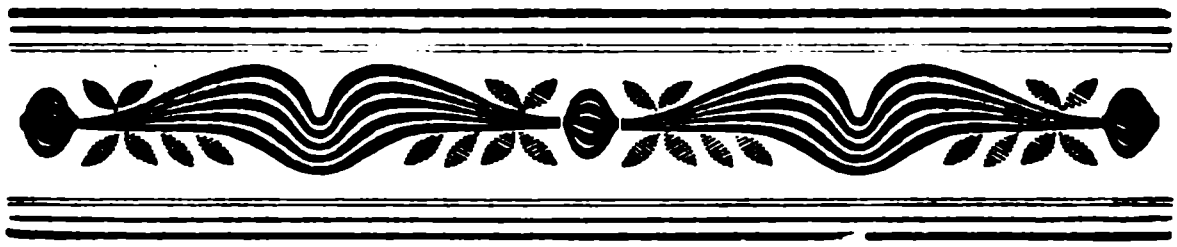
jakoby spal, viděl ji, jak si kleká a dlouho se modlila za jeho uzdravení a obrácení.

Pro ducha, jakým Coppée byl, bylo tu mnoho látky k přemýšlení. Poznával, že cíl jeho života nebyl vlastně leč sobectví, krásně omalované, kdežto tato prostá duše žila jen pro jiné, pro Boha a pro lidi. V duši své cítil prázdnotu; z její duše vála spokojenost a štěstí. A co bude po smrti? Přemýšlel, rozmlouval. Dvě léta trvala nemoc. Domýšlíte se, jaké prodělával boje. Vše vypsal v krásné knize, již nazval „Dobrotivé utrpení.“ Stal se jedním z prvních katolíků francouzských. Veřejně vyznal, že byl zaslepeným a děkuje Bohu dojemným způsobem za milost světla. Bojoval jako bohatýr, který úctu vzbuzuje, proti zaslepenosti, které tak dlouho byl obětí.

Co by se bylo stalo, kdyby byl zapudil i onen poslední dar světla milosti boží? Snad by Bůh byl na vždy pak odtáhl od něho ruku svou a zanechal ho v zaslepenosti a zatvrzelosti, jako mnohé jeho druhy.

O Lutherovi se vypravuje, že kdysi seděl za večera pod krásným nebem, ozářeném hvězdami. Jeho žena prý řekla: Ach, jak krásné je nebe. Luther s povzdechem odpověděl prý: Kdož ví, je-li pro nás. Snad to byla také chvíle, kdy milost boží klepala na srdce jeho. On ji zapudil a hlas svědomí utápěl v opilství.

Však my nikoho nesoudíme. Jediné Bůh soudí, spravedlivý a milosrdný. Jeho milosrdenství se chceme odporučiti, jeho smilování se dovolávati, modlíce se: Bože, nedej, abychom oslýchali tvých sv. vnuknutí. Mluv k nám, mluv silně a mocně, abychom v tvé milosti žili, umřeli a na věčnost vstoupili. Amen.

66. Spravedlnost boží.

(O trestu, nespolupůsobíme-li s milostí.)

Obsah: Sv. Vincenc. — Cesta k ctnosti a hříchu. Opovrhování první milostí. Povzbuzování, řízení a ochrana boží. Jak se s opovrhováním milosti zmenšují. — Povzbuzení.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Sv. Vincenc, který žil na začátku století sedmnáctého, zván byl divem lásky k bližnímu. Celé dějiny lidstva vykazují málo postav, které by bylo lze sv. Vincenci z Pauly postaviti po bok. Kdyby církev katolická nic jiného nevykonala, nežli že vychovala srdce tak veliké a něžné, bylo by to důkazem o božské síle lásky, která v ní působí.

Jako legenda zní, co vykonal pro dobro lidu; ale vše je historická pravda, dějinami řádně strzená.

Však sv. Vincenci bylo si milostí k nimž Bůh ho povolal, zasloužiti. Dobrý poklad přinesl si ovšem již z domova, nebo byl syn rodičů velmi zbožných a sám od kolébky zbožnost miloval. Přece však podrobil jej Bůh tvrdé zkoušce, nežli k vyšším věcem si jej vyvolil. Když jako novosvěcený kněz vracel se z Marseillu po lodi domů, byl koráb od tureckých námořních lupičů přepaden, cestující pobiti nebo zraněni, sv. Vincenc prodán na trhu v Tunisu za otroka,

nejprvé kterémusi rybáři, potom starému lékaři, který mladého křesťana si zamiloval a svým dědicem jej ustanoviti chtěl, odpadne-li k Mohamedánství. Svatý Vincenc lákavému pokušení nepodlehl. Na to byl prodán bohatému statkáři, odpadlíku, u něhož bylo mu jako otroku pracovati na poli. Sv. Vincenc snášel své utrpení s myslí tichou, veselou a Bohu odevzdanou. Aby své spolutrpitele těšil, vypravoval jim, co svatí mučedníci snášeli a jakou odplatu za to vzali. Slova a příklad kněze působily. Otroci konali své práce tiše, trpělivě, svědomitě, za zpěvu zbožných písní, k nemalému ovšem podívení představených. Zulma, jedna z žen pánových, oblíbila si tyto písně, dávala si je zpívati, sv. Vincenc přidával i poučení, a hle, milost boží ji ranila. Zulma ji přijala, domlouvala muži svému, až tento se sv. Vincencem vrátil se do vlasti, z odpadlictví se kál a se Zulmou uzavřel řádný sňatek.

Ještě jedné velké zkoušce byl sv. Vincenc podroben. Byl nevině obviněn z krádeže 400 tolarů. Okolnosti byly proti němu. Naříčený kněz vše tiše a pokorně snášel, až za šest let zloděj se přiznal a Vincenc byl z nařknutí očištěn. Jeho trpělivá pokora zasluhovala odměny, kterou Bůh mu dal, vyvoliv jej ku vznešenému, neobyčejnému působení charitativnímu. Sv. Vincenc stal se apoštolem lásky k bližnímu.

Příklad ukazuje zřejmě, jak jedna milost přivádí novou milost; učí nás, že čím lépe jsme s první spolupůsobili, tím druhá je vzácnější. Toto působení milosti boží je ovšem skryté a zvolné, ukazujíc se na venek často teprvé po létech. Než tentýž zákon má platnost také v opačném smyslu. Jedna zhrzená milost přináší ztrátu nové milosti, jedna špatně užitá milost zmenšuje působivost milosti následující. Tak člověk sám sebe trestá, čině se mimo to nehodna péče boží; proto Bůh také mnohé milosti nedá, které jinak by dal.

O tomto trestu božím chceme promluviti. Nechť vzbudí v nás horlivou snahu, spolupůsobiti vždy věrně s milostmi božími.

* * *

Bůh spravedlivý jest a miluje spravedlnost. Je spravedlivo, že kdo dary odmítá nebo v nich je vybíravý, bývá pominut. Jest spravedlivo a přirozeno, že kdo svých darů jen ledabyle používá, k ničemu vyššímu nedospívá. Neužívání, nebo ledabylé užívání darů duchovních je tím zhoubnější a žalostnější, čím vzácnější a dražší jsou, nežli dary a výhody časné.

Říká se, že každý je strůjce svého štěstí. Ne ovšem sám, nebo velicí světci bez milostí a odměn božích nemohli se jimi státi; ale používáním jich stali se jich hodni a vystupovali od stupně ke stupni. Velicí zločinci a spustlivci dospěli k pádu zase neužíváním milosti, hříchy, a zatvrzelostí, které byly příčinou, že ruka boží je časem pustila, milost nedostačovala a že padli tak do moci demonické. Jiní zůstávají na střední, pohodlné cestě. Trochu milostí užívají, s nimi spolupůsobí, a trochu jich zanedbávají. Trochu hřeší, trochu se kají, trochu dobré skutky konají; na konec přece z dobroty boží šťastně branou věčnosti projdou. Však potom vidí své ztráty, ale nejsou již nahraditelné. Vidí, kam mohli dospěti, vidí, jaké milosti byly pro ně připraveny, použijí-li prvních, vidí, jak s věčnými statky hospodařili jako zaslepený marnotratník, vidí, jak láskou a péčí boží pohrdali.

Ale stalo se jim podle spravedlnosti. Rozebeřme věc podrobněji.

Člověk, který se nalézá v milosti boží, je přítelem božím, synem božím. Jako syn má právo na péči otcovskou, tak spravedlivý má právo na péči boží. Bůh ji dává a má. Jeho neviditelná ruka vede spravedlivého, pomáhá vyhýbati se pokušením, v pokušeních drží a sílí, ve zkoušce sype útěchu do duše, v obtíži osvěcuje mysl, stále k dobrému nabádá. Dva přátelé tu spěchají k nebesům, otec a syn, můdce a chráněnec, Bůh a člověk.

Však spácháš-li smrtelný hřích, toto právo jsi ztratil, nebo dobrovolně stal jsi se nepřítelem božím. Smrtelným hříchem ztratil jsi právo na život věčný, jsi hoden smrti věčné. Milosrdný Bůh nezanechá tě

pro jeden hřích, nezavrhne tě na vždy, ač by měl k tomu plné právo. Neučiní to pro zásluhy vtěleného Syna božího; ale jedno snad učiní: zmenší svou péči o tebe, který jsi jeho nepřítelem. Proto se stává, že kdo jednou smrtelně hřeší, dlouho v něm setrvává, často do téhož hříchu upadá. Dříve rád se modlil, rád chodil k svátostem, rád konal různé pobožnosti a skutky, nyní necítí k nim chuti, nic ho k nim netáhne, ba, má proti nim odpor. Bůh umenšil svou péči, odňal mnohé milosti, které odpor těla snadno přemáhaly, bez nich tělesnost, pohodlí, vášeň nabývají převahy. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Vnitřní, duchovní péče, kterou Bůh o člověka má, záleží v povzbuzování, řízení a ochraně. Každý člověk, i spravedlivý a svatý, potřebuje povzbuzování k dobrému. Bůh je dává tím, že nás vniterně osvěcuje, v obraznosti budí obrazy svaté a spasitelné, do duše šeptá povzbuzení, podněcuje vůli k dobrému. Aby nás věci duchovní zajímaly a rozněcovaly, je třeba mimořádného působení a vlivu, neboť my jsme lidé tělesní, ustavičně tělesným dojmům podrobení. Tělesné a světské dojmy, které od rána do večera na nás doléhají, naplňují obraznost opět dojmy časnými, tělesnými, jen k životu vůkol nás směřujícími. K duchovním věcem je pak mysl naše, jsouc pohřížena v hmotě, těžkopádná. Je jako pták s podvázaným křídlem, je jako orel se závažím na nohou. O co je třeba cviku, učení, výkladů, povzbuzení, nežli dovede duch lehce a řádně mysliti, chápati, souditi, vědou se zabývati. Tím obtížnější je úkol, když se jedná o věci duchovní a nadpřirozené. Krása očí uchvátí nás hned, ale než postřehneme krásu ctnosti a zamilujeme si ji tak, že po ní zatoužíme, ó to stojí mnoho, mnoho práce. To je ostatně přirozeno, poněvadž všecko naše poznání děje se skrze dojmy tělesné, skrze smysly.

Křesťané, jak je důležito, aby Bůh pomáhal, osvěcoval rozum, povzbuzoval vůli! A netoliko jednou, ale ustavičně. Jako kámen padá, odtáhneš-li ruku, tak tělo člověka přirozeně vede k pohodlí, lenivo-

sti, tělesnosti, ke všemu, co je hmotné. Ustavičně musí Bůh napomáhati, neboť dojmy smyslné jsou tak silné, že rychle opět zatlačí a umoří snahu a pohnutí duchovní. Odtáhne-li Bůh za trest milost svou, člověk stane se tělesným, světským a slepým pro věci duchovní. Z doby prvních mučedníků křesťanských máme příklady, že někteří poprvé svou vinu zapřeli, ale potom činili veliké pokání, kterým tak byli posilněni od Boha, že v druhém pronásledování neklesli a zemřeli jako mučedníci. Milost statečnosti byla odplata za kajícnost. Naopak zase čteme, že někteří poprvé přetrpěli muka žaláře, bičování, lámání kolem a mnohá jiná, takže již jako mučedníci byli ctěni. Ale to naplnilo je samolibostí a pýchou, dary, jichž hojně dostávali, vzbudily v nich ziskuchtivost, vědomí statečnosti svedlo je, že sobě přespříliš důvěřovali, modlitbu a svátosti zanedbávali. Když potom přišlo druhé pronásledování, smutně klesli a víru zapřeli. Bůh odňal jim milost, nebo nedal tolik, aby obstáti mohli. Jich pád byl trestem za předcházející hříchy. Tak i dnes mnozí kněží a laici jsou zbožní, horliví, plni lásky k Bohu, mají jasné porozumění pro věci duchovní, ale spustí se, Bůh odejme milost a nastanou smutné pády, kterých v každé době jest dost a dost. Je to horší trest, nežli metla časných nehod a zkoušek. Milostivý Bůh nás chraniž, aby poslední věci u nás nebyly horší prvních.

Druhý způsob, kterým Bůh uděluje pomoc ve věcech duchovních, záleží v tom, že nás vede a řídí. Dvojím způsobem řídí nás Bůh: k cíli poslednímu, k spáse duše a k dosažení určitého nějakého dobra. Mám na mysli tento druhý způsob, neboť řízení k poslednímu cíli děje se právě tím, že Bůh nás vede a nám pomáhá v jednotlivých případech. Duch sv. dí: Srdce člověka přemýšlí o cestě své, ale Hospodin spravuje kroky jeho. (Př. 16, 9.) Život lidský se skládá z tisícerých cest a cestiček, prací a námah, obtíží a nesnází, úspěchů a neúspěchů. Kdo jest zbožný a spravedlivý a řízení božímu se podrobuje, toho Bůh vede, cesty mu připravuje, na ně jej uvádí, při obtížích duchovních mu pomáhá. Kdo se

Bohu protiví, toho za trest někdy opouští, ponechávaje ho sobě samému. A tu je jako člověk, který v lese bloudí, neví, kterou cestou se má dáti, který se zaplete v křoví a trní.

Řízení boží záleží v tom, že člověku odstraňuje překážky, dává mu různé příležitosti k dobrému a že mu vnuká dobré úmysly a rady. Mnohý by chtěl vyniknouti v něčem dobrém, podniknouti spasitelné dílo, věnovati se něčemu vzácnému. Ale buď neví čeho se chopiti, nebo narazí na takové překážky, že dílo nejde, nebo chopí se toho, co dle okolností, nebo dle jeho povahy mu neodpovídá. Jiný ničeho nehledá, a Bůh ho sám do některého podniku nebo díla přivede, vnuká mu myšlenky a rady při něm, překážky mu odstraňuje. Vše jde jakoby samo. Onomu schází modlitba, pokora, čistý úmysl, neporušené srdce, a tak všecky námahy jeho rozplynou se v nic, neboť Bůh není s ním. Tohoto vede sám Bůh. Tak se vedlo sv. Vincenci. Podivuhodné myšlenky mu Bůh vnukal na prospěch bližních, stále dával mu k jich uskutečnění příležitost a podporoval jej, že co chtěl, šťastně provedl. Bez námah to nešlo, ale přece se zdálo, jakoby ho Bůh vedl za ruku, ukazuje mu: Učiň to a těchto prostředků se chop. Tak se vedlo také velikému lidumilu Cotolengovi. Z dobrovolných příspěvků zřídil nemocnice a útulny, k jichž vydržování bylo třeba statisíce ročně, a Cotolengo vždy je měl. Svatost života a neobyčejná důvěra v prozřetelnost boží byly prostředky, jimiž podivuhodná svá díla zakládal a udržoval. Někdy, pravda, byl tak v úzkých, že nevěděl, odkud vzíti na chléb pro tolik ubožáků; ale Bůh, který jej vedl, vždy mu zase pomohl. Podobně vede se často missionářům. Začnou s velikými přípravami a peněžními obětmi, ale dílo nejde. Tisíc překážek staví se v cestu; podnik po podniku klesá, a všecky cesty jsou chybny. Tu přijde mezi ně nepatrný druh, třeba bratr, ale muž svatý, který modlitbou a postem vyprošuje si světlo od Boha a bedlivě naslouchá jeho vnuknutí — a hle, všecko jde hladce, vše se daří, nové úspěšné myšlenky se rodí, dílo jde v před rychlými kroky. Oni spoléhali více na vlastní

sílu a dovednost, tento učinil si společníkem všemohoucího Boha. A v žití, jež vidíme kolem sebe, pozorujeme podobné případy denně. Ten chtěl světy dobývati, a nedosáhl ničeho; onen skromně počal, a vykonal veliké věci.

Má slova týkají se ovšem věcí duchovních, ve kterých pomoc a řízení boží nejvíce rozhoduje. A zdaliž věci duchovní nemají vliv na blaho celého života, na štěstí rodin a zemí? Buď spravedlivý a zbožný, a uvidíš, že Bůh tě dobře povede a všecko k dobrému konci dovede. Spustíš-li se Boha, a Bůh-li tě opustí, budeš jako lodička bez vesla, vlnami zmítaná, nevěda, najdeš-li šťastného zálivu. Bůh spravedlivý jest a miluje spravedlnost; a proto spravedlivého neopustí.

Třetí způsob, kterým Bůh pomáhá nebo trestá, záleží v tom, že má spravedlivého ve zvláštní ochraně. Tuto ochranu vykonává Bůh tím, že chrání před hříchem, zvláště hříchem těžkým, že dbá, aby spasitelná vnuknutí nikdy nepřestala, že pomáhá, aby dobrá předsevzetí naše stala se skutkem, a stará se, abychom neupadli do různých nebezpečí duchovních a tělesných. Každý člověk vydán jest pokušením a musí v nich býti zkušen. Ochrana boží, které jsme se stali hodni, učiní, abychom v nich neklesli. Proč tak mnozí klesají v pokušeních? Proč klesl i sv. Petr? Bůh neměl nad nimi pro hřích nebo pýchu nebo nedbalost své ochranné ruky. Každý člověk může upadnouti do nejtěžších pokušení. Proč jeden do nich upadá, a druhý nikoliv? Tento modlí se denně vroucně: „A neuvoď nás v pokušení," a spravedlivá jeho modlitba proniká nebesa. Proto Bůh ho před nimi ochraňuje. Jiný zapomíná na své modlitby, má duši plnou nedokonalostí, a Bůh jej nechá, nemaje důvodu, aby zvlášť jej chránil. Každému člověku jest se obávati moci ďábla, který jako lev řvoucí obchází, aby kazil duše. Proč toho lapí každou frází, každou brožurou, každou řečí, každou příležitostí k zlému? A proč jiný jde klidně vřavou, kterou tisícerá hesla, agitace, příležitosti rozpoutávají? Je pod ochranou boží, a ďábel nemá nad ním moci. Proto modlí se cír-

kev denně: Chraň nás, ó Pane, jako zřítelnici oka, vezmi nás pod stín svých křídel. — Tak se modlíme k Rodičce boží: „Pod ochranu tvou se utíkáme.“ Kdo je pod ochranou boží, nemusí hned všeho se báti.

Jak divné jsou osudy lidské. Dva lidé jdou stejnou procházkou, do téhož divadla, do téže společnosti nebo zábavy, do téhož hostince; jeden z nich vrátí se čistý, jak tam šel, druhý pokalený hanebnými myšlenkami, city a skutky. Jeden, kdyby v tu chvíli umřel, hoden by byl nebe, druhý pekla. Kdo je toho příčina? Proč jeden se zdrží a druhý ne? Snad mají stejně vznětlivou povahu, nebo ten, jenž nehřeší, má povahu ještě vznětlivější. Vy řeknete, že jeden je k hříchu více nakloněn. Ovšem, ale tím věc nevysvětlíte, neboť o to právě běží, proč je k hříchu více nakloněn, proč se neopanuje, proč klesne. Sv. František Regis byl jedním z těch, který jako Kristus měl největší lásku k hříšným duším. Všecky jejich brlohy prolézal, aby pomáhal tělesně i duševně, aby zachránil, co se dalo. Všecko hanebné, čeho nízké duše jsou schopny, viděl denně na své oči, slyšel na své uši, léčil svou pomocí. A jeho duše zůstala čistá a svatá. V tu chvíli, kdy jej chtěli propustiti jeho představení, aby neuvedl řád ve špatnou pověst, jal se ho Bůh oslavovati podivuhodnými divy, sám za něho tak vystupuje, jako svědek. Myslím, křesťané, že nemůže býti pochybnosti, proč jeden klesá a druhý vstoupá. Jeden činí se svým životem hodna zvláštní ochrany boží, druhý nikoliv. A poněvadž Bůh chce každého svou ochranou doprovázeti, je to zaviněný, spravedlivý trest, nečiní-li tak, ale ponechá-li jej jeho slabým silám a cestám.

Povzbuzení, řízení čili vedení a ochrana jsou tedy vnitřní dary boží, které Bůh věrným svým uděluje, a jimiž mnohé přivádí na vysoký stupeň dokonalosti. Avšak hříchy působí, že za trest Bůh je odepře; světlo a povzbuzení stává se menší, cesty, jimiž hříšník jde, jsou jeho cesty, ne boží, svévolné a bez vedení božího, ochrana a péče na nich odpadá. Tělesný člověk se sesílí, moc ďábla vzroste, pokušení se

množí, následují i pády. O to jest veliký a nebezpečný trest, neboť hrozí zahynutím. Úplně ovšem Bůh nikdy bez duchovní pomoci nenechá, ale osudné jest, že tato pomoc je tak veliká, že člověk nemusí hřešiti a že tudíž má sám úplnou zodpovědnost a vinu; a že není zase tak veliká, aby při stavu, v jakém hříšník je, s jistotou hříchu uvarovala. A tak jest člověk v nebezpečí, že jestli se nevzpamatuje a nezačně upřímně s danou milostí spolupůsobiti, že dlouhá leta setrvá v hříších, že všechna tato leta jsou pro věčnost ztracena, ano že i zahyne. Bůh ovšem pomáhá, když míra trestu se naplnila, způsobem vydatnějším, mimořádným, milostivým. Ztráty na statcích duchovních a věčných zůstávají však veliké a nenahraditelné. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Ve věcech duchovních není radno žertovati a lehkomyslným býti, neboť o mnoho, mnoho běží.

* * *

Však dosti. Bůh činí svaté. Šťasten, kdo zůstává hoden jeho vedení a ochrany. Sv. Vincenc, který tak prostě svůj život začal, vstoupal vedením božím tak vysoko, že se zdálo, jakoby všemohoucí Bůh skrze něho působil. Ani francouzští revolucionáři, kteří vše svaté ničili, neodvážili se pohaněti jeho památku, ba postavili mu pomník. Milliony šly jeho rukama pro chudé, v celé Francii nebyla osada tak spustlá, aby ji během krátkého času neobrátil, ba i galejní otroky, jimž věnoval část svého života, přivedl zase k vědomí lidské důstojnosti — však vedlo by mne daleko, líčiti jeho život. Čtěte jej, není hned nic podivuhodnějšího na světě. Tam se dočtete však též, že sv. Vincenc dovedl denně v zanícení se modliti tři hodiny před Nejsvětější Svátostí, nemluvě o jiných heroických jeho ctnostech.

Vy řeknete, že byl mimořádně omilostněným mužem. Pravda; ale jak se jím stal? Že se učinil takového milostivého vyvolení svou součinností hodným. I my můžeme daleko dostoupiti ve spravedlnosti, jestliže Bůh nás bude osvěcovati, říditi a v ochraně míti,

a jestliže s milostí jeho budeme věrně spolupůsobiti. Proto chceme prositi: Bože milostivý, pomáhej nám, abychom hodni byli lásky tvé. Chraň nás, abys nikdy za trest nemusil vzdalovati od nás ruku svou. Učiň, abychom učelivě dali se tebou vésti, dospěli k svatosti a na konec k slávě věčné. Amen.

67. Spravedlnost boží.

(Tresty časné.)

Obsah: Sv. Pulcheria. — Tresty věčné a časné. Časné tresty duchovní a hmotné. Odpuštění viny a tresty. Tresty potomků pro hřích otců. Malé hříchy a tresty. Vlažnost a tresty. — Sv. Růžena Viterbská. Povzbuzení.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Jedna z nejpodivuhodnějších žen, o jakých dějiny nám vypravují, byla císařovna cařihradská Pulcheria, žijící v první polovici pátého století. Ačkoliv narodila se a žila v ovzduší prosáklém až na dno rozkošnictvím, přepychem, lstí a úklady, zůstala jako anděl nevinná a prostá. Hned v mládí zaslíbila se Bohu panenstvím. V osmnáctém roku stala se císařovnou jménem nezletilého bratra. Byla duchaplná, rázná, podnikavá, při tom však pokorná, zbožná, neunavně pracovitá, žijíc prostě a přísně jako klášternice. Svou krásou byla sluncem dvoru.

Když Theodosius, jehož vzorně vychovávala, dorostl, vyhledla mu choť v učené a krásné a dobré dívce Athenais, které dala na křtu, anať byla dosud pohankou, jméno Eudoxie; na to odevzdala mu vládu. Avšak Theodosius byl málo schopný k vládě, i podporovala jej Pulcheria věrně a nezištně.

Eudoxie, kterou Pulcheria z nízkosti pozdvihla na trůn, špatně se za dobrodiní odměnila. Dvornímu pleticháři, který při slabosti císařově chtěl vládnouti, jemuž však Pulcheria překážela, podařilo se, vzbuditi v Eudoxii žárlivost, tak že se s ním spojila na odstranění sestry císařovy. Pulcheria podlehla úkladům. Odstěhovala se na svůj statek, kde v tichosti žila, oddávajíc se modlitbě a dobrým skutkům. Ani stín hněvu nekalil čistý klid její duše. Ale Bůh zatím připravoval trest. Dopustil, aby Eudoxie podobnými úklady zasáhnuta byla od dvořenínů, jakými sama se prohřešila. Aby ji zmařili a tak nad císařem plné moci dosáhli, vzbudili jeho žárlivost, domnívajíce se, že ji zapudí. Ale císař vymstil se na muži, který mu v domnělé nevěře Eudoxině byl jako vinník naznačen, a dal jej bez soudu a rozsudku stíti. Byl to jeho soudruh z mládí, muž na výsost vzdělaný a šlechetný. Tento čin vzbudil v Cařihradě úžas. Eudoxie poznala v něm trest boží. Želela křivdy a vyžádavši si, aby dobrovolně směla odejíti do vyhnanství, odstěhovala se do Jerusalema a žila zde v kajícnosti až do své smrti.

Ale ani dvorští pleticháři neměli z úkladu zisk, který očekávali. Theodosius uznal také svou vinu a zavolal Pulcherii zpět do Cařihradu. A když císař brzy na to spadnuv s koně, zemřel, prohlásil lid Pulcherii za císařovnu, nedaje se úklady zbohatlého pleticháře másti. Pulcheria ujala se ráznou rukou vlády, všecky nástrahy jeho zmařila, a vládla dlouho k radosti a štěstí celého národa. Církev ctí ji za svatou.

Podivné jsou cesty spravedlnosti boží. Jen malou stránku dějin vypravoval jsem, a to jen několika rysy, a přec vidíme z toho tajemnou ruku, která vše řídí, dobré odměňuje a zlé trestá. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Z této knihy spravedlnosti boží chci vám dnes čísti několik řádek. Je to jemné písmo a tajemné, které chci rozebírati, ale za to vniká hlouběji do pořádků božích. Bůh dá nám milost, abychom mu dobře porozuměli.

* * *

Tresty boží jsou časné a věčné. Tresty časné týkají se zase buď věcí pozemských, nebo věcí duchovních. Mezi ony patří na př. nemoc, neštěstí, neúroda, válka; mezi tyto zmenšení nebo odnětí milosti boží, dopuštění těžšího pokušení a pádu, ztráta ochrany a péče, kterou by jinak Bůh nad námi v duchovním žití měl. Jest samozřejmo, že tresty duchovní jsou větší, nebo dary duchovní mají cenu větší, ba věčnou, a se ztrátou jich spojeno je vždy nebezpečí, jež týká se spásy duše.

Připomenuv toto, dím: Bohověda nás učí, že řádnou zpovědí nebo v jistých případech dokonalou, nadpřirozenou lítostí odpouštějí se vždy vina a věčný trest. Vina je pro zásluhy Pána Ježíše smazána a vyhlazena jako účet řádně zaplacený, a proto nemůže také již býti trestána věčnými tresty; i ty jsou odpuštěny a smazány. Avšak tresty časné měly by zůstati. Bůh je někdy odpouští, poněvadž jsme na př. činili větší pokutu po zpovědi nebo získali si odpustky; ale často zůstávají buď celé nebo z části. A sice mohou zůstati buď jen časné tresty, týkající se věcí pozemských, buď jen časné tresty, týkající se věcí duchovních, buď oboje zároveň. Že tomu tak, máme příklad z Písma sv. na Davidovi. Král David dopustil se dvojího těžkého zločinu: Poskvrnil Bethsabee, a když hřích měl následky, zavraždil nepřímo jejího manžela, kázav jej postaviti v boji na takové místo, aby padl. David konal za své hříchy veliké pokání, tak že Bůh sám skrze proroka Nathana mu oznámil, že hřích jest mu zcela odpuštěn. Všecka vina a všechen věčný trest byly mu smazány a zničeny, a to tak, že i časné tresty, které se v očistci odpykávají, byly spolu odpuštěny. Však tresty časné pozemské zůstaly, a to jak škoda hmotná, tak i škoda duchovní. Proti Davidovi vzbouřil se jeho syn Absalon, připravil mu mnoho žalu a potupy, a svou smrtí, která byla patrně trestem božím, naplnil jeho duši velikou bolestí. To byl časný trest, týkající se stránky hmotné. Trest jeho duchovní záležel pak v tom, že ho Bůh nechal padnouti do jiného potupného hříchu. Obojí tento trest prorok Nathan mu

zvěstoval jako trest za ony dva zločiny. Oba tresty byly velmi těžké a citelné. Také Eudoxia zjednala si odpuštění svého hříchu proti Pulcherii, ale trest přišel přece.

Vidíme tedy, že byť byl i odpuštěn hřích, jeho dračí símě bují, že Bůh pro jeho zlobu někdy připustí zlé jako trest, že zmenší svou ochranu a péči, připustí veliké pokušení, pošle vnitřní nepokoj a jiné duchovní strasti, že ač odpustil vinu, nevrátí již bývalou přízeň, dar modlitby, radost ze sv. svátostí, že nevede již hříšníka k takové dokonalosti, k jaké chtěl ho vésti, menší mu dávaje světlo ve věcech duchovních a menší povzbuzení k ctnosti. Tento trest může býti na čas, může býti také trvalý, leč by hříšník zvláštní lítostí a horlivostí zase hodna sebe učinil veškeré bývalé lásky boží. Tak se děje také mezi lidmi. Muž ženě, žena muži, přítel příteli odpustí hřích, urážku, zpronevěru, ale celá vřelost bývalé lásky již se nevrátí. Dí přísloví, roztrhneš-li nit, byť jsi ji svázal zas, uzel zůstane.

Duch sv. praví (Sir. 5, 5): Pro odpuštěný hřích nebývej bez bázně. Hřích je jako zhojená nemoc, jež zanechává disposici k lehkému onemocnění nebo jinou slabost. U nejednoho odpuštěný hřích byl příčinou dalších pádů a snad i zahynutí. Svatí proto vždy se báli svých hříchů, byť i dávno odpuštěny byly, a neopomíjeli činiti za ně opět a opět pokání. Také apoštol praví, že s bázní a třesením máme pracovati pro svou spásu, a zarmucovati se zármutkem podle Boha, který působí pokání. (2. Kor. 7, 10. 15.)

Tento trest závisí úplně na vůli boží a jeho moudré a milostivé prozřetelnosti. Kdy a jak jím Bůh trestá, nikdo neví, leč ten, kdo jej sám na sobě zkusil. Ale jeho možnost má a musí v nás vzbuditi bázeň před hříchem, má dáti a dává nám napomenutí, abychom nepovažovali své minulé hříchy, byť i odpuštěné, za nic.

Jiná pravda, které nás učí dějiny a zkušenost, jest, že spravedlnost boží těmito tresty časnými, o nichž byla řeč, trestá nejen hříšníka samého, ale

i jeho pokolení, ano někdy jen toto. Pro hříchy a zločiny otců navštíveni bývají někdy potomci různými časnými bědami, těžkými zkouškami a pokušeními, ochuzením o mnohé milosti, kterých by se jim jinak dostalo. Sv. církev má zaručenou zkušenost, že na př. obrácenci z jistých věr nebo sekt nebývají dobrými kněžími nebo řeholníky; podobně i jejich dítky. Bývají poddáni těžkým pokušením a nemívají tolik milosti, aby dle stavu náležitě žíti mohli. Tak v missiích mezi pohany jest třeba zvláštní opatrnosti u vybírání a připuštění obrácenců k úřadům duchovním, při nichž je třeba hojné milosti boží. Zdá se tudíž, že bludy a hříchy otců Bůh jest tak uražen, že jest méně štědrý v darech svých a v ochraně své k potomkům jejich, než by byl, kdyby bludů a hříchů těch nebylo.

Ve sv. Písmě máme o tom doklady. Tobiáš se modlil, aby nevzpomínal Bůh na hříchy jeho a otců jeho. Tam čteme, že Bůh navštěvuje syny pro hříchy otců až do třetího a čtvrtého pokolení. Tam zaslepenost národa israelského přičítá se na vrub hříchům jeho otců. Dí-li se tu, že syn neponese nespravedlnost otce, myslí se na trest věčný a vinu, které ovšem pokáním jsou na vždy smazány a zničeny, nikoliv však na tresty časné, hmotné a duchovní.

Nikde ovšem není psáno, že se tak děje vždy. Přec však děje se někdy. Jest to také přirozeno. Nebo i na světě se stává, že král pro zradu a zločiny otce, byť mu i odpustil, menší přízni je nakloněn potomkům jeho. Tyto pravdy o spravedlnosti boží mají velikou důležitost pro rodiče, pro obce a národy. Nemůže býti pochybnosti, že ctnostný a záslužný život rodičů a předků je vzácným vínkem pro potomky. Nezřídka čteme, že členové šlechtického rodu, jemuž hrozí zkáza, se kají, do přísných řeholí vstupují, nízkým pracím nebo pracím pro dobro jiných se věnují, aby svému rodu získali přízeň boží.

Jiná pravda a zkušenost, týkající se spravedlnosti boží, jest, že tyto tresty posílá Bůh také za malé hříchy. Co odcizuje srdce přátel, manželů, rodičů

a dítek? Nejsou to jen hrubá provinění, ale také malé poklesky, nedbalosti, dráždění, nevěrnosti, bezohlednosti, jsou-li stálé a vytrvalé. Jsou to bodání jehly, jež sice smrtelně neraní, ale stávají se obtížnými přece. I vychladne láska a přízeň, která se dříve jevívala ve sterých malých pozornostech. Podobně souditi můžeme o našem přátelství s Bohem. Tu je řeholník nebo kněz, nedopouští se smrtelných hříchů, ale není při něm horlivosti, vše odbývá ledabyle. Tu je křesťan, který sice plní přikázání, ale všecko činí jen na polo, dopouštěje se stále pomluv, na cti utrhání, klení, lží a jiných nedbalostí. Ký div tedy, že přízeň, kterou u Boha měl, se menší, že milosti jeho jsou slabší, že Bůh dopouští na něj pokušení, ano i těžký hřích, že odnímá mu požehnání, že ho trestá. Taková stálá nepozornost a neuctivost věru toho zasluhuje. Nad to pak roste a upevňuje se ve člověku hříšný zvyk, který přirozeně skončí často smrtelným pádem. Pěkně dí sv. Augustin: Malý hřích není jako lev, který jedním hryzem prokousne hrdlo, ale jest jako hmyz, který svým množstvím zabijí. Jak nepatrné jest zrnko písku; ale naplň jím lodičku, i potopí se. Jak malé jsou kapky vody; a přec naplňují řeky, jež domy strhují. A přísloví dí, že mnoho psů je zajícova smrt.

Vypravuje legenda, že na poušti thebaiské žil poustevník, daleko proslavený svou svatostí. I umínil si ďábel, že ho zkazí. Svolal tedy své černé syny a přikázal jim, aby se pokusili o pekelný záměr. První vrátil se s nepořízenou. Pravil, že líčil poustevníku krásný život lidí v městech, požitky, které jim skýtá, pohodlí, které dává, kdežto on žije tu smutně a bídně; avšak poustevník ho odehnal. Druhý vrátil se opět s nepořízenou. Pravil, že sliboval poustevníku bohatství a mu líčil, jak skvěle bude žíti, jak bude ctěn, jak všecko bude sloužiti jeho přáním. Ale poustevník jej odehnal. Ani třetí nepořídil. Líčil, jak pravil, v nejluznějších barvách rozkoše tělesné, dráždil jeho obraznost, ale marně; div, že se zdravými údy utekl. Vidím, pravil jich velitel, že jste ještě velmi nezkušení. I poslal na poustevníka vy-

chytralého svého ministra. Dlouho trvalo, než se vrátil. Konečně po měsících přišel přec. Pravil: Ani mně nepodařilo se svésti poustevníka k smrtelnému hříchu, toliko jsem dovedl, že více hoví svému tělu, méně se modlí a postí, oddává se někdy marnému snění, má zálibu ve cti, kterou bratři jeho mu prokazují, že je netrpělivý a prudký, na jiné příliš přísný, na slova neopatrný, v zachovávání mlčelivosti ne vždy svědomitý. Dřívější vyslanci nepokládali to za nic, pravíce, že nepořídil více než oni. Ale velitel jejich pochválil svého ministra, řka, výborně jsi jednal. Neuplyne dlouhá doba, a poustevník bude náš. Moc, která ho dříve chránila, ustoupí, a jeho dokonalost jest jako pevnost, jejíž hradby jsou rozstříleny a podkopány; při prvním útoku padnou. Tak se také stalo.

V podobných legendách mívali duchovní spisovatelé druhdy zálibu. Vymýšleli je, aby jimi vylíčili a znázornili hluboké pravdy boží. Poučení, které se v nich skrývá, není již legendou, ale pravdou, které mnohý zakusil, pozdě lituje a žele, že nepřijímal ji vážněji a nechránil se více malých hříchů, které připravily ho o přízeň a ochranu boží. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Poslední pravda, kterou nám zjevuje pozornější pozorování spravedlnosti boží, jest, že stíhá Bůh tresty časnými, o nichž je řeč, také pro vlažnost a nevšímavost k jeho vnuknutím. Vlažný člověk je jako kámen; kam ho nestrčí, tam není, co mu neporučí, toho se nedovtípí. Je jako člověk věčně ospalý, který nikdy se jak náleží neprobudí, jako pták, který má závaží na nohou. Bez snaživosti, čilosti, pozornosti na vše strany, pilného použití všech příležitostí, není ani v časných věcech úspěchu a rozkvětu. To ví každý řemeslník, obchodník, úředník, každý. V duchovním životě jeví se tato snaživost v pilném vnímání a následování vnuknutí božích. Bůh chce míti z každého člověka něco velikého a vzácného, a proto ustavičně v srdci ho ponouká k dobrému. Cesta k veliké mravní ušlechtilosti a svatosti není letem orla, ale chůzí děcka, je cesta krok za krokem. Každý krok

musí jíti vpřed a žádný na zad. Svatí stali se svatými pilným a vytrvalým plněním denních malých povinností, ctností, zvlášť vnuknutí božích. Čím věrnější byli, tím více přicházelo světla, tím větší povzbuzení, tím větší příležitosti k dobrému, až stáli, sami se toho nenadajíce, na vrcholu dokonalosti a ctnosti. Kdo však ve své vlažnosti na vnuknutí boží nedbá, jich neplní, tomu jich Bůh na konec nedává, nebo dává v míře nepatrné. On pak nikdy se nepovznese z obyčejného života, on zůstane povahou, kterou tak mistrně vylíčil nám slavný básník v různých výletech a cestách pana Broučka. On klesne i do těžkých hříchů a vášní, nebo i na něho přijdou pokušení těžší, ale on nebude s to, aby jim odolal. Bůh mu dá sice milost dostatečnou, ale u něho k vítězství nebude stačiti. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Přízeň boží jest příliš vzácná, než aby vytrvalé její pohrdání a zanedbávání časem se nemstilo. Sem lze připočísti podobenství Kristovo o zrní, které padlo na skálu a na cestu, o služebníku, který zakopal hřivnu; sem hrozby, které mluví sv. Jan proti biskupu laodicejskému (Zjev. 3, 14 n.), vyčítaje mu, že není ani horký, ani studený, a pravě o něm „počnu tě vyvrhovati z úst svých.“ Dí „počnu,“ t. j. vezmu od tebe péči a ochranu svou. Sem slova sv. Petra (Petr 2, 21), že je lepší neznati cesty spravedlnosti, nežli znáti ji a odvraceti se od ní.

* * *

Tak jsme nahlédli poněkud hlouběji do knihy spravedlnosti boží. Tiché a tajné bývají cesty lidského srdce, tajné a spletité lsti a úklady světa, spletité a dalekosáhlé záměry chytrosti, ale hlubší a tajemnější a dalekosáhlejší jsou ruce spravedlnosti boží, která zase všecko vyrovnává. Blažen spravedlivý. Je jako dub, který nemusí se žádné bouře báti, nebo stojí zakotven v přízni a ochraně boží. Hříšník, byť ospravedlněný, lehkomyslný netečník, podobá se člověku, jdoucímu na ledě; nikdy neví s jistotou, neprobolí-li se pod jeho nohama. Proto nikdy není zby-

tečná lítost i nad hříchy dávno odpuštěnými, nebo pokání ničí zhoubné následky a tresty, o nichž jsme mluvili.

Chci skončiti opět vzpomínkou na některé události ze života světice naší církve. Sv. Růžena vitrbská byla podivuhodná dívka. Velikými milostmi byla obdařena a byla jich také hodna. Do rodného jejího města vtrhli kacíři albigenští. Úřady a jisté kruhy jim nadržovaly, katolíci byli bázliví a slabí. Sv. Růžena povstala na obranu víry. Bylo s podivením, jak tato prostá, útlá panna dovedla mluviti o věcech náboženských a potírati bludaře. Ale katolíci chovali se stále ještě zbaběle. Kacíři obžalovali dívku z rušení pokoje a pobuřování, a úřady ochotně ji vypověděly. Ani nyní neosmělili se katolíci vystoupiti na obranu, ač pověst svaté dívky daleko byla rozšířena. Musila odejíti. Ale kamkoliv přišla, vítali ji s nadšením, nebo skrze ni Bůh jim uděloval mnohé milosti. Její rodné město upadlo zatím do rukou kacířů, kteří v něm řádili hůře Turků. Teprve hrozné utrpení a zprávy o divech a milostech jejich rodačky dodalo katolíkům zmužilosti, že se sjednotili a jho tyranů svrhli. O jak nyní vítali sv. Růženu!

Více nežli tato sv. dívka jest Bůh v srdci našem. Přízeň jeho nad všelikou přízeň lidskou. Odpírej tedy domácím tyranům, hříchům a vášním srdce svého, abys Boha nevypudil a jeho přízeň neztratil. Pozdě bycha honit.

A ty, o Bože, neopouštěj nás. Vnukej nám bázeň před hříchem, dávej sílu k boji proti němu, povzbuzuj k lítosti za spáchané zlé, zvlášť neodjímej od nás milostivou ruku své přízně, ale veď nás k sobě, veď mocně, veď šťastně, abychom dobrý boj bojovali a zvítězili. Amen.

68. Spravedlnost boží.

(Tresty národů.)

Obsah: Hříchy a tresty národů. — Příklady o trestech národů. Jak Bůh trestá národy. 1. Čeká dlouho. 2. Do jistých hranic. 3. Různé tresty. 4. Hříchy, pro které Bůh trestá celek. 5. Ctnostní lidé a tresty celku. Pohled do dějin českého národa. — Povzbuzení k spravedlnosti.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Že tresty, které nás stihají, jsou v souvislosti s našimi hříchy, o tom snad nikdo nepochybuje. Farao, Heli, Ananiáš a Safíra, Giezi, Herodes, jsou jména, které každý zná. V Písmě sv. se výslovně dí, že zlo, které je stihlo, bylo trestem za hřích. A život poučuje nás nade vši pochybnost, že se každé zlo mstí, někdy hned, někdy po dlouhých létech. Rovněž víme jistě, že jako lze nemoce odvrátit nebo vyhojit léky, tak lze duchovní tresty odvrátit nebo odstranit kajícností a dobrými skutky. Ba, přemýšlíme-li o této věci, nalezneme, že tu panuje jakási pravidelnost v odměně a trestu, ve způsobu a velikosti jich. Zdá se nám, jakoby nějaké tajné sice, ale určité zákonodárství nad námi vládlo, vyměřující vše dle pravidelných, napřed stanovených zákonů a ustanovení, podobně jako při zákonodárství světském. A nebylo by

divu, nebo Bůh jest nejen nejvýš spravedlivý, ale také nejvýš moudrý; moudrost pak miluje pořádek.

Pozorujeme-li veškeré dějiny lidstva, vidíme, že Bůh odměňuje a trestá celé národy. Potopa světa, Sodoma a Gomorrha, dějiny lidu israelského, dávají nám o tom zaručený důkaz. Rovněž vidíme, že kajícností a spravedlností celí národové mohou trest a zkázu od sebe odvrátiti. Příklad o tom máme na př. v Jonášovi, kázavšímu pokání Ninivetským. Když pak pozorujeme, jak národové rostou a klesají, zase se probouzejí nebo úplně hynou, zdá se nám, že i nad nimi vládne jakési zákonodárství, jež dle stejných pravidel odměňuje a trestá. Naši dějepisci snaží se sice udati bližší příčinu rozkvětu a pádu národů, ale na hlubší příčinu nepoukazují. Řeknou na př., tento národ poklesl vnitřními rozbroji a tím, že podlehl silnějšímu nepříteli; avšak že rozbroje a podmanění nepřítelem jsou následkem dlouholetých hříchů a trestem božím, toho nepovídají. Nemůžeme jim to brát za zlé, nebo kdo zná cesty prozřetelnosti boží? Zároveň jest však jisto, že takové dějiny jsou kusé a jen polovědecké, jelikož neudávají hlubší a poslední příčiny osudů národů. My však máme vědomí jisté, jehož se zbaviti nejsme ani s to, že zničení Cařihradu, rozklad říše římské, pád království polského, úpadek národa českého po Bílé Hoře, nemají své příčiny jen ve vítězství Germánů a Turků, Bedřicha, Kateřiny II. a Ferdinanda II., ale že leží mnohem, mnohem hlouběji, že jdou až k tomu, který řídí osudy jednotlivce a národů, že jsou to tresty za hříchy celých století a často také lékem a milosrdenstvím pro staletí budoucí. I tu dlužno zajisté uznati, že Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Chceme se pokusiti, zjednati si trochu světla v této věci tím, že si uvědomíme aspoň některé zásady spravedlnosti boží. Nechť vám poslouží za popud k dalším soukromým spasitelným úvahám a přemýšlením.

* * *

Co chci vypravovati, není článkem víry. Jsou to myšlenky vzdělance, který ve světle víry dívá se nejen do duše lidské, ale pozoruje též děje národů.

Mezi tresty, jimiž Bůh trestá nejen jednotlivce, ale celé obce a země a národy, uvádí bohoslovci, že připustí, aby ztratili kázání slova božího a pravého učení, aby ztratili sv. svátosti a mši sv., aby přímluva svatých a zbožných zůstala bez užitku, aby neměli lidí moudrých a vlivuplných, aby byli trestáni morem, rozbroji, válkami, aby byli vyhlazeni s povrchu zemského. A bohovědci praví dále, že tyto tresty Bůh dopustí někdy na určitou dobu, kterou míra hříchu bude odpykána, jindy že je dopouští podmínečně, t. j. v takové míře a na tak dlouho, jak lid se bude káti čili nic, jindy že je dá tak, že buď se lid obrátí a bude žíti, nebo neobrátí a zahyne v nevěře, v kacířství, nebo zahyne vůbec; jindy opět že nezměnitelně ustanoví, vida hrozné hříchy minulosti a nepolepšitelnost v budoucnosti, že hned, nebo za sto let nebo jindy bez milosti vyhladí a zničí kraj, zemi, národ.

Z dvanáctera pokolení israelských bylo deset pro odpadlictví k modlářství a jiné hříchy dlouho proroky napomínáno, velikými bědami od králů syrských trestáno; ale když všecko zůstalo marno, bylo od Assyrských vyhlazeno. Kmeny Benjamin a Juda trestány podobně. Na konec odvedeny do zajetí, jež trvalo sedmdesáte let. Chrám a Jerusalem byly rozbořeny, oběti přestaly, kněžstva nebylo. Na březích řek babylonských sedával lid smuten, vzpomínaje na posvátný Sion. I písně umlkly na rtech jeho. Jen pláč a lítostivé žaloby posílal k Hospodinu.

Písmo sv. otevřeně dí, že toto vše byly tresty za hříchy. Záležely v tom, že lid byl navštíven bědami a porážkami. Pohané byli nástrojem v rukou božích, kterým jej trestati dal, dovoliv aby upadl do rukou jeho. Záležely v tom, že přestala bohoslužba, zničeno kněžství a chrám, že nebylo, kdo by vykládal zákon boží. Když pro kajícnost lidu Bůh se zase smiloval a ze zajetí jej vysvobodil, a když zase vy-

stavěn byl chrám a poprvé vykládán byl zákon boží, tu plakal, jak dí Písmo sv., všechen národ. Ale byly to jen jeho trosky. Tu nám tane otázka v mysli: Co by se asi bylo stalo, kdyby byl národ nikdy od Boha neodpadl, modlářství a hříchům se neoddával? A my soudíme, že jeho dějiny převyšovaly by skvělostí všecko pomyšlení.

Po několika stoletích přišel druhý pád říše israelské, pád konečný. Chrám a Jerusalem, jako hlava říše, zničeny navždy. Jak se připravoval? Přestali proroci, nebylo vynikajících velikých mužů, neboť nenabyli pro zaslepenost lidu dostatečného vlivu, přišli králové slabí, již nebyli s to národ ubrániti, nebo spustlí, kteří lid svedli k zlému, nebo krutí, kteří mu byli metlou, vznikly vnitřní rozbroje, falešní proroci, uvádějící lid v bludy a ve vzájemné boje, kněžstvo spustlo, takže nebylo bohumilých modliteb a obětí. Národ na konec zapomněl na ideu messianskou, kterou Bůh mu dal jako jeho účel a cíl na zemi, a když přišla a se vyplnila, nebyl již s to, aby ji poznal a přijal. I stal se zbytečným na světě, jako národ, míra jeho hříchů byla naplněna. To vše byly tresty, jak výslovně dí Písmo sv., jež Bůh poslal nebo dopustil. Když zůstaly marny, přišel jako poslední trest konečný a úplný pád říše. Poslání národa přestalo a přešlo na jiné. Spasitel připomínal farisеům v mnohých podobenstvích a kázáních tyto pravdy, pravě opět a opět, že království boží bude jim odňato, že národové od Východu a Západu přijdou a stolovati budou s Abrahamem. (Mat. 23.) A zase tane nám otázka na mysli: Co by se bylo stalo, kdyby národ israelský jinak si vedl, poslání své poznal a vyplnil? A myslíme si, že by měl skvělou budoucnost, nové vznešené poslání od Boha a nebyl opovržením a metlou národů. Touto metlou boží stává se ovšem ne sám sebou, ale úpadkem, nevěrou a bezbožností národů křesťanských; ve středověku jí nebyl. Jed z Judei otrávil duši křesťanských národů a svádí je právě také ve finanční otroctví.

Z těchto událostí a jiných, které z Písma sv. jsou nám známy, hleďme dobýti některých obecných zá-

sad a pravd, pokud lidský důvtip se jich dopátrati je s to.

Předně vidíme, že Bůh čeká s tresty svými dlouhý čas, u jednotlivců léta, někdy až na druhé a třetí pokolení, zvlášť u rodin královských a šlechtických, tvořících uzavřenou řadu; u národů pak třeba dlouhá století. To není divné, neboť národové žijí staletí, a jejich život jest nesmírně složitý a kombinovaný. Přece však vidíme, že tresty větší dlouho se připravují, takže bystří a osvícení duchové je tuší dlouho napřed. Skarga předpovídal národu polskému s určitostí a s horoucností jeho pád, nezmění-li života svého. Tenkráte nemělo jeho kázání již úspěchu; když dnes je čteme, otřásají svou hroznou pravdivostí. Totéž činil u nás Milič z Kroměříže a Matěj z Janova. Mocně pracovali, aby zadrželi úpadek národa, ale marně. Živly revoluční nalezly svého vůdce a ovládly zemi.

Za druhé vidíme, že nejen pro jednotlivce, ale i pro celé národy ustanovil Bůh jisté hranice bezbožnosti a hříchu. Naplní-li míru, přijde veliký trest, strašný pád, a to určitě a jistě, jsa snad napřed již stanovený. Abrahamovi řekl Bůh, že ve čtvrtém pokolení navrátí se zase do země kananejské; stane se to tak pozdě, protože míra hříchů Amorrhejských, kteří zemi obývají, není ještě tak veliká, aby zasloužili vyhubeni býti. (Gen. 15, 10.) Ale vida Bůh, že ji naplní, mohl učiniti slib, neboť sám potom poručí, aby vyhubeni byli za trest pro své nepravosti. Totéž vidíme při potopě, zkáze Sodomy, při konečném zavržení národa israelského. Totéž můžeme souditi o událostech jiných. Pád říše římské předcházely doby císařství, strašné svou bezbožností, nemravností, pronásledováním křesťanů; pád Cařihradu předcházela nekonečná kacířstva, odtržení se od Říma, a mnoho jiných hříchů.

Za třetí vidíme, že Bůh různé národy různě trestá, jedny více, jedny méně, jedny válkou, jiné revolucí, jedny morem, jiné podmaněním. My vidíme jen výsledky, ale důvody pro různost a míru trestů jsou nám zatajeny. Jedna okolnost toliko zdá se zřejma,

totiž že Bůh je přísnější a nesnášelivější k hříchům věřících nežli nevěřících. Snad proto, že jsou větší, že ukazují větší nevděk, že věřící lépe znají cenu věčné odměny a věčného trestu, zvláště že tresty věřících směřují k polepšení a nikoliv k zahubení. Co má platnost o jednotlivci, dlužno říci také o národech: Bůh nechce, aby zahynuli, ale aby se obrátili a živi byli; to pak především dlužno říci o národech věřících. Skutečně také byly tresty, jimiž Bůh stihal národ israelský a národy křesťanské, větší, než o jakých čteme u jiných národů. Šlo mu více o záchranu těch, kteří byli jeho srdci blíže, nežli o záchranu nevěřících. Tu pozorujeme zvláštní zjev, že nevěřící bývají metlou, které Bůh na potrestání svých věrných užívá. Národ israelský trestán Filištinskými, Assyrskými a jinými pohanskými národy. Cařihradská říše trestána Turky. Křesťanská Evropa Vandaly, Huny a jinými pohany nebo kacíři. Čechové byli trestáni Husity a protestanty, Francouzové nevěrci francouzské revoluce, katolíci vůbec hlavně bludaři a kacíři. Kdekoli v církvi byly veliké nepořádky, vznikla kacířstva, která se stala hroznou metlou země. Však zároveň pozorujeme také zjev, že vítězní národové pohanští, vítězná kacířstva, vítězná nevěra na konec zahynou, ale církev a věřící trvají dále, ano rozkvétají, byvše trestem od svých hříchů a neřestí očištěny. Zahynuli Assyrští, padl Babylon, umírá Turecko, pominula metla Tatarů, zmizeli Husité a tisíceré jiné sekty, umřeli nevěřečtí revolucionáři, ale církev trvá dále. Bůh hodil metlu do kamen k spálení, ale syny své miluje dále. Kde víra zanikla, tam patrně byla míra hříchů plna.

Za čtvrté pozorujeme, že jsou hříchy, které Bůh trestá nejen na jednotlivcích, ale na zemi nebo národě jako celku. Jsou hříchy, které patrně jsou hříchy celé společnosti, neboť osoba, která je páše, není jednotlivec, ale společnost jako osoba mravní. Když celá společnost nebo říše dává bezbožecké zákony, podporuje kacířstva, vyhání a potlačuje víru a církev, podstupuje nespravedlivé války, dopouští veřejně zřízení a ústavy, jimiž mravnost béře zkázu, netrestá

trestuhodné hříchy, pěstuje, podporuje a šíří špatnou literaturu, tož jsou to jistotně hříchy společnosti, které zasluhují, aby na celé společnosti byly trestány. Sem patří také hříchy, kterých většina některé společnosti se dopouští, byť nevystupovaly officialně jako celek, neboť co činí veliká většina, přičítá se celku. Jestliže dvě třetiny obce oddány jsou opilství, lze hřích tento přičísti celé obci. Konečně i jednotlivé hříchy jsou do jisté míry hříchy společnosti, neboť jako jednotlivci jsou se státem, jehož jsou členy, mravně spojeny, tak i hříchy jednotlivce jsou mravně spojeny s celou společností. Netrestá-li společnost takový hřích, má na něm positivně spoluvinu. Tak se může státi, že pro hřích jednotlivce stihne trest boží celek. Pro hřích Davidův trestal Bůh celý národ (2. Král. 24.), pro hřích Achanův (Jos. 7.) poraženo hanebně celé vojsko. Však není to nespravedlivo? Nikoliv, poněvadž takový hřích jednotlivce bývá poslední kapkou, při které sklenice společenských neřestí přetéká, jest kapkou, která míru hříchů, kterou Bůh připouští, doplňuje.

Křesťané, pamatujme na to. Mnozí si myslí: Co na tom, když stát jest bez vyznání, když náboženství ze škol se vyžene, když povolí se rozlučitelnost manželství? Řeknou si: Vždyť každý může býti nábožný jak chce, může děti své víře vyučovati, nemusí se dáti rozvést. V těchto slovech jest mnoho, velmi mnoho fariseismu; avšak pomíjím to. Než, poukazuji na to, že společnost porušuje tak boží práva, že zanedbává svaté povinnosti, že otvírá brány hříchům, že podporuje nevěru a nemravnost, že mnohým béře možnost vzdělati se ve víře. To jsou hříchy společenské. Společnost jako celek se jich dopouští a proto nezůstane bez trestu. Zlo nesmí býti společností hýčkáno, chráněno a pěstěno.

Ale, řeknete mi, aspoň dobří nemohou býti za to trestáni. Mohou, odpovídám, neboť jsou vinni. Jsou vinni, že práva a spravedlnosti nehájí, že zbaběle mlčí, že povinností svých řádně neplní. Též může býti u nich neštěstí, jež Bůh pošle, zkouškou trpělivosti a příležitosti k zásluhám. Ostatně je takový pořádek vůbec.

Bolestí ruky trpí celé tělo, hříchem syna trpí celá rodina, neschopností velitele trpí celá armáda.

Vidíme-li tedy, že počet hříchů ve společnosti se množí, že zločiny zůstávají bez trestu, že rostou veliké a těžké hříchy, pak můžeme s jistotou souditi, že Damoklův meč visí nad celou společností, že hranice trpělivosti, kterou Bůh stanovil, bude brzy překročena, že trest jest přede dveřmi. Běda zemi, která toho nevidí, nečiní pokání, nepracuje pro obrat k lepšímu. Běda jí, jestliže špatná žurnalistika, špatné veřejné mínění, jestliže vůdcové plamen zla ještě podněcují. Přijde potopa, přijde oheň a síra, přijde porážka, neboť spravedlivost boží již se blíží. Bůh jest spravedlivý a miluje sprvaedlnost.

Za páté vidíme, že dobré skutky a ctnosti společnosti a jednotlivců trest boží odvracují a jsou zemi požehnáním. Bohumilé zákony, potírání zla, ušlechtilá zařízení vyrovnávají zlo, které od jednotlivců nebo celku se páše, a přinášejí požehnání. Jako zdravé srdce působí na zdraví celého těla, tak také ctnosti jednotlivců vylévají se jaksi do celé společnosti. Tak se stává, že Bůh pro ctnost jednotlivců dává dary celku a celek ušetřuje zasloužených trestů. Bůh činí tak proto, poněvadž nechce vzácné duše zničiti s ostatními, poněvadž jejich skvělá ctnost velmi se mu líbí, poněvadž vznešený jejich příklad může také u jiných přinésti krásné ovoce. Pro deset spravedlivých byl by Bůh ušetřil Sodomy, pro horlivé a vytrvalé prosby Mojžíšovy odvráceny byly od lidu mnohé pohromy; pro naději, že budoucího roku přinese planý fík ovoce, byl ušetřen. Proto jsou svatí, ctnostní, spravedliví mužové, zářící svou vznešenou povahou, pilíři, které drží společnost, jako sloupy drží chrám. Krásně dí Písmo sv. (Sir. 16, 3.): „Lepší jest jeden bojící se Boha, nežli tisíc synů bezbožných.“ A slavný Lessius dí: „Dávno byl by konec světa, nebýti duší svatých.“ Proto, křesťané, važme si lidí učených, umělců a velikých politiků, ale nad ně važme si lidí svatých a ctnostných, prosme za ně, děkujme za ně.

A nyní mi dovolte, abych po tom, co jsem řekl, učinil na okamžik odbočku do českých dějin. Doba

od bitvy na Bílé Hoře do začátku XIX. století je dobou úpadku českého národa. Otevírám volnomyšlenkářské dějiny slovesnosti a čtu tam, že příčinou úpadku národa v této době byli: církev, Jesuité, Ferdinand II. a pod., a příčinou probuzení národa že byly osvícenské snahy císaře Josefa II. Co soudíte o takových spisovatelích? Myslíte si asi, že by měli raději zabývati se zahradnictvím a okopávati zelí. I kdyby nakrásně byla církev, Jesuité, Ferdinand II. příčinou úpadku, byli by jen nástrojem v ruce boží, která řídí osudy národů, a výtka musila by býti činěna Bohu. Ale když ve světle těch zásad, které dle Písma sv. jsem rozvinul, díváte se na tuto smutnou dobu, co řeknete? Především si povzdychnete, že to byl trest boží za minulá dvě století, kdy krev zaplavila zemi, oltáře Hospodinovy byly rozbity, surovost vládla a hýřila revoluce. Potom si řeknete, že mohl nás Bůh zničiti, ale neučinil toho. Naplnili jsme míru nepravosti, ale Bůh poslal trest toliko časný, dvě století trvající. Potom si doznáte s historikem Tomkem, že Bůh i trest obrátil k dobrému, neboť přivedl národ k víře, pořádku, vymýtiv revoluci, že položil mu v oněch dvou stoletích základ k probuzení a rozkvětu, který jinak nebyl možný. Konečně si řeknete, že rány, které utržil, mají mu býti výstrahou, aby znovu nevyzýval bezbožností hněv boží, nepodnikal díla nad své síly, nezpronevěřil se úkolu, který Bůh mu dal. Neboť potom mohla by se naplniti ona míra, po které Bůh ustanovil smrt nejen dvoustoletou, ale smrt navždy. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

* * *

A tak chceme skončiti. Doufám, že uznáváte pravost zásad světové politiky boží, pokud sahá do spravedlnosti boží, jak jsem je vyvodil, neboť jsem se obmezil jenom na ty, které jsou jasny, a jež z Písma sv. bezpečně lze vyvoditi. Opakuji je kratince. Bůh čeká s trestem. Bůh stanovil hranice hříšnosti. Jakmile je překročena, trestá velmi buď tresty dočasnými, na př. válkami, kacířstvím, morem, porážkami,

odnětím oltářů a svatostí; jindy trestem konečným, zahubením. Bůh trestá věřící spíše a citlivěji a trestává je nevěřícími a sektaři. Jsou hříchy celé společnosti, které proto Bůh na celé společnosti trestá. Pro veliké tresty jednotlivců od trestů upouští, ano žehná. Své vývody jsem opřel o dějiny národa israelského a dějiny vůbec a na konec jsem jich užil na dobu úpadku českého národa.

Jsou to zásady křesťanské, zásady mužů učených a svatých. Zásady také velikých filosofů a státníků. Nepřezírejme jich. Buďme spravedlivými a svatými i prospějeme nejen sobě, ale i národu. Vidíme-li jej v hříších a bludných zásadách, kajme se zaň, obětujme Bohu dobré skutky, aby Bůh ho pro nás ušetřil. Duší svatých si važme; jsou pilíři, na nichž spočívá blaho naší země. Kladme odpor zlu a podporujme dobro. Tak život náš odpovídati bude světové politice boží. Síla boží a síla naše spojí se i vznikne dílo dobré, pevné a čestné. Komu Bůh, tomu všichni svatí — dí přísloví. Bude-li Bůh s námi, všecko nám sloužiti bude. Amen.

69. Spravedlnost boží.

(Smrt.)

Obsah: Náhledy o smrti. — Zemřelá nevěsta. Co vše opustila. Applikace. Povzbuzení.

Jak dlouho, nemoudří, budete milovati zpozdilost. (Přísl. 1, 22.)

Indická pověst dí, že Bůh stvořil mimo svět živých, také království mrtvých. Bylo v něm tak ticho a klidno, že anděl, předstoupiv před Tvůrce, pravil k němu: Pane, každý bude po tomto místě, které jsi tak krásné učinil, tou měrou toužiti, že svět živých brzy nebude míti obyvatel. Zamyslil se Bůh, a postavil mezi obě říše smrt, učiniv ji hroznou. Lidé, poznavši ji, začali se jí báti. Tato bázeň rozšířila se po vší zemi.

Jest to poetická báje, ale povrchní. Mnohem hlubší byly zkazky řecké a římské o smrti, zkazky o tarturu, místu trestu. o blažených ostrovech, místu nebi, o podsvětí vůbec. Dotýkají se některých pravd, na př. že duše jest nesmrtelná, že jest místo očišťování, trestu a odměny, ale jsou pokaženy báchorami a bludy; také nevysvětlují příčinu smrti. Nejtemnější jejich stránka jest, že jsou bezútěšny. Jaká to smutná říše, antická říše stínů. Ta hrstka obyvatelů blažených ostrovů, kteří mimo to těší se blahu

velmi pochybné ceny, skýtala malou útěchu. Povrchní duchové si pomáhali tím, že vše bylo nejisté, hlubší myslitelé trpěli právě zase touto nejistotou. Jeden z největších dal si na hrob nápis: V nejistotě jsem žil, v nejistotě umírám, kam jdu, nevím. O bytosti neznámá, smiluj se nade mnou! Smrt pro ně byla strašlivou hadánkou.

Křesťanství dává nám o smrti výklad ne sice úplný, ale pravdivý a jistý. Skrze hřích t. j. skrze hřích dědičný přišla na svět smrt. Smrtí končí se život vezdejší, který jest průpravou k životu věčnému. Kdo zemře v milosti posvěcující, vejde, očistiv se dokonale v očistci, do nekonečné blaženosti; hříšník, jenž umřel bez pokání, dojde věčného trestu.

Ani smrt křesťana není bez hrůzy. Pravidelně doprovázejí ji bolestné nemoci, trpké bývá opustiti vše, co jsme milovali, často budí hříchy minulosti v srdci bázeň. Ale do všeho svítí radostný paprsek milosrdenství božího. Snadné jest pro křesťana, upřímnou zpovědí s Bohem se smířiti, Tělo Páně, které vroucně přijímá, posiluje ho, dávajíc mu velikou naději v slávu věčnou, a tak s důvěrou odevzdává duši svou Bohu. A důvěra ho nezklame.

Avšak nezapomínejme, že i dobrou smrt třeba si dobrým životem zasloužiti. Tyto dni měla ve Vršovicích dvacetiletá dívka slavný civilní pohřeb. Byla zbožně vychována, ale učinivši si známost s nevěrcem, uvěřila všemu, co píší nevěrecké listy, a stala se výmluvnou hlasatelkou socialistického učení; jsouc v jiném stavu, dala se s ním civilně oddati a brzy poté v šestinedělí zemřela. Víru ztratila, vzácných darů božích užívala proti Bohu, a tak ani do hrobu světlo víry jí nesvítilo. Zahodila sama milost, kterou jí Bůh zajisté dával. Nesoudím ji, nebo Bůh soudí, dím jen, že smrt odpovídá pravidelně životu. Život v nevěře, smrt v nevěře; vlažný život, ledajaká smrt; zbožný život, zbožná smrt, těžká snad, ale dobrá.

Co bývá příčinou, že smrt bývá často ledajaká, těžká, nedobrá? Poněvadž žijeme tak, že si zasluhujeme výtky: Jak dlouho, nemoudří, budete milovati zpozdilost? Rozjímejme o smrti, abychom pře-

stali milovati marnost a stali se moudrými. Smrt jest dobrá učitelka. Pojďme si k ní o poučení.

* * *

Roku 1903 připravovali v masopustě u zámožného mlynáře a rolníka svatbu. Bylo živo. Lidé četně přicházeli a odcházeli, dům se čistil, připravovala se hostina, šily svatební šaty nevěstiny. Všude plno ruchu a veselí. Tak bylo 15. dubna. Den po té je tam ticho jako v hrobě. Podlaha zůstává nedomyta, svatební dary leží nepovšimnuty, na jídlo nikdo ani nemyslí, na tvářích všechněch je uplakaná bělost, po chodbách plíží se vzdechy a pláč. Co se stalo? Přišel snad nějaký kazatel, který hrůzou mocného slova obrátil dům veselí v dům kajícnosti? Ano, přišel kazatel, a to kazatel zcela obyčejný a neoblíbený. Ani nepromluvil, jen vešel, a hned všichni hlavy bolestně svěsili v hluboké vážnosti, oči zalily se jim slzami, úsměv na rtech proměnil se v zsínalost. Náhle přišla smrt, a v okamžiku změnil se dům radosti v dům zármutku. Sedí nevěstě na čele jako mramor bílém a chladném, dívá se strašlivě z jejích zlomených očí, šklebí se nepříjemně z jejích zsínalých úst, jakoby cynicky volala: Má je, a nikdo ji nevyrve již z mých kostnatých rukou.

Na bílém lůžku odpočívá mrtvola nevěsty. U hlavy krucifix a dvě svíčky, na bílém rubáši plno obrázků. Otevřená okna činí dojem opuštěnosti. Přicházejí lidé. Jindy byli hovorní a radostni, teď mlčí, říkouce: Kdo by se byl nadál! Tak náhle a neočekávaně. A mnohý si rozpomene na slova Písma: Všeliké tělo je jako tráva a všeliká sláva jako květ polní. Uschla tráva a spadl květ (Is. 40, 6); nebo na slova: Nevíte dne ani hodiny; a opět: Co je život náš? Pára jest, která se na maličko ukazuje a potom zmizí. (Jak. 4, 15.) Marnost nad marnost, a všecko je marnost. (Kaz. 1, 2.)

Přicházejí přítelkyně zesnulé, mladé, veselé. Vstoupí, a slovo odumírá jim na rtech. Jako by někdo dotekl se ledovou rukou jejich srdce. Plaše po-

hlédnou na družku a tratí se ven. V duši mají obraz, který ještě dlouho je lekká a znepokojuje. Smrt za nimi volá: Proč utíkáte? Postojte a pozorujte, jakou cenu mají věci, na které vy takovou váhu kladete. Jak dlouho, nemoudré, budete milovati všelikou zpozdilost? Náhle, jako zloděj, jsem ji přepadla. Bránila se, volala: Nechci umříti, nechci; potom prosila, v srdcelomném pláči ruce ke mně vzpínajíc: Smiluj se, hleď, jsem tak mladá a šťastná; pak volala rodiče na pomoc, úpíc: Tatíčku, matičko, nedejte mi umříti, pro Boha vás prosím, pro vaši lásku ke mně, nevydávejte mne smrti. Chvilku jsem ji nechala svíjeti se úzkosti, smějíc se jejímu zoufalému bolu, ale potom sáhla jsem na ni svou ledovou rukou, i umlkla náhle. Pohleďte, družky, jak tu leží! Kdybych jí byla vzala toliko zrak, nebo jazyk, byla by se cítila nešťastnou po celý život. Já jí vzala všecko, všecko, a hle, jak je tichá. Ha, ha! Vizte, nemá ničeho! Proč utíkáte? A jak je mlčelivá! Ani slůvkem si nenaříká! Lekáte se? I vám učiním podobně.

Smrt na chvíli umlkla, po té začala opět. Přiveďte jí jejího ženicha, kterého jste jí záviděly. Jindy, když se objevil, zarůměnila se její tvář, oko jí vzplanulo radostným leskem, srdce chvělo se blahem při jeho doteku. Zavolejte ho! Řekněte jí, Lidunko, hle, tvůj ženich přichází! Ani oka neotevře. Řekněte jemu: Volej na ni, jmenuj ji sladkými jmény lásky, vtiskni políbek na její čelo! Ani sebou nepohne. Co jste jí nyní vy, co její ženich. Nic, pranic. Jako ten kámen v lese je její srdce, chladné, bez života, bez citu. Včera hrozilo jí srdce štěstím jako skřivánek z obilí vyletěti kamsi daleko; dnes je ledově lhostejná. Tak učiním také vám, nebo jediný krok, dí Písmo, dělí vás ode mne. (1. Král. 20, 3.) A smrt pokračovala: Zavolejte otce a matku. Milovala je velmi, zvláště v poslední době, kdy věděla, že je brzy opustí. Ať k ní mluví, ať ji poprosí, ach, dítě milé, usměj se na nás, promluv na nás jediné slovíčko! Zůstane chladná jako led! Tak odděluje smrt, dí Písmo. (1. Král. 49, 3.) Vy milujete zábavy a radovánky, vy koketujete s hříchem, vy toužíte po

marnostech. Jen se vás dotknu, a ke všemu budete lhostejny, jako tato.

O smrti, jak si trpká! Tisíce slyšeli tvou řeč, a nebyl nikdo, kdo by si při ní bolestně nepovzdechl! Vzpomínáme-li, co béřeš, nemůžeme se nermoutiti!

Pohleďte jen, co vzala zemřelé! Jaké bohatství kolem. Tam její výbava; je skvostná. Tam leží pohozen svatební závoj. Sama si jej vyšívala, někdy i slzami porosila. Snad posvěcovala jej modlitbami k přesvaté Panně, prosíc za štěstí. Krásné sny táhly při tom asi sličnou hlavinkou. Teď jest jí lhostejný. Za krátko měla po boku ušlechtilého muže zaujati vynikající postavení, než i to byl začátek ještě ku stkvělejší budoucnosti. Nad to byla mladá, krásná, chytrá, nadaná, ctnostná; její srdce podobalo se rozkvétající čisté lilii nebo růži. Kde je to všecko dnes? Okamžik, a ze vzácných darů těla a duše, z bohatství a lesku zbyl jí bílý rubáš, myrta a několik sv. obrázků. Nikdy v nic jiného se neoděje. Před Janem Lucemburským stál rytíř, jenž se provinil. Odevzdej meč, velel král. Sejmi znak svůj! Odlož přilbu a brnění! Rytíř učinil tak, král zlomil meč a pošlapal znak. Nyní jdi, pravil a nevracej se, dokud viny své nesmažeš. Podobně smrt v okamžiku zbavuje krále koruny a žezla, knížata zvučných přídomků, učence učenosti, paní krásy, obchodníky statků, vojevůdce moci. V Paříži při Seině stojí umrlčí komora, v které vystaveni jsou utopenci. Denně jest jich tam několik, někdy až třicet. Klidně leží na mramorových stolech. Marně hádáš, dívaje se s pohnutím na ně: To jest učenec, to jest dělník, to milionář, to divadelní krasavice. Není na nich zříti ani krásy, ani bohatství, ani řádů, ani pýchy; ztrnulá bledost a zsínalost učinila je sobě podobny. V těch hlavách, na pohled odpuzujících, nerodí se již žádná myšlenka, v tom srdci stuhlém nehárá žádná vášeň, ta ústa chytrá a výmluvná už nikdy nikoho neobalamutí, vyhaslé oko nikoho neokouzlí. Temno a studeno je v lebkách, v srdcích těch na dlouhé věky. Co stalo se ze všech darů? A byly-li užívány k hříchu? O vy, nemoudří, jak dlouho budete milovati

zpozdilost? Chvilku rozkoše, dlouhá ošklivost v srdci, nyní hniloba a červy. Bože můj, osvěť nám rozum, aby z darů, které jsi nám dal, na konec nezbyly snad jen hříchy! Bláhový, volá Komenský, což nevidíš, že svět je pouhé divadlo, v němž jeden hraje úlohu krále, druhý poddaného, třetí boháče, čtvrtý chudého? Všecko je toliko hra, vše líčidlo a klamavé večerní osvětlení. Po představení není herec ničím z toho, co hrál. Svlékl divadelní hadry, které se zdály drahocennou korunou a nádherným pláštěm, smazal líčidlo, které mu dodávalo neobvyklé svěžesti. Počkej, i tobě smrt ukáže klam světa. Svlékne tě ze všech cetek tvých a nic ti z nich nenechá, nežli rubáš. Přemýšlíš někdy o tom? Vzpomeneš si na to, když marné nebo hříšné touhy jako žíznivé kalichy květin rosu, hledají ukojení? Okamžik, a bude všemu konec! O, duše má, kéž bys byla moudrá a nedívala se na svět v divadelním osvětlení, nýbrž v záři věčnosti!

Než krutá smrt nemá na tom dosti. Uplynuly tři dni, co zemřela nevěsta, a smrt velí: Ven, z tohoto domu, ven z milé světničky, pryč od rodičů a milých osob, tam ven, do chladné země, mezi hroby, do smutné říše hřbitova! Nevzpírá se zemřelá, nevzpírají se rodiče. Umíral desítiletý chlapec. Tuše, co se stane, dal si přinésti na lůžko své hračky, objal je a volal: Ach, tatíčku a matičko milá, vy mi je nevezmete, vy mne nedáte do rakve, vy mne neodnesete z domu a nezakopete do země. Ne, dítě, odpovídali rodiče; zůstaneš u nás. Ale za několik dní opouštěl dům otcovský, aby si vyhledal kouteček na sv. poli. O smrti, jak trháš nemilosrdně i něžná pouta rodinná! Na konci prvého tisíciletí rozšířilo se valně mínění, že bude konec světa. Někteří řekli si: Jezme a pijme, nebo zítra zemřeme (Is. 22, 13), přemnozí opouštěli všecko, aby v kajícnosti očekávali příchod Páně. Byl to klam, ale pravda jest, že všichni lidé, kteří tehdáž žili, dávno setleli v hrobě, nevzavše s sebou nic, leč své skutky dobré a zlé. Svět zůstal, ale nemá-li pro ně cenu jako hromada popele? Co mají z toho, jestliže utrhovali dělníku

na mzdě, lichvou se obohacovali, bližnímu nespravedlivě ubližovali, srdce ctižádostí mučili, tělu hříšně sloužili? Zdaž nevolají k nám: Jak dlouho, nemoudří, budete milovati zpozdilost?

Však vraťme se k zemřelé. Mrtvolu zakryly, nebo pohled na ni je nepříjemný. Otevírají okna, pálí kadidlo, nebo vzduch naplněn je hnilobou. Přišel kněz, pomodlil se, výbuch bolu, a již ji odnášejí. Rodiče pláčí, ale čas zhojí jejich žal. Ženich je bled, ale brzy najde si jinou družku života. Přítelkyně jsou smutny, ale snad některou napadne myšlenka, že má o nebezpečnou sokyni méně. Klepny utírají si slzy a drží v ruce růženec, ale nejedna snad chystá se k břitké kritice: Pán Bůh potrestal marnivost a pýchu. Většina z četného průvodu baví se, jakoby šli na výlet. A ty tam ležíš klidně v rakvi, ani zvuky dojemného pochodu nevnímáš, který ti hraje smutnou píseň svatební. Kněz se pomodlil, a rakev s tebou spustili do země. Již je zasypána, již nad tvým rovem hude vítr píseň: Marnost nad marnost a všecko je marnost uč nás milovati Boha. (1. Kaz. 1, 2.) Pomíjí svět a žádost jeho. (1. Jan 2, 17.) Tento umírá silný a zdravý, bohatý a šťastný, útroby jeho plny jsou tuku. Jiný umírá v hořkosti duše beze všeho zboží. Avšak spolu spáti budou v prachu a červové je přikryjí. (Job 21, 23.)

Cesta od hrobu vede nás mimo kostnici. Vstupme do ní. Za několik let naše kosti tam budou. Co tu lebek, hnátů a kostí! Komu náležely za života? Kdo to může říci? Ta ruka tam třímala snad meč, ta péro, ta vějíř, ta žebrala před kostelem. Jaké myšlenky rodily se v těch sterých lebkách, jaké city pod žebrami oněch skeletů? Ten svět, jehož tu jsou ubohé zbytky, dávno zašel; jen Bůh zná jeho dějiny. Pomíjejícnost a věčnost zároveň dívá se na nás z těch prázdných důlků očních, příšerných na pohled. Zastav se a rozjímej trochu.

Předstup, máš-li pýchu v srdci! Pohrdáš jinými? Vyvyšuješ se nad ně? Přísně je posuzuješ a odsuzuješ. Když sem přinesly ostatky pyšného, jako ty jsi, pohnuly se kosti a volaly: Také raněn jsi jako

my, nám podobný učiněn jsi. Svržena je do pekla pýcha tvá, spadla umrlčina tvá; molem tobě podestláno bude a přikrytí tvé budou červové. To-liž je ten muž, který bouřil zem? (Is. 14, 10 n.) Tobě volají: Co se pyšníš, hlíno? Kde se v tobě vzala tvá veliká pýcha, ty potravo červů? Odkud smělost, že pohrdáš přikázáními božími a církevními, že odmítáš milost spasení? Pohleď, co z tebe bude! Skloň hlavu a pokoř se před tím, který dává hroby kopati. Či chceš nejen býti prachem, ale zatratiti také duši svou?

Předstup, smilníku, a pohleď, co tě mámilo. S tou lebkou tam, před níž oči zavíráš, jsi se hříšně líbal, těmi pažemi kostnatými dával se objímati. Jdi, učiň tak nyní! Ty nechceš? Poznej tedy klam světa; co je tělo, dí sv. Řehoř, ukazují hroby. Příšerné jest, co hr. Marie Nikolajevna Twardowská páchala silou své krásy. Muže ožebračovala, dohánělа k vraždám a sebevraždám, ničila rodinné štěstí. Jí se nedivím, nebo byl to démon, krásný sice na pohled, ale ďábel sobectví ve skutečnosti. Ale jak ubozí to tvorové, kteří do té míry dali se jí zaslepiti! Zdaliž by ihned nezbavili se nedůstojného a hanebného kouzla, kdyby s rozmyslem vstoupili do těžkého vzduchu umrlčí komory? František Borgiáš, princ z královského rodu, podlehl čaru nejkrásnější ženy, královny Isabelly, zvané Rebekkou Španělska. Když zemřela, byl určen k tomu, by mrtvolu její doprovodil do hrobky. Nemohl si odepříti, aby ještě jednou na ni nepohlédl. A toto hnijící tělo, volal v ustrnutí, jest krásná Isabella, která oslňovala celou zemi? O světe plný klamu! Podruhé mne neošálíš. Borgiáš zřekl se věcí pozemských, aby žil jediné nebeským. Nám stačiž jeho příklad aspoň k upřímnému pokání.

Podobně předstup každý s vášní svou, která ho poutá k světu okovy nezřízenými, a rozjímej o ní před tváří jiného světa, který z kostnice na tebe se dívá. Jdi tam, dívko marnivá, jdi muži nepoctivý, jdi ženo záletná, jdi ty, který obžerstvím, opilstvím, leností nebo jiným způsobem hovíš tělu svému. Rozjímej tam o slovech Páně: Co prospěje

člověku, kdyby celý svět získal, a na duši škody vzal.

* * *

Pomni, že prach jsi a v prach se obrátíš! Ne já, ale úžasný zákon smrti, který neúprosně světu vládne, mluví to k tobě. Jen božská moc mohla jej dáti. Kaifáš, velekněz, pravil kdysi ke Kristu: Zapřísahám tě před živým Bohem, abys nám řekl, jsi-li syn boží. My tu stojíme rovněž před tváří boží. Před tímto živým Bohem i já vás zapřísahám, pravě: Je to pravda, že smrt vám všecko vezme? Je pravda, že vezme vám sluch, zrak, hmat, řeč i cit? Je pravda, že vezme vám všecko jmění, všecky požitky a zábavy, všecku radost? Je pravda, že vaše ruce ztuhnou, vaše srdce setlí, vaši lebku červi ohlodají, že bude z vás prach a popel? Je pravda, že zakopou vás do tmavého hrobu, dnes nebo zítra — nebo pozítří, a že duše vaše budou souzeny podle skutků svých? Pochybuje-li někdo o tom, ať to řekne, já vezmu ho za ruku a odvedu ke hrobu. Těmito prsty vyhrabu hlínu z něho a zvolám: Viz, tu hnilobu, zapřísahám tě před Bohem, abys mi řekl, věříš-li, že i ty jí budeš? Než z vás o tom nikdo nepochybuje. Budeme prach a popel a umrlčina, vyznáte s povzdechem, budou šlapati po našem hrobě, v kterém všecko naše žití, celý náš svět s námi bude pohřben. Nuže tedy, chci zahřmíti vám do duše, jak dlouho, nemoudří, budete milovati zpozdilost?

Vy mi snad řeknete: O kazateli, ty nás svou řečí zarmucuješ! Což není prostředku, aby nám vráceno a nahrazeno bylo, co smrt nám béře? Což vzpomínka na smrt má jen smutnou resignaci a tupé odříkání v nás buditi, jako u pohanů? Ne tak! Viz kříž! Na něm vedl Spasitel největší boj světa, boj s nepřemožitelnou smrtí. A zvítězil. Od té doby svět zpívá se sv. Pavlem: Kde je, o smrti, osten tvůj, kde vítězství tvé? Oslavený vstal z mrtvých, nekonečně nahrazeno mu, co mu smrt vzala. Kristus jest život. Za ním vírou, nadějí a láskou, za ním

bojem proti hříchu, nebo teď jest jediná už jen smrt, smrtelný hřích. Přemoz jej a přemohl jsi smrt. Skrze člověka smrt, skrze člověka i vzkříšení z mrtvých. (1. Kor. 15, 21.)

Mysli na smrt. Když uléháš, pomysli si vážně, že ležíš na smrtelném lůžku, že tě kladou do rakve a spouštějí do chladného hrobu tam venku na hřbitově. Neboj se, že myšlenka ta vzbudí v tobě chorobnou nenávist světa! Kdyby se tak i stalo, aj, toť menší nemoc, než moderní heslo: Vyžij se. Avšak není nebezpečí! Myšlenka bude ti jen spasitelnou podporou proti pokušení, proti falešným zásadám, proti zaslepenosti. Před tváří boží mohu vám slíbiti, že živá tato vzpomínka zapudí ďábla, strhne světu divadelní ozáření, uhasí oheň těla, postaví nás na rozhlednu, z které věci pozemské a celý život svůj uvidíte ve světle věčnosti.

Z dvou odsouzených k smrti jeden se smál, druhý plakal. My jsme také odsouzeni k smrti. Jedni při tom se smějí, druzí žalostní. Různé jsou osudy naše, smutné a veselé. Cesty k smrti mohou býti rozličné, jen když dovedou k cíli, tam, kde není žalu ani plachého veselí, tam, kde není smrti a nižádné změny, tam, kde svítí světlo věčné, oblažujíc a odměnu dávajíc stonásobnou.

Spasiteli, Maria, sv. Josefe, patrone dobré smrti, dejte nám žíti a umříti ve sv. milosti boží, abychom na věky jednou s vámi se radovali. Amen.

70. Spravedlnost boží.

(Očistec.)

Obsah: Danteova božská komedie. Jest očistec. Trest dočasného zavržení a trest smyslů. Proč trest zavržení je veliký. Trest smyslů je trest ohně. Trest očišťuje. Je různý. — Povzbuzení ku kajicnosti zde.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Jedna z největších básní světa jest Danteova „Božská komedie". Nazval svou báseň komedií ne proto, jakoby byla pouhou hračkou nebo kratochvílí, nýbrž proto, že smutně začíná a radostně končí; tudíž naopak tragedie, jež vesele začíná, ale smutně končí. Božskou nazvali ji nadšení ctitelé básně proto, že jedná o věcech božských a že se jim nade vše pomýšlení líbila. Líčí ve třech dílech peklo, očistec a ráj, v podivuhodných obrazích, které neobyčejná obraznost básníkova na základě sv. naší víry si vymyslila. V pekle líčí takovým způsobem věčné tresty zavrženců, jak je viděl, procházeje místem zavržení. Začíná nejlehčími a končí nejtěžšími, vymýšleje pro každý druh hříchů odpovídající mu tresty. V očistci začíná tresty nejtěžšími, vystupuje k trestům menším, vždy výše a výše, až končí tam, kde duše skoro očistěná skví se již již krásou nebeskou. Bolv a zármutky stá-

le se menší a menší, až z nich nezbude leč nesmírná touha po Bohu. V nebi od nejnižšího kruhu vystupuje ke kruhům vyšším, vždy zářivějším, vždy vznešenějším, až dospěje před tvář Matky boží, kterou neskonale krásně opěvuje, a před tvář vtěleného Syna božího a nejsv. Trojice. Tu rozplývají se sloky básně v nevýslovně měkkých a radostných verších a obrazích.

Náš život je také buď komedie nebo tragedie. Komedie ovšem ve smyslu Danteově, jež není hračkou a kratochvílí, ale chce tolik říci, že bolestně začíná, jsouc smutky provázena, ale radostně skončí ve věčné blaženosti. Nebo bude tragedií, která vesele a lehkomyslně začíná, tragickou vinou se zatíží a skončí ve věčných místech hrůzy. Lidská tragedie má jen dvě jednání. První krátké na zemi a druhé věčné v pekle. Lidská komedie má pravidelně jednání tři: první na zemi, druhé v očistci, třetí v blaženosti nebeské. V těchto jednáních zjevuje se nám v krátkých, ale úchvatných rysech spravedlnost a milosrdenství boží.

Před očistec položil Dante tři stupně, vysoké a obtížné; jen přes ně jde cesta k němu. První je bílý. Kdo na něj vstoupí, vidí všecky své hříchy. Druhý je rudý a znamená lítost duše. Třetí, fialový, naznačuje kající skutky za hříchy. Jen skrze pokání může přijíti hříšník do očistce. Před jeho branou stojí anděl s dvěma klíči. Jeden znamená klíč, který Kristus dal Petrovi, totiž moc, odpouštěti hříchy. Komu tímto klíčem otevřeno, totiž kdo zbaven je těžkých hříchů, tomu otevře druhý klíč bránu očistcovou, a jen jemu. Důmyslně a správně vylíčil tu básník pravdu sv. víry, že v očistci smrtelné hříchy se již neodpouštějí, nýbrž jen hříchy všední a neodpykané dosud časné tresty.

I očistec je místo milosrdné spravedlnosti boží. Chceme do něho vstoupiti a pozorovati spravedlnost trestající, jak zde se jeví.

Ty, ó Bože, naplň nás strachem před místem, v němž ruka tvá už zcela jinak trestá, nežli na zemi.

* * *

Že jest očistec, naznačuje Písmo sv., učí sv. církev, a rozum náš ochotně souhlasí. Všichni jsme si vědomi, že máme na sobě mnoho vin a nedokonalostí a hříšného prachu, byť svědomí, které ve zpovědi jsme očistili, ze žádného hříchu nás neviní. Všichni jsme si vědomi, že umírajíce nejsme tak čisti a svati, abychom mohli vejíti do slávy věčné, o níž dí Duch sv., že do nebe nic nečistého nemůže. Proto ochotně přijímá rozum náš učení Písma sv. a církve sv., že jest místo, ve kterém utrpením duše z malých hříchů a z trestů časných za odpuštěné smrtelné hříchy a z trestů za všecky hříchy všední se očišťují, aby potom úplně svaté vešly v blaženost věčnou.

O jsoucnosti očistce není tedy obtíží u těch, kteří vůbec věří v Boha, nesmrtelnost, spravedlnost. Naopak, víra tato se jim zamlouvá a je těší. Ale zdá se, že přemnozí ji pojímají jen z radostné stránky, z té, která odpovídá lidskému egoismu a sobectví. Zapomínají, že očistec je místem utrpení. Ale církev sv. nás učí jednomyslně, že tresty očistcové jsou veliké, nepoměrně větší trestů časných. To se vlastně rozumí samo sebou, neboť očistec je na věčnosti. Věčnost měří všecko měřítkem věčna. Jako odměna je nevýslovna za malé skutky dobré, tak i trest jest nevýslovně veliký, byť se jednalo jen o malé hříchy a časné tresty. Časné jmenují se ne proto, že jsou malé, nýbrž proto, že nejsou věčné, a že je lze odpykati na zemi. Říkáme proto o člověku, který mnoho trpí, že má očistec na světě. Litujeme ho za to, ale jestliže si jimi skutečně odpyká tresty očistcové, není politování hodný, ale blahoslavený, neboť ušetřen bude utrpení nepoměrně většího. Proto v prvotní církvi a také ještě ve středověku konali křesťané veliké pokání. Veřejné pokání v křesťanském starověku trvalo často mnoho let a bylo přísné. Ve středověku pouti do Svaté země pěšky a bosýma nohama, boj proti Saracenům, uzavření se na poušti a jiné obtížné pokuty nebyly žádnou řídkostí. Dnes nahražujeme je tím, že si získáváme sv. odpustky, ale odpustky nedávají takové jistoty, jakou dávaly pokuty minulé.

Tresty očistcové jsou dvojího druhu: totiž tresty dočasného zavržení a trest smyslů.

Trest zavržení záleží v tom, že duše zemřelých zbaveny jsou blaživého patření na tvář boží. Jest podobný trestu, který mučí zavržence v pekle. Jako tito, cítí i duše v očistci bol, že vzdáleny jsou od dobra nejvyššího, které by je nekonečně blažilo. Rozdíl je pouze v tom, že zavrženci vědí, že ztratili Boha na vždy a že je jejich bol beznadějný. Proto mění se u nich v hněv a zoufalství. Duše očistcové vědí, že Boha jednou dosáhnou. Je to pro ně útěcha nevýslovná, ale právě proto toto vědomí jejich bol zase zvyšuje; neboť milují Boha nyní celým žárem duše své, neskonale více nežli na světě. Z tohoto důvodu jest bolest a zármutek jejich v jistém smyslu větší, nežli bolest a zármutek zavržených. To snadno chápeme, neboť tak bývá i na světě. Člověk, který ví, že nemá na dědictví, které někdo zanechal, žádného práva, lituje sice, že je chud a chudým zůstane, ale nemučí se proto. Zcela jinak člověk, který ví, že dědictví je jeho, že však pro překážky nemůže ho nabýti, Aj, tu je rozčilen, tu běduje, tu se mučí. Kdo nečetl o ruském kralevici, který po celý život byl držán v pevnosti, jsa vyloučen ode dvora. Není snad literatury na světě, která by se nezabývala jeho osudem a nerozechvívala lítostí a steskem své čtenáře. Kdo nezná vzrušující drama Calderonovo „Život sen", zabývající se podobnou látkou? Spisovatelé nenalézají ani slov, aby s dostatek vylíčili bolest nešťastníka, vědoucího, že má právo na korunu, ale že je jí zbaven. Nevýslovně více touží duše očistcové po Bohu a mučí se svou touhou, které nemohou splniti.

Tento trest je veliký z několika příčin. Předně proto, že dobro je nekonečné. Nepatrné věci snadno ocelíme; ale na ztrátu věci drahé nemůžeme zapomenouti. O, jak dovedeme potom oceniti její vzácnost. Jděte, zeptejte se člověka, který neopatrností pozbyl zraku, jak vzácné je slunce. A on má ještě ostatní smysly. My nedovedeme zde oceniti plně Boha, poněvadž je dobrem nadsmyslným, nebijícím do očí, nevzrušujícím smysly. Nad to dobra hmotná a smyslná

nahražují nám svou rozkoší ztráty radostí duchovních. Ale vás, duše, vás nemáte žádné dobro hmotné, vás nevábí krása hmotná, vám nehýbe srdcem láska tělesná. Všechen hmotný svět pro vás zmizel, nebo nemáte těla a smyslů pro něj. Za to otevřely se vám oči duchovní. Ten svět, který my zde jen vírou přijímáme, ten svět, který nám obraznost jen jako obrazy představiti s to jest, tento svět vy vidíte. O, jak světlo rozumu jest nevýslovně jasnější a síla vůle nevýslovně mocnější. Vy poznáváte Boha a jeho nekonečnou krásu světlem větším, nežli na zemi znal jej Augustin a Tomáš Akv., vy milujete jej každým úderem srdce, každým horkým dechem, každým napnutím tepny. A tento Bůh, toto dobro nekonečné, toto dobro jejich, na něž mají věčné právo, tento Bůh je jim nedostižitelný. Svou touhou po něm letí jako onen mladík, který na okřídleném koni hnal se za prchajícím před ním štěstím, ale on se před nimi skrývá, před nimi se zahaluje. Málo ho hledali, když se jim na zemi nabízel; nyní žízní po něm, a on prchá. Ach, krutost, kdo tě vymyslil! A je na výsost spravedlivá.

Druhá příčina, jež zvýšuje utrpení, záleží v poznání, že duše sama je tohoto odsunutí blaženosti do budoucnosti vinna. Nyní také poznává ošklivost hříchů, marnost radostí, pro které se jich dopouštěla, nerozum pohodlí, pro které obmeškávala činiti za ně větší pokání. Ach, jak to bylo dříve snadné. Nyní by světy proputovala, kolena si oklečela, posty se zmořila, a dříve byl jí obtížný každý krok. Věru, že si někdy ten palčivý oheň, který ji trápí, přeje z hněvu na sebe samu pro svou zpozdilost! Vede se jí jako sv. Petru ve známé legendě o podkově a třešních. Pro podkovu shýbnouti se byl líný, ale když Spasitel koupil za ni třešně a žár slunce pálil, shýbal se pro každou jednotlivou, kterou mistr čas po čase upustil. Ale ty předhůzky, které si činí, a ta hanba, která ji pokořuje, jsou nepoměrně větší, nežli u sv. Petra. A kdo z nás si ještě nikdy neřekl, kéž bych byl to neb ono učinil? Ještě jednou to snad všichni řekneme, ale s trpkostí a lítostí,

s jakými nelitujeme a neoplakáváme žádné pozemské nerozumnosti.

Třetí důvod bolu záleží v tom, že vidí, jak mohla si získati mnohem větší slávy, ale neučinila toho. Tato bolest v nebi pomine, nebo Bůh učiní, že každý stupeň blaženosti uspokojí toho, který ho dosáhne; ale nyní ztráty své poznává a živě pociťuje. Tak i na zemi se děje. Vidouce, že jsme mohli mnohem více dosíci, mrzíme se na svou nedbalost, a zapomeneme na ni teprve, když dosaženého dobra požíváme a z něho se těšíme.

Konečně spravedlnost boží sama k tomu působí, aby duše očistcové toto vše jasně viděly, poznávaly a prociťovaly. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Plnou mírou má býti všecko vyrovnáno. Kdybychom toto vše pojímali živou vírou a si uvědoměli, že se o nás jedná, o naši blízkou budoucnost, o naši blaženost, zajisté bychom se více snažili, abychom už zde na světě včas všecko vyrovnali pokutami za své hříchy, nebo nyní malou pokutou mnoho, mnoho odpykati si můžeme. Tak i v mladosti mnohým věcem snadno se přiučíme, které později stojí nás desaterónásobnou práci, nebo vůbec zůstanou nedosaženy.

Druhý trest očistcový jest trest smyslů, t. j. trest tělesný. Tělem jsme hřešili, skrze tělo měla duše účast na smyslných vnadách a rozkoších, i žádá spravedlnost, aby i trest byl tělesný. Duše očistcové nemají ovšem těla a nemohou na těle trpěti. Po z mrtvých vstání už nemohou trpěti, nebo budou již v blaženosti, musí se to tedy státi v očistci. Ale jak se to má státi? Duše oživuje smysly tělesné, své poznání a chtění přijímala a vykonávala skrze tělo. Duše tedy má nejen schopnosti čistě duchovní, ale též takové, které rozvíjejí se teprve ve spojení s tělem, ale zárodečně, nebo jako v kořenu, jsou v duši. Jich užije spravedlnost boží, aby v nich vzbudila bolestné dojmy, které na světě máme od bolestí těla. Sv. otcové jednomyslně nás učí, že jest to bolest ohně, na zemi největší, kterou Bůh duše trestá a očišťuje. Jsou učenci, kteří praví, že vlastně všecky naše boly

jsou jakési zápaly, bolesti ohně. Oheň má také vlastnost, že očišťuje zlato a kovy, proměňuje hmoty v čistší prvky. Sv. otcové praví též, že oheň očistcový svou přirozeností neliší se od ohně věčného. Na tom nezáleží, je-li to oheň hmotný, jako oheň pozemský, čili nic, je-li to oheň přirozený, nebo nadpřirozený. Církev nás učí, že bolest a utrpení očistcová jsou bolest a utrpení ohně.

Dante líčí ve svém očistci oba tresty velmi důmyslně, ovšem lidským způsobem. Pyšní nesou veliké balvany, pod jejichž tíží se až k zemi nahýbají; závistiví jsou oslepeni a pláčí hořce; leniví zdají se na pohled krásní, ale strašný puch jde z jejich těla; lakomí a tělesnosti oddaní leží na zemi, nemohouce vstáti. To jsou duchaplné fantasie, případné a dobré. Církev učí jen, že trest jest bolest ohně, však můžeme si mysliti, že tímto ohněm trpí každý v tom, v čem hřešil. Utrpení duší očistcových zvýšuje, že jejich tresty trvají dlouho, trvají bez přestání a mají velikou prudkost. Jsou ovšem různé jak podle doby, tak podle velikosti a způsobu.

Když Dante stál před branou očistcovou, napsal mu anděl na čelo sedm P, kterážto písmena značí hřích. Aby postoupiti mohl z jednoho oddělení do druhého vyššího, musil se postarati, aby vždy jedno P s čela jeho smazáno bylo. Je tím vyjádřeno, že hříšník utrpením se očišťuje a vždy méně trestným se stává; také očistec u básníka stává se vždy světlejší a radostnější. Utrpením činí duše v očistci zadost a očišťují se. Tak také na světě utrpením, t. j. trestem, činíme zadost uražené spravedlnosti a sebe očišťujeme z viny. Kdo trest svůj přestál, nabývá zase svých práv. Utrpením učinil za nás zadost Spasitel spravedlnosti boží. Utrpením přirozeně tedy i duše se očišťují. Jest to i proto vhodné, poněvadž každým hříchem oddalujeme se od Boha a hovíme buď své pýše, nebo své smyslnosti. Proto trest vyhnanství vzdaluje duše od Boha a trest smyslů odpykává tělesné zalíbení.

Než, je spravedlivo, aby tak přísně trestal Bůh duše, které miluje? Jest spravedlivo, aby pokuta, kte-

rou zde na zemi malým trestem, malým pokořením, modlitbou, postem, almužnou, odpykati lze, proměnila se na věčnosti v dlouhotrvající prudké utrpení ohně? Však ne, křesťané, tak se netažme. Vědouce, že Bůh musí býti spravedlivý a že duše očistcové miluje, mysleme raději na to, jak tajemná a veliká zloba je v hříchu, která na očištění má zapotřebí takových trestů; mysleme raději na to, jak zpozdilí jsme my, kteří dobroty boží si nevážíme, odmítajíce lenivě malé pokuty pozemské, které za těžké pokuty očistcové nám nabízí. Sv. Augustin toho želí, pravě: poněvadž si myslíš, budu spasen, pohrdáš ohněm; ovšem, budeš spasen, pokračuje, ale ohněm, který je větší, než všeliké utrpení pozemské. (In. Ps. 37.) A sv. Řehoř napomíná, boj se ho, nebo je nesnesitelnější, nežli strasti světa. (In Ps. 37.) Ctihodný Beda porovnávaje muky očistcové s utrpením mučedníků, praví, že jsou větší. Jest to spravedlivo a přirozeno, nebo věčnost měří měřítkem věčna, v němž duše jsou. Tam neplatí duše za sebe zásluhami Ježíšovými, ačkoliv i očistec jest plod jeho zásluh, ale vlastní mincí, t. j. vlastním utrpením.

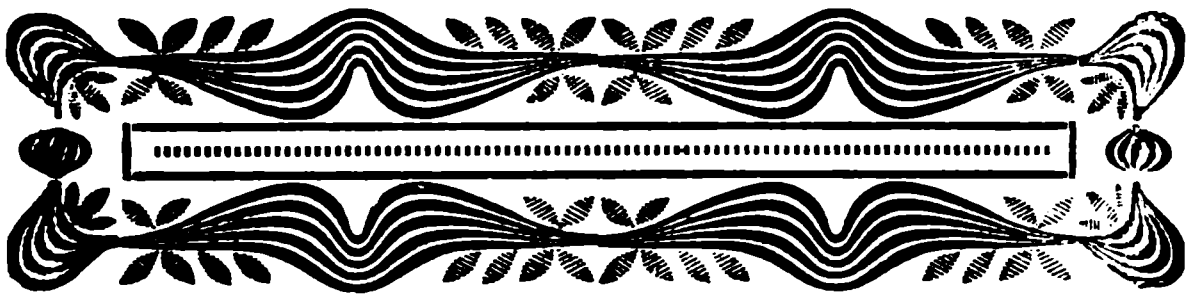
Smrtí končí se čas milosrdenství a začíná doba spravedlnosti. Proto skončil se smrtí také čas zásluh a dobrých skutků a pokání. To jest poslední vlastnost utrpení očistcového, o níž se chceme zmíniti. Samy nemohou si duše již pomoci. Toliko přímluva svatých a dobré skutky pozemšťanů mohou jim přispěti, mírníce a krátíce bolest jich zkoušky. Žal, nemá-li duše očistcová přátel na nebi, ani na zemi, kteří by jí pomáhali; musí vypíti svůj kalich až na dno. Proto nás vybízí sv. církev, abychom uctívali svaté, pomáhali dušem v očistci, aby zase ony na nás pamatovaly, a abychom rozsívali dobré skutky. Dobré skutky jsou semenem, které klíčí, roste a plody dává, když my třeba již odpočíváme v hrobě, na př. dobrá napomenutí rodičů, dobré spisy, dobrá zařízení a ústavy. Kdosi daroval zvony kostelu. Rád je potom slýchal. Dobrý přítel mu řekl jednou: V očistci budou vám ještě krásněji zvučeti. Chtěl říci, budou konati dobré, které vám prospěje. Dobré skut-

ky vzbudí nám dále také srdce vděčná, která na nás budou pamatovati modlitbami, mší sv., dobrými skutky. Naopak zase skutky zlé jsou semenem, které i po smrti často plodí býlí a plevel. Bůh ovšem svou vševědoucností to již předem započítává do odměny a trestu, ale pro duši v očistci působí to tak, jakoby jí to trestu přidávalo nebo odebrávalo. Básník Krylov to vylíčil vzhledem k hříchu v básni, ve které vrah dříve si odpykal svůj trest, nežli špatný básník. A když tento si stěžoval, odhalil před ním oponu zla, které po desítiletí, ba staletí, působí nešestné a bezbožné jeho spisy. Jiný básník v pěkné legendě líčí zase, jak Kristus Pán prochází říší očistcovou. Jde od kobky ke kobce, v nichž duše jsou uvězněny, ptá se jich, mnoho-li trestu jim zbývá, přináší jim přímluvy svatých a oběti lidí, krátě a mírně dle nich strasti jejich, odvádí s plesem duše očištěné do ráje. Dojemně líčí nářek duší, které jsou opuštěny, nemajíce nikoho, kdo by jim pomáhal. V životech svatých a lidových pověstech vypravuje se někdy též o divech, které způsobily modlitby za duše v očistci.

Však mnoho z toho všeho je poesie, zbožná legenda a pověst. Církev nás učí toliko, že jest očistec, v něm dvojí uvedený trest, že pokutami a dobrými skutky na zemi lze si jej zkrátiti a ulehčiti, a že lze duším přispěti.

* * *

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Očistec jest poslední stanice trestná na cestě k věčnému životu. Krásně a lahodně hodí se do soustavy spravedlnosti a milosrdenství, kterou Spasitel zřídil. Jako nápis bylo by lze věru naň dáti „místo spravedlnosti a milosrdenství.“ Blaze tomu, kdo se dostane do očistce, ale neskonale více blaze tomu, kdo opouští jeho práh, aby na věky se spojil s Bohem, po němž tolik prahnul. Tuto chvíli chceme si uspíšiti, že nyní pilně kajícností za své hříchy malé a velké budeme hasiti oheň, který je nám připraven. Bůh jest náš cíl. Všemi silami chceme tedy po nebi se snažiti a brzy v něm se radovati. Amen.

71. Spravedlnost boží.

(Vzdálené přípravy k obecnému soudu.)

Obsah: Spravedlnost boží na zemi jest neúplná. Na soudu bude dokonalá. — 1. Antikrist. 2. O době do zkázy světa. 3. Zkáza ohněm. 4. Vzkříšení těla Povzbuzení k spravedlnosti.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Podivuhodná jest spravedlnost, kterou Bůh vykonává na zemi. Jako na jemných vážkách znamenati lze každé dechnutí na misku, tak každý, i nejskrytější vzdech k dobru nebo k hříchu působí na vážky spravedlnosti boží, a ona na ně reaguje, odpovídá. Tak to rozum náš také žádá.

Však tato spravedlnost na zemi je neúplná. Na zemi není svrchované odměny a svrchovaného trestu. Žádná blaženost pozemská není a nemůže dle řádu božího býti dostatečnou odměnou pro duši svatou. A žádný trest časný dostatečným trestem za zatvrzelou zlobu, jdoucí až do hrobu. Dále vidíme, že Bůh neodměňuje vždy na světě. Mnohému svatému člověku vede se zle. Má sice, je-li v pravdě svatý, velikou útěchu a spokojenost ve svém nitru, ale ku štěstí úplnému je třeba, aby také zevní poměry byly blaženy. Přes všecku svou svatost cítili Ježíš i Maria svou chudobu, své žaly a svá utrpení. Také zlí nena-

lézají často úplného trestu za své zločiny nebo mnohý na př. vrah a lupič při ohavných hříších zemře. Dále děje se spravedlnost pozemská skrytě. Nikdy nemůžeme s jistotou říci, jsme-li v milosti čili nic, nikdy též ne, je-li to neb ono odměnou nebo trestem. Vše jsou jen dohady. Cesty prozřetelnosti boží jsou většinou před námi ukryty. Proto pojal Bůh myšlenku, vykonati jednou soud obecný a veřejný.

Jest to velkolepá myšlenka, hodna toho, který svět stvořil, který vymyslil vykoupení, ustanovil nebe a peklo. Shromážditi jednou všecky lidi všech věků, osvětliti je vševědoucností, zjeviti jich život i cesty boží, dáti veřejný důkaz své spravedlnosti, křesťané, to jest myšlenka úchvatná, hodna pro báseň nového Dantea nebo Miltona. Tu se vyplní slovo: Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Tento soud bude na konci světa, jehož hodinu však nikdo nezná. Sv. Jan píše ve zjevení, jak viděl oblak, vznášející se nad světem. Na něm seděl Syn člověka se zlatou korunou na hlavě a v ruce se srpem. I vyšel anděl a zvolal hlasem velikým: Pusť srp svůj a žni, neboť přišla hodina, aby bylo žato, nebo uschlá jest žeň země. I spustil ten, kterýž seděl na oblaku, srp svůj na zemi, a požata jest země. (Zjev. 14, 15.) Je to podobný obraz, jako podobenství o rozsévači a dnu žní. Smrt jest ten srp, který drží Bůh-člověk v rukou. Jako klasy padají lidé pod ním. Až přijde onen den, požato bude pokolení lidské a bude den soudu.

Na spravedlnost velikého tohoto dne soudního chceme se podívati. Duch sv. nám o ní mnoho předpověděl; naše obraznost si jeho slova doplní. Dnes o přípravách k němu.

Věčný soudce, naplň nás spasitelnou bázní před svou spravedlností.

* * *

O šesteru věcí jest nám pořadem mluviti: o antikristu, o době až do zkázy světa, o ohni, jenž zničí svět, o vzkříšení mrtvých, o příchodu věčného

soudce a jeho soudním výroku, o vykonávání výroku, o trestech věčných.

Dnes promluvíme o čtyřech prvních věcech.

O antikristu bývalo druhdy mnoho psáno a s oblibou čítáno. Zprávy Písma sv., z nichž jediné o těchto věcech víme, jsou jednak neurčité, jednak hrozné. Není tedy divu, že se jich lidská obraznost uchopila, aby na nich zkoušela svou sílu. A poněvadž duch lidský je nakloněn k věcem zlým, strašným a neobvyklým, měly tyto spisy hojně čtenářů. Naše doba oblibuje si zase jiné hrůzy. Spisy o antikristu mívaly aspoň to dobré, že budily bázeň před hříchem; o spisech moderních mohl by se tvrditi spíše opak. Než my se doby antikristovy zajisté nedožijeme; chceme tedy odbýti věc zkrátka.

Proroci Starého Zákona mluví o antikristu dosti často. Daniel píše na př.: Když vzrostou nepravosti, povstane král nestydaté tváře. A zmocní se ho síla, — však nebude to jeho síla, — všecko bude hubiti a šťastně se mu povede. Pobije mnohé, bude lstivý a lest se mu povede, povstane proti knížeti knížat, a na konec potřen bude od Boha. (Dan. 8, 23 n. volně.) Ráditi bude zvláště proti Bohu a svatým jeho. (Dan. 7, 25.) Kristus Pán pravil dle sv. Matouše o antikristu (Mat. 24, 24): Povstanou falešní kristové a falešní prorokové, a činiti budou divy veliké a zázraky, tak že by v blud uvedeni byli, kdyby to bylo možné, i vyvolení. Určitěji mluví o antikristu sv. Pavel v listě k Soluňským (II. Th. 2, 3.) Dí, že přijde před koncem světa veliký odpad od Boha, že přijde syn zatracení, že se vyvyšovati bude nad Boha a všecko svaté, že se v chrámě ukazovati bude jako Bůh, že mocí ďábelskou bude činiti veliké falešné divy, že mnozí skrze něho zahynou, že Pán Ježíš ho zabije a učiní konec nepravostem a podvodům jeho. To jsou nejhlavnější místa sv. Písma o antikristu. Řádění jeho přirovnává se ve starých spisech hrůzám desíti ran egyptských, jimiž Bůh skrze Mojžíše trestal zatvrzelost Faraonovu. Byli často lidé a falešní proroci, kteří nerozvážným přemítáním o těchto místech sv. Písma a zajisté také duševní cho-

robou svedeni, domnívali se, že doba antikristova přišla. Bývalo to v dobách hrozných válek, na př. u nás ve válkách husitských a válce třicetileté, v Německu v době hrozných spustošení, které odboj Lutherův měl v zápětí. Z toho povstávali blouznivci a hlasatelé konce světa. Že se to dělo proti duchu a moci katolické církve, rozumí se samo sebou. Kdy antikrist přijde, nikdo neví, ani církev katolická ne. Dobrotivý Bůh spojil s pobloužením nápravu mravů. Hrozné ony boje a občanské hrůzy byly následek velikého náboženského a mravního poklesnutí lidstva. Bůh je dopustil jako trest. Ale tresty boží na zemi také léčí. Vzpomínka na dobu antikrista stala se prostředkem k nápravě mravů a oživení víry. My chceme si vzíti poučení, že zlo se trestá. I hrůzy doby antikristovy nás tomu učí, nebo i ony budou plody předchozích zločinů. Bojme se hříchu a spravedlnosti boží. Nejhorším trestem je, když předchozí bezbožnost svými následky trestá. Děkujme Bohu, že žijeme v době míru, kde nepodléháme svádění, leda lidskému, kde dobré příklady nás povzbuzují a sv. církev bezpečně vede k spasení.

Druhá otázka naše týká se doby až do ztroskotání světa. Určitého nevíme nic. Jisto jest, že nenastane před příchodem antikrista. Nastane-li hned po jeho zahynutí, nebo přijde-li doba, kdy všichni obrátí se ke Kristu a on v míru a štěstí skrze sv. církev ještě dlouho panovati bude, o tom sv. Otcové nesouhlasí. Slova sv. Písma, které se této doby týkají, nejsou četná a jsou mimo to taková, že dopouštějí různý výklad. Proto i my tuto věc pomineme.

Třetí otázka jest zkáza světa ohněm. Opětně je nesouhlas mezi sv. Otci, bude-li zkáza světa předcházeti příchod věčného soudce k obecnému soudu, nebo následovati. Sv. Augustin učil (De civ. D. 20, 16 a 30), že nejdříve bude soud a potom zkáza světa. Však obecnější církevní mínění praví, že zkáza světa bude předcházeti, a že teprve na jeho troskách nástane soud. Toto mínění odpovídá více sv. Písmu. Královský prorok David tak píše zřetelně v žalmu 96. V tom smyslu dají se vyložiti místa, v nichž se praví,

že soudce přijde s ohněm. (Žal. 49, Is. 66.) Přirozenější smysl těchto míst je, že soudce předešle oheň, který vykoná dílo zkázy. Doporučuje se toto mínění také tím, že i lidé, kteří žíti budou až do posledních dní, musí učiniti zadost spravedlnosti boží a odpykati si tresty za ně. To pak stane se, jak naznačuje apoštol Pavel (I. Kor. 3, 13) ohněm, který spálí svět, nebo po posledním soudu nebude leč blaženost věčná a věčný trest. Jest tedy mínění jistější, že zkáza světa ohněm bude před příchodem věčného soudce. Že svět ohněm zkažen bude, je ze sv. Písma jisto.

Věda učí, že kdyby oběžnice a hvězdy na sebe padly prudkostí, kterou se pohybují, nebo kdyby stopeny byly do slunce, že by žárem se rozptýlily v žhavou mlhovinu. Ponechávám vaší obraznosti, abyste si, chcete-li, představili v duchu úžasné shroucení světa, nebo požár, který pohltí i kovy a skály. Představte si, chcete-li, zžíravé plameny, které svět promění v žhavý uhel, jako oheň proměňuje železo ve žhavou kovadlinu. My to pomineme, nebo toto divadlo tisíckráte příšernější, nežli požár Říma za císaře Nerona, nebude míti lidských diváků, leda snad na počátku ty, kteří v něm odpykati mají své tresty. My chceme jen uvážiti význam tohoto ohně.

Svět má svůj účel v člověku. Není-li člověka, nemá svět již žádného cíle a je zbytečný. Pro člověka byl, člověku sloužil, s člověkem tedy také zmizí. Rozplyne se tudíž svět v prvky, z kterých je složen. Rozplynou se v žáru ohně hory a skály, zvířata a ptáci, vody a obyvatelé jeho, rozplynou se jako dým všecka díla lidská, města a dědiny, paláce a chýžky, pomníky slávy i knihovny, vědy a umění. Sv. Petr apoštol dí (2. Pet. 3, 10): Přijdeť pak den Páně jako zloděj, v kterémžto nebesa s velikou prudkostí pominou, a živlové horkostí se rozplynou, země pak i díla, kteráž jsou na ní, vypálena budou. A přidává spasitelné poučení, aby věřící spravedlivě živi byli a tak s důvěrou mohli očekávati příchodu Páně. O, ty trosky světa jsou velikým kázáním, abychom hříšně nedávali za to, co pomine, život a blaženost věčnou. Ty, Pane Ježíši, často jsi o tom mluvil, a lidé tě

nechtěli slyšeti. Spravedlivo jest, abys tímto posledním důkazem potvrdil pravdu svých slov. O, jak sv. Písmo na mnohých místech líčí, s jakou zuřivostí bude oheň všecko pohlcovati (5. Mojž. 32, 22 n.), jak pronikne až do útrob země, jak hory se rozplynou jako vosk! Jak sv. Efrém svou poetickou a prorocky silnou řečí dovedl to líčiti! Ne, to nebude jen přirozený oheň, volá, to bude oheň spravedlnosti boží!

Další význam vidí sv. Otcové v tom, že v něm spravedliví mají býti očištěni, zvláště ti, kteří budou tehdy žíti, že mají též jaksi očištěna býti jich těla a prvky, z nichž se skládala, aby připravena byla ku spojení slavnému a nebeskému s blaženou duší.

Další význam ohně jest, aby celý svět, tolikráte zločiny a hříchy poskvrněný za těch tisíciletí, co stál, byl očištěn. Jako tělo lidské jest chrámem božím, tak i celý svět jest velikou svatyní boží. Dříve tedy, než obnoven bude v neposkvrněné věčné kráse, má býti znovu posvěcen ohněm, který neušetří ani jediného prášku a prvku. Pravdě krásná a velebná myšlenka. Nový, obnovený svět bude skládati se z těchže prvků jako dříve, ale bude očištěný, psvěcený, dokonalejší a krásnější, nežli ráj Adamův. Svatí budou obnoveni, obnoven bude tedy i svět. Někteří učenci bájí, že svět vznikl z mlhoviny, a že se k ní opět vrátí, aby z ní vznikl nový svět. Oč velebnější je myšlenka, kterou Duch sv. nám zvěstuje o zkáze světa ohněm, aby světům věčným učinil místo. To je také nezbytné, nebo oslavený člověk nebude již potřebovati takového světa, jakého mu bylo třeba pro život tělesný a hmotný, jejž vedl. Mnozí sv. Otcové učí, pohnuti výroky sv. Pavla (1. Kor. 15, 51 a 1. Thes. 4, 16), že mnozí spravedliví divem budou od ohně ochráněni a přežijí jej, že budou v tělech svých proměněni a vstříc strženi ku Kristu, přicházejícímu hned po zkáze světa soudit svět; ale jiní vykládají slova jeho tak, že zahyne v ohni všecko. Učme se z toho, s jakou úctou a bedlivostí zkoumali sv. Otcové každé zjevené slovo, aby jeho pravého smyslu se dopátrali. Ve všem žádá Bůh naše spolupůsobení,

i v tom, aby církev hledala a odkrývala pravý smysl zjevení božího.

Po zkáze světa nastane všeobecné z mrtvých vstání. Velikým ohnivým hrobem bude země, aby se hned změnila v širošírou popelnici, v níž odpočívají všecky prvky těl, která kdy chodila po půdě země. Ale již blíží se Pán života a smrti, aby mocným svým slovem zase je spojil tak, aby pro každou duši připraven byl druh její z doby života nejprvnější její vlastní tělo. Moc boží působí v okamžiku. V okamžiku byl spálen svět, v okamžiku zavzněl do tiché popelnice světové zvuk trub andělských, čemuž ovšem rozuměti jest ve smyslu obrazném, v okamžiku pokrývá se země těly jako nesmírné a nepřehledné bojiště s padlými vojíny, v okamžiku spojují se s nimi duše, v okamžiku jsou proměněna v slávu nebo v ohavnost, v okamžiku zjevil se Syn člověka k soudu, v okamžiku vykonán jest soud a výrok jeho. Ale náš duch nemá bystrosti, aby chápal díla boží v jich velikoleposti, a proto rozkládá si jeden okamžik, o němž mluví sv. Pavel (1. Kor. 15, 52), na postupné děje. Všichni uslyší hlas boží, od výšin nebes až do hlubokosti pekla, aby přišli, a vzali odměnu za to, co rozsívají.

Víra z mrtvých vstání nemá žádných obtíží. Kdo věří, že Bůh z ničeho stvořil prvky, z kterých svět se skládá, věří ovšem tím snáze, že Bůh může poručiti, aby prvky, které kdysi byly spojeny v těla lidská, zase se spojily. Moc stvořitelská jest nepoměrně větší, nežli takový rozkaz boží, který stvořené věci jen znovu pořádá.

Sv. Pavel napsal v listě ke Korintským o zmrtvých vstání celou kapitolu, plnou překrásných myšlenek. Některé z nich chceme si uvésti. (1. Kor. 15.) Jestliže mrtví nevstávají, praví apoštol národů, nemohl vstáti ani Kristus. Ale Kristus vstal z mrtvých, jak dokázáno jest svědectvím těch, kterým se zjevil; mrtví tudíž vstávají. A poněvadž Kristus vstal, vstaneme i my. Bídní bychom byli, kdybychom měli naději jen v tomto životě, nebo pak zahynuli i ti, kteří v Kristu umřeli a marná by byla víra naše. Při-

jde tedy, pokračuje sv. Pavel, konec nebe a země, Ježíš zničí nepřátele a bude kralovati, bude vzkříšení, a my vstaneme s ním a kralovati s ním budeme. Proto trpíme, proto v nebezpečenství se vydáváme pro víru, proto jsem bojoval, dí o sobě, v Efesu proti šelmám. Co by mi to prospělo, kdybych zítra umřel a nevstal s Kristem?

A když byl takto široce a nadšeně rozvinul víru ve z mrtvých vstání, začíná mluviti Korintským do duše jako prorok, hořící nadšením a vládnoucí božskou silou. Nedejte se svoditi, volá, a nehřešte! Rozsejete porušitelné tělo a vstane v neporušitelnosti; rozsejete tělo nesličné a vstane ve slávě; tělo v nemoci, a vstane v moci. Rozsejete tělo hmotné a vstane duchovní. První člověk byl ze země a proto zemský, druhý bude s nebe a proto nebeský. Byli jste obrazem zemského Adama, buďte obrazem Adama nebeského, Pána Ježíše. Všichni sice vstanou, ale ne všichni budou proměněni. V okamžení, při zatroubení vstanete neporušitelní a budete proměněni ve slávu. O, smrti, dodává v nadšení, kde je tvé vítězství, kde osten tvůj, kde moc tvá, kde hořkost tvá? My zvítězíme v Kristu Ježíši, Pánu našem.

To je jen několik myšlenek z nádherné kapitoly Pavlovy. I nám praví: Ne každý z vás bude proměněn v slávě, ale ten, který s Kristem a v něm zvítězí nad hříchem. Žijme tedy v Kristu, abychom s ním byli oslaveni.

* * *

Než dosti zatím. Antikrist, doba po něm, zkáza světa ohněm, z mrtvých vstání těl, byl předmět našich krátkých úvah. Cítíme již, že nastává chvíle spravedlnosti boží. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Jsou to velikolepé přípravy k největšímu divadlu světa, při kterém se i my všichni sejdeme, nesouce si v srdci a těle již buď blaženost a slávu, nebo bol a zahanbení. Budeme diváky a hráči zároveň. Bude divadlo, na kterém jako v tragedii jedni vítězí a druzí hynou, bude odhrnutí opony k poslednímu, věčnému jednání. Proto tolik příprav.

Učiněni jsme divadlem andělům a lidem, řekl apoštol. Tenkráte se slova jeho vyplní ve velikolepé, úchvatné pravdivosti. Bude to okamžik, avšak božský okamžik. Z okamžiků skládá se život, z okamžiků přechod ze života do věčnosti, z okamžiku krok z mrtvých vstání do nekonečnosti v nebi, nebo v pekle. Na světě každý okamžik je krok k jedné z nich. Nedejte se svoditi, volal sv. Pavel. I já končím: Nedejme se svoditi. Rozsévejme spravedlnost Kristovu, a jeho slávu budeme žíti. Amen.

72. Spravedlnost boží.

(Bližší přípravy k obecnému soudu.)

Obsah: Zkáza světa a příchod soudce. — Velebnost soudcova zevní a vnitřní. Pán Ježíš bude souditi všecky tvory, zvláště lidi. Odhalení svědomí všech. Odhalení odpuštěných hříchů. — Není tajemství na světě. Povzbuzení.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Nakresleme si několik rysů z okamžiku posledního soudu. Obrovská záplava objala ohnivým náručím celou zemi. Nebetyčné hory padají s praskotem jako trámy hořícího domu, moře syčí jako obrovský rozžhavený kotel, do něhož nalévá se voda, jako výbuch sopky vzedmul se úžasný ohnivý dým, aby jako popel na důkaz kajícnosti posypal pokořenou hlavu země. Nastal klid, větší, než za tiché noci na hřbitově. Celá země jest nesmírným hřbitovem. V tomto temnu rozletí se nebem jas, jako růžový žár zory. Syn člověka zjevuje se v oblacích s anděly svými. Před ním stkví se a září nádherný kříž v sluneční stkvělosti, obraz spásy. Na všecky strany rozletí se andělé. Do smrtelné tišiny zavzní hlas věčných trub, tuba mirum spargens sonum. Trouba věčná zvuk vydává, všecko mrtvé z hrobu vstává. Jako v pilném mraveništi začne se to hýbati v po-

pelu a prachu, prvek pojí se k prvku, část k části. A povrch země jest skutečným otevřeným hrobem. Milliony těl lidí, kteří žili od Adama až k poslednímu smrtelníku, svítí jako bledé mrtvoly z šedého popela. Ale již spojily se duše s těly. A vzkříšený člověk spěchá na místo soudu, do údolí Josafat, jak dí Písmo, jeden radostně, stržen blažeností k Bohu, druhý hnán andělem v hrozné předtuše; jeden proměněn a zářící, druhý ošklivost hříchu nesa na svém těle.

Již stojí velebný soudce na soudném místě svém, jemu po pravici staví se nepřehledné řady vyvolených, po levici ti, již zavrženi budou.

Zde se zastavíme. Vše je připraveno k poslednímu jednání, kterým na věky ukončeny budou děje lidského života. Nuže, nechť odhrne se opona. Okamžik trvaly přípravy, okamžik bude trvati jednání. My lidským okem na ně zírati budeme. Řekneme si v duši, Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost, abychom se svatou bázní vmyslili se ve chvíli, která nemá rovné, leda tu, když na pokyn boží v prázdném bezdnu vyrojily se z ničeho nepřehledné světy.

Bože spravedlivý, mluv k nám. Vlož do svých slov všecku vážnost své božské velebnosti, aby slovo tvé spasitelný mělo na nás účinek. Mohu říci, že Bůh k nám bude mluviti, nebo budeme pozorovati jeho nejsv. osobu a rozjímati o jeho slovech.

* * *

Na obraze o věčném soudu sestupuje soudce v oslňujícím jase s oblakem. Spravedliví vznášejí se k němu. Zář s něho padá také na ně, činíc je skvělými. Dole v šeru, jež tvoří jejich stíny, stojí zavržení. Velebný byl Pán Ježíš na hoře Tábor, velebný při smrti na kříži, velebný při svém na nebe vstoupení, tak že apoštolové uchváceni byli. Ale velebnější budeš, soudce věčný, až přijdeš jako kníže a Pán veškerého pokolení, až popel země bude tvořiti protivu k tvé slávě, až všecko chvíti se bude před tebou buď blaženou nadějí, nebo bázlivou úzkostí.

Tehdy ukáže se znamení Syna člověka na nebi: a tehdy budou kvíleti všecka pokolení země: a uzří Syna člověka, přicházejícího v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností, dí sv. Matouš. (Mat. 24, 30.) A opět a opět vrací se evangelistové k tomuto obrazu. Zdá se, jakoby Spasitele přicházejícího v oblacích, viděli, nebo vždy mají jejich slova vážnost a nadšení řeči prorocké. Sám Pán Ježíš, stoje ponížen před soudící ho radou židovskou, pohrozil jí, vydav svědectví o svém božství, slovy: Ale však pravím vám, od tohoto času uzříte Syna člověka sedícího na pravici moci boží, a přicházejícího v oblacích nebeských. (Mat. 25, 64.) Spasitel užil tu slov žalmu 109. a slov z proroka Daniela hl. 7, aby připomenul soudcům, že jednou bude on souditi je.

Velebnost krále zvýšuje okolí a průvod, které ho obklopují. Vizme okolnosti, které ukazují slávu Syna božího.

Na nebi zjeví se znamení Syna člověka. Všichni sv. Otcové mají za to, že znamením tím bude skvoucí kříž, ne ovšem onen kříž, na kterém v potupě kdysi pněl, ale jeho skvoucí a nádherný obraz. Znamení kříže bude veliké a jasné, aby všecka pokolení je viděti mohla. Jako prapor, kolem něhož se řadí pluky vojska, ukáže se obklopeno anděly, ne proto, aby bylo ctěno, ale aby ukázalo slávu soudce. Jako slunce ozařuje den, tak bude osvěcovati ztemnělý obzor. Jako kříž v temném chrámě ozářený bude vrhati kolem sebe skvoucí jas. Bude svými němými ústy mluviti: Hle, národové, ctitelé i pohrdači kříže, křížem zjednal si Syn člověka svou slávu. Pro vás byl kříž vztýčen na Kalvarii, vám hlásal a přinášel slávu, vás nyní oblaží, nebo uleknutí vzbudí v duši vaší. Vám proto se nyní zjevuje, aby vám přinesl skvělost, v které září, nebo aby vás soudil. Tehdy kvíleti budou všecka pokolení země, dí apoštol. Z milionů prsou vyroní se vzdech jako zakvílení vichřice, jako zaburácení moře, jeden horký a žhavý radostí a plesem, druhý tesklivý a bolestný nářkem. Vzrušení a rozvlnění nesmírné způsobí velebné znamení kříže v nepřehledné hladině lidských

postav, jako když prudká bouře vjede do korun lesa do nekonečna se táhnoucího.

Soudce zjeví se v těle oslaveném. Prorok Isaiáš dí ve své poetické řeči, že zardí se měsíc a zahanbí slunce, když království bude Hospodin zástupů (Is. 24, 23.) Zardí a zastydí se před skvělostí soudce, vidouce svou nepatrnou krásu. Zardí a zastydí se před ním, mizíce jako světlo svíčky před jasem slunce. Jestliže každý spravedlivý stkvíti se bude dle slov Ducha sv. jako slunce v království božím, jaká bude velebnost tvá, Synu člověka, když sláva jejich není než odlesk slávy tvé? Ty jsi slunce, z něhož přijímají svou krásu, jako hvězdy září jen jasem cizím.

Dále zjeví se soudce, doprovázen všemi anděly nebes (Mat. 25, 31), jak dí sv. Písmo. Praví-li často, že přijde s velikou mocí, dlužno tím rozuměti vojska andělská, a nikoliv jen všemohoucnost boží. Také o králi díme, že přichází s mocí, když doprovázen je pluky svých vojsk. Tu se také zjevuje jeho královská velebnost a moc, hýbající zástupy, vládnoucí nad životy. Vidím shromážděné lidstvo světa. Od pólu k pólu jde jako temná, nepřehledná pláň. Oči všech s údivem patří vzhůru. Tam kolem velebné postavy soudce, oslavené nebeským jasem, rozvlnily se zářící pluky andělské jako mraky nebes zorou lemované, rojí se a rojí jako bílá mračna, prozářená sluncem. Celý nepřehledný obzor plní lesklými, zářivými zjevy, jež Bůh učinil viditelny očím lidským. Mezi nimi stojí soudce v klidné své velebnosti. A se země zdvihají se vzdušná těla oslavenců, jásajících mu vstříc. Žár touhy dává jim lehkost andělskou a plamen lásky zapaluje jasem jejich bytost. Jen dole v šeru země, je dusné ticho. Snad tehdáž to bude, že řeknou ti, jež tíha drží k prachu země (Moudr. 5, 4): My nesmyslní měli jsme život jejich za bláznovství, a konec jejich za bezectný: aj, jak počtěni jsou mezi syny boží, a mezi svatými jest los jejich. Zbloudili jsme tedy z cesty pravdy, a světlo spravedlnosti nesvítilo nám. Andělé a svatí klaněti se budou věčnému soudci a volati k němu jako ku svému

Pánu a králi a Bohu. Oblaka, o nichž vždy mluví sv. Písmo, budou jako zlatem vroubené stupně mramorového paláce, širokého jako obzor, vysokého jako nebe. Budou jako vzdušná nosítka, jako křídla orlů, na nichž Syn člověka s nebeským dvorem svým se vznáší.

Posadí se soudce na trůn své velebnosti, dí sv. Matouš, a hovoří před ním a po něm často sv. spisovatelé. Slova dopouštějí smysl obrazný i doslovný, nebo soudce zjeví se s oslaveným člověčenstvím. Vždy pak chtějí proroci naznačiti svými slovy velebnost krále a soudce, a proto líčí jej sedícího na trůně nádherném, na místě vyvýšeném, obklopeného vznešeným dvorem, tvořícího střed úchvatného jeviště, rozvinujícího se pod nebem. Ty, Ježíši, seděti budeš na trůně, před nímž padají na tvář andělé a lidé, nebe a země. Velebnost tvá sráží je v pokoru a prach. A před trůnem tvým shromážděni budou všichni národové, dí apoštol. Všichni andělé i všichni ďáblové, všichni spravedliví i všichni zavržení, všichni mužové i všecky ženy, všichni tvorové, obdaření rozumem a tudíž za své skutky zodpovědní. A tu se vyplní slovo sv. Pavla (Fil. 2, 10), že před jménem Ježíš poklekne každé koleno, nebeských, zemských a pekelných a vyznávati bude každý jazyk, že Pán Ježíš Kristus jest v slávě Boha Otce. Uvidíte Syna člověka, řekl Kristus. Uvidí jej, nebo státi budou před ním všichni tak, aby tělesným okem viděli také sebe. Od země až k nebi naplněn bude jimi prostor. Ježíš v středu jako slunce, kolem něho kruhy andělů, lidí a ďáblů. Jeho stkvělost padne nejvíce na kruhy nejbližší, Matku boží, cherubíny a serafíny potom slaběji a slaběji až tam, kde kvíleti budou zavrženi a proklínati sebe padlí andělé. I na nás, jak doufáme, padne potom oblažující paprsek z jeho očí a srdce.

A souditi bude Syn člověka služebníky své, neboť dána jest mu všeliká moc na nebi a na zemi. (Fil. 2. 9.) Své poddané bude souditi. Ježíš jako Bůh je tvůrce světa, i bude souditi ty, jimž dal život, t. j. všecky tvory. Jako Bůh-člověk je také podle svého

člověčenství pánem veškerého tvorstva a souditi bude své poddané, neboť vtělením božím nabylo jeho člověčenství všeliké moci a všelikého práva nad nimi, jaké jen mysliti lze. Souditi bude pro své zásluhy, neboť ponížením a smrtí svou si zasloužil i jako člověk aby povýšen byl — jak dí apoštol — na Pána a soudce všech tvorů. Tyto tři důvody opravňují jej, aby soudil anděly a ďábly i jako Bůh i jako člověk, neboť vzhledem k nim jsou jeho poddaní.

Z těchže důvodů má právo souditi také všecky lidi. Však na lidi má ještě právo čtvrté, které z nich činí poddané jemu, právo vykoupení. Svou krví vysvobodil je z moci ďábla a tak si jich dobyl.

Andělé a lidé budou si vědomi této moci a těchto práv věčného soudce na sebe, vědomi, že jsou jeho poddanými každou myšlenkou a každou cévou; a proto i z tohoto důvodu jeviti se jim bude soudce v neskonalé velikosti a velebnosti.

Ještě jednou přeleťte duchem obraz, který jsem vám nakreslil. Nepravdivé na něm je jen to, že je slabý jako noc proti slunci. Ani péro proroků nedovedlo vystihnouti jeho velikost. Přidejte k tomu, že toto vše díti se bude samo sebou, že božský okamžik vykoná vše, a potom můžete aspoň tušiti moc velebnosti, kterou obestřen bude věčný soudce, a divadlo, jímž ukáže nebi a zemi, že Bůh spravedlivý jest a miluje spravedlnost.

Již blíží se chvíle pronesení soudního výroku. Však před ortelem bývá projednání pře, výslech svědků, řeč obhájcova. Písmo sv. dí, že přineseny budou dvě knihy: kniha života a kniha svědomí. Kniha života, obsahující jména a dobré skutky spravedlivých. Kniha svědomí, obsahující jména a skutky zlých. A čísti z nich bude soudce věčný hlasem velikým obsah jejich. Toto jest ovšem jen obraz. Knihami života a svědomí není leč paměť vševědoucího Boha a svědomí lidí, které Bůh ozáří. Apoštol Pavel dí (1. Kor. 4, 5.): „Nesuďte před časem, dokud nepřijde Pán kterýž i skryté věci osvítí a zjeví rady srdcí, a tehdáž bude míti jeden každý chválu od Boha. V tom božském okamžiku, kdy státi budou andělé, lidé a ďáblové

před trůnem velebnosti boží, učiní se světlo duchovní. V paměti soudcově a ve vlastním svědomí uvidí každý věrný obraz svého žití a věrný obraz žití všech jiných. Jako když za temné noci loď, plující po moři, rozsvítí svůj elektrický reflektor, že široko daleko každý hřbet vlny leskne se v jeho jasu, tak náhle odhrne se opona, aby se před zraky všech zjevily děje vlastního života až do nejtajnější myšlenky, a děje života všech. Srdce Adamovo, srdce Panny Marie a Pána Ježíše, srdce našich přátel bude pro nás otevřenou knihou. Ale také v našem srdci bude čísti každý, komu se zachce. (Aug. de Civ. D 2, 14.) Snad tenkrát budou volati mnozí slovy Písma: Hory přikrejte nás, pahrbkové padněte na nás! To bude chvíle spravedlnosti boží. Nebo proto odhalí Bůh všecko přede všemi, aby každý všecko dobré a zlé, co kdy činil, jasně viděl, aby každý sám poznal, co podle práva a spravedlnosti jemu patří, aby se přesvědčil, že i každému jinému dostává se odměna a trest, jak zasluhuje. Nebude třeba ani protokolů, ani svědků, ani žalobců. Jasně a zřetelně řekne každému svědomí jeho všecku pravdu, takže nebude nikoho, kdo by protestovati mohl. Jasně a zřetelně řekne mu, jak byl vinen na hříších cizích a jak sám zase k hříchům jiných přispěl. Praví-li apoštol (Řím. 2, 15.), že až Bůh souditi bude tajné věci, vinníci se vespolek obviňovati budou, chce říci, že uvidí, čím se vespolek proti sobě provinili. Jasně a zřetelně řekne jim svědomí, jak každého jeho svědomí obžalovává. I bude jasno, nad které nelze si mysliti nic úchvatnějšího; bude usvědčení, při kterém oněmí každý ret. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost, bude zníti v duši andělů, ďáblů i lidí.

Vam tane snad na mysli otázka, budou-li zjeveny také hříchy odpuštěné. Někteří myslí, že nikoliv; ale většina praví se zřetelem na jasné výroky Písma sv., že ano. Není nic skrytého, co by nebylo zjeveno, dí Spasitel u sv. Matouše (Mat. 10, 26.); tak sv. Pavel na uvedeném svrchu místě. Mají-li se zjeviti všecky jejich dobré skutky, k nimž patří také lítost a pokání za hříchy, musí zjeviti se i tyto. Má-li se zjeviti spra-

vedlnost soudu úplně a dokonale, musí se ukázati, že za své hříchy dokonale zadost učinili. Zjeviti se musí také milosrdenství a milost boží, a proto musí se ukázati, kterak Bůh je z hříchů probudil, je k pokání vedl a jim odpustil. Musí se ukázati, jak všichni spasení došli ne sami ze sebe, ale skrze milost boží a proto i jejich hříchy musí býti zjeveny. Ale spravedlivým nebudou hříchy již k hanbě a potupě, neboť jsou zničeny, zahojeny a odpykány. Hříchy pokáním obrátily se jim k zásluze, ctnosti a cti. Ale pokoří se před Bohem, vědouce, že jen jemu a jedině jemu děkují, že nezahynuli v hříších svých. Sv. Bernard porovnává hříchy spravedlivých s ranami udatného vojína na prsou, která přikrývá kříž a jiná vyznamenání za udatnost.

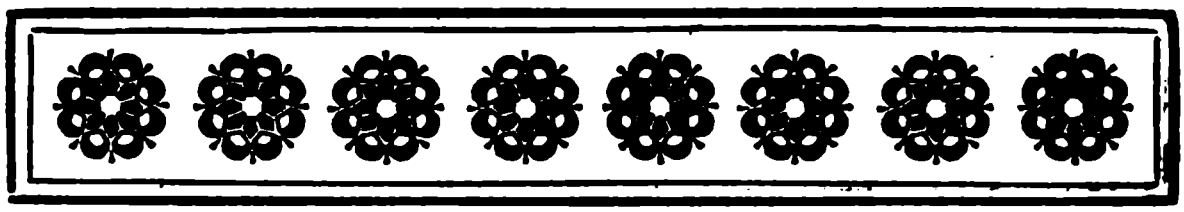
Když odhaleny byly všecky skutky dobré a zlé, až do nejtajnějších rad srdcí, vyřkne věčný soudce svůj ortel.

* * *

Než, ustaňme pro dnes při úchvatném okamžiku odhalení. Jím vlastně je ortel už vyřčen, a každý jej cítí v útrobách svých. Další průběh soudu není leč jeho vykonání.

Odhalení všech tajemství srdcí! Myšlenka ta nás leká, ale přece uznáváme, že jest nezbytná, spravedlivá a hodna soudu božího. Odhalení všech tajemství srdcí! Víte, co z této pravdy následuje? Že všecko, cokoliv myslíme, cítíme a konáme, děje se veřejně před tváří všeho světa, a že nic neděje se skrytě. Odhalení všech tajemství srdcí! Křesťané, na světě není tajemství! Marně skrýváš své černé myšlenky, marně připravuješ tajné plány, marně vyhledáváš stín noci; není tajemství. Svět všecko uvidí, a neodpykáš-li hříchy své, plná hanba za ně tě stihne. Není tajemství na světě! Ty tajíš své modlitby a posty, ty skrýváš své dobré myšlenky, city a skutky, ty žaluješ své stesky tiché noci v trpělivosti, ty odpouštíš křivdy a nežádáš odměny za dobrodiní. I žití tvé bude odhaleno, aby překvapenému světu ukázala se tvá dokonalost; a tvá čest a chvála bude dvojná-

sobná. Není tajemství na světě, neboť jednou, v okamžiku odehrají se dějiny světa na divadle věčného soudu. Proto není spravedlnosti a ctnosti a dokonalosti jen zevní a nalíčené. Je pozlátkem, je obíleným hrobem. Před tebou, ó Bože, marna jest lstivost a klam. Proto po opravdivé a solidní dokonalosti srdce chceme se snažiti, abychom se zaskvěli v onen veliký den jasem tvé slávy a blaženosti. Ta je pravá, ta je věčná. Bože, veď nás, abychom připočteni byli jednou k spravedlivým. Amen.

73. Spravedlnost boží.

(Soudní výrok.)

Obsah: Tři bratři. Co seješ, budeš žíti. — Výrok božského soudce nad spravedlivými i zavrženými. Dvojí odměna a trest. Nekřtěné dítky. Obnova světa. — Čtení zákona při vstoupení israelského národa do svaté země. Povzbuzení.

Tři bratří dostali kus země, který si rozdělili na stejné díly. Když přišlo jaro, šel první na pole, oral a vláčel a pracoval s velikou pílí od rána do večera. Když přišla doba setby, zasel všude dobrou pšenici a jiné obilí. Pán Bůh poslal déšť a slunce, i rostlo všecko utěšeně. Druhého bratra volalo jaro a příklad bratrův také na pole, ale on si raději doma hověl a v líné zahálce trávil svůj život. Třetí bratr pracoval sice do únavy, takže i jemu někdy pot řinul se s čela, ale sousedé vrtěli nad jeho prací hlavou. Neoral, nevláčel, neokopával, ale snášel odevšad na své pole kamení, trní, písek a všecko možné býlí. Přišel čas žní. Radostně a vesele vyšel první bratr se ženci na pole, kde bohatá úroda zlatého obilí je vítala. Sklidili ji a naplnili všecky stodoly. Také druhý bratr vyšel na pole, aby sklízel úrodu, ale pole stála holá; jen řídké býlí vítalo ho tu a tam. I začal naříkati na zlý osud a nespravedlnost přírody, která bratru bohatě nadělila, ale jej macešsky pominula.

Vyšel také třetí bratr na pole, ale když viděl ohavnost, kterou oku poskytovalo, jal se proklínati nebe a všecky jiné, jakoby oni byli vinni hanby jeho.

Apoštol praví: Co kdo rozsévá, to bude také žíti. Kdo rozsévá zlé, bude žíti zlé; kdo nerozsévá nic, nic nesklidí. Ale kdo rozsévá semeno dobré, bude bohatě žíti. Uvedené podobenství mohlo by se zdáti naivní i pro děti příliš dětinské a příliš zřejmé. A přece jsou tisíce lidí, kteří jednají jako druhý bratr. Nerozsévají nic v žití svém a očekávají, že na věčnosti budou kliditi bohatou úrodu. A jsou i tací, kteří rozsévají zlé a jen zlé, nepomýšlejíce, že ze zlého života nezbytně musí se zroditi zlá žeň. Kdyby polovice práce a námah, které vynakládají na zlé, užili k dobrému, i oni by měli žeň, která by je uspokojila. Naříkati budou na zlý osud a na lidi zlé, ale spravedlivě se jim stane.

Často vykládal Spasitel v různých podobenstvích, že život lidský je doba práce a setby, věčnost pak doba žní, že přijde s anděly svými, zaveze obilí do stodol a býlí uvrhne do ohně k spálení. Veliký den žní bude den soudný, kdy vezme každý odplatu za práci svou.

My jsme si představili živě tento den. Viděli jsme Spasitele na trůně jeho velebnosti, kolem něho legie andělů, dále zástupy oslavenců tu více, tu méně zářících, a nejdále stíny zavržených a ďáblů. Všichni dobří budou na pravici, zlí na levici, dí Písmo sv.; můžeme tomu rozuměti doslovně, nebo také obrazně. Pak těmi na pravici rozumějí se oslavení, těmi na levici hříšníci. Sledovali jsme události soudu k okamžiku, kdy věčný soudce vyřkne svůj ortel. Bude zníti: „Co kdo rozséval, to bude i žíti.“ Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost.

Otevři tedy, věčný soudce, božská svá ústa a vyřkni jej. Nás však naplň spasitelnou bázní, neboť i my budeme mezi těmi, jimž ohlásíš věčný jich osud.

* * *

Uveďme si na mysl slova sv. Matouše, který výrok boží nám podává. Apoštol píše (Mat. 25, 32 n.): „I rozdělí Syn člověka národy od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů: a postaví ovce zajisté na pravici své, kozly pak na levici. Tehdy dí král těm, kteříž na pravici jeho budou: „Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Neboť jsem lačněl a dali jste mi jísti, žíznil jsem a dali jste mi píti; hostem jsem byl, a přijali jste mne, nah jsem byl a přioděli jste mne; nemocen jsem byl a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně.“ Tehdy odpovědí jemu spravedliví, řkouce: „Pane, kdy jsme tě viděli lačného a nakrmili jsme tebe? žíznivého a dali jsme ti nápoje? Kdy pak jsme tě viděli hostě a přijali jsme tebe? Aneb nahého a přioděli jsme tě? Aneb kdy jsme tě viděli nemocného aneb v žaláři a přišli jsme k tobě?“ A odpovídaje král, dí jim: „Amen, pravím vám, pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili.“ Potom řekne i těm, kteříž na levici budou: „Odejděte ode mne zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho. Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem a nedali jste mi píti, hostem jsem byl, a nepřijali jste mne, nah, a neoděli jste mne, nemocen a v žaláři, a nenavštívili jste mne. Tehdy odpoví jemu i oni, řkouce: Pane, kdy jsme tebe viděli lačného a žíznivého, aneb hostě, nebo nahého, neb nemocného, aneb v žaláři a neposloužili jsme tobě? Tehdy odpoví jim, řka: Amen, pravím vám: Pokudž jste toho neučinili jednomu z menších těchto, ani mně jste neučinili. I půjdou tito do trápení věčného, a le spravedliví do života věčného.

Tak Duch sv. skrze ústa sv. apoštola. Představte si milliony, stojící kolem trůnu, velebnost Syna božího, úžasné ticho, hlas slyšitelný božskou mocí do nejzazších končin prostoru. Okamžik úchvatný. Sluší se, aby ne pouhým osvícením, ale skutečným hlasem pronesen byl ortel, nebo soudcem je vtělený Syn boží. Viditelně se zjevil, viditelný je jeho kříž a trůn, viditelní andělé a ďáblové, viditelní všichni lidé,

hlas trouby volal je k soudu: slyšitelný bude zajisté i hlas věčného soudce, a nebude pouhým vnitřním osvícením jednoho každého. A dá hlasu svému hlas síly, volá korunovaný pěvec.

Spravedlivé nazve „požehnaní Otce mého.“ O, ano, jsou požehnaní, jsou blahoslavení! Blažen, kdo zachovává přikázání boží. O něm jde slovo Spasitelovo (Jan 14, 23): Miluje-li kdo mne, řeč mou zachovávati bude a Otec můj bude jej milovati, a k němu přijdeme, a příbytek u něho učiníme. Jsou požehnaní pro slávu věčnou, která je očekává, a kterou i zavržení mohli si získati, kdyby byli spolupůsobili s milostí boží. Spravedliví zachovali si milost boží, byli syny božími, nyní budou také dědici. Proto dodává soudce, vládněte královstvím. Máte na ně právo, z vůle boží, pojďte a vládněte jím. Proto Bůh stvořil svět a vás, abyste byli účastni jeho blaženosti. Proto stvořil i nebe, aby bylo vaším sídlem věčným. Proto poslal Syna svého, aby se stal člověkem a spasil vás smrtí svou, nebo hřích byl nebe uzavřel. Proto odešel Spasitel oslavený s tělem svým do ráje, aby vám připravil místo. Jste blahoslavení!

Však slova soudcova obsahují ještě jinou pravdu. Vzpomíná jich dobrých skutků. Vaše víra byla živá. Vy jste rozsévali dobré. Spolupůsobíce s milostí boží, konali jste mnohé skutky lásky k bližnímu. Ne bližním jste je činili, ale mně, a proto já vám za ně dám odplatu. Nečinili jste je pro svou slávu a útěchu, ale pro mne; proto já vám je odměním. Milost boží učinila vás spravedlivými a syny božími, vaše dobré skutky zjednaly vám stonásobnou odplatu, kterou vám nyní dám v darech věčných.

Nyní tedy to vědí spravedliví ze samých úst věčného soudce. Poctěni a povýšeni jsou před nebem, zemí a peklem. Nikdo neodejme jim již dědictví jejich. Zdaliž nezvolají jako kdysi národ israelský, amen, staniž se. Zdaliž nezaplesají jako kdysi matka boží, velebí duše má Hospodina! O ano, vždyť ji uvidí před sebou, velebnou a krásnou a milovanou. Velikým hymnem zaplesají, jehož zvuky, jako jásavý

ton varhan naplňuje chrám, rozlehnou se nebem a zemí, aby nikdy nepřestaly zvučeti v blažených jejich duších.

Potom obrátí se věčný soudce k zavrženým. A budou se chvěti v příšerném tichu, kterým přísně a neúprosně zavzní hrozné: Odejděte ode mne, zlořečení! Jako kvílení bouře bude se chvěti ortel do duší jejich. Nedí zlořečení Otce mého, jako řekl požehnání Otce mého, nebo zavržení jejich nebylo vůlí boží. Zavržení nemá příčinu v Bohu jako požehnání, ale v nich samých. Co rozsévali, žnou. Jejich skutky je zavrhly. Odejděte, zlořečení. Věčně bude na vás lpěti kletba vašich hříchů. Jich zloba vtiskla vám znamení své na duši a na čelo, a nikdo je nesmaže z nich.

Jako v slovech k spravedlivým vyjádřena byla dvojí odměna, tak v slovech k zatraceným vyjádřen jest dvojí trest. Odejděte, řekne soudce. Tím vyjádřen jest trest vyhnanství, věčná ztráta Boha. V žití byli od něho odvráceni, tak vstoupili do věčnosti, tak i zůstanou. Jak strom padne, tak zůstane ležeti, dí Písmo. Nemají milosti boží, nemají znaku synů božích, nemohou býti dědici království nebeského. Milost boží jest k spasení nevyhnutelně potřebná, zní článek sv. víry. Ztratili největší dobro, ztratili blaženost. Nebudou oslavovati dobrotu boží, ale jeho spravedlnost.

Ve slovech lačněl jsem a nedali jste mi jísti a ve slovech do ohně věčného, vyjádřen jest trest smyslů. Soudce dí, že nekonali nic dobrého, ale rozsévali jenom skutky sobectví, jehož předmětem byli sami, a skutky zlé. Nejmenuje skutků zlých, nebo hrubé sobectví a víra mrtvá jsou samy sebou zlé. Co má jim odměniti? Nic pro Boha nekonali. Za skutky zlé přijmou odměnu v ohni věčném. Byl jen ďáblu připraven a andělům jeho, ale chtěli jej, i dostane se jim ho. I řeknou snad slovy sv. Písma (Moudr. 5, 6): Zbloudili jsme z cesty pravdy, a světlo spravedlnosti nesvítilo nám, slunce rozumnosti nevzešlo nám. Ustali jsme na cestě nepravosti a zahynutí, cesty pak Páně neznali jsme. Co nám prospěla pýcha? Aneb

co nám pomohla chlouba s bohatstvím? Pominulo všecko jako stín.

Jedna otázka sem ještě vpadá, na niž odpovím krátce. Co stane se s dítkami nekřtěnými a zemřelými. Slávy věčné dojíti nemohou. Věčně nemohou býti trestány, nebo se osobně neprovinily. Většina spisovatelů církevních má za to, že se na nich zvláštním způsobem zjeví milosrdenství boží, a že dojdou blaženosti aspoň přirozené, která by byla cílem člověka spravedlivého, kdyby nebyl povznešen do stavu nadpřirozeného. Než věc není sv. církví rozřešena.

Po vyřčení rozsudku následuje hned jeho vyplnění. Slovo boží, jsouc vysloveno, má vždy ihned svůj účinek, nebo je všemohoucí. I půjdou zlí do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného. Odejdou zlořečení na místo své. Naposledy uviděli svět, na kterém kdysi žili krátký čas. Leží sice v troskách, ale přece není peklem. Snad si vzpomenou na svůj život dávný. Všecko pominulo jako stín. Kdyby jej aspoň na okamžik mohli zpět zavolati. Okamžik stačil by k víře, lítosti a spáse. Ale není ho již. Pominul jako pták, který letěl mimo. Vypravuje se o matce, že sešílila, vidouc své dva syny topiti se v řece a nemohouc jim pomoci. Chodívala potom denně na místo neštěstí, stojíc celé dni na břehu a dívajíc se do vody. Čekala, až její synové se vykoupají a k ní vrátí. Ale nevrátili se, nebo dávno odpočívali v hrobě. Žalostnější je osud zatracence, loučícího se světem. Nevrátí se mu, neuvidí ho. Mezi plesajícími spravedlivými uvidí Matku boží, anděla strážce, snad vlastního otce nebo matku nebo syna nebo bratra nebo přítele. Snad na ně pokyne, snad je volati bude jménem, snad bolestné s Bohem dávati. Ale nikdo si ho nevšímne, nikdo neuvidí. Na věky jsou rozděleni. Jemu vzpomínka zůstane, ale v oněch blaženost způsobila věčné zapomenutí. Svět pekelný a jeho obyvatelé nebudí v nich lítost a bolest, nebo vidí, že stala se spravedlnost, že má každý, co chtěl, že vyplnila se vůle boží, která jest také vůlí jejich. Odejděte tudíž, zavržení, odejděte na své místo. Litujte, že jste tak špatně rozuměli cíli svého

života, ale je pozdě. Proklínejte, chcete-li, všecko, Boha i sebe, nebe i peklo, vaše výkřiky nebudí už ani hněv a trest boží. Zoufejte a hledejte zapomenutí, smrt, opojení, nenajdete jich. Odejděte na místo své, do ohně, který jest připraven ďáblu a andělům jeho. Pro vás nebyl určen, ale chtěli jste jej; odejděte na místo své. A to se stalo hned po vyřčení ortele. Otevřelo se místo zavržení a pohltilo je. Zmizeli na věky. A Bůh zavřel místo klíčem věčným.

Spravedliví již vešli v slávu svou. Bůh se jim zjevil tváří v tvář. Ta bytost nekonečná, kterou oříve jen usuzovali z krásy a velikosti přírody, z velebnosti nebe, z e širokosti moře, ta bytost nekonečné pravdy, dobra a krásy se jim zjevila, odhalila svou tvář, ukázala jim světlo nepřístupné, stala se jejich majetkem a blahem. Vidí věčnou pravdu, věčné dobro, věčnou krásu, a jest jejich a věčně zůstane radostí jejich ducha a vůle. Ať nebe je zvláštním místem nevýslovné krásy, ať jím svět a hvězdy, na tom nezáleží. Blaženost nebeská záleží v patření na tvář boží, v poznávání všeliké pravdy, radosti ze všelikého, nekonečného dobra. K němu pak přistupuje oslava těl a společnost svatých.

Tak i blahoslavení odejdou na své místo. A my je doprovázíme s blahopřáním: Požívejte radostně, co jste rozsévali a co dobrota boží vám připravila! Máme jen to přání vroucí a touhu horoucí, abychom i my byli jednou mezi nimi. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. I nám se dostane spravedlivě toho, co r ozsévati budeme nyní na světě.

Na konec zmíniti se chceme o domnění sv. Otců, že ihned po vyřčení soudního výroku a zmizení zavržených, ohněm zkažený svět bude obnoven v nové kráse a nádheře. Prorok Isaiáš dí (Is. 65, 17): Aj já tvořím nebesa nová a zemi novou. A radovati a plesati budete na věky. Sv. Petr praví, zmíniv se o zkáze země ohněm (2. Pet. 3, 13): Nového nebe a nové země čekáme podle zaslíbení. Sv. Jan dí ve svém Zjevení (Zj. 21, 1): Viděl jsem nebe nové a zemi novou, nebo první nebe a první země pominula, a moře již není. I jiná místa sv. Písma mluví podobně; rovněž

sv. Augustin ve své slavné knize o městě božím (de civ. D. 20, 14) a jiní sv. Otcové. Lidé budou míti sice těla oslavená, nesmrtelná, vzdušná, nepotřebující ani pokrmu, ani tepla, aniž čeho hmotného, ale budou prostorná, a proto jest vhodno, aby byl svět, odpovídající novým poměrům. Blažení budou vésti život společenský, a proto jest vhodno, aby místo přebývání jich odpovídalo nové společnosti.

Ohněm spálen byl svět, ale jeho prvky nezmizely. Proto snad jsou jednoduché, nesložené, aby trvaly věčně. Novým a novým spojením těchto prvků mohou vzniknouti tisíceré nové tvary světa. Jediný pokyn boží jako tehdáž, když z ničeho prvky tvořil, a obnovena bude země tak, aby odpovídala poměrům nebeským. Nevíme, jaká bude, ale víme, že bude Bůh viditelný, aby oblažoval své věrné. Kde je Bůh viditelný, je nebe. Na kolik Boha každý vidí, na tolik věčné blaženosti také požívá.

* * *

Tak odehraje a skončí se jednou den obecného soudu.

Mojžíš kázal kdysi lidu, aby se rozestavil na dvě kory proti sobě. V údolí uprostřed kázal kněžím ohlašovati zákon boží. Každé přikázání musili provolávati dvojím způsobem, jednou s požehnáním, po druhé s prokletím; lid pak musil odpověděti: amen. I ohlašovali kněží: Blahoslavený, kdo věří v jednoho Boha. Zástupy lidu odpovídaly amen. A zase: Zlořečný, který se klaní modlám. Zástupy odpovídaly opět amen. Dojem byl úchvatný a dědil se dlouho od pokolení do pokolení. Větší bude dojem, který učiní slovo věčného soudce, pojďte, požehnaní a odejděte zlořečení. Větší bude dojem jásotu a kvílení, který se po něm rozlehne. Které slovo bude řečeno nám? Bože, nyní otřásej vzpomínkou na soud nitrem naším, abychom potom byli na pravici tvé mezi jásajícími. Amen.

74 Spravedlnost boží.

(Obecný soud.)

Obsah: Země vydá jednou vše, co ukrývá dobrého i zlého. — Líčení obecného soudu, v němž předešlá tři kázání jsou zahrnuta v jedno. — Povzbuzení.

Blaženo jest člověku zemříti a pak bude soud. Žid. 9, 27.

Přijde den soudu, den slávy a potupy, radosti a nářku, odměny a trestu, veliký den obecné spravedlnosti, přijde hořký den Páně.

Země, zaplavená slzami útisků a krví nespravedlnosti, tys mlčela, když znásilněná nevinnost marně volala k Bohu a utiskované právo marně hledalo spravedlnosti. Tys pláštěm noci přikrývala hříchy a zločiny, tys lhostejně nesla tichého beránka i litého tygra, tys chladně pochovala srdce puklé žalem i rakev zpupného násilníka. Tys nepromluvila, když svatost byla neuznána a v bláto šlapána. Země, ty budeš věčně mlčeti? Zůstanou hroby tvé věčně mlčenlivé? Nevyzradí ústa tvoje nikdy tajemství života, která jsi viděla a pohřbila v temných žalářích svého nitra?

Ne, přijde den, ve kterém se zachvěješ v útrobách svých, jako žena, ku porodu pracující, a vydáš, co jsi po tisíciletí ukrývala v lůně svém. Ty vydáš hří-

chy, zločiny, vášně, nespravedlnosti, které v tobě se uschovaly; vyjdou z tebe a odhalí tvář svou. Ale také ctnosti, utrpení, dobré skutky zvednou se z prachu tvého, aby jako světlí andělové zjevily se světu. Ty zahyneš od porodu tohoto, ale nad mrtvolou tvou Syn boží postaví trůn svůj, aby soudil živé a mrtvé, dobré a zlé. Přijde den Páně, den světla a tmy, odměny a trestu, den veliké spravedlnosti boží.

Na věž velikého města vedl kouzelník mladíka. Tisíce střech strmělo před ním. Kouzelník dotekl se prutem svým očí jinochových. Hmota domů stala se průhlednou a užaslý mladík vidí vše, co děje se v lidnatém městě. Jinoch, chvěje se, zvolal: O kdyby zjeveno bylo, co tuto vidím! Jak v okamžiku změnili by se obyvatelé města! Jak mnohá modla rázem by klesla, mnohá ctnost zjevila se s hanbou na čele, mnohá skrytá hvězda zazářila leskem jitřenky! A to jest jen část toho, odpověděl kouzelník, co skrývají střechy domů, nebo odhaliti srdce a ledví není v moci mé. Pokynul prutem, a obraz zmizel.

Uloženo jest člověku umříti a potom bude soud. Dokonalá spravedlnost žádá, aby tento soud byl obecný a veřejný. Na světě dokonalé spravedlnosti není, na světě nejsou hřích a ctnost viditelny, na světě nevidíme jasně působení milosti boží a prozřetelnosti božské, na světě z tajných pohnůtek vyvíjejí se dějiny jednotlivce, rodiny, obce, země lidstva, na světě zásady veřejně hlásané, zásady dobré a zlé, mají vliv, který není vždy zřetelný, na světě dobré zásady jsou prohlašovány často za zpátečnictví, zlé zasady za pokrok. Dokonalá spravedlnost žádá, aby toto vše bylo postaveno v jasné světlo. To stane se v den posledního soudu. Proto bude hrozný, úchvatný, úžasný, poněvadž spravedlnost boží strhne každou škrabošku a vše postaví do pravého světla.

Rozjímejme o tomto dni. Ty, o Bože, zachvěj námi teď, abychom potom nemusili se již báti!

* * *

Jediný tento den v dějinách světa má své přípravy. Sv. Písmo líčí je hroznými barvami. Můžeme k nim přidati také dojmy vlastní obrazotvornosti, nebo vše má hlavně jen ten význam, aby ukazovalo nesmírnou velikost dne, kterým skončí se dějiny člověčenstva na zemi.

Naposledy usmívá se ranní zora na lidi. Naposledy osvěcuje slunce zemi, kterou po tisíce, snad po milliony let, oživovalo světlem a teplem. Naposledy raduje se živočišstvo v ranním vzduchu a lidská hruď ssaje do sebe dech života. Poslední noc spala země klidným spánkem. Netuší, co jí nastává. Ještě stojí pevně její hory a její vody klidně tekou k oceánu. Myslíš, země, že tvé základy žulové vydrží ještě tisíciletí? Mýlíš se! Nad tebou znějí slova proroka Ezechiela: Naříkejte, naříkejte! Den Páně se přiblížil. Naříkejte! Konec přišel všemu tělu. Zapálena jest ohnivá pec, přijde oheň, dí Malachiáš, a pohltí všecko.

A hle! Již zatmělo se slunce, měsíc nevydává světla, hvězdy padají a síly nebes otřásají se. Jako blesk přišel den Páně. Lidé schnou strachem v očekávání věcí, které mají přijíti. Zvěř zděšena opouští doupata, lidé utíkají do lesů, opuštěné dítky kvílejí. Zmatek je takový, že plní se slovo Páně, blahoslavené neplodné, které nerodí. Ale již vychrlily nebesa oheň a země, otevřevši útroby své, vydala plameny. Aj, jak hltavě požírají ješitnost a pýchu lidskou! Aj, jak to praská, syčí a šlehá! To paláce a pomníky tvoje, pyšná země, obracejí se v popel a prach. Aj, jak vše zmizelo! Jako vích zapálené slámy.

Než co dím: všecko? Mnohý by si přál, aby i prach jeho na věky se ztratil. Avšak nad tím nesmírným spáleništěm země tuba mirum sparget sonum trouba hučí divným zvukem. Do sykotu moře, do praskotu hor, do zmatku padajících těles nebeských, do šlehání plamenů, zní povel: Vstaňte mrtví, vstaňte z hrobů, pojďte mrtví, pojďte k soudu. Jest to slovo všemohoucnosti, která kdysi světy z ničeho stvořila a nyní je rozkotala. Říše mrtvých otevírá své brány. Země oživuje, popel se hýbe, atom druží se k atomu,

kost hledá lebku svou, prst ruku svou. V kostnici Sedlecké usnul navštěvovatel. Náhle oživují kolem něho kosti a hnáty, z nichž utvořeny jsou kříže, lampy, sochy, zdi, tvoří se kostlivci, kteří kolem něho se pohybují. Probudiv se s hrůzou, vzpomněl si na proroka Ezechiela (37, 1—14), který stoje na poli, viděl životem se naplňovati kosti lidské, jimiž pole bylo poseté, a slyšel hlas boží: Aj, já otevru hroby vaše a vyvedu vás z hrobů vašich.

O legiony mrtvých těl, kdo vás sečte? Avšak již otevřelo se nebe a peklo vydalo obyvatele své. To není ani zora, ani slunce, to jsou milliony světlých duchů, kteří přicházejí, aby blaženost svou sdělili bývalým druhům svým na zemi. To není mračno temné, toť zavržené duše, které nutí moc boží, aby ošklivost hříchů vtiskly také tělům svým. Okamžik veliký, jediný. Ptej se, synu člověka, ptej se s obavou: Odkud přijde duše má? Z končin věčného světla, nebo z temnot pekla? Ptej se svědomí svého, snad ti odpoví. Přijde-li s nebe, radostně uchvátí tělo své, aby mu dala nebeskou slávu svou. Jak se s ním vznese na perutích blaženosti do řady duchů andělských! Přijde-li z temnoty? Bože můj, nedej, aby se tak stalo! Snad bude proklínati nástroj hříchů svých a před ním prchati, ale marně. Božská moc je spojí, aby oheň, jenž dosud jen duši pálil, bolestí svou naplnil jeho oči, uši, srdce a tělo všecko, vtiskuje mu všecku ohavnost mravní své ošklivosti. Ten tam je všechen klam.

O duše má, jdi a uzavři se do komnaty své. Rozžehni si světlo pravdy boží a myslíc na okamžik z mrtvých vstání, přemýšlej o životě svém, o hříchu a ctnosti, o dobru časném a věčném. Mysli jako sv. Jeroným, že slyšíš hrozbu věčnou, anať volá do končin země: Vstaňte, mrtví, vstaňte z hrobů! Mysli si, že ji slyšíš. A zní i nyní. Jest to slovo boží pravdy, která tobě mluví z Krista, sv. církve, z hory Sinai, z tohoto kázání. Praví: Neber jména božího nadarmo, svěť den sváteční, nesmíni, modli se, konej svědomitě své práce.

Pojďte k soudu, praví její zvuk! K soudu obec-

němu a veřejnému všichni, kteříkoliv jste žili na světě. K soudu papežové, biskupové a kněží. K soudu králové, knížata, poslanci. K soudu soudcové, advokáti, žalovaní a žalobci! K soudu apoštolové, mučedníci, reformátoři, kacíři! K soudu páni a poddaní, spisovatelé a řečníci, muži a ženy, mladí a staří, spravedliví i hříšníci. K soudu otcové a synové, matky a dcery, učitelové a žáci! Všichni, dí sv. Duch, zjeviti se musíme před soudnou stolicí Kristovou. (2. Kor. 5, 10 a j.) Zjeviti se musíme před ní, ale nikoliv tak, jak jsme se zdáli, nýbrž tak, jakými jsme byli skutečně před vševědoucím okem božím; ne oděni královskou korunou, nádherou bohatství, škraboškou ctnosti, nýbrž obléčeni v šat myšlének, citů a skutků dobrých a zlých, které jedině zbyly ze všeho, co kdy jsme nazývali svým.

A všichni jdou k soudu. Nesmírné ticho zavládlo mezi milliony lidí všech věků a končin, nebo veliký okamžik nastává. Je temno, jen těla svatých září. V tom jako bleskem rozplanou nebesa. Na zemi vysoko objevil se kříž, jasný, velebný, obrovský, a za ním Ježíš, soudce světa, ve vší slávě své, Panna Maria, jeho matka, kůry archandělů, cherubů a serafů. Oči všech lpí na zářivém znamení spásy. Kříž, zavzní to jako vzdech ze stísněných prsou, tu radostně, tu žalostně. Ejhle, kříž, zaplesají jedni, kříž, který jsme ctili, milovali, v který jsme doufali, kterým se těšili. Kříž, zalkají jiní, jímž jsme pohrdali a který bude nás souditi.

Již blíží se soudce. Světlý oblak ho nese; Maria stojí mu po boku, kolem valí se zástupové andělů. Divadlo úchvatné, na něž i zavržení pohlížejí u vytržení, sklánějí bezděky koleno své. Nesmírná vážnost oblévá soudce. Nastane ticho. Andělé připravili trůn a skupili se kolem něho. Pokyne soudce. Jest to jeho první rozkaz, vyjádřený slovy sv. Písma: Rozdělí je od sebe, jako pastýř rozděluje ovce od kozlů. Nářek se rozlehne a zoufanlivý pláč, nebo rozkaz řekne snad: Otec na pravici, syn na levici, dcera na pravici, matka na levici. Přítel od přítele, mužové od žen, bratři od sester rozděleni budou, rozděleni na věky.

Vychladne láska mezi dobrými a zlými, a nebude jí nikdy již. Přetrženy jsou svazky pozemské. Zavrhnou rodiče dítko své, řkouce: Jdi tam, kam nekajícnost tvá tě postavila. A ono se zlomeným srdcem odstoupí na levici, nebo spravedlnost boží nutí je. Jediný okamžik, ale v něm moře hořkosti! Jako rány z děl stihají se události, a každá následující je osudnější prvé.

Jakou to knihu nese anděl před soudce? Liber scriptus proferetur. Jest to kniha života. Jest to obraz k slovům sv. Písma, že nic nezůstane ukryto, co by nebylo zjeveno (Mat. 4, 22), že v den Páně skutky jednoho každého odhaleny budou. (1. Kor. 3, 13.) Jako blesk ozáří vševědoucnost boží nesmírné shromáždění, a každý uvidí sebe a jiné od kolébky až ke smrti v plném světle, jež odkrývá i nejtajnější myšlenky. Jako na jevišti budeme tam státi. O, to bude divadlo úžasné. Jak ti bude, Bernarde, říkával si s bázní veliký světec, až nitro tvé odhaleno bude? Tajemství srdce zjevena budou, praví Duch sv. V pravdě božská spravedlnost. I ty tam budeš státi, duše má. Tvé myšlenky, s nimiž jsi uléhala a vstávala, tvé modlitby a práce denní, tvé pravé úmysly při nich, tvé ctnosti a hříchy, celá osvícená tam budeš státi, uvidíš sebe v pravdivé podobě a svět tě uvidí také. Ty jsi řekneš neúprosně: Ano, to jsem já, to jsem bez škrabošky. Snad mnohý, který za svatého byl pokládán, který v záři poctivosti se skvěl, objeví se tu jinak. A zvolá svět: Hleďte, Farisea, jak klamal svět. Jeho falešná hra se skončila. Snad mnohý ve své pýše ani si nepřipustil, že má chyby, že je horší jiných. Jaké to ponížení jeho pýchy, když nyní musí viděti, jaký jest. Mnohý opět, jehož svět neznal, jímž snad pohrdal, zastkví se v lesku milosti a ctnosti, že uchváceni, zvolají jiní: Hleďte, jak od Boha povýšeni jsou, a my měli jsme život jejich za nečestný. Uvidíme se a uvidí nás! Tu se asi vyplní slovo sv. Písma, že volati budou mnozí: Hory, přikryjte nás! Ale není jich. Svět, pravil kdosi, je veliká kniha lží. Věru, kde nepotkáme se se lží? Vládne na trůnech, v parlamentech, na vlasteneckých řečnických tribu-

nách, v knihách, novinách, všady. O, jaké to bude divadlo, až všecky odhaleny budou? Uvidíme se a uvidí nás. A snad nejedna ruka se tu pozvedne, a nejedna ústa budou mečati kletby: Ty, ty jsi vinen, ty jsi vinna hanby a potupy mé! Snad dítko bude žalovati na otce svého a matku svou: Vy jste mi připravili tento pranýř. Snad přátelé budou si vyčítati: Tys uvrhl mne v záhubu. A všichni budou se navzájem obviňovati a klnouti. Kameny budou mluviti, dí sv. Písmo. Snad chce říci, zkamení srdce lidská, a otec odsuzovati bude syna, matka dceru. Jako pláč budou zníti jejich trpké výčitky.

Budou volati k Ježíši: Smiluj se, nevěděli jsme, že jsi spravedlivý. Ale Ježíš jich neslyší. Snad poví jim anděl: Lháři, věděl jsi, že nebe a země pominou, ale nikoliv slova Páně. Budou volati tedy k Panně Marii: Matko milosrdenství, smiluj se! Ale Maria jich neslyší. Snad anděl jim řekne: Tenkráte, když jste ji tupili, její oltáře bořili, měli jste volati za milosrdenství. Budou volati k andělu strážci, ale řekne jim: Dost jsem se k vám namluvil; nyní je pozdě. Nebudu šetřiti, dí sv. Písmo, nebudu šetřiti v den hněvu a pomsty.

Okamžik hrozné spravedlnosti nastal. Ježíš obrací se k spravedlivým na pravici a jeho slova plynou jako vonný vánek větru. Pojďte, požehnaní otce mého a vládněte královstvím, připraveným vám od věčnosti. Bojovali jste vytrvale proti světu, ďáblu a tělu pod praporem kříže, nyní pojďte si pro palmu vítěznou. Nelituji krve, kterou jsem za vás prolil. Vážili jste si jí. Viděl jsem vaše modlitby, slyšel vaše vzdechy, počítal vaše dobré skutky, radoval se ze svědomitosti vaší, patřil jsem na vaše oběti, když pro mne jste se zříkali pohodlí, cti, jmění, radovánek, vážil jsem vaše kající slzy nad poklésky. Všecko, co jste konali pro Boha, církev, lid, mně jste učinili. Věčné království, království boží, bude vaší odměnou. Pojďte a pijte na věky z pramenů blaženosti nekonečné. Spravedliví zazáří radostí a jako světlý oblak zařadí se kolem trůnu soudcova.

Nyní obrátí se Ježíš na levici. Nastal okamžik

nejosudnější, podobný tomu, když tonoucí činí poslední dech, odsouzený poslední pohyb. Tam umíralo však jen tělo, zde k věčné smrti půjdou tělo a duše. Proslavený kazatel francouzský volá na tomto místě své řeči: Bratři, naplňte duši zármutkem, oči slzami, ústa naříkáním, srdce hrůzou. Volejte: Běda! Běda! Jako pluky vojska s tasenými meči budou se zdáti andělé a svatí kolem trůnu božího, zářice děsně velebným světlem, které se line z tváře věčného soudce. Jak je vám, nešťastníci? Tuhne krev v žilách vašich? Snad měli jste dosud naději, že na věčném soudě najdete milosrdenství. Klamali jste se. Přestalo milosrdenství a nastala spravedlnost. Bez milosrdenství budou čísti na čele věčného soudce. „Bez milosrdenství" bude mluviti kříž, rudě planoucí. „Bez milosrdenství," běda nám, vykřiknou odsouzeni. A jejich výkřik bude zoufalý a dojemný bez nadějnosti.

Vzpřímí se Ježíš. Jeho zjev bude se zdáti, jakoby mluvil k nim: „Jsem Ježíš, ale ne váš Spasitel, nýbrž Soudce. Jsem Ježíš, v kterého jste nevěřili, kterého jste pronásledovali. Viděli jste kříž, jak rudě zaplál? To je má krev, kterou jste pohrdli." Řekne k nim: „Odejděte, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho!" (Mat. 25, 4.) Zlořečení — jaké to slovo! Otřásli jsme se v útrobách, když slyšeli jsme někdy, jak otec v hněvu se zdviženou pravicí k nebi proklíná syna nebo dceru, kteří zhanobili jeho čest. Tenkrát bez vůle boží nemohla se kletba vyplniti. Nyní z úst Ježíšových zní, jakoby řekl: Proklíná vás Otec a Duch sv., proklínám vás já, Matka má Maria, proklínají vás všichni svatí. A kletba strašlivě se plní v slovech: „Odejděte do ohně věčného!"

Zatracení padnou snad ještě jednou před Ježíšem na kolena, volajíce: „Pro svaté rány své, pro lásku Srdce svého, smiluj se nad námi!" Ale odpověď zní: „Odejděte, zlořečení, do ohně věčného!" Snad zavzlykají křečovitě. Maria, Matko milosrdenství, ó přimluv se za nás!" Ale také z jejích rtů, vždy jindy sladkých, zavzní: „Odejděte, zlořečení, do ohně věčného!" „Ani ty," vzkřiknou, „nemáš již slova smilo-

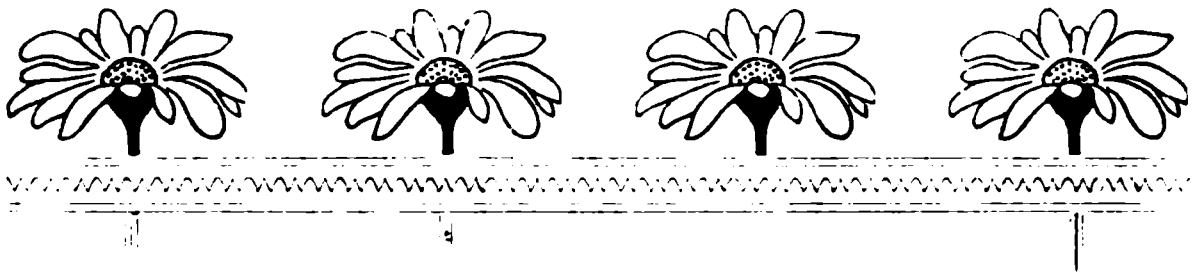
vání?“ I obrátí se snad k andělům a svatým a volati budou k nim. Ale jako zahučení moře odpovědí jim: „Odejděte, zlořečení, do ohně věčného!“

Pokyne Kristus, a v triumfálním průvodu vznesou se všichni k nebesům. Z temnot zemských budou za nimi hleděti zavržení. Nevýslovná bolest sevře jim srdce. Snad padnou do popela země a zvolají: „Ztraceni, na věky ztraceni! S Bohem Kriste, s Bohem Maria, s Bohem andělí strážný, s Bohem otcové, bratří a přátelé, s Bohem nebe! Ztraceno vše! Ó zničte nás, rozšlápněte nás!“ Ale již otevírá se peklo a plameny šlehají z něho. Ještě výkřik, už ne prosebný, ale zoufalý, a je ticho. Na věky pohřbeny jsou v pekle, z něhož není vysvobození. Věčnost, která předstvořením byla, rozestřela nad zemí nekonečná křídla svá. Opona spadla, ukončeno jest divadlo světa. Vzal jeden každý odplatu za skutky své. Všeho do času, Pán Bůh na věky.

* * *

Co jsem líčil, je namnoze fantasie, ale obsah její je pravda boží. Ty, duše má, se zamysli a v hlubokém pohnutí se ptej: „Bože můj, jak bude mně v onen den?“ I ty tam budeš státi v nahotě pravdy, i ty budeš postavena na pravici nebo na levici, i ty souzena budeš. Rci: Bože všemohoucí, chvěji se před tvou spravedlností! Vidíš-li na mně hříchy, ó tresci mne, ale teď, dokud se spravedlností tvou spojeno je milosrdenství. Vím, dobrý Ježíši, že mi hrozíš soudem, protože mne miluješ a chceš spásu mou. Ó, vymaluj před očima mými hrůzy jeho, abych se pohnul jako onen kníže, před nímž sv. Cyrill a Methoděj odkryli jeho význam.

Pojďme všichni společně, neboť všichni zasloužili jsme soudu, pojďme před kříž, sepněme ruce v lítostivé vroucnosti, bijme se v prsa, volajíce: „Ježíši, milosrdenství, Maria, smilování! Ty nechceš smrti hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl! Jsem-li v hříších, obrať mne milostí svou! Dej mi setrvati v ní, abych ušel smrti věčné a věčně radoval se s blaženými.“ Amen.

75. Spravedlnost boží.

(Obecný soud.)

Obsah: Prof. Durdík. - Obecný soud líčen hlavně výroky sv. Písma. — Povzbuzení.

Tunc videbunt. Luk. 21 27.

Prof. Durdík, vykládaje Kantova slova o mravním zákoně, slova plná obdivu nad zjevem, jak duše lidstva i duše jednotlivce mocí neúprosnou absolutní káže: „Dobré máš činiti, zlého se varovat!“, dal se jimi uchvátiti k řeči, která nadšením, výmluvností a krásou myšlenek uchvátila posluchače. Po přednášce řekl mu kněz, jeden z jeho posluchačů: „Pane professore, krásně jste mluvil; přál bych si, aby celá česká veřejnost vás slyšela.“ Skromný filosof se usmál, pravě: „Ne má řeč, ale věc jest velkolepá, zákon boží v srdcích lidstva, kterým Bůh ovládá život jednotlivce, rodin, národů, zemí, světa. Není to úchvatné? Na kathedře jsem tohle ovšem neřekl, ale vy jste zajisté vycítili, že nejsem Kantovec, že kde je zákon, uznávám též zákonodárce. Kněz řekl: „Znám ještě větší a podivuhodnější věc.“ „Kterou?“ ptal se professor. „Divadlo věčného soudu, které před veškerenstvem odkryje, jak tento zákon mravní působil, jakého nalézal ohlasu a odporu, jaké zvířil boje, vítězství a porážky.“ Professor odvětil: „Nebudu se pou-

štěti do bohovědy, jsem filosof, ale vyznávám, že myšlenka věčného soudu je grandiosní, velkolepě myšlené ukončení dějů světových, veřejný účet z mravního zákona, podaný od Boha i od lidí.“

My o tomto soudu chceme rozjímati. Chceme sledovati Písmo sv., jak nám jej popisuje a maluje. Účelem má býti, aby obraz soudu byl nám zbraní proti pokušení a posilou k dobrému. Duše sv., mluv k nám mocně a spasitelně.

I.

Přijde den obecného soudu. V apoštolském vyznání víry modlí se křesťané od počátku církve: „Vstoupil na nebesa, odtud přijde soudit živé i mrtvé,“ t. j. všecky. Tunc videbunt, potom uzří Syna člověka, jak přichází soudit.

Vizme některá místa Písma sv. Job píše: „Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den ze země vstanu a zase oblečen budu kožÍ svou a v těle svém uzřím Boha svého.“ (Job 19, 25 n.) Sv. Jan dí: „Přijde hodina, v kteroužto všichni, kteří v hrobech jsou, uslyší hlas Syna božího a půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života, kteříž pak zlé činili, na vzkříšení soudu.“ (Jan 5. 28.) Ve Skutcích apoštolských se čte (Skut. 17, 31.): „Uložil den, v kterémž Bůh souditi bude svět v spravedlnosti.“ Znáte podobenství Páně o člověku, který nasel dobré semeno na poli svém, ale jemuž ďábel tam v noci přisel koukole. Spasitel sám pak vyložil smysl jeho: „Žeň,“ pravil, „jest konec světa, ženci jsou andělé. Protož, jako bývá koukol sebrán a ohněm spálen, tak bude při skonání světa. Pošleť Syn člověka anděly své, i vyberou z království jeho všechna pohoršení, a ty, kteříž činí nepravost, uvrhnou do pece ohnivé. Tamť bude pláč a skřípění zubů. Tehdáž se budou spravedliví jako slunce skvíti v království Otce jejich.“ (Mat. 25, 31.)

Co praví Písmo sv., lidskému duchu se zamlouvá. Podivuhodný mravní zákon potřebuje dovršení, veřejného soudu, na němž se objeví svrchovaná spravedlnost. Také lidský soud soudí veřejně, aby každý

viděl, že soudí dle spravedlnosti. Lidské soudy jsou však nedokonalé. Co vražd v poslední době bylo spácháno, a všichni vrahové ušli spravedlnosti. Mají ujíti také spravedlnosti boží? Chceme je viděti, ozývá se v nás nitro. A nebývá někdy nevinný odsouzen? Nemá mu býti vrácena veřejně čest, které veřejně pozbyl? Zvlášť nespravedlivým je soud veřejného mínění. Jak často dělá — jako židé z Krista — ze svatých podlce, z pravých učenců nevědomce, z lidí počestných nepoctivce nebo hlupáky; jak často pravou velikost umlčuje! A naopak nehodné spisovatele, falešné vlastence, boucharonské vědce, zbabělé revolucionáře povyšuje na trůn a jako modlám se jim klaní. Nemáme poznati pravdy? Žádáme, cítíce, že žádost naše jest oprávněna, abychom viděli na př. Husa, Luthera, Garibaldiho, Zolu, Tolstého, sv. Jana Nepomuckého, Pannu Orleanskou a všechny velikány v pravé jich podobě. Chceme věděti, kdo vedl národ k dobru, kdo ke zlu, kdo mu prospěl, kdo mu ubližoval, která doba byla požehnaná, která ne. Chceme viděti své soudce, jací byli dle pravdy, muži-li počestní neb kejklíři. Veřejné mínění a soud dějin jsou jistě často nesprávny. My však chceme pravdu znáti a spravedlivě dáti každému, co jeho jest; chceme to učiniti zase veřejně, jako na světě.

Ani pozemské soudy boží nejsou dokonalé. Často nechává zlobu vítěziti a ctnost trpěti, a to veřejně. Trestá svědomím zlé, ale mnozí toho nedbají, odměňuje tak dobré, ale to nestačí. Zase jindy trestá spravedlivé s nespravedlivými, hubí celé národy, a nevíme proč, jiným ponechává nesmírnou moc, ač jí zneužívají.

Chceme světlo, chceme pravdu, chceme spravedlnost. Měli bychom se báti odhalení, nebo v něm zjevíme se i my; ale touha přirozenosti lidské po světlu a pravdě a spravedlnosti je větší. Přijde den soudu.

Tento den nazývá se dies magna et amara valde, den veliký a hořký velice, je líčen jako událost hrozná, jako chvíle pomsty Hospodinovy, jako doba plná úžasů a běd. Žasneme nad sílou prorockých slov, nad

obrazy, které berou hlavně z pohrom živelních, válečných. Sofoniáš píše (Sof. 1, 15): Den hněvu den ten, den soužení a úzkosti, den psoty a bídy, den temnosti a mrákoty, den mlhy a vichrů, den trouby a troubení proti městům hrazeným. A soužiti se budou lidé a choditi jako slepí; vylita bude krev jejich jako prach země a těla jejich jako lejna. Ani stříbro jejich, ani zlato nevysvobodí je v den hněvu Hospodinova. Ohněm horlivosti jeho sežrána bude všecka země a konec učiní s chvatem všem bydlícím na zemi. Jeremiáš píše podobně. Mezi jiným dí (Jer. 46, 10): Ten den Páně je den pomsty, aby se pomstil Hospodin zástupu nad nepřáteli svými; sžíře je meč a nasytí se a opojí se krví jejich. Isaiáš dí (Is. 66, 15) mezi jiným: Hospodin přijde v ohni, a vozové jeho jako vichr; a mstíti se bude mečem svým nad všelikým tělem, a mnoho bude zbitých od Hospodina.

Slova proroků mají zastrašiti hříšníky poukázáním na mocnou a neúprosnou spravedlnost věčného soudce. Podobně mluvil také Spasitel. Ta sladká ústa, která znala jen slova lásky, mluví k Fariseům (Mat. 23, 23): Běda vám, Fariseové a zákonníci, pokrytci, kteří dáváte desátek z máty, kopru a kmínu (t. j. z věcí nepatrných), ale opustili jste, co božího jest, soud a milosrdenství, kteří cedíte komára, ale velbloudа požíráte. Běda vám, Fariseové a zákonníci, pokrytci, nebo čistíte povrchu konvice a mísy, ale uvnitř jste plni loupeže a nečistoty. Běda vám, Fariseové a zákonníci, pokrytci, nebo jste podobni hrobům obíleným, zevnitř krásné, ale uvnitř plni kostí umrlčích a vší nečistoty. Běda vám, Fariseové a zákonníci, kteří ozdobujete hroby spravedlivých, ale jste synové těch, kteří je zabíjeli. I vy naplníte míru otců svých. Hadové, plémě ještěrčí: kterak utečete před soudem pekelného ohně?

Malování hrůz posledního soudu v Písmě obrací se hlavně proti hříšníkům, poněvadž na nich, kteří žili v přetvářce, nebo Bohem a zákonem jeho zřejmě pohrdali, uskuteční se tragický jeho význam strašlivou opravdovostí.

Tento soud bude míti svou další přípravu. Sv. Matouš píše (Mat. 24, 7): Tehdáž povstane národ proti národu a království proti království, a budou morové a hladové a zemětřesení po místech. Mnozí falešní proroci povstanou a svedou mnohé. Rozmnoží se nepravost a ustydne láska mnohých. Sv. Pavel píše (2. Thes. 2, 3): Přijde odpad, aby byl zjeven člověk hříchu, syn zatracení, jenž se protiví a povyšuje nade všecko, co slove Bůh, anebo čemu se děje pocta, tak že se posadí v chrámě božím a ukazovati se bude jako Bůh. Oba svatí apoštolové chtí opět ukázati svými slovy na nesmírný význam soudu, zvláště pro hříšníky. Soudem božím navždy a úplně zkažena bude moc ďáblova, a proto ještě jednou nasadí všecky páky, aby do bludu a hříchu strhl lidi. Všecka zloba jeho spojí se v antikristu, jenž vydávati se bude za božského učitele. Světový boj mezi dobrem a zlem, který táhne se dějinami lidstva, ještě jednou vzplane, a to v míře nikdy nebývalé. A hned po soužení těch dnů, píše sv. Matouš, slunce se zatemní a měsíc nedá světla svého, a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati, t. j. bude konec světa. Oheň spálí a obrátí všecko v popel. Hřbitovem, spáleništěm bude země a co náleží k ní.

Nastanou bezprostřední přípravy soudu. Bůh pošle anděly své s troubou a hlasem velikým, a shromáždí vyvolené jeho od čtyř větrů, od končin nebes, až do končin jejich, t. j. celé země. A nesmírné pohřebiště světa začne se hýbati jako nesmírné mraveniště. Stane se, co viděl v obraze prorok Ezechiel (Ez. 37, 7), když stál na poli, posetém kostmi: přistoupily kosti ke kostem, žíly a maso vzešlo na nich a roztažena jest kůže na povrchu jejich; ale ducha neměly. Milliony těl objeví se na povrchu spálené země a bělati se budou ve tmách; než budou mrtva. Proto vnikne zvuk trouby až do lůna nebes, aby vydalo duše spravedlivých, a do útrob pekla, aby otevřelo na chvíli ohnivý žalář svůj. Nastane spojení duší s těly, jedněm blažené, druhým žalostné. Všecka těla vstanou, dí apoštol, ale ne všecka budou proměněna, t. j. k slávě. Na jedněch jas milosti, na

druhých ošklivost hříchu se objeví. A putovati budou do údolí Josafatského na největší a poslední den světa. Apoštol dí o tomto putování, že schnouti budou všichni pro strach a očekávání těch věcí, kteréž přijdou na všechen svět. (Luk. 21, 26.) I my budeme mezi nimi.

Nyní vzplane vysoko nad hlavami všech velebné světlo. Tehdy ukáže se znamení Syna-člověka na nebi, a tehdy budou kvíleti všecka pokolení země, a uzří Syna člověka přicházejícího v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností. (Mat. 24, 30.) Jako blesk, blýskající se pod nebem, objeví se velebné a skvoucí znamení našeho vykoupení. S ním na světelném oblaku přijde Pán Ježíš, obklopen anděly svými, sestupuje k zemi. Posadí se na trůn velebnosti své, aby soudil lidstvo, které před ním se klaní. Otevře ústa svá a mluviti bude za hrobového ticha snad asi takto: Přišel den veřejné odplaty a trestu. Pohleďte zpět do staletí dějin lidstva. V nesmrtelnosti a svatosti stvořil jsem vás v ráji. Smiloval jsem se nad vámi, když jste zhřešili a nabídl se otci svému v oběť za vás. Proroky jsem posílal, aby zvěstovali příchod můj. Nebe jsem opustil, jako jeden z vás jsem se narodil, chudobu a utrpení snášel, pro vás. Mluvil jsem k vám těmito ústy svými a zázraky učení své potvrzoval, abyste uvěřili. Na kříži jsem za vás umřel, církev jako ústav spásy jsem mezi vámi založil, dal jí tělo a krev svou lidu za pokrm a svátosti k posvěcení. Až do smrti milostmi jsem navštěvoval jednoho každého z vás. Nuže, vizte tedy, zvolá hlasem velikým, mocným a velebným: Já jsem Ježíš Kristus, Syn boží, Spasitel a soudce světa.

O, horo Sinai, která jsi se třásla v základech svých a blesky hořela, rci nám, jaký byl hlas Hospodinův! Ty lide, strachem na tvář padající, který jsi se bál, že zahyneš, promluví-li Hospodin, Pán milosrdný, Bůh tvůj vyvolený, rci nám, jaký bude hlas Hospodina mstitele a soudce. Vás, vojíni v zahradě gethsemanské, porazilo k zemi mírné jeho slovo! Jaký bude hlas tvůj, o Pane, jenž po tisíciletí jsi mlčel a jen se díval na hříchy světa! Tehdá mluviti

budu k nim, dí žalmista Páně, v hněvu svém a v prchlivosti své zkormoutím je. A zase dí: A patřiti budou naň, kteréhož bodli: a kvíleti budou nad ním kvílením a žalostniti.

Po té nastane odhalení všeho. Knihy života budou otevřeny, aby souzen byl jeden každý dle skutků svých. Sv. Jan dí: Viděl jsem mrtvé, veliké i malé, stojící před obličejem trůnu, a otevříny jsou knihy: a jiná kniha otevřena jest, která jest kniha života; souzeni jsou mrtví z těch věcí, kteréž byly psány ve knihách podle skutků jejich. (Zj. 20, 12.)

Na všecky padne paprsek vševědoucnosti boží a ozáří je. Co řekl sv. Pavel o apoštolích: Divadlem učiněni jsme světu, andělům a lidu (1. Kor. 4, 9.) na všech se vyplní. Nic není skrytého, řekl Spasitel, co by nebylo zjeveno, a nic tajného, co by nebylo zvědíno. Všecky věci jsou před Bohem, dí opět apoštol, nahé a odkryté očím jeho. Tak odkryty stanou se všem. Už prorok zvěstoval: prohledávati budu v ten čas Jerusalem (t. j. svět) s lucernami a navštívím muže, kteří uvízli v hříších svých. (Sof. 1, 12). A opět: Aj, já odkryji ohavné údy tvé před tváří tvou a ukáži národům nahotu tvou a královstvím hanbu tvou. (Nah. 3, 5.) Myšlenky, které od počátku do konce světa chvěly jste mozkem člověka, předstupte na jeviště před Boha, anděly a lidi. City všecky, jež jste se skrývaly v tajném zátiší srdce, ukažte svou tvář. Skutky a děje všecky, rychle, ještě jednou se odehrajte jako blesk před světem, ale v úplné nahotě své. O, jaké odhalení! Tunc videbunt, potom uvidí lidé podivuhodné věci, a uvidí je pravdivě, ale, bez škrabošky. Také my tam odhaleni budeme a uvidíme se nejen dle zevnějšku jako teď, ale podle pravé podstaty své. Před tím bál se Hilarion, lekal se sv. Jeroným, strachoval sv. Bernard. Také my naplňme se bázní a čiňme pokání, aby skutky naše nebyly nám k hanbě a potupě.

Toto odhalení bude míti za následek vzájemné obviňování a proklínání zlých, nebo nyní uvidí svůdce své, kteří slovy, skutky, lichocením, obrázky, novinami, povídkami, filosofií je zahubili. Kámen ze zdi,

praví prorok, křičeti bude a dřevo, kteréž mezi spojením stavení je, odpovídati bude (Hab. 2, 11), t. j. svědčiti o hříchu a obviňovati. A opět: Shromáždím všecky milovníky tvé na tebe, uzří mrzkost tvou, dám tě v ruce jejich, a budou tě kamenovati, t. j. nyní vylejí na tobě, své svůdkyni, hněv a bolest svou. Tehdáž snad mnozí budou klnouti proslavenému na světě spisovateli nebo řečníku, a tisícové děkovati tiché, neznámé duši, která tak často před svatostánkem odprošovala Krista a vyprošovala hříšníkům milost boží. Sv. Augustin píše: O hrozné odkrytí, o hrozné žaloby. Před tolika tisíci národů budou odkryty nepravosti mé, před tolika zástupy andělů zjeveny hříchy mé, před tolika soudci budu zahanben státi, před tolika žalobci se rdíti! Jak bude nám? Budou nám klnouti nebo žehnati spolubližní naši?

Když odhaleno bylo všecko, rozděleni budou všichni. I rozdělí je od sebe, dí apoštol, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, a postaví ovce na pravici, kozly pak na levici. (Mat. 25, 32.) A stane se snad, že král přijde na levici, poddaný na pravici, otec na levici, syn na pravici, muž na levici, žena na pravici. Bude to s Bohem na věky věkův. Snad budou postavení na levici ruce své bolestně vztahovati k milým svým na pravici, snad budou prositi za přímluvu, snad budou slzy prolévati, ale navždy vychladla k nim láska, soucit, milosrdenství, nebo vůle spravedlivých je vůle boží, vůle soudce, který se už nesmilovává. Na levici nebo na pravici budeme státi i my.

Po té povstane Kristus v hrozné velebnosti své, a jako tehdáž, když poručil rozbouřenému moři, stane se utišení veliké. Vzpomeňte si na obraz, který líčí pátá kniha Mojžíšova. Všechen lid israelský stál před Jordánem, chystaje se k přechodu. Proti sobě čněly tu hory Garizim a Hebal. Rozdělil Mojžíš všechen lid na dvě části; jednu na hoře Garizim, druhou na hoře Hebal. Levité stáli v údolí a z nařízení Mojžíšova tesaly v kameny přikázání zákona. Potom je četli, přidávajíce zlořečení přestupníkům a blahořečení zachovávatelům jich; lid tisícerými hlasy odpovídal amen. Zlořečený člověk, četli mocným hlasem, který si dělá rytinu, ohavnost před Hospodinem.

A lid hřměl ze svahů obou hor: amen. Zlořečený kdož by utiskoval sirotky a vdovy, a lid volal: amen. Blahoslavený, který nad ubohým se smilovává, a obě hory otřásaly se odpovědí: Amen. Tento úchvatný okamžik nevymizel Israelitům tak hned z paměti.

Rozděleni stojí zástupové na pravici a na levici. Uprostřed září velebnost Ježíšova. Do úžasného ticha zní slovo věčného soudce k spravedlivým na pravici: Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. (Mat. 25, 34.) A nepřehledné zástupy spravedlivých zajásají snad: amen, staň se. Lačněl jsem, pokračuje soudce, a dali jste mi jísti, žíznil jsem a dali jste mi píti, hostem jsem byl a přijali jste mne. Pojďte, požehnaní. A radostně bude zníti jejich amen, amen. Diviti se budou, kde mu co dobrého učinili, ale on jim řekne: Co jste učinili jednomu z bratří nejmenších, mně jste učinili. Pojďte, požehnaní. Panna Maria a kůrové andělští zvolají: Pojďte, požehnaní. Byli jste chudí duchem, čistého srdce, tiší, trpěli jste pro spravedlnost. Pojďte si, požehnaní boží, pro odměnu věčnou.

Potom řekne věčný soudce k zavrženým na levici: Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho. A jako z hrobů zavzní kolem potvrzující: amen. Lačněl jsem, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem, a nedali jste mi píti. Odejděte, zlořečení. Amen, odpovídají všichni vůkol a poprvé zavzní pláč a skřípění zubů, jež nemají se už skončiti .

Zavržení uvidí spravedlivé v slávě a řeknou slovy Písma: Toť jsou ti, jižto nám byli někdy k posměchu a za přísloví potupy. My nesmyslní měli jsme život jejich za bláznovství, a konec jejich za bezectný: Aj, jak jsou poctěni mezi syny božími a mezi svatými jest los jejich. Zbloudili jsme tedy z cesty pravdy a světlo spravedlnosti nesvítilo nám, a slunce rozumnosti nevzešlo nám. Ustali jsme na cestě nepravosti a zahynutí, a chodili jsme po cestách neschůdných, cesty pak Páně neznali jsme. Což nám prospěla pýcha s bohatstvím? Pominulo to všecko

jako stín. Tunc videbunt! A bude pláč a skrípění zubů. Ale již vznesli se blažení v zářném průvodu k ráji, již otevřelo se peklo a pohřbilo odsouzené ve svých útrobách.

Ukončeno je na věky věkův velké drama lidského života. Tunc videbunt.

* * *

Co stane se s tebou, duše má? Přijmeš blahoslavenství, nebo zlořečení? Odsouzena-li budeš? Či padneš na tvář svou a zvoláš: Bože, Ježíši můj, jen jednou ještě se smiluj! Maria, matko milosrdenství, jen jednou ještě na mne pohlédni! O marné to bude, neznají tě. Či vztáhneš k nim ruce své a s nevýslovným hořem a lítostí rozloučíš se s nimi, volaje za nimi: Tak buď s Bohem, navždy s Bohem, ty nebe krásné. Pro mně bylos, ale já tě zmrhal. S Bohem, Spasiteli můj. Tvé srdce za mně krvácelo, ale já to nechápal. S Bohem i ty matko dobrá. Často, vím to, táhla jsi mne k sobě do mateřského objetí, ach, já bídný, já zaslepený, já jsem nešel. Či místo slz a srdcervoucího štkání se zatvrdíš, a se zaťatou pěstí budeš rouhati se nebi a Bohu a volati: Proklet a zlořečen buď den, kdy mne matka počala, proklet a zlořečen den mého narození, prokleti a zlořečeni otec a matka má, celý rod, všecka zem, všecko buď prokleto na věky? I to bude marné a malomocný vztek dítěte. Tvůj osud se rozhodl na vždy. Odejdi na místo své!

Avšak ne. Ne, Bože, ty toho nedopustíš. Zde zvedám k tobě s lítostí nad hříchy svými rozpjaté ruce své. Ne, drazí, pro nás nemá býti a nebude tento den den hrůzy. Ježíši, vidíš do duše naší a víš jak i ona rozplývá se vírou, nadějí, pokáním a láskou. Ano, Ježíši, Maria, tvými jsme a býti chceme. Chceme nyní souditi sebe, a ty nás potom postavíš po pravici své a řekneš i k nám: Pojďte, požehnaní. Amen.

76. Spravedlnost boží.

Skon světa dle vědy.)

Obsah: Věštby o skončení světa. — Dva náhledy o věčném trvání světa. Mínění, že svět vychladne. Mínění, že svět zahyne nárazem komety. Víra a sv. Písmo. — Povzbuzení.

> Přijde pak den Páně jako zloděj, v kterémžto nebesa s velikou prudkostí pominou, a živlové horkostí se rozplynou, země pak, i díla, kteráž jsou na ní, vypálena budou.
>
> II. Petr 3, 10.

Kolem roku 1000 měli lidé namnoze za to, že se blíží konec světa. Opouštěli své statky, aby připravovali se na smrt. Zatím svět blíží se ke konci druhého tisíletí, a lidstvo žije. Před několika desítiléty zvěstoval hvězdář, že kometa, která se k zemi blíží, do ní vrazí a ji rozbije. Ale zmýlil se ve svých výpočtech, nebo kometa zemi ve značné vzdálenosti se vyhnula.

Co učí věda o konci světa? Různé jsou domněnky, které má, ale jistého neví nic. Však má za to, že konec světa přijde. Sv. Písmo poučuje nás o tom zřejmě. Že bude konec tohoto světa, je pravda zjevená. Kdy se to stane, nikdo neví, jedině Bůh. Jest pravděpodobno, že potom bude svět obnoven tak, aby vyhovoval z mrtvých vstalým a oslaveným blažencům.

Dnes chci vám vypravovati, jaké hlavní domněnky panují mezi učenci o skonu světa. Ať se stane jakkoliv, vždy volá nám, marnost nad marnost, a všecko je marnost. Pomine vše, pomine také nádherná budova všehomíra.

Tato myšlenka provázej vás. Poněvadž naše rozjímání bude míti více tvar vědecké přednášky, nechť pomyšlení na konec všeho vnuká vám myšlenky zbožné.

* * *

Nejvíce stoupenců má domněnka, že svět zahyne ochlazením. Totiž že se vyčerpá všecko teplo a svět stuhne zimou a chladem. Však jsou někteří, vlastně byli někteří, kteří hájili mínění, že svět nezahyne, nýbrž jen se změní. Vychladne, ale zase vznikne, a tak do nekonečna.

Jak se to stane? Až všecka slunce vydají své teplo, vrazí na sebe. Tím prý vznikne takový žár, že ze všech těles nebeských stane se zase taková žhavá mlhovina, z které před mnohými tisíciletími tento náš svět se vyvinul. Potom bude se prý opakovati, co se dělo při vzniku našeho světa; i nebude světů vlastně nikdy konce. Toto naše lidstvo ovšem z toho nebude míti prospěchu, neboť stejně jako slunce a hvězdy i naše země zahyne a roztaví se v zmíněnou mlhovinu. Jestliže se také duše roztaví, řečení spisovatelé nepraví; ovšem, neboť v ni asi nevěří. Ale myšlenky musily by v té mlhovině zůstati, neboť se z ní mají vyvinouti nejen nové světy, a na světech rostliny a zvířata, ale také myslící lidé; možná že jiní lidé, ale přece lidé. A tento process skonu a vzniknutí světa bude prý se opakovati do nekonečna.

Náhled tento mnohým velmi se zamlouval, ale brzy se rozplynul v nic. Ztráta tepla, které slunce vyzařují, je nenahraditelně ztracena a nemůže žádným padáním jich na sebe býti úplně obnovena. Kdyby tedy nakrásně tento process se několikrát stal, často nemohl by se opakovati, dokonce ne věčně. Živý svět není věčný. Náhled udržuje se dnes jen

v kruzích, které stůj co stůj hájiti chtějí věčnost světa; věda jej zamítá.

Jiný náhled pronesl kterýsi Angličan. Praví, že teplo, které slunce ze sebe vyzařuje, do něho se zase vrací, a tak slunce vůbec nevychladne. Domněnka tato jest proto příjemnější, že země a lidé nemusí se rozbíti nárazem sluncí a roztaviti v úžasném žáru, v kterém chce nás upáliti náhled první. Netřeba prý se báti, slunce bude věčně mile hřáti. Však běda, i tento krásný sen rozplynul se v nic sotva že se zrodil; ba ani tolik hluku nenadělal, jako první. Vypočítáno v nejkratším čase řečenému Angličanu, svými šicími stroji ostatně velmi známému, že dle jeho domněnek svět by mohl trvati nejdéle ještě asi 710 let. Náhled jeho už proto jest nepravdiv, poněvadž by konec světa byl musil nastati za Adama, neboť už tehdy bylo slunce takové jako dnes, a Adam byl starší nežli 710 let. Náhled tohoto Angličana vede nad to k různým směšným důsledkům, ty však pomineme.

To jsou dvě domněnky o věčném trvání světa. Nemají valné ceny. Všeobecný náhled je, že konec světa nastane. Způsoby, jakými se to stane, nebo státi může, udávají se hlavně dva. Slyšme tedy něco o nich.

První, vědou skoro všeobecně přijatý, dí, že vesmír vychladne. Jako člověk stářím ztrácí na životní teplotě, tak i ten ohromný vesmír a naše země chladnou, až vychladnou. Jako když pára vyjde, zastaví se stroj, tak se zastaví nedostatkem tepla také veliký stroj světový.

Země jest nám nejbližší. Začněme s ní. Ve svém středu má nesmírnou žhavou pec, jak ukazují sopky, vyhazující žhavou lávu. Země si tedy sama topí, ale žel, teplo, které vyrábí, chladne, nebo lépe řečeno uchází tak rychle, že nebýti jiného tepla, za sto let by zmrzla jako severní a jižní točna. Věčný led by ji pokryl a zničil každý, i nejchudší život zvířecí a rostlinný. Však dobrotivý tvůrce chtěl, aby lidstvo déle žilo, a proto dal mu ještě jiný, vydatnější zdroj tepla, slunce, jasného krále dne, čaroděje, který sotva že se na zemi usměje, rozvlní její útroby, že jakoby láskou plála vydává květy a bohatý rozmanitý život.

Žijeme z cizího, ze slunce. Máte tu obraz života přirozeného a nadpřirozeného v nás. Přirozený máme od sebe, ale nestačí, aby nás dovedl k Bohu. Je třeba světla a tepla vyššího, nadpřirozeného, které nám dává nebeské slunce naše, Ježíš Kristus.

Vy se tážete: Ale stačí teplo slunce také pro naše děti a vnuky? Buďte bez straosti! Jako milost boží je nevyčerpatelná, tak skoro nevyčerpatelné je teplo slunce. Dnes nejen ho ještě neubývá, ale ono roste a dlouho ještě bude růsti, potom zůstane dlouho stejné a pak teprve bude se zmenšovati. Dobré slunce, jak dlouho nás míníš ještě živiti? Odpovídá: Nestane-li se mi nic mimořádného, ještě nejméně 10 millionů let, ba mnozí praví 100 millionů let. Lidé jsou na zemi teprve asi 6 nebo 7 tisíc let, tedy jen asi jednu stopadesátinu jednoho millionu. Stopadesátkrát může lidstvo žíti dobu, kterou od počátku do dnes prožilo, a bude teprve živo jeden million let. Však slunce má tepla ještě na 10 millionů let. A tak nemusíme míti starost o své vnuky a pravnuky. Spíše mějme starost o sebe, neboť nám slunce už dlouho svítit nebude, a věčnost jest ještě delší. Považme, že lidé více jak devět millionů let budou nás posuzovati. Budou-li tak zlí a kritičtí, jako my na své předky, povede se nám zle. O jak nás budou míti za naivní pro mnohé naše nevědomosti. Nesuďte a nebudete souzeni. A co se za tak dlouhou dobu vše přihodí, pomyslíme-li, co vše stalo se za uplynulých několik tisíciletí? Co je jeden člověk, jeden národ, jedno století u porovnání s takovou dobou? O pýcho a domýšlivosti lidská, pokoř se; jsi jako den, který pominul, jako dým, který se ve vzduchu ztratil. Na zemi nebude místa, kde by nebylo hrobu.

Však za tu dobu celá země se změní. Hory budou řekami odplaveny a vzniknou jiné, řeky naleznou si jiná koryta, jiné budou břehy moře, na zcela jiných místech budou vycházeti a zapadati hvězdy, mnohé stanou se neviditelnými, jiné opět viditelnými, a mnohé jiné změny se stanou. Žijící lidé toho ovšem nepozorují, neboť jejich život jest krátký u porovnání s dobou, v které tyto změny se stanou. Jen

Bůh zůstane věčně týž, a nezměněn zůstane jeho zákon. Jedni budou mu sloužiti, druzí jej pronásledovati. O nesčíslné milliony rozmnoží se obyvatelé nebes a snad také obyvatelé pekla.

Však konec přijde přece. Vyhasne slunce, jeho životní síla, totiž teplo, se ponenáhlu vyčerpá a na všech oběžnicích nastane smrt. Zmrzne všechen život, hory obrátí se v ledovce, moře bude ledovým mostem, jehož ledové pilíře půjdou až ke dnu. Naposledy obrátí se v led také slunce. Vesmír bude mrtvým strojem. Mrtvá země bude se otáčeti kolem své osy, jako ledová kra konati bude svou cestu kolem slunce prostorem temným jako nejpříšernější noc. Kdyby měla sloužiti za bydliště zatracencům, měli by věru smutný domov.

Tak asi učí jedna domněnka vědy o skonu světa. A co dí víra naše k této domněnce? Článek víry o tom nemáme. Článek víry dí pouze, že bude konec světa a potom obecný soud. Kdy bude, nikdo neví. Bůh může dříve zakročiti a svět ztroskotati, Bůh mohl neznámé události připraviti, které učiní světu konec, může také vše ponechati přirozenému chodu.

Písmo sv. uvádí sice mnohé výroky o zkáze světa, v nichž se mluví také o ohni, kterým zahyne svět, ale vědeckým domněnkám to neodporuje. Proč? Poněvadž věda mluví jenom o tom, co se dle jejích výpočtů stane přirozeně. Ale Bůh může také zvlášť zakročiti. Podle lékařské vědy může na př. zdravý člověk žíti 80—100 let, ano i déle. Avšak pro steré nahodilé příčiny může zemříti třeba za rok. Tak i ve vesmíru mohou býti příčiny, o nichž nikdo neví, které však mohou přivoditi zkázu světa. Věda, mluvíc o vychladnutí země, odezírá od takovýchto možností.

Slyšme nyní druhou domněnku. Netýká se celého všehomíra, nýbrž buď jen naší země, nebo naší nejbližší soustavy sluneční. Na světě činí často nepředvídaná událost konec lidskému žití; někdo se utopí, jiný uhoří, třetího zabije kámen nebo kláda; denně čteme o neštěstích jednotlivců, celých měst,

ba celých zemí. Něco podobného je také možno ve prostoru vzhledem k naší zemi neb jiným hvězdám. Od oběžnic nehrozí sice nebezpečí, neboť jak Laplace, slavný hvězdář, vypočítal, mají pevně vyměřené cesty. Že by tedy některá z nich do naší země, nebo naše země do některé z nich vrazila, není pravděpodobno. Ale jsou v prostoru i jiná tělesa, nešťastné komety, které tak přesně vyměřených drah nemají. Před dvěma sty lety panovala veliká bázeň na světě před kometami. Kdykoli se některá ukázala, bylo plno nářku, neboť znamenala mor, válku, hlad a jiná neštěstí. Dnes tyto pověry jsou navždy odbyty. Tenkrát psala věda, neznámo z jakých příčin, že je naprosto nemožno, aby spadlo nějaké těleso s nebeského prostoru na zemi. Však přikryjme poblouzení ta pláštěm lásky. Dnes učí věda, že ročně padají různá tělesa na zemi z prostoru nebeského asi na 700 místech. Věda změnila tu úplně své náhledy, podobně jako změnila své mínění o původu lidstva. Dříve popírali mnozí původ lidstva z jednoho páru, dnes to nejen připouštějí, ale bájí, že vůbec všecko živé tvorstvo má jediného praděda.

Než, vraťme se k předmětu. Jisto je tedy dnes, že jsou komety, a jsou takové, které mohou naši zemi rozbíti. Však nelekejte se. Pravděpodobnost, že se tak stane, je velmi malá. Lze dle výpočtů hvězdářů sadit 20 millionů korun proti 1 koruně, že nás nejblíže příští kometa nezasáhne. Takové jistoty daleko nemáme, když sedáme do vlaku, že se nám nepřihodí neštěstí. Prostor světový je tak nesmírně veliký, že mezi 20 milliony komet teprve jedna zasáhne zemi. Ale to je vědecky jisto, že stane-li se to, zůstanou z krásné naší země jen trosky.

Komety jsou tělesa, z nichž některé dosahuje velikosti a hutnosti jedné desetitisíciny naší země, t. j. z naší země bylo by lze nadělati 10.000 komet a poslati je do nebeského prostoru. Slavný Laplace vypočítal, že kometa z roku 1770 byla ještě větší. Náraz byl by úžasný. Myslete jen: asi 100 millionů krychlových kilometrů tvrdé hmoty vletělo by s rychlostí šesti mil za vteřinu, tedy sedmdesátkrát rychleji

nežli nejsilnější dělová koule, do naší země. Účinek byl by asi takový, jaký by nastal, kdyby někdo proti naší zemi vystřelil dělovou kouli, velikou jako naše země. I kdyby taková kometa o zemi jen z blízka zavadila, bylo by veta po nás všech, neboť plynem, který kometu obaluje, byla by země zapálena asi tak, jako když v uhelných dolech vybuchnou zápalné plyny, které všecko zničí. Nad to jsou tyto plyny jedovaté. Není tomu dávno, co nepatrné množství těchto plynů zničilo město s 30.000 obyvateli. Tenkráte byli by mohli lidé z města utéci; ale kam uteče lidstvo ze země?

Nemyslete si, že jsou to bajky. Při vzniku světa dály se takové katastrofy ustavičně. Celá naše soustava sluneční urazí ročně asi 100 millionů mil, letíc do neznámých, cizích prostorů, o nichž nic nevíme. Skon světa tímto způsobem je tedy dle vědy možný. Však jednu útěchu při tom máme: nepřijde náhle. Dlouho napřed oznámili by nám hvězdáři, že byla odkryta nová kometa. Ihned jali by se vypočítávati její dráhu. Dozvěděli bychom se, že se blíží k naší zemi, konečně že má namířeno na nás. Brzy bychom ji sami viděli. Nejdříve ukázalo by se nesmírné množství žhavých meteorů, které by se před našimi zraky rozplynuly a utvořily tak hustou mlhu, že slunce dostalo by červenou, krvavou barvu, a že jeho světlo jen slabě by se k nám prodíralo. Pak ukázala by se kometa sama a vrazivši do země, rozbila by její obal tak, že by ohnivá láva jejího nitra se prolila jako nesmírná sopka. Nastal by žár, který by roztavil a spálil skály i kovy. V několika hodinách lehla by celá krásná země popelem.

Tak líčí věda druhý možný zánik světa. Znamenitý hvězdář praví ještě toto: Ačkoli vidíme ve vesmíru velikou pravidelnost, znamenati lze přece v něm jisté poruchy. Snad krouží vesmírem veliké těleso, které, nejsouc v souladu s ostatními, tyto poruchy působí. Kdyby přišlo do naší soustavy sluneční, způsobilo by asi podobný zánik země, o jakém jsem vypravoval, mluvě o kometě. — Dodejme k tomu několik míst z Písma sv. U sv. Matouše čteme (Mat.

24, 27.); A hned po soužení těch dnů slunce se zatmí, a měsíc nedá světla svého, a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati.“ U sv. Lukáše (Luk. 21, 25n.) čteme: „A budou znamení na slunci a na měsíci i na hvězdách, a na zemi soužení národů pro bouři hluku mořského a vlnobití, takže schnouti budou lidé strachem pro očekávání těch věcí, které přijdou na všechen svět; neboť moci nebeské hýbati se budou.“ A sv. Petr dí: „Přijdeť pak den Páně jako zloděj, v kterémžto nebesa s velikou prudkostí pominou, a živlové horkostí se rozplynou, země pak i díla, kteráž jsou na ní, vypálena budou.“ Podobných míst je více. Zdá se, že odpovídají druhému skonu světa, který věda jako možný stanoví. Tak aspoň líčil by populární vypravovatel události, které by náraz komety na zemi předcházely a jej doprovázely.

* * *

Ať je tomu jakkoli, jisto je, že všecko na světě vezme jednou za své. Kdy se to stane, nevíme. Proto máme býti na smrt vždycky připraveni. Čím déle trvá svět, tím nepatrnějším a bezvýznamnějším stává se život jednotlivců, tím více však ukazuje se velebnost boží, neboť dlouhé trvání světa ukazuje, jak pevně všemohoucí Bůh vzdělal budovu tohoto světa.

Než, kdyby trval ještě deset miliónů let, co nám to prospěje, kteří na něm žijeme sotva sto roků? A na konec pomine přec. Proti věčnosti všecky úžasné dálky času a místa v nebeském prostoru nejsou nic; jsou jen jejím nepatrným obrazem. Dosíci blažené věčnosti, toť jediným, posledním a nevyhnutelným cílem. Vypravoval jsem vám podivuhodné věci z říše vědy. Nechť naladí srdce vaše k hymně na oslavu toho, který vládne nejen světy kolem nás, ale také blaženou věčností. Tuto blaženou věčnost připravil pro nás. Žijme ne pro pomíjející svět, ale pro nepomíjitelnou věčnost, abychom v ní na věky s Bohem se radovali. Amen.

77. Spravedlnost boží.

(Peklo.)

Obsah: Tajemství víry. O pekle učí nás víra, že jest věčné. Důkazy z rozumu. Hřích je odvrácení od Boha a obrácení k tvoru. Výklad o tom. Věčný trest a milosrdenství boží. Hřích je opovržení Boha. Výklad o tom. — Nero.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

Naše sv. víra obsahuje čtvero tajemství, která nejvíce převyšují schopnost našeho rozumu: tajemství o nejsv. Trojici boží, tajemství vtělení Syna božího, tajemství nejsv. Svátosti Oltářní a věčnost pekla. Proto bylo o těchto věcech nejvíce bludařů. Ale Duch sv. se postaral, aby právě o nich v Písmě sv., na sněmích, ve spisech sv. Otců dána byla věřícím zřejmá svědectví. Nám první tři tajemství nečiní obtíží, neboť jsou radostná. Ač dokonale vše chápati nejsme s to, přijímáme je ochotněji, poněvadž zjevují velikou lásku boží. Ale věčnost pekelných trestů věřiti pevně a živě, mnozí se vzpírají. Zdá se jim, že se nesrovnává s láskou a milosrdenstvím božím, aby za hřích, který netrvá často než okamžik, Bůh trestal trestem hrozným a věčným.

Než, výroky Písma sv. a učení katolické církve jsou jasny a nepřipouštějí pochybností. Pomíjím Sta-

rý Zákon, v němž věčnost pekla na mnoha místech je vyslovena, a vzpomínám toliko Zákona Nového. Třikrát opakoval Spasitel u sv. Marka slova: „Červ jejich neumře a oheň jejich neuhasne.“ Když tedy řekne věčný soudce na obecném soudu zavrženým: „Odejděte, zlořečení, do ohně věčného!“, dlužno slovo „věčný“ bráti ve smyslu doslavném a nikoli ve smyslu „velmi dlouhý“. Červ, který neumírá, žije věčně; oheň, který neuhasíná, hoří věčně. Tak mluví také ostatní evangelisté a sv. Pavel. Mezi sv. Otci není nikoho, kdo by neučil, že trest pekelný je věčný. Z ostatních spisovatelů církevních, majících nějakou váhu, pobloudil v té věci jedině Origines; ale byl ihned jednomyslně usvědčen z nepravdy. Církev svatá učila věčnost trestu vždy, nepřipouštějíc nikdy nejmenší pochybnosti, že jest to víra Bohem zjevená. Tak učí také správně církev ruská a ostatní východní církve, byť v jiných věcech pobloudily.

Ačkoliv tedy nechápeme rozumem plně a jasně, jak jest možno, aby hřích, byť i smrtelný, trestán byl trestem věčným; ačkoliv tato pravda jest pro nás strašná a hrozná: musíme věřiti slovu božímu a neomylné církvi, že jest tomu tak.

Ale jako všude, kde rozum nalézá tajemství, bádá a bádá, aby je vyzkoumal, nebo aspoň objasnil, činí i zde tak. Nedával a nedává si pokoje, zpytuje, aby se dopátral, proč na smrtelný hřích Bůh ustanovil trest věčný. Ačkoliv plného světla se nedodělal, přišel přece k závěrku, v kterém nalézá uspokojení a rozluštění. Praví: Zloba hříchu smrtelného je taková, že sama sebou zasluhuje trestu věčného.

My ve článcích víry věříme především Bohu a církvi, a nikoliv slabému a omylnému rozumu lidskému. Přec však chceme také slyšeti jeho důvody. Chci vám je dnes podati.

Bože, osviť nás, nebo dnes zvláště potřebujeme tvého osvícení.

* * *

Nepravím, že jasně dokáži, proč zasluhuje hřích věčný trest, nebo pravda tato jest tajemstvím, které

zcela odhaleno nám bude teprve na věčnosti. Pravím jen, že vám uvedu pro to důvody, které udává bohoslovná věda.

V čem záleží hřích? Sv. Tomáš, náš veliký učitel, odpovídá (1. 2 q 72; q. 87) asi takto: Bůh dal nám pro naše mravní jednání dvě pravidla, rozumnou naši přirozenost a věčný svůj zákon. Všecky naše skutky mají odpovídati těmto dvěma pravidlům, která navzájem se doplňují. Hřích záleží v tom, že člověk učiní skutek, který není v pravém pořádku k těmto dvěma pravidlům. Má tedy hříšný skutek dvojí nepořádek a dvojí zlobu v sobě: odporuje rozumné přirozenosti a odporuje věčnému zákonu božímu. Kdo jedná proti pravidlu, odvracuje se od něho; proto hřích jest odvrácení od Boha. V tomto odvrácení jest něco nekonečného a věčného, nezmění-li se totiž. Vyjdou-li dva lidé z jednoho místa a obrátí-li se každý z nich v opáčnou stranu, budou, čím déle půjdou, tím více od sebe se vzdalovati a nikdy se nesejdou. Smrtelný hřích je tedy odvrácení se od Boha na vždycky, totiž neobrátí-li se hříšník zase k Bohu. Ale toto odvrácení se od Boha nemusí býti vždycky stejné. Z oněch dvou mužů nemusí se dáti jeden v stranu přímo opáčnou, nýbrž může zabočiti na pravo nebo na levo. Jeho odvrácení není tak veliké, přece však se již nesejdou, neboť se vzdalují od sebe. Tak také kdo Boha a jeho zákon přímo nenávidí, více se od nich odvracuje, nežli ten, který na př. dopustil se smrtelného hříchu, krádeže nebo smilstva. Než i on od Boha trvale je odvrácen. Tedy i v tomto hříchu je něco nekonečného a věčného.

V hříchu je ještě druhý nepořádek a zloba. Kdo nejedná podle pravidla, dle něhož jednati má, jedná vždy podle pravidla jiného. Kdo nejedná podle spravedlnosti, jedná na př. dle sobectví, nebo vášně. A tak v hříchu není jen trvalé odklonění od Boha, ale také přiklonění se k věci stvořené. Zloděj odkloňuje se nejen od Boha a jeho zákona, ale přikloňuje se nepořádnou láskou k stvořené věci; podobně smilník, znesvěcovatel dne svátečního, opilec a jiní.

Jest tedy hřích nepořádné odklonění se od Boha

a nepořádné přiklonění k věci stvořené. A poněvadž po spáchaném hříchu trvá vina potud, pokud hřích nebyl smyt a odpuštěn, trvá rovněž odvrácení od Boha a přiklonění se k věci stvořené. Na světě může člověk s milostí boží činiti pokání, smýti se sebe vinu, a tak od věci stvořené zase k Bohu, t. j. k řádnému pořádku se navrátiti, jako cestovatel může se zase vrátiti ku svému druhu a s ním společně jíti. Umře-li člověk v tomto odvrácení od Boha a nepořádném obrácení k tvoru, vstoupil odvrácen od Boha do věčnosti. Ale na věčnosti je všecko věčné a není již pokání. Setrvá tudíž v odvrácení od Boha na věky. Proto řekne soudce věčné: Odejděte ode mne. Tak i cestovatel, který ode druha se odvrátil v jinou stranu, umře-li, nemůže se již k němu vrátiti. Už nikdy společně nepůjdou. Cestovatel ovšem za to nemůže, že umřel, ale hříšník sám je vinen, neobrátil-li se k Bohu. Bůh dával si všemožnou práci, aby ho k tomu přiměl; ale on nechtěl. Má tedy, co chtěl. Zůstane na vždy od Boha vzdálen.

Hřích je, pravili jsme, též nepořádné obrácení se k něčemu pozemskému. Hříšník, který při něm setrvá do smrti, ztratí vše. Rozum i víra mu kázaly, že věci pozemské jsou pomijitelné a že jen Bůh je dobro věčné. Nedbal, ale setrval v hříšné své lásce. Stane se mu tedy po spravedlnosti, že smrtí ztratí všecky časné věci pro celou věčnost. Jeho zármutek, bol, výčitky, zoufalost, budou jen přirozeným následkem jeho zaslepenosti. A poněvadž ztráta věcí časných je ztráta na vždy, přirozeně také jeho zármutek, bol, výčitky a zoufalost budou věčny. Byli někteří, kteří si oheň pekelný představovali ve smyslu obrazném. Co tím získali? Žal, který v duši pálí, je také věčné peklo.

Nyní se táži: Co můžete proti těmto vývodům bohoslovné vědy namítati? Jsou tak jasny a důsledny, že nás až v duši mrazí.

Ale vy řeknete: Však Bůh jest milosrdný. Vidíme sice, že hříšník, setrvav v hříchu až do smrti, uvedl se do stavu věčného odvrácení od Boha a věčných výčitek, avšak Bůh může odpustiti. Co tím

ztratí! Nic! Naopak získá blaženou duši, která mu bude dvojnásobně vděčná. Odpouštět a oblažovat odpovídá lásce, zvláště lásce věčné! Ať se zavržence tisíc let trápí, ale ať potom buď umře a obrátí se v nic, nebo ať uvidí tvář boží a je blažen. Ale věčně se trápit! Ach, věčnost jest tak nekonečně dlouhá; nikdy, nikdy nemá konce.

Vidíte, křesťané, že bohověda zná myšlenky, které myslícího člověka mohou napadnouti. Přec však vyzývá vás a musí vyzývati, abyste je zapuzovali, nebo odpírají zjevené pravdě a spravedlnosti boží. Musíme si přáti, aby se stala vůle boží, nebo jest svatá. Musíme se podříditi Bohu, nebo jsme u tajemství, jež zastřeno jest rouškou. Proto mohou nás napadnouti takové myšlenky, poněvadž rozum náš nestačí, aby v celém dosahu pochopil zlobu hříchu a nezbytnost spravedlnosti věčné. Ale jako ochotně a pokorně věříme tajemství nejsv. Trojice, vtělení božího a nejsv. Svátosti, ač nechápeme, jak vše se stalo a děje, tak ochotně a pokorně musíme říci: Bože věřím, nebo jsi věčná pravda, věřím, nebo jsi to řekl, chvěji se před hroznou pravdou, ale věřím, že jsi Láska a Spravedlnost, věřím, že co jsi ustanovil, je dobré a nezbytné.

Než, hleďme opět rozumem vystihnouti tuto pravdu, pokud se vystihnouti dá.

Hřích není jen odvrácení se od Boha, ale jest opovržením jeho. Kdo byl povýšen na královského syna, ale krále proklíná, nenávidí, čest svou šlape nohama, k bývalému nízkému životu se vrací, ten neodvrátil se toliko, ale opovrhl. Sv. Písmo tak učí. Kteříž mne potupují, budou zavržení, dí prorok (1. Kr. 2, 30) k Helimu pro hříchy jeho synů. Kdo zapře věc bližního u sebe uschovanou, potupí Hospodina (3. Moj. 6, 1), znělo nařízení Hospodina Mojžíšovi. Často nazývá se hřích „zavržení Boha a jeho zákona.“ Jest tedy v každém smrtelném hříchu obsaženo opovržení a zavržení Boha, které na člověku potud lpí, dokud vinu hříchu neodčinil a nesmazal.

Sv. Tomáš, veliký učitel, praví, že tato urážka má v sobě něco nekonečného, nebo vztahuje se na bytost nekonečnou, nejvyšší a nejvznešenější. Není ovšem nekonečná co do vniterné své zloby, poněvadž člověk nepoznává dokonale všecku nekonečnou velebnost boží. Kdyby člověk znal všecku nekonečnou krásu boží, nemohl by ani hřešiti, poněvadž všecko pozemské by se mu zdálo jako bláto. Žádná síla lidská a ďábelská neodtrhla by ho od dobra nejvyššího. Ale poněvadž přece ví, že Bůh je nesmírný, že je jeho tvůrce a Pán, že je nejvyšší zákonodárce, že jest největší láska, která se za něho obětovala a sebe dává mu za cíl a blaženost věčnou, je hřích přece do jisté míry nekonečně veliký. Je takovou urážkou a opovržením, že žádné dobré skutky nemají takovou cenu, aby podle přísné spravedlnosti mohly ji vyrovnati. Jedině Syn boží mohl dáti zadost přísné spravedlnosti, která žádá rovnou náhradu, jaká byla urážka, náhradu rovnocennou. Spravedlnost boží žádá náhradu celou, přísnou. Proto poslal Syna svého, aby ji vydobyl. Vtělený Syn boží tak učinil a nahromadil poklad zásluh, jimiž všecky hříchy mohou zaplaceny býti. Každému jest tento poklad zásluh otevřen. Každý může pokáním své hříchy zničiti. Celý život je k tomu, i poslední okamžik smrti stačí k tomu jak u křesťanů, tak u nekřesťanů. Každého Bůh osvítí milostí, aby to poznal a napomáhá jeho vůli. Když však přece toho neučiní, vším pohrdne, nastoupí smrtí přísná spravedlnost boží, které žádný skutek lidský již zadost učiniti nemůže, nebo zásluhy Kristovy jsou dány jen pro dobu života. Zloba hříchu je do jisté míry nekonečná, nastoupí tudíž i trest do jisté míry nekonečný, aby nastala rovnováha mezi urážkou a spravedlností. Trest není nekonečný co do síly a veliksti, nebo i zavržence zůstane člověkem, bytostí konečnou, a také hřích byl jen do jisté míry nekonečnou urážkou, totiž vzhledem ku osobě boží; ale je nekonečný co do času, je věčný. Až jednou tváří v tvář poznáme Boha a hřích, bude nám to úplně jasno. Nyní to jen tušíme, usuzujeme, jen jako ve tmě poznáváme, ale pevně a jistě vě-

řiti to musíme, poněvadž Bůh to jasně a určitě zjevil a jeho slovo jest pravda věčná.

Takovým způsobem vykládá tedy věda bohoslovná, proč nekající hříšník trestán je od Boha trestem věčným. Její výklad zní: Urážka hříchu je do jisté míry nekonečná. Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. Kdo neučiní spravedlnosti zadost, na tom hřích sám učiní spravedlnost.

Hříšník ví, že Bůh jest nejvyšším zákonodárcem, jehož poslouchati každý je povinen. On jím pohrdá, před jeho očima zákonem jeho zhrdá, spravedlnosti pokáním zadost neučiní, stihne ho tedy jednou zákon boží, který je věčný. Hříšník ví, že Bůh je jeho cílem, předmětem věčné blaženosti, a že z nekonečné lásky tento cíl mu dal, čehož učiniti nemusil. On jím pohrdne, časnou věc za svůj cíl vyvolí, ani při smrti se nenapraví; ztratí tedy Boha a blaženost svou na věky. Hříšník ví, že Bůh jest jeho tvůrce, že mu dal život, duši, tělo a všecky dary pozemské. On nedbá, ale dary božími, duší i smysly těla ho smrtelně a nekonečně uráží, proti němu užívá tvorů; ký div, že duše a i tělo obrátí se mu v muky, soužíce ho výčitkami a bolestmi. Hříšník ví, že Bůh ho vykoupil, že Syna svého na zemi poslal, aby jej zachránil, že se dal umučiti, aby poklad zásluh mu zjednal, kterými by se očistiti a posvětiti mohl. Vším tím zhrdl, milostí neužíval, v zatvrzelosti zůstal do smrti. Jak nemá potom milost vykoupení na vždy ztratiti? Vždyť ji nechtěl! Hříšník ví, že Bůh je přísný soudce, který žádá celou spravedlnost, nebo proto vykonal ji na svém Synu místo na nás. Zná tedy hrůzu a velikost hříchu. Ukřižovaný Syn boží mu ji káže. On pohrdl jím a směje se spravedlnosti jeho. Co se divíš, že ho zasáhne, až přestane doba milosti? Hříšník ví, že Bůh jest mu přítelem, který spásu jeho hledá, po celý život mu svou lásku nabízí. On ho vytrvale odmítá. Co se divíš, že jednou Bůh odtáhne přátelskou ruku svou od něho? Co měl více Bůh učiniti, aby před věčnou spravedlností člověka zachránil? Kdo se odváží říci, že spravedlnost jest proti lásce?

Hříšník zhrdne Bohem, jeho svatostí, vševědoucností, snad vůbec ho popře, je sobě jediným pánem, všecko zlé si dovoluje, umře v nekajícnosti. Nuže, křesťané, je pravda o věčném trestu snad proti rozumu nebo proti pojmu o Bohu? Snad u lidí povrchních, ledabylých, lehkomyslných, kterým je hloupostí nebo maličkostí, hoditi bombu lidem pod nohy, nebo svésti nevinnou dívku. Snad u lidí, hlásajících sladkobolnou, sentimentální humanitu, které sami neplní. Snad u lidí nezměrné pýchy, zhrdající spravedlností lidskou a božskou. Ale přemýšlíme-li hlouběji a vážněji, myslíme-li na velikost boží a svou nepatrnost, učiníme-li si jasný pojem o hříchu, o spravedlnosti, o lásce, s kterou Bůh nás stvořil a vykoupil a pro nebe určil, uznáme i lidským rozumem aspoň možnost a pravděpodobnost trestů věčných. Slovo boží pak dává nám božskou jistotu, že Bůh trestá smrtelné hříchy nekajícího hříšníka tresty věčnými.

* * *

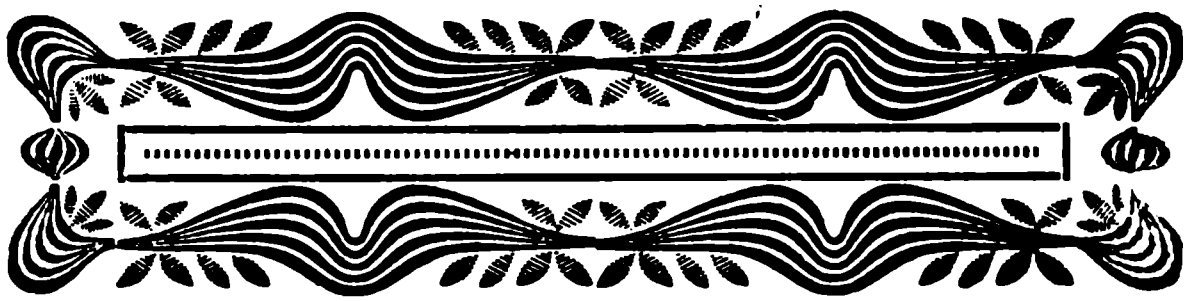
To jsou hlavní důvody z rozumu, které bohoslovná věda uvádí, aby objasnila zjevenou od Boha pravdu, že jsou vedle věčné blaženosti také věčné tresty.

Císař Nero měl mnohé dobré vlastnosti, ale ješitnost, smyslnost, obžerství a krutost učinily z něho na konec vyvrhele a šelmu. Žil v cizoložství se židovkou, uloupil poklady chrámové, kradl osobně za nocí, hýřil způsobem, který převyšuje lidský pomysl. Nero zavraždil svého přítele; básník Lukan vykrvácel, že si císaře dobíral; svého učitele Seneku chtěl otrávit, ale když jed nepůsobil, dal mu přeřezati žíly a utopiti ho v horké lázni. Nero otrávil svého bratra Britannika, poněvadž byl u lidu oblíben, a dal jej spáliti. Svou ctnostnou choť Oktavii obžaloval z cizoložství, sám jsa spustlíkem, a když byla soudem osvobozena, poslal ji do vyhnanství a tam ji dal zavražditi. Konečně sáhl na život své matky. Lichocením a polibky vylákal ji na loď, která na moři uměle byla zničena. Ale matka jeho za-

chránila se plováním, při čemž její otrokyně jí pomohla. Volala, já jsem císařovna, i byla zabita, kdežto císařovna šťastně doplula břehu. Uslyšev to Nero, dal matku svou na lůžku ve ville, do které se utekla, zavražditi. Aby hněv lidu od sebe odvrátil, dal zapáliti Řím, svedl vše na křesťany, a dal je usmrcovati. Tisíce a tisíce nevinných lidí dal takovým způsobem hrozně mučiti ožebračiti a usmrtiti. Celá říše římská byla plna bolesti a nářku. Mezi usmrcenými byl sv. Petr a Pavel. Všecky své zločiny vykonával Nero s jizlivou a ukrutnou radostí, pase na nich své oči a tygří srdce. Brzy vzniklo proti němu povstání. Nero prchl. Je prohlášen za zrádce vlasti. Jako sketa se chvěje, nebo ví, že bude ulicemi města mrskán a odsouzen k smrti. Svědomí se v něm vzbudí a zvětšuje bázeň. I vrazí si meč do hrdla a bídně zahyne.

Podobných netvorů vykazují dějiny lidstva tisíce. Myslete jen na zločiny revoluce. A nyní uvažte. — I oni dosáhnou odpuštění, spásy, nebe; i oni radovati se budou věčně v nebi; i oni požívati budou na věky Boha, to dobro nekonečné, nejsvětější — jestliže aspoň před smrtí dokonale za své hříchy se káli, litujíce jich, a nabyli milosti boží, jako lotr na pravici. To je zrovna tak článek víry, jako článek, že kdo ani tu se k Bohu neobrátí, věčně bude trestán. Křesťané, když toto uvážíte, co se vám zdá podivnější a nepochopitelnější: věčný trest nebo věčná blaženost? Skoro bych řekl, že věčná blaženost pro člověka, který po celý život byl ohavností.

My kořímе se věčné pravdě. Bojíme se spravedlnosti boží, abychom jí ušli. Doufáme, že pro nás není. My Boha a Krista milujeme, zákon jeho plniti se snažíme, hříchů litujeme — a tak dá nám Bůh zajisté radost věčnou. Amen.

78. Spravedlnost boží.

(Peklo.)

Obsah: Krásný jinoch. — Trest vyhnanství a smyslů. V čem spočívá onen, v čem tento. — Povzbuzení.

Bůh jest spravedlivý a miluje spravedlnost. (Žal. 10, 8.)

V jistém městě bylo viděti často mladého muže, který budil pozornost svou neobyčejnou krásou, kterou krásný šat a pěkné chování ještě zvyšovaly. Mnohý se zastavil, aby se pokochal pohledem na mladíka. Zde potkal jej kdysi také duchovní, muž v pravdě svatý. I on se zastavil, pravě: „Ach, jaká krása!“ Potom ohlédl se ještě za ním a dodal s povzdechem: „Ach, jaká škoda!“ Lidé donesli mladíku oba výroky. Mladík, zvyklý toliko na obdiv, se zarazil. Když pak po druhé a po třetí totéž se opakovalo, zastavil se a otázal po příčině druhých slov. Duchovní vzal mladíka stranou a pravil k němu: „Bůh dal vám mnohé dary. Věru by zasloužily, aby jednou v nebi se skvěly, ale mně se zdá, že připravujete se pro peklo; a toho jest mi vždycky líto.“ Mladík skutečně byl na cestách zlých. Slova duchovního byla tak vážná, jeho vzezření tak úctyhodné, že učinil na mladého muže dojem. Výrok: „Vaše dary od Boha jsou tak veliké, že by zasluhovaly, aby se jednou skvěly v nebi, ale vy

připravujete se pro peklo," tento výrok utkvěl mu tak živě v paměti, že si často naň vzpomněl a se polepšil.

Každému z nás dal Bůh takové dary, že zasluhují, aby se jednou skvěly v nebi. Mysleme i my někdy na peklo, aby se tak stalo. Je to spasitelná myšlenka, neboť Duch sv. dí: „Mysli na poslední věci člověka a nikdy nezhřešíš." Ovšem dlužno na ně mysliti s živou vírou.

Na světě je mnoho všelijakých neštěstí, na věčnosti jen jedno; ale toto jediné věčné neštěstí je takové, že dí Spasitel: „Nebojte se těch, kteří tělo zabíjí, ale bojte se toho, který tělo i duši do pekla svrhnouti může." A jinde dí: „Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši zkázu utrpěl?" A jinde opět dí: „Vyvrz oko, pohoršuje-li tě, nebo lépe jest o jednom oku přijíti do nebe, nežli obě oči maje býti uvrženu do pekelného ohně.

Chceme tedy mysliti na trest věčný. Vypravují se hrůzné věci o starodávných žalářích a trestech, o mučidlech a podzemních jamách, v nichž odsouzení do smrti se trápili. Nevím, pravda-li vše, co se o té věci píše, ale víra sv. nás učí, že jest jeden věčný žalář s hroznými mukami, z něhož není vysvobození. Tam chceme sestoupiti.

Ty, ó Bože, rozmnož naši víru a naplň nás bázní, když pozorovati budeme nejhroznější tvou spravedlnost.

I.

Trest vyhnanství nebo vyloučení od patření na tvář boží, a to navždy. Velikost tohoto trestu usuzuj z toho, že proto, abys dosáhl věčné blaženosti, patře na tvář boží, Bůh tento svět stvořil, tento svět s jeho bylinami, ptactvem, rybami, zvířaty a vším, co je na něm a v něm, že proto na zemi sestoupil, stav se člověkem, a smrtí svou tě vykoupil; že ustanovení církve, sv. svátostí, veškeré řízení prozřetelnosti božské k tomu směřuje. Jak veliká musí býti věc, pro niž tolik podniknuto. Nekajícnost ve smrtelném hříchu až do smrti trvající, všecky tyto snahy zmařila, neboť

zavržence cíle nedosáhl. Vůle boží, vůle andělů a svatých, vůle církve, všecko rozbilo se na zatvrzelosti hříšníkově. Bůh jakoby znaven, řekl: Všecko úsilí marno, hříšník chce býti ode mne odloučen, nuže, ať je.

Paterý trest obsažen je v trestu vyhnanství. Znamená ztrátu nebeské vlasti, pro kterou člověk byl stvořen a po níž bude míti věčnou touhu v srdci. Sv. Jan popisuje ji ve Zjevení, jak mu ji Bůh v obraze nádherného města ukázal, zbudovaného ze zlata a drahokamů a opatřeného vším, co vzbuzuje radostný tlukot srdce.

Dále znamená ztrátu společnosti andělů a svatých. Dante klade ve svém „Ráji“ sv. Bernardu do úst sladký, nádherný hymnus na počest Matky boží. Chce tím vyjádřiti rozkoš, kterou pohled na ni budí v duších oslavenců. Obyvatelé nebes jsou vznešení a čistí duchové, bytosti neskonale krásnější a vznešenější, nežli lidé; jsou svatí, t. j. nejušlechtilejší lidé, kteří na zemi žili, ohněm očistcovým očištění od všelikých mravních vad a dle těla obdařeni nebeskou krásou. Na zemi skvělý zevnějšek často klame. V nebi již nikoliv. Jak milo jest žíti s lidmi ušlechtilými. Zavržení této společnosti navždy ztratili.

Dále znamená trest vyhnanství ztrátu rozkošného pohledu na věci stvořené, na svět obnovený v nové kráse, na slávu jednotlivých svatých. Jestliže nás blaží pohled na pomíjitelnou a poskvrněnou krásu nynějšího světa, na jas slunce, na hvězdnaté nebe, na pole a lesy, hory a moře, čím více blaží nebešťany svět obnovený! To vše ztrácí zavržení navždy. Zavržení nenávidí Boha a tudíž také všecka jeho díla. Jako úroda pole, krása domu, štěstí rodinné, čest a chvála v srdci zuřivého nepřítele a nenávistníka budí jen zlost, hořkost a muka, tak v duších zavržených budí krása světa a štěstí blažených jen zármutek, zlost a hořké trápení.

Dále znamená trest vyhnanství ztrátu věčného světla. Aby svatí mohli viděti Boha tváří v tvář a chápati jeho bytost, pravdu, dobro a krásu, dal jim Bůh zvláštní světlo do duše, které je k tomu uschop-

ňuje. Je to ztráta největší, neboť z patření na Boha a jeho nekonečnou bytost plyne nekonečná, nevyčerpatelná blaženost svatých. Ztráta tato znamená ztrátu nekonečného dobra, ztrátu posledního cíle člověka. Sv. Jan vyslovuje to prostě a hluboce, řka (1 Jan 3, 2.): „Víme, že když se ukáže (nám Bůh), podobni jemu budeme; neboť viděti jej budeme tak, jakž je.“ Člověk, obdařený tímto světlem, jest Bohu co nejvíce podobný, vidí takřka jeho rozumem, cítí takřka jeho citem, je tedy poznání a blaženost Bohu vlastní jeho údělem věčným. To zavržení ztratili navždy; nikdy neuvidí Boha tváří v tvář.

Dále znamená trest vyhnanství ztrátu oslaveného těla, t. j. ztrátu skvělosti a lehkosti těla, ztrátu, aby nemohlo trpěti, aby mohlo vše, i hmotné věci, pronikati, aby radovalo se ze všeliké dokonalosti a věčného mládí. Zavržení mají těla, na něž hříšnost duše vtiskuje svou ohavnost, těla bolestem podrobená, hmotně těžká. Jako blažení i ze své krásy se radují a skrze ni dosahují mnohých blah, tak zavrženým je tělo jejich obtíží, hanbou, bolem, nepřítelem, mnohem více nežli na zemi hříšníku, nemocnému, vězni tělo jest přítěží a mukou.

V tom záleží tedy trest vyhnanství. A tuto ztrátu mají zavržení stále před očima. Jako vězeň má stále před očima stěny žalářní, svůj šat, svou společnost; jako schudlý a znectěný šlechtic stále myslí na svůj pád, jako nemocného nebo mrzáka bolest stále pamatuje na jeho neštěstí, tak ztráta věčného blaha vnitřním pudem přirozenosti, jež po štěstí touží, bude stále žíti před jejich očima a pamatovati je, oč se lehkomyslně připravili. „Procítí, t. j. vstanou,“ dí prorok (Dan. 12, 2.) „ku pohanění, aby je viděli vždycky.“ I kdyby chtěli zapomenouti, nemohou. V pekle není zapomenutí.

Tento trest vyhnanství je pro všecky týž, neboť žádný z nich Boha neuvidí. Avšak způsob, nebo síla, s jakou jednotlivci jej pociťují, je různý. Větší hříšníci zasluhují zajisté, aby trest vyhnanství více pociťovali, nežli hříšníci menší. Proto, ač trest jest týž, pro všecky, méně vinný pozná ztrátu svou méně jas-

ně, v menším rozsahu, a proto pocítí ji také méně. Veliký vinník uvidí ji v celém jejím rozsahu, uvidí ji jasně a zřetelně, a proto ji také více pocítí. Proto dítky, zemřelé bez křtu a vlastní viny, ačkoliv také ony stíženy budou týmž trestem vyhnanství, nepocítí z toho žádného žalu, poněvadž o blaženosti věčné nemají a nebudou míti žádné vědomosti. Čeho člověk nezná, toho neželí. Majíce pak přirozenou blaženost, budou spokojeny. Poněvadž však nepokřtěny byly vinou rodičů a zasloužiti si nebe neměly příležitosti, ponechalo jim milosrdenství boží blaženost přirozenou, t. j. bez patření na tvář boží a společnosti svatých. Pro dospělé tohoto stavu není. Pro ně místo přirozené blaženosti ustanovil Bůh ve své neskonalé lásce blaženost nadpřirozenou, blaženost nesklonale větší.

To je trest vyhnanství. „Mysli na poslední věci člověka," praví Duch sv., „a nezhřešíš." Mysleme při pokušení na trest vyhnanství, a vášeň zmizí. Mysleme naň po hříchu, a dostaví se lítost. Mysli, co získáš hříchem a co jím ztrácíš, a máš-li jen trochu víry v srdci, nabudeš moudrosti.

II.

Druhý trest pekelný je trest tělesný, trest smyslů. Záleží v následujícím:

Místo přebývání zavržených jest místo žalu. Job nazývá je „zemí bídy a temnosti, kdežto stín smrti a žádný řád, ale věčná hrůza přebývá." (Job 10, 22.) Isaiáš (Is. 34, 9.) dí, že potokové její obráceni budou v smolu, a prsť její v síru hořící. Spasitel nazývá je pecí ohnivou. (Mat. 13, 50.) Podobně sv. Jan. Nechť vezmete tato místa doslovně, nebo pouze obrazně, vždy dostanete výklad, že místo přebývání zavržených je místo nehostinné a smutné, místo bolu a trápení.

Společnost zavržených jest společnost ďáblů a zatvrzelců ve zlém, ohavných podle duše a podle těla. Na světě zloba hříchu je nepatrně viditelná na těle, v očích, na tváři; v duši vůbec je neviditelná. Na

onom světě je jinak. Jako se ukáže krása ctnosti zřejmě oku ve vší své líbeznosti na těle i na duši, tak ukáže se ohavnost hříchu na zavržených rovněž na těle i v duši. Věčně tedy zavržení budou viděti jen hřích, jeho ošklivost, jeho projevy a zlobu. Na světě mají i zlí jakousi útěchu ve společných ideách, záměrech, rozkoších. Zavržení budou se nenáviděti, neboť uvidí na sobě obraz boží, byť i zohavený, a slávu a moc boží, jež spravedlností se na nich uskutečnila. Nenáviděti budou své hříchy, které s nimi jsou na věky spojeny, a před nimiž utéci nemohou, nenáviděti budou samy sebe pro svou zpozdilost a tuto nenávist přenesou na všecky jiné, zvlášť na ty, kteří byli příčinou jejich pádu a zavržení. Jedinou radost mají, činiti si zlé, ale tato radost pálí a je hořká. Na světě nalézá hříšník útěchu ve zdánlivých falešných dobrech. Zavržení poznávají jich faleš. To je i hněte, že oni, dříve tak pyšní na svůj rozum, tak hanebně dali se jimi oklamati. Kde není dobra, není pravé lásky, a kde není lásky, je peklo. Společnost hříchu hledali, nyní ji mají a míti budou na věky v celé její příšernosti.

Dle Písma sv. zdá se též, že ďáblové budou zavržené různým způsobem mučiti.

Trest pekla líčen jest v Písmě sv. jako trest ohně. Písmo sv. mluví tak určitě, že veliká většina sv. Otců a spisovatelů mluví o ohni skutečném, byť i jiném, nežli je oheň pozemský. Jest nejen zevní, ale i vnitřní, pronikající tělo a smysly jeho, muče zavržené dle míry, jak smysly hřešily. Tímto ohněm mučeni jsou i ďáblové. Má-li duše, která jest nejnižším duchem, schopnost, aby cítila bolesti těla, mají tuto schopnost přirozeně ještě ve větší míře duchové vyšší. Zavržení cítí bolest ohně i skrze tělo, ďáblové tím, že Bůh svou mocí ony schopnosti uvede ve styk s ohněm. Nám křesťanům nesluší vykládati oheň pekelný jinak, než činí církev. Avšak chce-li jej někdo bráti ve smyslu obrazném, může a nestane se tím odpadlíkem nebo kacířem. Ale co tím získá? Co je horší, žár slunce, nebo žár vzteku, který duši lomcuje? Žár ohně, nebo žár závisti, jež duši jako křeče mučí?

Žár kamen, nebo žár msty, který nemoha se ukojiti, útroby spaluje? Čím vyšší bytostí je duše nežli tělo, tím větší a citlivější je pro ni oheň hněvu, msty, závisti a vášně, nežli hmotný oheň pro duši. A že onen oheň v jich duších hoří a tělu se sděluje, následuje přirozeně z toho, že se svými hříchy na věky jsou spojeni.

Další muka zavržených záleží v mukách jednotlivých smyslů. Co vidí zrak? Smutné místo přebývání, smutné postavy druhů, zlobu ďáblů; všude jen zármutek, žal, hněv, ošklivost hříchu, trest, a nikde ctnost, krása, dobro, lahoda barev, jež obveselují oko i ducha. Co slyší ucho? Naříkání, kletby, projevy zoufalství, hněvu a lítosti. Co cítí chuť? Jen odpor, který duši se sděluje, odpor, jako mezi malomocnými. Co cítí hmat? Co paměť a obraznost?

Konečně mluvil Spasitel o červu, který neumře. Tento červ jest hlas svědomí. Dvě myšlénky bude zavrženým uváděti na mysl, první, že na věky ztratili blaženost, a druhá, že ji ztratili vlastní vinou, mohše jí dosíci tak snadno. Kdyby nebyli tolik nešťastni, nebo měli jinou útěchu, nebyl by tento červ snad tak krutý; ale v soužení ,v kterém se nalézají, je horčí, nežli smrt. Věčnost činí nad to dobré nekonečně dobrým a zlé nekonečně zlým. Jasné poznání činí toto vědomí živé a nezapomenutelné. Otevrou se oči vaše a poznáte dobré a zlé, řekl had k Evě. Zavrženým otevřely se oči dokořán, však toto poznání přineslo jim bědu ze všech nejhorší. Toto jasné poznání jest ten červ, který neumírá; toto poznání, že ztratili štěstí, které tak snadno míti mohli na věky, budí v nich nezbytně při utrpení, v kterém se nalézají, věčný zármutek, veliký jako moře, hořký jako smrt. Temný stín padl jim do duše, který jim stále připomíná, tedy jsme se zmýlili a světlo rozumnosti nesvítilo nám. A zármutek přirozeně mění se tu v zoufalost, tu hrozný hněv proti sobě, Bohu, rodičům, životu, celému světu. Proto věčné kletby duní peklem. Chtěli by umříti a proměniti se v nic, ale nelze, nebo peklo je věčné.

Věčnost jest věčná. Věčnost činí peklo peklem. Nemají milosti boží, a proto nemohou činiti žádného záslužného skutku; proto i jejich lítost a jich pláč jsou bez ceny, nemohouce přinésti jim ani vysvobození, ani ulehčení. Čas milosrdenství pominul. Věčně zavrženi, toť myšlenka ze všech nejhroznější. Ani jejich hříchy, kterých nyní se dopouštějí, nepřinášejí jim trestu již, nebo na věčnosti není ani zásluh již, ani dalších trestů; tam je meta, cíl, věčně nezměnitelné požívání plodů ze zásluh, nebo z hříchů na světě dobytých a učiněných. Největší blaženost i největší strast spočívá ve slově „věčně."

* * *

Vylíčil jsem vám tresty věčné. Vylíčil jsem je bez nadsazování, ale pravdivé, jak přirozeně plynou z věci samé. Mohl jsem vzíti na pomoc obraznost a jako Dante ve svém pekle malovati vám obrazy hrůzné. Neučinil jsem toho. Co by to prospělo? Skutečnosti bych nevystihl. Všecko časné není nic proti věčnosti, všecko líčené nic proti skutečnosti. I pouhé vypravování toho, co z věci samo sebou plyne, jest hrozné dost, aby v nás vzbudilo bázeň před tím, o kterém dí sv. Písmo: že jest spravedlivý a že miluje spravedlnost.

Denně umírá přes 100.000 lidí. Všichni vstupují tím do věčnosti. Kolik z nich dojde věčné slávy a kolik zavržení? Nevíme a nemůžeme souditi. Uvádí se slova Páně, mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených, avšak Spasitel nepraví, že je pronesl o nebi a pekle, a proto nemáme práva, takto je vykládati. Jisto jest toliko, že jsou také zavržení.

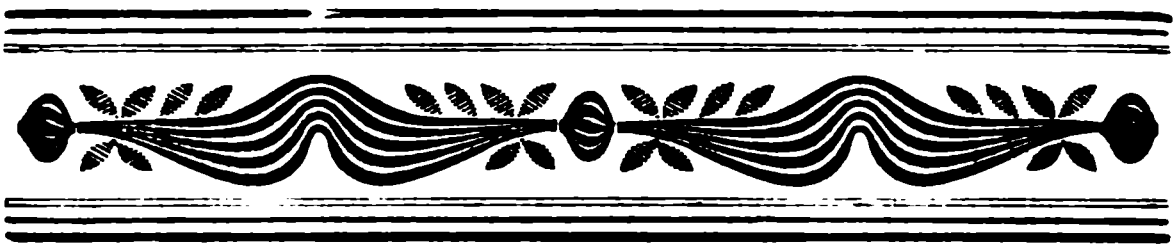
Jsou lidé, kteří v peklo nevěří a žijí proto jen hříchu. I kdyby peklo bylo jen možné, jednali by nerozumně, nebo hřích na světě přinese jim na konec trápení a vydávají se v nebezpečí, že je-li peklo, mohou do něho přijíti.

My věříme v peklo a bojíme se ho. To je spasitelné myšlení, nebo nám pomáhá jistě, abychom tam nepřišli, činí život náš ctnostnější a tudíž i

šťastnější. Proto jednáme moudřeji, ať peklo je nebo není.

Ale peklo je a je věčné. Tak učí i Ježíš, věčná pravda, milovník lidí, vtělená láska. Proto přišel na svět a umřel na kříži, aby nás z pekla vysvobodil. Ježíš je naše naděje, Ježíš neopustí ty, kteří ho milují. Ať klesli jednou, ať klesli často, milují-li jej, on dá jim milost kajícnosti a spasí je. A my milujeme Boha a Pána Ježíše a Matku boží; proto doufáme pevně, že s ním se také budeme věčně radovati. Bojíme se pekla, ale jdeme klidně životem. Z kříže září nám nejsvětější Srdce Páně, v které se uzavíráme. Máme naději, a nikdo nám jí nevezme. Ty, Pane Ježíši, ty Matko boží milostná, vy jste naší spásou.

Pro své svaté drahé rány, Jezu Kriste, smiluj se nad námi. Amen.

79. Spravedlnost boží.

(Peklo.)

Obsah: Hříchy světa. Vzpomínka na peklo od nich chrání. — Líčení pekla dle časných běd. Slovo Augustinovo, že jsou proti peklu bědami malovanými. — Povzbuzení.

Tam bude pláč a skřípění zubů.

Proslavený básník, poznav Paříž a všecka doupata její, napsal následující verše:

To tedy Paříž. Labyrintem jest,
jenž strašnější nad onen pohanský,
kde v klikatině bezvýchodných cest
požíral cizince drak tyranský.
Zde obluda tě hrůzou neleká,
zde, příteli, má tvářnost člověka.
Zde had je ženou, ďábel kavalírem,
zde rdousí vůně, vraždí tanec vírem,
zde mrav je kuplířem a přátelství
zde prodavačem duší bezelstných,
zde nevinnost jest vypočtěnou lstí,
a zrada věrnosti má družný smích,
zde deserterem čest a bratr zvědem,
zde podlost lilii má na ňadrech,
zde hanba chodí v růžích s vábným hledem
a fialinkou dýše mrzký dech,

zde cesty vedou pekla po okraji,
svá hnízda ctnosti nad propastí mají.“

Jak břitce líčí a tepe Svatopluk Čech hříchy moderní společnosti, znáte z „Písní otroka“ a „Pohádky o ptáku Velikánu Velikánovičí“. V arabesce „Zastavená povaha“ dí, že Děržavinova nádherná óda na Boha se přežila, dnes bohem, jemuž se všichni klaní, je zlato. Dukát jest jim sluncem, tolar měsícem, drobná mince hvězdami. Pro zlato mluví, píší, vlastenčí, prolévají krev. Mohl dodati: kradou, podvádějí, vraždí; za zlato vše je na prodej. Když Alfred přišel k vetešníku, jemuž zastavil svou povahu, a který mu ji chce vrátit, praví: „Nedbám již o ni. Přesvědčil jsem se, že se bez ní velmi dobře žije, ba ještě lépe nežli s ní. Ale něco bych ti ještě prodal. Zbyl mi kousek studu, který mi časem činí nepříležitosti.“ Aron zavrtěl hlavou, řka: „Žádný kšeft. Zboží to vyšlo z oběhu. Račiž se jen vaše milost rozhlédnouti po stěnách svého pokoje.“ Visely tam obrazy žen v rajských kostýmech.

Volil jsem cizí úsudek, abyste mi nevytýkali, že vidím černě.

A nyní se táži: Bylo by toto všecko možné, kdyby lidé měli víru v spravedlnost boží, svatou bázeň před jeho trestem? Když Dante putoval peklem, měl žíněný pás. Dospěv osmého kruhu pekla, sňal jej a hodil do propasti. Chápete význam této věci? Dříve měl za potřebné, mrtviti se, aby nepřátelé duše nad ním nezvítězili. Když prošel kus pekla a stál před poslední, nejhorší jeho částí, neměl již bázně, že by podlehl pokušení. Co viděl stačilo, aby ho ozbrojilo proti němu. A slavný kazatel začal kázání o pekle takto: „Dva lotři vidí na Kalvarii umírati lásku, Jeden jest jí pohnut, že se kaje a je spasen, druhý nikoliv. Kdyby však pod jeho nohama otevřela země jícen svůj, a on nahlédl do muk pekelných, zdaliž by setrval v zatvrzelé nekajícnosti? Nemluví pravdu,“ zvolal tu kazatel mocným hlasem, „kdo praví, že proti hříchu stačí vždy vzpomínka na lásku boží; ne, nestačí. Lotr na levici je toho důkazem. Milo-

srdenství boží otevřelo nám brány pekla, abychom hrůzou a bázní nabyli síly proti hříchu i tehdy, když před silou vášní všecky jiné důvody zůstávají bez výsledku.“

Pohleďme tedy i my tam, kde jest pláč a skřípění zubů, aby srdce naše naplnilo se spasitelnou bázní před hříchem a mocnou lítostí nad ním.

* * *

„Hrozné jest,“ dí sv. Pavel, „upadnouti v ruce Boha živého.“ (Žid. 10, 31.) Sv. Matouš mluví o pekle jako o temnotách zevnitřních, kam uvrženi budou, kteří nemají roucha svatebního, t. j. milosti boží. Sv. Jan nazývá peklo lisem božské pomsty, kde rozhněvaný Bůh své nepřátele nohama šlapati a jako hrozny lisovati bude. Sv. Lukáš píše o pekle jako o místě muk, kde nic neobveseluje, nýbrž všecko sužuje a mučí. David nazývá je místem, kde rozhněvaný Bůh bezbožníky železnými pruty mrská, kde oheň prší, kde všecka nečistota světa se sbíhá. Job dí, že je to kraj, v němž není štěstí a klidu, a vládnou temnoty, hrůza, nepořádek, zmatek. Prorok Amos nazývá peklo domem ďábla, domem v ohni stojícím. Ezechiel ohnivou pecí, kde zavržení jako v hrozné koupeli rožhaveného olova a hořící síry trpí. Job píše, že potopa a zkáza Sodomy jsou jako kapka hněvu božího proti spravedlnosti, kterou na věčnosti trestá. Nahromadím na ně neštěstí, klade Hospodinu do úst, a všecko zlé shromáždím na každého z nich; tehdáž ukáži všemohoucnost svou, aby zvěděli, že já jsem pán.

Tato místa, která lze ještě rozmnožiti, v obrazích a obrazných rčeních ukazují, že všecky poměry dobra a zla časnosti nejsou nic proti věčnosti. S věčností spojujeme rozměry a pojmy nekonečné cítíce, že tam za hrobem vše roste do nesmírna, čas a prostor, odměna a trest, blaho a žal. Proto praví sv. Augustin, že všecko utrpení časné proti peklu jest jako utrpení malované na obraze. Sv. Cyrill namaloval je před zraky knížete Kocela, že bázní se

*

zachvěl; sv. Augustin by řekl, jako utrpení tato jsou jen nakreslena, tak všecko časné zlo proti peklu je jako zlo namalované.

Uvažte o tomto slově Augustinově. Vzpomeňte si na hlad, jenž v Indii tak často celé kraje zvolna umořuje, na bojiště, kde ranění v žáru nebo ve sněhu celé hodiny vzdychají, na revoluci, v níž lidé stávající se bezcitnými šelmami, pálí, loupí, vraždí na potkání, na nemocnice, jež pokrývají zemi, na horké slzy duševních muk: hanby, bázně, zoufalství, zármutku, opuštěnosti. Sv. Augustin praví, že proti peklu jsou to muka malovaná. Vzpomeňte si na utrpení křesťanů z prvních staletí. Byli bičováni, až odpadalo maso, a důtky dopadaly na holé kosti, byli na kole natahováni, až přetrhaly se svaly a klouby vystoupily z lůžek svých, do otevřených ran byla jim sypána sůl, nebo jiná zžíravina, byli kladeni na žhavé uhlí a sítě, až zuhelnatěli, do úst bylo jim lito žhavé olovo, byli politi smolou a zapáleni, svítíce jako pochodeň. V dobách protestantských vymýšleny na katolíky ještě nepřirozenější tresty. Naříznuto jim břicho, aby střeva zvolna vylézala, dřevěnou pilou byli rozřezáváni, s mrtvolami byli svázáni, až od nich také jejich tělo shnilo a od červů sežráno bylo, přes natažený provaz byli na prsou tak dlouho smýkáni, až hruď byla prořízнuta, šlapadla nohou namazána rozpuštěnou solí, kterou zvířata lízala, až ubožák k smrti byl ulehtán; jeho smích byl katanům kratochvílí; o podobných mukách nemravných pomlčím. Žasne duch, když o tom čte, a hrozí se, nechtěje věřiti. Zdá se mu, jako by četli ndiánskou povídku. A přec jest to jen kapka z mnohastoletého mučení. Spojte vše v obraz jeden, sv. Augustin vám řekne, že proti peklu jsou to muka jako malovaná proti mukám skutečným. Věčnost má rozměry nekonečné. Dí-li sv. Pavel, ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou vstoupilo, to Bůh připravil těm, kteří ho milují, dlužno právem totéž říci o mukách zavržených.

Fantasie Danteova vymyslila podivuhodné věci. Lidé neschopní dobra a zla hnáni jsou do víru a

hmyzem štípáni. Smysl'nou láskou hřešivší unášeni jsou vichřicí. Obžerci a břichopásci tkví v bahně, v dešti sněhu a krup, lakotáři, zhýřelci, vzteklivci vrážejí na sebe s pustým láním, lenoši leží v bahně Styxu. Nevěrci a kacíři pálí se v ohnivých hrobech, násilníci žijí v smrdutých výparech, v příkopech s krví, duše samovrahů naříkají ve stromech trnitých, sodomité a jiní, kteří proti Bohu nepřirozeně hřešili, nalézají se na sprahlé písčité stepi, na níž prší plameny, lichváři sedí ve žhavém písku, šibalové, kuplíři a pochlebníci jsou bičováni od ďáblů a sráženi do smrduté stoky, simonisté, t- j. ti, kteří hříšně kupčili s církevními statky, úřady a milostmi, vraženi jsou do úzkých děr s hořícíma nohama vzhůru, čarodějové chodí na zad, dívajíce se za sebe, překupníci úřadů hoří ve smole, pokrytci chodí v olověných kápích, zloději a lupiči bydlí v hadí sluji, spiklenci a špatní rádcové chodí v ohni, falešní proroci a rozsévači nesvárů jsou rozštípáni, peněžokazi a alchimisté jsou raněni malomocenstvím, zrádce všech druhů objímá led, Jidáš, Brutus a Kassius, zrádci Boha a vlasti, nalézají se ve třech tlamách Lucifera. Sv. Augustin řekl by také o těchto mukách Danteových, že jsou jako obrazy malované, na něž se díváme, proti skutečnosti.

Muky pekelné líčí nám Písmo jako oheň věčný. Odejděte ode mne, řekne soudce, do ohně věčného, který je připraven ďáblu a andělům jeho. (Mat. 25.) Na patnácti místech mluví sv. Písmo o pekelném ohni. Oheň je živel nejsilnější; co voda neroztaví, oheň přemůže. Když Okružní divadlo ve Vídni vzplanulo ohněm, zavzněl výkřik, při jehož hrůze stydla krev. Lidé zoufale lkali, se šlapali, vraždili, s druhého poschodí seskakovali, aby ušli smrti ohně. Druhého dne nalezeno uvnitř tisíc mrtvol, ruce ještě spleteny od vzájemného boje, který vedli zuby, noži, vším, oči hrůzně vyjevené, tváře se známkami děsu. — Proslavený duchovní spisovatel Nierenberg hrozně trpěl před smrtí. Když ho litovali, odpovídal, oheň to není; když tělo jeho všecko se skřivilo, působíc mu hrozné bolesti, ulevoval si, oheň to není.

Když za živa hnil, takže nikdo u něho dlouho vydržeti nemohl, těšil se, oheň to není. Oheň jest hrozný živel a bolesti jež působí, veliké. Sv. Augustin by řekl, že pozemský oheň proti ohni pekelnému je jako oheň malovaný, rány, jež působí, jako rány malované, hrůza, kterou děsí, jako hrůza malovaná. Hora z ocele, dí sv. Bonaventura, uvržena do ohně pekelného, v okamžiku by roztála jako vosk. Jest to divný oheň, který pálí a nespálí, bolesti působí a neničí. Viděli jste červa, jak bolestně se svíjí, padnuv do plamene, viděli jste rty horečkou do černa spálené? Inženýr, jenž zachránil se z uhelných dolů, které zločinná ruka zažehla a v nichž horníci zápasili o život, zvolal s hrůzou v oku: Viděl jsem peklo. Duchovní, který z hořícího domu zachránil dvě dítky, byl, chtěje zachrániti též matku, pohřben v ohnivém hrobě. Vytáhli ho, ale nadýchal se plamenného žáru a hořel v útrobách. Žil několik hodin, trpě strašně. Osadníkům, kteří ho navštěvovali, říkával stále, dítky drahé, nechtějte přijíti do ohně pekelného. Svatá Terezie měla vidění pekla a popisuje je. Mezi jiným píše: Žádné slovo není s to, aby vyjádřilo, co jsem trpěla. Duše má hořela jako plamenem a tělo svíjelo se bolestí. Mnoho jsem trpěla v životě svém, ale to není nic proti tomu, co jsem cítila. Srdce jako by skutečně mi pukalo, při čemž uchvacoval je nevýslovný zármutek. Šest let uplynulo od té doby, ale dosud se lekám při pomyšlení na místo zavržení a krev stydne mi v žilách. Všecko své utrpení vezdejší zdá se mi nyní lehké. Tolik o pekle jsem četla, a přec jak nedokonalý měla jsem o něm obraz! Jak mohla jsem tak klidně žíti v hříších svých? O mistře dobrý, buď veleben, nebo ukázav mi peklo, dal jsi mi na jevo, že mne miluješ více, nežli já sama sebe, která často do něho jsem se vrhala. Nyní vysvobozena jsem.

Než je vám oheň hmotný proti mysli? Článkem víry není. Ale co tím získáte? Nejsou jiné žáry, které stejně, ne-li více spalují tělo a duši? Není hrozný žár sluneční, žízeň, úzkost, vášeň, červ svědomí, jako plamen? Na poušti hyne Ismael žízní.

Hagar vidí jeho trápení a žár bolu, horší nad žízeň synovu, spaluje její nitro. Ve středověku měli v Benátkách vězení, zvané olověné střechy. Byly to nízké světničky na domech, olověným plechem kryté, o něž se opíral žár slunce. Dlouhou a těžkou smrt měl nešťastník, kterého stihl nelidský trest, umříti žárem. Kaina užírá svědomí jako oheň, že prchá do lesů a slují. Cromwell, krvežíznivý nepřítel katolíků, nemohl spáti dvakráte v téže posteli pro úzkost, která ho svírala a pálila. Luther pro krutý žár výčitek oddal se opilství. Lékař zavraždil bohatou starou paní. Klidně proto spal. Ale když nevinný jinoch byl ze vraždy obviněn a umřel na šibenici, byl klid ten tam. V noci sténal jako v horečce, vyskakoval s lůžka; kladl si led na spánky a prsa, měnil byty, ale marně. Obraz odsouzeného ho pronásledoval všady, plně hlavu a prsa žárem nesnesitelného nepokoje. Nedávno vystaven byl obraz „Zlé svědomí.“ Muž s vytřeštěným zrakem svítí si v noci do kouta světnice, patrně tam vidí děsivou mátohu svého zločinu. Temná jízba ve vězeních ve výroční den vraždy bývá pro trestance těžkým pokáním; mnohého rozčiluje až k šílenství. Dívka bála se tmy. Sotva jí matka pohrozila tmavým pokojem, chvěla se a byla jako beránek, prosíc úpěnlivě, aby toho nečinila. Jednou v hněvu učinila tak matka přece. Dívka sešílila a puštěna z komůrky, vrhla se s třetího poschodí na zemi. A vizte chvějící se ruce topícího se, jak se křečovitě zvedají o pomoc. Jakým žárem bije asi jeho tepna? To vše na zemi tisíckráte denně se přihází. Jak stupňuje se tento oheň nehmotný v nekonečných rozměrech věčnosti, když i tento pozemský oheň je proti žáru pekla jako oheň malovaný?

Vstupte do pekla a vmyslete se v život zatracence, který poprvé tam se probudil k hroznému věčnému ránu. Nejednou byli lidé za živa pohřbeni. Tak stalo se spisovatelce, která byvši zachráněna, popsala svá duševní muka. Jest to příšerné. Nejhroznější byl pocit hrůzy, tu jako led chladný, tu jako oheň žhavý, když zvedajíc hlavu, ruce a nohy, viděla se uzavřena a rozpomínajíc se na křečovitou nemoc

svou nabývala děsného domnění, že je pohřbena ve hrobě. Její výkřik byl tak hrozný, že slyšán byl hrobařem. Na štěstí muka nebyla dlouhá, nebo omdlela hrůzou a nedostakem vzduchu. Při zemětřesení v Messině celé rodiny byly v bytě svém zasypány, žijíce tu několik dní. Jak jim bylo, když poznali, že jsou v hrobě? I vojíni, kteří konali záchranné práce, nejednou sešíleli. A zasypaní měli aspoň naději, že budou zachráněni. Jak je asi zavrženci, který právě si uvědomil, kde se nalézá. Jaký bude jeho první výkřik? Bude výkřik bolesti nebo zoufalství, opuštěnosti, hrůzy, nebo kletby? Zavržence brzy pozná, že tu není naděje, není lásky, není útěchy, že tu hřích nemá smavý zevnějšek,ale celou svou nekonečnou ošklivost, kterou zří na sobě a všech jiných, že tu zbývá jen neukojitelná touha po Bohu, ale ten jest daleko, daleko. Nyní probudí se červ, jenž nikdy neumře, červ poznání, zklamání, výčitek, zoufalství, zármutku. Bude prositi: Bože, trestej jakkoliv, rozmnož mé peklo ještě více, jen vzpomínku na svět, rodiče, hřích, na ztracený ráj, jen tu vyhlaď z mé paměti. Učiň, abych zapomněl na ně aspoň na okamžik! Ale marně. V jasu, jenž na věčnosti svítí, vidí stále, čeho mohl dosíci a čeho ztratil, vidí krásu ctnosti a ošklivost hříchu, vidí blaženost svatých a svoji bídu.

Na své cestě světem přišel baron Hübner (Spaziergang um die Welt II. p. 761), do Asie, kde v jedné zemi dal mu místokrál otevříti též vězení. Vstoupili jsme, píše, do jednoho ze sálů. Byl čas jídla. Jako divá zvěř menažerie vrhli se trestanci na pokrmy. Třeskot pout zastupoval hudbu. V temné jizbě tušíme více ,nežli vidíme lidi, kteří trpí hrozný trest, zvaný kang. Klečí, pláčí a vzdýchají. Někteří stojí, někteří válí se po zemi, jiní tisknou se do kouta, jiní chodí zvolna sem tam. Ale všichni se nějak pohybují. Hledají klidu, ale mučidla jim brání, že ho nenalézají. Na nás vrhají pohledy zášti, pomsty, zoufalství; pohledy zatracenců. Pak odcházejí a mizejí v temnu. Z jiných žalářů, věčně temných, zaznívají k nám potlačené vzdechy bolesti, hlučný řev, třeskot

železa a temné rány bambusové holi, která jich těla drásá. Vstupujeme v oddělení ženské. Co vidíme, je nejvyšší v nízkosti, nejzazší míra hrozného. Jen Dante mohl by to popsati. Žena, jemnější jsouc, vždy také hlouběji padá. Viděl jsem zde na malém prostoru všecku fysickou bídu a všecku mravní zvrhlost. Vězení s odlidštěnými hyenami. Poněvadž můžeme, prcháme z tohoto pekla. A přec, řekl by sv. Augustin, jsou to jen pozemské bědy, utrpení malované, proti utrpení na věčnosti, přec hřích má i zde ještě lidskou podobu.

Osud malomocných je hrozný. Ale co mají přece útěch. Milosrdné sestry je ošetřují, kněží jim káží o blaženosti, které za hrobem dojdou, modlitby, zábavy, nějaké ty práce, je potěšují, sdílností mezi sebou si polehčují. Všude na světě, i tam v tom asijském žaláři, nejsou lidé bez naděje, bez útěchy, bez radosti. Jen v pekle není leč ošklivost, hněv, zoufalost, beznadějnost.

O, to bude probuzení! Bože, smiluj se! Matko boží, chraň nás smrti v hříchu smrtelném. Bude hledati Boha a nenajde ho, bude toužiti po kapce lásky, ale nedostane se mu jí, bude volati po úlevě, po vysvobození, ale není jich. A bude snad proklínati nebe, svůj život, své rodiče, ale všecko marno. Červ neumírá. A jak snadno mohl býti spasen!

Na poušti byla stižena veliká karavana bouří žhavého písku. Všichni ulehli a ukryli obličeje. Když bouře přestala, zbyli na živu dva. Neštěstí je sdružilo. S hrůzou vidí, že jsou sami na poušti a bez vody, kterou žhavý vítr zkazil. Hledí na pravo, hledí na levo, všude nepřehledná poušť. Jen mrtvoly kolem lesknou se v slunci. I usedli vedle sebe, řkouce, zemřeme. A zemřeli. Kdyby zavržení mohli zemříti! Ale v pekle není smrti. S rozkoší dali by si smrtelnou ránu, ale jsou nesmrtelní. Tam na stěně pekla visí, abych obrazně mluvil, hodiny, které hrají jedním hrozným tikotem: Nikdy, na vždy. A tato věčnost činí peklo peklem. Jako úžasná tíha, pod kterou srdce tuhne, probouzí se v zavrženci vědomí: na vždy. Nikdy nebudu vysvobozen, nikdy neuzřím Boha, ni-

kdy radost nezachvěje nitrem mým, nikdy nezkončí se utrpení mé. Odsouzen na vždy. O, Bože, jak hrozně trestáš! A bude pláč a skřípění zubů. Sv. Augustin, sv. Bernard, sv. Jeroným, myslíce na peklo, volali: Bože, já se bojím. A tato bázeň byla jim spasitelna. Nyní se již nebojí, nyní jen se radují a velebí Boha za spasení své.

* * *

Skončme! Pro nás není ještě pozdě. Dvě cesty máme před sebou. Jednou z nich musíme jíti, ale můžeme voliti, buď cestu k nebi, nebo cestu k peklu. Dva losy leží před námi. Táhnouti musíme jeden, ale můžeme voliti svobodně ráj nebo peklo. Vše k nám volá: Vol nebe! Přikázání boží, štěstí časné, kříž Kristův, celá věčnost, vše nám dí: Vol nebe. Co učiníme?

† Monsgr. Segur vypravuje následující: Lichvář, jenž nespravedlivě se obohatil, onemocněl vředy. Zavolal si kněze. Kněz nemohl mu dáti rozhřešení, dokud nespravedlivý statek nenavrátí. Co by zbylo mým třem synům, zvolal rozhořčen, kdybych vše měl vrátiti? Proč ke mně chodili lidé si vypůjčovati? Kněz, dohodnuv se s lékařem, pravil: Budete uzdraven, když někdo dá se páliti žhavým železem a horký tuk svůj dá skanouti na vaše rány. O, toho nikdo neudělá, žaloval lichvář. Lékař řekl: Nejsou vaši synové vašimi dědici? Avšak žádný o operaci nechtěl ani slyšeti, spíše čekali již dychtivě na smrt otcovu. Lichvář pravil: Vy se bojíte před malou bolestí, která by mi život zachránila, který pro vás pracoval, šetřil, ba hřešil? A já měl bych proto, aby vám z dědictví nic neušlo, snad na věky hořeti ohněm pekelným? Věru, byl bych nerozumný. Týž den napravil všecky křivdy své, obětuje polovinu jmění svého.

Tak se nám odmění svět, budeme-li mu hříšně sloužiti. Opustí nás a zapře. V staročeské legendě o sv. Kateřině se dí: Budeš-li sloužiti ďáblu, peklem se ti odmění. Chceme sloužiti Bohu, aby věčný ráj byl naší odplatou na věky. Amen.

80. Poslední cíl.

Obsah: Cíl poslední tvorstva musí se vyplniti. V čem záleží? 1. Bůh stvořil vše ke své cti a slávě. Výklad. Námitky. 2. Cíl tvorstva nerozumného. 3. Cíl člověka. — Povzbuzení.

Já ť jsem Alfa a Omega, počátek a konec, praví Pán Bůh.
(Zjev. 4, 8.)

Rozumný tvor nečiní nic bezúčelně. Ani mrtvá příroda nejedná bez cíle, nebo všade spatřujeme v ní podivuhodnou účelnost. Rozumný tvor stanoví si mimo to cíl sebe důstojný. Ano, čím ušlechtilejší věc si klademe za cíl, tím vznešenější ukazujeme povahu. Malicherné cíle, na př. různé sporty a hračky, zjevují povahy malicherné, leda že s nimi spojeno je něco vyššího.

Největší dílo na světě jest zajisté svět sám. I tážeme se mimoděk, jaký cíl měl Stvořitel, když stvořil svět? Nějaký cíl jistě měl, nebo bezúčelně jedná bláhovec. Tento cíl byl zajisté vznešený, nebo dílo jeho je veliké a jeho tvůrce je moudrost sama. Který jest tento cíl? Myslím ovšem na cíl poslední, k němuž na konec všecko směřuje.

Tento cíl poslední musí se vyplniti. Ani rozumný člověk neklade si něco nedostižitelného za cíl. Nikdo neučiní cílem své práce, aby snesl měsíc na zemi. Člověk klade si ovšem někdy takové cíle, kte-

rých nedosáhne, ačkoliv jsou dosažitelné. To však nelze říci a Bohu, který jest všemohoucí a nejvýš moudrý. Položí-li si Bůh něco za poslední cíl, musí ho dosáhnouti, jinak by se podobal buď nerozumnému člověku, který si umiňuje něco nemožného, buď slabému člověku, který nemá sil, aby dosáhl, čeho chce. To patrně u Boha není možno. Jaký je tudíž tento cíl?

Měl Bůh za poslední a jediný cíl, aby lidé a andělé dosáhli věčné blaženosti? Nikoliv, nebo mnozí ho nedosáhli. Měl ovšem tento cíl, ale nemohl to býti cíl nejposlednější a absolutní, nebo ten musí býti dosažen. Měl za cíl, aby někteří došli blaženosti a někteří věčných muk? Zajisté nikoliv, nebo Bůh nemůže nikoho určiti k věčným mukám.

Jaký byl tudíž cíl boží při stvoření? Sněm vatikánský odpovídá dle Písma sv., že Bůh stvořil svět ku své slávě. Posledním cílem božím bylo tedy, aby na venek, mimo sebe ukázal svou bytost, svou všemohoucnost, svou lásku, svou svatost, po případě také svou spravedlnost. Tohoto cíle Bůh také dosáhl a dosahuje. Svět vypravuje jeho velebnost, člověk ji poznává, svatí v nebi velebí ji, zavržení ukazují jeho spravedlnost, která se na nich vyplnila.

Tak měl Bůh také cíl důstojný, totiž sebe sama, aby sebe zjevil. Já jsem alfa a omega, počátek a konec, praví Pán Bůh. Od něho svět vyšel a on jest cílem světa, maje za účel, aby zjevoval a hlásal velikost a velebnost boží.

Však mám za to, že byste si přáli zevrubnější projednání této dosti nesnadné otázky. Chceme se tudíž o ní rozhovořiti. A poněvadž Bůh učinil všecko ku své cti a slávě, chceme také své rozjímání obětovati k jeho chvále. Mluvím o tom, jak sláva boží je cílem stvoření, jak jí Bůh dosahuje ve věcech nerozumných a jak u tvorů rozumných.

I.

Předně tedy budeme uvažovati o cíli tvorcově vůbec. Když vatikánský sněm prohlásil, že Bůh stvořil

vše ku své cti a slávě, pravili mnozí, kteří obyčejně dříve střílejí než míří, že Bůh byl by ctižádostivý, kdyby měl takový cíl. Ctižádostivý je ten, kdo nezřízeně touží po cti. Řemeslník, umělec, učenec, který se snaží, aby do díla vložil všecku svou dovednost, učenost a umělost, a aby tak je na venek projevil a uznání si získal, není nezřízeně ctižádostivý, nýbrž jedná zcela správně. A když něco na díle se nezdaří, zničí to a učiní znovu. On má také právo, ustanoviti, k jakému účelu dílo jeho má sloužiti. Nevyhovuje-li mu, může je zkaziti a učiniti jiné.

Bůh nemohl míti ani jiný účel při stvoření, nežli sebe. Člověk může si zvoliti různé věci za svůj cíl, ale vždy takovou, které ještě nemá. Stavitel má za cíl, vystavěti na jistém místě dům; ale stojí-li už, nemůže ho míti za cíl. Poslanec chce se státi ministrem; ale když jím je, nemůže již míti za cíl, jím se státi. Někdo si vezme za cíl, ušetřiti si tisíc zlatých. Když je má, nemůže je míti již za cíl, leda nových tisíc zlatých. To je, myslím, tak jasno, jako bílý den. Obraťme to na Boha. Bůh má všecko. On má všecku moc, všecku moudrost, všecku pravdu, všecko bohatství, všecku krásu. Nemůže míti cílem, býti ještě mocnějším, světějším, moudřejším, nebo je nekonečný v sobě a v každé vlastnosti. Kdyby stvořil milliony světů a millionkrát krásnější, nežli je náš, nic tím nezíská, nebo nekonečné množství světů nekonečně dokonalejším způsobem jsou v něm obsaženy. Vždyť vesmír je nepatrná podobizna jedné jeho myšlenky. A kdyby vše zničil, nic neztratí. Bůh tedy nemůže si položiti něco za cíl, co by bylo mimo něj a čeho by v sobě neměl.

Někdo si snad myslí, že Bůh a svět je přece více, nežli Bůh sám, nebo tu k Bohu ještě něco přistupuje. Mohl tedy Bůh chtíti, aby měl více, aby měl ještě svět, a potom svět byl jeho cílem. Odpovídám, to se jen zdá. Má-li někdo tisíc zlatých a jeden zlatý promění na haléře, má tím více? Nikoliv! Svět není leč z bohatství, které je v Bohu, proměněný jeden zlatý na haléře. Vlastně ani tolik není, ale každý příklad poněkud kulhá.

Bůh tedy nemohl míti, chtěje stvořiti svět, žádný cíl mimo sebe. Zbývá tudíž jen on sám. Mohl míti za cíl jen sebe.

A co to mohlo býti, tažme se dále, co by si v sobě mohl položiti za cíl, nebo i v sobě má všecko? To mohlo býti jen to, že zjeví mimo sebe svou bytost, že učiní malý obraz své bytosti. Mohl ovšem učiniti vznešenější obraz své bytosti, snad jinde tak i učinil. My víme tolik, že ji zjevil v našem světě, v nás a andělích. Umínil si stvořiti duchy, lidi a hmotný svět, a v nich položiti některé myšlenky své, kus své pravdy, svého dobra a své krásy. Jako umělec, který kus svého nitra vtěluje do sochy nebo na plátno. Umělec může míti za účel, aby si získal peníze, velké jméno, čestné postavení. Bůh ne, nebo není nic, co by neměl a čeho by si mohl žádati. Zbývá tudíž jediný účel: aby zjevil svou bytost mimo sebe, svou vnitřní nádheru a slávu ukázal na venek. Všecko pro sebe samého učinil Hospodin, dí sv. Písmo. (Přísl. 16, 4.) Tak při stvoření Bůh sám sobě byl cílem. To je jediný cíl Boha důstojný. Tento cíl se s naprostou jistotou plní: svět hlásá velebnost boží, nebe jeho dobrotu a peklo jeho spravedlnost. To znamenají slova sněmu vatikánského, že Bůh stvořil svět ku své cti a slávě, totiž umínil si, že svou vnitřní velebnost, t. j. svou vnitřní slávu zjeví na venek.

Než vám tane na mysli snad otázka, která jest vám obtížná a nemilá. Vy si snad díte: Tak chtěl tedy zjeviti Bůh také svou spravedlnost, stvořiti anděly a lidi, na kterých by ji ukázal tím, že je zavrhne? Není to kruté a nespravedlivé? Neodporuje to pojmu o Bohu jako o věčné Lásce?

Odpověď jest: Poslední cíl boží byl, zjeviti svou vnitřní slávu, t. j. svou pravdu, své dobro a svou krásu na venek. K tomuto poslednímu cíli pojil se cíl druhý, podmínečný. Stvořil bytosti krásné a vznešené, dává jim něco ze své dokonalosti a chce aby byly věčně blaženy. Pohnutka jeho byla tedy dobrota a láska. Bůh má také právo žádati, aby bytosti, kterým dá život, všecky dary duše a těla,

které určí k blaženosti nekonečné, aby toho všeho ukázaly se hodny, účel svůj, pro který je stvořil, plnily. K tomu dá jim všecky prostředky. Učiní-li tak, budou hlásati věčně slávu boží, velebíce jeho dobrotu; neučiní-li tak, budou ji hlásati, jsouce nedobrovolnými velebiteli jeho spravedlnosti. Bůh chce spásu všech a každého zvlášť, ale toto chce podmínečně, totiž za spolupůsobení tvorů.

Shrnuji, co jsem řekl, v jedno. — Bůh, tvoře svět, měl cílem, zjeviti vnitřní slávu svou na venek, jako umělec, který své vznešené myšlenky a svou dovednost chce vložiti do díla, jež tvoří. To je poslední cíl, který vyplniti se musí. Cíl druhý s ním spojený, ale podmínečný byl, chtěl, aby bytosti, jimž dá své dary, život, vlohy a neskonalá dobra, byly šťastny věčně. Je pro všecky, ale vyplní se jen na těch, kteří sami chtějí. Bůh tedy nikoho nezavrhne, kdo sám sebe nezavrhne. Tím, že Bůh dal lidem možnost, aby si nebe také zasloužili sami, vzdal jim úctu, nad kterou nelze si mysliti větší. Pohodlnější by ovšem bylo, naroditi se hned v nebi. Ale Bůh má jiné pojmy o vznešenosti své a vznešenosti lidské, nežli ten, kdo myslí, že nejvyšší mravností a dokonalostí a blažeností je, naroditi se jako baron. My jsme spokojeni a blaženi ctí, kterou nám Bůh prokazuje, že si nebe s pomocí jeho můžeme vydobýti a zasloužiti.

II.

Nyní vizme, jak poslední cíl boží jeví se ve tvorstvu nerozumném. Svět hmotný má dvojí účel, bližší, totiž sloužiti lidem, a poslední, všemu tvorstvu společný, býti obrazem vnitřní slávy boží na venek. Ale pro sebe Bůh takového obrazu své slávy nepotřebuje, nebo všecko, co je ve světě velebné a krásné, je jako proměněný zlatník z pokladu, který Bůh sám v sobě má, v haléře a rozhozený do prostoru. Bůh vidí v sobě nekonečnou velebnost a slávu. Proto zjevovati má ji svět jiným, člověku. A to i činí. Žalmista Páně praví, že nebesa vypravují slávu

boží a dílo rukou jeho obloha zvěstuje. Vypravují: všemohoucí jest Bůh, nesmírný jest Bůh, moudrý jest Bůh, krásný jest Bůh, dobrotivý jest Bůh. Člověk je tak stvořen, že nejdříve poznává věci smyslné a z nich vystupuje k věcem pomyslným. Svět je neskonalá obrazárna boží, ale ve své hmotě, velikosti, kráse a rozmanitosti ukazuje na skryté v ní myšlenky nebeského umělce. Svět je nádherný palác, opatřený sklepy, spižírnami, vodou, světlem, pohovkami, pamlsky, vším, vším. Je nevýslovně velký a umělý a příjemný. Dostali jsme jej darem a dárce jej vydržuje pro nás. Co říci dlužno o člověku, který v něm bydlí, jej obdivuje, z něho se těší, všech jeho darů užívá — a při tom si nevzpomene na stavitele a dárce, na jeho umění, bohatství, moc, dobrotu a jinou slávu? Říci dlužno, že je slepý na těle a na duši. Proto dí sv. Pavel k Římanům, že Bůh ukázal také pohanům slávu svou neviditelnou ve stvořených věcech viditelných, a že jestliže ji nepoznali, jsou sami vini. Svět je veliký kazatel a hlasatel slávy boží. Proto dí žalmista Páně pěkně, že po vší zemi jde zvuk děl božích a nemůže býti neslyšen. (Žal. 18, 5.) A nejen kazatelem je, nýbrž je také velikým zrcadlem velebnosti boží. Proto dí apoštol (1. Kor. 13, 12), že nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství. V nebi uvidíme Boha tváří tvář, nyní ho vidíme jako v zrcadle. V moři jeho šířku, v horách jeho sílu, v barvách jeho krásu, v nebi jeho velebnost. Tak hmotné věci jsou zrcadlem věcí duchovních, obrazem nekonečně vznešené slávy boží.

Tak příroda vypravuje člověku o velikosti boží a ukazuje mu ji. Plní úkol a cíl svůj. Vypravuje mu a ukazuje jako v zrcadle: Člověče, já jsem veliký, tvůrce je větší. Já jsem velebný, tvůrce je velebnější. Já jsem dobrotivý, nebo tě živím, tvůrce je dobrotivější, on mne pro tebe tak učinil.

Křesťané, mohl Bůh stvořiti svět, který by nebyl hlasatelem a obrazem jeho slávy? Nemohl. Může veliký umělec stvořiti dílo, které by ukazovalo, že je břidilem a hlupákem? To by konečně bylo ještě možné, ale když Bůh tvoří, když sebe má za vzor,

když své myšlenky uskutečňuje, musí jeho dílo býti velebné a musí tisícerými ústy volati a křičeti, veliký jest Bůh, moudrý, dobrotivý, t. j. musí hlásati na venek vnitřní slávu boží. Sláva totiž není nic jiného, než zjevení a rozšíření na venek vnitřní dokonalosti. Nyní rozumíte, proč jsem o těch, kteří Bohu vyčítají ctižádost, řekl, že dříve střílejí nežli míří. Dílo boží musí hlásati slávu boží, a Bůh tak přirozeně a vznešeně lidem se zjevil.

III.

Dílo boží hmotné věrně plní svůj cíl. Kéž by jej tak plnil člověk! I člověka stvořil Bůh pro svou slávu. Tělo lidské zjevuje umělce božského ještě více, nežli celé nebe se všemi svými hvězdami, více než veškerá květena a zvířena. Řekni si někdy, jsem veliké a nádherné dílo boží, a proto nechci je kaziti a zohaviti. Jaký to podlec, který pro nic a za nic zničí nádhernou sochu nebo obraz! A ty jsi víc.

Však to máš společno s ostatní přírodou. Ale nad to jsi přímo obrazem božím svou duší. Jedna myšlenka jest vzácnější, nežli všecka obrovská hmota všehomíra, neboť může letět k Bohu a říci: Jsem jako ty, jsem tvůj obraz, jsem duch. Ještě více to může říci vůle, ozářená a posvěcená božskou září milosti boží. Tu už duše Bohu je podobná jako syn otci, je s ním příbuzna, on vidí v ní sebe.

Nyní si vzpomeňme: Bůh stvořil člověka ku své cti a slávě. Ha, jaká to ušlechtilá sláva, vtisknouti svůj obraz tvoru, aby zjevoval velebnost boží! Křesťané, co mohl Bůh člověku dáti vznešenějšího, jaký dokonalejší cíl, než když jej stvořil k slávě své, když mu vtiskl svou krásu, když mu nařídil: Člověče, budeš svatým, t. j. mravně krásným, jako já, tvůj Bůh! V nebi pak vznešené vlohy rozumu a vůle budou tak zvelebeny a povzneseny, že člověk bude obrazem božím nevýslovně krásným.

Bůh tedy chce tím, že nás stvořil k své cti a slávě, abychom se mu vždy více a více připodobňo-

vali poznáním a ctností. Čím jsme dokonalejší, tím jsme Bohu podobnější, tím více jeho vnitřní velebnost a krása je v nás zobrazena, tím má z nás větší slávu, tím stojíme výše a tím jsme na zemi a budeme na nebi blaženější. Chtěje svou slávu, chce Bůh zároveň naše největší štěstí a největší dokonalost. Taková ctižádost, chcete-li tohoto slova užíti, je věru krásna, a my nemůžeme za ni ani dost děkovati. Milliony blažených představují Boha a jeho dokonalosti, a tak věčně věků zjevovati se bude na venek jeho vnitřní krása. A tato sláva se mění ve věčnou vzájemnou blaživou lásku. Tak se plní: „Já jsem alfa a omega, počátek a konec," praví Pán Bůh. Od něho vyšli a k němu se vrátili.

V jednom církevním hymnu často se zpívá: „Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam — Díky ti vzdáváme pro tvou velikou slávu!" Proč se nepraví, že mu díky vzdáváme za život, za dary časné, a věčné, za dobrotu jeho, ale proč se dí: „za tvou slávu"? Nyní tomu rozumíte. Poněvadž tyto dary jsou jeho slávou. Jimi ukázal ji na venek, dav nám je z pokladu své bytosti, své slávy vnitřní. Ony jsou i naší slávou a budou naší blažeností. Sláva boží a všecka naše dokonalost a všecko naše pravé blaho je jedno a totéž.

Poněvadž však Bůh stvořil člověka svobodného, nenutí jej fysickým způsobem, nýbrž mravním, aby svého cíle došel, osvěcuje jej a povzbuzuje. Kdo nechce, kdo se vzepře, kdo vytrvale Bohu odmítá, kdo jeho obrazem není, kdo nehledá slávu boží, ale slávu ďábla, svého vznešeného cíle svou vinou nedojde. Bůh však svého posledního cíle dojde, dojde ho ve spravedlnosti.

* * *

To je v krátkých rysech smysl slov: Bůh stvořil vše ku své slávě. Bůh jiného cíle míti nemohl. Je to cíl nejvznešenější. Pro nás znamená na zemi největší dobro, největší čest a dokonalost, po smrti buď věčnou lásku, nebo věčnou spravedlnost. Bůh chce naši blaženost a pomáhá nám k ní všemi prostředky.

Věčnou spravedlnost ukáže teprve, jsa naší zatvrzelostí a naším odporem proti jeho vůli k ní přinucen.

Buďme tedy slávou boží, snažíce se býti dokonalým obrazem jeho svatosti a nadpřirozené krásy. Každý náš dobrý skutek, každá ctnost, zvláště posvěcující milost budou hymnami na slávu boží jako každý rys obrazu jest ctí a chválou umělce. Jsme obrazy svobodnými, samočinnými, mravnými. Dobrovolně buďme k slávě Bohu a naše věčná blaženost bude jednou nekonečnou chválou boží a nekonečnou blažeností naší. Amen.

81. Cíl člověka.

Obsah: Proč si musí každý dáti a správně zodpověděti otázku, co jest poslední účel člověka. 1. Nic pozemského nemůže býti posledním cílem člověka. 2. Proč tímto cílem je sloužiti Bohu. — Básník Weber. Povzbuzení.

Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš.
Mat. 4, 10.

Člověk je povinen své lidské důstojnosti, aby si dal odpověď na otázku: Proč jsem na světě? a aby jeho odpověď byla správná.

Proč si má dáti tuto otázku? Poněvadž jako rozumný tvor má jednati účelně. Práce bezúčelná je práce nerozumná. Ale kterak může jednati účelně, nezná-li cíle svého? Či je rozumným člověk, který ustavičně běží, ale neví kam? Každé ráno vstane a běží celý den. Ptáš se ho: Kam jdeš? Odpoví: Nevím. Proč tedy běžíš? Opět řekne: Nevím. Zdaliž není blázen?

Proč ještě si má každý člověk dáti otázku: Proč jsem na světě, jaký mám účel a cíl? Poněvadž jako rozumný tvor má k účelu svému voliti vhodných prostředků. Či je rozumným člověk, který, chtěje si založiti ovocnou zahradu, naveze do ní písku a kamení, nebo vysází ji zelím, mrkví a chřestem?

Proč má si dále každý člověk dáti otázku: Proč

jsem na světě, který jest můj poslední cíl? Poněvadž poslední cíl je nejdůležitější, k němuž vše musí vésti. Generál chce zvítěziti. Vše, co koná, děje se proto, aby zvítězil. Co k tomuto cíli nevede, je špatné a bludné. Kdyby pracoval sebe úsilovněji, kdyby dnem a nocí objížděl postavení vojínů, kdyby za jednotlivá nařízení dostalo se mu chvály od panovníka i od důstojníků a mužstva: nezvítězí-li, všecko to je ztraceno, nebo nedošel posledního cíle, pro který vše podnikal, vítězství. Kdyby člověk na světě nevím jaké divy činil, nedosáhne-li posledního svého cíle, prohrál, prohrál na vždy, nebo se již na světě neobjeví a nemůže opakovati život svůj.

Proč má si ještě každý člověk zodpověděti otázku po posledním cíli lidském? Poněvadž jen to je dobré, co odpovídá cíli. Nůž je dobrý, a byť byl za pár haléřů, dobře-li řeže, a je špatný, byť zlatou měl střenku, neřeže-li. Dobrým je učitel, jenž dobře učí. Učí-li špatně, je nedobrým, byť byl členem všech vědeckých akademií světa. Dobrým je kněz, jenž svatě živ jsa, horlivě pracuje pro spásu lidí. Nečiní-li toho, není dobrým knězem, třebas zázraky působil. Co je poslední v nás a nejdůležitější? Že jsme lidé. Učitel a úředník jde na odpočinek, kněz přestane veřejně působiti, co z nich zbude? Člověk. Člověčenství nemůže složiti a jíti na pensi. Poslední cíl náš je ten, který máme ne jako učitelé, otcové, kněží, úředníci, nýbrž jako lidé. Kdy jsi dobrý jako člověk? Když odpovídáš svému cíli poslednímu, který máš ne jako člen určitého stavu, ale jako člověk. Co ti prospěje, že jsi dobrým úředníkem, nejsi-li dobrým člověkem? Úřednictví složíš, člověčenství ti zůstane.

Hle, jak důležito jest věděti, proč jsme na světě, a dáti si správnou odpověď na otázku: který jest můj poslední cíl. O tom chci k vám mluviti. Chci rozebírati otázku, co jest náš poslední cíl, záporně a kladně. Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš, pravil Spasitel. Nic pozemského nemůže býti posledním cílem lidským, je první naše věta; a druhá: posledním naším cílem je Bůh. Křesťané, není pravdy hned tak důležité, jako tato, nebo vrhá

světlo na celý život náš. Ukazujeť nám to poslední, kam musíme dojíti, nemá-li život náš býti ztracen; Ukazuje nám cestu, kterou musíme jíti, má-li život náš býti dobrý. Věnujte mi tedy bedlivou pozornost.

* * *

Odpovídám nejprvé záporně: Nic pozemského nemůže býti naším cílem posledním.

Vidím zástupy, ženoucí se za vůdcem, na jehož praporu lákavě se leskne nápis „zlato.“ Zlato jest naším cílem. Kdo má zlato, má všecko, nebo za zlato lze si na zemi udělati blažený ráj. Křesťané, zlato není posledním cílem lidským. Podružným, vedlejším cílem smí býti, ale i tu je nejnižším cílem ze všech. Máš-li tolik schopnosti, abys počestným způsobem zjednal si zlato, učiň tak; ale běda, zapomeneš-li při tom na cíl poslední, anebo poskvrníš-li ruce své nespravedlností. Bagdadský kalif, slavný svým bohatstvím, hostil u sebe vznešeného přítele. Aj, jak se se tu vše skvělo zlatem a nádherou. Jak vybraná a vzácná byla jídla, která mu předkládal. Největší překvapení nechal si hostitel na konec. Na zlaté místce umělých tvarů předložil hosti jablko z dalekých krajů, jehož doprava stála celé jmění. Přítel byl nádherou více omámený, nežli oslněný. Vzal zlatý nůž a jablko rozkrojil. Však nastojte: bylo červem všecko rozežrané. Polekán vstal, pravě k hostiteli: S Bohem příteli. Tvé zlato mne mrazí; mám strach, že je červem rozežrané. S Bohem, a rozvažuj před Bohem, není-li na něm nespravedlivý pot tvých dělníků a slzy tvých dělnic, a odešel. Ve válce přišel kalif o všecko, ale červ, t. j. hříchy, kterými zlata nabyl, mu zůstaly.

Však ani poctivé zlato nemůže býti posledním cílem, nebo ten musí býti dosažitelný každému, kdo je člověkem na zemi. Chudobná švadlena pracuje jehlou do půl noci a vydělá za týden sotva 10 korun. dělník v útrobách země hledá zlato, sám za to maje sotva skromné živobytí. Jdi k nim a mluv: Zlato je cílem našeho života, zlatem učiníš si na zemi ráj. Tak

jsme tedy marně a bezúčelně na světě, řeknou ti, nebo jen proto, abychom jiným k ráji dopomáhali. A dělník rozbije sobě snad kladivem lebku. Právem by tak učinil, nebo co je bezúčelné, nemá právo existence. Však možná též, že ho zvedne proti boháčům.

Že zlato není posledním cílem, vědí dobře všichni, nebo pomine. Před několika léty zemřel londýnský Rothschild. Praví se, že měl tolik dukátů, že by jimi bylo lze ozlatiti veškerý povrch zemský. Žil v nádherném, dobře střeženém paláci, do něhož nesměl ani král. Ale jednou kdosi zaklepal na dvéře. Nechtěli ho vpustit, ale vešel přec. Víte, kdo to byl? Smrt to byla. Odvezli nádherně ozdobenou mrtvolu do nádherného hrobu, hrabata a lordové poslali vdově po něm soustrastné dopisy; ale co mu to vše prospělo? Celý život spekuloval, ale přece dospekuloval. Bůh už rozsoudil, spekuloval-li i pro život věčný. Je zlato posledním cílem člověka? Volám vás všecky, i vás nevěrci, i vás ubohé, kteří před kostelními vraty žebřete, a ptám se, kdo z vás chce změniti osud svůj se zlatým Rothschildem ve zlaté truhle a zlatém hrobě, ale mrtvým? Živé mozole jsou vám milejší, než zlatý hrob. Zlato není posledním cílem člověka, nebo pak i po smrti by zajisté bylo největším a nejžádoucnějším štěstím. Hleď si zjednati zlato, kráčej po zlaté cestě životem, můžeš-li, ale nekráčíš-li k nebi, bloudíš, nesloužíš-li Bohu, sloužíš modle.

Však ušlechtilejší vidím duchy, pracující v potu tváři v politice, umění a písemnictví, na poli válečném, na trůně. Naším cílem vznešeným a krásným je čest, sláva a moc. Můžeš, kazateli, tvrditi, že to není cíl člověka důstojný, nejdůstojnější? Pravda, krásný cíl, slouží-li v něm Bohu, ale posledním cílem, ne, tím není. Karel V. byl mocným císařem. V jeho říši slunce nezapadalo, nebo zacházelo-li na jednom konci, na druhém už zas vycházelo; tak byla rozsáhlá země jeho. Panoval skoro 40 let a korunu měl ze zlata, že ji sotva unésti mohl. Kdo byl tak slavný, jako on? A přec ji odložil a uchýlil se do

kláštera, by se připravoval na smrt. Čtvrt hodiny, řekl, neměl jsem na trůně pokoje a pravého štěstí. A tato moc a sláva má býti posledním cílem? Naproti letnímu královskému sídlu stál rolnický dvůr. Za nádhernou záclonou stál král a dívaje se na spokojeného rolníka, povzdechl si: Aspoň týden chtěl bych býti tak bezstarosten. Aj, jak bych oral spokojeně za zpěvu ptačího a šťastnou modlitbou zaléval zrno. A za nízkým okénkem stál rolník a dívaje se do oken královských, povzdechl si: Jen týden chtěl bych býti králem, ach, to bych si pohověl a tisíce lidí udělal šťastnými svými dary! Ten je život lidský: dobrá část v něm není než přelud. Sláva, polní tráva. Dnes tě lidé chválí, a zítra haní. Ty jsi blažen, že o sto lidí o tobě více ví, než o jiném? O, i na tebe zapomenou! Pohleď na hroby, víš, kdo v nich odpočívá? Čí jsou tam ty vyhrabané kosti? Nežeň se za přeludy. Co ti platno, jestliže tě Bůh nectí? Starej se především, aby Bůh si tě vážil, a najdeš chvály u hodných lidí. Chvála lidí špatných neslouží ku cti. Kdo činí vše jen pro čest, neslouží Bohu, ale sobě, modle z prachu a popele. Neslouží-li dary a nadání, které Bůh ti dal, především tvůrci, budou jednou proti tobě svědčiti. Má je čest, dí Hospodin.

A moc, je snad moc cílem člověka? Na světě bylo asi 2540 králů, jež panovali nad 64 národy, 300 z nich bylo svrženo s trůnu, 151 zavražděno, 126 vrženo do žaláře, 108 odsouzeno, 64 odstoupilo, nebo jim byl život příliš těžký, 25 zemřelo od muk a 24 spáchalo sebevraždu. Pěkný cíl, který takto oblažuje člověka.

A kolik je lidí, kteří dosáhnou slávy a moci? Jsou všichni ostatní marně na světě? Však pomine i země a pomníky její! Ne, sláva a moc není posledním cílem člověka.

Však snad užívání rozkoší je naším cílem! Jdi do bláznců, nemocnic a žalářů, tam najdeš lidi, kteří rozkoš učinili cílem svého života! Pohleď, kam je přivedla. Zeptej se jich, jsou-li šťastni. Ty mi snad odpovíš: Nemyslím rozkoš tak náruživou, která z člo-

věka činí zvíře nebo blbce, ale rozumnou a vypočítanou. Každá rozkoš na dně je trpká. Každá prohýřená noc žádá býti zaplacena zdravím a spokojeností. Král Matyáš postavil r. 1613 v Řezně skříň s losy. Každý, kdo chtěl, směl si vytáhnouti jeden; měl mu přinésti mnoho darů. Ale každý, kdo do místa sáhl, rychle ruku vztáhl zpět, nebo popíchal se na hrotech ježka, který tam pro žert od krále nastrojen. To je obraz každé hříšné rozkoše; kdo po ní sáhne, zraní duši i tělo. Šalamoun vypil číši požitků až na dno. A mudřec, jehož moudrosti vůkolní svět přicházel se divit, jehož spisům obdivujeme se dosud, tento mudřec na konec rozkoší sveden, klaněl se modlám svých nesčetných žen, volaje s roztrpčenou duší: „Marnost nad marnost a všecko je marnost! mimo Bohu sloužit."

Vše, co na světě blaží, pomine. Ale v duši lidské ozývá se hlas po štěstí věčném, stálém, neobmezeném. A proto ani zlato, ani sláva a moc, ani rozkoše, ani vše spolu nemohou býti jeho cílem. Není jím pokrok, osvěta, nebo něco podobného, neboť i to jsou prostředky k cíli a ne cíl, jsou jen pro některé a míjejí. Ale poslední cíl je pro všecky, je jeden pro všecky, jako je jen jedna lidská přirozenost, jedno člověčenství. Vévoda Maximilian pravil: „Když jsem se začal učiti, říkali mi, že mým cílem jest býti velikým státníkem. Když jsem se stal vojínem, říkali mi, že je mým cílem býti velikým generálem. Když mne učinili samostatným a odevzdali mi bohatství, řekli mi, že mám nyní všeho užívati. Ale nikdo mi neřekl: Proto jsi na světě, abys sloužil Bohu i jako vévoda. A přece je to jediná pravda, a vše ostatní není nic. Děkuji Bohu za to, že konečně jsem ji poznal." Ano, ať jsi chudý nebo bohatý, poddaný nebo král, učitel nebo úředník, nebo cokoliv jiného, Bůh je tvůj poslední cíl, a jemu sloužiti musíš dle svého stavu, chceš-li ho dosíci. Král Jan Lucemburský měl na štítě napsáno: „Sloužím!" Slovo to stalo se bitevním heslem v památné bitvě mezi Angličany a Francouzy a dosud prý se skví na parlamentě anglickém. I my sloužiti musíme, Bůh jest Pánem. Naše

oko, ucho, ruka, srdce, vše musí sloužiti jemu. Král Jindřich zvolal po ztracené bitvě: „Všecko jsem ztratil.“ Náš život je boj. Kdo v něm ztratí zlato, slávu, čest, moc, mnoho ztratil, ale ne všecko. Všecko ztratil jen ten, kdo posledního cíle nedosáhne. Kdo toho, kdo Boha dosáhne, všeho dosáhne, neboť Bůh je i zlato, i čest, i sláva, i rozkoš, Bůh jest dobro největší, souhrn všech dober na světě a pravzor jejich. Proto i jedině Bůh oblažiti je s to duši lidskou, která tak je uzpůsobena, že žádný konečný statek úplně ji neukojí.

2. Pravdu, že posledním cílem člověka jest Bohu sloužiti a tak spasenu a blaženu býti, lze dokázati i kladně. To chceme nyní učiniti. Ty jsi povinen sloužiti Bohu plněním jeho svaté vůle, poněvadž tě stvořil. Otevři Písmo sv., nejstarší knihu světa, sáhající až do začátku jeho. Dí: Člověk jest od Boha stvořen, k jeho obrazu a podobenství. Když se sejdou cizinci, ptávají se navzájem: Odkud jsi? Já se i tebe ptám: Odkud jsi jako člověk? Musíš odpověděti: Jsem od Boha. On stvořil mou duši, bez které není života, on dal zákon, podle kterého i podle těla jsem zplozen od rodičů, on svou prozřetelností učinil, nebo připustil, abych právě já na svět přišel, neboť mimo mne bylo tisíce jiných možných lidí. Jaké máš tedy právo na život? Také, jaké ti Bůh dal a dává. Kdyby jsi se sám učinil, mohl bys říci: Co mi do Boha? Já jsem se stvořil sám a jsem od něho neodvislý. Ale on tě učinil. Co jsi byl před 100 lety? Nic! Jaké právo má nic? Mohlo nic, které nebylo, se učiniti člověkem, nebo říci: Pane Bože, ty mne musíš povolat k životu? Z ničeho tě Bůh učinil, on je tvým pánem. Takových nic, jakým ty jsi byl před sto lety, bylo nekonečné množství. On tebe zavolal skrze tvé rodiče do života, jemu vše děkuješ.

Šel tesař do lesa, viděl strom, koupil ho a udělal stůl. Čí jest nyní? Jeho. U tebe stvořil Bůh i duši i hmotu, z které jsi, ty patříš Bohu tisíckrát více. Tesař může stůl rozbíti. A Bůh? Ani prstem nemusí hnouti, on jen přestane chtíti, abys byl, přestane udržovati tvůj život, a ty se rozpadneš v nic, z kterého

jsi povstal. Křesťane, jsi všecek boží, jsi almužnička boží, jak pěkně dí zbožný spisovatel. Vše, co v tobě jest, patří Bohu: tvé oko, ucho, rozum, srdce, vše. Vším povinen jsi sloužiti jemu a jediné jemu. Bůh je dobrý a nežádá mnoho na tobě, ale právo má na všecko.

Nyní však se táži: Uznává ten Boha za svého Pána, který jeho přikázání přestupuje a jeho svatou vůlí pohrdá? Považuje se ten za majetek boží, který slouží jen sobě, jehož Bohem je zlaté tele, nebo něco podobného? Slouží ten svému tvůrci ku cti, který poskvrňuje v sobě obraz boží vášněmi a prostopášnostmi? Bůh je svatý i jeho obraz má býti svatý! Sv. Stanislava sváděl bratr k hříšnému životu. Svatý mladík odpověděl krásně: „Ad majora natus sum. Jsem k vyššímu stvořen.“ Ano k vyššímu, pro Boha, a to je tvá největší čest a bude tvým největším štěstím.

Každá věc je jen potud dobrá, pokud vyhovuje cíli svému. Hodiny, které neukazují, nejsou dobrými hodinami, sluha, který neposlouchá a nečiní, co mu přikázáno, není dobrým sluhou, byť byl jinak zlatý člověk. Neboť účelem hodinek jest, aby ukazovaly čas, a sluhy, aby sloužil. Účel člověka jest, aby Boha poznával jako svého tvůrce a pána, jej ctil a jeho sv. vůli plnil a aby tak došel jednou u něho slávy věčné. Nečiní-li toho, je špatný člověk. Kdysi přišel Spasitel ke stromu fíkovému, který byl planý, i kázal ho vykopati a spáliti, neboť nevyhovoval účelu svému, nenesa ovoce. To se i tobě stane, člověče, nevyhovíš-li svému cíli. Ani zlato, ani práce, ani cokoli jiného ti nepomůže. Neboť Bůh nebude se tě tázati při soudu, byl-li's bohat, či chud, králem či poddaným, slavný či prostý, ale otáže se tě, jak jsi žil, jak jsi plnil jeho sv. vůli, jak jsi mu sloužil.

Dle toho odmění nás buď věčnou blažeností, neb i nás dá hoditi jako plevel v snopky svázanou do ohně věčného. Tam budeme ho chváliti v jeho dobrotě neskonalé, zde uznávati s žalem jeho hroznou, ale pravdivou spravedlnost. Kdysi byl zavolán

kněz k nemocnému. Byl to ubohý křesťan. Horší, nežli ten planý fíkový strom, a k tomu ještě zatvrzelý a plný nevěry. Byl tyranem ženy a dětí, sluhů a služek. Za maličkost je vyhnal nebo týral. S tím ovšem nebylo o Bohu ani řeči. Z ohledu na zbožnou ženu a rodinu pohovořil s ním kněz. Náhodou přišla řeč na služebné, a pán spustil proudy svých výtek a klateb na čeládku. „Pane," řekl kněz, chystaje se k odchodu, „i vy jste sluhou, Bůh je vaším Pánem. Jak sloužil jste jemu vy? Vy jste vyháněl svou čeládku, že nebyla dobrá. A co učiní Bůh s vámi, shledá-li, že jste nevyhovoval svému hlavnímu povolání a poslednímu účelu a cíli?" „Ale já je platím a živím," zvolal pán. „A Bůh vás nikoliv? Nedal on vám život, nezahrnul vás bohatstvím, neučinil vás dítkem božím? Co máte, čeho byste byl nepřijal? Pohleďte na přírodu, jak vše chválí Boha. To nebe zvěstuje jeho moc, ten slavík zpívá jeho krásu, vše je jedno veliké, čisté, nádherné „Te Deum". Jen člověk, který nejvíce přijal, který má rozum, aby vše to poznal a srdce, aby to pocítil tisíckrát více pocítil, než kterýkoli jiný tvor, jen ten se vylučuje, on, který má býti velekněžem přírody, v němž veliké Te Deum stává se vědomé a procítěné? Co byste řekl o žebráku, kterého král učinil správcem svého království, povýšil ho na syna a dědice, ale který jím povrhne, si ho nevšimne, životem svým ho potupuje, ale z moci se těší? Že je nevděčníkem a hodným smrti snad? Pane, nesuďte přísně, neboť odsoudíte sám sebe."

A nemusí-li mnohý z nás zvolati: Ó Bože můj, já jsem sluha tvůj, a ty můj Pán, ale komu jsem sloužil? Ty jsi můj cíl, ty mé jediné štěstí a má blaženost, ale zač jsem je prodával? Smiluj se, ó Bože, a dej mi poznati jasně, že jen tobě slouže, dojdu spásy. Na nebi andělé chválí Boha blaženým: svatý, svatý. V pekle Lucifer chválí Boha, ale tím, že se na něm uskutečnila hrozná spravedlnost boží. Zde cíle našeho není. Zde je čas práce, zde škola, zde cesta, tam je žeň, odpočinek a sláva. Co si zasejeme, to budeme žíti; buď sladké ovoce dobroty boží, neb hrozné následky jeho spravedlnosti. Dej Bůh, aby

chom nikdy nezapomněli, že naposledy zůstane jen Bůh a věčnost.

* * *

Záporně a kladně ukázal jsem vám pravdu, všem zralým duchům ostatně jasnou, že naším cílem není nic pozemského, nýbrž Bůh. Malý je, kdo si vytkne malý cíl. Veliký je, kdo plní slova Páně: „Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš!“ Neboť tím připodobňuje se Bohu, bytosti nejvyšší, tím ho jednou také dosáhne a bude míti účast na božské jeho dokonalosti.

Na křižovatkách bývají ruky, ukazující cestu. Zastav se někdy jako na křižovatce a pozoruj, kam jdeš, kam vede cesta tvého života, k Bohu-li, nebo k zahynutí. Shledáš-li, že věci pozemské zaujaly přespříliš srdce tvé, řekni si: Jak, trochu pozlacené hlíny, dým marné cti, umrlčí lebka, pěknou tváří zastřená, má mne odvraceti hříšně od Boha, bytosti nekonečné, mého cíle? Duše má — vzkřikni — jak se podceňuješ! Ty, která máš touhu po štěstí nekonečném a takového blaha také schopna jsi, ty se nasycuješ mlátem pozemskosti? Bože, naprav ji! Učiň, ať tobě slouží, neboť Bohu sloužiti jest kralovati, kralovati časně i věčně.

Proslavený básník Weber líčí krásně probouzející se jaro v přírodě. Uvolněny od pout ledu proskakují vlnky potoka, květy zvedají hlavy své z dlouhého spánku, kos začal své ranní rozjímání, z chat lidských zní zpěv, slunko vychází, slunko hřejivé a životodárné, všude život, radost, ples. Básník duchem vkročí do klášterní svatyně k ranní modlitbě. Z úst mnichů, mladých i starých, hlaholí jásající žalm Davidův „Laudate Dominum.“ Weber je uchvácen, zdá se mu, že jménem celé přírody pějí hymnus díků za dar života. I zbásnil žalm a položil jej tak do své básně. V nových a nových variacích volá se tu: „Chvalte Pána všecka díla, plňte díkem srdce vděčná, chvalte jej, neb jesti omcný láska jeho neko-

nečná.“ Probírá je všecky, od prášku země až ku nejvyššímu andělu, volaje jim: Chvalte Pána!

Vše chválí Boha, chvalme ho svým životem, služme mu, připodobňujme se mu, neboť on jest náš cíl, on naše sláva věčná, on naše blaženost nekonečná. Amen.

82. Účel člověka.

Obsah: Výrok Aristotelův. Odpověď Kristova ďáblu. — Že Bůh je naším posledním cílem, praví nitro jednotlivce, celé lidstvo. Bůh je cílem jedině důstojným. Jiný cíl není vůbec možný. Dílo má chválit mistra. — Divadelní umělkyně. — Povzbuzení.

Pánu Bohu svému budeš se klaněti a jemu samému sloužiti.
(Luk. 4, 9.)

Římský mudrc a řečník Cicero zachoval nám výrok velikého filosofa starověku Aristotela, který jest asi tento: Kdyby někde ve středu země žili lidé, a to třeba v palácích, všelikým uměním vyzdobených; kdyby potom dostali se na povrch zemský a uzřeli náhle nebe a zemi, moře a oblaka, sílu větru, velikost, krásu a plodotvornou moc slunce, kdyby za noci pozorovali hvězdnaté nebe, měsíc v jeho vzrůstu a úpadku, východ a západ nebeských těles, jich od věků spořádaný běh: kdyby to viděli, zvolali by: velicí jsou bohové, kteří takové věci stvořili.

Podivuhodný jest svět. Job, David, Šalamoun, oslavují opět a opět jeho velebnost a krásu, Spasitel sám béře s oblibou z přírody svá podobenství, sv. Otcové nalézají v něm vlastnosti boží jako obrazy do skal vytesané; jediný Theodoret z Cyru

napsal deset mistrných úvah, ve kterých z krásy, pořádku a účelnosti přírody dovozuje důmyslně nauku o prozřetelnosti boží.

A jak mdlý byl tehdáž obzor světový! Nám zatím odkrytí Ameriky ukázalo nové světy, nám Indie dala květenu tropickou, nám ukázala nauka Koperníkova sluneční soustavu v grandiosní jednoduchosti, nám dalekohled objevil 1200 mill. hvězd v úžasných dálkách, nám spectroscop praví, že celý dohledný vesmír skládá se z těchže několika prvků, z kterých skládáme se my a naše země, nám dal drobnohled v buňce viděti původ všeho ústrojného života. Kdo by se divil, že veliký Newton, jenž určil dráhy oběžnic, při slově Bůh smekal, že Liné, Cuvier, Kepler, Galilei a jiní přírodozpytci proplétali své spisy dojemnými výlevy obdivu a zbožnosti. Sám Kant, otec moderních filosofických bludů, napsal, že dvě věci naplňují ho vždy novým a rostoucím obdivem, čím více se jimi obírá: hvězdnaté nebe nad hlavou a mravní zákon v nitru. Jinde dí, že pohled do nejmenších a zase do největších věcí stvořených, vzbuzuje v člověku náladu, aby klaněl se moudrosti boží, že probouzí cit, který je nevyslovitelný.

Do tohoto velikého čarovného světa postavil Bůh člověka. Duch myslící, rozhlédnuv se kolem, táže se chvějícíma rtoma: Bože a Pane můj, co jsem zde, jaký mám účel, proč jsi mne sem postavil. Či jsem hříčkou tvého vrtochu, plodem slepé náhody, práškem, menším a bezvýznamnějším, nežli zrnko písku u porovnání k nebetyčné hoře? A nevida vůkol sebe bytosti dokonalejší a vyšší nad člověka, shledávaje, že svým duchem tomu světu vůkol panuje jako nikdo z tvorů, odpovídá si: Ne, ne, Pane, velikolepý svět může míti jen velikolepý cíl. Král světa pak, člověk, nemůže míti účelu nižšího. Který jest tento cíl?

Na vysoké hoře stojí vedle sebe postava světlá jako den a postava temná jako noc. Ďábel vytváří mocným kouzlem čarovné světy vůkol a dí ke Kristu: Toto všecko tobě dám, jestliže padna, budeš se mi klaněti. Celý svět nabízí za hřích. Ale Spasitel mu odpovídá: Odejdi, Satane, Pánu Bohu samému budeš se klaněti a jemu jedinému sloužiti. Těmi slovy

označil náš cíl. Jest to cíl člověka důstojný. Bůh jest vůbec jediný možný cíl náš.

Chceme o tom uvažovati. Kéž vás Bůh osvítí, abyste poznali poslední svůj cíl a život svůj dle toho zařídili.

* * *

1. Že Bůh a jedině Bůh jest naším posledním cílem, praví každému jeho nitro, když očistiv je od předsudků a vášní, se ho zeptá.

Vidím učence, bývalého universitního professora, vstupovati do pokoje řeholníka a žádajícího se zpovídati. Kněz se diví, nebo zná professora jako skeptika, t. j. muže, který o všem pochybuje, nemaje pevného názoru životního. Učenec, chápaje podivení řeholníkovo, řekl: Milý velebný pane, nedivte se! Co se stalo už mnohým, přihodilo se i mně: našel jsem Boha svého teprve na konci života. Bezbožcem jsem nebyl nikdy, ale chtěl jsem vše sám prozkoumati a prožíti. V mladých letech jsem sice náboženství ignoroval, ale to byly doby malé zralosti a velkého sebevědomí. Brzy s naléhavostí dostavila se otázka: Jaký je tvůj životní účel? Proč jsi zde jako člověk? Kam jdeš? Hledal jsem tedy smysl života. Neuznávaje auktority cizí, hleděl jsem jej vyzkoumati, zkusiti, prožíti sám. Hledal jsem jej postupem let v ušlechtilé cti, ve vědě, v pokroku; dnes vím a celou bytostí svou jsem o tom přesvědčen, že vše to je vedlejší a nahodilé, že je jediný a jedině důstojný poslední cíl života, — Bůh. Není vznešenějšího životního pravidla nad heslo sv. Ignáce z Loyoly: Omnia ad majorem Dei gloriam, všecko k větší slávě boží. Šedesát let jsem chodil po cestách, jež nevedly k cíli; zbývá mi už jen několik let, snad jen několik měsíců; musím napnouti síly, abych dohonil, co jsem zameškal. Kdybych byl před 40 léty znal, co znám nyní a měl odvahu to vyznati, můj život by býval čtyřicetiletá cesta k cíli. O, kam bych to byl přivedl, jak Boha obsáhl hluboko a široko a vysoko!

Kněz byl hluboce dojat. Co vám dalo hlavně podnět k tomuto obratu, ptal se hosta? Učenec od-

pověděl s úsměvem: Katechismus. Opakoval jsem jej se svým vnukem. O to je kniha! V ní je souhrn veškeré učenosti náboženské, filosofické, právnické, vší vznešenosti lidské i hlubokosti boží. Jako chlapec jsem se mu učil, ale nechápal jsem ho plně. Nyní čtu jej se zkušeností šedesátiletého muže a jsem oslněn; ani vyříci mi nelze, co všecko v něm nalézám.

Podobně mluvilo na tisíce lidí. Však jsou i tací, kteří jdou světem, nevědouce kam. Jsou jako lokomotiva, jíž proud elektrický žene, která však neví, kam letí. Jsou hnáni jako ten stroj různými pohnutkami, zásadami, vášněmi, a nevědí, jdou-li k poslednímu cíli. Žijí jen okamžiku. Však někdy se v nich přece ozve moudrost, že se otáží: A k čemu všecka ta práce, k čemu celý život? Potom jsou nespokojeni, smutni, snad i zoufalí a roztrpčeni, nebo cítí, že celá životní jich práce je marná, anať nesměřuje k Bohu, k věčnosti, k poslednímu cíli, nýbrž jen k uchvácení světa, jenž před nimi mizí.

Ach, velebný pane, řekla starší dáma ku knězi, domluvte mé dceři. Od muže odešla, nemodlí se, a do kostela nechodí, svátostí nepřijímá. Milostpaní, tázal se jí kněz, kolik let nebyla jste u zpovědi? Dáma místo odpovědi hněvem bledla a do mdlob padala. Taková otázka! Jak se může opovážiti? Duchovní, odcházeje, řekl jí: S Bohem, paní, ale ještě jednou se shledáme, tam na soudu božím. Bohu neujdete, ať se mu vyhýbáte, nebo ho popíráte. Uvidíte ho, buď jako milostivého Vykupitele, nebo jako spravedlivého soudce. Po několika létech sešel se kněz s její matkou opět. Pomyslete si, řekla mu, má dcera smířila se s mužem a vede pěkný křesťanský život. Odkud ta změna, ptal se duchovní? Vaše slovo nevymizelo jí z paměti. Chce se sejíti s Bohem raději jako s milostivým Vykupitelem, nežli se spravedlivým soudcem.

Podobné myšlenky ozvou se v každé duši, která si zachovala aspoň poněkud nezkalený soud a cit. Jsou důkazem, že celá bytost lidská volá po cíli vyšším, nežli je svět, po Bohu. Pánu Bohu svému budeš se klaněti . . .

2. Co poznává každé normální a nezkažené nitro jednotlivce, totiž že Bůh na věčnosti jest naším cílem, to poznává ještě více celé lidstvo. Kdybychom mohli vystoupiti balonem vysoko nad zemi a viděti ji pod sebou rozprostřenou jako obrovskou pláni, uzřeli bychom rozmanité hory a doly, řeky, jezera a moře, města a vesnice, jež by budily naši pozornost. Ale ještě větším pohnutím by nás naplnily ty věže chrámů, které na jihu a na severu, východu a západu bychom viděli k nebi čníti a volati: Lidstvo jako celek má vědomí své odvislosti, lidstvo jako celek vyznává, že jeho cíl je na věčnosti, že jest jím Bůh. A kdyby tam v té výši dolehly k nám najednou hlasy všech zvonů v jediném souzvuku, my bychom s rozechvěním poklekli, říkouce: Země vzdává kovovými srdci svými hold Tvůrci a Pánu svému; i já mu ho vzdám. Tu pronikl by nás pocit nesmírné vznešenosti, poněvadž bychom si uvědomili, že my a jedině my jsme representanty všehomíra před Bohem, že skrze tento zvuk, jejž my v neživém kovu vzbuzujeme, mluví k Bohu ty hvězdy na nebi, a že mu hold vzdává ta mrtvá země dole, že my, jedině my to jsme, kterým Bůh v přírodě se zjevuje, abychom byli jejími mluvčími, že čím více Bohu sloužíme a svět k jeho službě užíváme, tím vznešenější úkol vykonáváme ve všemíru.

Lidstvo jako celek cítí, že v úctě a službě boží záleží náš poslední cíl. Koho ctí nejvíce? Pravda, dnes s pyšnou vášnivostí stavějí se pomníky vojevůdcům, básníkům, učencům, umělcům. Ale co v nich oslavuje? Jen jistou stránku člověka, a to přirozenou. Chce-li uctíti člověka jako člověka, t. j. po jeho nejvniternější, nejcennější a nejvšeobecnější stránce, chce-li jej uctíti jako representanta světa před Bohem, uctívá jeho mravní a nadpřirozenou veliost. Tu pak oslavuje naše svaté. Lidstvo cítí, že ten jest nejvyšší, kdo nejvíce se přiblížil k pravzoru svému, nejdokonaleji připodobiv se Bohu; kdo zachoval nejdokonaleji poměr člověka k tvorstvu dle vůle boží. Na konec vždy zvítězí mravnost nad intellectualismem, t. j. nad vzdělaností pouze rozumovou, napsal

časopis francouzských positivistů, tedy list lidí, kteří od křesťanství se vzdálili. („Revue accidentale“ 1902, s. 139.) I oni cítí, že není nad velikost Krista, Panny Marie, svatých, kteří Bohu, svému cíli, nejvíce se připodobnili a světem se neposkvrnili. Pánu Bohu svému...

3. Jedině Bůh jest člověka cíl důstojný. V tu chvíli, kdy stanovíš si cíl jiný, klesáš se své výše. „Stál jsem,“ píše znamenitý učenec, „na hřbitově Père Lachaise v Paříži. Je na vrchu, s něhož lze přehlédnouti moderní Babylon. Vidím La Belleville, místo pověstných masopustních veselí, jeviště nešestné descente de la courtille. Odtud pohlížím k sv. Lazaru, k nemocnici, do které vedou nejhorší hříchy, hlavně hříchy nemravné, zvrhlost, jakou jen veliká města vypěstovati jsou s to. Odtud obracím zraky k La Roquette, k vězení lotrů, vrahů a zločinců, demonům v podobě lidské. Z Belleville k sv. Lazaru a k La Roquette není daleko. Jak mohou tisícové až tam klesnouti? Opustili Boha, poslední cíl svůj, zvolili si za místo něj rozkoš, bohatství nebo jinou modlu, a následek byl, že časem snížili v sobě člověka tou měrou, až změnil se v nich ve zvíře nebo ďábla. Vzpomeňte na francouzskou revoluci, která proměnila kostely v tančírny, na místo Boha postavila bohyni rozumu v osobě nevěstky. A jací byli ti lidé, kteří tak učinili? Jen pařížská guillotina vraždila denně na sto lidí. Kdy byla lidskost více potupena? Kdy člověk hrozněji snížen? Vzpomeňte na pohany, kteří klaněli se modlám, rukou lidskou učiněným. S odpadem od Boha šlo ruku v ruce otroctví, snížení ženy a mravní bědy, o nichž nelze ani mluviti. Poněvadž poznavše pravého Boha neklaněli se mu, — píše sv. Pavel (Řím 1.), marni učiněni jsou v myšleních svých a zatemníno jest nemoudré srdce jejich a bláznі učiněni jsou. I zaměnili Boha v obrazy, ptactvo, zvířata, zeměplazy a klaněli se jim. Že sloužili raději věcem stvořeným, nežli stvořiteli, vydal je Bůh v žádosti srdce jejich. V Indii šel katolický missionář s několika vznešenými Indy městem. Jeho společníci zastavovali se před každým modloslužebným chrámem svým, ko-

najíce hluboké poklony. Když missionář nad tím se pozastavoval, řekli mu: „Není vznešenějšího činu lidského, jako uctívati bohy.“ Tito Indové měli aspoň ideu správnou, ale kam zavedlo je pohanství? A jak těžko lze je přivésti k Bohu pravému! Děkujme Bohu za svou víru a lněme k ní. Křesťan, který ztratí poslední svůj cíl, klesá obyčejně mnohem hlouběji, nežli tito ušlechtilí, po svém způsobu věřící Indové. Viděli jsme to zase na revolucionářích v Barceloně, kteří s divokostí tygrů pálili a vraždili, kteří v několika dnech zničili nejdrahocennější památky španělské, takže umělci a učenci rok 1909 prohlásili za rok smutku v dějinách vlasti. Každý, kdo opustí Boha, jako poslední cíl, neklesá na venek tak hluboko, ale snižuje se přece a ztrácí svou důstojnost. Nemaje Boha za cíl, volí si něco časného a pozemského za cíl života. Svět má sloužiti jemu a on slouží světu; on má být pánem světa, a stává se jeho sluhou; má nad časností zvítěziti věčností a stane se její obětí; ad majora natus sum — k vyššímu jsem stvořen — říkával sv. Stanislav; on si dí: K nižšímu jsem určen.

4. Však jiný cíl, nežli Bůh, není pro člověka ani možný. Vizme, co by mohlo býti cílem jeho: Síla? O, to by kůň měl vznešenější cíl, neboť jeho síla je větší. A co s nemluvňaty a kmety? Nemají míti cíle žádného? Ale pak jsou bezúčelní, a co je bezúčelné, nemá práva na život. Snad krása má býti cílem? Ale lilie je krásnější ve své prostotě, nežli Šalamoun ve své nádheře. A co s lidmi nehezkými, již stali by se bezúčelnými? Mají býti pobiti? Snad bohatství má býti cílem? Ale bohatou je toliko asi desítina lidstva, a všichni nemohou býti zároveň bohatí. Devět desetin lidstva jest bezúčelně na světě, nebo minulo se cílem svým? Snad rozkoše mají býti cílem? Jak malicherné a ohyzdné jsou duše, které jen po zábavách jdou? Co dítky, starci, nemocní, chudí? Mají býti jako bezúčelní vyloučeni ze společnosti lidské? Snad práce jest cílem lidským? Ale stroj vykonává desetkráte více, nežli kterýkoliv člověk; musíte tedy stroj prohlásiti za vyššího tvora, neboť čím

větší kdo má účel, tím vznešenější též sám jest. Snad věda je cílem? Pak musíte odstraniti práci, aby mohli se všichni oddati vědě, neboť všelidský cíl musí býti pro všecky.

Snad je cílem pokrok, všeobecné blaho? To dnes vyhlašují mnozí za nejvyšší cíl člověka. Je to pěkná, lesklá fráze, kterou lze snadno klamati; ale je v ní málo pravdy. Ideálem člověka byl by tu římský otrok, který vůbec nežil sobě a nesměl sobě žíti, ale byl věcí a nástrojem pro druhé, pro jednotlivce, stát, vědu. Nač potom hlásal Kristus, že každý člověk jako člověk je v podstatě své svéprávným a rovnocenným a neodvislým? Nač prohlásila veliká revoluce zase znova práva člověka? Či chce ona fráze říci, že každý má vynalézti nějaký nový stroj, nějakou novou vědu, nějaký nový filosofický náhled, odkrýti novou planetu, balon, automobil, nebo že o tom má aspoň pracovati, při tom spolupůsobiti? Ach, co to bude zase lidí odsouzeno, aby byli zbytečnými, bezúčelnými. A což jestliže někdo postaví bludnou domněnku, která pokrok na čas zamezí? Zavřete ho za ten zločin do kriminálu? Pak většina universitních professorů a učenců vůbec bude nositi trestaneckou kazajku. Ostatně cílem ani nemůže býti něco, co stále pokračuje; cílem může býti něco co stojí, je určité, pevné, jinak dostaneme pohádku o červené Karkulce, za kterou chlapec běžel, která mu však stále ubíhala, nebo podobá se kolu, jakým se voda čerpá, a ve kterém člověk stále utíká, aby ho přivedl v pohyb, ale stále dole na jednom místě zůstává.

Všecky tyto věci tedy mohou býti podružným, vedlejším cílem toho neb onoho, ale posledním cílem člověka býti nemohou. Poslední cíl musí býti nad to věčný, nebo ve věčnosti musí míti aspoň své ukončení. Ale vše, co je pozemské, trvá chvilku a pomine jako dým, jako loď mimo plující, jako tráva, která uschne. Veškerý svět není než jako květ, který uvadne.

O jak krásné a vznešené je, co napsal tak prostě veliký Augustin ve svém vyznání: „Pozoroval jsem svět, jeho rozmanitost, krásu a ptal jsem se: Jsi ty

můj Bůh? Odpověděl jsem: Ne, ty nejsi můj Bůh! Pozoroval jsem moře, jeho neobsáhlost a velebnost a tázal jsem se: Jsi ty můj Bůh? I řekl jsem: Ne, ty nejsi můj Bůh! Pozvedl jsem ducha svého k nebi, pozoroval jsem skvoucí hvězdy jeho a ptal se: Jsi ty můj Bůh? I řekl jsem: Ne, ty nejsi můj Bůh! I připjal jsem perutě duchu svému, aby vzlétnul až před trůn Tvůrce všehomíra. A už jsem se netázal: Jsi ty můj Bůh? — ale padl jsem na tvář svou a volal: Klaním se tobě, Hospodine! A srdce cítilo, že nebude míti pokoje, až odpočine v tobě, ó Bože!"

Ano, ty Bože věčný jsi naším cílem posledním, ty a blaženost naše u tebe. Hledati tebe na zemi, a světem jíti k tobě, toť určení naše na zemi. Sněm vatikánský vyslovil to souborně a překrásně slovy: že svět vůbec a člověk zvlášť stvořen jest ku cti a slávě boží. Důmyslnějšího a hlubšího slova bylo od lidí sotva kdy vysloveno. Proto také mnozí mu dobře nerozumějí. Vysvětleme si ho, patří k našemu předmětu.

5. Nebylo země, nebylo hvězd, nebylo moře, nebylo člověka, ale byl Bůh, stvořitel světa. Blažen sám v sobě zíral od věčnosti na bytost svou. I zachvělo se, abych mluvil s básníkem, božské jeho srdce láskou, neboť viděl v bytosti své pravzor k milionům světů, cítil v pravici své všemohoucnost stvořiti je i usmyslil si, že zobrazí dokonalost svou v obraze nesmírném, nevyslovitelném, a že projeví tak na venek dobrotu a slávu svou, aby millionům tvorů dal něco z toho bytí, které sám má, něco z krásy, kterou sám má, něco z pravdy, kterou sám má, něco z blaženosti, kterou sám má — ne ovšem tutéž, božskou dokonalost, ale stvořenou, která by byla obrazem jeho. I řekl, a povstalo nebe a zem; řekl, a povstalo slunce a hvězdy, moře a suchá zem, byliny a živočichové. A nebesa vypravují slávu boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha. Den dni, noc noci, vítr větru, moře moři vypravují: Ty jsi nás učinil. My jsme stopa ruky tvé, obraz myšlenky tvé. Svědectví vydáváme o všemohoucnosti tvé! volají němou po-

slušností svou, neboť slovem jsi nás učinil. Tvou neskonalou moudrost ohlašujeme, neboť podivuhodné, nevyzpytatelné jsou divy, které jsi v nás vložil. Ano, ano, svět hlásá Pane, tvou slávu a moc, tvou moudrost, dobrotu a lásku.

Ale nejen nepatrnou stopu i obraz svůj stvořil Bůh. Neboť jaký účel měl by svět, kdyby tu nebylo rozumného tvora, kterému by slávu Hospodinovu zvěstoval? Tímto obrazem jsi ty, duše lidská, rozum malý sice a temný, ale obraz rozumu božského, schopný jednou i samého Boha viděti; tím obrazem jsi ty, lidská vůle, slabá sice, ale obraz vůle boží, schopna milovati a určena věčně blaženou býti požíváním Boha. Ty jsi dílo boží, proto i ty máš býti ctí a slávou otce svého a tvůrce. Pozoroval's někdy matku a dítko její? Zeptej se jí, proč ho učí, vzdělává, napomíná, k dobrému vede? Odpoví ti: Poněvadž je kost z kosti mé, maso z masa mého. Poněvadž chci, aby bylo jednou mně ke cti a sobě k štěstí.

Tak i Bůh. Věčně stejná a nezměnitelná je příroda a svět, ale ty, ty jsi pokroku schopen. Ty vzdělávej schopnosti své, schopnosti těla a duše, ty postupuj v síle, v umění, dobru, krásnu, rozumu a milosti. Ty vzděláváš v sobě obraz boží, ty jsi tu k jeho cti, a on s láskou a spokojeností na tebe patří, jako matka na dítko své. Sv. Lev dí: „Proto je člověk k obrazu božímu stvořen, aby obraz jeho nápodoboval v sobě. V tom záleží jeho důstojnost, aby v něm jako v zrcadle dobrota boží se odrážela.“ Jestliže dojdeš oslavy věčné, pak budeš nejen slávověncem božím a svědectvím jeho dobroty, ale i sám neskonale a věčně blažen a šťasten.

Jsi pro to nejvyšší stvořen, pro Boha. Hledej ho, najdeš obraz jeho v sobě, stopu jeho v přírodě; poslouchej ho, najdeš vědomí této poslušnosti v sobě a v přírodě nesmíný příklad poslušnosti jeho zákonů; řiď všecko své smýšlení a konání k Bohu, najdeš touhu tuto v sobě, a příroda ti hlásá: Pro Boha jsme! Miluj Boha, najdeš oheň ten v sobě a v přírodě podnět k němu, neboť všecko pro tebe učinil Bůh. —

„Oslavujtež a noste Boha v těle svém," dí sv. Pavel. (1. Cor. 6, 20.) „Buď to tedy že jíte, nebo pijete, nebo cokoliv jiného činíte, všecko k slávě boží čiňte." (1. Kor. 10, 31.) „Bůh to žádá: Syn ctí otce a služebník pána svého; protož jestliže jsem já otec, kde jest čest má? A jestliže jsem já pán, kde je bázeň má? praví Hospodin zástupů." (Mal. 1, 6.)

* * *

Tvůj cíl je Bůh. Sv. Jan píše o Bohu: „Já jsem alfa a omega, počátek a konec." (Zj. 1, 8.) Je tvůj tvůrce a tvůj cíl. Kniha přísloví dí (Přísl. 26, 4.), že všecko pro sebe samého učinil Hospodin. Sv. Pavel píše, že všecky věci jsou z něho, skrze něho a v něm; jemu sláva na věky! Prorok Isaiáš dí (Is. 43, 7.): „Každého, kterýž vzývá jméno mé, k slávě své stvořil jsem." Pán Ježíš prohlašoval za účel svého života plniti vůli otce svého.

Kdo nežije pro čest a slávu boží, žije k svému zahynutí a své necti. Sedmnáctiletý Nutil, který ve Vídni roku 1909 se zastřelil, psal v listě k rodičům mezi jiným: „Odpusťte mi. Od mého mládí bylo srdce mé naplněno smutkem, neboť všecko jest bezúčelné. Nic mne netěší na světě; lépe by bylo, kdybych se byl nenarodil." Špatná literatura, krváky, romány pověstných moderních velikánů vzaly mu víru a tím také smysl života. Stal se pessimistou. Křesťan, jenž ví, že je pro Boha, nemůže si nikdy zoufati, neboť kdyby vše ztratil, kdyby přítel ho zradil, láska ho oklamala, kdyby místo úspěchu klidil vždy jen ústrk — ví, že to vše jsou podružné věci, že posledního cíle, na němž všecko záleží, dosíci může.

Viděl jsem tyto dny obraz dvou oblíbených divadelních umělkyň; jedna je stařenkou, druhá v plné síle. Zpívaly tytéž úlohy. První mohla by si nyní říci: Bylo cílem mého života, abych hrála celý život a jiné bavila? Někdy také bylo mi hráti úlohy pohoršlivé. Co o těch? Život by jí musil připadati jako komedie se špatným koncem, neboť dnes převzala jiná její

úlohu. Však, je-li zbožná, ví, že její cíl je na věčnosti. A tím i její stáří má smysl života, ano plnější nežli dříve, neboť nyní může žíti Bohu a sobě. Nyní může napraviti, čím dříve pochybila.

Jsme stvořeni pro Boha. To je naše nejvyšší důstojnost a štěstí. Oslavujme Boha žitím svým a Bůh oslaví nás slávou svou a oblaží blažeností svou na věky. Amen.

83. Cíl člověka.

(Sláva boží vnitřní a zevní.)

Obsah: Předurčení a předzvědění. Učení církve. — Co je sláva vnitřní, zevní. Bůh zjevil svou slávu v přírodě, člověku, andělích a milosti posvěcující. Láska slávou boží největší. Zavržení. Sláva boží je naše sláva a blaženost. — Povzbuzení.

Já jsem alfa a omega, počátek a konec všeho, praví Pán Bůh.
(Zjev. 1, 8.)

Kdo čte spisy Husovy nebo spisy z jeho doby, bývá znuzen hádkami o dvě slova, předurčení a předzvědění. Slovem předurčení rozumějí se ti, o kterých Bůh od věčnosti věděl, že budou spaseni. Slovem předzvědění ti, o nichž věděl, že zahynou. O této věci bylo mnoho bludů a trvají pře do dnes.

My věříme asi takto. Bůh pohnut láskou, ustanovil se, že stvoří anděly a lidi, že je povznese do stavu nadpřirozeného a dá jim možnost, aby došli věčné blaženosti. Nikoho, ani jediného člověka nebo anděla, z toho sám nevyloučil, ale přál si upřímně, aby všichni toho došli. Proto anděly i člověka stvořil v milosti boží, t. j. ve stavu nadpřirozeném, ve kterém snadno mohli setrvati. Vida, že z andělů mnozí setrvají, určil je k slávě věčné; a vida, že mnozí nesetrvají, určil jim věčný trest. Když viděl svou vševědoucností, že Adam v milosti nesetrvá,

určil, pohnut milosrdenstvím, že vtělením Syna svého vrátí lidstvu ztracenou milost a učiní zadost uražené spravedlnosti. Vzhledem k nekonečnému pokladu zásluh Syna božího určil, že každému dá dostatečné milosti, aby před smrtelným hříchem mohl se uchrániti a dojíti věčné spásy. Opět ani jediného člověka nevyjmul. Proto každý dostává dostatečnou milost k spásení. Vida, že mnozí milosti jeho užijí a v ní setrvají do smrti, určil je k blaženosti věčné. Vida, že mnozí až do smrti setrvají v nevěře nebo smrtelných hříších, určil jim věčný trest. Bůh chce spásu všech, nebo větší má slávu ze svatých, nežli z hříšníků.

Na zavržených zjevuje Bůh slávu své spravedlnosti, které ani největší pýcha nebo pohrdání ujíti nemůže. Tato spravedlnost je nezbytná, kde tvor jako Lucifer zbouří se proti Bohu a odepře poslušnost; kde člověk zhrdá tvůrcem a pánem svým, posmívaje se jeho zákonu. Spravedlnost jest čest a sláva každého krále a státu.

Však obraťme se ku spravedlivým a vizme podrobněji, jakým způsobem Bůh je ustanovil ku své cti a slávě, a jak jí v nich dochází. Chceme prositi Boha za milost k tomu, abychom i my byli k jeho cti a slávě, nebo čest a sláva boží je zároveň naše čest a sláva a dokonalost a blaženost.

* * *

Co jest sláva a čest? Filosofové činí důležitý rozdíl mezi slávou vnitřní a vnější. Tažme se tedy nejprvé, co je sláva vnitřní! Vnitřní sláva není leč dokonalost věci. Někdo je učený, umělý, svatý, vznešený; on má vnitřní přednosti a ctnosti. Filosofové o něm praví, že má vnitřní čest a slávu. Nikdo třebas o jeho přednostech neví, ale to mu jich nebéře. Má je ve svém nitru, učenec v rozumu, světec ve vůli, umělec v prstech, jiný opět jinak. Má vnitřní hodnotu.

Co je to sláva zevní? Když vnitřní hodnota, přednost, ctnost, učenost a jiné vlastnosti některého čle-

věka objeví se na venek, zaskvějí se, že oslní, jsou uznány a chváleny, člověk má z nich čest a slávu vnější.

Je mnoho lidí vzácných, kteří na venek nemají slávy žádné. Nic tím netratí, nebo Bůh je zná. Ztratí-li při tom někdo, jsou to jiní lidé, jsouce chudší o krásný příklad, o vzácnou radu, nebo pomoc. Je však také mnoho lidí, kteří jsou slavní, avšak sami žádných solidních a pravých vzácností nemají. To není žádná sláva, to je lež a klam. Taková sláva bývá plodem jen agitace a reklamy. Chválený, je-li poctiv, musí se za ni styděti, před Bohem není nic, lidé jsou jí oklamáni. Na věčnosti se zjeví všem andělům, lidem a ďáblům pravdivá cena každého, a dle ní bude míti potom slávu takovou, jakou zasluhuje, a tak bude milován.

Bůh má u sebe nekonečnou slávu, nebo je nekonečná propast vší dokonalosti. Bůh se poznává a nekonečně miluje. Láska jest poslední a nejvyšší výraz slávy. To jest sláva vnitřní. Je nekonečná jako Bůh, nejsouc schopna vůbec rozmnožení a vzrůstu. Když Bůh stvořil svět, měl za účel, aby své dokonalosti poněkud na venek ukázal, a sdělil je stvořeným bytostem. Všem dal bytost, některým velikost, jiným nádhernost, jiným krásu, opět jiným soulad; člověku dal rozum a vůli. Tím tedy, že Bůh dal jiným věcem v míře ohraničené, co sám má v míře nekonečné, jeho vnitřní čest a sláva, čili jak jsme řekli, vnitřní dokonalost ukázala se také u jiných. A to byl hlavní cíl, proč Bůh svět stvořil. Bůh tím nic nenabyl, ani neztratil. Jako slunce nic nenabývá a nic neztrácí tím, že jeho světlem svítí měsíc a hvězdy, že lidé vidí, že vznikají barvy; tak i Bůh. Svět tím nabyl, hlavně člověk. Svět nabyl existence, velikosti, krásy; člověk života, rozumu a vůle, poznání světa a skrze svět poznání Boha. Bůh nabyl jen toho, že jeho vnitřní slávu nesčetné bytosti svou dokonalostí ukazují, že z těchto svých stvořených dokonalostí poznávají nestvořenou dokonalost boží, že Boha chválí a mu slouží. Ale poněvadž všecko, co jest, od věčnosti

neskonale vyšším způsobem v Bohu jest obsaženo, Bůh nic nového ani touto zevní slávou nenabyl.

Vnitřní svou slávu zjevil Bůh nejvíce v andělích a lidech, poněvadž ze všech tvorů je učinil sobě nejpodobnější. Jak si je učinil tak podobné? Tím, že jim dal něco z nejvzácnějších vlastností, které má sám, totiž stvořiv jim rozum a vůli, a dávaje jim milost boží. Rozumem a vůlí, zvláště pak milostí, jsou mu podobni nejvíce; a milost boží už není nic lidského, nýbrž něco božského. Člověk tedy svým tělem a jeho vlastnostmi, svou duší a zvláště milostí boží jest mnohem dokonalejším obrazem božím, nežli hory a moře a nebe; anděl ještě více, nebo vzhledem k andělu je tělo lidské nedokonalostí. Bůh je tu jako vznešený král, obklopený nádherným komonstvem, v němž ukazuje se jeho sláva. Ale kdežto skvělá družina králova nemá od něho své žití, své schopnosti, svou sílu, mají andělé a lidé vše od Boha. Jsou tedy andělé a lidé vznešeným obrazem božím, zvěstujíce a representujíce jeho vnitřní slávu na venek.

Mimo to poznávají andělé a lidé v sobě a v bytostech vůkol sebe Boha a jeho velebnost. V nebi poznají ho tváří v tvář a ovšem též ve všech věcech mimo sebe, a to dokonale. I chválí jej a milují, nyní nedokonale, v nebi dokonale. Když vidíme hvězdu, máme ji duchově ve svém nitru. Poznávajíce Boha, máme jej též ve své duši; jeho vznešený obraz v ní září. A milujíce jej, držíme jej citem lásky ve svém srdci podobně, jako když milovaný předmět tisknem k hrudi. A nyní přistoupí milost boží, a spojí nás s Bohem skutečně jako zlatou páskou. Bůh je v nás a my v něm, my milujeme jej a on nás, — tu jsme jeho slávou nejvyšší na zemi, tak si nás představoval od věčnosti a chtěl nás míti, dí radostně: Tak jsem chtěl zjeviti slávu svou, zjeviti v synech mně podobných, milovaných a milujících. O, blažená ctižádost boží, která z nás činí syny boží, vznešené obrazy boží, která mění se ve vzájemnou lásku! Sláva boží je naše sláva, jeho čest naše čest, jeho chvála naše chvála, jeho radost naše radost.

Však toto vše je jen začátek slávy boží a slávy naší. Dovršení její nastane v nebi.

Podivuhodná jest síla rozumu. Jest to nejvznešenější vloha, a její úkony jsou mezi všemi úkony na světě nejvyšší. Vše, co vůkol sebe vidíme, rozumem prokládáme a do něho ukládáme. Jaké poklady věcí má i prostý člověk ve svém rozumu! Obrazy slunce, měsíce, hvězd, zvířat, ryb, lidí, květin, řek, moře, krajin, které viděl a zná, má v sobě. Na tisíce kilometrů dovede letěti svým rozumem, věci hmotné pronikati, všecko posuzovati. Ale Boha, tak, jak jest, viděti není schopen. Bůh žije v jiném světě, ve světle nepřístupném. Může si učiniti po lidsku o něm ze stvořených věcí pojem, ale viděti jej tak, jako vidíme věci kolem sebe, vniknouti do hlubin jeho bytosti, není s to.

Však i to se jednou stane. Bůh dá v nebi rozumu zvláštní světlo a sílu, aby viděl svého tvůrce tváří v tvář. Tu pak nebude míti v sobě už jen temný obraz, jaký si na zemi o něm činiti s to jest, ale obraz skutečný, dokonalý, úplný. Tak rozum vnikne do všech hlubin bytosti boží. A bude mu podobný skoro jako rovný s rovným. Bůh se vším, co má, se vší svou pravdou, dobrem a krásou bude živě a jasně a dokonale žíti v rozumu lidském, lépe než věc, kterou dokonale vidíme a známe. Potom přichvátá vůle, aby celou silou, které je schopna, jej uchvátila v duši tiskla a milovala. Duše pronikne Boha a Bůh ji. I vznikne vzájemné poznání, sbratření, připodobnění a láska, nad kterouž nemůže býti větší. A Bůh řekne, nyní jsi věčně má, nyní na věky zůstaneš mým obrazem, mou radostí a slávou. Bůh tím nic nezíská, ale duše získá tím oslavu věčnou, nesmírné zdokonalení, blaženost nevyčerpatelnou. Její láska bude výrazem slávy boží a slávy její, cti boží a cti její. Tak ji chtěl Bůh od věčnosti míti. Od věčnosti se radoval, že bude obklopen bytostmi, které budou krásou a dokonalostí podobny jemu, v jejichž blaženosti a štěstí bude míti svou slávu. S těmito úmysly stvořil lidi, a proto je stvořil ku své cti a slávě.

Z toho, co jsme řekli, je patrno, že andělé a lidé

mnohem vznešenějším způsobem byli určeni, aby zvěstovali slávu boží, nežli ostatní svět. Ostatní svět nemůže Boha ani poznávati, ani se mu víc a více připodobňovati, ani s ním ve spojení vjíti, ani jej milovati.

Nejvyšší slávou boží jest láska, nebo nikdo nemůže více Boha chváliti, nežli když jej miluje a v něm se raduje. Co je chvála bez lásky? Mrtvý zvuk. Mnohý chválí Boha a činí zlé. To není dokonalé. Pravá láska třebas mlčí, ale neurazí, nehledá, leč dobro milovaného, vše za něj obětuje.

Tato sláva, kterou Bůh má ve svatých svých, jest jejich největší dobro. Jí jsou až na stupeň božství povzneseni, s Bohem spojeni, jemu nadpřirozenou podobností připodobněni. Na věky bude z nich zářiti jas božské krásy, a to bude krása jejich. Na věky bude v nich plápolati nejvyšší láska k nejvyššímu dobru, a ta bude jejich největší blaženost. Vejdi v radost Pána svého, řekl Kristus k služebníku věrnému, t. j. do jeho božství, do jeho slávy, do jeho blaženosti. Nic již nebude si blažený přáti, po ničem toužiti, nebo všecko nalézá v Bohu. Nekonečná bytost stačí pro nekonečné štěstí. A svatí vědí, že ho nikdy neztratí. Věčnými pouty lásky jsou připoutáni k Bohu a k sobě. Jejich život bude podobný životu andělů. Není již třeba ani prozřetelnosti boží, ani což jiného, nebo vše je u své mety, u cíle. Býti u cíle, není již pohyb v před, ale klid a požívání. Proto přestane i úřad Pána Ježíše, nebo není již třeba řiditele církve, ani soudce. Bůh a nejsv. Trojice je střed všeho jediný. Bůh všecko ve všem, jak dí apoštol. Jiný svět, odpovídající novým poměrům, bude bydlištěm svatých. Nepotřebovali by žádného, ale více odpovídá bytosti a přirozenosti svatých, aby nový věčný ráj byl domovem jejich, ráj bez světla a tmy, zimy a horka, dne a noci, ráj odpovídající oslavencům. A sláva boží bude trvati na věky. Já jsem alfa a omega, začátek a konec všeho, praví Pán Bůh.

Na věky zapomenuti, jako by neby'i, budou zavrženi tráviti věčnost ve svých mukách. Nechtěli, aby se na nich uskutečni'a sláva boží, která blaží svaté,

i uskutečnila se na nich spravedlnost boží. Velebí také Boha, ale ne láskou a dobrovolně, ale pláčem a proklínáním sebe. Velebí Boha, ale v jeho svatosti a spravedlnosti. Na světě chtěli míti jen vůli svou, jen slávu a radost svou, na světě smáli se Bohu, s trůnu jej svrhli, zákonem a církví jeho opovrhovali. Nyní Bůh je přinutil železnou mocí své spravedlnosti, aby ohlašovali slávu boží, řkouce, jest Bůh, je spravedlivý Bůh, je všemohoucí Bůh. Kdysi Bůh se nad jejich zaslepeností rmoutil a vše možné činil, aby je napravil a přivedl do nebe; nyní jest k ním věčně lhostejný. Mají, co chtěli.

Křesťané, popatřme kolem sebe. Odevšad dívá se na nás Bůh a sláva jeho a dobrota jeho. Ty moře velebné, krásné v klidu a hrozné v bouři, tak nedozírné, tak podivné ve svých nevyzpytovaných hlubinách, ty jsi obraz boží v jeho nekonečnosti. Vy hory alpské, těžké jako pilíře domů, a vysoké, že se nebe dotýkati zdáte, tak velebné ve svém klidu, vy díte, pohleď na nás, my víme, jak silná je ruka Hospodinova, nebo my se otřesem, když pokyne. Ty nebe krásné, na němž měsíc vodí usměvavé hvězdy na procházku, tak daleké a zase blízké, tak blažívé a tiché, ty voláš, dobrý Bůh dívá se skrze mne na zemi očima hvězd. O, světe, ty jsi nádherné zrcadlo moci, velebnosti, krásy a slávy boží. A přec musím ti říci, světe, nejsi nic. Ty máš z Boha asi tolik, kolik má stín, který za člověkem běží, z člověka. Ty jsi šlépěj jeho nohy, podlaha a strop pro pozemčana. Vypravuješ slávu boží, ale sám při tom jsi mrtvý, bezmyšlenkovitý, bez citu lásky. Bůh z tebe nemá nic, leda že v tobě poznán bývá od lidí.

Já sestupuji do duše lidské, a aj, co tam vidím? Tam nalézám rozum, který hvězdy měří, hlubiny moře zpytuje, hory provrtává, světy spojuje. Tam vidím mohutnost, která nezná prostoru, tíže, hmoty, je lehčí, nežli pták, rychlejší, nežli elektrická jiskra. A je to bytost živá, ale jen pravdou spokojená. Tam nalézám vůli, vlohu útlou jako květinu a přec silnější, než hory, jež slézá, než hrůzy moře, jimž vzdoruje, než nebezpečí pouště, jež překonává, ba

silnější, než ďábel, nad nímž vítězí, ale někdy i zarputilejší, nežli moc milosti boží. I ona žije, a její nejkrásnější život je láska, kterou dobro miluje. Křesťané, když tyto vlohy vidím a pozoruji, volám: To už není mrtvý stín, toť obraz Boha. A obraz tohoto Boha je v nich. A my si tak málo vážíme, že máme moc poznávati pravdu a milovati dobro jako Bůh. My si tak málo vážíme, že každou chvíli můžeme v duši své jako na fotografické desce zobraziti si Boha. Co lidí bylo na světě, a každý z nich svým rozumem a svou vůlí je bytost, proti které všechen svět svou velebností, silou, dálkou, krásou není nic. A čím více pravdy v sobě duch chová, čím lepší dobro miluje, tím je vznešenější. Bože, zdaliž jsi mohl ještě něco obdivuhodnějšího stvořiti, co by zvěstovalo tvou slávu?

Bůh odpovídá, ano. Já milostí boží kladu do duše lidské sebe sama, tak že jsme jedno. Tvá duše už není jen lidsky krásná, ale božsky. Ukryl jsem ji před tebou na světě, nebo tvé oči jsou ještě slabé a nečisté, ale ukáži ti ji na věčnosti. Tam se uvidíš přioděnu božským šatem. Tam viditelný do tvé duše vstoupím, dám jí svou moudrost a svou krásu, a svou lásku. Ty se budeš pozorovati a vpadneš v jásavý hymnus radosti a štěstí. A potom já budu spokojen. Řeknu: Teď má ctižádost je nasycena. V každém z millionů a millionů svých dítek vidím sebe, vidím zářiti svou vnitřní slávu. Mně je, jako bych millionkrát stal se ve vás Bohem.

* * *

Však odpusťte, že mluvím slova nadšení. Ale nemám volati s církví, díky ti vzdáváme, Bože, za tvou velikou slávu? Vždyť sláva boží je sláva naše. A ty červe lidský, ty bys jí zhrdal? Ty hlíno a popele, vy byste nechtěly nic učiniti, nedím pro Boha, ale pro sebe, abyste byly jako Bůh? Ty prachu lidský, chceš vyzývati spravedlnost boží, zasazuje božskému Srdci, jež tě tak miluje, krvavé rány bolu? Ne, křesťané, nezahazujme velikost svou. Vznešený cíl máme, žijme

proň. Ať se na nás zjeví sláva boží. Proto jsme se narodili, proto máme věčně žíti. Ať Bůh z nás září, jeho svatost svítí, aby nás hřála jednou jeho věčná láska. Budiž i našeho života Bůh alfou a omegou, začátek a konec.

Ano, Bože, tvoji jsme, tobě i žíti chceme, s tebou v srdci umříti a na tvém milujícím Srdci věčně odpočívati. Amen.

84. Cíl tvorstva.

Obsah: Účelnost v přírodě. Její poslední cíl. — 1. Vypravuje nám o Bohu. 2. Slouží našim potřebám. Tři pravidla, jak máme užívati věcí stvořených. — Povzbuzení.

Milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému. (Řím. 8, 28.)

Úžas nás jímá, když pozorujeme účelnost v přírodě. Nic není tu zbytečno, všecko má svůj účel a vše je tak utvořeno, aby svému účelu dokonale sloužilo. Celé knihovny byly napsány o umělém, podivuhodném složení oka, ucha, srdce, cév, aby vyhovovaly svému účelu. Podobně účelně zařízen je každý list, každý květ, každé tykadlo hlemýždí, každá ploutev rybí. Abych se dotekl jediného předmětu podrobně, poukazuji na gravitační zákon nebo-li přitažlivosti těles. Myslete si, že by nebylo tíže. Člověk, kterého by někdo strčil, pohyboval by se daným směrem bez přestání, leč by narazil na některou hvězdu všehomíru. Tělesa nebeská by do sebe vrážela, tak že by vesmír se sřítil. Přitažlivost země zachovává nad námi atmosféru, vzduch, naplněný parami. Bez této podivuhodné přikrývky byla by na zemi tma a věčný led, poněvadž paprsky sluneční by se nerozkládaly. Přitažlivost země drží moře v březích jeho, způsobuje, že nic, ani nejmenší prášek, z naší země se neztratí do všehomíru. Proslavený přírodozpytec Baer

nazývá přitažlivost proto mateřskou láskou země a dí: Všecko, co na zemi jest, má adressu neviditelnou sice, ale všem citelnou „k zemi", nebo její mateřská láska, t. j. její přitažlivost, nic nepustí, co náleží k její domácnosti.

Myslící duch se tu zastavuje a táže: Ty, země, pro koho to hospodaříš? Kdo je předmět této tvé lásky mateřské? Každá tvá věc a bytost má určitý účel, nižší věci a jich účely slouží vyšším, všecky se doplňují v podivuhodném souladu: který jest poslední a hlavní účel jejich? Slouží-li list jedinci, slouží-li jedinci svému druhu, slouží-li druhy svému rodu, má patrně také celá příroda jeden velký, společný, poslední účel, jemuž vše je podřízeno. Který jest to? Nekonečná moudrost zjevuje se v účelnosti přírody; jaký měla cíl poslední a obecný, když ji stvořila?

Sv. Ignác odpovídá dle učení sv. církve: Reliqua super faciem terrae creata sunt propter hominem, ut eum juvent in prosecutione finis, ad quem creatus est. Všecko na zemi stvořeno jest pro člověka, aby ho podporovalo dosíci cíle, k němuž je stvořen. Milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému, dí apoštol; ovšem, nebo jich užívá dle vůle boží.

O účelu tvorstva chci mluviti. Rozšiřte srdce svá, abyste pojali nesmírnou lásku boží, která svět nám darovala a která, moudře-li ho užijeme, dá nám jednou svět ještě nekonečně větší v dar věčný.

* * *

Účelem člověka jest, aby Boha poznával, podle jeho vůle byl živ a jednou věčně blažen byl. Říkáme prostě: Bůh jest posledním cílem lidským. Účelem země, na které člověk žije, jest, aby sloužila člověku, pomáhajíc mu k poslednímu jeho cíli. Svůj úkol země plní, nyní po hříchu prvotním ovšem méně dokonale, ale přece dostatečně. Nedosáhne-li u některého člověka svého účelu, pro který

je stvořena, není vina ona, nýbrž člověk sám, poněvadž jí zneužíval k cílům jiným.

1. První služba, kterou svět nám koná, jest, že ukazuje nám Boha, poslední cíl náš, a poučuje nás o něm.

Vidím Adama odpočívati v ráji pod stinnou palmou. Blaživý sen snesl se na víčka jeho. Pozoroval dlouho svět kolem, ale nevěděl, co o něm má souditi; únavou usnul. Náhle před zrakem jeho duše rozvinuje se šestero velikolepých obrazů. Zavzněl hlas: Budiž nebe a země, budiž světlo, rozděl se voda a souš, řeky naplňte se rybami, země bylinami a živočichy. Co tajemný hlas mluvil, odehrávalo, vyvíjelo uskutečňovalo se před Adamem. Na konec mluví k němu hlas, že i jej stvořil Bůh a tuto zemi dává mu k obývání. Probudil se první člověk. Jakýma očima díval se asi pak na svět vůkol? Už mu nebyl hádankou! Jas slunce, blýskot hvězd, šum háje, zpěv ptactva, všecko mluvilo k němu: Bůh nás učinil a učinil nás pro tebe. A Adam více snad nežli divům kolem sebe, podivoval se všemohoucímu jich tvůrci, klaněl se mu, zamiloval si ho, zatoužil ho poznati.

Nemluví k nám, křesťané, svět podobně? Na pláních betlémských pase mladý David stáda. Vyrostl v přírodě a rozuměl jí. O, jak krásně uměl o ní pěti. Píše: Řekl, a všecky věci učiněny jsou; rozkázal, a stvořeny jsou. (Žal. 32, 9.) Nebesa vypravují slávu boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha. (Žal. 18, 1.) Chvalte Hospodina slunce a měsíc, chvalte ho všecky hvězdy a světlo; chvalte ho země a propasti, hory a stromové, zvěř a ptactvo. (Žal. 148.) David poznával z účinků příčinu, t. j. z tvorů tvůrce. A dodnes každý, jehož duše není zaslepena, vida, že každá věc má nějakou příčinu, nějakého původce, si řekne: Když není ani jediné věci, která by neměla nějakého otce, i souhrn všech věcí má svého původce, tvůrce mocného, neskončeně důmyslného a dobrého. I pokleká bezděky, aby se mu klaněl. Příroda jest mu knihou, která mu vypravuje o Bohu a rozněcuje ho, aby ho ctil a miloval.

Přírodozpytec Baer, o kterém jsem se už zmínil,

píše: Nalezneš v Africe svazek not, který Livingstone zde na svých cestách ztratil. Ukážeš jej černochovi, který nic evropského nezná, a otážeš se ho, co by to bylo. Odpoví ti snad: Jsou to suché listy stromu. Cestuješ dále a setkáš se s černochem, který už je vzdělanější. Řekne ti: Je to papír, ale noty bude míti za záhadné čarodějné značky. Cestuješ dále a potkáš evropského usedlíka. Pozná hned, že jsou to noty, jež obsahují nějakou skladbu, ale nejsa hudebníkem, nedovede jich čísti. V Kapsku sejdeš se s vyškoleným hudebníkem. Nahlédne do not, a řekne hned: Jest to ouvertura k Mozartově „Kouzelné flétně"; snad ti ji také zahraje. Tak pojímá člověk, pokračuje přírodozpytec, dle výše svého vzdělání hmotné věci. Černoši neměli potuchy, že hudební myšlenky lze notami vyjádřiti, a proto v nich nemohli jich nalézti; usedlík věděl o tom, ale nedovedl jich čísti. Umělec věděl hned, že myšlenky, notami zde vyjádřené, zrodily se v důmyslné hlavě Mozartově, dovedl posouditi jich krásu a oceniti jich uměleckou hodnotu. Byl si vědom, že dříve, nežli tyto noty byl Mozart, že dříve, nežli v notách, ba na papíře, byly v duši skladatelově. Kdo vidí divy a krásu přírody, ale nenalézá v ní tvůrce jejího, nenalézá v ní jeho myšlenek, podobá se nevzdělaným černochům. Mnozí básníci a filosofové pěkně píší o přírodě. Nevidí-li však v ní Boha a myšlenek božích, jest jim knihou sedmerým zámkem uzavřenou, jako ouvertura Mozartova africkým mouřenínům.

Zcela jinak dívá se na přírodu duše vnímavá. Snad nezná dálky všehomíru a velikost nebeských těles, ale tuší je. Snad neví, že kolem nás krouží 1200 millionů hvězd, ale vidí aspoň, že jest jich mnoho a že přesně konají cestu svou, nenarážejíce na sebe. Snad neví, že jest na 400.000 druhů rostlinných, ale vidí aspoň jak se od sebe liší, jak se vyvíjejí dle určitých zákonů, jak každá květina jest div umění a krásy. Snad neví, že je na 500.000 druhů zvířat, ale vidí, jak se rodí, jaká díla konají, jak jsou rozmanity, jak umělé a účelně sestrojeny. Snad neví, kolik lidí je na zemi, ale vidí, že všichni tvoří jeden

lidský rod, že přes všechnu rozmanitost jsou si na vlas podobni. Snad neví, jak podivuhodně zařízeno je oko, aby vidělo, ucho, aby slyšelo, srdce, aby hnalo krev, cévy, aby prostředkovaly počitky a pohyb, krev, aby spracovala potravu, ale tuší, že člověk je mistrovské dílo neskonalé moudrosti. Avšak je-li poněkud odborníkem a ví, jak účelně zařízeno je všecko v přírodě, jak každý list, každý kořínek, každý kloub, krátce každá jednotlivost, má svůj účel a jest k němu přiměřena učiněna, jak celá příroda jest nesmírnou domácností, ve které milliony a milliony bytostí pracují, každá ku svému cíli, a všecky k cíli společnému, aby člověku sloužily: aj, ten ve knize přírody čte myšlenky podivuhodné, jednoduché a zase neskonale složité, prosté a zase závratně vznešené; lidstvo čte v ní horečně, a přec nepřečetlo v ní dosud nežli několik listů.

Tu se po té zastaví a ptá: Čí jsou to myšlenky? Kdo je vybádal a v ladný celek uspořádal? Kdo znázornil je ne notami a písmeny, ale hvězdami, moři, horami, stromy, bylinami, rybami, ptáky, zvířaty? Kdo dal jim nesmírnou rozmanitost? Kdo ovládá je neúprosně svými zákony? Kdo zná všecka díla Mozartova, zná kus jeho duše. Kdo čte v přírodě, čte v duši bytosti všemohoucí, všesvaté, všemoudré, v duši bytosti nekonečné, nevysloviteln é, a poznává ji. On poklekne, a bude se jí klaněti.

Hle, tak stvořené věci plní svůj úkol: vypravují o Bohu, učí nás ctíti ho a milovati, vedou nás k poslednímu cíli. Kdo žije v přírodě a s přírodou, nebývá nevěrcem a nenábožným. Duše, prázdné víry a zbožnosti, žijí hlavně ve velikých městech, v nichž lidé místo v knize přírody čítají v knihách rukou lidskou psaných, pérem, namočeným v kalu vášní a náruživostí.

Buďtež nám tedy, milí křesťané, stvořené věci knihou, však netoliko knihou poesie, zábavy a učenosti, ale knihou o Bohu, knihou modlitební. Když oheň zuří, moře bouří, hrom hřmí, blesky se křižují, zemětřesení skály drtí, mysli si, že příroda ti volá: Neurážej Boha, nezneuctívej jeho jméno, boj se hří-

chu. Odpros ho. Jest nekonečně velebný a hrozné jest, upadnouti do rukou spravedlnosti jeho. Když nebe se na tebe usmívá a lučiny vůní tě opájejí, když včelník nebo mraveniště ukazuje ti důmysl nerozumných zvířat, když žasneš, jak z jádra roste plodný strom, z vajíčka líhne se bytost živá, mysli si, že příroda ti volá: Neskonale moudrý jest Bůh, kořse mu. Jsem stopou jeho ruky, zrcadlem jeho myšlenek, neznesvěcuj mne, neboť znesvětil bys ve mně obraz boží. Křesťané, jak vznešený to názor o přírodě. Když vidíš, jak svědomitě poslouchá všecko a plní svůj úkol, jak slunce dle slov proroka na zavolání Hospodinovo přichází a svítí s radostí, jak hvězdy na jeho pokyn volají: Zde jsme! Mysli si, že příroda ti volá: Buď poslušen Boha a plň svobodně přikázání, která my vykonáváme s nutností! Když vidíš podivuhodný soulad v přírodě, jak nižší věc slouží vyšší, a všecky tobě, mysli si, že k tobě volá: Hleď, aby také tvůj život byl souladný, aby tělo sloužilo duchu, duch pak Bohu. Když vidíš, jak plody země tě živí, ano jak příroda s přepychem dává ti nejen věci potřebné, nýbrž i nadbytečné a rozkošné, mysli si, že příroda k tobě volá: Buď vděčen Bohu! Dávej i ty rád ku cti boží a blahu bližních. Když vidíš, jak země někde je mrtva a neúrodna, jak žár sluneční a přívaly vodní ničí úrodu, plameny sežíhají příbytky, otrávený vzduch plodí nemoci, mysli si, že k tobě příroda volá: Pokoř se! Rci s Jobem: „Bůh dal, Bůh vzal, budiž jméno Páně pochváleno.“ Já to snáším, snášej i ty strasti slzavého údolí, hříchem pokaženého; otec je posílá. Já budu všecka jednou obnovena. Potom řekne i tobě: Toto dítko mé trpělo pro mne bolesti, chudobu, zármutek, snášelo z lásky ke mně trpělivě osud svůj, zasluhuje, abych mu vše tisíckráte vynahradil.

O, ta němá příroda mluví velikolepou řečí, jakou nedovede mluviti žádný kazatel. Hřímá ti do duše: Poznávej svého tvůrce a svůj cíl, boj se ho svatou bázní, miluj ho láskou nade vše, služ mu s horlivostí, čiň, jak dí sv. Jan (Jan 8, 29.), co libé jest jemu. Kdyby nebylo člověka, země naše byla by bez-

účelna, neboť nebylo by tu nikoho, kdo by ji poznával a v ní Boha. Stvoření země bez člověka bylo by zbytečné, tudíž nemoudré a tedy nemožné. V člověku však má svůj účel a plní jej, neboť vede člověka k Bohu. Zpytuj se nyní, vede-li k Bohu i tebe! Ne-li, není vinna ona, ale ty, který zavíráš před ní oči a uši, rozum a srdce. Otevři je, aby se na tobě vyplnilo slovo apoštola: Milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému.

2. To je první účel stvořených věcí. Druhý záleží v tom, že slouží našim časným potřebám. Slunce tě osvětluje a zahřívá, vzduch dává plícím tvým kyslík, pole zaopatřuje tě chlebem, ryby, ptáci a zvířata pokrmem a oděvem, krátce všecko slouží přímo nebo nepřímo tvým potřebám, tvému pohodlí, tvé zábavě. Na všecko, co na zemi jest, máme právo, neboť všecko stvořil Bůh pro nás. Nejsme ovšem absolutními pány země, neboť nemůžeme poručiti slunci, aby svítilo také v noci, dešti, aby pršelo kdy chceme, vodě, aby se proměnila v mléko. Naše panství je omezené.

A ještě v jiném ohledu není absolutní. Když Bůh postavil Adama do ráje, řekl mu, že smí jísti se všech stromů, ale s jednoho jísti mu zapověděl. (Gen. 2, 16 n.) Co znamená toto přikázání? Dává na srozuměnou: Jsi za užívání stvořených věcí zodpovědný Bohu, i bude ti jemu z něho účet klásti. Energie, elektriky, světla, vody, ohně, kovů, bylin, zvířat, všeho můžeš užívati, ale musíš tak činiti podle vůle boží.

Že tomu tak, víme z četných míst Písma sv., avšak pomíjím jich. Nám běží o jinou věc. Nám třeba věděti, co znamenají slova: užívati věcí stvořených podle vůle boží. Jak jich máme a smíme užívati, aby to odpovídalo úmyslům božím? Všeobecná odpověď zní: Užívej jich tak, aby tě vedly k poslednímu cíli. Kdykoliv jich užiješ jinak, jednáš proti vůli boží, nebo aspoň ne tak, jak Bůh chce. Avšak ty hned se zase tážeš: Jak jich mám užívati, aby mne vedly k poslednímu cíli? Odpovídám: Neužívej jich nikdy k hříchu, užívej jich vždy ku cti a slávě boží, posvěcuj je do-

brým úmyslem, vol pokud možno vždycky to nejlepší, to co lépe a spíše vede k Bohu.

První pravidlo zní: neužívej věcí stvořených nikdy k hříchu, neboť k tomu jich Bůh nestvořil. Kdo tak činí, podobá se dítku, které darů, jichž od rodičů přijalo, užívá, aby je uráželo, rmoutilo, potupovalo, podobá se člověku, jenž, obdržev od svého přítele drahocenný meč, tasí jej zákeřně proti svému dobrodinci. Tak zneužívá darů božích, kdo svých vloh, svých očí, uší, rukou a jiných darů užívá k zlému, kdo své moci zneužívá k nespravedlnosti, bohatství k prostopášnosti, pokrmů a nápojů k nestřídmosti, kdo cizí věci kazí, tvory zbytečně trápí, krátce kdo jakýmkoliv způsobem užívá věcí stvořených hříšně. Jemu neslouží k poslednímu cíli, nýbrž naopak od Boha jej vzdalují. Podobá se marnotratnému synu, jemuž otcovský podíl byl ku zkáze. Zpytuj se dobře, nezneužil-li's i ty darů božích proti Bohu a ku své zkáze.

Druhé pravidlo zní: Odnášej všecko k Bohu, t. j. konej vše pro Boha a z lásky k němu. Mnohý je střídmý. Ale proč? Poněvadž ví, že nestřídmost kazí zdraví těla, vlohy duše a je neušlechtilá. Mnohý dává almužnu. Ale proč? Poněvadž byl hnut útrpností, má smysl pro dobro města nebo vlasti, hledá cti. Mnohý chrání se marnivého přepychu. Ale proč? Poněvadž je šetrný a rozumný. Tací a podobní lidé jednají zajisté dobře, ale jejich ctnost je pouze přirozená, nevyniká ničím zvláštním, neprospívá jim k poslednímu cíli. Co dodává skutkům mravní jich cenu? Důvody, z kterých vycházejí, úmysl, který je provází. Ale důvody těchto lidí jsou přirozené, všední, časné. Čím vznešenější a čistší jsou důvody a úmysl náš, tím dokonalejší jest náš skutek. Nejvznešenější, nejčistší a nejzásluhnější důvod, úmysl a účel vyjadřuje sv. Pavel, když dí: Ať jíte, nebo pijete, všecko čiňte ku chvále boží.

Znamenitý dobrodinec, který rozdal ročně tisíce na účely dobročinné, vlastenecké, umělecké a vědecké, viděl se ve snu v nebi. Přicházeli andělé se země a zapisovali něco do veliké knihy, ležící na pultě.

„Jaké jsou to knihy, a co do nich zapisujete?“ ptal se jednoho z nich. „Dobré skutky lidí,“ zněla odpověď. „Nemohl bych nahlédnouti, co o mně je tam zapsáno?“ „O ano,“ řekl anděl a hned vyhledal jeho stránku; byla skoro prázdná. „To není možná,“ zvolal mecenáš, „neboť co já činím, nečiní u nás nikdo.“ I vypočítával mu, co vše činí pro lidi, město, zemi. „To je krásné,“ odpověděl anděl, „ale my zde zapisujeme jen to, co kdo činí pro Boha.“ Bohatec, procitnuv, snadno poznal, že jeho činy, jsouce konány jen pro svět a pro čas, mají cenu právě zase jen časnou a pozemskou. I snažil se, aby jim dal vyšší podklad mravní a cenu nadpřirozenou, aby, konaje je pro Boha, k jeho cti a slávě, nebylo na nich nic nečistého, nedokonalého, převráceného, aby z nich šlo na něj, město, vlast, požehnání nejen světské, ale i nebeské, náboženské a mravní.

Jak ty konáš své práce? Jak užíváš věcí ke cti a chvále boží? Církev sv. napomíná: Posvěcuj vše svatým úmyslem, konej vše z lásky k Bohu a pro něho, očisťuj duši svou, aby byla prosta důvodů nekalých. Je to veliká dokonalost, která vyžaduje mnoho práce, mnoho přemáhání, stálého nadšení idealního, ale co jest vznešenější, nežli touha býti dokonalým, co šlechetnější, nežli darů božích zase k jeho cti a chvále užívati?

Třetí pravidlo, pravidlo nejvyšší dokonalosti, vyslovil sv. Ignác slovy: Užívej spíše těch věcí stvořených, které lépe tě vedou k poslednímu cíli, nebo jinými slovy: vol vždy to lepší. Myslete si následující obraz: Bůh předkládá Panně Marii chudobu a bohatství, prostotu a slávu, štěstí a žal. Řekne k ní: „Vol; co si zvolíš dám ti.“ Panna Maria odpovídá: „Jsem rovnodušna ke všemu, chci jen tobě dokonale sloužiti. Rci mi, čím se ti více zalíbím.“ Bůh odpověděl: „Chudobou, skrytostí, křížem, poneseš-li je z lásky ke mně.“ I zvolala Maria: „Volím je, dej mi je!“ To je vymyšlený obraz, ale ve skutečnosti Panna Maria tak jednala. Učinila moudře. Neboť co nás vede více k cíli, je lepší. Vede-li nás nemoc více k Bohu, nežli zdraví, je lepší před Bohem i pro nás. Panna Maria, dívajíc

se takto na věci stvořené očima věčnosti, zůstala klidna a vznešeně rovnodušna při blaženém žití v Nazaretě i v bolestech pod křížem.

To jest nejvznešenější a ovšem také nejtěžší pravidlo dokonalosti. Ve věcech časných řídíme se jím pravidelně. Malíř maluje obraz, před ním leží barvy. Které volí? Ty, které se nejlépe hodí jeho účelu. Generál svolal poradu. Uvádějí mu mnohé prostředky, vhodné k vítězství. Které volí? Ty, které nejlépe a nejjistěji dovedou ho k cíli. Tak jedná cestovatel, obchodník, lékař, učitel, každý soudný muž. Proč nejednáš stejně ve věcech duchovních? Proč volíváš to nižší, horší, pohodlnější, zábavnější, ačkoliv víš, že opakem mnohem lépe bys sloužil Bohu a sobě? Duch světa tě opanoval, smyslnost tebou vládne, žádost očí tě svádí, ohledy lidské ti brání. Víš, že půst a újma by ti lépe prospěly, víš, že zřeknutí se zábavy a divadla uchránilo by tě sesvětštění a zachovalo zbožnost, víš, že zkrácením spánku vykonal bys lépe ranní pobožnosti, víš, že ostříháním smyslu stal bys se sebranější, vniternější a byl méně pokoušen, víš, že touhou po penězích zraňuješ svou duši, kdežto dobrotou by sis uložil poklad v nebi. Ale ty toho nedbáš. Smyslnost tě přemáhá, nedíváš se na věci okem věčnosti, nejsi rovnodušen a proto jsi třtina, zůstáváš nedokonalým, úpíš v okovech vášní. Mnohého volal už Bůh k vyšším věcem, ale on ho neslyšel. Od jiných žádáme, aby raději byli chudí, nežli nám ublížili na majetku, aby byli přísní na sebe, lecčehos se pro nás zřekli, aby vyznamenávali se čistotou, dobrotou, vlídností a skromností, ale sami volíváme to horší. „Tak je rozděl křesťansky," řekla matka k synáčkovi, podávajíc mu jablko. „Co je to, křesťansky rozdělit, matinko?" ptal se chlapec. „Dáti sestřičce větší půlku," řekla matka. „To ať raději sestřička křesťansky je rozdělí," mínil chlapec. Takovými jsme také my.

Chceš-li aspoň poněkud dojíti k této dokonalosti, uč se býti rovnodušným k věcem stvořeným. Pozoruj světáka: hoří zrovna touhou po mamoně, požitcích, cti. Nemá-li jich, je zoufalý. Křesťan je kliden.

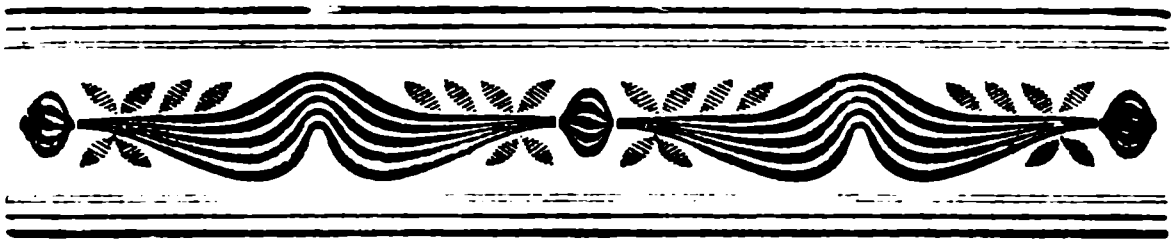
Svatá, vznešená rovnodušnost dává mu sílu. Dívá se na věci okem věčnosti i ví, že to vše je marnost, ví, že chudoba může mu získati tutéž blaženost v nebi, jako bohatství, ano větší, ví, že zřeknutí se mnohých požitků může ho přivésti blíže k cíli, než radosti světa. Plane-li v něm svatá jiskra lásky boží, ovívá-li ho duch našich světců, má-li smysl pro nejvyšší mravní ideály, dobrovolně a rád zvolí to, o čem ví, že jej lépe vede k Bohu a poslednímu cíli, byť to bylo pokoření, kříž, obětování se. Byly, jsou a budou i takové duše. Blažen národ, který jich má hojně. Vše krásné, vznešené, ideální bude v něm kvésti, Václavové a Anežky budou skvíti se na jeho nebi.

* * *

Milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému. Kéž bychom jich užívali způsoby vylíčenými!

V té nesmírné přírodě stojí člověk jako král, jako vojevůdce, jako umělec, jako kněz. Má vykonati velikolepé dílo. Oslaviti v sobě Boha a od Boha zase na věky býti oslaven. Svět, v němž žije a působí, je jeho královstvím, dílnou, válečným polem, chrámem. Nástroji a prostředky k dílu jsou tvory živé a neživé, jichž má užíti ku svému cíli. Čas, který mu jest vyměřen, jest doba jeho života na zemi. Odměna, která ho za dílo čeká, jest blaženost věčná. O, krásné dílo! V duši své vytvořiti obraz boží, z ní odstraniti každou hranu nedokonalosti, do ní nanésti zářivé barvy ctnosti — kde jest cíl vznešenější a velkolepější? Bůh mu k tomu pomáhá milostí svou.

Nuž tedy, křesťané, s chutí do práce! „Za Alpami Italie!“ volal Hanibal k svým vojínům, když klesali na mysli. Náš cíl je vyšší, dokonalost, jež změní se v blaženost. Užívej stvořených věcí k tomuto cíli, a jako římský triumfátor poražené krále a vojevůdce zapřáhl do svého vozu, tobě sloužiti budou ku vítězné dráze do ráje. Amen.

85. Racionalismus.

Obsah: Rozum. Jeho velikost. — 1. Nedostatek rozumnosti. 2. Přehodnocování rozumu. Různé druhy racionalismu. 3. Původ racionalismu. — Význam zjevení.

Jímáme veliký rozum v službu Kristovu. (II. Kor. 10, 5.)

Racionalismus, o němž mluviti chci, jest základní blud posledních tří století. Praví: Posledním a nejvyšším, ano jediným soudcem a rozhodčím ve všech otázkách, též filosofických a náboženských, jest rozum. Chápete, že hmotařství, všebožectví, darvinismus a všecky filosoficko-náboženské bludy vůbec vznikly z racionalismu. Omezený rozum lidský, učiněn pánem a vůdcem, si řekl: Jen to je pravda, co já za pravdu uznám. Francouzská revoluce postavila rozum na trůn místo Boha; tak činí racionalismus. Revoluce utopila se v krvi lidské a absolutismu Napoleonově, racionalismus, to hrdé, přeceňované rozumářství, končí ve skepticismu, v té nauce, která jest nejhorším ponížením rozumného člověka, nebo vyznává, že nemůže vůbec nic poznati. Skepticismus byl, jak učí dějiny filosofie, vždy zakončením velkých bludů, jako materialismu, pantheismu; v něm skončí oslavovaný dnes monismus.

Člověk má vedle smyslů ještě poznávací vlohu

neskonale vyšší, rozum. Rozumem tvoří si člověk pojmy a úsudky. To jest poznání zcela jiného druhu nežli poznání smyslové. Jako mezi hmotou a duchem jest rozdíl nesmírný, tak mezi poznáním smyslovým a rozumovým. Oko podá člověku obrazy bytosti, jež má peň, větve, listí, barvy, a rozum hned řekne: to je strom. Rozum poznává ideu věci a pozná ji v každé věci. Vida, že jabloň má také peň, větve a listí, řekne: jabloň je také strom. Rozum tvoří úsudky. Poznal, že strom vyrostl z jádra, i poznává hned pravdu: Každá věc musí míti dostatečnou příčinu. Pojmy, jež nalezl, spojuje, tříbí, dělí, pravdy, jež poznal, na ně obrací, na základě poznaných pravd bádá dále, a tak vzniká podivuhodná říše věd. Kdo nahlíží, že dvakrát dvě jsou čtyři, má neskonale větší poznání, nežli jaké má všecko nerozumné tvorstvo úhrnem.

Rozum je podivuhodná vloha. Žasneme nad zařízením smyslů. Ale rozum? O, zde kupí se div na div, tajemství na tajemství. Považte lidské vědomosti v různých vědách, to vše vykonal hlavně rozum. Nesmírnou vyvýšenost dává člověku nad přírodou a všelikým tvorstvem. Ovšem, neboť svým duchem je člověk obrazem božím, obrazem bytosti nejvyšší. Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému, řekl Bůh.

Ale právě proto, že rozum dává člověku tak podivuhodnou schopnost, velikost a moc, vzniká nebezpečí, že se přecení, jak učinil Lucifer, nejkrásnější andělů, že zapomene na slova Pavlova: jímáme všeliký rozum v službu Kristovu. To se stalo. Blud, který takto vzniká, zove se racionalism, neboli rozumářství. Jest to blud nebezpečný pro život i pro věčnost.

1. Co je racionalismus? Slovo ratio znamená rozum, jenž uvažuje. Česky dobře říkáme rozumářství. Znamená příliš jednostranné užívání rozumu. Všude lze hřešiti nedostatkem nebo upřílišněním. I lakomství i marnotratnost je hřích. Ctnost jde zlatou střední cestou; není lakomá, ale také nemrhá majetkem.

Podobně lze co do rozumu hřešiti nedostatkem rozumnosti, nebo zase výstředním rozumováním, přehodnocováním rozumu a jeho sil. Nedostatkem rozumnosti chybuje, kdo praví, že přijímá jen to, co rukama hmatá, očima vidí, sluchem slyší, kdo věří každému větroplachu, kdo šmahem přijímá každou novou nauku za pravdu, kdo jedná stále jen pod vlivem citů, sympatie, antipatie, vrtochů. To je nedostatek rozumnosti. Kdo věří jen smyslům, jedná nesmyslně, nebo popírá nejvzácnější vlohu poznávací, rozum. Takový člověk mimo blázny neexistuje, a uvedený výrok není než omezenou frází. Kdo hned každému věří, přesvědčuje se o jeho věrohodnosti a poctivosti a bývá často zklamán a podveden. Kdo podléhá příliš citu, stane se třtinou větrem se klátící, zůstane věčně dítětem, bude povahou vrtošnou, sobě i jiným nesnesitelným. Kdo přijímá hned každou nauku za pravdu, tomu bude přesvědčení náboženské, filosofické a vědecké měniti každý rok, ano za rok několikráte, nebo systémy rostou dnes jako houby po dešti. Znám muže, který byl už vším možným, Comteovcem, Tolstojovcem, českobratrským humanistou, protestantem, řečnil na sjezdu popěračů nejsv. Trojice, realistou, pokrokovcem, přívržencem pro beznáboženskou mravnost a j. Mnohý člověk má vůbec nedostatek soudnosti. Nechápe jasně a přesvědčivě na př. že jest Bůh, že je duše, že každá věc musí míti dostatečnou příčinu, že musí býti dokonalá spravedlnost, že jen jedna víra může býti pravá. Nedostatek soudnosti nalézáme u prostých lidí, poněvadž rozum nebyl u nich řádně cvičen a i vyvinut, u lidí vzdělaných, poněvadž čtením všech možných nauk pozbyli prostého, zdravého rozumu. Nejvíce pak to má platnost o filosofech, takže Göthe se jim posmívá slovy Ciceronovými: „Není nesmyslu, aby některý filosof ho neopakoval.“ Soudnost kazí také vášeň, předsudek, zkažená vůle, nebo dávají člověku zabarvené brýle, aby vše viděl v barvách svých předsudků a vášní; hrají v člověku úlohu advokáta, který stůj co stůj hledí získati přízeň svému klientu u porotců. Nedostatečné

užívání rozumu je tak obvyklé, že veliká část našich chyb odtud pochází. Sokrates myslel, že hřích vůbec není nežli nevědomost. To je ovšem blud, neboť hříšník zcela dobře ví, nebo věděti může, že jedná špatně, ano nerozumně.

Jak často je rozum ve sporu se srdcem, tužbami, okolím, a podléhá jim! Vychovati člověka tak, aby mezi rozumem a celou přirozeností jeho byl krásný soulad, jest velmi těžká věc. Ale kdo k tomu dospěje, stojí zajisté vysoko, blíží se k ideálu člověka.

2. Mluvil jsem o nedostatku v užívání rozumu. Druhá výstřednost jest přílišné rozumářství, racionalismus. Všeobecný výměr racionalismu může zníti: přehodnocování rozumu. Chybuje racionalismem každý, kdo jen rozumem se dává vésti tam, kde mají rozhodovati ještě jiné pohnutky, na př. pravdy od Boha zjevené. Racionalismus má nesčetně odstínů, dle toho, až do jaké míry hoví někdo přehodnocování rozumu. Uvedu některé.

Jsou lidé, kteří jakoby měli jen rozum. Bez citu a bez lásky vypočítávají svůj prospěch a jdou za ním bezohledně, třebas přes mrtvoly, jak říkáme. Nejsou sice nikdy nešťastni, ale neužijí také nikdy štěstí. Jsou-li otci rodiny, nemá jich domácí krb hřejícího tepla. Chladný rozum ovládá vše.

Jiný druh racionalismu je tak zvaný intellektualismus. Intellekt je skoro totéž, jako ratio, rozum. Dnes vládne hlavně ve výchově a je vinen, že naše školství, které tak pokročilo a tolik stojí, v ohledu mravním učinilo žalostné fiasko. Naše školy nevychovávají, zní žaloba všeobecně. Zkaženost mládeže tak se rozmohla, že i vláda začíná jí věnovati pozornost. Naše školství stalo se sociálním nebezpečím. Je to následek jednostranného vzdělávání rozumu na újmu srdce. Říkalo se: bystrost rozumu, hojně vědomostí, vůbec vzdělanost učiní sama člověka dobrým. Marně varovala církev, řkouc: Není tomu tak. Přirozenost lidská nakloněna jest ke zlému. Dlužno ji pilně ořezávati přemáháním sebe. Ctnosti dlužno cvičiti, zbožnost modlitbou, čistotu srdce častou zpovědí a pod. Odpovídali jí: Nic tak; to je holý formalismus. Pryč

s ním! Následky se dostavily. Vyrostlo pokolení chytré, raffinované, ale nikoliv mravné, pokolení rozumářské, ale slabé vůle a prázdného srdce. Sobectví je jeho hlavní vzpružinou a vášně jeho pánem. Toto pokolení nezná posvátnost autority, neboť naváděno je, aby o všem rozumovalo. Neuznává zvlášť autority boží a církevní a proto je slabé víry.

A jaký je tento intellektualismus ubohý! V „Osvětě“ můžeme se dočísti o náboženském vývoji Tolstého. Můj ty Bože! Tak mudrují vesničtí mudrlanti v hospodě. Pak se divte rozumovému a mravnímu úpadku kruhů, které hoví rozumářství takovýchto učitelů.

Jiný druh racionalismu jest zanedbávání poznání smyslového. Je to blud filosofický. První poznání děje se smysly. Co není ve smyslech, není v rozumu, říkali scholastikové. Rozum pracuje teprve na základě toho, co smysly poznaly. Teprve když oko poznalo barvy, soudí o nich rozum. Člověk od narození slepý nemá představy o barvách a proto nemá o nich pojmů a úsudků. Mnozí filosofové neváželi si smyslového poznání, ano zavrhli je jako bezcenné. Smysly klamou, říkali, nelze se na ně bezpečit, není vůbec pravda, že by věci ve skutečnosti byly takové, jak nám je smysly ukazují. Není velikosti, není barev, není ani hmoty; to se nám jen tak zdá. Na konec upřeli, že by vůbec něco existovalo skutečně. Tento racionalismus slove idealismus, k němu náleželi hlavně němečtí filosofové osmnáctého století. Dějiny bludu vypravují o neuvěřitelných věcech.

Hlavně nazývá se racionalismem ona nauka, která posledním zdrojem a soudcem všeliké pravdy činí rozum. Racionalista řekne: Pravda jest jen to, co náš rozum za pravdu uzná. Dobré jest jen to, co náš rozum za dobré uzná. Hlavně tu běží o pravdy náboženské, které máme za zjevení. Také nám je ovšem rozum nejvyšší instancí přirozenou, ale vědouce, že je ohraničený a omylný, vděčně myslíme na slova sv. Pavla: „Mnohokráte a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům našim skrze proroky a nejposléze v těchto dnech mluvil vám skrze syna svého.“ (Žid.

*

1, 1.) Nad svůj rozum máme slovo boží, které s neomylnou věrností církev katolická zachovává, a podrobujeme se mu, vědouce, že Bůh ani klamati, ani oklamán býti nemůže. Jinak racionalista. Vizme některé jeho zásady.

Jak soudí o zjevení? Popírá vůbec, že by mohl Bůh lidem zjeviti některé pravdy? Nepopírá, ale nepřijímá zjevení tak, jak se stalo, nýbrž upravuje si je dle svého rozumu. Řekne: O ano, Bůh může poučiti člověka o věcech náboženských a učinil tak. Proroci Starého Zákona, Brahma, Sokrates. Kristus, Augustin, byli mužové, kterým Bůh dal zvláštní schopnost poznati pravdy náboženské a šířiti je vyučováním. Takoví lidé stále se rodí, a tak náboženství se prohlubuje, objasňuje, opravuje. Zjevení od Boha nedostali žádného. My z jich nauk přijímáme jen to, co náš rozum za vhodné uzná, neboť oni také se mýlili, jsouce synové doby. K této racionalistické nauce přiznal se před nějakým časem také německý císař. Je to nauka správná? Nikoliv. Je to rozumářská smyšlenka, ničím neodůvodněná, historicky nesprávná. Tak katolík nesmýšlí a smýšleti nemůže. Jemu Kristus jest Syn boží, neomylná pravda. Klásti jej na stejný stupeň se Sokratem, Brahmou a pod., jest hrubá nevědomost lidí, kteří na všecko se dívají z daleka a povrchně, kteří na př. o Sokratovi a Kristovi nevědí víc, nežli že oba nevinně umřeli. Z daleka ovšem zdají se pravý a falešný zlatník stejné, zvláště krátkozrakému; z daleka nerozezná se někdy stodola od stromu. Zjevení, které nám Kristus přinesl, může se rozvinovati, prohlubováno býti, ale je ukončeno. Nikdy přes ně nepokročí lidstvo dále. Kdyby i v nejmenším bylo lze je opraviti, jistě by se to za 2000 let stalo. Vždyť všude je pokrok. Co vědeckých názorů bylo poopraveno! Co k zjevení dosud za 2000 let bylo přidáno, ukázalo se dosud vždy jako blud a pokažení jeho.

Jak smýšlí racionalista o Písmu sv.? Je mu sepsáno pod vlivem Ducha sv.? Nikoliv. Je mu zdrojem náboženských pravd? Ano, ale jen potud, pokud sám které uzná. Racionalista zpytuje na př. původ světa.

Srovnává různé vědecké domněnky, na př., že svět je věčný, že vznikl náhodou, a pod. Písmo sv. mu praví, že je stvořen. Přizná tuto zjevenou pravdu tak, že zavrhne ostatní domněnky? Nikoliv. Písmo sv. není v očích jeho víc, než kterákoliv jiná kniha historická. Obsahuje nové a podivuhodné pravdy, ale racionalista je uzná jen tehdy, když jeho rozumu se zamlouvají. Zamlouvá-li se mu více věřiti, že svět je věčný, přijme to a učení Písma sv. pomine. Neuznává Písmo sv. nad sebou, ale podrobuje je svému rozumu.

Jak soudí o církvi? Uznává ji ovšem za největší zjev, jaký v dějinách lidstva se objevil, uznává, že jest matkou evropské vzdělanosti, uznává zásluhu papežů, klášterů a katolíků vůbec. Mám namysli slušného a vzdělaného racionalistu, nikoliv takového, jakým je na př. básník Machar. Ale má ji za božské zřízení? Nikoliv. Přizná jí neomylnost ve věcech víry a mravu? Nikoliv. Uznává nezbytnost víry, kterou hlásá, a svátostí, jež má k spasení? Nikoliv. Racionalista pravidelně přiznává se k těm, kteří hlásají, že nejlepší náboženství je býti poctivým člověkem. Jakoby bez náboženství mohl někdo vůbec býti poctivcem! Jindy dí: Já mám své náboženství. I církev přijímá jen potud, pokud za dobré uzná. Mírný a slušný racionalista nevystupuje pravidelně z církve, poněvadž je pro náboženské vychování dítek, má víru pro massy lidu za potřebnou, církev katolická mu ze všech nejvíce imponuje a pod.

Tu jsme opět u jiného druhu racionalismu, u posledního stupně jeho. Zove se subjektivism. Racionalism je vůbec subjektivismem, ale někdy vystupuje zvlášť jako čirý subjektivism. Co je to subjektivism? Učí: co já svým rozumem usoudím, je pravda, co zavrhnu, je lež; co já prohlásím za dobré, je dobré, co zavrhnu, je zlé. Tento subjektivism vládne dnes všeobecně v kruzích, které od církve se uvolnily. Nietzsche prohlašuje, že není dobrého a zlého, a on má právo tak věřiti; nikomu do toho nic není. Ferrer soudil, že je mu dovoleno bojovati proti autoritě bombami. Svobodomyslná Evropa, bouříc se pro jeho

potrestání, přiznávala mu právo, míti takové náhledy. Nevěrec učí: Není Boha. Světák hlásá: Vyžijme se! Přívrženec Häcklův dí: Člověk vznikl z opice. Všichni mají právo k jakémukoliv osobnému náhledu, nikomu není nic po tom. To je subjektivism. Stihati rouhače, brániti atheismu, zamezovati hlásání třeba nemravných nauk není dovoleno, je proti svobodě svědomí a svobodě slova. Každý smí smýšleti a jednati, jak chce: Ferrer smí házeti pumy, Žid smí prodávati křesťanské dívky, professor smí hlásati na universitě bezbožectví, divadlo smí hanobiti celé stavy. To je subjektivism, nejnesmyslnější, nejrevolucionější, nejzpátečnější, nejpyšnější nauka světa. Důsledně ji provésti není ani možno. V ten den, kdy by se uskutečnila, svět by zahynul. Státní pořádek, veřejné mínění, právní zvyky, úcta k vznešeným ideám uskutečniti ji nedovolují. Přes to působí moderní subjektivism nesmírně mnoho zlého. Kde každý má pravdu, tam objektivní pravda vůbec pominula. Skutečně neuznává subjektivism žádné objektivní pravdy. O všem lze pochybovat, o všem míti opačné názory a náhledy, všecko lze popírat, i pravdy, Bohem a věky stvrzené. Pak není ani vědy. Nanejvýše je stálé hádání o rozmanité otázky. Kdo se umí lépe hádat, toho náhled je pravdou. Subjektivism je snížení člověka na cikána, který také před ničím nemá úcty, nic neuznává, než sebe, všemu se směje.

To jsou některé druhy racionalismu. Nazývá se také svobodomyslnost, pokrokovost. Dříve se mu říkalo osvícenství. Dnes se mu říká volná myšlenka. Už jméno praví, že vyznavači její osobují si právo, o všem mysliti svobodně, bez ohledu na Boha, církev, vědu, dějiny, zákony, rozum, spravedlnost, dobro. Vzali si za úkol potírati křesťanství, i překrucují vše na zbraň proti němu. Racionalism jim to dovoluje. I lháti jim dovoluje a pomlouvati, neboť uzná-li racionalista lež a pomluvu za pravé a dobré, může jich užíti.

3. Jak vznikl racionalism? Vždy ovšem užívali lidé rozumu, chybujíce někdy nedostatkem rozumnosti, někdy přehodnocováním rozumu. Racionalism jako

nauka vznikl reformací. Luther a jeho stoupenci prohlásili Písmo sv. za jediný zdroj náboženských pravd. Však kdo má Písmo sv. vykládati? Každý sám sobě. Co v něm kdokoliv najde, je pravda; neboť to má z osvícení Ducha sv. Z toho učení vznikly mnohé sekty. I dnes vznikají, ač pruská vláda tomu brání. Každý tedy si vykládal Písmo sv. dle libosti. Každý měl jiný náhled. Každý chtěl však, aby jeho náhled byl uznán a zvítězil. Vzniklo hádání o Písmo sv. Z toho se vyvinula strašná kritika Písma sv. Dnes pod rukou rationalistických vyznavačů Písma sv. nezbylo z něho nic. Odkritisováno je božství Pána Ježíše, zázraky, evangelia, všecko. Co ještě protestanté z Písma sv. mají, mají vlivem katolické církve, která Písmo sv. hájí, uhájila dosud a uhájí. To bylo křiku, jak evangelíci váží si Písma! Co je chval v našich svobodomyslných povídkách o českobratrských a protestantských čtenářích Písma, na př. u Jiráska. Racionalism, plod reformace, jenž Písmo sv. u protestantů jako knihu boží zničil, svědčí, že to je stranické nadržování, literární švindl. Jedině církev sv. zachovává lidstvu Písmo sv. jako knihu Bohem inspirovanou, t. j. vlivem sv. Ducha psanou.

Ottův Naučný slovník prohlašuje racionalism za základ pokroku proti tmářství. Pěkný pokrok! Dějiny moderní filosofie jsou dějiny bludů. Základ pokroku jest řádné užívání rozumu, nikoliv zneužívání jeho. Všude je třeba discipliny; také v užívání rozumu. Kde vládne racinalism, tam je všecko pravda a nic. Všecko, poněvadž každý smí tvrditi a dokazovati vše, nic, poněvadž každý smí všecko popírati. To není pokrok, to je duševní revoluce. Přehlížíme-li tisíceré nauky posledních dob, živě si vzpomeneme, na slova sv. Pavla: „Nebo bude čas, kdy zdravého rčení nebudou snášeti, ale podle svých žádostí sobě shromažďovati budou učitele, majíce svrblavé uši (t. j. po novotách) a od pravdy budou odvráceni a k básněm se obrátí.“ (II. Tim. 4, 3.) To není stavba, to je ustavičné bourání. Na štěstí jest život mocnější a skutečnost silnější, nežli lidské výmysly. Proto svět přes bludy racionalismu, užívaje zdravého rozumu, jde

klidně dál. Dnes nová nauka u vážných lidí budí jen zvědavost, neboť vědí, že bude dříve pochována, než filosof, který ji pustil do světa. Racionalism končí vždy v skepticismu, v té zoufalé a pro člověka potupné nauce: nic není pravda, nic nemůže člověk jistě poznati. A tak rozum, nad nebesa vyvyšovaný, jest prohlášen na konec za bezcennou cetu, za nástroj k ničemu. Čím kdo hřešívá, tím bývá také trestán. Pyšnil se Lucifer, a stal se z něho nerozumec. Pyšnil se Nietzsche a pozbyl rozumu. Pyšnila se tak zvaná německá filosofie, a zbyla z ní hromada bláznovství. Pyšnila se reformace, že dala lidstvu Písmo sv. a odpravila je. Pyšnila se věda, že bude náboženstvím budoucnosti a zmítá se v křečích skepticismu, nebo vyznává ignoramus. U nás podařený filosof „hledá Boha". A modlí se prý k němu, ač ho teprve hledá. Hle, jak racionalism svým stoupencům na konec nasazuje čepici fraškáře.

Jímáme všeliký rozum ve službu Kristovu. Ceníme vysoko dar rozumnosti, který nás povyšuje nad všeliké viditelné tvorstvo a Bohu nás činí podobny. Ale znajíce dějiny lidských bludů, ceníme ještě více pravdy, které Bůh nám zjevil. Víme, že Bůh jest pravda, a proto mu věříme víc, než veškerému lidskému důvtipu, který jest omezený a bludu podrobený. Co odporuje zjeveným pravdám, zavrhujeme, vědouce, že je to blud. Když se někdy zdá, jakoby vědecký výsledek jim odporoval, vyčkáváme. Dosud vždy také takový vyhlašovaný vědecký výsledek ukázal se omylem, kdežto zjevená pravda znovu se potvrdila. Tuto radu dával už sv. Augustin svým současníkům, a osvědčila se. Zjevené pravdy jsou pro nás neocenitelným dobrodiním. Vzpomeňme jen, co byli bez nich pohané. Vzpomeňte, kde bychom my bez nich byli při naukách, které v posledních třech stoletích vymyslila filosofie. Že jsme neupadli do materialismu, tu do pantheismu, tu do darwinismu, tu do idealismu, tu do nihilismu a jiných bludů, děkujeme zjeveným božím pravdám, které našemu rozumu svítí jako maják lodníkům. Stavěti rozum nad ně, není pokrok, ale je opustiti světlo a vydati se s lucernou do hlubin

lesa. Kolikráte se už stalo, že mnohý, který jako sv. Augustin prošel pyšně všecky nauky světa, na konec vrátil se ke katechismu a řekl: Zde je jediná pravda o Bohu a člověku. Má snad každý projíti napřed všecky bludy, aby na konec přišel k pravdě? To by znamenalo, že třeba prodělati všecky nemoci, abychom vážili si zdraví. A což ti, které nemoc sklátí? Nehynou mnozí také v bludech, aniž ku poznání pravdy přicházejí? O ano. Proto jímáme všeliký rozum v službu Kristovu. Kdo za Kristem šel, veden učením sv. církve, nikdy dosud nelitoval. Také my nebudeme svůj rozum stavěti nad ně, ale s důvěrou kráčeti za nimi. A půjdeme bezpečně životem k věčnosti, kde potom rozum náš pozná vše dokonale, kde srdce na věky spočine v Bohu. Amen.

OBSAH.

Strana

1. Bůh, svět a člověk 7
2. Naše poznání Boha 15
3. Svět knihou o Bohu 24
4. Pantheismus 33
5. Pantheismus 43
6. Materialismus 52
7. Skepticismus 61
8. Naděje a skepse 71
9. Svět není věčný 83
10. Víra 92
11. Atheismus možný a nemožný 102
12. Význam atheismu 110
13. Atheismus jest hříšný 119
14. Důkazy metafysické o jsoucnosti boží 128
15. Důkazy fysické 137
16. Důkazy morální 146
17. Myšlenky o jsoucnosti boží 155
18. Význam monotheismu 165
19. Význam monotheismu 176
20. Bůh jest jeden a čirý duch 186
21. Bůh jest absolutní pravda, dobro, krása, život 195
22. O nejsvětější Trojici 204
23. O nejsvětější Trojici 213
24. O nejsvětější Trojici 223
25. Filioque 232
26. Duch svatý jest Duch moudrosti, milosti, lásky a radosti 242
27. Božská láska 251
28. Co jest věřiti? 262
29. Bůh a svatí mučedníci 270
30. Bůh jest všemohoucí 280
31. Stvoření světa dle bible a vědy 289
32. Hexaemeron 297
33. Hexaemeron 306
34. Bůh jest nekonečný 316
35. Bůh jest nesmírný a všudypřítomný 326
36. Bůh jest nezměnitelný 336
37. Bůh jest věčný 346
38. Bůh jest nejvýš moudrý 356
39. Bůh jest vševědoucí 366
40. Bůh jest nejvýš svatý 373
41. Bůh jest nejvýš dobrotivý 386
42. Bůh má na nás nejvyšší právo majetkové 386
43. Bůh nejvyšší pán a pramen všeliké pravomoci 406

Strana

44. Prozřetelnost boží 417
45. Prozřetelnost boží 427
46. Prozřetelnost boží 438
47. Prozřetelnost boží 448
48. Prozřetelnost boží 458
49. Milosrdenství boží (Stvoření, stav nadpřirozený, vykoupení.) 467
50. Milosrdenství boží (Pohnutky vtělení.) 477
51. Milosrdenství boží. (Dobrodiní vtělení.) 486
52. Milosrdenství boží. (Dobrodiní vtělení.) 496
53. Milosrdenství boží. (Dobrodiní vtělení.) 506
54. Milosrdenství boží. (Dobrodiní vtělení.) 515
55. Milosrdenství boží. (Vtělení dalo nám obět mše svaté.) . 524
56. Milosrdenství boží. (Divy velebné Svátosti.) 534
57. Milosrdenství boží. (Způsob našeho vykoupení.) 545
58. Milosrdenství boží. (Vděčnost za ně.) 554
59. Bůh jest nejvýš trpělivý 564
60. Spravedlnost boží 574
61 Spravedlnost boží 584
62. Spravedlnost boží 594
63. Spravedlnost boží. (Následky smrtelného hříchu.) . . . 604
64. Spravedlnost boží. (Následky hříchu.) 613
65. Spravedlnost boží. (Zaslepenost a zatvrzelost) 624
66. Spravedlnost boží. (O trestu, nespolupůsobíme-li s milostí.) 634
67. Spravedlnost boží (Tresty časné.) 644
68. Spravedlnost boží. (Tresty národů.) 653
69. Spravedlnost boží. (Smrt.) 663
70. Spravedlnost boží. (Očistec.) 673
71. Spravedlnost boží. (Vzdálené přípravy k obecnému soudu) 682
72. Spravedlnost boží. (Bližší přípravy k obecnému soudu) . 691
73. Spravedlnost boží. (Soudní výrok) 700
74. Spravsedlnot boží. (Obecný soud) 708
75. Spravedlnost boží. (Obecný soud) 717
76. Spravedlnost boží. (Skon světa dle vědy) 727
77. Spravedlnost boží. (Peklo) 735
78. Spravedlnost boži. (Peklo) 744
79. Spravedlnost boží. (Peklo) 753
80. Poslední cíl 763
81. Cíl člověka 772
82. Účel člověka 783
83. Cíl člověka. (Sláva boží vnitřní a zevní) 795
84. Účel tvorstva 804
85. Racionalism 815

HOMILETICKÁ KNIHOVNA.

POŘÁDÁ FR. B. VANĚK.

SVAZEK XII. SEŠIT 18.-19.

O BOHU

A JEHO VLASTNOSTECH.

NAPSAL

FR. ŽÁK T. J.

CENA 1 K 20 h.

V PRAZE.

Cyrillo-Methoděj ská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

1911.